

**FONTES
RERUM BOHEMICARUM.**

TOM. III.

DALIMILI BOHEMIÆ CHRONICON. — ANNALES HEINRICI HEIMBURGENSIS. — VITA KAROLI IV IMPERATORIS. —
SERMONES POST MORTEM KAROLI IV IMPERATORIS PER JOHANNEM, ARCHIEPISCOPUM PRAGENSEM, ET MAG.
ADALBERTUM RANCONIS DE ERICINIO FACTI. — JOHANNIS NEPLACHONIS, ABBATIS OPATOVICENSIS, CHRONI-
CON. — JOHANNIS DE MARIGNOLA CHRONICON.

**PRAMENY
DĚJIN ČESKÝCH,**

VYDÁVANÉ

Z NADÁNÍ PALACKÉHO

PÉČÍ

„SPOLKU HISTORICKÉHO V PRAZE“.

V PRAZE 1882.
NÁKLADEM NADÁNÍ FRANTIŠKA PALACKÉHO.
V KOMISSÍ KNĚHKUPECTVÍ: DR. GRÉGE A FERD. DATTEL.

Když se „Prameny dějin českých“ vydávati začínaly, bylo ustanoveno, aby se nejen všecky úvody, všecka vysvětlení a kritické poznámky podávaly jazykem českým, nýbrž aby se také vedle původního textu, obyčejně latinsky psaného, položil zároveň i český překlad. Ale ještě za živobytí vznešeného původce celé této sbírky pramenné, slavného dějepisce našeho Františka Palackého, pojednáváno o tom nejednou, jak by se v dosavadním způsobu vydávání „Pramenů dějin českých“ učinila proměna v tom směru, aby se vypustily překlady, které vědeckým badatelům, pro něž se hlavně tato sbírka pramenů podnikla, neposkytují zvláštního užitku, poněvadž se s nimi spokojiti nemohou, a k nimž ani širší kruhové tuze často nesaahají, jimiž se však postup celé publikace prodlužoval a náklad na ni nad míru zvyšoval. Po delších úradách, v příčině té konaných, zvolena byla jaksi cesta prostřední, záležející v tom, že se ustanovilo, aby se, jak to již i podle staršího usnešení mělo býti, k latinským textům kronik připojovaly staročeské překlady (poněvadž je nezřídka možno pokládati jaksi za nové recense), z ostatních však textů této sbírky pramenů aby se jen důležitější a samostatné překládaly, při pramenech pak stručných, namnoze odvozených, aby překlad odpadl. Kromě toho ustanoveno, aby se zmíněné nové překlady důležitějších kronik uveřejňovaly zvláště v menším formátu, asi tak, jak se to děje při slavném podniku „Monumenta Germaniae historica“, z něhož se také jednotlivé zajímavější kroniky pro širší kruhy vydávají v německých překladech. Aby pak i tato sbírka byla celkem, vyslovil p. vládní rada Tomek ochotnost, svůj překlad letopisu Kosmova a předních jeho pokračování, totiž kanovníka Vyšehradského a mnicha Sázavského, jako první díl ve sbírce této znova uveřejniti. Druhý díl těchto překladů obsahovati

bude kroniku Zbraslavskou, jejíž převedení na jazyk český p. ředitel Emanuel Tonner obstarati přislíbil.

Nyní, když se již četné předběžné práce k „Pramenům dějin českých“ vykonaly a v upravení letopisců věku XV spolehlivé síly se uvázaly, od nichž nejen sliby, nýbrž i skutky očekávati možno, smíme připojiti ubezpečení, že vydávání „Pramenů dějin českých“ rychleji bude pokračovati a že oddělení toto obsahující prameny vypravující až do počátku věku XVI v málo letech asi sedmým kvartantem k ukončení svému dospěje.

Josef Emler,
jednatel „Spolku historického v Praze“.

I.

RÝMOVANÁ KRONIKA ČESKÁ

TAK ŘEČENÉHO

DALIMILA.

Ú V O D.

O osobnosti spisovatele rýmované kroniky nevíme více, nežli čeho se opatrným probráním vlastních jeho zpráv dohodnouti lze. Vzdělání na onen čas měl značné; uměle latinsky i německy. Děje antické nebyly mu neznámy. Zmiňuje se o bojích Amazonek s Cyrem a Alexandrem Velikým (X, 49—60), o Cyrovi a paních medských (XXII, 33—34), o výpravě Vespasianově a Titově na Jerusalema (XLVII, 55—56). Znal bitvu Canenskou a počítání prstenův po ní rytířům sňatých (LXVIII, 29—30. LXXXIV, 25). Rovněž mu povědomy byly pověsti středověké, zejména o Karlovi Velikém a Rolandovi (L, 17—20), o Dětrichovi Berúnském (XCIII, 41—42). Byl se obehlédl i po jiných stranách písemnictví starověkého, jakož zejména o tom svědčí uvozování esopických bájek o žabách a čápu (LV, 41—72), o sekyře a dlubnách (LIX, 33—34. CVI, 25—26). Četl kroniku německou, nyní tuším již ztracenou, o hraběti z Aldemburka a dceři císařově. Hlavně pak se zanášel kronikami českými, jež na pěti místech našel, totiž v Praze, v Břevnově, v Opatovicích, na Vyšehradě a u kněze starého v Boleslavi. O těch konal porovnávací kritiku, přední místo přičel boleslavské, na poslední pak postaviv vyšehradskou (Předml. 27—38). Nad to sbíral stará podání národní, jakož zaznamenával i hmotné památky historické. Takové jsou: rov Styrův u Chýnova (XVIII, 31—32), obraz bitvy turské na rajském dvoře u sv. Víta (XX, 31—34), první v Čechách kostely, totiž sv. Klimenta na Levém Hradci a sv. Máří na hradě pražském (XXIII, 29—32), kostel sv. Jana Křtitele pod Velezí, vystavený na památku zachránění knížete Jaromira (XXXIV, 79—80), kostel téhož svatého, již pustý, vystavený v Oldřiši na památku zachránění knížete Oldřicha (XXXV, 28—30), stolec císařův v Boleslavi (XLII, 55—58), noha svícnová z Jerusalema u sv. Víta (XLVII, 53—58), kostel sv. Apolínaře na Sacké, založený na památku zachránění knížete Bořivoje (LIX, 61—63), kostel sv. Jana Křt. a kopec na paměť bitvy nad Lodenicí (LXVIII, 27—28), prst sv. Jana Křt. z uherské kořisti v Oseku (XCI, 20—22). Rovněž všiml si památek historických, které se uchovaly ve příslovích a rčeních, jako: „Nečih sě Styrem“ (XX, 37—38), o původu toho, proč křepelícnému míšku převzděli „vacek“ (LX, 48).

Nejpečlivěji sbíral pověsti o erbích a znacích, jako o proměnách knížecího znaku českého, totiž o orlici v plameném štítě (XLII, 64), o orlu černém (XLVIII, 9), o lvu bílém o jednom ocase (tamtéž), o obdaření lva druhým ocasem (LXXVIII, 13); o přijetí kříže ve královský znak uherský (LI, 12—14); o znacích jednotlivých rodin, jako o dvou fioletných orlicích ve zlatě Vlastislavicův (XXII, 41—42), o řebříku pánův z Poděbrad (XLVII, 60), o sviní hlavě Buzicův (LX, 27—28),

o růži Vitkovicův (LVIII, 26), o červených a bílých pruzích rodiny Jiříka Stanovice, snad praotce Slavatův (LXII, 29—30), o bradatici Vršovcův, o ruce bílé s roždičkou zlatou v zeleném poli, o zlaté panně se střelou rohatou neznámých dvou rodin moravských, o dvou klech nad uhel červených ve zlatém poli neznámé rodiny české (LXXIII, 6, 17—18 a 21), o ostrvě Hronovicův (LXXIV, 49), o Kartasu Lomnických (LXXXII, 14), o klobouku židovském Vseslavcův (LXXXVII, 18), o černém lvu na zlatém štítě Hrona z Náchoda, o polovičním Havla Jablonského (pánův z Wartemberka) a o červeném kapru Smila Světlického (LXXXVIII, 6—8), o troubě Zebinských (XCIII, 23), o střele Strakonických (CVIII, 60).¹⁾

Se zvláštním zalíbením dává se ve slovné výklady jmen, jako o hoře *Říp* od zření (II, 35), o osadě *Stadicích*, že tam kůň Libušin „stál“ (V, 10), o *Praze* od prahu (VII, 23), o *Šárce* po dívce Ctirada obelstivší (XIII, 48), o *Klepém* po klepání (XXII, 35), o *Strahovu* od stráže (XXXVI, 9—10), o *Přimďě* po Přiemovi (XXXVIII, 22), o *Kouřimě* po křiku dobyvatelův: „Vz kůrim!“ (LXXVII, 11—12). K tomu ovšem nečítám odvozování osadních jmen ze jmen zakladatelův, jako *Vlastislavě* po knížeti Vlastislavovi (XVII, 40), *Jaroměře* po knížeti Jaromirovi (XLVI, 38), *Sderaze* po pochovaném tam pánu Sderadovi (LII, 14).

Velmi rozsáhlá jest známost jeho o vlastech našich, s kterou se v kronice setkáváme, i nebude bohdá nevhod, jestliže do podrobná vyložíme obraz zeměpisný, jakýž se nám tu objevuje.

Čechy obstoupeny jsou velikým hvozdem (II, 16) či lesem, jenž na slezskou stranu slul *lesem polským* (XXXVII, 3), na stranu Bavor pak *lesem bavorským* (XLIV, 12. XLVI, 6). Z řek českých zmiňují se *Labe* (LVI, 32. LX, 14, 19), *Vltava* (VII, 21. L, 33. LXX, 36), *Ohře* (XXI, 18), *Bielina* (V, 2), *Cidlina*, jenž u Libice v Labe vchodí (LVI, 32), *Pšova* potůček pod Mělníkem (XXV, 28), *Lodín* potok, *Lodenice* (LXVIII, 11, 23), *Brusnice* pod hradem pražským (LVIII, 10). Z hor a vrchův se uvozují: *Říp* (II, 22, 36), *Příbek* a *Lovoš* (XVII, 39), *Petrín* u Vltavy (VII, 21. LXXXV, 51. XCII, 51), *Velez* (ž.) či *Velezská hora* (XXXIV, 21). Ve středišti země, v krajině vlastních Čechův čili v Pražsku, co nejstarší osady uvozují se dvory dcer Krokových: *Kazín*, *Tetín* (III, 9—10), kdež potom přebývala sv. Lidmila (XXVI, 2), *Liubušín dvůr* (VI, 24), pak *Liubice*, kdež Libuše pohřbena (VIII, 2) a o něž dívky s muži podstoupili boj (XI, 7—12). Hrad *Děvín*, vystavěn byv od dívek Vlastiných (VIII, 8—10), zůstal ohniskem boje s muži, až pak po porážce dívek byl zkažen (XVI, 2). Proti Děvínu Přemysl vystavěl *Vyšehrad* (XI, 13—15), jenž v potomních dějích opětovně jmenován; zejména tam pohřben král Vladislav II (LXVIII, 36). Naproti Vyšehradu dívky Ctirada na kolo vzbili, kterémužto místu vzděli *Šárka* (XIII, 46—48). *Břevnov* dotčen jen k označení kroniky, v klášteře tamním chované (Předml. 31). *Oskořín* (XIII, 21) nedaleko Prahy. Pod horou *Velezí* Hovora v odměnu za věrnost svou ku knížeti Jaromirovi obdržel ves (XXXIV, 84). Hrad *Křivklát* uvozuje se co shromážděště Čechův proti Stanimirovi (LXXII, 19, 23), co oblíbené

¹⁾ Šířeji o znacích těch viz v rozpravě, kteráž obsažena v Památkách archaeologických X 1876, str. 633 sld. I v druhé recenzi Dalimila děje se zmínka o jednom znaku, totiž „o lví noze“ příbuzných Miroslavových (str. 136, ke hl. LXIV, 27—30).

sídlo Přemysla I (LXXVIII, 18) a Václava I (LXXXI, 21); za Rudolfa I dobyt ho Vilém Zajíc (XCIX, 35). *Prosiech*, kdež kralovic Bračislav polem se položil proti otci svému, Vratislavovi II (LII, 17). *Láně* (dv. č.) byly sídlem českých pánů z Žirotína (XCXII, 34). *Tursko*, jenž nebylo osada, nýbrž pole, proslulo co bojiště mezi Vlastislavem a Styrem (XIX, 19, 40). U *Chýnova* žádal si Styr míti rov (XVIII, 32). *Hradec* (Levý), kdež Bořivojem založen kostel sv. Klimenta (XXIII, 29). *Sacká*, kdež kníže Bořivoj vystavěl kostel sv. Apolínaře (LIX, 62. LXIII, 39—40). *Miličice*, sídlo pana Beny (LIX, 64). Nejčastěji se ovšem kronika dotýká *Prahy*, založené kněžnou Libuší (VII). Ke hradu pražskému vedl *vzvoditý most* přes příkop (XXXVI, 13. CIV, 27). V hradě samém jmenují se kostely sv. *Víta* (XXIX, 35. XXXI, 16) a sv. *Máří* (XXIII, 31), *rajský dvůr* (XX, 33), klášter sv. *Jiří* (XXXII, 14. XLIV, 18). Prostor před hradem k nynějšímu náměstí hradčanskému slove *předhradie* (CIV, 18), patrně pro rozdíl od *podhradie* (t. Malé Strany). Jihozápadně od předhradí *Strahov*, kdež stálo Oldřichovo vojsko (XXXVI, 7). *Nové Město*, část nynější Malé Strany, kdež Vítkovi z Landšteina a družině jeho průchod přepiali řetězy (CIII, 25). *Most* přes Vltavu, *most pražský*, založený kněžnou Svatavou (LXXVII, 15), velmi byl hlučným přechodištěm, k čemuž ukazuje výrok krále Přemysla II (XCII, 51). Obě strany mostu mohly býti bráněny; na straně staroměstské k tomu sloužil *Ospitál* (CIII, 23), na malostranské byla věže (CIII, 36, 40). U mostu na staroměstské straně byl *kostel sv. Klimenta* (LXXX, 5). Před Starým Městem osada *Pořiečie* či *Pořiečany* s kostelem sv. Klimenta, odkudž se předikateři přenesli k sv. Klimentu u mostu (LXXX, 10). Mezi Prahou a Vyšehradem *Bojiště* (X, 29. LVIII, 30. LXXII, 36. LXXIV, 20).

S Pražskem na sever sousedilo *Boleslavsko*, ježto Boleslavovi, bratru sv. Václava, dáno bylo za úděl; tam byl starý hrad *Boleslav*²⁾ (XXV, 16), kdež sv. Václav zavražděn (XXX). Boleslav hrad zdí obehnan (XXXI, 45) a klášter (t. j. kapitula kollegiatní) tam založen (XLIV, 6). *Boleslav Mládí* či *Mladý* založen knížetem Boleslavem II (XXXII, 6). Vedle Boleslavska na západ prostíralo se *Pšovsko*, kdež hrad, prvotně *Pšov* nazvaný, později s městem přijal společný název *Mělník* (XXV, 25). Na východ od Pražska bylo *Zlicko*, jež se údělem dostalo Děpoltovi, synu prý Neklanovu (XXII, 4), a v rodu tom zůstalo až do zhouby jeho (LXXVI, 1—14). Ve Zlicku bylo město a hrad *Zlicov*, jemuž později převzděno *Kůřim* (LXXVII, 11—12), dvůr *Žitoměř* (XXVIII, 7 a 43) a klášter sv. Prokopa (LXVI, 1—8). Na sever a východ od Zlicka prostíralo se panství Slavníkovo. Slavník dvorem seděl na *Liubici*, kteráž byla hrad i město tvrdé nad stokem Labe s Cidlinou; později na Libici vládl Vršovic Božej (XXXII, 21. LVI, 29—32). Jiné osady v krajině té uvozují se *Jaroměř* dvůr (XLVI, 38), *Oldřiš* hrad (XXXV, 30), *Hradecko* co úděl knížecí (XLVI, 29), *Hradec* (CVII, 10), *Chrudim* hrad (XLV, 40. LVII, 4), *Vratislav* hrad, na počátku XIV. věku již jen hradiště býlím zarostlé (LVI, 10), *Poděbrady* (XCII, 32), kláštery *Opatovice* (Předml. 35) a *Sedlec* (CII, 31), *Liutomyšl* a *Heřmanice* (CV, 5), *Albrechtice* na Pardubsku, *Jablonné* a *Hořiměves* (XCIII, 20—22), *Turov* a *Opočno* (C, 40 a 46). Posléze uvozují se v obvodu tom města s obyvatelstvem německým *Hradec*, *Mýto*, *Chrudim*, *Bydžov*, *Polička* (C, 26—27), *Hora*, *Kolín* (C, 21). Dáleji připomíná se *Kladsko* (LXXXII, 47. XCII, 33. CV, 7).

²⁾ Kronista jména osadní, na měkké souhlásky zakončená, vždy klade rodem mužským: před Vratislavem, Olomúcem, Boleslavem.

Na severozápad od Pražska jmenuje se *Lucko* (krajina *Lučanův*), později *Žatecko*; kníže Vojen údělem je dal synu svému Vlastislavovi (XVI, 9); po Vlastislavově porážce připadlo Neklanovi (XXI, 1). Kníže Vlastislav mezi Příbkem a Lovošem vystavěl město *Vlastislav* (XVII, 40), na kterém i dále zůstali jeho rodiči (XXII, 39), později vystavěvše hrad *Klepý* (XXII, 13 a 36). V Lučtě byly *Postoloprty*³⁾, kdež vládařem ustanoven Durink (XXI, 10 a 42) a v jehož okolí později bývalo loviště knížecí (XLI, 1), pak *Stodory*, rodiště Drahomiřino (XXV, 8). V Bielinště, Lucku na sever, hrad *Bielina* (XLIV, 27. LXXXIV, 2), *Most* (LXXXV, 29), *Osěk* klášter (XCI, 22), *Chlumec* hrad, kdež císař Lotar II poražen od Soběslava I (LXIV, 19), *Stadice*, původíště Přemyslovců (V, 10), odkudž potomci toho rodu Václavem I byli vypuzeni (LXXXI, 27). Hrady *zálabské* (XCIV, 12).

V Čechách jihozápadních jmenuje se *Plzensko*, jež Břetislav I údělem dal Spytihněvovi (XLV, 16), a krajina *Chodův* (XLIV, 46 a 52), jejíž hlavním městem byly *Domažlice* (XLIV, 23 a 42. LXIII, 46 a 48). Z jižních Čech uvozují se v kronice jediné *Horažďevovice* (XCIX, 22), *Budivojovice* a *Úšské hradovišče* (XCII, 30—31).

Mimo to vyskytá se jistý počet osadních jmen ve jmenech šlechty, zejména: *Dubá*, *Hořupník*, *Chyš*, *Kosice*, *Kováň*, *Lipá*, *Lipnice*, *Lomnice*, *Liudice*, *Náchod*, *Skuhrov*, *Stráž* či *Wartemberk*, *Světlíce* (Lichtenburk), *Uhersko*, *Valdek*, *Wisseburk*, *Vřeščov*, *Zebín*, *Zvieřetice*, *Žirotín*.

Na Moravě uvozuje kronika řeku *Moravu* (XCI, 8 a 13), pak *Velehrad* (XXIII, 20. XXIV, 10), hrad *Znojemský* (LXXX, 14), *Hradišče*, *Bánov*, *Brod* (CVIII, 11—20), *Brno* (LII, 5) a *Olomouc* (LXXXII, 31. XCVIII, 9).

Z Rakous jmenuje *Stožec*, něm. Staats (XCI, 3), z Bavor *Cirndorf* m. Mühlendorf (LXXXIX, 36 a 38), *Sviň-Brod*, něm. Schweinfurt (XLII, 8) a *Řezno* nad *Dunajem* (XXXIX, 35 atd.), ve Švábích dotýká se *Rýnu* (CI, 13 atd.), v Durinsku uvozuje *Fuldu* (LXXXIII, 5), v Sasích hrady *Míšeň* a *Hvozdec* (I, 5 a 7), v Lužici *Budišín*, *Zhořelec* (LXXVIII, 14) i *Žitavu* (LXXXII, 50), ve Slezsku *Vratislav* (XLV, 12. LXXXII, 38) a *Hlohov* (XLIII, 5), v Polsku, v kterémž rozeznává knížectví *pomořanské* i *krakovské* a království *poznanské*, připomíná *Hnězdno* (LXIII, 8), *Kališ*, *Siraz* (XCIV, 18, 24—25) a *Krakov* (XXXII, 55—56), v Uhrách klášter *Zabor* u Nitry (XXIV, 58), *Střehom* (XLV, 10. LI, 24. XVII, 8), *Třenčín*, *Holíč* (CVIII, 6 a 27), *Budín* a pole *Rakuš* (XCVII, 7 a 9). Ze vzdálenějších zemí zná *Hřečky* (I, 30. LI, 11), sousední jim *Srby* (I, 29) a *Charvaty* (II, 2 a 12), *Korutany*, *Lombardy* (XLIX, 42), *Vlachy* a tam *Mediolan* i *Řím*, *Paříž* ve Francii (XCIV, 28), *Anglicko* (CX, 8), *Rus* s velikým městem *Kyjovem* (LXXXII, 27).

Co se dotýče známostí národopisných, tu se naskytá zvláštnost, že sv. Metoděje klade býti *Rusínem*, ač bohoslužebný jeho jazyk dobře nazývá *slovenským* (XXIII, 19—20), Slované v Míšni a v Lužicích důsledně nazývá *Srby* (I, 73. LVIII, 15—23. LXXIV, 17), vědomě je děle od Srbův jižních. Z německých kmenův zná *Šváby*, *Sasice*, *Bravanty* (Brabantany), *Frizy*, *Rýňany*, *Durinky*, *Bavory* či *Bavořany*, *Bramburské*, *Flandřany*. Zná ovšem i pohanské tehdy *Prusy* (LXXXIX, 11), jakož i *Plavce* (X, 80. XCI, 5, 17). Zvláštní jest známost jeho *Tatarův* čili, jakž on klade, *Tater* (LXXXII a XX, 36).

Vyložil sem šřeji poněkud zeměpisné známosti kronistovy, jednak aby se vidělo, že na onu dobu jistě byly velmi jasné, určité a nad obyčej rozsáhlé, jednak že se z toho, co uvozuje

³⁾ Jménu tomu, vzešlému z *Porta Apostolorum*, Dalimil již nerozuměl, položiv je v doby pohanské.

o Čechách, po jistou míru dá souditi o končině, z které on sám pocházel. O západních a jižních Čechách podává nad míru málo zpráv; o Boleslavsku, Bílinsku, Zlicku jsou zmínky jeho hojnější, nejvíce vypravuje o Pražsku a nadto o končinách severovýchodních, jmenovitě o Hradecku a Chrudimsku. Z končin těchto také pochodí většina rodů šlechtických, o kterých se zmiňuje. Zvláštního v tom povšimnutí zasluhuje hl. XCIII o bojích s Němci bramburskými. Okolnosti tyto bezděky vedou k domněnce, že rodiště jeho právě v Hradecku a Chrudimsku hledati sluší.

Smýšlení jeho dosti se jasně v kronice zračí. Přede vším žádné pochybnosti není, že byl rodu šlechtického. Všude zajisté velebí šlechtu českou a s neobyčejným zalíbením s znaky rodův zemanských se obírá. „Jméno dobré a paměť věčná“ jsou mu hlavním cílem snah životných. „Sbožie a rozkoš přestane, jediné-t dobré jmě ostane. Opustě všě po duši, dobývaj jmene ctného“ (LX, 35—38), toť jsou výroky, které se v prodlení kroniky několikráte opakují. S vysoka hledí na *chlapy*, kterýmiž u něho míněni jsou netoliko sedláci, ale také měšťané, jak jmenovitě na jevo jde z CII, 41—50, kdež velmi drasticky vypisuje způsob a povahu chlapův. Nicméně šlechtické jeho smýšlení mírněno vědomím, že i z chlapův bývají šlechtici, ba knížata, a přesvědčení tomu ráznými slovy průchod dává k promluvě knížete Oldřicha, an se bránil proti výtkám pánův, kteří mu za zlé měli sňatek se „sedlskou dívkou“ (XLI, 12 sld.).

Chceme-li nepodjatě posouditi kronistu, třeba, abychom s očí nespouštěli poměr, jakový za věku jeho byl mezi šlechtou a měšťanstvem. Šlechta i města hleděli na sebe co na největší nepřátele. Až po dobu posledních Přemyslovcův monarchie velmi silně obmezena byla mocí panstva a zemanstva. Kníže nebo král vůbec nikterak nebyl mocnářem samovládným, nýbrž jen předním šlechticem v zemi, vojevůdcem i soudcem, a ve všem povinen byl bráti radu se šlechtou. Přízně šlechty dosti draze domáhati se musil darováním statkův a udělováním jiných milostí. Přemysl I proti této moci šlechty moc panovnickou počal sesilovati zakládáním měst skrze německé osadníky, nalézaje v tom i pramen hojnějších příjmův. Smlouvy s osadníky činěné na nemalou obtíž, ba škodu byly lidu obecnému, ale nadto šlechta brzy v cizích těch živlech spatřovala velmi nebezpečné odpůrce. Když Přemysl II ještě rázněji a s větší péčí o důchody zemské, nežli předchůdcové jeho, jal se směrem tím postupovati a jmenovitě statky šlechtě za dávných dob, jakož se mysliho, na nenavrácenou rozzastavované, ku komoře královské nazpět vymáhati, nerozpakovala se šlechta z veliké části, věrnost poddanskou mimo sebe pustiti a s zahraničným nepřitelem proti panovníkovi přirozenému se spolčiti. A odpor tento jistě neposlední byl příčinou pádu krále toho. Po smrti Přemysla II rozhořčení šlechty na města, spojivší se s bramburskými utiskovateli, ještě více vzrůstalo; nového podpalu se zaštlí tomu dostalo řáděním Míšňanův za „božího muže“ Jindřicha z Korutan.

Za takového stavu věcí není divu, jestliže sočení, kteréž pro neustálé téměř boje a vkráčování ode dávných věkův panovalo mezi Čechy a Němci, za XIII věku velice se zostřilo a ztrpčilo, anobř přímo se zvrhlo v nepřátelství mezi šlechtou a měšťanstvem.

A tohoto nepřátelství živým tlumočitelem jest skladatel rýmované kroniky. Od Dobrovského, Meinerta a jiných smýšlení toto velice bylo nadsazováno, ano všecka pro ně kronika odsuzována, kdežto tu přece není co činiti leč s úkazem prostě historickým, ku kterému s touž nepodjatou myslí hleděti sluší, jako k jiným povahám kronisty, ku př. jako k nelítostivé jeho nená-

visti k Vršovicům, k záští jeho proti Polákům a Uhrům. Ano právě sočení jeho na Německo již samo v sobě zavírá důležitý prostředek k poznání smýšlení, jakověž na přechodu z XIII do XIV století vrch drželo ve šlechtě české, smýšlení to, které tehdá nikterak nebylo bez účinkův politických a socialných.

Ale jakkoli horlivým šlechticem byl Dalimil, předce se mu nikterak nelíbily novoty, kteréž za doby jeho vznikaly mezi vrstevníky jeho. Kdo si přečte hl. LXXIX, LXXXIV a CII, jasně uvidí, jak velice nevrážil na přílišnost, s kterou se zemanstvo a panstvo oddávalo myslivosti, milostenské službě paním, turnajům, kostkám a jiným kratochvilím. Nebylyť ho tajny následky novot těchto, že pod nimi hynul zdravý mrav starodomáci, že statečnost válečná za své brala, že majetnost šlechty mizela, odvislost pak od měšťanův, pánům na zástavy peníze půjčujících, pořád více že rostla, až i přední páni od měšťan byli jímáni, vězeni a teprv na nehodné výminky propouštěni. I spatřoval tedy v novotách těch zkázu a záhubu národu samého, kterému ze vši duše byl oddán. Každá strana kroniky svědčí o upřímné lásce této. S ní souvisí i také vroucná oddanost jeho k rodu Přemyslovi. Jakkoli poklésky jednotlivých členův jeho nepromíjí, anobřž ostře kárá, přece vždy s citem upřímným vrací se k těm, kteří poklésky své, poznavše se v nich, opustili anebo za obět jim padly, jako zejména shledáváme při Přemyslu II (XCII, 67—70).

Ze smýšlení tohoto vzrostla u něho záliba v dějinách českých, po jichž sepsání tak dlouho toužil, až, nevida nikoho, kdo by se v to chtěl oddati, sám se uvázal, aby „vše české skutky v jedno svázal“. Významný v příčině té jest sám počátek předmluvy. Souvěké jemu spisovatelstvo české zanašelo se sbíráním „pověstí“, to jest, zábavného čtení, jaké tehdá po příkladech západních v Čechách počalo býti moderním. Postačí tu ukázati k Alexandru, k Brunevikovi a Štilfridovi atd. Kronista nebrání jim v tom, anobřž dí, že „v tom moudře a dobře činí“, ale určitě jim vytýká, že při tom své země nedbají a nedbáním takovým svůj národ uvádějí v domnění „sprostenství“, jako by totiž Čechové v dějinách svých neměli dostatek podání, kterými by se mysl baviti mohla.

Kronika od počátku do konce protkána jest mravoučnými a politickými průpovědmi, které věru zasluhují, aby od pozdních potomků co vzácný ostatek moudrosti předkův byly chráněny a draze váženy. Vytkneme jen jednu z nich, kterou kronista do úst vkládá Libuši: „Obec jest každého ohrada; kdož jí tupí, minulať jej rada. Ztratě obec, nedoufej do hradu; bez obce dobude tebe všeliká sváda.“ (IV, 7—10.) Není-liž to předumyslné vyrčení toho, jak velice jednotlivci jest potřebí, aby se přidržovali společenstva, ve kterém žije, kteréž jej chrání a obraňuje, bez jehož pomoci podlehne i sebe menšímu příkoří?

S pečlivou šetrností vyhýbá se všemu, co by mravně mohlo býti pohoršlivým. Tak vypouští Kosmovu povídku o Mathildě Lombardské, „aby, prý, ho kázaný nekázanou řečí nevinil“ (XLIX, 51—52). A když mluví o uváděné odjinud službě cizím paním (minne), dokládá, žeť toho bylo více, „ale mrzí mě i mluvití“ (CII, 22).

I jeví se nám tedy co muž přísných zásad mravných, zralých náhledův politických, mnohonásobnou zkušeností nabytých, co věrný milovník národa svého, co odpůrce jeho nepřátel, co upřímný přívrženec rodiny panovnící, ale zároveň co neuprosný karatel vad a chyb jejích, co osobnost na svou dobu školsky vysoce vzdělaná, co horlivý pěstovatel dějin národních, co šlechtic vychováním i přesvědčením, a tudíž protivník měšťanstva německého, tehdá se šlechtou o moc zápasícího.

Bývalo domnění, že skladatel rýmované kroniky byl stavu duchovního, i zdála se tomu nasvědčovati ta okolnost, že slovesné vzdělání vyšší za oné doby bylo bez mála výlučným majetkem žakovstva, to jest, kněžstva buď nastávajícího anebo již vysvěceného. Ale bližším připatřením se domnění toto ukazuje vrátkým. V kronice jeví se veliká úcta ke svatým národním, ale úcta taková tehdá tak byla obecná, že z ní naprosto vyvozovati nelze důsledky nějaké o tom neb onom stavu. Taktéž čistě předmětný výrok o šetření a plenění statkův zádušních (LXXIX, 29—32) k něčemu takovému se nehodí. Naproti tomu vyskytají se v kronice náhledy, které by se s těží sjednati daly s duchovenským stavem skladatelovým, jako zejména o setkání kněžíce Sptyihněva s abatyší svatojirskou (XLV, 19 sld.) anebo Ojře z Fridberka s opatem fuldským (LXXXIII, 15—20). I přiznání jeho: „Plete se v to, a neuměje“ (Předml. 58) podle tehdejších názorův ukazuje k tomu, že nebyl z kněží, kteří za oné doby, jako později mistři učení pražského naproti Štítnému, písemnictví výhradně za obor *svůj* považovati byli obvykli.

Kroniky psáti nezačal před l. 1308, jakož dosti určitě vysvitá z narážky na zavraždění říšského krále Albrechta synovcem Ješkem Švábským, po matce vnukem Přemysla II, kteráž obsažena jest ve proroctví stadického orače, že „vnuk pomstí svého děda“ (VI, 21). L. 1314 kronika dokonána byla až po vyvolení Jana Lucemburského. Většina rukopisův (*Ff, J, Z*) výslovně tak klade. Později původce kroniky přidal ještě čtyry hlavy (CVII—CX) o dějích z l. 1315—1318. Poslední z nich (o Plichtovi z Žirotína) psána byla ještě za živobytí tohoto pána, jenž padl v bitvě mühlberské 28. září 1322. V rukopise *V-Cc*, jenž přídavky ty klade co hl. CVI—CIX, a pak teprv připojuje hlavu o volbě Jana krále co CX, výslovně doloženo, že kronika dokonána l. 1326.

Z pramenův, kterých kronista užíval, předním bylo podání národní. Na samém počátku setkáváme se s vypravováním odtud vzatým, zejména o původu Čechův ze Srbův a Chorvatův, o dívčí válce, o Vlastislavovi a Styrovi, o Levě a Vlastislavicích. Tak i v dalším běhu o výpravě císaře Ottý Bílého do Čech, o účastenství Čechův při dobytí Milána, jež se mylně klade v dobu Vratislava II (1061—1092) na místo v dobu Vladislava II, bez mála o sto let pozdějšího (1140—1173). Z cela na pověstech, historicky skoro venkoncem planých, zosnováno jest vypravování od smrti knížete Vladislava I († 1125) až po krále Václava I (tedy ve hl. LXIV, 13—LXXX).

Druhým pramenem byly mu legendy o českých svatých a o některých kostelích, zejména pod Velezí, v Oldřiši, v Sacké.

Třetím kronika moravská o Svatoplukovi (XXIV) a kronika německá o hraběti z Aldemburka, odkudž přejal pověst o Přimdě (XXXIX).

Čtvrtým kronika Kosmova, jížto se, mimo příběhy z dotčených již tří pramenů vytčené, přidržoval od počátku až po LXIV, 13. Jiné kroniky české uvozuje v předmluvě.

Pátým základem vypravování jeho konečně jsou zkušenosti vlastní (LXXXI—CX). Tu jest svědkem buď bezprostředním anebo aspoň prostředním, tedy vypravovatelem o věcech, které buď sám zažil aneb od svědkův nejbližších slyšel.

První děj, kde sám praví, že při něm byl osobně, připadá v dobu vládaření Ottý Bramburského 1279—1283. Jsou to zákeřné skutky německých měšťanův na vládkách, kterým, když do měst přišli, klobouky naráželi a takto vidění zbavené je stínali. „To se od měšťan vládkám dálo, mé oko to často vídalo“ (XCIII, 51—52).

Za starších let svých kronista přebýval v Novém Městě pražském, to jest, na Malé Straně, kteráž tehda ovšem mnohem užší měla meze, nežli za doby naší.⁴⁾ Zeď, kterou Nové Město na jih bylo ohrazeno, vedena byla od nynější Ostruhové ulice, podél Ovocného trhu až ku kostelu Johannitův, ku kterémuž tehda i most dosahoval. Vymezení toto v příčině naší není bez významu. Vítek z Landšteina l. 1309, zvěděv o vtržení Míšňanův na Staré Město, hned s hradu proti nim kvapil, ale již bylo pozdě. Odpůrci Míšňanův, Volbramovici a Kokotovici, byli zajisté nuceni, zavřítí se na křižovnickém špitále konec mosta. Tím Vítek k návratu byl připuzen, ale odstup svůj již nemohl vykonati bez nesnáze, jelikož mu na Novém Městě (tedy již na Malé Straně) přívrženci Míšeňských, stranníci Welfovicův, ulice přepjali řetězy a k pobití jeho se strojili. Sudek sice řetěz přetal a tím průchod svým uvolnil, že mohli ujížděti na hrad, ale Vítkův oř tak byl poraněn, že se po něm třeba vláčela. *Skladatel kroniky díval se na ně, když takto na hrad ustupovali* (CIII, 33—34.)⁵⁾ L. 1310 Čechové s Korutany a Míšňany, hrad pražský držícími, na *předhradí* čili dle něm. překladatele na *stráni* (uf der littin) svedli bitvu, na niž se skladatel „z města“ díval. Městem tu nelze jiného rozuměti než Nové Město, z něhož na předhradí hradčanské ovšem byla vyhlídka nejvolnější (CIV, 28).

Vyloživ všecko, čeho se o osobnosti skladatelově dohledati bylo, bude již na čase, abych vyslovil i své o něm mínění. V Rukověti k dějinám lit. české (I str. 155) pronesl jsem domněnku, že byl *pěvcem*. K tomu bych nyní jen dodal, že nebyl to pěvec, podobný *Dobřatě* za Vladislava I. anebo *Kojatě* za Soběslava II.⁶⁾ ke dvoru nebo k někomu jinému službou přikázaný, nýbrž muž samostatný, o své ujmě skládáním se bavící. Pobývání jeho na Malé Straně a hledění na boj bez skutečného účastenství vede mne pak k domněnce další, totiž že byl *rytířem-laikem řádu Johannitského*, a že v l. 1309 i 1310 již co stařec přebýval v klášteře konec mostu na Malé Straně. Stav tento vysvětlil by nejprádněji i vzdělanost jeho, i velikou zálibu ve šlechtických věcech, i značné na onen čas vědomosti jeho zeměpisné a národopisné. Že v řádu Johannitském čteně zastoupena byla šlechta česká, o tom bohdá šířiti se netřeba.⁷⁾ Nicméně neupírám, že domněnce té poněkud na závalu jest úplné mlčení kronisty o řádu tomto.

Když jedna domněnka již pronešena, chtěl bych se odvážit i druhé, totiž že skladatel rýmované kroniky byl členem rodu Hronovicův či Ostrvanův. O Hronovicích, počna od Chvala, zakladatele rodu toho (LXXIV, 47), jehož jméno se i potomně v rodu tom opětuje⁸⁾, až po Hynka z Dubé a po Jindřicha z Lipé, v porovnání k jiným rodům českým nejvíce zpráv se v kronice vyskytá, tak že domněnka, hledající původce jejího mezi přčetnými tehda Hronovici, nikterak se nevidí býti všeliké podstaty prázdna. Hronovici statky své měli v těch končinách českých, kde

⁴⁾ Tomek, Dějepis města Prahy, I str. 224.

⁵⁾ Tomek klade přepnutí řetězů na Nové Tržiště u sv. Havla na Starém Městě (Děj. Prahy I, 474). Proti tomu svědčí 1. že starší rukopisy, mimo *J. P. F. C.*, všechny kladou „Nové Město“, 2. že by kůň, tak těžce raněný, sotva byl mohl unesti svého těžkého jezdce od sv. Havla až na hrad.

⁶⁾ Die Echtheit der Königinhofer Handschrift (Prag 1862, str. 101 atd.)

⁷⁾ Srov. Dr. Emlerovu rozpravu o stavu rytířského řádu sv. Jana Křtitele v Čechách r. 1373 (Zprávy o zased. kr. české společnosti nauk 1877 str. 191 sld.)

⁸⁾ Palacký, Děj. I, 2 str. 468 sld.

podle všeliké podobnosti bylo rodiště kronistovo. Že mladší synové rodů panských vstupovali do řádů rytířských, o tom pochybnosti není; z dějin Palackého (II, 1 str. 364) víme, že tak bylo i v rodě Hronovicův, kdež Albrechta Skopka z Liběšic syn Vilém byl rytířem řádu německého. A příjmi *Žák* pana Hynka (CII, 32) svědčí, že v rodu tom i sic jinak hleděno ke vzdělání slovesnému.

Že i skladatel kroniky i dílo jeho byly u veliké vážnosti, o tom přede vším svědčí brzké vzdělání německého rýmovaného překladu. Doba, kdy se to stalo, dosti se určitě vyměřiti dá. Ve hl. CVI, 8—39 totiž řeč jest o králi Janovi a manželce jeho Alžbětě Václavovně. Alžběta jmenuje se již nebožkou (dy selig si nu vnd eweclich!), kdežto o Janovi žádného takového přímětku není. Od téhož skladatele, který kroniku rýmem německým přeložil, podle všech vnitřních důvodův pocházejí i také veršované letopisy (ve vydání tomto na str. 231—237). I zde se královna Alžběta klade již mrtvou, a manželovi jejímu žádá se dlouhého zdraví a života (II, 139—158. III, 257—260). Z toho vysvitá, že překlad i letopisy skládány teprv *po smrti* královny Alžběty, která skonala dne 28. září 1330. Poslední pak děje, o kterých se ve veršovaných letopisech vypravuje, jsou povodeň pražská o hromnicích 1342 a sboření mostu na neděli družebnou, dne 10. března t. r., pak vypuzení knížete Jana Jindřicha z hrabství tyrolského, kterýž po té své nehodě v dubnu do Prahy přijel. Z dát těchto se doba, *do které* kronika jistě byla již přeložena, určití dá nejposléze úmrtním rokem Janovým 1346. Následovně překlad zdělán byl mezi l. 1330 a 1346.

Překladatel rýmované kroniky a zároveň původce veršovaných letopisův byl kněz; tak aspoň souditi lze ze záliby ve klášteřích, která se jeví v letopisech. Že žil v Čechách, o tom pochyby býti nemůže; znaltě nejen jazyk český, ač ne tak dokonale, aby se všech pokléskův obrániti mohl, ale znal i místní děje, tak že v jistých příčinách zprávy jeho do sebe mají cenu samostatnou. Některý Čech, zdá se, úkol mu usnadnil tím, že mu aspoň z části text český přetlumočoval do latiny.⁹⁾ K domněnce té vedou latinské formy jmen: *Graucacia* (II, 2), *Lubussiam* (III, 11 a 27), *Vlastam* (VIII, 22, 40. X, 166 etc.), *mit kaisir Tito* (X, 98), *Cziradum* (XIII, 45, 48, 54. XIV, 1), *Monarcham* (m. Mnatham XVI, 6), *ubir Postolopirtensem* (XXI, 13), *die gegent Zlicenses* (XXII, 5), *Worziwoum Worziwous* (XXIII, 26, 29), *von Zlicensi* der gegent, *herczog Zlicensis* (XXVIII, 2, 13, 25), *von Zlicensi* derpiet (XXXII, 20), *Iaromirum* (XXXIV, 25, 27), *Wrsowicensir* (XXXIV, 1, 17, 24 etc.), *Hovoram* (XXXIV, 55), *Rudolfo, Zawissum, Witouicensis* (XCII, 34, 43, 62, 64), *Johannes Custos* = Jan ze Stráže (CIV, 55).

Leč pomoc tato byla jen částečná; hlavně se překladatel přece spoléhal na svou známost češtiny. Jen tím zajisté vysvětliti lze poklésky neporozuměním textu českému vzešlé. Poklésky takové jsou ku př. „Halt wuer haubt kennet (kemmet), ob is *prascha* sie genennet“ (IV, 51—52) = „Češte své, ač i *krastavo*“, kdež patrně neuhodl, co by slovo „krastavo“ anebo, jak tuším v rukopise jeho stálo, „prašivo“ znamenalo. — „Dez gab si en czu trinken schir, das do heiszt *mirren*“ (IX, 12—13) = „Vlasta jim da v pitíu *smieru*“, dle jiného čtení „*mieru*“, kdež „mieru“ pokládá za název nějakého nápoje. — „Dy hercz der iungfrowen must man in *wapin* schowen“ (X, 5—6) = „V *div* se dievčie srdce proměnichu“, kdež místo „v *div*“ četl „v oděnie“, jakož se v rkp. *V. S. P.* skutečně i nalezá. —

⁹⁾ Že kronika v skutku i do latiny přeložena byla, na jevo vychází ze slov Ješínových. Prosi zajisté na konci předmluvy každého milovníka své vlasti, „pokudž jaký *exemplář* kroniky této latinský neb český za sebau má“, aby se s ním o něj sdělil

„Er wolde ein *koletsch* habin“ (XXI, 37) = „mně, by nesl *koláč* předrahý“. Koláč tu znamená *dar*, překladatel měl za to, že to nějaké vlastní jméno. — „Der bischof was *Rupertus* gnant“ (XXIII, 23) = „Ten arcibiskup *Rusín* bieše“. — „Der bestreit dy *Geburen*“ (LXIV, 27) = „Ten udatně *Bavory* pobi“; překladatel „Bavory“ si zmatl s „bury, gebury“ (sedláky). Za to *Bavora* ze Strakonice překládá „den von *Beirn*“ (XCIX, 46). — „Die Behem lagen mechteclich vf den von *Ostirrich*“ (XCVII, 13—14) = „Čechy mocně na *Rakuši* ležiechu“, kdež „na Rakuši“ zmateno s výrazem „na Rakúsy“. A podobných omylek ještě by se několik napočítati mohlo.

Překladatel v Čechách i v sousedství dobře byl povědom. Jména topická, kromě některých omylův, jako *Lamiter* n. *Lučaner*, klade dosti správně, ba druhy zachoval nám názvy německé ve tvarech, kteréž od XIV věku z užívání vyšly anebo od té doby nějak se zpřeměnily, jako ku př. *Ausk* (Úšcie Sezimovo), *Belin* (Bielina, nyní Bilin), *Berg*, *Berch* (Hora Kutná), *Bern* (Beroun LVIII, 4), *Bretslab* (Vratislav), *Burgelins* (ač na jednom místě též Czriwoclat a na druhém Krizwoclag, Křivo-klát), *Cholen* (Cöln, Kolín), *Crudin*, obyvatelé *Crudner* (Chrudim), *Czedlicz* (Sedlec), *Grecz* (Hradec Levý i Hradec Králové), *Glacz* i *Glocow* (Kladsko), *Gran* (Ostřehom), *Horowicz* (Horažďovice), *Knistena* (Gniezdno), *Chutin*, *Kuttin*, obyvatel *Kutner* (Kutná Hora), *Lautmischil* (Liutomysl), *Lobisten* (Lovoš), *Losincz* (Loděnice), die *Maut*, *Mauit*, obyvatelé *Mutner* (Mýto), die *Molda* (Vltava), *Miszen* (Míšeň), *Ofin* (Budín), *Olmuncz* (Olomouc), *Petrech*, *Petrich* (Petřín), *Porschist* (Poříčí pražské), *Prieweg* (Příbek), *Pfrimburch* (Přimda), *Posna* (Poznaň), *Postolopertin* (Postoloprty), *Reiff* (Říp), *Siras* (Sieradz), *Stadis* (Stadice), *Taust* i *Tust* (Domažlice), *Topelicz* (Teplice), *Waigist* (Bojišče), *Welherad* a *Welrad* (Velehrad), *Wisserad*, *Wischrad* (Vyšehrad), *Wisbud* (snad přesmykem m. Budwis, Budějovice), *Worsinadorf* (Hořiměves), *Wretslabs* (Vratislav u Mýta), *Zenom* (Znojmo). Zajímavá jest připomínka o jezeře u Mostu (LXXXV, 59—60): „Czu der zeit der herczog lag vor *Brucks* bi dem *wag*“, jíž v textu českém není. Toť zpráva posud nikým nepovšimnutá¹⁰⁾ a zároveň svědectví, že překladatel kroniky naší dobře znal okolí Mostu.

Volněji zachází se jmény osob. Spytihněv obrací se u něho ve *Sbyhoyerius*, *Swyhowerus* atd. Smil Světlík, společník Přemysla I v Řezně, slove mu *Muding* (LXXVI, 34), vládáře knížecího Bořka nazývá *Worsk* (tam, 57), Lomnické nazývá *die Lunen* (LXXXII, 25), Belu krále *Wilen* (XCI, 3), z Cyrdika a Weyzův udělal *Schomborg* a *Zcamborg* (tam, 7—8), a ještě toho po různu více.

Až po hl. XCII v podstatě věci překladatel přidržuje se originálu, ač jej někde široce roz-
přádá, jinde velmi zužuje, ale od dotčené hlavy počíná si poněkud vésti volněji, stavěje se v ná-
rodním ohledu na jiné stanovisko nežli český původce kroniky. V hl. XCII (v. 46—56) Přemysla II
velebí co štědrého dařitele Němcův a v. 138—149 líčí žalost Němcův nad smrtí krále toho.
V hl. XCIII, 83—84 připomíná, že Němcům bramburským v Čechách přezdívali „brudir Ottin“.
V hl. XCIV, v. 34—35 uvozuje, že král Václav II od markraběte Otty chován byl ve Werbenu
(Verbin), ježto leží nad Labem v Altmarku, a odtamtud že páni čeští jej vybavili. Ve hl. XCVIII,
89—90 mluvě o Durinkovi, vrahu Václava III, praví, že mluvíti má „von dem *During* . . . vnd
beirschin *Chodin*“, přídavek to, jehož si vyložiti neumíme. Ve hl. CI, 5 praví, že sedláci s kosami,
jež Albrecht přivedl do Čech k osazení země, byli ze Zarýní, „iensit des Rens“. Ve hl. CII, 61

¹⁰⁾ O jezeře tomto velmi pěknou monografii napsal Dr. L. Schlesinger „Geschichte des Kummerner Sees bei Brux“ ve slavnostním spise spolku něm. historického (Pr. 1871).

chlapy přímo překládá „*purger*“. Ve hl. CIII, 21—22 verš český: „Měščené se rozdělchu“ pře-
kládá: „Do teilten sich dy Prager, die Tutschin besundir.“ Český kronista dí, že Velflovi-
ci a Ot kamene se s Míšňany slili, kdežto překladatel praví, že to byl „Wolfel Camerer aleine“. Zavření
řetězem Vítka z Lantšteina kronista přičítá Velflovičům vůbec, kdežto překladatel dí, že to učinil
„Wolfil von Stein“ (tam 25, 44).¹¹⁾ Povšimnutí hodna je poznámka po zprávě o mučení Čechův
skrze Míšňany: „Ez warn obir Behem, den ez nit er lebin nam“ (CIV, 11—12). Kamýk slove mu
„Damik, ein kurz rittir“ (tam 49). O boji Čechů s Míšňany a Korutany praví, že se dál „vf der
littin“, to jest na stráni¹²⁾, která s předhradí hradčanského nížila se k úvalu pod Strahovem. Na
Letnou tu mysliti nelze. Ke hl. CV na závěrce po vypsání povodně přidán je zbožný povzdech
(v. 52—66). Ve hl. CVI jmenují se osoby, ježto Jana Lucemburského přivedli do Prahy, totiž Jindřich
z Lipé, Vilém Zajíc, Jan ze Stráže, s kterým prý byl malý trpaslík (ein cleins getwerg), a z Prahy
několik měšťanů s zubatým štítem (mit zcaktin schilt). I dokládá se, že Jana i Alžbětu, když ne-
dlouho leželi před Prahou, s vojskem vpustili do města „dlouhou branou“ (zcu dem langen tor),
před kterou nový král měl své ležení.

Co do smýšlení politického se nám překladatel jeví co zarytý nepřítel říšských králův Rudolfa
a Albrechta i syna Albrechtova Rudolfa, krále českého. Každého skoro z nich nazývá „einen rechten
wolf“ (Let. II, 96. III, 164). Vedle toho tím jasněji vyniká oddanost jeho ku králům domácím, ať již
kmene Přemyslova anebo Lucemburského. Zajímavo jest, jak se má k nepřátelství kronisty českého
proti Němcům. On totiž dělá *rozdíl mezi Němci v cizozemí rodilými a Němci v Čechách zdomácně-
lými*. Onyno nazývá jménem „fremd, fremdgeborn“ (XLI, 24, 28. LXIII, 15, 19 atd.), tyto pak zove
„Tutschin“. Oněchno do země se vtírání zatracuje, těmto pak hoví jako společné vlasti synům,
ano na jednom místě (LXVII, 67—69) přímo se ujímá Němcův domácích: „Wer dy Tutschin smecht
vnd in Behem lant echt, den hab ich nit vor frum“, výrokem tím přeloživ českou větu, kdež kro-
nista dí, že toho, „*kdož zemi své nepřerje*“, nemá za šlechtného.

Všecko toto v jedno sebravše, v překladateli vidíme muže v zemi zrozeného, v ní vycho-
vaného a z celé duše jí oddaného, který spolu s krajanem svým slovanským rovnou měrou nevráží
na cizozemce, třeba by i jedné s ním byli národnosti.

Ale nejen německým překladem osvědčena jest současná vážnost kroniky, nýbrž i četnými
přepisy, kterýmiž od prvopočátku dílo to bylo rozšiřováno. Z doby kronistovy anebo jemu nejbližší
posud se dochovaly zlomky dvou přepisův. Třetí, nedlouho potom vzdělán byv, podle všelike po-
dobnosti (vedle Nového Zákona latinským, českým a německým textem napsaného) připojen jest k věnu
kněžny Anny, dcery Karla IV, když se l. 1381 vdávala za Richarda II do Anglie. Čtvrtý, úpravností
až nádhernou překvapující, zhotoven před koncem XIV věku. Ze souvěkého asi rukopisu pátého
jen zlomek se zachránil. A to jsou přepisy, které půltisíceletím až našich dob dotonuly. Kolik jich
padlo obětí hlodavému zubu času a hrabivé zlobě lidské!

Kroniky, pokud známo, první z historikův užil *Pulkawa*. Vzaltě z ní zprávy o dívčí válce,
o dvou synech Vojnových atd. Od počátku XV věku kronice oblily ještě více přibývalo, ano tehdejší

¹¹⁾ Wolfil Camerer, byl syn Dětrichův od Věže, i uvozuje se lat. co Wolfelinus camerarius, něm. co Wölfel
Kammerer (Tomek, Děj. Prahy I str. 433). O Wolfilovi od Kamene viz Tomkova Zápisky pod názvem „de Lapide“.

¹²⁾ Strá. lite f. bergabhang, stněm. hlita: úf seiner (des berges) litten güter weide was genůc.

skladatelé dějpravných veršův obecně si ji brali za vzor. Již dříve sice tak činěno, jakož toho ukázkou jest skládání o králi Janovi, sepsané v duchu, ač ne ve způsobu kroniky (str. 229), ale během bojův husitských napodobení stalo se téměř pravidlem. Tak po založení Tábora (str. 241 v. 65—69) sepsáno skládání o králi Přemyslovi Ottakarovi a o Závíši, pak vidění Jana z Jenšteina (polo prózou, polo veršem), dáleji o počátcích husitstva v Čechách, o sektě táborské, o naháčích, o válce s Uhry l. 1468—1474. Není nepodobné, že všecka tato skládání pochodí od Prokopa, písaře na Novém Městě pražském¹³⁾, od něhož máme veršovaný pamflet, sepsaný příčinou nové volby královské tuším po smrti Ladislava Pohrobka (1457) a vůbec známý pod názvem „Prokopovy nové kroniky“¹⁴⁾. Jiný pamflet podobný, k němuž hlavně užito narážek na Němce, v naší kronice obsažených, prózou sepsán byl již dříve, po smrti císaře Zigmunda (1437). Hanka jej vytisknouti dal při Dalimilově kronice (v Praze 1851, str. 228—242): „*Počíná se krátké sebrání z kronik českých k výstraze věrných Čechův.*“

Ano ještě na počátku XVI věku způsob kroniky naší ze záliby nevyšel, jakož o tom svědčí skládání „o hře flus v Čechách l. 1512“¹⁵⁾. Z doby ještě pozdější pochází skládání o Vilémovi z Kounic (str. 243), které Bartoši Paprockému „na listě se dvěma pečetmi visutými“ bylo podáno a on je věrně jako bůh ví jakou starobylost do Zrcadla i Diadochu vložil.¹⁶⁾

Na počátku XV věku neznámý nějaký historik vykonal novou redakci celé kroniky. I ve starších prepisech se sice proměny co do slov po různu nalezají, ba někdy i nové děje krátce bývaly přibírány, ale přece za XIV století text v celku zůstal jeden a týž. Takového způsobu jsou vstavky o jízdě pána z Michalovic (XCIV, 28), o Čachovci (XCIV po 29) a o Radotě (XCV po 26). Teprv za XV věku celá řada větších dodatkův, ba celých episod vložena, ano některé hlavy úplně přebásněny. Dodatky takové jsou: rozšíření proroctví Libušina (VII), o knězi Kaimovi (XXIII), o snešení pánův za Boleslava I, že hradův stavěti nebudou (XXXI), odpověď Strachkvasova sv. Vojtěchovi a o mši sv. Vojtěcha v přítomnosti papežově čtené (XXXII), o vypuzení Bořivoje II a přijetí Svatopluka (LV), o soudu císařově a o Přivitanovi (LIX), o Miroslavovi (LXIV), o hledání posla k Soběslavovi II (LXVII), o nářku německých pánův u Lodenice (LXVIII), o Děpoltovicích (LXXVI), o uvedení minoritův do Prahy a o kanonisaci sv. Elžběty (LXXXI), o naháčích (XC), o Závíšovi (XCIV). Valně předělány jsou hl. XLI a XLII (celé), XLIV, L, LIX, LXIV a j. (částečně).

Hlavní působe proměn těch byl muž, jehožto text uchován v rukopise Lobkovickém. V rukopise tom v samou osnovu textu přijaty jsou přídatky k hl. XXIII, XXXI, XXXII, LXVIII;

¹³⁾ O Prokopovi tom viz Rukověť k děj. lit. české II, str. 149.

¹⁴⁾ Zachovaly se z pamfletu toho dva zlomky, ježto částečně otištěny v Dobrovského historii literatury (v Praze 1818, str. 272—273), úplně ve Feifalikových Alttech. Leiche v zased. zprávách akademie vídeňské (1862, str. 636—637). Ostatní svrchu dotčené kusy uveřejnil Fr. Palacký v Starých Letopisech (v Praze 1829, str. 467—502), odtud pak přežaty ve Výbor z lit. č. II (v Pr. 1868, str. 229—236).

¹⁵⁾ St. Letopisy, str. 519—521.

¹⁶⁾ Ještě hrubší padělek jest Libušino proroctví o horách zlatých i stříbrných v Čechách, kteréž Paprocký nalezl v spisech Tobiáše Krivojona Budka z Falkenberka, l. 1269 prý děkana v Žatci. Patrně tu ctihodný Polák opentlen byl od zlatoděje Šim. Thadeáše Budka či Budechia z Falkenberka, o němž viz Rukověť I, str. 105.

po okrajích pak, ale touž rukou připsány jsou v hl. VII, LV, LIX. I částky přebásněné všecky již se nalezají v osnově textu toho. Další prepisovači nové této úpravy v dodávání sami dáleji postupovali, přijavše nad to zejména dodatky ve hlavách LXIV, LXVII, LXXVI a XC. Dodatky LXXXI a XCIV jen v jednom rukopise se vyskytají.

Do l. 1443 již i rozšířenější úprava druhé recense byla hotova. Z ní do Životův Svatých, v metropolitní knihovně pražské chovaných (rkp. 4° na papíře, H. 12), v polou XV věku přežaty životopisy sv. Václava (hl. XXV—XXX) a sv. Vojtěcha (hl. XXXII, v. 17—51, kdež položen i div o mši tohoto světce)¹⁷⁾.

Taktéž podle ní neznámý spisovatel kroniku naši prostomluvou přeložil do němčiny. Překlad l. 1444 již byl před rukama; z toho zajisté roku datován již nejstarší jeho prepis. I tento druhý překladatel dobře se znal v jazyku českém, tak že jen na několika místech, kteráž u vydání našem podrobně jsou označena, pozorovati poklésky. Překlada toho za XV věku učiněny dva prepisy, a na počátku XVI třetí, což nematným důkazem o oblíbenosti čtení toho v Němcích.

Českému textu našel se ještě volnější předělávateľ, kterýž kroniku, ač na základě samotného textu první recense, tedy bez dodatkův (mimo jeden), celou zpřeoברcel a převersoval. Místo jednoho verše udělal dva, místo dvou čtyry, ba druhdy i více, tak že se dílo jeho podstatně liší od obou recensí, anobřž třetí recensí samo nazváno býti zasluhuje. Předělateľ tuším byl jedna a táž osoba s písařem, totiž Jan Pinvička, Domažličan a l. 1459—1461 učitel na škole v Ledči.

Ve směru tomto i potom nikterak nebylo přestáno, anobřž kronika při prepisování dalším pořád měněna a poddělávána. Tak aspoň poněkud souditi lze z citátu Mr. Viktorina Kornelia ze Všehrd v knize III, hl. 17, kdež kladou se dva verše (XLIX, 19—20), určité pak z kroniky Karla IV, sepsané od Mr. Prokopa Lupáče z Hlaváčova a z paměti Mikuláše Dačického z Heslova. Lupáč ve předmluvu položil část hl. C a v text celou hl. CV¹⁸⁾, a tu se jmenovitě v prvé dotčeném výňatku čtou historické věci, jichžto v žádném jiném rukopise není. V pamětech Dačického potkááme se s celou hlavou XXXIV takové úpravy, že se liší od známých jiných textův.

Jako Lupáč a Dačický, tak již před nimi Václav Hájek z Libočan a biskup Jan Doubravský ze Skály (Dubravius) v historických dílech svých z kroniky naší co z pramene čerpali.

L. 1620 Pavel Ješín z Bezdězce zpořídil první vydání tiskem. Měl před sebou „sedm rozdílných, na díle potrhaných, zetlelých a zpráchnivělých exemplářův a fragment“, z kterých kroniku „v prvnější a počátnější formu pracně a s násilím“ uvedl a na světlo vydal. Řídil se při tom přede vším dvěma zásadama, totiž aby tvary jazykovými nehýbal, přídatky pak, jen v jednom rukopise se vyskytující, aby pustil mimo sebe. O první ze zásad těch sám takto dí: „Někteří budau se horšiti nad tař starau češtinau a způsobem mluvení, nám již hrubě odvyklém. Ale o toř by bylo nejméněji, abych tuř kroniku v češtině byl poopravil; než že to ani příhodně pro rytmy státi se nemohlo, ani mně toho z příčiny výř položené učiniti se netrefilo, jmenovitě, že bych v historických starých pamětech nerad, nerci jinšii jaký smysl mimo mínění autora (což by se tím opravováním škodně státi mohlo) položil, alebrž ani, pokudž možné, nerad jedinké literky o své ujmě

¹⁷⁾ O rukopise tomto zmiňuje se Václ. Prokop Duchovský ve svém Luciferu (str. 134).

¹⁸⁾ Ve vydání V. Hanky (v Pr. 1848) na str. XXII a 32.

změnil. Smyslím pak při tom, že jeden každý saudný čtenář nemalé lbeznosti z čtení a rozvažování slov mnohých nám již na díle neobyčejných aneb terminací z zvyku vyšších nabude.“ Co se dotýče dodavkův, tu zejména vypravování o mši sv. Vojtěcha (XXXI) do vydání svého nepojal. „Jako ani těch některých digressí a declamací proti Němcům, v mém exempláři se nacházejících, ba ani té pokuty, od knížete Vladislava na Přivitana uložené, o níž Cosmas v l. 1110 vypisuje, že v jednom toliko exempláři se nacházela, do kroniky té pojití sem nechtěl, poněvadž patrně sem to seznal, že jest je někdo mimo mínění autora, sám o své ujmě, do textu vmísiť.“ Dáleji „pamětihodné sentencie a maudrá propovědění, též starodávní rozkošné přípovědky aneb adagia rozdílnějšími trochu literami tisknauti dal“. Slova neb verše, které „v jednom neb v druhém z těch sedmi exemplářův opuštěny sau“, Ješín položil mezi závorky. Různočtení slovní připojil na okrají listu, místo, kam by náležela, hvězdičkou poznačiv.¹⁹⁾

Ješínovo vydání, na svou dobu opravdu výtečné, potkalo se s trudným osudem. Bylté po bitvě bělohorské, mimo několik výtiskův,²⁰⁾ všecken náklad v niveč obrácen. Za to v době úpadku národního kronika přečasto byla přepisována. Tak Balbin učinil si přepis, jenž se co část kronikářské sbírky jeho chová v univ. bibliotéce pražské (XV. D. 6).²¹⁾ Jiný přepis nalezá se v biskupské bibliotéce litoměřické z l. 1644 (Q. 12), třetí v cis. dvorské bibliotéce vídeňské č. 12767 atd.

L. 1725 Hieronymus Petz vydal prozaický německý překlad kroniky podle přepisu z počátku XVI věku, a l. 1749 Jan Tomáš Berghauer učinil si přepis překladu rýmovaného, jenž několik desetiletí před tím Balbinovi z Říše darován i od Balbina T. Pešinovi byl odevzdán. Touž asi dobou kronika naše latinskými rýmy přeložena od piaristy *Remigia Maschata* († 1747); rukopis překladu toho dle zprávy Hankovy chová se v Mikulově, tuším že v knihovně tamní kolleje piaristické.

Nové české vydání l. 1786 zpořídil František Faustin Procházka, za základ položiv text Ješínův, ale ze čtyř rukopisův jej doplniv a různočteními opatřiv. Pohříchu že Procházka neubráníl se tomu, čemu byl Ješín odolal; viděl se nucena, aby počna od hl. XV, staré tvary mluvnické v textu nahradil novověkými k vůli prý „mnohým čtenářům“, kterým ty „zvetšelé spůsoby mluvení byly protivny“; aby však „skoumatelům jazyka českého“ v tom dosti učinil, aspoň starší tvary připojil dole v poznámkách. Vydání Procházkovo, snad právě pro tuto svou vadu, obecnstvu českému na onu dobu dokonale vystačilo.

Ale již místno a nutno jest, abychom se obehledli po domněnkách, které se od XV věku nesly o osobnosti spisovatele kroniky.

V rukopisech starých skladatel kroniky nikde jménem naznačen není. Obecně v jich čele stává: „Počíná se kronika česká“ (*Camb. Z*), anebo „Tuto se počíná kronika“ (*V*), anebo prostě „Kronika česká“ (*Ff*). První určitější naznačení nalezá se v rukopise Fürstenberském, kdež slove

¹⁹⁾ Obě Ješínovy předmluvy i věnovací i k čtenáři otiskněny jsou v Hankově vydání (v Pr. 1851) na str. 242—256.

²⁰⁾ Jungmann dí, že se jich zachovalo šest. Pokud nám vědomo, nacházejí se v univ. knihovnách pražské a moskevské, v českém musem, na Strahově, v knihovně rytíře Jaua z Neuberka, v bibliotéce biskupství litoměřického (bez titulního listu).

²¹⁾ Po Balbinovi sborník ten byl majetkem Karla Plateyse z Plattensteinu, pak augustinianův u sv. Václava na N. Městě pražském. J. Hanslik, *Gesch. und Beschr. der Prager Univ.-Bibliothek* (Prag 1851, p. 630).

„kronika boleslavská“. Tak ji i Lupáč jmenuje „*kronikau boleslavskou, jenž rytmy a starau řeči jest sepsána*“. Na názvu tomto též Ješín popřestal. Václav Hájek, jenž o jména nikdy v rozpacích nebýval, mezi „ctné, slavné a pravdomluvné muže, kterých při spisování svém následoval“, položil jméno „*Dalimil Mezeřícký, kanovník kostela boleslavského*“²²⁾. Jméno toto, ačkoli Hájek nikterakého vztahu při něm neuvozuje, poněnáhu se ustálilo o kronice naší, tak že obecně se nazývá *Dalimilovou*. První podnět k tomu dal Balbin, ačkoli z počátku jiného byl mínění. Ve své historii boleslavské mezi kanovníky tamními, jenž se dějepisem zanášeli, jmenuje sice Hájekova Dalimila Mezeříckého, ale určitě dokládá, že „boleslavská kronika, českými verši sepsaná, jest dílo spisovatele nezjištěného“ (incerti autoris). Teprve v *Miscellaneách*, Dec. I, kn. 7. (Pragae 1687) zřejmě klade, že „Františka a Pulkavy starší jest Dalimil Mezeřícký svou historií českou, kterou veršem sepsal“. Téhož mínění přidržel se i Tomáš Pešina i Matouš Benedikt Bolelucký. Tento na rukopis, v klášteře augustinianův u sv. Václava na Novém Městě pražském chovaný, svou rukou napsal titul: *Hystorye Boleslawská Dalimila Mezeříckého*. Týž nadpis dostal se i na rukopis litoměřický z l. 1644. Gelasius Dobner ve spise svém o Hájkovi neodchýlil se od příkladu předchůcův těchto. Naproti tomu Václav Prokop Duchovský, jenž na Dobnera vydal spis velmi jízlivě psaný „*Lucifer lucens, non urens*“ (Pr. 1765), ve spise tom původství Dalimilovo popírá, tvrdě na základu staršího výroku Balbinova, že kroniky rýmované Dalimil původcem nebyl, nýbrž že jest to dílo několika kanovníků boleslavských, Dalimila starších. Na to Dobner Duchovskému odpověděl ve své „*Epistola apologetica*“ (Pr. 1767), pevně zastává původství Dalimilovo, ovšem důvody velmi plytkými, jmenovitě i tím, že prý Balbin rýmované kroniky ani neznal. Kritický Procházka dovozováním Dobnerovým přemluvití se nedal, a právem se pronesl v tato slova: „Jest tehdy ta celá zpráva o Dalimilovi, této kroniky spisovateli, toliko na austném vydání a na svědectví některých pozdějších historiků až posaváde založena.“ Nicméně k vůli pohodlí sám se přidržel jména Dalimil. I Dobrovský souhlasil s Procházkou, připomínaje, že „bánska českého, který prý tuším za stravu a plat na hradě pána některého (snad Viléma z Zajíce) dějiny předkův uvedl v rýmy, dobře rozeznati sluší od kněze starého v Boleslavi, u něhož on nalezl exemplář staré kroniky, i nesmí se tudíž mísiti s kanovníkem kostela boleslavského“. Palacký konečně, přisvědčiv Dobrovskému, praví, pokud prý krátkého a určitého naznačení kroniky třeba a jménem Dalimil nyní vůbec známým a přijatým nikomu se žádné zkrácení neděje, že na jménu tom dobře popřestati lze, ale přitom ať se nikdy s myslí nespouští, že jen pozdní potomstvo *neznámého* spisovatele pojmenovalo *Dalimilem*.

Hle, toť jest historický běh, kterým se jméno Dalimil u nás ujalo.

Po r. 1820 umínil si Václav Hanka, že kroniku naši vydá co druhý *zvláštní* díl „Starobylých skládaní“; v prvním zvláštním dílu, l. 1819 vydaném, obsažen jest rukopis kralodvorský. K tomu cíli přepsal svým úpravným způsobem „krátké sebranie z kronik českých k výstražce věrných Čechův“, jakož i celý text kroniky z vydání Ješínova, ale s navrácením starší hlásky *-iu* místo pozdějšího *-i*. Již však tehda o své ujmě, ač jen po různu, učinil některé změny, ku kterým mu znění rukopisův práva nedávalo. K textu rozličně barevnými inkousty připsal různočtení

²²⁾ Dalimil i Dalemil jsou správné staré tvary. Podobného tvoření jsou Dalibor, Daliměřice, Dalabor, Dalebor, Dalemysl. Jeniš de Dalemilic (Rel. Tab. V, 60). Srovnej též vrch *Damil* u Tetína. (Nákr. ml. stč. §. 98.)

z rukopisův *Z, Ff, L*. S dílem tímto l. 1823 již byl hotov, ²³⁾ nicméně i léta potom neustál pokračovati v dalším přepisování variantův.

Ale brzo náhledy Hankovy o způsobu, jak by text kroniky měl býti upraven, vzaly proměnu. Byly objeveny zlomky Hradecké, a z těch vidělo se Hankovi, že prý text Dalimilův zněl mnohem kratěji, stručněji a rázněji, než jak nám jej představují rukopisy pozdější; tyto zajisté všude prý přeplněny jsou přídávky vysvětlovacími, druhdy tautologickými. I pokusil se, aby interpolace ty, od sebe se různící, vymísil a text ve prvotní starou jeho formu navrátil. Také Palacký způsob tento pokládal za zdařilý a liboval si v tom, jak prý v Hankově upravení proud řeči plyne plně a mocně, ačkoli prý se tomu, kdo v jazyk staročeský zasvěcen není, nevidí tak jasným a průzračným jako u vydání Procházkově. ²⁴⁾

Konečně dne 6. listopadu 1833 rukopis podán byl úřadu censurnímu (k. k. Bücher-Revisionsamt). Ale tu nastala nová zastávka. Úřad bral si dlouho na rozmyšlenou. Byly se mezi tím o kronice pronesly úsudky, které za dob oněch ovšem povzbuditi mohly nedůvěru. J. G. Meinert v rozpravě své: „Die böhmischen Geschichtschreiber des ersten Zeitraums bis 1400“ (Wiener Jahrbücher der Literatur 1821) kroniku naši nazval „osnovou lží a výmyslův, prodchnutou horoucnou nenávisť k Němcům, tak že prý polnicí války husitské (Trompete des Hussitenkriegs) nazvána býti může“. Podobně se 1818 i Dobrovský byl pronesl v historii literatury. Což divu, že censurní úřad úsudky takovými viděl se pohnuta k obezřelému uvažování. Dne 26. ledna 1835 Hankův rukopis k posudku dán byl profesorovi na gymnasiu staroměstském, Františkovi Janu Svobodovi. Svoboda ve zdání svém, v Praze dne 29. dubna 1835 datovaném, statečně se ujal kroniky i proti Dobrovskému a Meinertovi. Oběma vytýkal, že se nikterak nepřičinili o to, aby dobu a okolnosti, ve kterých Dalimil živ byl, poklidně a chladnokrevně uvážili. Meinert nad to originálu ani prý nerozuměl, neuměje dosti česky a měv před sebou překlad německý, druhdy dosti nesprávný. Na to sám Svoboda rozebírá stav věcí a myslí českých na přechodu z XIII do XIV věku. Dáleji Dalimila brání proti výčitce, že by byl rozšiřoval jen báchory a pověsti, a klade váhu na zdravé jeho zásady mravní i politické. Že by Dalimil polnicí války husitské slouti mohl, jest prý tvrzení nestoudné (empörend), svědčící o tom, že původce výroku toho Dalimila ani nečetl; ať prý se poučí z nejlepších spisův německých, co vlastně bylo příčinou války husitské, a půldruhého století, jež uplynulo mezi Dalimilem a válkou tou, ať nepřeskakuje. A třebať by Dalimil u věci tak vážné, jako mu jest národnost (das Volksthum), slov svých nevdždy zevrub nekladl na vázky, jistě prý při nejmenším jest směšné, nerci-li zlomyslné anebo pošetilé, domnívati se, že by dílo jeho kdy státu nebo vládě mohlo býti nebezpečným. Již při vydání Ješínově bylo by stačilo vytrhnouti předmluvu; vydání Procházkovo, který sám byl censorem, z cela jest bez úhony a tedy dopustitelné. A podle Procházkovy spravoval se Hanka, s tím leda rozdílem, že se navrátil ke starým formám. Tím prý se vydání Hankovo samo sebou obmezuje na skrovný počet vzdělaných starožitníkův a jazykozpytcův, ač by i sic jinak z cela bylo nezávadné. K závěrce Svoboda dává se v širší velmi zajímavý, ale za obor náš zasahující výklad smýšlení, které za jeho času panovalo v Čechách

²³⁾ Rukopis tento jako i dva jiné, rukou Hankovou psané, chovají se nyní v českém museum. Jeden přepis nalezá se v knihovně Šafaříkově.

²⁴⁾ Palacký, Würdigung, str. 107.

mezi obyvatelstvem slovanským a německým, a právě vzhledem ke smýšlení tomu radí, aby se vydání kroniky nezabraňovalo. (Koncept Svobodův v Českém Museum.)

Přese všecko to důvodné a podstatné dovozování osvíceného zpravodaje zůstal censurní úřad na tom, aby se Hankovi nové vydání kroniky nepovolilo. „Non admittitur: Pragae die 5ta Martii 1838. Chotek m. p.“ zněla odpověď na konci rukopisu položená, proti kteréž tehdy nebylo žádného odvolání.

Hanka nicméně se známou svou poněáhlou houževností nepřestal pomýšleti, jak by cíle svého přece dosáhl. Co v Čechách nebylo možno, o to se pokusil v cizině. L. 1847 rukopis zaslal do Lipska a tam péčí Dr. Jordana sazba vykonána, stereotypována a s tiskem počato. Ale sotva 5 arch byl hotov, nastala v Rakousku proměna. Censura byla zrušena, a s tiskem již se bez nesnáze pokračovati mohlo v Praze.

L. 1859 spůsobil Hanka otisk rýmovaného překladu německého ve Stuttgartě.

Vědecký rozbor kroniky zatím velmi poněáhlou postupoval. Počátek v tom učinil Aductus Voigt ve svých „Acta literaria Bohemiae et Moraviae“ 1774 (díl I, sv. I. str. 1, sv. IV str. 286). Dobrovský nejprve ve III svazku sborníka svého „Magazin für Böhmen und Mähren“ (1786) promluvil o některých zastaralých slovech v kronice, šířeji pak se o ní pronesl ve své „Geschichte der böhmischen Sprache und Literatur“, a sice v prvním vydání 1792 str. 99—103, ve druhém 1818 str. 143—149. Všeho toho úplnější jest rozprava Fr. Palackého ve „Würdigung der alten böhmischen Geschichtschreiber“ (Prag 1830) na str. 98—119. J. Jireček v Časopisu Musejním 1861 ukázal, že ve hl. II, v. 14 m. *dietky* čísti sluší *dědky*. Ottakar Lorenz kroniku Dalimilovu posoudil ve svých „Deutsche Geschichtsquellen im Mittelalter“ (Berlin 1870). O německém překladu prozaickém psali Dr. Docen ve frankfurtském sborníku „Archiv der Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde“ (1821) a I. J. Hanuš v zasedacích zprávách kr. české společnosti nauk (1868).

Co se dotýče kritiky textu, pořád se zůstávalo na stanovisku od V. Hanky zaujatém. Prvního podnětu k dalšímu v tom postoupení dostalo se objevením dvou zlomkův kroniky, patrně skladateli souvěkých, v univ. bibliotéce pražské. Shledaloť se, že se text ve zlomcích těchto překvapně shoduje s vydáním Ješínovým, že nejednoměrnost verše, kterou Hanka i Palacký pokládali za dílo pozdějších interpolátorův, nalezala se již v samém originále, čímž ovšem zásada, které se Hanka přidržoval ve svém vydání, sama sebou se rozvrátila a matnou ukázala.

Ještě vážnější bylo zakoupení kodexu někdy Ceronského pro císařskou dvorskou knihovnu ve Vídni l. 1874, nad to pak nalezení kodexu v knihovně Trinity College v Cambridgi.

Objevy těmito všecko, co posud bylo záhadno, pojednou se rozjasnilo, i bylo možné bezpečně přiložiti ruku na nové správné vydání textu opravdu prvotního.

Rukopisy a zlomky kroniky naší rozvrhnouti sluší podle recensí na několika rozřadí.

K *recensí první* náležejí:

1. *Zlomky Hanušovy* z rukopisu souvěkého spisovatele. V dubnu 1861 je professor Dr. Konstantin Höfler v latinském kodexu univ. knihovny pražské X. G. 6, obsahujícím v sobě „Hugonis speculum grammaticae metricum“ objevil co předkladní listy, a I. J. Hanuš pak v Časopisu Musejním téhož roku na str. 116—122, 209—216 (pohříchu ne bez pokléskův) otiskl a popsal. ²⁵⁾ Jsou

²⁵⁾ Později znova je otiskl v „Malém Výboru ze stě. lit.“ (v Pr. 1863).

to dva kusy pergamentu, z nichž každý obsahuje čtyry popsané stránky. Kus *A* i *B* má 21 cm. 5 mm. zšíří, zvýší pak *A* 16 cm. 6 mm., *B* 16 cm. 9 mm. Na stránce *A*¹ čte se 22, na ostatních vždy 23 řádkův. Řádky vepsány jsou mezi čarami vodorovnými a na každé stránce mezi dvěma kolmými. Písmo běží pořad, aniž by jednotlivé verše od sebe byly odděleny, jak se v Č. Č. M. 1861 str. 117—122 jeví. Velká písmena červeně kolmo přetažena (ač ne důsledně) na počátcích veršův. Taktéž nadpisy hlav psány jsou červeně. Stránky *A*¹, *A*², *B*¹, *B*² jdou přímo po sobě; taktéž *B*³, *B*⁴, *A*³, *A*⁴. Mezi *B*² a *B*³ schází 8 listův (16 stránek); jasnoť, že rukopis psán byl v sexternech čili ve slohách dvanáctercových. Obsah celkem podle rukopisu otištěn zde na str. 245—247.

2. *Zlomky Hradecké*, o nemnoho mladší zlomků Hanušových, majetkem českého musea staly se před r. 1830. Jsou to dva různé čtvercové listy pergamenové 21 cm. zvýší a 14 cm. 8 mm. zšíří mající. *A* nyní písmo čtitedlné má jen na lici straně, kdežto na rubní je vyškrábáno; *B* též jen na lici straně čisti se může bez přítrže, kdežto na rubu většina písma je nečtitedlna. Písmo je v řádkách, mezi čarami vodorovně a dvěma kolmo taženými pořad běžné; hlavy naznačeny jsou červenými iniciálkami, počátky veršův pak velkými písmeny, červeně kolmo přetaženými. Na každé stránce 22 řádkův. Obsah krom *B*² celkem zde na str. 252—253.

3. *Rukopis Cambridgeský* pergamenový, 15 cm. zvýší a 10 cm. 7 mm. zšíří mající, tedy malého ovšem formátu. Písmo pořad běžné v čarách vodorovně tažených. Na každé stránce 15 řádek písma v poměru k formátu až tuze velkého. Nadpisy červeně psány; taktéž začáteční písmena hlav. Mezi jednotlivými verši znamení, řeckému ε podobná, a dva červené puntíky: všude vedle toho ε. Mimo to jsou písmena na počátcích veršův červeně poznačena. Pergamen spořádán v kvaternech či v osmercových složkách; číslo každé složky římským písmem položeno dole na poslední stránce její. Složek je 21, což by dělalo 336 stránek, ale že list str. 271—2 (poslední v 17. složce) jest vytržen, proto nyní kodex nemá než 334 stránek. Text končí se hlavou C v. 32. Poslední složka, kterou kronika se zavírala, schází. Od hl. 52 do hl. 72 vyskytají se časté, druhy značné mezery, jenž povstaly vinou písařovou; aby si práci ukrátil, jal se v jednotlivých hlavách celé řady veršův vypouštět, tak že některá hlava u něho sestává jen z veršů počátečních a závěrečných. Rukopis Cambridgeský psán jest asi v polou XIV věku. Do Anglie dostal se nepochybně již za onoho století s knihami, královnou Annou přivezenými, jakož o tom již na str. XIII domněnί vysloveno.

Rev. Robert Sinker, bibliotekář knihovny, k Trinity College patřící, našel v ní kodex, jehož obsahu pro neznámost jazyka nerozuměl, o vysvětlení obrátil se k anglickému slavistovi, A. H. Wratislawovi v Bury St. Edmund's, kterýž ovšem ihned poznal, že to český Dalimil, a nemeškaje musejnímu bibliotekáři, A. J. Vrfátkovi, zprávu o tom dal. Zpráva ta v Praze s velikým potěšením byla přijata, a největší snad radost z ní měl nebožtík Fr. Palacký. Prof. Wratislaw s vděčnou ochotou sám svou rukou učinil diplomaticky věrný úplný přepis, kterýž se nyní chová v Českém Museum. Výňatky doliterné zde na str. 247—255.²⁶⁾

²⁶⁾ První zpráva o objevení rukopisu do Prahy došla listem A. H. Wratislawa k bibliotekáři A. J. Vrfátkovi dne 20. prosince 1874. Toho dne o tom vědomost dána Palackému, a ihned začalo se rokovati, jak zjednatí přepis. I zůstáno na tom, aby na pana Wratislawa vznešena byla žádost, zdaliž by on v to uvázati se nechtěl. K čemuž neprodleně svolil a rukopis sobě k tomu z Cambridge do Bury St. Edmund's vypůjčil. Dne 28. ledna 1875 do londýnského časopisu „The Athenium“ o šťastném objevu zaslal návštěví, jež tam v č. 2467, 6. února i veřejněno

4. *Zlomek Olomoucký*, jež na podzim l. 1833 Museu Českému daroval Antonín Boček, tehdá professor české řeči a literatury v Olomouci. Jest to list pergamenový, 20 cm. 4 mm. zvýší a 14 cm. zšíří mající, pocházející z druhé polovice XIV věku. Písmo mezi čarami vodorovnými pořad běžné, řádkův 28 na lici, 29 na rubu. Na pokrají některé glossy. Obsahuje hl. X, 31—XI, 19. Na počátku hl. XI místo pro iniciálku necháno prázdno. Text hl. X otištěn zde na str. 254.

5. *Rukopis Vídenský* pergamenový z konce XIV věku, v malém folio 30 listův čítající, 21 cm. zšíří, 30 cm. 5 mm. zvýší. Písmo pořad běžné, na každé stránce ve dvou sloupcích, mezi čarami vodorovnými v mezích vždy dvou kolmic. Na první stránce nachází se v levém sloupci svrchu obraz krále, velmi pěkně provedený, oba pak sloupce od sebe odděleny jsou arabeskou od hůry dolů taženou a nahoře i dole v rozviliny rozvětvenou. Každá hlava počíná se iniciálkou zlatou v modrém poli a červeným nadpisem. Na počátcích veršů písmena červenými čarami kolmo jsou přetažena. Sloupce mají 40 řádkův. Mimo obecný text v zadu co hl. CVI—CIX vloženy jsou známé čtyry přídávky (o klání hradeckém, o Matouši Trenčanském, o Vilémovi Zajícovi a o Plichtě z Žirotína), ale bez nadpisův. Potom teprv následuje hl. CX, jenž se zavírá slovy, ježto se zde čtou na str. 224 (v. 33—34) a doliterním přepisem na str. 228 v poznámkách.²⁷⁾

Rukopis Vídenský od konce minulého století náležel Janu Ceronimu, u něhož jej viděl Dobrovský 1792 a 1818.²⁸⁾ Z pozůstalosti Ceronské přešel v soukromý majetek jiných osob, až l. 1874 prostřednictvím Dr. Bedy Dudíka, historiografa moravského, zakoupen byl pro cís. dvorskou knihovnu ve Vídni, kdež, byv opatřen novou vazbou, chová se pod č. 2922. Důkaz, že rukopis Vídenský totožný jest s Ceronským (dle Hankova označení, druhým), proveden ve zprávách zasedacích kr. české společnosti nauk 1876 (str. 264 sld.).

6. *Rukopis Františkánský*, papírový čtvercového formátu v tuhé a na hřbetě bílým nátěrem opatřené vazbě ode dřeva a kůže. Papír za vodní znamení má rozehnuté rohy hlavy volovské a mezi nima kolmou tyč. Zvýší má 21 cm., zšíří 14 cm. 5 mm. Napřed položeny starozákonní knihy: Přísloví neb pověsti, ecclesiastes, písně Šalomúnovy, kniha múdrosti a kniha Ježíšova syna Sirachova, „jenž slove latinsky Ecclesiasticus, ale česky slove zborník“. Ku konci biblických těchto knih, 132 listův zaujímajících, položen přípisek červený: *Knihy tyto napsanysu Oppatrnemu Muzi Thomowi (mlynarzi) v hory leta poNarozeny Syna Bozicho tissiciego Cztyszsteho cztyszidczatého*

Výňatek z něho tuto klademe: „A manuscript was noticed last autumn in the „Gale collection“ in Trinity College Library, which was written in perfectly legible characters, but the language of which was not immediately recognizable. I was requested by the Rev. R. Sinker, the Librarian, to examine it, and found it to contain about two thirds of Dalemil's Bohemian Chronicle. The Cambridge MS is in small quarto fifteen lines to the page, and is beautifully written.“ Wratislaw, vydávaje návštěví toto, již se byl zabral v přepisování. Dne 21. ledna došla první zaslánka do Prahy a koncem máje veškeren již přepis byl před rukama. „Gale collection“ založena byla od Tomáše Gale, děkana yorského († 1702); do Trinity College dostala se odkazem bratrovce Tomášova, Rogera Gale († 1744). L. 1697, kdež jest popsána v „Catalogus MSS. Angliae et Hiberniae“ (Oxoniae t. r.), rukopis naší kroniky v ní ještě nebyl. (Zprávy prof. Wratislawa.)

²⁷⁾ Potom jsou rukou pozdější dva přípisky: *Christus et virgo maria sunt mecum omni hora. O pryzelawna matko bozye nebeska czti rayske zbozye. racz bity s namy.* (Zpráva p. F. Menčíka.)

²⁸⁾ Gesch. d. böhm. L. u. Spr. 1792, str. 103 a 1818 str. 147.

²⁹⁾ Slovo to vyhlazeno úmyslně, později pak po straně připsáno.

Apsal ge Ffraniek pisarz ze Wsserob miesteczka krage plzenskeho. Pak na l. 133^b čtou se „jména kniežat, králův i biskupův českých až do krále Jana z Lucemburka“ podle kroniky naší, načež následuje kronika sama na 74 listech. Nadpisy jsou červené; inicialky hlav taktéž červeně jsou provedeny kromě první, která je modrá s červenými tůčkami vnitř i vně. I počátečná písmena veršův mají obyčejné červené kolmé čáry. V celém kodexu z husta se na pokrajích vyskytají červeně psané glossy. Písmo pořád běžné mezi čarami. Na l. 74^a přípisek černý, červeně podtrhovaný: „*Atiemo pismem gest napsana, leta od narozenie syna Bozieho, Tissicieho, cztyrzsteho, cztyrzidcateho vplnie, wtu sobotu przednowym letem, leta etc. cztyrzidcateho, prwnieho, druhého leta pomoru okolo hory, awginich kragech okolnich. Ffraniek wsserobsky toto psal panu Thomowi (mlynarzy v hory wczernem mlynie)*“³⁰⁾ *budiz buoh pochwalen.*“ Písař užíval žravého inkoustu, následkem čehož nyní listy na mnoze jsou zpruzeny a zprolámány. Za doby F. F. Procházkovy rukopis ten ještě byl majetkem Františkánův na Novém Městě pražském. Odtud dostal se známému milovníku i sběrateli kněh českých, cís. radovi Emanueli Ferdinandimu. Nyní náleží do fideikomisní knihovny knížat z Lobkovic v Praze (čís. 309).

7. *Rukopis Strahovský* papírový, folio v deskách dřevěných koží potažených a mosaznými puklemi opatřených, 30 cm. 6 mm. zvýší a 20 cm. 5 mm. zšíří. Skládá se z kvinternův čili složek desetilistových, jest napřed i v zadu neúplný a i jinak porouchaný. Papír za vodní znamení má hlavu volovskou s tyčí mezi rohoma kolmo vstavenou a růžovitou figurou se končící. Obsah: 1. Kronika Trojanská, psaná (o dvou sloupcích) pro Václava z Bařtku l. 1437. 2. Cestopis Mandevillův, psaný jinou rukou po celé ploše listu. K závěrečné položeno deset písmen hebrejských, jež dle čtení bibliotekáře olomouckého, Al. Müllera, nejlépe vyložiti lze na počátečná písmena věty: Ad laudem Dei et laudem virginis Mariae hoc opus feci. 3. Tristram, psaný opět jinou rukou o dvou sloupcích s verši rozdělenými. Ku konci: Anno dm M^oCCCC^oxl^oix^o feria sexta p^o Epiphaniam compleui historiam Tristrami. 4. Počátek kroniky naší touž rukou i týmž způsobem co Tristram, zaujímajíc text od předmluvy až po hl. 14 v. 32 na 10 stranách. Začátečné M ozdobně provedeno barvou zelenou v rudém, mezi nohami písmene bíle mřížovaném obdélníku. Počátečná písmena hlav jsou červená, veršův pak, co řádka to verš psaných, na přeskáčku jednou žlutě, po druhé červeně kolmo přetažena. 5. Tkadlček, zase jinou rukou po celé ploše listu psaný, napřed i v zadu je kusý. Rukopis prvotně náležel minoritům u sv. Jakuba na Starém Městě pražském. Odtud se směnou dostal knězi Josefovi Bartschovi, jenž býval administrátorem u Ursulinek na Hradčanech. Bartsch jej ještě za života svého 1833 daroval knihovně praemontstrátského kláštera na Strahově.

Z rukopisův těchto sobě nejbližší jsou *Camb. a Ff.*, ježto oba určité z jedné společné předlohy jsou přepsány. Dostí blízký oběma jest *V-Cc.* Všechny tři pak nikterak se od nejstarších zlomkův v podstatě neoddalují. Zato *Ol.* a *S.* již jeví větší poněkud zvůli. Strahovský nad to první ze všech sám klade varianty čili *alias*-rčení.

Ke druhé recenzi náležejí:

1. *Rukopis Lobkovický*, pergamenový o 99 listech v malém oktavu, 14 cm. zvýší a bezmála 10 cm. zšíří, s listy ve kvaternech čili složkách osmercových. List první schází, l. 57 zůstal prázdný. Písmo pořád běžné mezi čarami. Inicialky hlav jsou červené s tůčkami obyčejně fialovými,

³⁰⁾ I tuto slova v závorkách byla vytřena a potom zase napsána. Mutilace byla již za F. F. Procházky.

kteří však nepocházejí od prvotního písaře. Na l. 21^b na pokrajích obrázků sv. Václava, na l. 28^a obrázků sv. Vojtěcha. Na pokrajích jsou četné přípisky. Některé z nich obsahují opravy anebo dodavky druhé recenze (str. XV) i psány jsou touž rukou co text sám, ale jiným, bleději hnědým inkoustem. Jiné, četnější přípisky jsou od ruky nějakého milovníka dějin českých z XVIII věku, kterýž planými glossami svými krásný rukopis zbytečně znešvařil. Třetí rukou, a to asi z XVI věku, psána jest poznámka o Levém Hradci na l. 20^a (hl. XXIII, 29). Po různu vyskytají se přípisky ještě čtvrté ruky. Text počíná se slovy: *viace snažiti* (předml. v. 48). Na l. 93^b končí se hl. CVI (k čemuž za XVIII věku někdo připsal dodatek z Ješínova vydání). Na l. 94—98 jsou přidavečné hlavy o Matouši z Trenčína, o Vilémovi Zajícovi a o Plichtovi z Žirotína, nato klade se žalozpěv nad Vilémem Zajícem, hlava o hradeckém klání a hl. CV o povodních. Na l. 99 jsou obě skládání o králi Janovi (zde na str. 229). I tento rukopis majetkem byl Em. Ferdinandiho, kterýž titul, počátek a vysvětlení slov připsati dal z Ješínova vydání; nyní náleží fideikomisní bibliotece knížat z Lobkovic v Praze (č. 333). Psán jest na počátku XV věku.

2. *Rukopis Pelcelovský*, někdy majetek profesora Fr. Martina Pelcela, s jehož pozůstalostí přešel do knihovny Thunovské na Děčíně. Psán jest na papíře, folio, asi v polou XV věku, nemá ani nadpisu ani podpisu. Přídavkův není. Samostatný jest v něm vstavek o poloze země české; za to epizody o mši sv. Vojtěcha v něm není.

3. *Rukopis Fürstenberský* ve čtverci, ne jednou rukou a dosti nedbale psaný. Nadpisu nemá, na konci pak klade se závěrka: *Tak se dokonává kronika boleslavská.* Pochází z pozdější doby XV věku. Má všechny čtyry přídavky i žalozpěv nad Vilémem z Valdeka.

4. *Rukopis Ceronský*, nyní majetek moravského zemského archivu, ve čtverci na 82 listech psaný l. 1443. Napřed na str. 5—26 položeno „krátké sebrání z kronik českých k výstraze věrných Čechův“ z l. 1438, načež následuje přepis celé kroniky samé. Ku konci přídavky o M. Trenčanském, o Zajíci a Plichtovi. Kodex ten zevrubně popsán od Dr. Bedy Dudíka ve spise: „J. P. Ceroni's Handschriftensammlung“ (Brünn 1850) na str. 404—418.

Rukopisy *P, F, C* a *J²* (kromě menších úchylek) dosti blízce vespolek se shodují; *L* naproti nim má výhodu vyššího stáří. V celku všechny zřejmě projevují, že z *L*, co ze společného pramene, jsou vyšly. Jiná zvláštnost rukopisů těch jest nepoměrně větší příkrost ve výrazech proti Němectvu, již ovšem přičísti sluší na vrub rozháralých myslí za bojův tehdejších. Vrcholu tento směr dosahuje v „krátkém sebrání“ z l. 1438.³¹⁾

Třetí recenzi zastoupena jediným rukopisem, totiž:

Zebererovským. Jest to kodex papírový 4°, 20 cm. zvýší a 13 cm. 5 mm. zšíří, v dřevěných, koží potažených deskách. Mimo kroniku i četná jiná skládání v sobě zavírá. Papír za vodní znamení má l. kříž, jehož ramena mají podobu trojúhelníkův rovnoramenných, spodní stranou, z které vyniká kulička na násadce, na venek obrácených; 2. volovskou hlavu, jenž mezi rohoma má kolmicí a na ni svrchu mnohoramennou hvězdu; 3. prostý kříž s podlouhlým břevnem spodním. Kronika položena napřed na 98 listech, ač některé listy nyní už se postrádají. Psána jest, co verš do rádek, mezi čarami. Po hl. CVI klade se žalozpěv nad Vilémem Zajícem (*Tuto se prawij opanu wilemowy*

³¹⁾ V sebrání tom z kroniky uvozují se tato místa: IV, 19—32; CVI, 25—30; XCIX, 31—32; XLI, 31—32; LXVII, 5—8, 23—26; LXX, 41—50, 21—38; LXXII, 5—18; LIX, 9—17, 28—36.

zageczowij), a po tomto na l. 97^b přechodem na l. 98^a položen jest tento přípisek: *Expliciunt Cronice per manus Johannis dedomazlicz dicti litera . p . prima . j . 2^a . n . 3^a . w . quarta . i . quinta . c . sexta . z . septima . k . octava . a . nona in ledecz feria ij in festo sancti Gregori Et hoc sub anno Domini . 1 . 4 . 5 . 9 .* (Pak červeným písmem dodáno) *Nez se tato kronyka dopsa zie gy kawka ledeczka wsskole trzikrat zesra.*³²⁾ Za doby Procházkovy kodex ten byl majetkem posledního pražského městského kancléře, Jana Zeberera († 1789). Potom náležel gubernialnímu radovi Janovi Krtičkovi z Jadenu, nyní pak chová se v Českém Museum pod sign. 4. D. 4. Text *základní* nemá jiného obsahu dějinného než první recense; nicméně vložen tu vstavek o mši sv. Vojtěcha (XXXII).

Z pozdějších přepisův nezachovaly se než zlomky v Lupáčově kronice a v pamětech Dačického; zvláště zlomek u Dačického svědčí, jak velice tehdy známost staré češtiny vůbec již byla poklesla.

Tištěných vydání kroniky posud bylo několik.

A. Kronyka stará Kláštera Boleslawského: O Poslauptosti Knížat a Králů Českych, rozličných Přijeběžých, diwných proměnách a slawných Národu Českeho činech od založení téhož Národu až do Jana Lucemburského, woleného Krále Českeho, porjádne a rozfosnými Rytmy wyprawugję. Nynj ponepřwé pro obecné dobré wábec na swětlo wydaná. Wytisštěná w Nowém Městě Pražském v Danyele Karla z Karlsperfa. 4°, str. 4 nestránkované, pak CCXXXV stránkovaných, posléze přídavečná hlava o klání a „Výtah slov některých nesrozumitelnějších“, vše na 13 stranách. Na posledním listu čte se datum: „Léta Páně 1620 dne 25 dne měsíce června.“ Vydání to od vydavatele *Pavla Ješina* věnováno vys. urozeným pánům Václavovi Vilémovi z Roupova, na Trnovanech a Žitenicích, nejv. kancléři království českého, a Václavovi z Budova, na Hradišti nad Jizerou, Zásadce a Kocňovicích, presidentu nad appellacímí na hradě pražském.

Víme, že Ješín měl sedm rukopisův a zlomkův, i sama sebou namítá se otázka, zdali mezi nimi byl některý z těch, které nám nyní jsou známy. Po uvážení všech okolností třeba přestati na tom, že Ješín žádného z textů nyní známých před rukama neměl. Tolik jen tvrditi lze, že mu základem byl text, Vídenskému příbuzný.

B. Kronyka Boleslawská o Poslauptosti Knížat a Králů Českych a slawných národu Českeho činech, od založení téhož národu až do Jana Lucemburského, wyprawugję. Nynj podruhé s snaznou pilností a s pomocí čtyř starých rukopisů, gessiče nikdy nesrownaných, bedlivěji a lépe, nežli prvé, na swětlo wydaná od Frantisska Faustyna Procházky. Wytisštěná w Praze v Jana Gozefa Diesbacha Léta Páně 1786. 8°. Předmluva, čtení hodná, má 28, text 340 stran. Procházka krom Ješínova vydání užil rukopisův *Ff, P, F* a *Z*. Za nejlepší a, podle svého soudu, za nejstarší pokládá *P*, jelikož prý má „onde i onde stopy velikého stáří, a protož, není-li prý v čtrnáctém století psán, aspoň z nějakého spisu toho stáří, jakž k víře podobnější, bedlivě a nospale přepsán jest“. Za nejchatrnější právem prohlásil rkp. *F*.

C. Vydání Hankova: a) *Dalimilova Chronika Česká v nejdávnejší čtení navracena od Václava Hanky. Tisk v Lipště i v Praze v arcib. tiskárně 1849.* Malý 8°, str. X a 183. Předmluva není nic jiného než překlad rozpravy Palackého z „Würdigung“ poněkud zkrácené, kdežto se v následujícím vydání nalezá úplným zněním.

³²⁾ Ostatní obsah rukopisu popsán při rozpravě „Skládání o podkoní a žaku“ ve zprávách zasedacích kr. české spol. nauk, 1877.

b) *Dalimilova Chronika Česká v nejdávnejší čtení navracena, s různoslovím i přídávky deseti rukopisův*³³⁾ *opatřena, od Václava Hanky. Se snímkem nejstaršího rukopisu* (Hrad.). *Otisk druhý.* V Praze 1851. Tisk v Lipště i v Praze. Malý 8° str. 24 a 256 (krom ukazatele).

c) *Dalimilova Chronika Česká v nejdávnejší čtení navracena od Václava Hanky.* V Praze 1853, u Řivnáče. Ve 12° str. 223. Nové nezměněné (titulní) vydání tamtéž 1876.

d) *Dalimilova Chronika Česká v nejdávnejší čtení navracena od Václava Hanky. Pro studující středních škol historickými a grammatickými poznámkami opatřil Jan Orth.* V Praze 1874, I. L. Kober. 8°, str. XII a 207.

Německý překlad rýmovaný zachoval se v jediném přepise, jenž jest majetkem metropolitní kapituly pražské. Jest to kodex papírový, o 105 listech ve folio, 21 cm. zšíří a 28 cm. 5 mm. zvýší majících. Vázán je v obálce z dužného pergamenu; zadní desky část překlopuje obřízku. Papír za vodní znamení má: 1. polní lahev, podobnou k srbské čutuře, s nádržkou kotoučovitou, s podstavcem dole a hrdlem svrchu, ježto zavěšena jest na provazci, nahoře tvořícím kličku, dole po obou stranách kotouče upevněném na dvou kroužcích; 2. ženská hlava s záhybatým čepcem, jenž přivázán jest stuhou, v zadu ve dva cípy vyběhající; 3. hlava daňčí se dvěma parohy o třech výsadách; 4. koňská hlava s pramenem hřívy mezi ušima napřed přehrnutým; 5. lesní roh na provazci zavěšený. Napřed položeny jsou veršované letopisy na šesti listech, potom kronika sama od l. 7 až do l. 103^a. Nadpisy (zde kursivou tištěné) psány jsou červeně; iniciálky odstavců též provedeny červeně, a červenou kolmicí přetaženo počátečné písmě každého verše. Písmo hnědé psáno na každé straně ve dvou sloupcích, co řádek to verš, mezi čarami, které na l. 1—5^a taženy jsou suše, dáleji pak inkoustem. V přední části rukopisu má každý sloupec 23 řádkův, později 22, 20, 19 až i jen 18. Na l. 72 a 73 se verše LXXVI, 95—114 a LXXVII, 1—33 písarovým omylem nalezají psány dvakrát textem poněkud od sebe se lišícím; různočtení druhého napsání zde na str. 162—164 naznačena sou písmenem *C*. Od l. 75 do 83 text je zmaten.³⁴⁾ Psaný text dvojí rukou opravován a doplňován; na l. 1—5 mimo to pozdější nějaký čtenář připojil vysvětlovací glossy. Kodex psán l. 1389. Pokud z přípisův na jevo vychází, náležel do knihovny kapitulního probosta pražského, Jiřího Bartholda Pontana z Preitenberka († 1616). Půjčkou dostal se někam do Říše, odtud pak darem jej obdržel Balbin, a ten jej skrze biskupa T. Pešinu navrátit kapitulní knihovně.³⁵⁾

Obsah rukopisu, pohříchu s četnými poklésky, kterých se porovnáním textu německého s originálem českým snadno bylo lze vystříci, vydán co 48. publikace literárního spolku ve Stuttgartě pod titulem: *Dalimils Chronik von Böhmen herausgegeben von Venceslav Hanka. Stuttgart 1859* (8°, str. 253).

³³⁾ *C, Cc, Ccc, F, Ff, G, Gg* (t. j. Ješín a různočtení v něm), *H* (Hradecký zlomek), *L, O* (Olom.) *P, Z, St.*

³⁴⁾ V rukopise čtou se hl. LXXIX—LXXXIX tímto pořádkem: LXXIX, 1—70; LXXXV, 73—140; LXXXVI a LXXXVII celé; LXXXVIII, 1—16; LXXXII, 29—104; LXXXIII a LXXXIV celé; LXXXV, 1—72; LXXIX, 71—82; LXXX a LXXXI celé; LXXXII, 1—28; LXXXVIII, 17—36; LXXXIX atd. celé.

³⁵⁾ Vnitř na přední desce je starý přípisek: „Nor XV bogen papirs vant ich in dem buoche dabie was haus richenb[erger].“ Na hřbetě připevněn jest prouh hovězí vydlaně kůže, na něm pak spojeny a zavity vazebné nitě, a mimo to přidělaný dva olověné knoflíky, jeden svrchu, druhý zespod.

Německý překlad prozaický zachoval se ve třech rukopisech:

První náležívá knihovně benediktinského kláštera u sv. Emmerama v Řezně, nyní pak jest majetkem univerzitní knihovny v Mnichově (cod. germ. 3976). Jest to kodex papírový, folio, s písmem o dvou sloupcích psaným. Napřed položen německý text Schwabenspiegela a Lehenbuchu. Na závěrce Lehenbuchu klade se přípisek: „*Noch Crist geburt Tawsent vierhundert vnd darnach yn dem viervndvierczisten jar an Sand Peters abent genant Kethenfeyer, so hat man diez buch geent amen. Von mir Johannes die czeyt Kircher zcu Weysselstorf*³⁶⁾ *gewesen et cetera puⁿtschuch*. Pak touž rukou následuje překlad kroniky naší.³⁷⁾

Druhý přepis nalezá se ve sborníku chovaném nyní v univerzitní knihovně v Lipsku. Jest to kodex papírový ve 4° o 250 listech (č. 1328), zavírající v sobě rozličné kusy rozdílnými rukami psané a později teprv v jedno svázané. Překlad kroniky zaujímá tam l. 135—210 i počíná se: „*Die beemische kronica dewscz vnnnd disz ist die vorredde*.“ Psán jest dvojí rukou, jichž rozhraní na l. 167. Podle písma soudíc, přepis kroniky pochodí z konce XV věku.³⁸⁾

I Emmeramský i Lipský přepis zpořizeny jsou ze společného textu staršího. Že Lipský není kopie Emmeramského, jmenovitě vysvitá z toho, že kapitola LV v onomno se klade, v tomto pak nejen schází, ale i další kapitoly tak jsou označeny, jako by kap. LV naprosto nebyvalo. Máf Emmeramský v celku LXIX, Lipský LXX kapitol. Nadpisy kapitol jsou jen v rukopise Lipském, v Emmeramském jich není.

Z kodexu Emmeramského Christophor Hofmann, benediktin Emmeramského kláštera v Řezně, rodem z Rottenburgu na Tauberou, odkudž zván Ostrofrancus, jenž zemřel l. 1534, učinil sobě přepis. Přitom nejen k jednotlivým kapitolám připsal nadpisy, ale i němčinu všelijak předělal. I v kodexu, z něhož psal, na několika místech svou rukou připojil glossy. Přepis jeho též se nyní chová v knihovně mnichovské. Benediktin v Mólku, Hieronymus Petz, Rakušan z Ybbsu rodem, podle Hofmannovy kopie, ale s dalším obnovením tvarů mluvnických, spůsobil otisk překladu v druhém dílu svých „*Scriptores rerum Austriacarum*“ (Lipsiae 1725 u Gleditsche).

V přepisu Emmeramském převládají tvary nářečí bavorského, kdežto v Lipském panuje nářečí středohornoněmecké.

Při novém našem otisku prozaického překladu přednost dána přepisu Emmeramskému jednak pro vyšší jeho stáří, jednak pro poměrně větší úplnost textu. Z Lipského přežaty jsou jen nadpisy, kap. LV celá, pak doplňky a různočtení vážnější, zvláště ve jmenech.

³⁶⁾ Kircher zde znamená faráře. Osada Weysselstorf nalezá se někde v jižních Bavořích.

³⁷⁾ Po ukončení kroniky jinou rukou připsáno: *Depilans juvenem, senem qui comparat equum, in damnum crescit tanto, quanto senescit.*

Wer jung jung knaben rauff
vnd alte pfert kauft,
der mag sich nicht entladen,
er wechst im alder zu schaden.

³⁸⁾ Z ostatního obsahu připomínám: O přijímání pod obojí spůsobou traktat Francisca de Toletu, jež psal Janovi z Rokycan, když se co legát papežský koncem října 1459 odebral do Vratislavě, listy krále Jiřího, listy papežské atd., vesměs bez mála z l. 1459—1463. Z jiných listin souditi lze, že sborník sám sestaven byl někde v Porýní, nejspíše v Mohuči.

K závěrce promluví třeba o zásadách, kterými sem se u vydání tomto spravoval. Nejprve o textu českém.

Kde se zachoval starý text v současných anebo skoro současných zlomech, jakož jsou Hanušovy (XXX, 16—XXXII, 6, pak XXXIX, 72—XLII, 53) a Hradecké (III, 12—IV, 7, pak VIII, 33—X, 40), tam se všude tyto položily za základ. Hlava X, 41—94 upravena na základě zlomku Olomouckého.

Sic jinak základem přijat text kodexu Cambridgeského. Jest zajisté text ten prvotní osnově nejbližší, jakož mimo jiné viděti již i z toho, že se s ním zlomky nejstarší, mimo nepatrné podrobnosti, bez mála úplně shodují.

Kde jsou mezery i v Cambridgeském, tam přednost dána rukopisu Vídenskému.

Nicméně se čtení, kde o poměrném stáří pochyby není, která se i v jiných rukopisech po různu vyskytají, nikterak neodmítala, nýbrž po zralém uvážení přímo do textu přijala. Ale ve všech takových přidádech doložena jsou všechna čtení, aby postup při tom zachovaný očitě se posouditi mohl.

V mluvnických tvarech spravováno se rukopisy, za základ vzatými, leč s jednou úchytkou. Zlomky nejstarší podle spůsobu, za prvních desetiletí v XIV věku zachovávaného, důsledně kladou *-iu* na místě potomního *-i*. Také Cambridgeský kodex převahou tak činí. I nemůže tedy býti ani pochyby, že tak bývalo v celém starém textu. Z té příčiny u vydání našem všude položeno *-iu*, obratmo *-ii*, i také tam, kde v žádném rukopise hlásky té není. Aby však pravý stav věcí zůstal zřetelný, všude se ta obměna naznačila písmem ležatým. Čte-li se ku př. u vydání našem „rozkliditi, lid, kněžství, myslí“, tof důkaz, že rukopisy mají „rozkliditi, lid, kněžství, myslí“. Totéž provedeno i v některých jiných případech, kde se porovnáním styčných míst v nejstarších rukopisech důvodně per analogiam dalo zjistiti, že tu v prvotní osnově byly starší tvary, než rukopisy na tom jednom místě kladou. Zájmeno *já* v nejstarších zlomech venkoncem, v *Camb.* obyčejně, ano i v jiných rukopisech často čte se ve formě *jáz*, a formy té v celém textu bez dalšího značování důsledně šetřeno.

Vstavky, které se nalezají v rukopisech druhé recensí, všude se položily pod čáru. Jednaloť se především o to, aby text prostě a přesně vystaven byl podle prvotní osnovy, a to se nemohlo státi jinak než úplným vyloučením všech pozdějších přílepkův. Pod čáru ovšem též se odmísily předělavky třetí recense.

Co do různočtení, nebylo možné položití všecky odchylky, které se v rukopisech naskytají. Toť by se jediné dalo provesti vytištěním všech textů s veškerým jich obsahem. Při výběru pravidlem bylo, aby vše, co vzhledem k dějepisu obecnému, k dějepisu mravův a obyčejův, k dějepisu jazyka jakoukoli má důležitost, sestaveno bylo úplně; odchylky, jen v pořádku slov se zakládající anebo jinak malicherné, pustily se mimo sebe. Omýlení písařská zmíněna tehdá, když pro kritiku textu nějak jsou významná.

Kde se klade citát s naznačením několika rukopisův, tu věděti sluší, že doslovně přežat byl z rukopisu na prvním místě uvedeného, s kterým se rukopisy ostatní, neřku-li z cela, jistě ve všem podstatném shodují.

Že Ješínovu textu a podaným od něho různočtením přiznána táž váha jako starým rukopisům, toho jistě nikdo za zlé míti nebude. Představujet nám Ješín *sedm* rukopisův a zlomkův, z kterých nyní již ani jednoho před rukama nemáme (str. XXIV).

Mezi citáty položeny jsou i výňatky anebo náznaky z německého překladu podle vydání Petzova, jehož mezi dlouhotrvalým tiskem k tomu jediné bylo lze užití. Učiněno tak hlavně proto, aby se názornou měrou dolíčila shoda překladu toho s druhou recensí českou.

Od vydání Hankových se text tuto podaný zvláště v jedné věci odlišuje. Hanka, jak už na str. XVIII podotčeno, toho byl domnění, že nesouměrnost veršův příčinu svou má v „přepisovatelských příměsících“, i měl za to, že třeba text „očistiti“ a tím „v nejdávnější čtení navrátiti“. Tímto domněním jsa veden, na dohad upravil jednotlivé verše, vynechav, co se mu kde zdálo býti nepodstatného, ačkoli ani tímto okrajováním veršův nedovedl toho, aby v nich byl jednostejný počet slabik. Text Hankův tudíž není prvotní osnova, nébrž libovolná konstrukce vydavatelova, která, nehledíc k svrchované nekritičnosti, jmenovitě se stanoviska dějepiseckého podstatné do sebe má vady a nedověcnosti. Nyní již nikoho bohdá nebude, kdo by postup takový schvalovati, natož zastávati chtěl. Bez rozpaku za jediné pravidlo uznati se musí, aby se text otiskl tak, jak se nachází v rukopisech první recense, beze všeho libovolného vymítání slov a urovnávání veršův, i aby se to učinilo týmž způsobem, jakého před Hankou vším právem šetřili i Ješín i Procházka. Pakli se někde přece změna nějaká učiní, nechať se nejen odůvodní, ale i co domysl vydavatelův určitě označí.

V rozdělení hlav pevně následováno příkladu Ješínova. Rukopisy v té příčině velice od sebe se různí a žádnému z nich nelze přiznati nějakou v tom přednost. I jest slušné, aby aspoň v této jedné věci zásluha Ješínova beze všeho zkracování byla uznána a zachována.

Německé texty oba podal sem věrně tak, jak se čtou v rukopisech. Samo sebou se rozumí, že sem právo k nějakému jinému upravování již z té příčiny osobiti sobě nemohl, poněvadž naši němečtí zpytatelé teprv nyní počínají zřetel obracet k otázce, *jakového způsobu řeč písemná Němcův, v Čechách zdomácnělých, byla za XIV i XV věku*. Skoumání tomu nejlépe se ovšem poslouží, když se písemnosti německé, v Čechách za oněch dob zpřizněné, beze všeho rozumování tak uveřejní, jak se čtou v rukopisech. Kde nicméně očitě chyby mnou opraveny, tam všude stalo se to buď v hranatých závorkách [] anebo doložením čtení rukopisného v poznámce.

I vychází tedy rýmovaná kronika se vsí přípravou, která k všestrannému jí posouzení viděla se býti nutná. Doufám, že milovníci staré češtiny i starých dějin českých s potěšením se nyní pokochají v knize, která po tolikera století v národu českém tak velice byla vážena. V ní poprvé starý Čech přehledně mluví o dějinách praotcův svých ne jazykem nějakým cizím, nébrž jazykem mateřským, jakým mluvivali sami těch dějův působci a původci. A bohdá že nyní zmizí i před-
sudek dávno zakořeněný, a přes to přeše vše lichý, že by totiž skladatel kroniky rýmované byl prost všelikého nadání básnického a že by dílo jeho od prostomluvy nelišilo se ničím jiným leda rýmem.

V PRAZE, v lednu 1878.

Josef Jireček.

RÝMOVANÁ KRONIKA ČESKÁ.

DI TUTSCH KRONIK VON BEHEMLANT.

POČÍNÁ SĚ KRONIKA ČESKÁ.

I.

Mnozí pověstí hledají,
v tom moudře i dvorně činie,
ale že své země netbají,
tiem svůj rod sprostestvím vinie.
5 Neb by se do nich které cti nadieli,
své by země knihy jměli;
z nich by svůj rod veš poznali,
odkud jsou přišli, zvěděli.
Jáz těch knih dávno hledaju,
10 a vezdy toho žádaju,
by se v to někto moudrý uvázał,
vše české skutky v jedno svázał.
A dotad sem toho žádal,
donid sem toho prvě nezbdádal,

15 (ež) v to se nikte nechce otdati;
proto se sám v to drbiu uvázati.

II.

Ale věz, že-t úsilno jest tuto kroniku psáti,
že-t drbiu z rozličných jednu shledati.
Neb to za jisté povědě,
20 že-t nikdž cělé kroniky nevědě;
neb-t jejie vši písari ne velmi sú snažni byli,
pro to sú jie mnoho opustili,
jedno o svém kraju, a jiného málo mluviece,
jiného mnoho opustiece,
25 a někde velmi krátiece,
a tiem pravý sled tratiece.

<p>2 divně i moudře <i>J.</i> moudře i dobře
<i>S. Z.</i></p> <p>4 prospěšenstvím <i>Z.</i></p> <p>5 Nebo ež by <i>V.</i> od nich <i>Z.</i></p> <p>6 země skutky <i>V.</i> v svej zemi by <i>S.</i></p> <p>7 rod vešken věděli <i>V.</i></p> <p>8 viděli <i>S.</i></p> <p>7—8 z nichž by zvěděli veš svůj rod,
neb odkud jest přišel jich plod.
<i>Z.</i></p> <p>Po 8 a co-li sú zlého trpěli
a kterak sú se bítí směli. <i>P. F.</i></p> <p>9—10 Jáz těch knih vezdy hledaji,
a toho vždy žádaji <i>S.</i></p> <p>10—12 a toho velmi žádaji,
aby se někto uvázał
moudrý, jenž by vše ukázał</p> | <p>rozličné české skutky,
jich veselie i jich smutky <i>Z.</i></p> <p>14 donidž <i>V.</i> doniž <i>Z. J.</i> neshledal <i>J.</i></p> <p>15—16 že se nechce niktož na to otdati,
i musí sem se v to uvázati. <i>S.</i>
ač se jiný v to nechce otdati,
já sám v to chci se uvázati. <i>Z.</i></p> <p>16 musím <i>V. J. Ff.</i> v tu dirbu <i>Camb.</i></p> <p>18 proto-t chci rozličných hledati
<i>V. Cc.</i></p> <p>žeť věci (<i>z</i>) rozličných knih těž-
ko shledati <i>S.</i>
musím <i>V. J. Z.</i> dirbu <i>Camb.</i></p> <p>Po 18 A chci-t všechny české skutky
spolu sepsati,
abyšte je mohli lépe pamatovati.
<i>Z.</i></p> | <p>21 neb jie písari ne velmi jsú známi
byli <i>S.</i></p> <p>23 jedno o svém kraji praviece,
a o jiném nic netbajíce. <i>Ff. Z.</i>
o jiném málo myslicie <i>S.</i></p> <p>24—25 jedno o svém kraji mluviece,
a jiného mnoho opušťejíce,
někde velmi krátiece,
a tím pravý sled tratice <i>J.</i></p> <p>24 a mnoho rozličného opustiece
<i>V.</i></p> <p>25 v <i>Camb., S.</i> a <i>V.</i> vypuštěn.</p> <p>25—26 někde velmi ukracujíce,
tiem právě sled tratiece,
tak obak pravdu praviece <i>Z.</i></p> |
|--|--|--|

III.

Nalez kroniku u kněze starého v Boleslavi,
ta všecky jiné oslaví,
ta mi jistě vlastiny boje zpraví,
30 mnoho neznámého vypraví.
Proto, budeš-li pražskou neb břevněvskou kro-
niku čísti,
tiemto se právě ujisti,
že na niej jest méně postaveno,
ale slov více mluveno.
35 Opatovická ta často blúdí,
ač i více mluví, však tobú slúdí,
Vyšehrazská ta mi se nejméně slúbiła,
nejlepšie na Boleslavi byla.
To račtež všickni věděti,
40 ež té chciú se podržeti.
Ale nalezneš-li kde co jinak, než tuto, mluveno,
věz, ež to jest mú volíú neproměněno,
ale, jakž to jest tam postaveno,
takež-ť jest i mnú ustaveno.

27 Nalez (*V. Camb.*) je 1. os. jedn. sil-
ného aoristu. I nalezech *J.* Nalez
sem *Z.* Nalez sem kroniku kněze
starého u Boleslavi *S.*

29 Ta mi jistě vlastiny boje vypraví
V. F.
vlastinné *Camb.*

ta mě jistě vlastnie boje zpraví
Ff. P.
ta mě v slavných bojích zpraví *J.*
ta mě jistě zvláštnie boje *S.*
ta mi jistě rozličné boje zpraví *Z.*

31 břevněvskou *S.* břevňovskou *J.* břev-
novskou *Ost.*

32 tiemto tě právě chci ujistiti *S.*
ale tiem se právě i s hradskou uji-
sti *Z.*

33 že na niej jest jméno postaveno *S.*

33—34 že jest v nie více slov mluveno,
ale smysla v nie méně položeno. *P.*

35 Opatovská *V. J.*
36 tebu neslúdí *S.*
37 sblúdiła *Camb.*

40 držeti *V. P. S.* přidržeti *Z. J.*

41—42 Ale nalezneš-li jinde jinak,
než tuto postaveno tak,
mú volí nenie změněno
ni co řeči proměněno *Z.*

41 mnú tuto mluveno *P. J.*
45 kakož mohu, i myslu ukřátiti *S.*
chci *Z.* musím ukřátiti *J.*

46 chci položiti *Z.* míním *J.*
49—50 v *Z.* po 56

neb múdrý, múdrost slyše, mú-
dřejí bude,
a tiem v srdci túžebné túhy zbu-
de. *Z.*

IV.

45 Řeči prázdne, jelikož mohu, myslu ukřá-
titi,
avšak smysl celý myslu položiti,
aby se tiem mohł každý raději učiti,
k svému se jazyku více snažiti;
neb uslyše múdrý řeč múdrú, múdřejí bude,
50 túžebný tiemto túhy zbude.
Jáz tuto sprostně položiu
a na to lepšího prošiu,
aby pro naše země čest
i pro našich nepřátel ľest
55 opravil mú řeč rýmem krásným
a oslavil hlahoľem jasným,
a mne tiemto nehaněje,
řka: „Plete se v to, a neuměje.“
Jáz se v tom sám dobře znaju,
60 kromě že-ť o svém jazycě velmi tbaju.
To mě jest k tomu vzbudiľo,
i mě k úsilíu připudiľo.

49 uslyše múdrý *V. L. Ff.* uslyšav
Camb. Tu se počíná rkp. *L.*

51 Jáz ti tuto sprostně položii *V. S.*
já pravdu tuto sprostně *Z.*

52 múdřejšího *S.*
55 zpravil mú řeč *Z.*
Opiliv řeč rýmem krásným *S.*

56 oslavil hlasem *Camb.* hlahoľem
V. L. Z. S. atd.

58 Plete se v to, a neuměje *V. J.*
Plete se, a neuměje *L. Z. S.*
Plete se, neuměje *Camb.*

59—60 Já-ť se v tom dobře znaji,
jedno že-ť o svém jazycě tbaji.
L. S.

Já-ť se v tom ovšem znám,
ale že-ť o svém jazyku tbám *Z.*

60 jedno že-ť o mém jazyku tbaji *J.*

I.

Od babylonské věže (*Camb.*) a o sedmi dcát jaz-
ciech (*V.*). Tuto se praví o potopě první světa
a kak sú lidé na polodne se brali a jazykové se
změnili (*Z.*).

Když vešken ľud pro svú vinu
kromě osmi vodú zhynu,
ti, jižto běchu ostali,
ot vzhodu slunečného vstali.
5 Ku poledniú vždy se brachu,
nebo bychu plni strachu,
potopy se vždy bojiece,
sami sobě v tom nevěriece.
Když na jednom poliú biechu,
10 jemužto Sennar diechu,
tu nemúdrú radu vzěchu
a právě podobnú k smiechu,
řkúc: „Postavimy věžiu sobě,
ta buď vz výšiu až do nebě.“
15 A když tu věžiu děláchu,
tvrdými cihľami ju skládáchu,
klí miesto vápna jmějiechu,
všickni jednu řeč mluviechu.
Bohu jich dieľo se nesmili,
20 i jich jazyky tako zmýli,
(ež) bratr bratru neurozumě,
ale všeliký svú řeč jmě.
Tu svého dieľa přestachu,
a druh ot druha se brachu.
25 Každý těch sobě vlast ustavi,
ot těch se vzněchu rozliční nravi.

1 vešček *V.* vešken svět *J.*
2 potopú kromě osmi osob pohynu
Z. osmi lidí *J.*

3 tehdy ti, již *V. L. S.*

4 ote vzhoda slunečného *S.*

5 i 7 vezdy *V.* vždy — vezde *J.*

8 by živi ostali, tu nemniece *J. C.*
by tu mohli ostati, před potopú,
nemniece *P. F.*

10 Seymar *L.* Samar *V.* Senaar *Z.*
13 křkúc *L.*

14 ta bude vysoka až do nebe *L.*
J. Z.

I.

Di tutsch kronik von Behem lant
wirt zcu rim hi wol bekant.

Do eteswen durch ere missetad
alle lute virdurbin drad
bis an acht von der sinflut,
darnach den si quam zcu gut,
5 dy do bliben also lange.
Gen der sunen vffgange
diselbin do irstunden,
si gingen al, sy kunden,
all wege czu mitten tage
10 in forchte vnd in groszer clage;
dy sinflut forchtin sy zcu phleg,
si gleubtin in selbir kein weg.
Do si waren vff dem^{a)} acker,
der do waz gnant sennar,
15 da namen sy einen rad,
gar tumben mit der tad.
Si sprachen wedir sich also
vil vnweislichin so:
„Bowe wyr vns einen torm,
20 der an den humel mag geruren.“
Du se den torm erbeitin,
mit harten cziegeln^{b)} si en bereitin,
leym sy an daz kalkis stad hattin,
si alle ouch ein sprach hatten.
25 Do missevil ir erbed god,
daz er^{c)} schir in einen spod
ir czvngen do virwandelt,
domidde er si handelt,
als im gar wolsam czim,
30 daz brudir brudir nicht virnam,
vnd ein yklicher iczund
nor sin czungin allein virstund.
Ir arbeit missevil abir got
er schied sie von einandir drot
35 mit iamer vnd ouch clage
alle halt vff einem tage.
Ein icklicher derselbin helt
czu hant im ein gegen(t) erwelt,
vnd von demselbin komen
40 manigirley sie czu nomen.

16 stľachu *V. J. S.*
19 jich řeč *V.* nesľibi *Z. L.*
21 že bratr *L. Z.* nerozumieše *S. Z.*
22 ale každý ... mluvieše *S.*
ale každý svú řeč umě *V.*
24 pryč se brachu *V. L. S.* přeč *Z.*
26 zjidechu *S.*

^{a)} MS. uff keinem, A. uff dem. — ^{b)} MS. negeln, A. cziegeln. — ^{c)} MS. ir, A. er.

Ti sobě osobichu země,
jakž i dnes jmá každá své jmě.
Mezi jinými Srbové,
30 tu kdežto bydlie Hřekové,
podle moře se usadichu,
až do Říma se vzplodichu.

II.

O počátcě našeho jazyka v Čechách (Camb.). O počátcě jazyka českého (V). O počátcě Čechův (S).
Odkavad sú Čechové pošli, tuto se praví (Z).

V srbském jazyku jest země
jiejžo Charvaty jest jmě.
V tej zemi bieše lech,
jemužto jmě bieše Čech.
5 Ten mužobojstva se dočini,
pro něž svú zemi provini.
Ten Čech jmějieše bratrův šest,
pro něž jmějieše moc i čest,
a ot nich mnoho čeledi,
10 juž jedné noci Čech osledi.
I vybra se se vším z země,
jiejž diechu Charvaty jmě.
I bra se lesem do lesa,
dědky své na plecú nesa.
15 A když dluho lesem jide,
k velikému hvozdu přide.
Tu se stešte čeledi jeho.
Vecě Čech: „Ach běda jest skutka mého,

Dy*) eigintin in darnach dy lant,
der nam noch aller ist bekant.
Dy Windin by den andirn,
da nun dy Crichin wandirn,
45 dy sich saczten by das mer,
vnd furn gein Rom mid erme her
gar wyde vber hert
vnd wol nu gemert.

II.

Von den sibin brudirn,
di daz lant woltin furdirn.

Czu Winden ist ein gegent,
di ist Grauacia genent.
Do wont ein man, der hiz Tscheche^{b)},
von dem ich hirnach spreche.
5 Einen mort hat er begangin,
darvmb er^{c)} nahe was gefangin,
davon er alezu hant
da virlos sin lant.
Der Tschech hatte ses brudir,
10 von den er had gwald vnd ere,
auch gesindes vil von in.
Er vant sy all mit sinem sin
by enandir in einer nacht.
Darvmb gink er vmbdacht
15 mid in allen vs dem land
Grauacia allcue hand.
Do worden sy wandern
vs einem wald in den andirn,
vnd ir kinder mit vnfugin
20 sy vff irn achslyn trugin.
Da si in weldin, als ich sage,
gegangen warn manichem tage,
dannoch quamen sy mid clage,
do ein groszer wald lag.
25 Sin gesinde gink czu hand
gar ein muede groz an.
Do sprach Tsech: „We vnd we mir!
Was han ich getan so schir,

29 Slovně jen v rkp. Ff. a v *Cambridgeském*; sic jinde všude *Srbové*: mezi jinými *Srbové V. S. Z.* mezi nimi *Srbové J. L. Syrové (sic) C. atd.*

30 odtud, kdež bydlie *Řekové J. Hřekové L. tu, kdež bydlejí Řekové Z. bydliechu Hřekové S. Řekové Camb. tu kdežto biechu Hřekové V. Cc.*

32 rozplodichu *Z. L.*

1 W sybském *Camb.*

2 Charvatci *V. Cc. Chrvaty S. Charvaty Ost.*
3 muž lech *Z.*
4 jměno bieše *Z. jmě dějiechu J.*
5 ten se vraždy dočini *Z.*
5—6 dočini, provincie *J.*
10 juž *Camb. jez Ost. oslediti = shromážditi, sezvati. Stsl. ослѣдити investigare.*
11 se vším *Camb. V. se všemi Z. J. ze vše země S.*

12 jiejž bieše Charvatci jmě *V. jiejž bieše Charvaty jmě L. S. J. Z. Charvatci Cc.*
14 Všecky známé rukopisy kladou *diety*. Důvody, proč čísti třeba *dědky*, vyloženy v *Č. Č. M. 1861 str. 358.*
16 k velikému hoří *S. J. k velikému hvozdu dojde L. přijide Z. k velikým horám F.*
17 steště *L. Z. stešče J. S. Stešte je 3. os. jedn. silného aoristu.*

*) MS. *Dy, A. vnd.* — b) Dvakrát: 1. *Do wont ein man der hijs tschech*, 2. jako v textu. — c) MS. *ir, A. er.*

že pro mě jste v tejto nůzi
20 a jsú pro mě vaši domové hustí ľuzi.“
I vecě Čech k svému sboru:
„Podejděm pod tuto horu,
dětem, skotu odpočinem,
a snad se tu s tůhú minem.“
25 Za jutra u pravé zoře
by Čech sám sedm na tej hoře,
s niež všiucku zemi ohleda,
a dále jim jíti neda,
řka: „Jmámy zemi po svej vůli,
30 budú nem z té plni stoli,
zvěři, ptákův, ryb, včel dosti,
ot nepřátele tvrdá dosti.“
Jako by se dnes na půšči stało,
kdež by jim nic nepřekážało.
35 S té hory na zemi zřechu,
proto tej hoře Říp převzděchu.
Prvé chleba nejmějiechu,
maso a ryby jediechu.
Prvé léto ľaz vzkopachu,
40 a druhé léto rádľem zorachu.

30 das ir als durch mich siet
in noten vnd vnstetiget!
Vnsir husir mid groszer clag
sint dicke weld vnd vinstir tag.“

*Hor von den Reifin^{a)},
wi er den nom wold begrifin.*

Cschech zcu sinem geverte sprach:
35 „Kom wir vndir den perk goch,
daz dy wil ruwen vnsir kinder,
vns ouch der ruwe nimant hinder!“
Des morgens in der erstin morginrot
Tschech gink selb subin^{b)} drot
40 vff den berk, er vbirsach
alles land vnd sprach.
Er wert in mit irdingin,
das sy icht furbaz gingen.
„Ein lant hab wir vrisch,
45 der essen gwin wir vollen tisch,
wild, fogil, visch vnd honiges vil,
fur dy vynt stertk an zil.“
Als noch wol mocht geschen,
das ich wil virwar^{c)} geren,
das sy in der wiltnisze
50 sehen kein hindirnisze.
Wan sy von dem berk lugtin,
Reiff sy im den namen fugtin.
Si hettin brots czu dem erstin nicht,
si aszin vleis, visch zcu phlicht.
55 Auch in dem erstin iar
vmbgrubin si virwar
dy acker mid hauwen.
Im ander iar czu powen
begunden sy mid dem phlug,
60 davon sy gewonen brots gnuk.

19—20 v *P. F.* vypuštěny.

22 Pójdem *S. L. Ff. pójdeme Z.*

23 s dětmi a skotem *S. odpočineme Z.*

24 mineme *Z.*

25 Za jutra *Camb. zajtra Ost.*
v pravé zoře *Z. u pravěj zoře J. S. u prvej zuoře L. Zoře v staré češtině užívá se i množně. Srov. Nákres ml. stě. §. 299.*

26 sám sedm *V. J. sedmý Camb Z. S. L.*

30 nám z té *Camb. Ff. nem sde V. L. nám zde Z. atd. — plny stody J².*

32 ot nepřátele tvrdá dosti *Camb. Ff. dosti tvrdosti V. L. Z. S. J.*

Po 34 klade *P.* tyto verše:
A země horami obľožená,
a nad jinými výše položená.
A to po tom móžeš znamenati,
že malo řek móž v ni vtiekati;
neb se bez mála všecky v zemi
rodí

a z této do jiných zemí chodí.
35 Ale ž' s té hory *V. Ale že J. Z. L.*

36 Rzip *V. S. L. Rzip Camb. J. Z.*

37—38 Prvé léto chleba nejmějiechu,
jedno maso a ryby jediechu,
S. Z.

39—40 druhé léto ľes vzkopachu,
třetie léto radľem vzorachu. *Z.*
Prvé léto ľes vzkopachu,
druhého léta rádľem vzuorachu.
L. C.

Toho léta ľes kopachu,
druhé léto rádľem orachu. *S.*
ľado *P. zemi F. ľuh J. Laz se
čte v Camb. V. Cc. a Ff. Laz =
novina, pole posud neorané.*

*) MS. *greifin, g* setřeno. — b) *A. sybende.* — c) MS. *wir war.*

Ale že jich starostě Čech diechu,
 pro-ň zemi Čechy vzděchu.
 Ti lidé velmi věrní biechu,
 vše sbožie obecno jmějiechu;
 45 komu se co nedostanieše,
 u druha jako své jmějieše.
 Jeden obyčej zlý jmějiechu,
 že manželstva nedržiechu.
 Tehdy i jedna žena mužem jista nebieše,
 50 jeden muž žen mnoho jmieše.
 Právě skotsky přebýváchu,
 na však večer nového manželstva hledáchu.
 Súdcie i jednoho nejmějiechu,
 nebo sobě nekradiechu.
 55 Pakli se kdy stała která sváda,
 u starějšího budieše rada,
 aby právo učinili,
 pravému škody polepšili.
 Minu let tomu velmi mnoho,
 60 že se držě ten lid obyčje toho.

Wovon daz lant Behem ist gnant.

65 Wan ir elteir, als ich sprech,
 was geheiszin Tsech,
 si hijszen durch in czu hand
 Tsesch mid nomen Bemenland.
 Czu der selbin czijt
 warn en getrwe dy lued.
 Was sy hetten al ein,
 das was in allin gemein;
 70 wen yr^{a)} einer icht sprach
 czu dem andirn, ob ers sach,
 nam er es gar vrolich.
 Doch spiltin sy gar gruwelich
 mit einem bosin gebrechin,
 als ich hirnach wil sprechin:
 75 sy behiltin nicht ir e.
 Das wart en an der sele we,
 dy wile kein wip sicher was;
 ein iclich man vil wibe las,
 domidde si yr^{b)} e brachin.
 80 Des spiltin sy mid lachen,
 recht vylich^{c)} si lebtin.
 Elich sy darnach strebtin,
 wy sy des nachtes tochtin
 vnd nwe kuntschaf machtin.
 85 Keinen richtir sy hettin,
 wan sy in nicht vnrecht tetin,
 machtin sy keinen strid.
 Damit ich niemant triek,
 alle wege sy darnach trachtin
 90 vnd czu dem andir lachtin,
 wy sy nach rad ein recht begingen,
 domid disem sold gelingen,
 wem vnrecht geschen were,
 es wer einer adir der (andere).
 95 Es sint vil iar von dem licht
 virgangan, als man gicht,
 das dy lute andirs nicht,
 den mid der gwanheit, hettin phlicht.

41—42 v Z chybí.

43 věrní sobě L. Z. převěrní J. V.

45—47 v L. položen pozdějším přípiskem.

46 vezmieše S. Z. J.

48 manželstva pravého Z.

49 paní L. S. J.

51 Právě skotsky bydliechu, přebýváchu Camb.

52 na každý večer L. S. C. V. Cc. P. vždy manželstva nového hledáchu Z. ptáchu S.

53 súdcie žádného Z. súduov J². sudieho Cc.

54 neškodiechu L.

55 váda L.

56 u staršího S. J. Z. budieše V. J. L. S. byla Camb. bieše Z.

57 aby pravdu učinili S.

Po 58 klade J v závorkách:

Tehdy vše země i jedné závory nejmějieše, nebo zloděje v nie nebieše.

Týž přídavek má L, ale pozdějším přípiskem:

Tehdy všicka země závory nejmějieše,

neb zlodějov v nie nebieše.

Rovněž tak C. Sic jinak v žádném rkp. veršův těch není.

60 že se držichu ten lid J.

že se ten lid držieše Z.

^{a)} ^{b)} MS. er, A. yr. — ^{c)} MS. wichlich, B. vylich.

III.

Ot Libušina otcě múdrého (Camb.). O Libušinu otcí múdrém (V). O Krokovi, jenž byl v zemi muž (S). O Krokovi a o Libuši, dceři jeho (Z).

Když tomu mnohý minu rok,
 vsta v zemi muž, jemuž diechu Krok.
 Ten zemi všiucku súdieše
 a múdrosti jie učieše.
 5 Potom Krok jide do navi
 tři múdré dcery ostavi,
 Kaziu, Tetku a Liubuši,
 o třetiej mluvití muši;
 Kazě sedieše na Kazíně,
 10 a Tetka na Tetíně,
 Liubušě prorokyni bieše
 a všiucku zemiú súdieše.
 Sta se, že o meziu dva se svadista,
 a sobě dobře přibista.
 15 Liubušě je se jú súditi,
 a vinného musí smútiti.
 Vinný je se Liubušě haněti,
 řka: „Nechciu tebe za súdciu jmieti;
 neb žena lépe umie jehľú šiti
 20 než v súdě muže súditi.
 Auvech, to mě velmi trudí,
 že našiú zemiú žena súdí.“

III.

Von der Lubussin mit irn hubischin spruchin.

5 Es was noch vil iaren
 in dem lande ein man gebaren,
 der was genant Krok.
 Der selb mid sinem lok
 10 czu richtin was das lant bereit,
 er larte dy lude wisheit.
 Do der Krok hen was geleit
 vnd dem lebin widderseit,
 nach im ly er in dem lant
 15 dry tochter weiz bekant;
 Kassa, Tecta, Lubussiam
 der dry iunefrowen namen.
 Kazza in dem dorff Kazzin saz,
 Tecta in dem dorff Thethin was.
 20 Lubussi was ein wissagin,
 dy richt das lant mid irn sinn.
 Hy sprich ich von der dritten.
 Zwen wart Lubussi richtin,
 dy vmb ein druschouwel
 kregtin vnd sich uebil
 an enandir slugin.
 Lubuschy mid irem fuge
 sy czu richtin begunde.
 25 Den schuldigen czu der stunde
 betrubt si gar sere.
 Der schuldig mid vnere
 wart Lubussam scheltin.
 Er sprach: „Ich nicht inkeltin
 30 deines gerichts wil.
 Das wip, des ich nicht hil,
 kan pas mit der nalden nen,
 wan dy man richtin
 in dem gericht.
 35 Darczu sint dy wieb^{a)} ein wicht.“
 Derselb abir sprach:
 „We mer vnd ymer ach!
 Mich betrubt das fur vol,

1 Když mnohý minu rok Ost.

2 jemuž jméno Krok Z.

jemužto jmě Krok L. S.

4 a múdrosti jí učieše Z. L.

a múdrosti lidi učieše S.

3—4 ten počě vše země súditi,
 a hlúpý lid múdrosti učiti C. J².

5—6 Potom Krok umřel bieše,
 a tři dcery po sobě múdré ostavił bieše Z.

5 Darnoch reyť Crock gen Merhern Hfm.

7 Kazm V. Kaziu Cc. Kazu Camb.

Kazi J. Kasu S. Kaši L. Tetku,

Kaczi a Libuši Z. Brela, Therba, Libussa Hfm.

8 o těch třech mluvití muži J.

9 Kazye Camb. V. J. S. Kaza J².

Kašě sedieše na Kašíně L.

Kačě seděla na Kašíně Z.

10 ale Tetka Z. a Tetka pak S.

11 prorokyně Z. J.

12 Tímto veršem počíná se první zlo-
 mek hradecký.

ta všiucku Camb. L. S. ta všechnu Z.

ta všecku zemi po otcí súdieše J.

13 že o zemi se dva svadišta S.

15 je se jú Camb. je se jí V. L. je se jich S. Z.

16 a vinného drbi smútiti Camb. C. a vinného velmi mútiti Z.

chtieše smútiti V.

19 neb ženě slušie lépe kaši vařiti F.

21 Ach, kako to mě velmi rudí Camb. Auvech, kako mě to velmi rudí V. S. Z.

Avech, vece, kako mě to velmi rudí L.

Auvech, kako mě to velmi vtrudí J.

22 že nás žena mužě súdí Camb.

^{a)} MS. wy, A. wieb.

	I všech paní je se haněti, jehož jáz nechci mluvíti.		das ein wip richtin sol also lang vnsir lant; des wir sin geschant.“
25	Liubuše, to uslyševši, nemúdrému přehověvši, nic jemu neotpovědě, ale valný snem zapovědě.		Sei(t) er, vnd alle frawen begunt czu scheldin czu der stunt, des ich nicht wil meldin, noch sin ouch ingeldin.
	Když se na snem všickni snidú, a před Liubušiu přijidú, tehdy ta vsie země máti je se hanby žalovati.		Du das Lubussi hort vnd dem tummen sine wort, dy also cluge still do virtruge, sy antword im nichts nicht; ymb dy tad des mannes gicht gemeineclich si doch oáz gebot.
30	Zeměné, to uslyševšě, svej hospodě se nasmievšě, jako z praka se zpodjemšě, rady i jedné nevzemšě, křikú všickni jedniem hlasem: „Nevypřátimy to jedniem vlasem! Pravdu-ť jest mluvíť člověk taký;		Vnd do si quamen alle drot, des landes mutir hortin, dy von den scheltwortin klagin begunde. Du daz dy lantlute czu der stunde erhortin vil vngern, als si geworfin weren vs einer slingin.
40	nebo-ť jest muž viľa všaký, jenž se kto před ženú súdí, jehož k tomu nuzě nepřipudí. Juž ti déle nechcem hověti, chcem mužě za hospodu jmieti.		Darubir sy begingin keinerley betrachtung do, si schrien also: „Wijs das virwar, wir laszen es nicht mid eim har.“
45	Jednoho-ť na tobě prosimy: pověz nám věstbami svými, z které nám radíš země kněze vzieti? Nebo v svej nemóžem podobného jmieti.“		Si sprachin vff der sted: „Der mensch had es gered, wan ein icklich man arm ist al czu hant, den du fur ein wip daz recht czu gerichte treib. Wer weln is nit lengir sparen, nach einem herren wiln wir varn. Eines biete“) wir von der, worsage vns schir, wo reteste vns zcu nemen einen furstin vns gesemen vnd ouch vnsir land? Wen vnz“) nirgin ist bekant hy mid vns, der vns fūg vnd vns ouch czu heren tug.“

23 I jechu se všieny paní haniti Camb.	35 jako spora se utrže L. Srov. německé „vs einer slingin“.	46 wiesbami Hr. věstbami Camb. L. věstbami S. Z. věščbami J.
26 nemúdrě mu V.	37 křiknú L. S. Z.	47 z kteréž nám země radíš kněze vzieti Camb.
28 valný tu snem zapovědě Camb.	38 nevypřátimy toho Camb. J. S. Z. nevypřátili bychme toho L.	48 neboť v své zemi nemóžem podob- ného jmieti V. L.
30 valně přídú P.	39 Pravdu-ť mluví Camb.	neb v svej atd. Camb.
29–30 snědú — přijedú Camb. sjedú Z. F. sendú S. P.	40 nebo-ť viľa muž všaký Camb. V. L. S. jest blázen člověk všaký Z.	neb v své hodného nemuožem sobě mieti Z.
31 tehdy té (tee) vsie země máti Camb. L.	41 ješto-ť se před ženú súdí Camb. který se před ženú súdí Z.	nebo v svej zemi rovného nemó- žeme jmieti J.
32 je své hanby Camb. je se své L. S. Z. J.	42 nuzě nepudí L. S. a'no ho k tomu Z.	
35 z patra Camb. V. Z. J.	43 Juž déle nechcem meškati Camb.	

“) MS. bowt, A. biete. — b) MS. Wen is, A. Wen vnz.

IV.
O Libušinu proročství (Camb. V). O Libušinu ot-
povědění (S). Tuto se praví o Libuši, kak jest
svými věstbami ukázala Přemysla (Z).

	T'dy Liubuše odpovědě, řkúc: „To-ť vám beze lsti povědě, jakož koli ste mě uhanili, kdež ste mě tak potupili.		Do antwort Lubussi: „Das sag ich vch alhi, wy er gegen mir habt bekant vnd mich groblich geschant. Ein bozer mensch sol der sin, der ubil tud der gemein durch sines bostin willin halt offen adir stillin. Dy beschrinung ist gemeine beide groz vnd kleine. Vnd wer dy virluset, den rad er virkuset. Verleuses tu der gemain pfligt, so getraw der vestin nicht; wan an dy gemeintschaft groszer krig komit czu craft. Ir sult nictes nit engellidin, ich rats vch an scheldin. Ir sult liden min gericht, lieb ir habin mit mir pfficht, dan daz halt ir einen starken furstin schir haben must czu richter, der vch richtit nach siner ger. Rinklich slecht ein vrawlich hant, mannes slahen tud bekant dike vnd oft grosze pein. Das wirt an vch wol schin; ir wert mir erst glouben, wen ir“) ewern furstin schowen wert, wen er ezzen wirt halt als ein rechtir hirt ab einem ysirn tisch; doch wirt er des libes vrisch. Vnde wert ewer her von vremen lant, so wirt vwir czung geschant b) vnd wirt ser geminnert vnd allewege gehindert.
5	Zlý člověk to musí býti, kterýž pro své dobré dá obci zlým užiti. Obec jest*) každého ohrada; kdož ju tupí, minula-ť jej rada. Ztratě obec, neufaj do hrada;	5	bez obce dobude tebe všeliká sváda. Ale jáz vám své škody nedám zlým užiti, chciú vám beze lsti raditi. Radějši byste mohli mój súd trpěti, než se drbíte za kněz silného mužě jmieti.
10	Lehčeje-ť tepe dievčie ruka: ot mužské rány bývá veliká muka. Tu mně tehdy uvěřite, když svého kněze za železným stołcem je- dúc uzřite.	10	Bude-li nad vámi cizozemec vlásti, nemoci bude dluho váš jazyk trvati.

1 Tehdy jim V. Z. L. J. S. Jim Libuše Camb.	9 ztratě obci Camb. obec Ost. 10 bez obce pohyne všeliká sváda Camb.	14 nežli silného muže za kněze (kněz J.) mieti Z. J.
2 To-ť vem V.		15 Lehčě-ť V.
3 Kak koli ste Camb. jakož kolivěk ste V. kak ste mě kolivěk uhaněli Z. J. kakož kolivěk ste mě uhaněli L. kterakž kolivěk ste mě pohanili S.	bez obce dobude tebe všeliká svá- da V. L. Z. F. bez obce bude všeliká sváda S. bez obce to bude veliká sváda J.	16 ot mužské ruky L. S. 17 Tu mně tepruv Z. S. L. 18 za železným stołem jedúce uzřite L. S. za železným stołem uzřite J. když svého kněze uzřite za železným stołem sediece a před vámi objedující Z.
4 když ste Camb. Ost.	7–11 v P jsou vypuštěny. 13 Radějše L. S. J.	19 ale bude-li vámi cizozemec vlásti Z.
5 Zlý člověk tu drbí býti Camb. chtěl by to býti V.	14 než chcete za kněze atd. V. než musíte kněze silného mužě mieti L.	
6 zlým toho užiti Camb. Z. pro své zlé J ² .	než musíte za kněz atd. S. za kněze Ff. F. P.	
7 *) potud sahá první zlomek hradecký.		20 váš jazyk dluho tráti V.

“) MS. er, B. ir. — b) MS. bekant, A. geschant.

- Túha-ť jest každého mezi cizími,
a smutný utěší se mezi známými.
Každý kraluje přáteli svými,
i jeden múdrý neraď se s cizími.
- 25 Pojme k sobě líud jazyka svého,
bude-ť vždy hledati vašeho zlého,
a na váš líud bude hledati viny
a svým rozdělí vaše dědiny.
Češte své, ač i krastavo,
30 nedaj v své cizozemciú, česká hlavo.
Tomu-ť vy učí ženská hlava,
kde jeden jazyk, tu jeho sláva.“

*O Libušinu koni, ježto Přemysla přinesl (V), ježto
Přemyslovi (sic, Camb.).*

- Opět Liubuše povědě:
„Nebo-ť jáz to dobře vědě,
35 jemuž býti vašíu hospodú.
Jdětež, čstnějši, po mého konie vodu,
kamož-ť jedno on poteče.
A komuž-ti on přiteče,
toho na ten kón vsadiece,
40 veďtež ji sém, se nesváriece.
- Virroszen ist es iclechim
by vnkunden gedichin:
40 doch der trurig vndirstundin
wirt getrost von sinen frunden.
By den sinen yklicher
herst vnd wirt ir richer.
45 Ez ret niemand vff fromd geborn,
er nimpt dy em czugehorn
vnd suchet wuir^{a)} bostis allewege
vnd vndir vch dy schuld czu pflége;
er wirt teiln gar herb
50 den^{b)} sinen ewer erb.
Halt wuer houbt kennet,
ob is prascha^{c)} si genennet.
Lazet nicht by wuern fromdes houbt,
da wuer er wirt mit beraubt.
55 Wo ir en zuchet^{d)}, da ist er,
god gebe vch ewers herczin ger!“

*Wi herczog Premisl vf der vart
mit dem roz funden wart.*

- Lubussi darnach
czu in also sprach:
60 „Ich weis iczund wol,
wer vnsir her sin sol.
Reit nach minem ros iczund
vnd wo es hen allein kumpt,
czu wem es sich fuget,
vff das ros denselbin pugit.
65 Wen er^{e)} darvff geseszin ist,
so kriget nicht dyselbin vrist,
bringet en her czu derselbin stund!“

- 21 mezi smutnými cizími Camb. 28 naše dědiny J². Po 32 Spieše se had na ledu shřeje,
22 mezi svými J. Po 28 Naplní zemi lidmi cizími nežli Čechu dobře Němec zpřeje
utěšen bude mezi známými Ff. i bude váletí na ny s nimi J². Ccc.
s svými známými Z. 29—30 Čěšic (cziesicz) své, i krastavo, 34 Již-ť jáz (já) to V. L. J. S.
23 každý kraluje (s) přátely svými L. Z. nedaj v se cizozemci, česká hla- 35 komu býti V. L. S. J.
každý panuje přátely svými S. vo L. 36 po mého koně vódciu Camb.
mezi přátely svými Ff. Ctěte své i královstvo po mého koně vodu V. S. J.
24 a i jeden múdrý neraď se s cizími nedaj v se atd. S. po mého koně sledu L.
V. L. Z. J. Čestě své, i krastavo podle mého koně vodu J².
Tímto veršem v Z nastává mezera Češ své, i chrastavo C.
až po hl. V. 24. nedaj v se atd. J. P. 37 Jamž-ť jedno on poteče V.
25 Pojměj sobě Camb. Pojme(-ť) k sobě Češte své, ač i chrastavo Ff. Kam-ť S. Kamž-ť J.
V. L. S. J. 32 tu jest sláva J. tu jeho oslava S. 38 A k komuž-ť jedno L.
26 našeho zlého J². 31—32 v Camb. veršův těch není, jakož A k komu-ť on J.
27 na vašem lídu bude hledati viny L. i původce německého verš. pře- 40 veďtež jim (sic m. ji) Camb. veđ-
na vás bude hledati viny S. kladu jich před sebou neměl; tež jej V. S. J. veďtež ho L. se
na náš lid bude atd. J². Ost. všickni i Hfm. je četli. nevadiece S.

^{a)} MS. wuir. A. ewer. — ^{b)} MS. mit, B. den. — ^{c)} Omylem snad z českého krastavo (prašivo?). — ^{d)} MS. zuchet, A. suchet. — ^{e)} MS. her.

- Budete-li se sváriti,
po tisiúc let bude-ť zemi škoditi.“ 70
Liubuše se na své věstby vzpusti,
kón osedlaný bez uzdy pusti.

V.

*Od Přemyslového nalezení kně[zě] (Camb.).
O nalezení prvního oráče (V).*

- Páni po koniu pojedú,
až Bieliny řeky dojedú.
Podle té řeky kón poteče,
na jednu úlehl přiteče,
5 na niež oráše muž veliký,
obinuv své nohy lýky.
K tomu muži kón přiskočiv,
i sta u něho se vztočiv.
Stojieše jako jat v uzdici,
10 pro to tej vsi vzděchu Stadici.
Páni na chlapě zvděchu
jeho jmě, že j'mu Přemysl diechu.
Počěchu se druh k druhu smieti
i chtiechu jej inhed vziati.
15 A jakož se jeho dotkú,
Přemysl vdruží v zemiú otku,
řka: „Žel mi jest, že ste tak rano přišli!
By ste byli teprv ot Liubuše vyšli,
bycht mohť tuto úlehl vzorati,

V.

- Dy heren nach im reitin
vnd vncz czu der Belin,
dem waszer, si do komen hin.
Da daz ros also vry
5 lif doselbt bey,
czum iungistin do es quam
vf daz new^{a)} velt by nam.
Do gink ackirn doran
gar in groszer man,
10 der sin fuoz do czu stunden
mit past had gebundin.
Das roz den man anblikt
vnd sich czu siner sittin schieht.
Es stund, als es mit dem angel
15 swerlich wer gevangin.
Des sag ich der dijs,
man^{b)} nant daz dorf Stadis.
Dy heren vorschtin zcu hant,
daz er was Premisl^{c)} gnant.
20 Einer sach den andirn an,
si woldin en genomn han.
Als schir si in rurtin an,
do stack her alzu an
ein ruotin in dy ert,
25 domit man dy esil pert^{d)},
vnd sprach: „Mir ist leid,
das ich nu von hinnen scheid,
das ir also fru sit herkomen.
Hett ir euch allir erst genomen
30 von der Lubussi vff den weg,
daz ich mid ackirn plek
het das new velt gar vmbvangin:
so wirt niman ni gelangin

- 41 Budete-li se vaditi S. 1—2 pojedechu — dojedechu L. 9 v udici V. L. J. P. u ndice S. Sr. něm.
Pakli se budete P. F. pójdu — dojdú S. mit dem angel. v uzdici Camb. Ff.
42 po tisiúc letech Ff. 2 zu dem Wasser genant Bele Hfm. 10 Stadice S.
po tisiúc let bude všiej zemi L. J. 4 až i na jednu úlehl přiteče L. 11 Zemené P. F. na chlapu Ff.
43 sve viessby L. věštby S. veščby J. až na jednu úlehl i přiteče S. J. 12 žejemujmě Přemysl diechu V. L. J.
44 kuoň otsedlavši bez sedla pusti S. 6 obvinuv P. v lýky Ff. J. v lipové že jemu Přemysl dějiechu S.
Alias: osedlavši bez uzdy pusti lýky F. lýky, alias škorně S. 14 v ty časy vziati S.
S. J. 8 i sta u něho, se vzbočiv L. S. J. 15 dotknú L. S.
7—8 k tomu muži kón přiskočiv, i sta, 16 vstři V. L. P. C. Cc. S.
u něho se vzbočiv vz vysta V. 17—18 přijeli — vyjeli L.

^{a)} MS. nev. — ^{b)} MS. mant. — ^{c)} MS. Premils. — ^{d)} MS. enpert, A. esil pert.

- 20 viac bylo by nelže oráčiu chleba kupovati.
Ale že ste uchvátili,
a mně v roli překazili,
móz to každý slyšeti rád,
bude v zemi žizn, a často hlad.“
- 25 Posáh Přemysl k lýčeniej kabeli,
vyně sýr a řešetný pecen velí,
počě, na radlici položiv, jiesti,
pánov prosí podle sebe siesti.
Páni počechu se shliedati,
30 a na Liubušinu řeč vzpomínati.
Jechu se jeho tázati,
proč by jemu bylo miło na železě sniedati?
Přemysl tak jim odpovědě:
„Jakž vám Liubušě pověděla, též vám povědě.
35 Když ste o dievcě nerodili tbáti,
bude vy mój rod železnú metkú kázati.“
- Ot vzkvetlé otky Přemyslo (sic, Camb.). O kmenu otky Přemyslovy (V).*
- A když tu Přemysl sniedáše,
jeden pán na otku hlédáše,

35 vnd furbas wer dem^{a)} pauman
nicht notdorf daran;
vil drot do gewesin,
wan er sust wol wer genesin
vor des hungers not;
er dorfte nicht kouffin das prod.
40 Sint ir habt ge-ilet her
vnd mich gehindert ser,
dorvmb hoert, alt vnd iung,
nu wirt oft tewervng,
do wirt gemutsam in dem lant.“
45 Przemisl graif mid der hant
in sin taschin, dy was pestin,
er nam ein kleines keselin,
vnd ein roekkins prot,
er as fur des hungers not.
50 Das ezzin legt er vff dy schar,
des phluges ysin virwar.
Premizl do dy heren bat,
das sy seszin an der stat.
Du dochtin dy heren dort
an der Lubussin wort.
55 Si warn en vragin,
do wart er en sagin,
worvm er ab dem ysin ezze
vnd dar czu tische sezze.
60 Premisl sait den heren:
„Als wue^{b)} Lubussi sagte dort verren,
das selb, sint ir mich vregit,
sage ich vch. Es ist gewagit,
sint ir einer iungfrowen nicht
65 sten woldit czu gericht,
so wirt vch manige stund
min gepurd kestigund
mit einer ysnern gertin.“
Dy red dy heren merktin.
70 Do Przemisl frustuk(t),
einer vff dy rutin lugt,

- 20 viac by bylo oráči chleba netřeba kupovati L.
v Čechách oráči V.
23 každý nerad J.
24 zyzn Camb. V. zyezeň L. zizeň Ff. žizn P. ziezň F. — V staré češtině žizn (gen. žiznu) znamená úrodu, hojnost. Srov. v písni „Hospodine pomiluj ny“: žizn a mír v zemi. — Častý hlad Ff. druhdy hlad F. Veršem 24 končí se mezera v Z.
25 k lýčeniej kabeli V. L. k lýčenie S. k lýčenie kabeli Z.
- 26 rezný pecen veliký Z. L. C. režený J. Prvotně snad bylo ržený (roekkin prot = roggenbrod).
28 pánov prosí V. L. J. S. prosieše Z. počě prositi Camb.
27—28 káza jim podle sebe siesti, i položiv chléb na radlici, počě jiesti. P. F.
29 páni počechu na se shliedati Z. páni se jechu zhlédati J.
31 I počechu jeho tázati L. Z.
- 32 proč jemu miło jest sniedati chléb, a'n na železném stole? kterak k tomu jest jeho vuole? Z.
34 Jak vám Libušě řekla, též i jáz vám povědě V. Cc. J. L. (pozdějším přípisem).
Libušinu vám (vem P.) řeč povědě P. F.
Jáz vám Camb.
35 nechtěli S. Z. P. F.
36 bude vás Camb. bude vy V. J. ká-rati Ff.
37 A když Přemysl V. J.
38 nejeden z pánov Z. vzhledáše J.

^{a)} MS. werdin, A. wer dem. — ^{b)} MS. wue, B. eueh.

- že otká vypusti z sebe pět pramenov
40 a z nich prokvetě pět ořečhov.
Čtyřie uschú po maľej chvľi,
pátý by živ, ten se všem smľi.

75

wan dy rude het
funf zweig vff der stet
aus ir do geschozzin.
Do worn vs ir gegoszin
funf nuzz, der doch czu hant
vier wurdin dur bekant,
dy funfte bleib an ir gruene.

VI.

O Přemyslově zvoleniu (Camb.). O Přemyslově volení (V).

- Když sobě ten div ukázachu,
na Přemyslu potázachu,
které by bylo znamenie
té suché otky vzektvěnie.
5 Jim tak Přemysl odpovědě,
řka: „To jáz vám všě povědě.
Otká suchá jest znamenie
mého chľapieho urozenie.
Ale že-t jest brzó vzkvetľa
10 jakž vem Liubušě byla řekľa,
mój rod z chľapieho pořáda
dojde králového řáda;
pětiú pramenov bude kvísti.
To budú na knizě čísti,
15 (ež) ze mne bude kněžstvo patero,

VI.

Do sich das zeichin schone
vnd schin in do bewist
an des Premisl list,
ervorschin sy darnach
die zeichin, dy er ouge sach,
waz daz also sei,
das dy dort^{a)} czweig
brechtin recht noch vleizz
bluendez loub vnd reiz.
10 Premisl antwurt do,^{b)}
er sprach zcu in also:
„Das sag ich vch iczvnd.
Dy durr gert zcu der stund
vnd an dirr vrist
15 ein wares zeichin ist
miner paurischin^{c)} gepurd.
Sint sy abir dort
halt als schir gepluet,
als vch dy vil gut
20 Lubussi had gewizzagt,
ob ez uch halt nicht behagt,
min kint wirt schon gelart
von einer paurischin art
in einem koniklichem sal.
25 Das funft czweig vbir al
wirt schon pluent.
Daz war ouch menig stund
an dem buche gelesin,
das vs mer vnd minen wesin
30 funf herczoginn geborn wern;

- 39 že otká vypusti V. S. L. vypustila Camb. uzře z-uotky vyjiti Z.
40 a z nich pokvetú V. pokvětú L. a z nich prokvite S. a z těch prokvite Z. a z nich prokvitá J.
41 čtyřie ořešie uschli L. čtyřie prameny usnuchu (sic) Z. čtyřie usnuchu (sic) S. čtyřie uschnú J.
- 42 všem se smľi V. L. J. v tom se nesmľi S. pátý pramen v ničemž se nesmľi Z.
- 1 pokázachu L.
2 na Přemysla V.
na Přemyslu otázachu L. S. tehdy Přemysla otázachu Z.
4 vzektvěnie Ff. P. J. vzektvěnie V. zkvětenie L. S. rozkvětenie Z.
6 řka: „Já to dobře vědě S.
- 7 chľapského S. chľapilého Z. Tak i ve verši 11 a 23.
11 pořáda V. L. pořádu S. Z. poroda Camb. Ff. úřada C.
12 královského J. řádu S.
13 Pěti prameny budu kvísti V. bude L. J. S. Z. budu Camb.
14 to budú na kniezata čísti S. Z. to se bude na knihách čísti L. na knihách J. na kněži P. na kniezě F.
15 že ze mne bude kniezat patero S.

^{a)} MS. dort, B. dorren. — ^{b)} MS. Premisl. V. 9—10 nad textem rukou A. — ^{c)} MS. banirhern, B. paurischin.

ale brzo zhyne čtvero;
 páté vzeťve velmi krásně
 a vypustí svůj plod jasně.
 Ač ti se jím kdy podejde,
 20 všakož časa toho dojde,
 že vnuk pomstí svého děda;
 i jeho vrahóm napokon bude běda!^a
 Řka to, vsta z chłapieho sboru,
 jede do *Liubušina* dvoru.

VII.

(Nadpisu není.)

Jakž brzo *Liubuše* doje,
Liubuše jej za muž pojě.
 Přemysla páni velikými dary ctichu,
 knězem jeho učinichu.
 5 Přemysl bieše múdré myslí,
 on s *Liubušíu* všě právo zemské zamysli.
 Tehdy *Liubuše* povědě:
 „Jáz ti jedno miesto vědě,
 to bude słovútno po světu,
 10 jako slunce v svém osvietu.

abir vier mid irem stern
 gent schir vndir,
 nor der funfte besundirn
 bluent wirt schon.
 35 Des gepurd mid einer kron
 wirt loblichin scheinen, vnd
 ob ir in keiner stund
 in widermut gevellet.
 Es wirt also gemeldit,
 40 das daz einykil mid dem swert
 seini anherren rechunt wirt,
 das er seinen vynden^a) czu der stund
 das ewich we wirt sprechunt.

*Wi herczog Przemizlu nam
 czu der e Lubussam.*

45 Prsemizlu was gach,
 er stund vff darnach
 vs der buer menige.
 Man hette sin getruget wenige.

VII.

In der Lubussi hof er^b) gink,
 dy in do schon inphing.
 Dy heren ertin en groblich,
 si machtin en czu einem furstin loblich.

*Wie Prag allir erst wart irdacht
 vnd ir nam zcu kreftin bracht.*

5 Prsemisl^c) was gar wys,
 er irdachte vil lise
 mit sampt der Lubussin.
 Vil gutes mit irn spruchin
 alle recht si irfunden.
 10 Lubussi sprach czu einer stunden:
 „Ich weis ein stad, dy schon wirt
 vbir alles lant geczirt,
 si wirt erber gar
 vnd lautmar an alle var.

17 vzkvetne *Camb.* zkvete *S. Ff.*
 vzeťve *V.* zektve *L.* vykvetne
F. vzejde *Z.*
 18 a pustí *V.*
 18—19 Páté stane ve své moci,
 svieté jako měsiec v noci *C. J².*
 19 Ač jemu co kdy otejde *S.*
 ač se jemu kdy podejde *V. L. Z. J.*
 21 Narážka na Jana Parricidu, an
 po matce byl vnuk Přemysla
 Otakara II. (hl. Cl.)

22 vraha jeho učini biedna *F.*
 na pokoji běda *Camb.* na pokoj
J. napokon (což pozdější oprav-
 ce přeměnil v *potom*) *L.* napo-
 sledy *V.* napotom *Ff.* i potom
J². na věky *Z.* Prvotně nepo-
 chybně stálo *napokon.* Srov.:
 „Bude i napokon súdě“ (Výb.
 I. 179).
 24 i jede *L. S.* i jede *V. J.*
 23—24 sbora — dvora *P.*

1 jakžkoli *S.* dojede *Camb.* doje *Ost.*
 2 ta-t *Libuše L.*
 3 Přemysla . . . udařichu *L.* ctili *S.*
 3—4 Přemysla páni kniežetem učinichu
 a jeho tu velmi darovachu *Z.*
 4 a knieže *V.* kniežetem . . . učinili *S.*
 6 vše právo zamysli *V.*
 on s *Libuší* zemi práva zamysli *Z.*
 9 na světě *L.*
 10 v své osvětě *L.*

^a) MS. *vigenden*, A. *vynden*. — ^b) MS. *ir*, A. *er*. — ^c) MS. *Prsemils*.

Pomněte všickni slova mého!
 Vyndeta dvě olivě zlatiej z něho,
 Václav bude jmě olivě prvej,
 a Vojtěch olivě druhej.
 15 Tě ot pokolenie mého
 vendeta až do královstvie nebeského.
 Tě to město oslavíta,
 a juž pohřebená vsiu zemi obráníta.

O Praze založení (Z).

Stavte město, to vem káziu,
 20 tu kdežto jáz vám ukáziu:
 u Vltavy pod Petřínem,
 kdež tesař činí práh s svým synem.
 Pro práh městu vzdějte Praha.
 Toho města bude veliká dráha.
 25 Neb jako kniežata i králové,
 liudie silní jako lvové,
 proti prahu klanějú hlavu,
 aby ju jměli zdravu:
 takež proti Prazě, městu mému;
 30 neb bude česť i chvála jemu.“

15 Gedenkt mines wortis alle,
 daz es vch wol gevalle!
 Recht als dy sunne
 wirt der stad wunne.
 Vs ir werdin gen
 20 schoner olpaum czwen,
 dy guldin werdin gnant
 hy vnd in obirn lant,
 rich an gnadin wol bekant,
 dy in von himel wirt gesant.
 25 Woyzlav mid sinem nom
 wirt der erste olpaum.
 Der andir olpaum wirt
 mit Alprecht dem nom geczirt.
 Dy olpaum werdin so geczirt
 30 vnd ouch wol polyert.
 Dy olpaum werdin so gnant
 vnd mid gnadin wol bekant.
 Dy von minem geslecht
 werdin in dy humel bestet,
 35 ouch dy stad irluchtit
 vnd daz lant beschermit.
 Dy stad bowet mid fliez
 do, wo ich euch weiz,
 iensit der Multave,
 40 do der zimermane
 machet an der stund
 nur holt mit seim sun
 vndir dem Petrech
 ein drisschowel glich.
 45 Durch das drisschowel do
 do wart dy stad gnant Prog.
 By der stat wirt bekant
 ein stark stroz durch daz lant.
 Als furstin, konig, stark man,
 50 wan si das droschowel sen an,
 das houbt neigen^a) sy czu hand,
 das in kein pruk werd bekant:
 also, als ich sage,
 gegen der stad czu Prage,
 55 ouch gein dem lande,
 dem wirt lob vnde ere bekant.

12 dvě olivě z pramene mého *V.*
 olivě zlatě(ě) *Ff. J. C.*
 dvě olivě z něho *Z.*
 dvě olivě zlatiej *S.*
 vzejdeta-t dvě olivě z něho *L.*
 16 vzejdeta *L.* vzendeta *S. J.*
 17 ošvětita *V. L. P. F. J. S.*
 18 pohřebána jsúc *V.* svú zemi *J².*

18 a jsúc mrtva všicku zemi opravíta *L.* Po 30 klade *L.* připiskem, krom textu
 položeným, tyto verše:
 19 to vám razi *Z.*
 22 ciesař *Camb.*
 23 vzděchu *Camb. Z. Ff.* vzdějte *S. J.*
 vzděte *V.*
 24 silná dráha *V. L. S. J. Ff.*—Srov. „sil-
 ná cesta“ v stč. rozprávkách, odkudž
 naše „silnice“. Č. Č. M. 1862, str. 364.
 Po 30 klade *L.* připiskem, krom textu
 položeným, tyto verše:
 Zemené, měštěné budú se dvojiti,
 spoju jim nelze bude býti.
 A stříbro třikrát vašem sejde
 a třikrát také vzejde:
 potom, kdež budú kopati,
 tu jeho budú dosti jmievati.

^a) MS. *mogin*, A. *neigen*.

VIII.

O válce, ježto dievky s mužmi jmiechu (Camb. Ff).
O válce dievčiej (V). O Vlastě a o dievkách (Z).

Skončě svůj život Libušě,
pohřebú ju ve vsi, jiez diechu Libbicě.
Po niej jejie knieně válku počechu
a právě podobnú k smiechu;
5 neb tomu za právo chtiechu,
aby takež dievka zemiú vládla,
a mužie se drželi rádla.
Chtiece své řeči užiti,
jechu se hradu staviti.
10 Dievky hradu Děvín vzděchu
a Vlastu za knieniu vzěchu.
Ta po všiej zemi k dievkám posla pošly,
řkúc: „Podbímy pod se ty bradaté kozly.“
Neb se tehdy po pohansku jmiechu,
15 mužie dlúhé brady nosiechu.

VIII.

Darnach endet vil ebin
Lubussi do ir lebin.
Des begrub man sy
in dem dorff Lybiczi.

Von der Lubussi iungfrowen
vnd der Vlastam solt ir schowen.

5 Lubussin iuncfrowen tichtin,
wy sy ein vrlage triichtin
gar geleich allin spot,
wan si es vor got
czu recht habin woltin,
10 das sy czu beschermen soltin
vmer mer Beheim lant,
vnd dy man al czu hant
soltin mid dem phluk
ackirn en gnuak.
15 Si woltin nucz mid gabin
von irn wortin habin.
En burg^{a)} bowen si begundin,
dy Dyvin czu den stundin
dyselbin iungfrowen
20 mit namen lizen schawen.
Si namen czu der furstinn
Vlastam vff er cleinen gwin.
Dyselb ubir alles lant
czu den iuncfrowen botin sant.
25 Si sprach: „Vndirtenik wir
vns den purn schir
vndy partatin^{b)} bock!“
Wan si mid irem lock
hettin heidnisze sittin,
30 dy si nicht virmittin.
Dy man trugen^{c)} berte,
du in nimant werte.

1 Pak skončě Ost.

2 pohřbú P. pohřebú Ost. Libušě Camb.
V. Cc. Libiše Ff. Také L prvotně měl
„Libušě“, leč čtení to později vytře-
ním několika písmen opraveno v „Li-
bice“. Libicě Z. S. C. P. J.

3 knieně V. Z. L. J. kněžně (knyeznye)
Camb., kteréžto psaní patrně nedo-
patřením povstalo z „knyenye“. Kně-
žny Ff. S. dievky P. F. J². — boj
(boyg) Camb. válku Ost. Ale i před-
loze, z níž Camb. přepisován, prvotně

čteno „válku“, jelikož ve verši 4
položeno „podobnú“.

Po 5 některé rukopisy mají ještě verš:
i na to všeckny tiehniechu J.
6 a jakož prvé Libuši, též Vlastu
ctiechu,
a aby takéž ona zemi vládla Z.
jako Libušě zemi vládla S.
8 řeči dolčítí Z.
9 hradu činiti J. stavěti Ff. L. P. Z.
10 Děvín dievky hradu vzděchu L.

11 za knieni V. J. L. kněžnu Camb.
Ff. S. jmiechu Camb. Ff. vzě-
chu Ost.

10—12 Když dievky hrad postavichu,
Děvín jemu jmě vzděchu.
Vlastu za knieni vzvolichu,
a ve všem jí povolichu. Z.
12 Ta po svej zemi posla pošly Camb.
po všiej Ff. S. V. L. J.
Ta po vši zemi k dievkam potočí
své pošly Z.

14 pohansky V.

Vecě Vlasta: „Která leží na nich moc?
Zpíjejú-t se na každú noc. 35
Když nad nimi svítěžimy,
co chtiece z nich učinimy.“
20 Pro tu řeč mnoho se dievek k Vlastě obra,
na šest set jich se do Děvína dobra. 40
Jako hoľubi letiec z svých kotečov,
takež se dievky brachu od svých otcov.
Když bieše mužóm to brániti, 45
25 každému svú dceru bítí:
dvorno jim to bieše viděti 50
i jechu se tomu smietí,
že dievka okročmo na koniu jezdieše,
druhá po niej prázdny kón vodieše. 55
30 Mužie z smiecha nemúdrého
dojidú smutka velikého;
mohúc to zlé slovem uhasiti,
i dachu velikému zlému býti. 60
35 že múdří sú za příslovie jměli,
řkúc: „Kto chce v domu škody zbýti,
ten nedaj jiskřě uhlem býti;
neb uhel často ohněm bývá,
proněž bohatý sbožie zbývá.“ 70

Wlasta sprach darnach:
„Vff dy man si vns gach!
Ez lit an keiner macht,
si werdin trunkin alle nacht.
Wen wir in angesigin,
sy muzin vns vnderligin.“
Durch dy wort iungfrowen vil komen,
dy sich do czu Vlastam nomen
gen ses hundirt czu Dybin.
Als vs ir^{a)} venstirlin
dy toubin, si do vlugin,
dy do dy man betrugin.
45 Sy virlizin do er holdin,
do dy man das wern soldin,
vnd iklicher mit slahin:
in schant^{b)} sin tochtir vahin.
Das was czu sehin wundirlich
vnd einin spote gar glich,
das dy iuncfrowen manlich
daz ros retin vngewonlich,
vnde ein andir nach ir
ein ledig ros leite schir.
55 Dy man von vnwisheit
komen in grozze trurikeit,
dy das vbil mit wortin
geng^{c)} in allen ortin
wol geleschin mochtin,
des sy leidir nicht gedochtin,
das sy vbirnhant gewonnen.
Dy wisin sprachin vndirstundin:
„Wer den schadin nicht wil doln,
der laz dy funkin nicht eine koln
werdin in dem haus;
65 wan der kol von einer graus
wirt oft czu einer flammen,
davon sinen namen
der rich schir virluset,
durvmb man in virkust.“

16 Která jest v nich moc. Z.
která-t V. L. kterak J.

17 zapíjijú-t se vždy na každú noc
Camb. Ff. F.

zpíjejú-t se L. J. Z. S.

21 dobra V. L. sebra Camb. Ff.
přibra J. S. bra P.

22 Jako hoľubi letiechu z kotečov
L.

Jako hoľubi, kdyžto letie z kot-
čov S. J.

20—23 Pro tu řeč mnoho se obra
dievek, a na Děvín se bra;
na šest set jich biechu,
jenž s hľukem na Děvín jdiechu.

Jako hoľubi letie z svých kotečov,
takež dievky brachu se od ocov;
jdiechu beze všeho strachu,
směle na Děvín se vzěbrachu Z.

24 bieše otcóm J². to brániti Camb.
co Ff. toho V. L. J.

25 A otcí svú dceru P. F. svú dcer-
ku L. S.

26 divno V. dvorno jim to by Z.

28 sedieše V. L. S. jedieše Z.

29 a druhá po (za) ní prázdny kón ve-
dieše Ff. J. L. S.

a druhý po niej prázdny vedieše
V.

29 a druhý prázdny podle sebe vodieše
Z.

31 dojidiechu V. dojdú Z. Ff. J. smutka
i hořě Z.

32 Mohúc to lehee slovem uhasiti S.
mohúc to zlé slovcem staviti L. Ff.
mohúce to jedniem slovem staviti Z.

33 Slovem „velikeme“ (sic) se počíná
druhý zlomek hradecký.

i dachu (velikému) zlému vzhóru jíti
Camb. V. L. J. S. Ff.

34 nevěděli P. F. zapomněli S.

36 v zemi S.

38 z uhle často ohně bývá Z.

39 pro-ňž J. S. L. Z. Ff. Camb.

^{a)} MS. brukin, A. burg. — ^{b)} MS. partatin, B. barthechten. — ^{c)} B. lange berte.

^{a)} MS. ir, B. eim. — ^{b)} MS. In schant, A. hin sante. — ^{c)} MS. geng in allen ortin, A. gegen in in allen ortin.

40 Tak mužie, mohúc slovom obrániti,
i dachu z mála vojsku býti.
Kněz Přemysl chtieše to brániti,
páni řeču: „Pokus'my, čso-t mohú
učiniti.“

Vecě Přemysl: „Viděch ve sně dievku
krev ločiúčě

45 a po všiej zemi jako vztekľú běhajúčě.

Pro ten sen boju sě země zlého.“

Páni na smiech obrátichu sen knězě
svého.

IX.

*Od Vlastiny múdré rady (Camb.). O radě Vlasy
múdré (Ff). O Vlastině múdrej radě (V). Tuto
dievky přátelóm na život odpovíděli (Z).*

Když dievky ot otcov sě brachu,
a na Děvín sě vzěbrachu,

75 So glichir wiz machtig man
habin so torlich getan,
si wertin nicht der flamen.
Ein her si lizen samen,
das si den iuncfrowen dort
halt nur mit einem wort
hettin wol irwert
vnd sich davor irnert.

*Herczog Przemisl, als er sold,
widersten den iungfrowen wolt.*

80 Herczog Przemisl wolt
den iuncfrowen wern, als er*) solt.
„Das si sich icht samptin,
wart wir mit vnsirn amptin,“
sprachin do dy herin,
„wy sy sich weln werin.“
85 Er antwurt in vil schon:
„Ich han ein iuncfrowin
gesen vndir dank
in dem slafe, dy plud trunk
vnd dy ab vnd vff
90 durch das lant lauf
als ein vnsinnigey.
Das wirt in der worheit nev.
Von des tromes wegin
furchte ich einen bosin segin.“
95 Dy heren hettin in der not
irs herrin trom vor ein spot.

IX.

Vnd do dy iuncfrowen komen
vnd von den vetirin sich nomen
vff dy burk Dybin,
in ern tummen sin

40 Takež J.
40—41 Takež mužě, mohúc obrániti
a jedniem slovom to staviti,
dachu býti vojsku z mála,
pro něž sě tato škoda stała. Z.
42 chtieše toho Camb. V. Ff.
43 řeču Camb. řkú S. řečeču: Po-
vizme J. co muož do nich býti J.
řkú: Chceme zvěděti,
co mohú proti nám učiniti Z.
44 Viděch... dievky V. lepcice S.
45 v svéj zemi Camb. jako vztekľé
V. S. a jako vztekľú po světě
tekúce C.

46 bojie sě mnoho zlého L. v zemi
S. J. zemi Ff. Camb.
47 kniežetesvého Camb. Ff. kněze V.
L. sen jeho P. F. řeč jeho S.
44—47 Tehdy kněz pánóm tak vece:
„Viděch ve snách běhajúce
po všie zemi dievku v zlosti,
jiež i žádný nemohť zbósti;
proto bojím sě v zemi zlého.“
Páni v smiech obrátichu sen je-
ho. Z.

tyto verše, kteréž v textu svém nalezl
i původce německého překladu prázou:
Jechu sě k válce chystati
a jezdit obykat.
By byl kto chtěl co dvorného viděti,
bylo by jemu do Děvína tehdy jeti;
uzřel by byl panny krásné burdujice
a koně prohánějice.
Některé stříeliechu k cili,
druhé honie sě na koniech, krátiece
chvíli.
Neb zreadla pryč metachu
a oděnie kupovachu.
Mužie to vidiechu,
by to dievky pro hru činiły, mniechu.

*) MS. ir, A. er.

dci otcu na život odpovědě,
sestra bratru to povědě:

5 „Juž jáz nejsem ničse tobě,
každý jměj péciu o sobě.“

Pak sobě sliúbichu vieru.

Vlasta jim da v pitíu smieru,

aby své tlustosti zbyły,

10 črstvy a múdry k tomu były.

Potom je na tré rozděli

a úřady je poděli.

Pak múdrějším hrad poručí

a v radě je vsdy seděti učí,

15 řkú: „Ktož-t rád sedí v radě,
ten ostojí v každěj svádě.“

Krásím káza sě líčiti

a chytřej řeči sě učiti,

řkú: „Tímto mužóm poleku,

20 kdežto mociú nedoteku.“

Třetím káza s lučišti jezdití,

a mužie jako psy bítí.

5 ~~dy~~ tochtir intsagit*) dem vatir
vnd erim brudir drotir.
Si intbot in also:
„Ich gehor dir nicht mer czu,
ein yklich sich selbin besorge
10 vnde sich nach willin karge!“
Darnach hultin si ir.
Dez gab si en czu trinkin schir,
daz do heiszit mirren^{b)},
das si dy feistikeit virlurin,
15 recht als ein kern
frisch vnd frutik wern.

*Wi Vlasta an dy ampt
schikt dy iungfrowin alle sampt.*

Vlasta tailt do dy iuncfrowen
in dry teil vil schon
vnd ir also rampt^{c)}.

20 Si beual in dy ampt
vnd den wisistin
dy vestin czu den vristin.
Si larte si alle tage siczen
in dem rat mit gutin wiczin.

25 Si sprach an der stad:
„Wer gern siczit in dem rad,
der gesiet wyt
mit siner tad in allem strid.“
Dy schonstin his dy wild
30 sich verbin als ein pild
vnd lern kundige wort.

Si sprach czu in: „Nu hort,
domid ich nu spann
dy mausvalle dem manne,
35 wo ich nicht gnuk sterk han,
daz wiszit nicht^{d)} nach wan.“
Si gebot ouch do geczogin
den drittin mit dem bogin,
vnd hijs dy man als dy hunt
40 mordin do czu allir stunt.

X.

*Wez dy iungfrowen do bigunden,
du si wol ritin kunden.*

Do dy iungfrowen gewont hettin
vff dem ros wol czu reitin,

X.

O prvém dievčiem pleně (Camb. Ff. V).

Když sě dievky svykú,
na koních jezdití obyčú,

3 dci otcí odpovědě V.

5 Já ničse nejsem tobě V.

8 u pití mieru C. S. L.

9 aby tlustosti V. Z. L. aby tlustoty S.

10 črstvy a múdry były V. Z. Camb.

13 Múdrějším hrad V. Z. Camb. L.

14 sedati Z. sedieci zuči Camb. Ff.

15 Ktož-ti Camb.

16 ten ostojí každě vádě L.

17 krásným sě káza Camb. L. S. Ff.

18 a chytřě sě řeči učiti Z.

19 Tímto mužóm poleku Camb. V. Z.

20 kdež V.

21 Třetím káziú s lučišti jezdití Camb. 1—2 svyknú — obyknú Z.

21 s lučištěm Z.

22 jako psa zabiti Camb. S. Ff.

jako psy pořád bítí L.

1 dievky spolu svykú Camb.

dobře svykú V. L. S. svyknú Ff.

2 obyknú S. Ff.

*) MS. intsagit, A. entschagte. — ^{b)} i. e. míra (mensura), což překladatel bral za vlastní jméno nápoje. — ^{c)} MS. ampt, A. rampt. — ^{d)} MS. nicht, A. nich.

- jechu se země pleníti
a vše mužě pořád bítí.
5 V div se dievčie srdce proměnicu,
že proti mužóm jako kámen biechu.
I jedna přátele nebránieše,
dci na svého otcě vnadieše.
Kněz Přemysl to da všiej zemi věděti,
10 ale mužie nevědiechu, čso tomu sdieti;
neb oděnie nejmějiechu
a na jich koních dievky jezdiechu.
Však, jakž mohúc, se mužie sebrachu
a před Děvín se brachu,
15 mniec, ž'by dievky měchýřem zahnali,
a mniece, ž'by jich na hradě nedočakały.
Přemysl nerodě s nimi jíti,
řka: „Mój rod nechce toho škodu užiti;
neb vědě, že dievčie ksti nemůžete zbýti,
20 a ot nich vám jest pobitu býti.
Ž'by mě v prvém boju pobily,
mój by rod nepřietelie skoro zbili.

si virwustin das lant
vnd totin al man czu hant.
5 Dy herez der iungfrowen
must man in wapin schowen,
das si mit irem czorn
gen den mannen worn
hart als dy stein,
10 das von in wol irschein.
Er kein beschermit iren frund
vnd gwan domid gutin leunt;
halt do selbist dy tochtir
furt her vf irn vatir.

*Wi dy man mit nomen
von erst fur Dybin komen.*

15 Herezog Premisl
tet das dem lande czu wiszin.
Ydoch dy man nicht wustin,
wy si sich soldin vristin,
wan si nicht wafens hettin
20 vnd dy iungfrow(en) stete
auf irn roszin rittin,
daz si nicht virmitin.
Wy dy man doch mochtin,
si samptin sich vnd trachtin,
25 daz si ver Dyben komen.
Si wontin des by nomen,
daz se si irwaickten
vnd mid der plasin schrecktin.
Sy hoftin mid irn sittin,
30 das sy ir icht intbitin“).
Prsemizl wolt dohin
nicht ritin mit en,
er wart in do sagin:
„Min kiunt des mit schadin
35 gar ser do entkuld.
Davon so habt geduld,
wan ir von den iungfrown
vbirladin siet in groszin grawn.
Ir vntrw mogt ir nicht virmiden,
40 si werdin vch virsnyden,
vnd von erst bestritin,
ouch an vch gesigent witin.

- 5 v divná se srdce dievky obrátiechu L. 10 Ale mužie nevědiechu, co tomu učí- 18 toho škodu jmieti V.
v oděnie se dievčie srdce změnichu nihi L. Rod mój tiem by musí škodu mieti Z.
V. S. P. 13 Jakž mohúce se sebrachu Camb. Rod mój dirbil by toho škodu vzieti
v div se dievky proměnicu Ff. však kakžkoli mohúc se sebrachu L. Camb.
6 jako kámen tvrdá biechu Z. 14 před Děvín se položiechu Camb. Ff. Rod mój musí by toho škodu vzieti
jako kámen tvrdý L. J. bychu Camb. a před Děvín přiležechu S. Ff. L. Z. S. jmieti J.
7 netbajieše J. 15 mniec, by Camb. zastrašili P. C. J.³ 19 nemóžem Camb. Ff.
8 vedieše Camb. Ff. S. L. J. vodieše Z. 16 a mniec, by Camb. nedoždály S. 20 od nich vema jest pobitu býti Camb. Ff.
10 mužie nevěduc, co tomu sdieti aby jich na hradě nedočakały Ff. 21 Ž'by Camb. By mě V. L. Ff. J. Když
Camb. Ff. 17 nerodi Camb. Ff. V. L. S. Z. 22 brzo L. Z.

*) MS. *intbitin*, A. *irbivín*.

- Proto s vámi nechciu jíti,
ni vám raziu s nimi se sníti.“
25 Mužie jeho rady netbachu,
proti jeho vůli před Děvín se brachu.
Mužie, když ten hrad uzřechu,
dievkám se převelmi vsmiechu.
Kdežto Bojiště slove, za Vyšehradem stojiechu.
30 Dievky, když je dobře sezřechu,
všecky se tu poradivše,
a u vieře se utvrdivše
pojídú s Vlastú, náprřed mocnějšíe
postavivše, u prostřed múdřejšie.
35 A když na poli stojiechu,
a juž bojovati chtiechu,
Vlasta na koniu s oščepem a v turniech stojieše
a svému vojsku tak mľuvieše:
„Ó dievky, šlechtné stvořenie!
40 vás na světě šlechtnějšíeho ničs nenie!

Des wil ich mit vch nicht.
Ich rade nicht, habt mid en pflicht!“
45 Des ratis dy man nicht achtin
vnde wider in si trachtin
vnde quamen fur Dybin
mit irm her vff clein gwin.
Darnach vnd dy man
50 Dybin sahin an,
sy spotin der iungfrown ser
recht nach irs herczin ger.
Auf dem Waygist*) gnant
do stunden si alle sampt
55 nahe by Wischrade.
Allin seln got gnade!

*Wy dy iungfrow Wlastab
an dem strid ein hercze gab.*

Do dy iungfrown dy man
gesehen hattin an
mit virdachtim mut,
60 es quam in vor ein wil czu gut,
wol bestetigit an dem gloubin.
Mit ir dy groztin redin roubin,
dy wisistin quamen
vnd in dy mit sich nomen.
65 Vff dem velde do si stunden,
hor, wez si begundin,
recht als sy stritin soldin
vnde nv czu sammen woldin!
Wlasta davon erste was,
70 vff das ros si gewapnit sas.
Es ist war vnd nicht ein mer,
das si sprach zcu irm her:
„O ir edeln iugfrowin,
ir sullit vnd mogt schauwin.
75 Vns kan in disin iaren
nicht edels widervaren.
Vns ist, des mich genugit,
nicht edelers zeugefugit.

- 24 ni vem raziu Camb. Ff. 31 Tímto veršem (chu wseczky sye para- 37 na konyu k sturmu Camb. v prvních
ni se vám razi P. se bítí S. dywsie) začíná se zlomek olomoucký. Z. S. u prvních J. Ol. v prvých Ce.
27—31 Za Vyšehradem na poli stáchu, 32 potvrdivše Camb. V. Ff. Z. J. po- v předku P. v turniech Ff. Vlasta na
a na Bojišti dievek čekáchu. Kdýž je dievky vše sezřechu, 33 pojedú Camb. V. L. Ff. J. pójdu S. koni s oščepem stojieše V. sedieše L.
o tom velmi se radiechu. 34 ostavivše v prostřed mladšie Z. Hanka klade „v brniech“, ale jen
Tu se dobře uradivše atd. Z. na prostřed múdřejšie S. z domyslu; slova toho zajisté v žádném
27 kdýžto hrad Camb. Ff. kdýž hrad pro stráž jedú múdřejšie Ol. rkp. nenalezl. Sám dí: Z toho všeho zdá
V. L. S. 35 A když na koních sediechu se, že původní text měl „v brniech“.
28 kdievkám se se velmi vsmiechu a bojem se sníti chtiechu Z. 38 tako V. taktó S.
Camb. Ff. V. L. S. na polyu Camb. napoli Hr. 39 Dievky! Camb. Ff.
29 bogistie Hr. bogyste Camb. před 36 kdýž (a již) se sníti spolu chtiechu 40 v světě šlechtnějších nenie Camb. Ff.
Vyšehradem Camb. Ff. nad F. Camb. Ff. Ol. V. S. vás v světě šlechtnějšíeho nice nenie
31 poradiechu L. S. a již se s mužmi sjeti chtiechu L. Ol. S.

*) Waygist = Bojiště.

Až po v. 40 sahá II. zlomek hradecký.

- Držte se šlechetenstvie svého,
dobývajte sobě slova dobrého.
Buď vám miło úsilie málo pojmeťi
a skrzě to věčný pokoj jmieti.
- 45 Ač je nyní potepemy
věčnú chválu i paměť vezmemy.
Budem sobě mužě voliti,
kdy chtiec, budem je bítí.
Budem jako amazonské panie.
- 50 Ty sú poručily mužóm oránie,
a samy zemiú vládu.
Ty sú jměly s cesařem Cyrem svádu,
ty sú toho cesaře ctně pobily,
a jemšě jej sú ve krvi utopily,
- 55 řkúc: „Krvě si žádał, krev pí,
viec na světě lidí nebi.“
Ty sú se proti Alexandrovi udatně jměly,
a s jinými králi sú se bítí směly.
A jmajú toho čest po světě i chválu,
60 pojmeňvě u boju práciu maľú.
Těž vám, panny šlechetné, sľušie učiniti!

80 Ir sult ewer edel tun gelich,
gwinnet einen namen rich!
Habt liber vor ein vngemach,
der nicht sal wern iar noch tach,
vnd do wider frid vnd ere
eweklich nv vnd vmmer mer.

85 Wan ob wy(r) si obirwinnen,
darvm wir ewig dechtinuz gwinnen.
Erwel^{a)} wir vns dy man in noetin,
wenn wir weln, das wer sy totin.
So werde wir als dy minngottinn,
den nom wir domid gwin, dy da richtint selb dy lant.
Das wirt vns dovon bekant,
dy ouch zcu erbe habin, eren mannen gabin

90 des ackirn nach irs herczin ger,
furbas bevolin ymmer mer.
Si hattin ouch ein strid do mit keisir Tyto^{b)}.
den si also vbirgingin,
das si do selbist vingin.
Dy fenknisze quam im nicht ezu gut,
daz si trenktin en in sinem blut.
Si sprachin ezu dem selbin furstin:
„Er woldit^{c)} vnsir blut durstin,
nv solt ir plut durstin vnd trenkin;
darinne muzt ir versinkin.“

100 Si hiltin sich mit irm her
kegin koning Alexander,
den si kundlich bestritin.
110 Der ander vyl^{d)} si nicht vermitin;
gar manicherley konig,
den si nicht vndirtenig
wurden by irn tagin,
si woldin e daz lebin wagin.

115 Darvmb habin si lob vnd er vber dy werlt,
vnd in deme krige ein klein vngemach gezelt.
Daz czimpt wol vndir edel tugint;
wan wo iczund vnsir iugint

- 42 mene dobrého *Camb. L.* jmene *S. Ff. J.* jměna *Z.* slova *Ol.*
43 málo úsilie podjieti *Camb. Ff.*
44 věčný pokoj i čest *Camb. V.*
a potom věčnú paměť i čest jmieti *Z.*
45 potupimy *L.* potepeme *S.*
ač co nyní potrpíme *F.*
45—46 potepem — vezmem *V. Ol.* -emy *Camb.* -eme *Ff.*
48 když i chtiece, budem je bítí *Camb.*
a kdy chtiece, budemy *V. L. S.*
- 49 amazovské *V. L. S. Ol.* amazonské *J. Z. Ff. Camb.*
51 a sami svú zemiú vládu *Camb.*
vládnú *V. Z. L. S. Ol. J. Ff.*
52 s cesařem Cyrem *Camb. Z. L. J.* s cesařem *Čtyrem V.* s cesařem *Ol. S.* mit dem Kayser *Hfm.*
53 ty šlechetně sú toho cesaře pobily *Camb. V.*
ty šlechetné toho cesaře pobichu *L.*
tý sú jeho ctně pobili *P. F.*
- 54 jemšě jej v krvi utopily *Camb. V. Z.*
ve krvi utopichu *L.*
55 krev že pí *V.*
krev si žádał ty's, krev pí *Camb.* krve *L.* krvi(e) jsi žádał, krev i pí *S. Z. Ff.* krve's prolévał, krev pí *P.* krev svú *J.*
56 a viec *V. S.*
58 a s nimi sú se králi bítí směli *Ol.*
59 mají toho po světu *Camb. V.*
i jmajú toho čest i chválu *L.*
i mají toho po věku i chválu *S.* ewiglichen *Hfm.*
61 „sľušie“ v *Ol.* chybí.

^{a)} MS. *erwel*, B. *irwel*. — ^{b)} Cf. XXII v. 47. — ^{c)} MS. *Er woldit*, A. *Du woldist*. — ^{d)} MS. *wil*, A. *vyl*.

- nebo dámy-li se nyní těmto bradáčom zbíti,
budú šlechetnými pannami chlapi smiech po-
bíjeti,
a viec ny mužie budú za robotné jmieti.
- 65 BÍ každá jako psa bratra a otcě svého,
aby mohla sobě dobytí života pokojného.
Lépe by bylo nám ctně zbitu býti,
než těmto chlápóm bradatým na miľost jíti!
Ale bude-li která ot nás běžeti chtieti,
70 věz to, že s námi tovařištva nikdy nebude
jmieti.
A moci-li kdy ja budu jmieti,
smrti nemoci bude zbýti.
A bude-li která jata,
jáz jmám dosti Libušina zřata,
75 a to vám za jisto praviu,
že to všěcko pro w jednu ztraviu.“
A jakž té řeči brzo přesta,
tak se inhed hnuchu s toho miesta.
A jakž na mužě vynikú,

den bartechtin geburin
120 iczund ezu vbirwynden gebin,
si werden benemen vns er lebin.
Ob si vns lebin lazín
so wern si vns vor erdern hazzin.
Ein ikliche ern bruder slach,
125 vnd irm vatir als einem hunt nach,
daz si ir ein gerut leben gwinnen muoge,
vnde furbas ezu lebin tuge.
Pezer ist vns erlich irslagin,
wan nach gnad dy pawern vragin.“

*Wi Wlasta bedrowt dy iungfrowen,
daz er keine sollte vlihin.*

130 „Wirt wuer kein von vns vlihin,
di sol wizzen, daz si zcu dem tot zcin.
Ich wil daz ouch vor vol,
das si mit vns nicht geselleschaff habin sol.
Ob ich mich mag ymmer mit in geslan,
135 si muz den tot entphan.
Wirt abir wuir keine gevangin,
ich hab en sairch wyt vnd lang
des geldis Lubussi vol geleit.
Ich weiz ez fur dy worheit,
140 ich wil dorch ewuir einer willin
daz golt allez virspilin.“
Als schir si daz wort geendit het,
do irhubin si sich von der stet.

*Wi sich dy iungfrowen
an dem strit lizsin schowen.*

Als schir dy iungfrowen kegin mannen
145 warn vsgegengin,

- 62 pohaněti *J.* pobiti *Z. L. J². S.*
63 budú šlechetnými pannami chlapi
bradatí atd. *Camb. Ff.*
budú šlechetným pannám hlavu
zbíjeti *S.*
smiech ploditi *L.*
die rültzpawern *Hfm.*
64 a věčně budú *L.* věčně nás *F.*
63—64 budú chlapi vlásti námi,
jakožkoli chtiece sami,
smiech námi pobíjějice,
tepúce ny i lajice *Z.*
65 BÍ každá bratra nebo (i) otcě
svěho *Camb. V. Z.*
bratra jako psa i otcě *Ff.*
65—66 By každá zabiła otcě jako psa
svěho,
aby sobě dobyła přiebytku po-
kojného *L. C. J².*
- 72 nelze jí bude živu býti *L. C.*
smrti jiež nelze ujíti *J.*
73 Pakli bude která jata *Camb. L. Ff.*
bude-li z vás která jata *V.*
74 jáz mám sklep plný Libušina zřata
Camb. V. Ff. Z.
sklep pln Lib. zřata *L.*
za plný sklep Libušina mám zřata *J.*
já mám dosti stříebra i zřata *S.*
76 že to všě pro vy jednu (*Ff.*) zřáziu *Camb.*
pro vás jednu *V. L. J.* pro vás *Ol.*
že to jednu pro vás všěcko zřázi *S.*
77 jakž té řeči přesta *Ol.*
78 inhed se hnuchu s toho miesta *Camb. Ff.*
tak se hnuchu s toho miesta *L.*
79 A jakž-t (když) na mužě vynikú
Camb. Ff.
jak na ně *V.* vyničechu *L.*
a jakž náhle na ně vyniknú *Z.*
- 67—68 Lépe-t jest ctně zbitu býti,
nežli těmto bradáčóm na miľost
jíti *Z.*
67 nem czstnye *Camb.*
69 která z vás *L.*
69—70 Bude-li ot nás která běžeti chtieti,
věz to, že-t nebude s námi to-
varystva mieti *Camb. Ff.*
71—72 a moci-li budem kdy s niu býti,
smrti jiež nelze bude zbýti. *Camb. Ff.*
a moci-li kdy budu se s ní sníti,
smrti nebude moci ujíti *S.*
71 a moci-li budu kdy s ni býti *V. J. L. Z.*

80 tak všechny plavecky křikú.
Obsuchu mužě dievčie střěly,
Vlasta mužě oščěpem rozděli.
Dřieve, než svých opěť dohna,
sedm lepších oščěpem prohna.

Hajtmanice (Z).

85 Mlada, Hodka a Svatava,
Klimka, Vracka a Častava
tu podle své knieně vždy biechu,
a dobrodružsky se ovšem jmějiechu.
Mužóm do smiechu nebieše,
90 na tři sta mužův juž ležieše.
A by tu blíz les nebyl,
i jeden by z mužův nezbyl.
Na Vlastu se i jeden nevrátil:
nerad bych jiej byl skopka rozvrátil.

XI.

O mužském ostrabeniu (-ní. Ff) a o Vyšehradě (Camb.). O mužském ostrabení a o Vyšehradu (V). Tuto dievky mužě pobily, a mužie sobě smolníkóv dobyli (Z).

Po pól létu mužie se ostrabichu,
smolníkóv i koní sobě dobychu;
však dievek bojem podstúpiti nesmějiechu,
ale blíz jich hrad postaviti chtiechu.

si schrien czu hant in grimme
mit einer heidnisze stimme.
Dy geschos der iungfrowin
wernt vns virhowin.
150 Wlasta teilte dy man mit dem sper.
E daz si widir kom czu dem her,
si durchstach mid grim
mit dem sper der bestin subin^a).
Mlada, Hodka, Swathawa,
155 Wradka, Radka, Czastava
der edeln iuncfrowin nomen,
dy irr furstin wol in notin zomen;
si hildin sich kundlich zcu mal
den strit ubir al.
160 Den mannen waz iczvnd nit not,
daz si lachtin vnd trebin irn spot.
Nahe dryhundirt iczund lagin
von den iungfrowin al irslagin.
Vnd wer ez nicht by einem walde gewesin,
165 kein man do wer genesin.
Vndir Wlastam wart keiner vom tot irnert;
ich het ir do vngern den trunk vmbkert.

XI.

*Wi dy man fluchtig wurden
vnd Wisrad zcu dem erstin erpurden.^b)*

Nach einem halbin iar
komen dy man czu in selbir gar,
yopin mit beche si gewonnen
vnd ros vf iren fromen.
5 Ydoch daz sy sich forchtin gar ser
czu komen kegin der iungfrowin her.
Abir nahe by in woltin si buwen
ein burk gein den iuncfrowin.

5 Dievky je dvakrát otpudichu,
až však takto je přelstichu.
Mužie lštíú před Libiciu padú.
Tehdy dievky, vzemše radu,
podjemše se z svého sboru,
10 jedú bránit svého dvoru.
Mužie síly se bojiece,
v Libici lahú, se tajiece.
V tu dobu Přemysl s svú radú
připraviv, což słušie k hradu,
15 jedné noci vzvede dřevem hrad,
jemuž vzděchu Vyšehrad.
S toho válechu let pěť,
až mužóm by úzek svět.
Neb dievky mužův na hradě nejmiechu,
20 proto se zrady nebojiece;
ale dievky na Vyšehradu biechu.
Když mužie kam jeti chtiechu,
dievky dievkám pronesiechu;
tak na cestě dievky mužě ztepiechu.
25 Také k ženám jdieše Vlastin list,
pro-ňž nebieše sobú i jeden muž jist.
Neb veliká túha v zemi bieše,
z jednoho slova žena mužě tepieše.
Tehdy mnoho mužův nalezachu na loži
30 zbodených noži.
Proto v noci stáju
jmievachu často v hustém háju,
aby dievčie liuti zbyli
a životův neztratili.

Dy iungfrowen machtin si fluchtig zewir,
10 vnd daz si sy betrugin schir.
Dy man besazin vrlich
Libicz den hof vngetrwlich.
Do namen die iungfrowen rad,
si beschermutin den hof mid ir tad.
15 Si vorchtin dy sterk der man,
si virpurgin sich czu Lybicz vnd quomen nicht
von dan.
Die wil Przemisl mit sinem rat tichte,
waz not waz czu einer purk czu richte.
Eins nachtes irhubin se
20 eine bork von holeze,
der gabin sie Wischrad den nomen stolcz.
Da von vrlugtin si funf iar,
den man waz dy werlt czu eng vir war.
Dy iuncfrowin hattin nit man vnder in,
25 davon sie nicht forchtin
der virretniz gwin:
sunder zcu Wischrad die iuncfrowin worn.
Wan dy man woldin irgin varn,
dy iungfrowen kuntin ez den iungfrown.
30 Si wolden an deme wegen dy man mit morden
schawen,
wan ouch der Vlastam brief
czu ern vrawn allin rif,
daz durch keinen man
was des sorgin lebin an.
35 Da waz iamer in der werlt,
vmb en wort das wip irn man virezelt.
Vil man wordin fundin an den slafbettin,
dy ir wip irmordit hettin.
Darvmb dy man dez nachtiz ir lebin
40 einem dikin wald czu haldin gebin,
daz si der iungfrowin vntrw bewartin,
vnd ir lebin lengir spartin.

- 80 pohansky J. plavecky, in marg. panensky Ff. plavecky, alias pohansky S. jedním hlasem F. plavecky Ost. (t. j. způsobem Plaveců či Polovcův). plavecky křičechu L.
79—80 vyniknú — křiknú S. P. F. Z.
81 osuchu V. L. J. Z. děvečské V.
83 než svých zase dohna S. L. než svých Vlasta dohna Camb. Ff.
84 najlepších V.
85 Hoda V. Cc. a Častava Z.
86 Radka také, i Častava Camb. Ff. Vrata, Radka a Svatava Z. Wradka, Radka a Častava L. S. Vracka, Radka a Častava V. J.
85—86 Hotka und Swatrena, Watkra, Radka und Czastawa Hfm.
87 podle své kněžny vezdy biechu Camb. L. S. Ff.
88 dobrodružsky vždy činiechu Camb. Ff. a dobrodružsky se jmějiechu L.
89 do smiecha Camb. Ff. S.
90 na tři sta mužův zbitých L. S.
91 a by blíz les nebyl V. a by tu tak blíz les nebyl Camb. Ff. les blízko nebyl S.
92 i jeden z mužův živ by nebyl Camb. Ff. i jeden by byl muž smrti nezbyl L. S. nehody nezbyl F.
93 nevrátil Camb.
94 nerad bych jiej skopka převrátil Camb. Ff. nerad by jiej skopa s pivem převrátil V. nerad by jí škopa piva rozvrátil L. nerad bych jí byl škopku s pivem S. nerad by jie škopka vody zvrátil Z. nerad by jie byl škopka převrátil J. nerad bych skopka rozvrátil Ol.
1 O (po) puol létě Ol. S. J. Z. Ostrabiti se — zotaviti se.
2 smolných kabátův L. bez „sobě“ Camb. L. Verš ten v Ol. chybi.
3 utkati nesmiechu Ol. Z. S. J.
4 hrad učinichu V. ustaviti Z.

^a) MS. subin, B. sijbin. — ^b) B. erpurten.

- 5 rozpučichu V. zapudichu J.
6 až je takto přelúdíchu Z.
7 před Libušiú Camb. před Libuši V. Ol. Ff. F. před Libici L. Z. J. S. P. F. padu (sic) Z. padnú S. P. F. Ff.
9 vzpodjemše V. pojemše své S. pojemše se Z. S.
10 jdú brániti Z.
11 mužské síly V. L. Ol. Z. F. P. mužské zrady S. bojieše Camb. (omylem).
12 V Libuši lehú Camb. V Libuši lahú V. V Libuši lesu se J. V Libiši lehnú Ff. lehú v Libici P. L. u Libice lehú S. u Libice lehnú Z. u Libuše Ol.
13 vzem radu J.
14 připraviv, co słušie J. pripravichu L. S.
15 vzdvižechu L. vzvedú S. zvede Z. dřevěný hrad Ol. V. L. S. Z. J.
16 jemuž jmě vzdě L.
17 s dievkami let pěť Ol. S. L. Z. J. Ff. 29—30
18 mužóm bieše úzek veš svět Ol. ale mužóm atd. L. J. vešken svět S.
19 Až potud (neb dyewky) dosahuje zlomek olomoucký. na Děvině nemějiechu Z. na hradu S.
20 prorady V. L. J.
21 na Vyšehradě S. L. Z. Ff.
22 kam jediechu L.
23 pronosiechu V. J. pronesechu Z. povědiechu S.
24 a tak mužě na cestách ztepiechu L. a tak dievky muže na cestách (vždy) zbijiechu Z. J. S.
25 A také že k ženám jdieše Vlastin list L. J.
Ale k ženám jdieše Z.
od Vlasty list F. vlastní Ff. P.
28 zabješe V. L. Ff. zabijieše Z. S. J. pro slovo P.
29—30 Tehdy mnoho mužův na loži nalezachu, a'ni (zbiti a) zbodeni noži L. S.
Tehdy mnoho mužův nalezachu na loži, a'ni ležie, zbodeni jsúce noži Z. A mnohé nalezachu na loži muže, a'ni zekláni noži P.
30 a'ni zbodeni noži V. Ff. a'ni leží zbodeni noži J.
31 Veršem tím počíná se v Z. mezerá, kteráž dosahuje až po XVI.4.
31—32 A proto mužie v noci (svú) stáji mievachu v hustém háji V. L. Ff. J. Tehdá mužie v hustém háji mievachu často svú stráži S. dievčie lští L. S. J. dievčie ruky Ff.
33 dievčie lští L. S. J. dievčie ruky Ff.
31—34 v P. a F. vypuštěny.
34 neztrávil S.

35 Panie cné válekú sě stydiechu
a jim za bláznovstvo jmějiechu.
Některé sě k tomu nepřimlúviechu,
neb tajně s Vlastú svět jmějiechu.
To mužie ot žen trpiechu;
40 pravé ženy jim věrny biechu.
V tom chváliu mužě toho věka;
neb sú ot múdrych dóstojni dieka,
že i jeden muž nedať své cnej paniej zlé
zlym užiti,
ni který chtěl jie tiem uhaniti,
45 řka: „Necná činí podle svého práva;
požívajte, ať jest má cná žena dluho zdráva.“

XII.

*O rozličných dievčích ľstech (Camb.). O rozličných
dievčích ľstech (V. Ff).*

Potom dachu sě dievky na rozličné ľsti,
pro něž mužie zbychu své cti.
Uzřevše, že na Vyšehradě jest veliký hľad,
za příměřím pozvachu jich na svůj hrad.
5 Tu s nimi krásné panny vsadiechu,
jenž chytré řeči mnoho umiechu.
Ty diechu: „Jáz bych tvá ráda byla,
by má tetka živa nebyla.
Chtěl-li by ty mě sobě jmieti,
10 musil by jiej život otjieti.
A to-ť sě mój dobře státi,
chceš-li jie na tejto cestě ždáti.

Dy erborn vrown sich des vrlugis schemetin
vnd sin vor ein torheit genitin.
45 Eczlich darczu swigtin^{a)},
wan si heimlich dar Vlastam darczu nigtin.
Daz liden dy man von irn wibin,
vntwr si kundin in leid virtribin.
Den man ist mein lob berait,
50 dy do sint wirdig danchmenichait,
daz kein man nit gab siner hausfrowin,
daz si bosheit lon mocht schawin,
sundir cheiner wolde werdin geschant
durch rum in Bemin lant.
55 En yklicher sprach
beide nacht vnd tach:
„Tut an bos nach irin siten al stunt:
Got gebe, daz mein wip si vrome vnde gesunt!“

XII.

*Wi dy iungfrowin dy man
abir vbirwunden han.*

Darnach dy iungfrowin machtin
vnd manigirley bosheit irtrachtin,
darvmb dy man virlurn yr ere.
Si sahin, daz czu Wisscherad waz gar grosz hunger:
5 in einem frid ludin si se vff ir vesten,
vnd saeztin dy schonstin zcussin^{b)} dy gesten,
dy vil kundiger wort kunden.
Si sprachin mit irn mvndin:
„Ich wer gern din,
10 ob nicht^{c)} weiz myn mumelin.
Ich wolde mich daczu fahin gebin^{d)},
ob du ir benemist daz lebin.
Daz mag wol geschen vnd sin.
Si trinken halt gutin win,
15 vnd wilt du ir in disem lebin peitin,

35 panie ctné tú(to) válekú V. L. S. Ff. J. 43 ale i jeden muž... toho zlého užiti
37 Ale některé se k tomu nepřimlúviechu V. S. L. 44 ani který chtěl jie tím úhonu dáti
nepřimlúváchu F. J. úhonu vzdieti V. uhaněti S. Ff.
i nepřičiniechu P.
38 svět jmějiechu L. S. C. J. svod 45 řka: „Každá činí atd.“ P.
Camb. smiech Ff. rady P. 46 Bóh daj, by má ctná žena byla dluho
s Vlastú držiechu V. Cc. F. zdráva V. J. paní Cc.
40 jich paní jim nevěrný biechu C. Bože daj (to), ať jest má ctná žena
věrný nebiechu S. (dluho) zdráva Ff. C. S. L.
41 v S. vypuštěn. 2 všie své cti V. všie cti S.
42 ostavichu po sobě dobrú dieku S. 3 uzřevše na Vyšehradě veliký hľad L.
43 své ženě ctnej atd. S. ... neda svej paní zlého zlym L. vzvědvše S.

4 na Vyšehrad Camb.
na svůj hrad V. L. atd.
5 najkrášie P. F.
krassye V. krášie J. S. posadichu
V. J. L. S. Ff. zsadichu P.
6 jež V. Ff. P.
7 řkúc: „Jáz bych ráda tvá byla“ L.
Těhdy diechu J. Ty dievky praviechu
Ff. Vece jedna F.
8 by má matka Ff. Camb. kdyby tvá
tetka S. má tetka V. J. J.
12 chceš-li ji V. P. F. jie Ff. chceš Camb.
ač jie chceš na této cestě ždáti L.
čakati J.

^{a)} B. swigin. — ^{b)} B. czwissen. — ^{c)} B. ob du nicht. — ^{d)} mich dir czu aygen gebin.

Jmá tú cestú sama desáta jeti,
můžeš ja s jejie tovariškami jieti.“
15 Tak nebožátka přehúdiece,
zástavu jim zastaviece,
tiem činem mnoho dobrých zbichu,
tak mocnějších nepřáteľ zbychu.
Pak jedna jednomu skutky zjevováše,
20 velikú mu vieru sľubováše,
řkúc: „Mrzí-ť mě v tom přiebytku býti;
chceš-li mój muž miď býti,
chciu ti jáz Děvin zraditi.“
I je sě jeho učiti,
25 kak jest jim k tomu přijiti.
Když to kněz Přemysl vzvědě,
tako jim všem odpovědě:
„Raziu vem, nerodte jim věřiti;
věřte mi, ež vy chtie tiem činem zbíti.“
30 Mužie nerodichu j'mu v tom uvěřiti,
podle dievčie rady chtiechu v hrad jiti.
A když juž v onen hrad vnidú,
tu na ně dievky vynidú:
překotem je všieky zbichu,
35 i jednoho neživichu.

XIII.

*O Ctiradově zradě (Camb. Ff). O Ctiradovi
o tom pánu (V).*

Jeden dobrý ostaľ bieše,

ten sobě jmě Ctirad jmieše.

13 Má-ť tú cestú taký den sama de-
sáta jeti V. L. J. jiti Camb.
v takýto den Ff mám... tento den S.
14 tak můžeš mě i s tovariškami jieti S.
15 přehúdiechu S.
16 zástavu jim založiece J.
zasadiece C. učinichu S.
17 dobrých jinochov V. mnoho jich
zbichu L.
18 nepřáteľ většiech P.
19 Pak jedna skutky miľe jednomu
zjevováše V. L.

19 milostivé skutky J. milost ve-
likú P. Tak Camb. Pak Ost.
21 řkúci: „Mrzí mě v tomto přie-
bytce býti“ L.
22—23 A ty chceš-li mój muž býti,
muožeš dobře k tomu přijiti:
chci-ť Děvin hrad zraditi. L. C.
chtěl-li by ty mým mužem býti,
chci tobě Děvin zraditi S.
25 kako jest mu k tomu přijiti L.
přiti V. kterak S. P.

26 kniežě Přemysl Camb.
kněz V. L. J. Ff. atd.
27 takto jim povědě V. S.
29 že-ť Ff. J.
30 nerodiechu Ff. v tom činu J.
31 jechu sě v hrad jiti V. L. J. S.
32 vnidechu V. vejdú L. vendú P. Ff.
33 vyjidechu V. výdú L. vyndú P. Ff. S.
34 inhed je V. P. J. S.
35 neminuchu V. Cc.
1 Jeden ještě dobrý bieše V. L.
2 Ztirad, teutsch Eregerne Hfm.

nu had si selb iezunt ein weg czu ritin,
du macht si mit irn geseln vahin.“
Also wurdin si mit den armen gahin
darnach vnd si in hetin loge geleit,
20 vnd vil gutir czu dem tode irwegit.
Dy mechtistin si also virlurn,
darnach si offenbar an einander kurn.
Eine den andirn bat,
si gelobt im czu kunt tun ein tat,
25 vnd sprach: „Mich virdruszit sin in disem lebin,
ich wil der Dybin vffgebin,
ob du wilt sin myn man gern.“
Si begunde in czu lern,
wy si darczu komen soldin,
30 ob si se haben woldin.

*Wi Przemisl den man rit,
daz si den iungfrowen volgtin nit.*

Du Przemisl dez gewar wart,
er antwurt in also czart:
„Ich rade vch, gloubt in nicht!
Si wullin vch virdirbin;
35 nicht habit mit in pflicht!“
Si woltin im nicht gloubin.
Nach dem rad der iungfrowin
begundin si in dy burk czu gen.
Du si in der burk woldin sten,
40 vbir si komen vs dy iungfrowin klugin,
czu hant si se alle irslugin,
er kein si lebin lizin.
Des wolde si nicht virdriszin.

XIII.

*Wi der kun Czirat
wart gevangin vm sin tad.*

Einer gar vromm was blebin,
der het nicht czu schaffin mit dem boszin Dywin,
der was gnant Czirat.
Von dem gedochtin si ein vntwr tad.

O tom se jechu bráti lešť.
Sebravšě se dievek šest,
5 i nalezu jednu radu.
Vzvěděvšě, že mu kliditi jednu svádu,
ulčivšě najkrášiu řadu,
na jeho cestě vsadichu ju na křádu.
Tiej dievcě Šárka diechu,
10 tu za najkrášiu mezi sobú jmiechu.
Položichu u niej trubiciu
a medu velikú řahvicu.
Svázánu ostavichu ju na lesě.
Jedno-ť Ctírad povleče se,
15 uzřě, nali dievka pláče
a nad níú inhed vrán kváče,
jenž snad bieše prorok smrti jeho.
Škoda toho druha dobrého!
Otáza jie, co by tu činila,
20 proč-li by tak kvielila?
Vecě: „Jsem z Oskořína dci toho pána,
i sem ot těch zlych dievek svázána.
Chtiec mě násilím na svůj hrad vézti
a k svej zlobě mě přivesti,
25 ale jakž vy uzřechu,
mne svázány tuto otběhú.“
Když na dievcě všeho ztáza,
ssěd s koně, pannu rozváza.
Panna s pláčem je se jeho prositi,
30 aby v niej ráčil všě panny uctiti,
i ráčil ju k otcu se ctíú donesti,
řkúc: „Nevědě, co sobě zdieti.“
Ctírad podle panny se posadi,
lidi okolo sebe zsadi,
35 i je se s níú medu píti
a v tu trubiciu trúbiti.
Po trúbě dievky urozuměchu,

5 Der iuncfrowin ses czu sammen komen,
czu iungst si einen rad nomen.
Si czirtin dy schonstin iungfrowen
vnd sacztin si vff den weg czu schowen
vndir einem groszin bom da.
10 Dy iuncfrowe hies Scarka,
si waz dy schonste vndir en.
Si sacztin by er*) en tischlen
vnd in grosz legil vol met.
Si lizin si gebundin czu stet.
15 Der Czirat chom
vnd er der iuncfrown wain virnam,
vnd daz czu hant obir
ein roub croppiczť schir,
der vil leicht sas
20 vnd ein wisag sines todes was.
Es ist schade des gutin mannes!
Er vragt, was si tete sus,
adir worvmb si also clagit?
Si antwort: „Ich bin von Kokorsina ein magit,
25 vs dem dorf des hern tochtir,
von den bozin iungfrown gebundin doher,
dy mich woldin czu ir bosheit
vff ir hus geleit^{b)}“
vnd woltin mich czu ir bozheit verforen.
30 Also schir si vch kundin gespuren,
si leizin mich gebundin,
vnd vlon mit den stunden.“
Du er an der iuncfrawen het irvorscht,
dy iuncfrow wart, ob si in gepitin torst,
35 daz er an yr al iuncfrowin erte
vnd si mit irn brechte
czu irm vatir gesunt.
„Wy al ich tun?“ sprach ir munt.
Sich saczt Cirad czu der iuncfrowen
40 vnd hiez dy leut siczin vnd schowen,
vnd begunde met mit ir czu trink[en]
vnd dy pusawn czu clinken.
Mit der pusawn
virstunden dy iuncfrowin,

- 3 O tom počechu klásti lešť V. L. atd. 14 Jedno-ť L. J. S. Ff. 26 mne tak svázané(y) odběžechu L. J. S.
5 naleznú L. S. Ff. nalezechu F. 15 uzře, nali-ť dívka L. S. Ff. uzřev J. 26 mě (sic) svázané tak odběžechu Ff.
6 vzvědeveš jednu svádu Camb. 16 a nad ním inhed havran kváče L. 29 poče jeho prositi V. J. S. Ff.
7 krásnú pannu F. 17 a nad ní mnoho vran kváče C. 30 počiti S. své panny J.
8 řadu in marg. t. j. pannu C. 20 tako kvielila V. L. Ff. 31 i ráčil ji po cti k otcu vésti V. P.
9 posadichu ji v chladu Cc. V. L. 21 z Uoskořína Camb. F. z Oskořína V. 32 i ráčil ji k otcu počtivě vzieti L. J.
9-10 tu najkráší z sebe jmějechu 22 z Oskořína alias z Ostrořína S. 33 dovesti Ff.
té dievce Šárka diechu L. J. z Okořína L. J. z Kokořína C. von 32 verše toho v Camb. a Ff. není.
9 tyej Camb. Okorzin Hfm. 33 Cztyhrad V. Čistírad (tak i ve v. 41.
10 tu za najkráší z sebe mějechu Ff. S. 23 chtiec... vzieti V. L. Ff. a 46, kdežto jinde „Ctírad“) S. Cz-
12 řavici Ff. S. řavicku F. 24 chtieť S. chtěchu mě J. 37 rad C. vedle panny Ff.
13 na lesse Ff. na lessye Camb. 25 Jak tě S. 37 dievky zvěděchu L. vzrozuměchu S.
porozuměchu J. Ff.

*) MS. er A. sie. — b) B. haben geleit.

že Ctírada jako u měchu jmějechu.
Dievky tu koňov podpěchu
40 a svá řučičě napěchu.
Jakž na Ctírada vynikú,
řlaseu vysokým na ně křikú.
Dřieve než mužie k koňom dospěchu,
až je jako ptáky jechu.
45 Inhed všěcky řudi zbichu,
Ctírada přěd Vyšehradem na kořo vzbichu.
Čřtie se tej věci smějú,
i dnes tomu miestu Šárka dějú.

XIV.

(Nadpisu není.)

Tak zbychu toho Ctírada.
Naleze to dievčie rada,
by všiú zemíú Vlasta vláđla,
mužie držěli se řáđla.
5 Vlasta se v zemiu uváza,
na dievkách práva potáza.
Dievky jiej to právo dachu,
inhed po všiej zemi posřachu,
řkúc: „Který-ť se pacholík narodí,
10 ať se viec k boju nehodí,
pravý pařec mu urúbiti,
a pravé oko vyřúpiti,
by mečě nemohł držěti
a za řčítěm nemohł by viděti.“

- 38 že Ctírada mají jako v měchu V. 47 čřtie se tej řsti smějí V. Cc. 5 Když se Vlasta v zemi uváza Ost.
že Ctírada jako u měše jmiechu L. J. 48 čřtie se té radě smiechu L. 6 na dievkách ženského práva po-
jako v pyřli S. (in marg. měše) Ff. a jiné se tomu velmi smějí C. 7 zemského P. práva otáza S.
39 Dievky koňom popruhív pod- 48 čřtie se tomu smějěchu S. 7 dievky jě to právo Camb.
pěchu J. 48 čřtie se tomu smějěchu S. 8 tehdy jie dievky (to) za právo
Dievky k koňom pospiešichu L. C. 48 Proto tomu miestu Šárka vzděchu 8 dachu V. L. S. J.
L. S. zprávu J.
41 a vše řučičě napěchu L. 1-3 Když tak zbychu svého vraha, 8 A inhed pověsti po zemi po-
41-42 vyniknú — křiknú L. na-ň S. a to byla dievčie rada, 8 slachu L.
vyniknú — je obkřiknú P. aby vši zemí Vlasta vláđla L.
vynikú — křiknú Ff. 1 Když (tak) zabichu svého vraha 9. kterýž... se urodí L.
42 řlaseu velikým na-ň J. Ctírada J. S. 11 mu u ruky urúbiti L.
43 mužové J. k mečom dospěchu 2 děvčie nevěrná rada J. 11-12 pravý pařec; pravé očko J.
V. L. J. S. 3 by vši zemí Vlasta vláđla Ff. J. pravý mu pařec urubte
47 čřtie (čřti P.) se té zlobě smějí 4 a mužie by se držěli Ff. a pravé oko vylupte S.

*) A. „Si kuntē es vmbuedum an betrecht.“

15 Někdy témuž sú pohaní od židův chtěli,
snad sú byly to dievky uslyšely.
Ač sú to samy zamysliły,
znamenie jest, že-t sú múdré byly.
Opět Vlasta tomu z práva chtěla,
20 to všiej zemi vzpověděla,
by dievka toho za muž jměla,
kterémuž by sama chtěla;
u dvora by žena byla,
mužě v dieło porobiła.
25 S tím právem svú miłosť Vlasta všem vzpo-
vověděla
a mír v zemi zapověděla.

O mužskej lsti proti dievkám (Camb. Ff. V).

Kněz Přemysl, když tu řeč zvědē,
tajně na snem zapovědě.
I jechu se tu raditi,
30 kak by se mohli obrániti.
Přemyslovi vieru sliúbichu
a u vieře se potvrdichu.
Před Děvín jezd jechu se činiti
a na cestách dievky bítí.
35 Naleze to mužská nevěrná rada.
Pozvavše za mírem slovítnějších do Vyšehrada,

Domid woltin dy heidin
20 dy Judin etteswenne leidin;
dy iungfrowin hettin ys vil licht virnomen.
Habin abir si selv ertacht auf irn vromen,
es ist ein zaichin der wisheit.
Abir Wlasta wolt daz recht haben bereit,
25 daz dy juncfrowe hete
czu mann, wen si pete;
doch daz dy hausfrowe so
bi dem hof bleib aldo
vnd ir man mit erbeit
30 wer allewege mid dinste bereit.
Wlasta mit dem selbin rat
aln ir gnade inpat
vnd ouch frid in dem lant
fur gemein vnd besundir schant.

*Wi Przemisl sam ein fugt
di iuncfrowin vbirclugt.*

35 Przemisl vf der stet
virnomen het dy ret.
Do gebot ir vil gach
czu einer morginsprach.
Rat vregin ir begunde
40 dy man czu der stunde,
wy si darczu tachtin
vnd sich gwern mochtin.
Przemisl si do hultin
mit grozin gedultin.
45 Si vormazin sich
vnd begundin, des ich gich,
fur Dybin reys zcu machin;
dy iungfrowin do mit sachin
totin si an dem wege.
50 Des tetin si pflēge.
Do irdacht der man rat,
daz si se czu Wischrad

15 pohané V. L. Ff. J. S.	25—26 vzpovědě — zapovědě Ost.	32 Tímto veršem končí se rkp. S.
16 a snad sú toho dievky zaslyšely J.	25 vzkázala Ff.	33 Před Děvín jezd jechu se činiti V.
17 pakli sú to samy zamysliły V.	26 myer Ff.	Ff.
L. J. S.	27 Přemysl, když tu řeč zvědē L.	I jechu se před Děvín jezd činiti
ač-t sú to atd. Ff.	28 na sněm Ff. L. S. J.	L. V.
18 znamenaj, že-t atd. S. zname-
nie-t Ff. J. chytré F.	29 i počechu se raditi L.	Przyed dyewyn gyew chtyel czynyty
19 tomu za právo chtěla V. S. L.	społu raditi V. S.	Camb.
Ff. J.	30 jako V. L. J. kterak by P. S.	34 dievek bítí J.
20 pověděla L. zapověděla V. S. J.	Po 28 Neb dievky tak hrozny biechu,	35 Naleze to mužská věrná hlava L.
22 jemuž by Ff.	že pro ně zevně (zjevně) mužie	mužská rada J.
kteréhož J. L.	mluviti nesmiechu;	36 Pozvavše za mírem mocnějších do
24 mužě v dieło poslala L.	a tak tehdy dievky hrozno bieše,	Vyšehrada V.
Po 24 A když by který nechtěl poslušen	že pěstún dětí jí uhozieše.	Pozvavše za příměříím slovítnějších
býti,	P. F.	do Vyšehrada L. C.
aby jeho mohla žena zapuditi P. F.		

mnoho dievek pohanichu,
za pravým mírem cti je zbavichu.
Ty inhed všiu sílu i udacstvo ztratichu,
40 hanbú se viec do Děvína nevrátichu.

XV.

*O dievčiej smrti (Camb. Ff). O dievčiej smrti
tuto pravi (V).*

Když to uslyšē Vlasta liuticē,
vzřiu žalostí jako nedvědicē,
všem mužóm na život odpovědě.
Přemysl jie j po poslu povědě:
5 „K vám se nevěřú nestydímy;
neb ju ot vás vždy vidímy.
Byste byly k nám vieru zdržaly,
ot nás byste nevěry neohledaly.
Ale že ste vy směly v nevěrný plášček se
odieti,
10 přejte jeho také jiným pojměti.“
Dievky se všěcky sebrachu,
a před Vyšehrad se brachu,
chtiece jeho mociú dobyti,
všěcky mužě na něm zbíti.

XV.

Do Vlasta daz irhort,
si wart luent dort*)
scheslich^{b)} als ein merswin.
„Der man vient wil ich sin,
ir sult ez merkin ebin:
5 ich intsage en vf er lebin.“
Przemisl antwort ir
mit einem botin schir.
Er sprach: „Mid der vntrw
schem wir vns nicht gein vch,
10 wan wer es von vch han gesen
allewege, des wer iehen.
Hettet ir trw czu vns gehat,
ir wert von vns nicht so begabt
mit keiner vntrw,
15 dy wern euch von vns ymmir new.
Sent ir das habt gerucht
vnd vns also virschucht
mit den mandel wuir vntrwn:
20 damid wir uch an al rew,
daz ir sult virwar wiszin,
dezs selbin wol wir nu geniszin.“

*Wi der Vlasta do gelank,
du si der strit vor iungst betwank.*

Sich samptin dy iungfrowin alle,
fur Wischrad^{c)} quomen si mit schalle.
25 Si woltin ez mit walt gewinnen
und sacztin daz in irn siunen,
wy si dy mann iung vnd alt
woltin al virderbin balt.

37 pohaněchu Ff. L.	„vzřiu, vzřič“ od slovesa vz-řiuju,	7 Byste vy k nám vieru zdržely L.
39 udatstvie V. L. udatenstvie J.	vz-řiji.	drzyely Camb. zdržely J. zdržaly Ff.
Inhed ty dievky svú sílu a udatnost
ztratichu Ff.	zeřva L. zařva J. Ff.	8 od nás by nevěry Ff.
40 a na Děvín se hanbú nevrátichu L.	medvědice Ff.	neviděly J.
1 lyczyce V. litiece L.	4 po posle L. odpovědě Camb.	9 v nevěrný plášť L. plášťiek Ff.
2 wrzij J ² . wrzyvu Camb. wrzi V. Cc. C.	6 od vás za obyčej P.	10 popřejte jeho atd. L.
„vzřiu, vzřič“ jest 3. osoba aoristu:	neb ji od vás k sobě vidíme Ff.	popřejte jeho nám také pojměti J.

*) MS. luent, A. luetten (conf. liuticē). — ^{b)} MS. Scheslich, A. stelich. — ^{c)} MS. Fur Dybin.

15 Mužie proti nim vynidú,
a jakž sě brzo snidú,
Vlasta sě z svých nemúdrě vyrazi,
mezi nepřátele sě vrazi.
Sedm jnuchón sě k niej otda,
20 jimž ona ni v čem sě nepodda.
Tu ju jejie náhlost omýli,
že mniese, by za niú dievky zbyly.
Když v húšciu nemože oščěpem ani
mečem vlásti,
tu dojde veliké strasti.
25 Tu ju noži rozebrachu,
po boju psóm ju rozmetachu.
Když dievky šípy rozplískachu,
oščěpov jim jich mžazšie přidávachu.
Plačíc pěše u boj jdiechu,
30 mužie je pořád tepiechu.
Když dievek na dvě stě smrti dachu,
jiné sě na běh otdachu.
Dřieve, než na hrad přiběhú,
mužie na most vzvoditý po nich vzběhú.

30 Dy man sich gein en nomen.
Do si czusammen quomen,
Wlasta vs den irn sich
virirret gar vnwislich
vnd virstiez sich torlich seint
vndir ir vorich veint.
35 Sybin iunge man
sich machtin gein ir an;
den vndirtenigte sy sich nicht.
Si betrouk ir vnbesicht,
si wolde wen, daz nach ir
ir iuncfrowin quomen schir.
40 Vnd do Wlasta noch daz sper,
noch daz swert in dem her
furbaz mochte gefurin,
noch mid stritin sich geruren,
si quam in eine grosze not
vnd virjungst czu dem tot.
45 Si het virdinet mit ir vnsittin,
daz si dy man czu litten
allesampt mit meszirn.
50 Si woldin in domid beszirn,
vnd gabin si czu den stunden
nach dem strit den hundin.
*Wi dy geselschaf der Wlastam
ouch zcumal ein ende nam.*
55 Do dy iuncfrowin an den stetin
dy schos virschoszin hettin,
ir iungen mustin by^{a)} vngern
czu in tretin mit den spern.
Wainunt^{b)} vnd czu fusze
si gingin vil vnsusze
czu den mannen in den strit,
60 di si totin czu der czijt.
Do si gein czwencig hundirt iungfrowin
hettin mid dem tode virhawen,
du irhubin sich dy andirn
czu louffin vnd czu wandirn.
65 E si von des stritis graus
komen getroffin vf das haus,
dy man warn in vnminne
vf der slachpruk hindir in.

15—16 vynidechu — snidechu V.
vynidú — sendú L. P.
vynidú — snidú Ff.
vyjdu — sejdú F.

19 Sedm sě jnuchón na ni odda F. L.
20 a na se jim v ničemž nepodda
V. Z.
v ničemž Ff. J.

22 mniecei, by... byly J. byly Ff.

23 když v húšciu oščěpem ni mečem može
vlásti V. L.
... nemože Ff. J.

24 tehdy V. L. J.

25 Noži ji rozebrachu V. L.

Tu ji noži rozebrachu Ff. P. C.
V. Z.

26 a potom ji psóm jěsti dachu L.
po boji psóm ji sniesti dachu Ff.

27 rozřielechu F.

29 podachu L. J. dodachu F.
nepodachu J². podávachu V. Cc.
Plačíc pěše V. J. pěšky P.
spěše Camb. L. spēšně Ff.

31 na smrt dachu V. L. J.

32 v Camb. a Ff. verše toho není.

33—34 přiběžechu — vzběžechu Ff. L.

34 na most vzběhú J.
na zvodimost L.

na most zvoditý Ff.

^{a)} B. wie. — ^{b)} B. waynde.

35 Sěc veliká by na mostě,
u bránu sě tiskniechu hustě.
Mužie o tom málo tbachu,
mociú sě tu v hrad sebrachu.
Tu dievky bratřiu poznachu
40 a na ně silně voľachu.
Některé přěd nimi vzklekáchu,
některé sě k nim vlísáchu.
A což kolivěk činiechu,
mužských srdec neuměkčiechu.
45 Krásná tělce smrti dáváchu,
pryč je s hradu metáchu.
Tak ten veš sbor i pohynu,
a ta válka tak i zminu.

XVI.

O Přemyslovu ospániu (Camb.). O Přemyslovu
ospániu (V). O Přemyslově smrti (Ff).

Přemysla na stolec vsadichu,
hrad Děvín ihned zkazichu.
Potom snide kněz Přemysl,
po tom by knězem syn jeho Nezamysl.
5 Po něm Mnata knězem bieše,
po tom syn jeho, ten Vojen slovieše.

36 a z brány zle ctiechu hostě V. J.
a z bran zle ctiechu hoste L.
a z bran zle přijímají hostě C.
do brány tiskniechu sě hostě Ff.

37 o to dbachu L.

38 moci se v hrad vzebrachu Ff.
moci se na hrad vebrachu L.
vší moci sě v hrad vebrachu J.
moci sě na most brachu V.

39—40 poznaly — voľaly Camb.
poznachu — vzvoľachu V. J. L.

Po 40 aby jich více nebili,
pro Böh prosiechu, by je živili J.

41 klekáchu Ost.
42 a druhé Ff. lísáchu V. L. Ff. J.
44 mužských srdcí L.
neobměkčiechu Ost.

45 na smrt dáváchu J.

46 přetínající se s hradu metáchu V. Ff.
přetínající přes most je s hradu
metáchu L.
přetnuće je J.

Po 46 Tehdy Ctirádov syn naleze Šarku,
a jejie sestru, krásnú Darku.
Inhed je káza vyvésti
a obě za živa pohřesti.

L. C. P.

70 Doselbst wart ein groz hauwin,
di geste si woltin vbil schawin.
Daz must in do wedirvaren
von den, dy vf dem tor warin.
Dy iungfrowin wurdin do behaft,
wann dy mann mit ir kraft
75 sich namen in dy vestin.
Dy bekantin do dy bestin
iungfrowin, dy do schrien
vbir si mit irn dirn.
80 Etlich iungfrowen vor si knitin,
doch dy man sich nicht beritin.
Was dy iuncfrowin tetin
in ern grostin notin,
doch machte mit nichte ir smercz
irweichin^{a)} der man hercze.
85 Si gobin schon lud dem tot,
dy si teiltin in der not,
vnd wurfin si vs der vestin;
also ertin si dy gestin.
Da virfur dy sammenunge,
90 en waz allin mizzelungin;
daz vrleuge virgink czumal.

XVI.

Przemisl saczten si in den sal.
Sy wurden ouch hin czu Dibin gan,
do si das haus czu hant czubrachin.

*Von ses herczogin,
di Behem richis ouch pflogin.*

Nach dem starb herczog Przemisl,
du richtit noch im Nezomisl.
5 Monarcham^{b)} do den herczogin
si nomen, sin son ouch Wogin.

Tu také nalezechu Šarku
a jejie sestru, krásnú Darku,
ty obě tak zahubichu,
za živa je pohřebechu. J².

48 a ta válka tak(o) zahynu V. L. J.

1 na stolici L.
2 a hrad Divín inhed zbořichu L.
a hrad Děvín rozvalechu J.
4 po něm V. Z. kniežetem Z. Veršem
tímto Z. se opět počíná.
5 Vznata Camb. Ff. Mnatha Z.
7 ten Vojen sobě jmě jmějieše V. J.
Woyan Hfm.

^{a)} MS. irwegin, A. irweichin. — ^{b)} i. e. Mnatam.

- Ten synoma zemi rozděli,
za života je odděli:
Lučsko da Vlastislavovi,
10 české kněžstvo Unislavovi.
Jenž dříve slovieše Lučsko,
to nyní slove Žatečsko.
Unislav po otcu knězem byl,
ten jest v krátké života zbyl.
15 Po něm byl knězem Křesomysl, syn jeho.
Ti všickni neostavili sú jmene dobrého;
nebo biechu jich hlúpi nravi,
proto o nich písmo nic nepraví.
- Derselb Wogin teilt dy lant,
er schid sin son mit der hant
10 hy by sinen lebin
von ein andir ewen.
Er gab dem Wladislabin
Lamitir gengt zcu habin:
15 Vnizzlaoin czu Pehem
das^{a)} herczogtum by nom.
Der etswen Lamitir hiez,
der heiszt nu Sateisz^{b)}.
Nach dem vatir richte Vnizlab,
20 der gink kurzlich ab.
Strizzomizl, sin son,
kam darnach czvm herczogtum.
Dy allesamt hettin nicht
mit keinen gutin dingen pflicht.
25 Wan si worin grobir sinne
vnd von denselbin vnminn,
di man do an in pruft:
ret nichtis nicht von en dy schrift.

XVII.

Ot Neklana múdrého (Camb. Ff. V). O Neklani
múdrém a nesmělém (Z).

- Neklan vsta po Křesomyslu,
ten bieše dobrého smyslu.
Jeden nedostatek do sebe jmějieše,
že ovšem neudaten bieše.
5 Snad jemu proto Neklan diechu,
že j'ho s koně nikdy nekláli běchu;
nebo ktož u příhodu nechodí,
ten se zlé příhody doma schodí.
Toho j'mu za zlé i jeden nejměj,
10 nebo to každý za jisté jměj:
bláznóm jest hrdiňstvo vzdáno,
múdrým neudacstvie dáno.
- Nach Strizzomizl by nom
richte der sundige Neklman,
von den man an^{c)} geprechin laz,
dar er nicht gar kun waz.
5 Davon hies er Neklman,
wan ez im ny bekam,
wer ouch von gesicht
vil von dem rozz ni nicht.
Im hat daz nimant vir vbil;
10 bewart er sich vf sinem hubil
vor bozim gluke daheime wol.
Ez hab en iklicher vir vol,
daz dem tumbin dy kunheit
gehört vnd ist czu geleit:
15 dem wisin ist vil ebin
dy blodikeit gegeben.

- 7—8 ten synov zemi poděli
a za svého zdravého života je roz-
děli Z.
- 8 je rozděli L.
- 9 Vadišlav Camb. C. Vladislav V.
Ff. P. J². Hfm. Vlastislav L. Z.
- 10 kniežectvo Z.
Vnieslaw V. Wnieslaw Z. J. Unislav
Camb. L. Ff. Wnyeslaw Hfm.
- 11 „slovieše“ v Camb. vypuštěno.
In marg. Łúnsko Ff.
- 13 kniežetem Z. Ff.
- 14 v skóřě J. vrátce, opr. krátce Ff.
- 15 Krzyzomysl V. Krziessomysl Z. Kra-
somysl Camb. Krzezomysl L. Krze-
somysl Ff. Krziessomissel Hfm.
- 17 byli Camb. biechu L. Z. J. Ff.
- 4 múdr jsa, však neudaten bieše Z.
5 a snad Z. L.
- 6 nesekláli L. neskláli C.
s koně nikdy nekláli viděchu Ff.
- 7 u příhody J. v příhodách Z.
- 8 ten se zle u příhody hodí J².
u příhodách V. v příhodě Z.
- 10 za jisto jměj Ff.
- 11 že bláznóm... dáno V. L. Z.
- 12 neudatstvie vzdáno V. neudatenstvie
poddáno Z. neudatenstvie Ff. L.

^{a)} MS. Den. — ^{b)} MS. Castisz. — ^{c)} MS. an, A. ein.

- Neb múdrý rozličně příhodu rozkládá,
až ta i mine sváda;
15 ale nemúdrý, maľú příčinu jmaje,
trutí, až pronikne, nic netbaje.
Proto slova dobývajú,
a často škodu přijímajú.
Pakli jest múdrý udaten,
20 věč jeho skutek nenie zmaten,
neb se taký nebojí mar.
To-t jest vláščí boží dar;
neb se ten rovná kniežatóm,
neb všie země čest leží na tom.
25 Toho daru Neklan nejmieše;
múdrost jmaje, neudaten bieše.
Zemi dobře oprávieše,
ale války se velmi bojieše.
Nebo často se to stává,
30 že, kdyžto nemáhá hlava,
ve všech údiech statka nenie:
takež pro kněže všěcka země oblenie.
- Der wis list^{a)} menig geschicht,
bis der krieg wirt ein wicht:
20 der vnwis abir trachtet nicht,
er virdruckt, wy im geschit,
des acht er nicht in sinem sinn.
Nour gut lebin davon gwinn,
vnd schadin oft enpfach,
darczu ist im gach.
25 Ist der wis abir chun,
so wizz daz czu allir lun,
daz dan sin geschicht
ist nucz vnd wol bericht.
Ez furcht ein solchir nicht dy toren,
30 daz gibt im got in sin iaren.
Der glicht sich wol den furstin,
di der werlt ere durstin^{b)}.
Dy gab het nit Neklam:
er waz wijs vnd vortsam.
35 Doch beschirmpt er daz lant.
Er wont, daz im wurd bekant
vrleug, als noch oft geschit,
wen daz houbt ist ein wicht,
in allin gelidirn ist kein craft;
40 du waz mit dem daz lant behaft.
Es bekant Neclam der knab,
daz herczog Wlatizlab,
der do schon waz
vnd szu Sacz sas,
45 der behilt czwen strit
gegin den Pragerin wit.
Er sas czu Wlatizlab
vnd forchte dy vient darab.
Dyselbe stat pauwit er,
50 vnd obir ir ein purk her.
Czuschin Prziweg vnd Lobisten
stunt dy selb stad allein.
Si het Wladislabs nomen,
der er allir peste czom.

O Vlastislavovi (Z).

- Zbáda Neklana kněz žatečský,
Vlastislav, ten krásný, děčský.
35 Obdržě na Pražěnech dva boje,
i sedě na Vlastislavi, nepřítel se neboje.
To město bieše postavil,
nad ním tvrdý hrad ustavil.
Mezi Příbkem a Lovošem stojieše,
40 po knězi Vlastislavovi město slovieše.

- 13—14 neb múdrý rozličně rozkládá
příhodu, až jeho i mine ta svá-
da. Z.
- 14 až jej i mine sváda V.
až jej mine ta sváda Ff.
- 16 trutí, jakž pronikne L. Ff.
udeří, kterak pronikne Z.
- 18 škody V.
- 19 A jest-li pak V. L. J. Z.
- 20 věz, že-t jeho skutek V.
věš skutek jeho L. vešken P.
veškeren skutek jeho jest ne-
maten Z.
věč jeho skutek jest nezmaten Ff.
- 21 neboje L.
- 22 A to jest zvláštní boží dar L. Ff.
zvláštní ot Boha dar Z.
- 24 neb vši zemi leží čest na tom L.
- 25 nejmějieše V. L. J.
- 26 neudaten bieše V. L. Z. J. Ff.
udaten nebieše Camb.
- 27 opravováše J. Z. súdieše L.
- 28 báše Camb. J. Z. bojieše V. L. Ff.
- 29 Velmi často se stává L.
A to se mnohokrát stává Z.
- 33 Sta se, že zbáda Ff.
- 34 Vladislav Camb. Ff. F. Hfm. — děčský,
děčský = činný. Srov. dětecký v Ale-
xandreidě: „král hřecký, ke všem
převážný, dětecký“, stsl. ДѢТЪ actio
a pol. dziecki = komorník, dziecko-
- 36 sedě Vlastislava Camb. na Vrat-
islavi V. Ff. auf Wladislaw Hfm.
Pražen se neboje L. nepřítel se ne-
boje Ff.
- 39 Przybkem a Slowossem Camb. Przyp-
skem a Lowozem V. Cc. J. Rzipem
a Lowozem(-sem) L. Ff. Rzipem
a Lovosiem J². Lovšem C. Rzipem
a Lowossem Z. zwischen dem Reiffen
und Lowosz Hfm.
- 40 po knězi Vratislavovi Ff. po knězi
Vladislavovi Vladislav slovieše V. Cc.
Vlatislav Z. F. J. Vlastislav (opr. z Vla-
tislaw) L. Wlatislav nach dem fursten
Wladislaw Hfm.

^{a)} MS. Der wis list wenig geschult, A. weise... geschicht. — ^{b)} MS. irdurstin, B. ere durstin.

XVIII.

Od Vlastislava, žateckého kniežete (Camb.). Ot
Vlastislava Žateckého (Ff. V).

Vlastislav na vojnu zapovědě,
o tej vem divně povědě.
Káza na vojnu všě psy vésti,
všě ptáky káza s sobú nésti,
5 aby je liudmi krmili,
když by Pražany všěcky zbili.
Mně, by skončěniu takému bylo býti,
i je sě počátkem chľubiti.
Ale Bóh, jenž chľúby neliúbí,
10 jeho chľúby brzo urubi.
Vzvěděv to Neklan, počě sě báti,
i nesmě na vojnu vstáti.
Pozvav Styra, mužě udatného,
k radě člověka múdrého,
15 s tiem počě sě kněz raditi,
kak by mohľ Žučan bez boje zbyti,

XVIII.

Wlatizlab czoch in ein heruart,
di er do nit lengir spart,
davon ich wundirliche sage.
5 Al leut hiez her by tage,
daz si hunde soldin furen,
mit in dy vogil ouch erpuren
alczu mal in das her,
vnd dy czu mal nach siner ger
speistin von der lut as,
10 darnach si dy Prager bas
hettin vbirwundin,
czu denselbin stundin,
wen si wern al irslagin.
Er wont, daz es in sinen tagin
15 ein solch ende nemen solt.
Abir got wil andirs wolt,
wan er daz itil lob virsmehit,
daz er sinem rum echt*),
den er schir het abgescheidin,
20 vnd begunde in ser czu leidin.

Wi herczog Neclam
kurezlich darnoch rat nam.

Neclam daz irhort,
er dez nicht lengir spart,
er wolt czu hant vlihin
vnd torst nicht gesehin
25 vndir sin vient^{b)}.
Er ruft dem Stanmir seint,
gar ein kun man,
der kunde wislich ratin dann.
Mit dem herczogin do begunde
rat nemen czu der stunde,
30 wy er dy Lamitir mochte vbirgen
vnd in vride mit en besten.
Er sprach: „Es ist der beste lauf.
Etwas gebe wir in vff
35 von vnsirn landen,
e wir werdin czu schanden
vnd si zcu vrientin habin,
e das ouch dy rabin
vreszin unsir aller as.
40 Dis ist pezzir vil, dan das
wir wurdin ouch den hundin

3 všě přivěsti Camb. m. psy vésti,
jakož se čte V. L. Z. J. Ff.
6 Praženy L.
8 v Camb. a Ff. vypuštěn.

11 zvěda... i je sě báti Z.
vzvědě(v) to... je sě báti L. Ff.
13 Styr, jednou také (v. 19) Tstyr
Camb. Styr V. Ff. Sstyr i

Styr L. Sstyr Z. J. Stir Hfm.
poznáv J.
14 a v radě V. L. Z. J.
16 Žateckých, opraveno „Žučan“ L.

*) MS. echt, A. hette. — ^{b)} B. die sin vient.

řka: „Lépe jim jest něco země ustúpiti,
než sě k nim tak zavražditi.“
45 Styr tak kněziu odpovědě:
20 „Jáz to dávno dobře vědě,
budem-li v tom hověti tobě,
učinímy škodu i hanbu sobě.
50 Jakž sú směli oni k nám sě zavražditi,
tiem právem my móžem svých přátel mstíti.“
55 Mohľ by sě kněz domysliti,
25 že sě strašivému s udatným zlo raditi.
Žby byl na radu pojaľ neudatného,
radil by byl jemu něco strašivého.
65 Ale Styr udatný udatně radieše,
30 kněziu ta rada nemila bieše.
Vecě Styr: „Učiň mi tak veliký rov,
jenž by uzřěl veš Chýnov:
75 chciu sě rád s Žučany býti,
a v tom boju chciu rád sníti.“

nach des stritis stundin
czu frezzin gegebin.
Es ist bezzir, das wir lebin,
dan daz si vns also intsagin,
vnd werden alle irslagen^{a)}.“

Wi dem herczog vf der vart
der kun Stir geantwurt hat.

Sthir^{b)} sprach vir vol:
„Das wuste ich lange wol,
ob ich der czu disim czil
50 wurde antwurtin czu vil.
Vnd ob wir en ouch daran virtragin,
wir tun der schadin in den tagin,
vns selbir tu wir schande.
Als si vns sint bekannte
55 vur vient in diszin lant,
des mocht wir czu hant
vns mit den selbin recht rechin;
ich wil ez virwar sprechin.“
Der herczog mocht darnach habin
60 gedacht, daz boze ist czu vragin
dem blodin von dem kunen rat.
Ob er do nicht so drot
hette rat von im genomen,
vnd hette nach sinem vromen
65 ein blodin ratman
da sin sach kunt getan,
der ouch forchtsam wer gewesin:
domit trawit er^{c)} habin genesin.
Der kun Sthir ouch^{d)} kunlich^{e)} rit;
70 daran geviel im nicht sin sit.
Du sprach der Sthir:
„Mach mir vil schir
nach minem lebin ein grab,
also das ich sech den Chuab:
75 mit den Lamitern
wil ich stritin gern,
vnd do vf der weitin
den tod gern beidin.“

17 postúpiti Z. něco otpustiti V.
18 nežli se s nimi zavražditi Z. L.
zavražditi se k někomu = dáti se
s ním v nepřátelství, ve „vraž-
ství“.

20 Já-ť to dávno do tebe vědě Ff.
23—24 Ale jakž sú provinili
a k nám se zavraždili,
týmž právem cheme učiniti
a nad nimi svých přátel chceme
mstíti Z.

25 mohľ by se byl Ff. J.
26 strašlivému Z. J. strašlivým s udat-
nými L. zle raditi V. J.
27 By byl pojaľ V. L. Z. J. Ff.
v radu L.
28 strašlivého L. J. Z.
29 dobře radieše L.
30 neliba bieše L.
31 vysoký rov V. L. Z. J.

32 wess tynow Camb. tynow in marg.
Chynrow Ff. vešken Chýnov F.
jako by uzřel veš Chýnov L.
až by s něho viděl veš Chýnov Z.
s něhož by uzřel ves Chýnov V. J.
33 Budu se rád s Žateckými (opr. Žu-
čany) býti L.
34 by mi bylo v tom boji sníti Z.
vesele sníti P. ... sjíti F.

^{a)} V. 46 B. — ^{b)} MS. Schir. — ^{c)} MS. her. — ^{d)} MS. kun ouch Schir.

35 Kněz mu rov vysoký sliúbi učiniti:
Styr za kněze u boj sliúbi vníti.
Znamenajte, kaký-tě byl ľud,
že nebyl v nich nynějšieho ľudu bľud,
již netbajú, by čest u měšě byla,
40 ž'by mu jedno dědina se pľodila.
Ale oni o sbožiu nic netbajú,
jedno jmene dobrého a paměti věčné hledajú.

XIX.

O pražskej vědi (Camb. V). O pražské vědi-babě (Ff).

Když Styr vše Pražany sebra,
proti Lučanom se vzebra.
Když by u jednoho doľa,
jedna baba na Pražany vzoľa,
5 řkúc: „Nebude-li má mezi vámi rada,
stane se u vašem vojsku vada.
Náhle jděte na onu studniciu,
obětujte bohóm osliciu
a každý jie něco sněz.
10 A Styřě, to jistě věz,
že kněz Vlastislava pobješ,
jeho ľudi všěcky zbješ.“

O pražskej prorokyni (sic Camb.). O žatecké pro-
rokyni (Ff). Opět jiná věd (V). Tuto baba Stra-
bovi prorokovala, pastorku svému (Z).

V Lučstě také bieše baba,
ta jmějieše pastorka, jemuž jmě bieše Straba.

35 Kněz mu rov vysoký káza učiti
niti Ff. Z.
36 sľibi jiti Ff. J. L.
38 že v nich nebieše neniešého ľudu
klid Z.
39 kteříž... v měšci Z. již-t Ff.
v pytli P.
40 by jedno dědina se dobře pľo-
diľa Z.
by jim jedno dědina se pľodila Ff.
42 ména Camb. jmene J.
jedno jměna dobrého a věčné
paměti ptaji Ff.
41—42 netbáču — dobýváču J.
Ale oni o zboží nic netbáču,
jedno jměna dobrého dobýváču
L. Z.
Po 42 a paměti věčné hledáču L.
a paměti dobýváču věčné:
to jim tehdy bieše velmi vděčné.
Z.

XIX. „Věd“ (wyed) v Camb. vykládá
se na „prorokyni“. V J. „baba věští“.
Srov. z Alexandreidy dvě místa:
„jemuž vědi v žeň nemohú“
(Výb. II. 1084, v. 20)
„o němž mľuvie staří dědi,
by jej tehdy snědly vědi“
(ib. v. 24)
i mľuvie to sprostny děti (sic),
by jej tehdy jedly vědi
(ib. 1140, v. 36).
Prvotně vědi pokládány za bytosti
nadzemské, kterým, jako i vlkodlakům,
připisováno zatmění slunce a měsíce
a pod. Později přenešeno slovo to
na věštice. Sestavení „Vědi-baba“
(wyedi Babie) v rkp. Ff. upomíná na
mythickou bytost „Jedibabu“. Srov.
ruské vědmy.
1 Pražany všěcky L. všěchny Pražany
Ff. všěcky Z. J.
2 Žateckým, opr. Lučanóm, L. se vybra Z. J.

Der herzog globt Sthir das grab im bereitin:
80 Sthir globt vur den herczogin stritin.
Merk, was leude das gewesin sint,
wan man er gar wenig vint,
dy nicht achtin, nur daz allein
pfenninge in dem bigurtil sin,
85 daz sich in nur ir erbe mer;
abir dy hetin nicht der richtum ger,
si suchtin nur ein gutin nomen
vnd en gut gedechnizze mit fromen.

XIX.

Wi dem Stir ein vetil rit,
e in der strit virschried.

Do Sthir mit den Pragern hatte gesamt
gen den Lantmitern ein vil ebin gampt,
vn do er by einem grabin waz,
ein vetel ubir dy schreiunt saz:
5 „Wert er nit minem rat kisin,
er wert den syk virlisin.
Reidit dort ubir den burnin hen
vnd ofpirt den abgotin ein eselen,
ewir iklich ot esse ir etiswas.
10 Vnd davon wizze daz,
daz du Wlastislab gevangin noctist
vnd al sin leut totest.

Wi ein vetil ser vnd mer
dem Straka rit in den ander her.

In Lantmitner gegent ouch ein vetil saz,
der enickel Straka genant was.

3 a když bieše L. J. A když biechu Z.
4 jedna múdrá baba naň vzoľa P.
5 a řkúc V. L.
6 stane se všemu ľudu váda V.
u vašem vojstě váda L. J.
mezi vámi veliká sváda Z.
7 gdyetye Camb. jedtež nad onu L.
nad onuno studnici Z.
8 osloycyu Camb. bohu Z.
9 a každý vás Z.
10 A ty (to), Štyre, za jistě(o) to
věz L. J.
A ty, Štyřě, to dobře věz Z.
11—12 pobijješ — zbijješ V. J. Ff.
že Žatecké (Lučany C.) pobijješ,
a kněze Vlastislava jměš L. C.
12 a všěckny jeho ľidi zbješ Z.
13 Žateckých (opr. V Lučce) také
bieše baba L.
14 jemuž diechu V. L. J.
pastorka jměnem Straba P.

15 Ta baba pastorku povědě:
„Jáz vašiu biedu dobře vědě.
Ach túho vaše, nebozí!
Hněvajú se na vy bozi.
Když na Tursko přijedete,
20 ottud viac neotjedete.
Tu lučské kniežě ostane
a ten rod veš viac nevstane.
Synku, když vendeš v turský boj,
prvý, ktož tě potká, tomu stój.
25 Daj mu oščěpem maľú sotu,
a nečič jemu nic životu.
Obě jemu uši urež
a schovati jú nehřěš.
Když přineseš na své dráhy,
30 tu poznáš všě své vrahы.
Před kón učič to znamenie,
v núziu nic lepšieho nenie.
Tomu znameniu kříž dějú,
jemuž se nynie blázni smějú.
35 Lučené sú Pražanóm dáni,
a proto koni jich budú svázáni,
že nemoci budú sobú hnúti.
Jedinému tobě s smrtiú jest se minúti.
Ač ti jest věč sľúti zběhem,
40 na Turstě se nestyď během.“

15 Dy vetil dem enickel gebot
vnde sprach: „Ich wezzt“) wol vor ewir not.
Ach we vnd we vch armen!
Ir siet nohe virtorbin.
vch irczurnent dy abgotir^{b)}).
20 Ir kompt czu schir noten drotir,
davon kompt ir nimmer;
vnd der Lantnitner gengt^{c)}), ein recht wimmer,
wirt irn herczog lazen
vnd dy gepurt wird furbas nicht irsten.“

Wi die vetel als halt
larte ir enyckel als balt.

25 Cvun^{d)}), wan du gest in der reitunden strit,
der erst, der dir do ingen^{e)}) rit.
dem ste vnd gib im mit dem sper
ein kleinen stich, nicht mer;
schade im an dem lebin nicht!
30 Beide oren mach im czu nicht,
vnd laz nicht, du behaldis si,
ich sage dir nach wy.
Wen du si in din hus pringest,
czu hant du dinen vient vindest.
35 Vur daz ros mache ein sulich czeichen,
dem sich in notin nit mag geglichin.
Daz czeichin † ist ein cruce gesprochin;
wer sin spotte, der muoze darvmb sochin.
Dy Lantmitner sint den Pragern gebin,
40 darvmb virlizin si ir lebin.
Ir roz werdin ouch gebundin
vnd veringungst den hundin:
du alein entges[t] dem tode.
Halt, ob dir wirt vlihin not,
45 du salt dich nit czu vlihin schemin,
ob dy vient vbir dich kemen.
Aus dissir not czil drot
vnde intpfuch dem tot!“

17—18 ach túho vaše, nesbožie,
hněvají se na vás bozie Z.
ach tuto vaše nesbožie J².
(nesbožie = nešťěstí)
nebožy — božy L.
19 na Styrsko V. Cc.
20 neotjedete L. Ff. nevyjedete Z.
21 Tu Lučsko kněžě ostane V.
Tu-t žatecko (opr. řucké) L.
Tu Lučko kniežete ostane Z.
23 v Styrsko u boj V. Cc.
na Turstě v boj Z.

25—26 sotku — živótku V. L.
Sota = rána, udeření (MVerb.)
28 a schovaje je, nehřěš.
(opr. ihned přeč běž). L.
schovaje je, ihned přeč běž J.
a schovaje v tobolici, přeč z boje
běž Z.
a schovaj je nehřěš Ff.
29 na své hrady Camb.
na své dráhy Ost.
když přiženeš V. J.
prijdeš Z. přiběhneš J².

30 tehdy V. Z. L. J.
tehdy tu poznáš své vrahы Ff.
31 před koněm Ff.
32 jehož v núzi V. L. J.
v núzi-t Ff.
36 také svázáni Ff.
37 sobú Ff. P. sebu Ost.
38 se jest se smrti Ff.
39 ač-t Ff. věčně P.
37—40 že nebudú moci přeč ujiti.
Jedinému tobě jest živu býti,
ač jest do smrti sběhem býti Z.

^{a)} A. weiz. — ^{b)} MS. abgotir. — ^{c)} MS. herzog. — ^{d)} MS. Cvun, A. son. — ^{e)} MS. irgen.

XX.

O turském boju (Camb. Ff). O turském boji tuto pravi (V). O boji na Turště s Vlastislavem (Z).

Když na Tursko voje se snidú,
tu v lúúty boj velmi vnidú.
Ot jutra až do večera
sta Vlastislav, a boj bera.
5 Až se Styr však k němu přibra,
kněz Vlastislav se na-ň vybra.
Lučanóm se tu ovšem zle zdě,
Styr Vlastislavovi hlavu stě.
Pražné Lučany tak tepiechu,
10 až potoci krvaví tečiechu.
Ze všech ujide jediný Straba
tú radú, juž jemu bieše dała baba.
A když ujide z toho lomu,
jakž přijide do svého domu,
15 uzřě, že jeho žena dušiu bére,
což dosiehne, to vše zděre.
Uzřě u nie oščěpem ránu,
juž pozna u boju ot sebe dánu.
Počě se velmi diviti,
20 vecě: „Tiem se chciu lépe ujistiti.“
Uzřěv, že ušíú němějše,
a'n v tobołce ji jmějše,
je se k hlavě jú měřiti.

XX.

Wi den Lamitnern
miszlank gein den Pragern.

Wen dy her czu Tschirnciez vf dy vient
wern gesamt czu hertin strit,
dez morgins vs gein obint
Wlatislab stunt stritint.
5 Doch gar Sthir czu em kam,
herczog Wlatislab sich ken em nom.
Ez igrink ubil den Lamitern^{a)}:
Sthir slug Wlatislabum daz houbt ab vil gern.
Den Pragern mochtin dy Lamitner nit intken,
10 si slugin si, das si plutis hinrunnen.

Wi dem Stracka geschach,
du er doheim sin husfrowin sach.

Avs allin Lantmitern einer hin quom,
der waz Straka gnant mit dem nom.
Em ein vetil den rat gab,
do er enkangin waz dem grab.
15 Als schir ir^{b)} quam czu sinem hus,
er sach einen grozen gruz.
An dem tod lag sin wip,
vnd waz si begreif, daz czureis er lip.
Er sach, daz si was ser
20 virwunt mit einem sper,
di er bekant, do er reit,
von em geschen in dem streit.
Des virwundirt er sich
vnd sprach: „Mid dem so wil ich
25 mich virsehen stete.“
Er sach, das si nicht oren hette,
wan er si in der taschin^{c)} trug.
Er habte si czu dem houbte mit fug.

1 vojska sendú Z. oje P. obojí C.
když na Turště se vojené snidú Ff.

2 tu u veliký boj vendú Z.

1—2 Když na Turště se voj snide,
tu u veliký boj velmi vniđe L.

3 od jitra právě až do večera Z.

4 sta Vlastislav, boj bera Ff.

sta Štyr s Vlastislavem, boj bera Z.

V. a Cc. vždy klade „Vladislav“.

7 Lučanóm tu Styr zle zdě V.

Lučanóm (velmi) se (tu) zle zdě J.Z.

Žateckým (opr. Lučanóm) se tu

zle zdě L.

8 Štyr knězi Vlastislavovi Z.

9 Pražné tak Žatecké (opr. Lu-

čany) tepiechu L.

13 A když uteče z toho boje V.

A když uteče z toho lomu L.Z.

14 přiběže do svého domu Z.

a přijide do svého domu L.

13—14 v L. pozdějším přípisem.

Po 14 a ssěde s svého oře V.

15 uzřě, a'no jeho žena duši bére Z.

16 co dosiehnieše Ff.

23 k hlavě jiej měřiti V.

17 uzřě u nie oščěpovú ránu V. L. Z.

uzřě u nie u bocě oščěpovú ránu J.

uzřě, že má oščěpovú ránu P.

19 velmě Ff.

21 uzřě, že atd. V. J. L.

22 a'n... uší mjějieše Camb.

a'n v tobołce uší mieše Ff.

a'n v tobołce ji jmějše V.

a'n v tobołce uší nosieše L.

a on je u sebe v tobołce jmějše J.

a on v tobołci uší jmějše Z.

23 k hlavě jiej měřiti V.

ji L. k jejie hlavě F. jich Ff.

^{a)} MS. Lamitner. — ^{b)} MS. ir, A. er. — ^{c)} MS. tauschin.

Přiměřiv vecě: „Chciu tomu uvěřiti,
25 že na mě u boj má žena vyjeła,
ta mě jieti právě chtěla.“
To jest byla proto zděla,
že mezi Pražany přátely jměla.
Chtěla jim pomáhati
30 a mužiu se chtěla posmievatí.
Ktož tomu nechce uvěřiti,
přida k svatému Vítu, móż se tiem ujistiti;
neb na rajském dvoře nalezne to psáno,
což o tom jest mnú poviedáno.
35 Pro své dobré činy Styr
był mił Čechóm jako Tateróm výr.
Ješče Styra vzpomínajú,
„Neciň se Styrem“ řiekajú.

XXI.

O smrti kniežete žateckého (Camb.). O smrti kněze
žateckého (V. Ff). O Vlastislavovu synu, ježto
ho Durink zabil (Z).

Neklan se v Lucko uváza,
na kněze Vlastislavovu čedř vztáza.
Vzvěděv, že ostavił syna mladého,
vztáza na člověka jeho miłostného.
5 Jeden mu Durinka ukáza,
tomu j'ho chovati káza,
řka: „Rozpomínaj se na jeho otcě cného,
jenž tobě činił mnoho dobrého.
Chovajž cně kniežete svého,
10 a buđ vládař kraje postoloprtského.“

24 Musím tomu V. muži Ff. P.

25 u boji L. v boj jeła Z. J.

26 a ta mě jest jieti chtěla L.

zabiti P.

27 A ta jest to pro tu věc zděla Z.

28 neb jest mezi Pražany atd. V. Z.

29 i chtěla jim etc. V. L. Z. J. Ff.

31—33 Ktož tejto řeči nechce věřiti,

a chce-li se tiem ujistiti,

by byla křivda, nehovoře,

na Praze hledaj, na rajském dvoře;

neb u svatého Víta uzřiš psáno

což mi jesti od toho poviedieno

C. 37—38 Styrka, Styrkem V. J.

Ktož mi v tom nechce věřiti,

ani toho za pravdu jmieti,

vejda na hrad k svatému Vítu,

zvěda pravdu, věřiž mi tu;

neb na rajském (dvoře) jest se-

psáno

to vše, což mnú vypravováno Z.

32—33 přida k svatému Jiří můžeš se

tím ujistiti;

neb na rajském dvoře můžeš

naléztí to psáno V. Cc.

přida na pražský kostel atd. J².

přida na pražský hrad atd. J².

34 poviedáno J.Ff. powedyeno Camb.

37—38 Styrka, Styrkem V. J.

37 ještě-t jeho zpominají,

jež „Neciň se Styrem“ řiekají L.

Po 10 a chovaj se všeho zlého L.

Do er si czugefugit hette,
er sprach: „Min hercze nv gloubet,
30 daz min wip ist gein mir gerittin
vnd mich wolde habin bestrittin.“
Sundir hat si daz getan gern,
wan si vndir den Pragern
35 hait gehat freinde man;
daran si wenig gewan.
Der das nicht wil gloubin,
der kom czu Sent Vit vf den odir taugin.
Do stet es in dem crucegange
40 geschribin gar lange.
Er vind do, daz ich habe geret
von der worheit, nicht von bet.
Sthir was dem Behem holt
durch sin frum tad, als ir solt.
45 Des Sthirkons man noch gedenkit,
wan dy bozin sint czu dem namen gesenkt.

XXI.

Von Wladizlabs dez herczogen sun,
der dem During bevaln wart an frun.

Neclam sich Lamitner gengt vndirwant,
er vor[s]chte Wladizlabs gesint czu hant.
Wen er het gehort czu maszin,
daz er einen iungin sun het gelazin,
5 er vorschte von sin libistin.
Einer wiste eme ein bozin cristin,
der waz ein bozir Durink,
der solt sin pfeigin mit sinem dink.
Er sprach: „Gedenke an sin vatir, den man,
10 der dir vil gutis hat getan.
Darvmb behalt erlich dinen furstin,
laz dich nach sinem sun durstin!
Ubir Postolopirtensem
bis[t] ein richtir genem.“

37 „Neciň se Štyrkem“ řiekají Z.

„Neciň se Štyrkem“ baby řiekají J.

1 v Žatecko (opr. Lucko) L.

2 na kněze Vlastislava vztáza Camb.

na kněze Vlastislavovu čedř se

vztáza Ff.

4 miłostného V. J². miłého Z. J.

toho (jeho) miłostivého Camb. Ff.

7 Vzpominaj se L.

řka: Zpomeň Z. a řka V.

8 Toho verše v L. není.

9 kniežetice P.

10 Vládař — villicus, správce hospo-

dářský. postoprtského V. kostoło-

prtského P. C.

6*

To dětátko velmi krásné bieše
 a inhed z mládu kázané mravy jmějieše.
 Ten Durink jako liška k lidem se klanieše
 a o svém pánu řest kládieše,
 15 kak by mohl jej zabiti
 a v dědinách pánem býti.
 Zimě Durink dětátko samo na led vyvede,
 k rybám je na Ohři přivede,
 řka: „Hlédaj, kněžku, kde-ť rybicě stojie,
 20 patři, kako-ť se divně brojie.“
 A když na ryby hledieše,
 poklek hlavú dołów ničieše,
 slyš, co ten zly Durink zdě!
 Dětátku bradaticiú hlavu stě.
 25 I nese hlavu kněziu do Prahy,
 mně, by nesl mu koláč předrahý.
 I je se s Němec mluviti
 a sám svú vieru chváliti,
 řka: „Jáz sem mému kněziu věren byl;
 30 proto sem mu vždy byl miľ.
 Tobě chciú býti věren vicee.
 Ale že sem slyšal mluvicee:

15 Das kint was schon vnd*) iugint
 vnd hatte czu hant czucht vnd erber tugint.
 Do lokte em der Doring vir lucht,
 als der fochz den luten tut. *)
 Von sinen furstin ticht er vntrw,
 20 dy wirt im dort alle tag new,
 vnd wy er en mochte virderbin
 vnd herschin in sinem erbe.

*Wi der Durink vnd vnwiz
 furt daz kint vf ein yz.*

Der Durink sach ein ys,
 er wysit*) das kint vil lis
 25 vnd furte es czu den vischin
 vnde sprach czu im sten:
 „Sich, furstel, wy dy visch gen
 vnd wundirlich sich wendin!“
 Du es dy vische schawit
 30 vnd dy chnie gepraucht,
 das houbt es nider hilt,
 der Durink ez im von dem libe spilt.
 Er half im in daz grab
 vnde slug im sin houbt ab.

*Wi der Doring an einem tag
 bracht des kindes houbt zcu Prag.*

35 Der Doring an alle vrage
 trug daz houbt czu Prage.
 Er wolde ein koletsch*) habin
 vnd begunde in Tusche vragin,
 ob der furst darheim were,
 40 er wolde im kundigin gut mer.
 Sin truwe er lobt vnd sprach:
 „Ich bin dem herczogin getrw gewesin lange tag.
 Dorvmb waz ich em allewege lib.“
 Er sprach: „Ich wil dir sin getrw vnd dime wip.
 45 Sundir wan ich han gehort,

11 krásné velmi V. L. 17 V zimě Durink dietě samo atd. 21 zřieše P. na rybky J.
 12 mravy kázané ovšem jmějieše L. V. L. Z. J. 22 poklek hlavú dołów visieše Camb.
 šlechtné mravy Z. Zymye Camb. Zymie Ff. ničieše V. L. J. Ff.
 13—14 Ten Durink jako liška šlivý bieše, 18 na orzy V. a ku prohlubni je 26 mně, by mu nesl koláč drahý V. L. Ff.
 pode lsti se lidem klanieše; 19—20 kdej rybicě se brojie, 27 s Němec = tou měrou a tím spůso-
 každého přiezeň jmieti žádáše, 19—20 patři, kako-ť divně stojie Camb. bem, jako Němcům obyčej.
 a o svém kniežeti řest skládáše Z. rybky V. J. rybičky Ff. 28 svú věru se chľubiti Z.
 14 a ovšem (sic) kniežeti lsti kla- 20 hledaj, kněžátko L. knieže Z. svú nevěru chľaliti J.
 dieše L. 20 kak-ť se divně brojie Z. J. 29 řka: „Já knězi svému věren byl V. L.
 o svém kniežeti V. J. Ff. 32 slyšal V. J. L.
 15 kde by mohl jeho zabiti L. kako-ť se dvorně brojie L.

*) MS. vnd iugint, B. in der iugint. — *) MS. Das der fus den luten tut, A. als der fochz etc. — *) MS. wyschit, A. wysit. — *) i. e. koláč (placenta, metaphor. donum).

„Kto chce v domu škody zbyti,
 nedaj jiskřě uhlem býti...“
 35 Řka to, vyně z podpažie hlavu,
 jakž ju bieše staľ, ješče krvavú.
 „To-ť Vlastislavova syna hlava,
 pro něhož smrt bude tobě sláva.
 By-ť byl došel mužského stavu,
 40 mnohý by Čech jměl krvavú hlavu.
 Zaplatíš mi, svému hrdině,
 dada mi Postoloprty k dědině.“
 Když uslyšě kněz řeč jeho,
 káza Durinka svázati zľeho,
 45 řka: „Tobě sem jeho zabiti nekázaľ,
 ale cně sem tobě chovati prikázaľ.
 Juž viziú, že dobré neblúdí,
 blázn jest, ktož cizozemcě dobrým súdí.
 Tobě sem jeho kázaľ střieci;
 50 proč si směľ kniežeti šjü sieci?
 Tu tobě chciú v Čechách čest učiniti:
 svú se rukú musíš oběsiti,
 neb svým mečem sám se prokláti,
 nebo na tejto skále státi
 55 a dołów samému skočiti
 a hlavu sobě slomiti.“

wer in dem haus den schadin bewart,
 der lezt vs der funkin nicht ein koln wern.“
 Do nam er vs dem vchsen das houbt sinen heren,
 als ir*) im het abgeslan,
 50 noch also plutigs in iungin tagin:
 „Sich Wlatislabs suns houbt!
 Durch den werstu dines lebins beroubt;
 wer er komen czu siner mans craft,
 vil Beheim wern von im behaft.
 55 Davon lon dins kindes virterber zcu hant:
 gib mir Postolopertin dy gegent gnant!“

*Wi der herczog antwurt dem Doring
 vnd wie im irgingin sine dink.*

Du der herczog sin red irhord,
 dem bozin er nicht lengir sport.
 Er hies en veste bindin
 60 vnd mid dem tode vbirwinden,
 vnde sprach: „Ich gebot der*) nicht, daz du
 en soldes totin,
 sundir daz du werst bi im in notin.
 Ich sehe iczund wol,
 das es dir nicht wol irgen sol.
 65 Ez ist glich einem toren,
 der ein frund geborn
 irkuset czu gutin dingin.
 Ich gebot sin pfegin mit sinnen:
 worvm tarstu den hals einem furstin
 70 virhawin vnd sin plud turstin?“

*Wi der herczog gab dem Durink fur
 drier hand tot wilkur.*

Neclam sprach: „Ich wil den*) vchin her,
 er tu nach mines herczin ger.
 Du must dich habin mit diner hant,
 adir dich selbin irstechin czu hant,
 75 adir vf dem vels stein
 vnde czurucke springin
 vnd dir daz houbt prechin.
 Domid wil ich daz kint rechin.“

33—34 srov. VIII, 37—38. 42 dada postúpti k dědině V. Cc. 48 blázn V. blázen Ost.
 35 z podpaždie Camb. z podpláštie Kostoloprty P. C. daj mi J. jenž cizozemcům dobré súdí V.
 L. P. F. z podpaždie Ost. Postoloprty L. 50 hlavu stieti Camb. L. Ff.
 36 iakz tu bieše stal krwawu Ff. 43 Doslyšav kněz řeči jeho L. kniežeci hlavu sieci Z.
 In marg. To-ť, Němče, koláč jez Ff. kniežeci šjü sieci J. V.
 38 pro jehož smrt Z. 46 chovati kázaľ V. L. 47 Již věři V. Cc. již viem L. Z. 51 Tu-ť Ff. Tuto J.
 40 mnohý by měl atd. Camb. již-ť vidím, že-ť dobrý neblúdí Ff. 54 na této hoře Z.
 41 zaplatíš Camb. Ff. zaplatíš L. 48 blázen jest, ktož cizozemce dobrým súdí Z. J. 55 spásti V.

*) MS. ir, A. er. — *) MS. der, B. dir. — *) MS. den, A. in.

Uzřev Durink, že širšie rady nenie,
zvoli sobě oběšenie.
Když jdieše Durink s hradu,
60 vecě: „Ach kak sem měl nemúdrú radu!
Mně, by mi bylo v Čechách dědiny jmieti,
juž mušiu na dřevě viseti.“
Blíz u Prahy na jednej nivě
oběši se sám Durink na jívě.

XXII.

Od Hostivíta, od Děpołta (Camb.). Ot Hostivíta
a od Děpołta (V). Hostivít a Děpołt kniežata (Ff).
Tuto se praví o knězi Hostivítovi (Z).

Neklan dva syny jmějieše,
starějšiemu jmě Hostivít bieše,
mlazší jmě Děpołt jměl.
Ten Zličsko vzał za svůj dieł.
5 Jemuž diechu dřieve Zličsko,
tomu potom vzděchu Kúřimsko.
Potom Neklan s světa snide,
jeho syn Hostivít na otcův stolec vznide.
Za toho času sta se přihoda,
10 že vsta Leva, jeden z Vlastislavova roda,
i je se liudi k sobě sbierati
chtě lučského kniežstva dobývati.

57 Srovnej: Oni rady širši nemajice,
i zvolichu atd. St. Letop. str. 178.
60 ach kako sem měl zú radu V. L. J.
ach že sem měl zú radu Z.
61 Mniech, by atd. V. Z. J.
62 a již musím na dřevě umřieti J.
a již vizi, že mi jest na šibenici
viseti C.
a já musím na dřevě nectně viseti Z.
63 blíz ot Prahy L. blíz Prahy J.
2 staršiemu V. Z. J. Ff.
Hostvik (důsledně) P.
Hostěvic (důsledně) L.
Hostiwitz Hfm.

3 Děpołt Z.
4 Lyczsko Camb. Ff. Slitzko Hfm.
ten Zličsko za svůj vzał otdiel V.
ten Zlicko za svůj dieł měl L.
ten v Zlicko uvázał se za oddiel
Z.
5 Jemuž tehdy diechu Zlicko L. Z.
Lyczsko Camb.
7 světa snide Camb. (tak vždy).
8 Hostěvic na jeho stolici vjde L.
na jeho stolec Z. vnide Camb. vznide
Ost.
9 nelepá přihoda V. J.

10 Jméno Leva podnes připomíná
se názvem městečka *Levin*, ježto
pod horou Sedlem či Gelčem leží
v obvodu někdejšího panství
Vlastislavova.
11 i je se lidi k sobě zbierati
V. Ff. J. L.
11—12 y gye sye lyudy dobyvaty,
chtýe lyczského knyezyete do-
byty Camb.
12 lučského kniežectvie Z.
lučského kněžstva Ff. J. V.
Žateckého (opr. lučského) kně-
žstva L.

80 Der Durink sach czu spat,
daz sin nicht mochte werdin rat,
er irkos nu daz hohin.
Do der Durink von der purk *) wolde gan,
er sprach: „Ach wy einen bozin rad
hab ich gehabt czu diszir tad!
85 Ich hofte erbe habin in Bemin,
vnd muz iczund lazín daz lebin min.
An einem holecze muz ich hangin,
davon muz mich immer plangin,
hahen bi Prage vf einem acker her.“
90 Widir sines herezin ger
der boze Doring
an einer buchín sich irhink.

XXII.

Von herczog Hostink
vnd Dypoldin dem iungelink.

Neclam hette czwen sun iung,
dem eldistin^{b)} waz der nom Hostink
der iunge Dyepolt waz genant.
Der nam czu sinem teil czu hant
5 dy gegent Zlicenses bekant.
Du wart Zliczko gnant,
darnach hies man den kraiz^{c)} Kurimer.
Du virschieđ Neclam der her;
Hostink, sin sun, mit wal
10 quam vf des vatirs sal.
Czu der czijt ez geschah,
das man einen erstin sach
vs Wlatislabs geslecht,
Leua hiez er von recht.
15 Der begunde volk czu samem
vnd wolde Lamitner herczogtum han inphangin.

*) MS. pruk. — *) MS. edelstin. — *) MS. chaiz, B. kraiz.

Ustaviv hrad na vysokej hoře,
dopudi Pražan velikého hoře.
15 Kněz Hostivít položil liud před hradem,
by jej vyleželi hľadem.
Leva proti jim vynide,
s Pražany se bojem snide.
Když Lučené svú horšiu uzřechu,
20 před Pražany na hrad běžiechu.
Když jich múdré panie uzřechu,
své mužě takto vzprijechu.
Po lónu se poklepachu,
a svým mužóm velmi vzláchu,
25 řkuc: „Sěmo, sěmo pojděte,
zde se těchto Pražan skryjete!“
Pro tu hanbu se vrátichu,
a tu Pražany pobichu.
Ó panie, múdrá krásitá zvieraťa,
30 otkud vám ta rada vzata,
juž ste se hanby obrániły,
své mužě smrti zbaviły?
Snad ste to byly slychały,
že medské panie Cyrovi též byly spáchały?
35 Pro taký klep tak nelepý
tomu hradu vzděchu Klepý.
Na tom hradě sú ti seděli,
donadž sú otměny nepřijeli.
Ti k dědině Vlastislav jmajú,
40 ti se po krásném ščitě znajú.
Nosie-ť v zlatě fioleťnej orlici,
knězi Vlastislavovi rodici.

Er sante^{a)} nach den bestin,
[vnd bawte] vf dem hoin berge ein vestin.
Er betwang dy von Prage
20 czu grozin notin vnd clage.
Er legirt vor dy pork sin her,
daz si se gwunnen mit hunger.
Leua gein en vsink,
mit den Pragirn quam ir^{b)} in den rink.
25 Do dy Lanttirn er^{c)} ergistes san,
si woldin vor den Pragirn vffe dy bork habin gegan.
Vnd do si san ir weis vrowen,
si woldin se mit gespot schawen.
Si slugin sich selbin in dy scham,
30 si hettin es irn mannen mit verzam.
Si schrien mit growen sinne:
„Kumpt hir^{d)} inne!
Von den Pragirn virborgit vch hi!“
Durch der schem willin si
35 widerkern begundin
vnd dy Prager vbirwundin.
O ir wiesse vrawin, erber tier,
von wan kom vch der rot also schir,
domit ir euch vor schandin habt gewert
40 vnd dy man von dem tode irnert?
Ir het iz villeichte gehort,
daz dy frowin von Maydlant dort
Tyto dem konige dazselbe toten.^{e)}
Durch einen solhin lernit bosheit satin
45 his man Klepa dy vestin.
Darvf sazzin dy bestin,
bis man si virwandelt.
Wlatislabs erbe si habin gehandelt.
si erkennent sich mit dem schilt:
50 si tragin in golt czwen adlar gepilt,
dy adlarn mit dem nom,
herczog Wlatislabs mit dem lamp.

13 ustavi Z. na vysoké huoře L. na
jedné hoře J.
14 připraví Pražany do velikého hoře L.
dopravi Pražany velikého hoře Z.
15 lidi Ff. J.
16 aby jej L. V. by je Ff. J.
17 proti jim V. nim Ost.
uzře Leva, že jich málo knim vyjde
L. C.
18 a s Pražany u boj se snide V.
s Pražany se u boj snide L.
19 Když Ličené Camb.
A když Žatečtí (opr. Lučené) své
své horšie J. vidiechu Ff.
20 jdiechu V. J. ujidechu L. Z. zběžechu Ff.
21 A když jich múdré panie to uzřechu L.
Když to jich panie múdré vidiechu Z.

22 takto přijechu V. L. J. Ff.
slyšte, kako-ť je přijechu C.
23 Po svém lóně se klepachu J². Z.
23—24 Panie po lónu se klepachu,
a k svým mužóm velmi zvolachu L.
25 „Semo, semo, hrdiny, poběhněte Z.
26 skryťe Camb. skryjete V. Ff.
ukryjete Z.
zde se Pražan skryjete V.
a tuto se svých nepřátel skryjete Z.
28 a Pražany vše pobichu L. J.
29 Ó panie, múdrá ctná zvieraťa V.
ó múdré panie, ctná zvieraťa J.
panny a panie, ctná a šlechťná
zvieraťa Z.
ó panie múdré a ctná zvieraťa L.
ó panie, múdrá, krásná zvieraťa Ff.
31 jí ste se hanbě obrániły L. F.
že ste se své hanby odvážily Z.

34 Crhovi (opr. Cyrovi) též spáchały L.
že medské panie též byly spáchały Z.
Srbóm též byly atd. F.
35 pro taky sklep Camb.
36 ward das schloss Klahy genant, das
nun ietzt genant ist Hasenpurck Hfm.
38 doníž Z. doníž L. J. doňudž V. do-
ňadž Ff.
odměny neměli Z.
41 wzlatyte fygoletney orlyczy Camb.
na štít v zlatě dvě spoletnej orlici L.
dvě fioleťné F. dvě fioleťné Ff.
dvě fioleťné Z. fioleťnej V.
fioleťnej J. zwien adler veyol farb in
einem grünen veld Hfm.
42 ti kniežeti Vlastislavovi jsú rodici L.
kněže Vlastislavovi rodici Z. P.
kněže Vlastislavově rodici J.
Wladislaw Hfm.

*) MS. sante, A. bawte. — *) MS. ir, B. er. — *) MS. er, B. ir. — *) MS. hir, B. hiehir. — *) Conf. X. v. 97.

XXIII.

Od Bořivoje, prvního křesťanského kniežete (Camb.).
Od Bořivoje prvního (Ff). Ot Bořivoje, prvního
křesťana tuto pravi (V). O Bořivojovi, prvníem
kniežeti křesťanu českém (Z).

Kněz Hostivít potom snide,
Bořivoj na otcov stolec vznide.
Tehdy Svatopluk u Moravě králem bieše,
kněz český jemu slúžieše.
5 Jednú kněz Bořivoj přijede k královu dvoru,
král mu učini velikú vzdorú.
Káza jemu za stołem na zemi siesti,
a řka: „Slušie tobě to viesti,
ež ti neslušie pohanu
10 za roveň býti křesťanu.
Seď se psy, to-t jest tvé právo,
ne kněže, ale nemudrá hlavo,
že netbáš na tvorce svého.
jmaje za böh výra ušatého.“
15 Kněz, to uslyšav, se zapole,
a jakž brzo by po stole,
prosi křista Bořivoj ot Svatopluka, krále
moravského,
a ot Metuděje, arcibiskupa velehradského.
Ten arcibiskup Rusín bieše,
20 mšiu svú slovensky slúžieše.
Ten Velehradě křstil Čecha prvního,
Bořivoje, kněže českého,
léta ot narozenie syna božieho
po osmi set po devieti dcát čtvrtého.

XXIII.

Von herczog Worziwoio,
dem erstm cristin, hor aldo.

Herczog Hostink virschie darnach
mit des todes sweren rach,
Borziwoy kam vf den sal.
5 Swathopluk waz koning in Merhern vbir al,
der herczog czu Bemim im dinen muste.
Czu einer czijt herzog Borziwingt
vf des koniges hof gink.
Der konig tet im ein schentlich dink,
er hies en mit gutin wiszin
10 hinder den tisch vf dy erdin siczin.
Er sprach: „Du solt daz wiczin,
daz ein heide nicht gelicht eim christin.
Sicze mit den hundin, daz czimpt dich,
nicht ein herczog, sundir ein tumbiz wicht!
15 Du furchtiz nit dinen schepfer*),
du erst ein iclichin vogil vilmer.“
Der herczog sich schemet^{b)}, du ir horte;
vnd als schir ez noch dem tisch wort,
herczog Worziwous gert der tauf hern
20 von konig Swathopluk czu Merhern.
„Gar gern, do ir sein bat!“
sprach der erste bischof czu Welrat.
Der bischof waz Rupertus gnant,
der sang eine windisse messe czu hant.
25 Er toufte czu Welrad den erstm Bemim,
den erborn Worziwoum mit dem nom
nach Crist gebort acht hundirt iar,
darnach in dem vier vnd czwenzistin iar.

25 Když kněz Bořivoj tak stav svůj smění,
svět potupiv, v svatost se promění,
aľmužny veliké činieše
a domy božie staviše.
Prvý kostel v Hradci postavil,
30 svatému Klimentu jej oslavil;
druhý svatě Márie na Pražě
ot velikých vrat inhed na drážě.

Herczog Worziwous also
30 virwandelt sin lebin do
vnd virsmehit dy werlt also,
vnd kart sich czu der andacht.
Vel almusin er macht,
er bawet ouch gotis huser.
35 Grecz dy erste kirchin stift er,
dy andern kirchin vnsir frawin vil hern
vbir Prage by dem tor
czu hant an dem wege dovor.

XXIV.

Od Svatopluka, moravského krále (Camb. Ff). Ot
Svatopluka, krále moravského (V). Kterak jest
královstvie do Čech přišlo (Z).

Tuto drbiu do moravské kroniky málo zajíti,
abych mohl k svej cti i řeči sličně přijíti.
Kako jest korona z Moravy vyšla,
pověď-t, kako jest ta země k Čechám přišla.
5 Král moravský cesařovu sestru za sobú
jmějieše,
tej velmi násilen bieše;
a proto na-ň cesař jide
a král moravský s cesařem u boj vnide.
Po hřiechu tu král boj ztratí,
10 žalostivě se do Velehrada vrátí.
Cesař za ním do země pojide,
král hanbú u púščiu vnide,

XXIV.

Wi Mehern waz ein konigrich
vnd Behem einem herczogtum glich,
vnd Mehern nach derselbin vrist
czu Behem geeigint ist.

Hy muz ich ein wenig gein
in dy Merheschin cronikin,
daz ich mjin rede muge ges[ch]iekin,
wy ein cron wolt vs Merhern blickin.
5 Ich sage dir, wy daz lant
czu Bemim eigintlich ist gnant.
Der koning von Merhern het en wib,
des keisirs sweistir leit virtreib,
dem waz er gar czu swer.
10 Darvmb gink der keiser
gein im vs ganczim neit.
Do streit der konig mit deme keiser einen strit:
leidir der koning wart vmbgeslagin,
er wart gegin Welrad widir iagin.
15 Der keisir^{a)} gink in daz rich,
der herczog macht sich einem einsidel glich.

1 Hostivít (důsledně) P. Hostivít L. 8—9 káza jemu za stołem na zemi seděti, 19—20 Těchto dvou veršů Ješín nenašel
2 na otcovu stolicí vznide L. řka: „Slušie tobě to věděti V. J. ve všech rukopisech; v těch,
syn jeho Bořivoj J. 9 že neslušie pohanu V. L. J. ježto nyní známy jsou, ve všech
3 v Moravě Ff. 12 ale nemudrá krávo V. L. J. Z. se nalezají.
5 Sta se, že kněz Bořivoj přijde k králevu dvoru P. 14 dein Gottist eingehórneteter ochs Hfm. 19 Rusení Ff. C.
Tehdy jednú kněz Bořivoj pro své země lepší pokoj jede k královu dvoru Z. 17 krzysta Camb. krsta V. křta Ff. 20 slovynsky Camb. slovensky Ost.
6 velikú vzduoru L. 17—18 prosi křtu od krále ctného, Svatopluka moravského. ruský C. In marg. Hroznata slo-
7—10 káza jemu z zástolě na zemi siesti, řka: „Neslušie tobě s námi jiesti; nebo neslušno to pohanu přirovnávati se kdy křesťanu Z. Král pripraví arcibiskupa vele-
7 káza jemu na zemi seděti L. 18 a ot Mutuděje, arcibiskupa vel- hradského, hradského, Metudie, ten pokřti jeho. Z.
Camb. (a též Ff) klade: slussye tobye to wyedyety | czty neslussye pohanu. Rým k „siesti“ nutné požaduje staršího tvaru viesti. Z. pomohl si slovem jiesti. 20 a ot Mytudyegye Camb. ot Me- tudie L. ot Metudia P.

a) MS. schepfer. — b) MS. seinet, A. schemet.

27 činiechu Camb. činieše Ost. Po 32 Kněz první Kain v Čechách jmě 2 k svej řeči přijíti V. slušně Ff.
28 staviěchu Camb. staviěše Ost. sobě jměš, sličně k své řeči přijíti J. L.
29 w Hradcy Camb. Ff. J. Z. jenž náprvní mši v Čechách pěl. 1—4 Tuto chci do morav. kroniky zajíti
v Hradišti L. J². C. F. L. málo, zdali bych mohl přijíti
v Hradu P. L. sličně k řeči, kak-t jest z Moravy
L. na tom místě pozdější ru- vyšla
koun, asi ze XVII. věku, má tuto výšla
poznámku: „V Hradišti, půl dru- koruna a do Čech jest přišla Z.
hé míle pod Prahou nad řekou 4 poviem-t Ff. z té země Čechóm
Vltavou. Toho hradu místo dosa- přišla L.
vad se spatřuje, a ves při tom bieše,
Hradec řečená i kostel sv. Klimenta ten sobě jmě Kajen bieše (sic);
okrauhlý starodávni až posavad to v pravdě každý věz, 7—8 Proto cesař na krále jede,
stojí.“ že to byl v Čechách první kněz. 9 král ten boj ztratí L.
31 v Praze J. 10 Velhrada V. Welerhad Hfm.
32 na dvořě Camb. o velikých vrat 11—12 pojede — vjede L.
jdúc na drážě Z. na drážě Ost. zajeti J. málo jiti L.
12 u púšť Ff. L. v púšť Z. do púště J.

a) MS. Der kreiz.

- řka: „Raději chci konvršem býti,
než králem, a s nepřátelej se nebíti.“
15 Proto v lese přebýváše
a za obyčej s pústenníčky motykú kopáše.
Po sedmi let král s dlouhú bradú
jede před ciesařovu radu,
i je se na ciesaře žalovati,
20 řka: „Kniežata, račte poslúchatí!
Mú mi zemi otjaž bez práva,
a má žena jest v jeho dvorě ješče zdráva.“
Ciesař tiej řeči je se smieti,
což mnich mluvíeše, je se přieti.
25 Mnich tako počě mluvíti:
„Toho chci svým mečem dolíčiti.“
Kniežata mnicha neznajiechu,
a však jemu pověděchu:
„Když si směl tu řeč na ciesaře mluvíti,
30 musíš toho sám svým mečem dolíčiti.“
Mnich tej řeči počě prositi roka,
ciesař na-ň vyvržě svého soka.
Pojide ciesařov sok v okoľ, a zpievaje
a na mnicha nic netbaje.
35 Mnich, dosáh meče sedacieho,
přetě soku ščit, i jej samého.
Ciesař, pozvav mnicha do svého dvoru,
jide jemu u pokoru.
Kráľ Svatopluk da se ciesařiu poznati:
40 ciesař je se ve všem znáti,
vráti jemu ženu i kralovstvie
i da Moravě všě svobodenstvie.

13 conwissem <i>Camb.</i>
konvrš (conversus) — bratr laik,
prostý mnich.	23 tyey rzyeczy <i>Camb.</i>
25 mnich to počě mluvíti <i>L.</i>
počě směle <i>Z.</i> hrdě <i>V. J.</i> hrubě <i>P.</i>	33 v okole <i>V.</i> v okoľ <i>Ost.</i> w kraysu
<i>Camb.</i> Okol bylo místo kolkolem
ohrazené, ve kterém sedání (souboje
soudní) se odbyvala. Srov. zpěv
o sedání v <i>RKr.</i>
14 se bítí <i>L. J.</i> a s ciesařem v boj
vjíti <i>Z.</i>
a na púšti Bohu slúžití
než bych králem byl
a s nepřátelej se nebíl <i>P.</i>	26 chtě toho atd. <i>Z.</i> Toho chce svým
mečem dolíčiti <i>Camb.</i> chci <i>Ff.</i>
29—30 Když si tu řeč směl mluvíti
na ciesaře, musíš konati
mečem na ciesařově dvořě,
neb pro tvú řeč dojdeš hořě <i>Z.</i>	35 Mnich, dosáh meče sedalného <i>L. F.</i>
sedadlného <i>J.</i> Byl to meč, kterýž
se hodil k sedání.
15—16 proto v lese pústenníkem přebý-
váše <i>Z.</i>	31 prosí roka <i>Z.</i>	38 pokora = obřad, kterým ten, kdo
ostal křiv v soudu, poddal se v moc
toho, jenž od něho utrpěl křivdu,
aby od tohoto přijal odpuštění. Srov.
<i>LII. 33.</i>
16 a s mnichy <i>Z.</i> s pústenníky
<i>V. L. J. Ff.</i>	32 ciesař naň šikova svého soka <i>Z.</i>
vyda, vyvede <i>J.</i>
Zajímavé je zde užívání slova
„sok“. Jako sok při stihání věci
odcizené zastupuje vlastníka,
tak zde ciesař k dolíčení svého
práva ustanovuje zástupce, týmž
jménem nazvaného (H. Jireček
<i>Slov. právo I. 177, II. 216</i>). Zají-
mavý je překlad: sok = virratir
<i>Rým.</i> , klager <i>Hfm.</i>	39 da se králiu <i>Camb.</i> ciesařovi <i>Ff. V. L. J.</i>
ciesaři <i>Z.</i>
17 po sedmi letech <i>L. Z. Ff.</i>		40 je se jemu <i>V. L.</i>
18 jide <i>L. Z.</i>		41 vráti jemu zemi <i>Camb.</i> zemi <i>Z. J.</i>
<i>C. V. Cc.</i> ženu <i>L. Ff. J.</i> sin wip <i>Rým.</i>
19 I je se <i>V. L. J. Z.</i> Jě se <i>Camb. Ff.</i>		42 své svobodenstvie <i>J.</i>
21 mú mi ženu <i>Camb. V. L. P.</i> myn
wip <i>Rým.</i> zemi <i>Ost.</i>
mir mit vnrechte mein land ge-
nummen <i>Hfm.</i>		
22 a na jeho dvořě ješče zdráva <i>V.</i>		

*) MS. sich. — b) MS. ich. — c) MS. den koning rich. — d) B. muche. — e) MS mit einandir sin schilt, A. mit samp dem schilt.

- A což by mohl uherské země dobytí,
da jemu moc k svej zemi osobiti.
45 V krátce králiu Svatoplukovi žena snide,
a král vojensky na Uhry jide.
Uhři krále pobichu
a mnoho mu lidí zbichu.
Kráľ, pozvav kněze českého,
50 před ciesařem postúpi jemu kralovstvie svého.
Opět jeho Uhři pobichu
a Moravan mnoho zbichu.
Tiem se počě král velmi styděti,
a hanbú nesmě k svým jeti.
55 I jede tajně na púščiu,
i by do své smrti v tom húščiu.
I dnes na tom místě črní mnišie pėjú,
a tomu klášteru v Uhřech Zabor dějú.

XXV.

Ot Vratislava, otcě svatého Václava krále (*Camb. Ff*). Ot Vratislava, otcě sv. Václava (*V*). O Spytihněvovi a Vratislavovi (*Z*).

- Potom Bořivoj s světa snide
a z kněžstva kralovstvie věčného dojide.
Po tom Spytihněv přijě stolec otcě svého;
ten nebieše života silného,
5 umřě za věka mladého,
ostaviv knězem Vratislava, bratra svého.
Ten poje ženu z Stodor, dceř hrabie českého,
tej diechu Drahomir, z kraje žatečského.
Ta knieni pohanka bieše,
10 dva syny krásná jmějieše:

44 osaditi <i>L.</i> osvoboditi <i>Z.</i>	52 a Moraven <i>L.</i>
a Moravu zhubichu <i>Z.</i>	3 Po něm <i>Z. Ff.</i> Zbyhnev <i>Camb. F. P. J. C.</i>
Spitygnev <i>V.</i> Zbytihněv <i>Ff.</i> Spytihněv <i>Z.</i>
45—52 V skoře králi Svatopluku žena
snide,
král před ciesaře jide.
Kráľ, pozvav kněze českého
před ciesařem stúpi jemu kralovstvie svého.
Pak Uhři krále pobichu
a Moravan mnoho zbichu.
<i>C. (Hfm.)</i>	54 vicee nesmě jeti <i>L.</i> se vrátiti <i>J.</i>
nechtě k svým přijeti <i>Z.</i>
56 v tej húšti <i>L.</i> v té húšti <i>Z. J.</i> v tom
húšti <i>Ff.</i>
57 czerny mnyesse <i>Camb.</i> črní <i>Ost.</i>
kloster der graben (grauen) münchen
<i>Hfm.</i>	4 života věčného <i>L.</i>
5 ten za věka umřě mladého <i>L.</i>
6 osta knězem Vratislav, bratr jeho <i>L.</i>
7 dceru z kraje českého <i>V.</i> hraběte <i>Camb.</i>
Ten poje dcerku z Stodor hrabie
ctného <i>L.</i>
46 woygensky <i>Camb.</i>	58 Zabor <i>Camb. Ff. J.</i> Zobor <i>V. L. Hfm.</i>
Svimbrod <i>Z.</i> Míni se tu hora <i>Sobor</i>
u Nitry.	8 jménem Drahomir z kraje žateckého
<i>Z.</i>
47 Tu Uhři atd. <i>Z.</i> krále pak <i>L.</i>	<i>In marg.</i> wřez <i>L.</i>	9 pohanská <i>L.</i>
48 amnohojemulidi zbichu <i>V. L. J. Z.</i>
a mnoho mu lidu zabichu <i>Ff.</i>	2 a kněžstva kralovstvie <i>Camb.</i>
kralovstvie nebeského <i>V. L.</i>
a kralovstvie nebeského dojide <i>Z.</i>	10 velmi krásná <i>Z.</i>
50 stúpi mu <i>Z.</i>		
51 I opět ho <i>V. L. J. Ff.</i>		

*) MS. Swibinow (Hanka: Swibinoll). — b) MS. Drahomvrs (Hanka: Drahomris).

starějšímu diechu Boleslav
a mladšímu diechu Václav.
Ten tiché nrahy jmějieše,
pro něž všem lidem miľ bieše.
15 Protož jej po otcu knězem zvolichu,
Boleslava Boleslavem oddělichu.
Ale že ješče kněz Václav mlád bieše
a země opraviti nemožieše,
poručichu jej svatej Liudmile,
20 Bohu i všem lidem miľe.
Ta jest byla žena Bořivojova
a hraběnka ze Pšova.
Jemuž tehdy Pšov diechu,
témuž potom Mělník vzděchu;
25 neb před Mělníkem hrad bieše,
ten sobě Pšov jmě jmějieše;
a pod městem potóček teče,
ten sobě Pšova řeče.
Knieni Liudmile Drahomiř závidieše,
30 neb sama vlásti chtieše.
Ta pozva Tuně a Komoně,
slúbi jima stříebro i koně,
aby Liudmilu zabiľa
neb tajně ju zadáviľa.
35 K niej se chtieci přislúžiti,
slúbišta to učiniti.

XXVI.

O svietiej Liudmile, prvej křestancě (Camb.). O sv.
Liudmile křestancě (Ff). Ot sv. Lidmily, prvej kře-
stanky (V). O smrti sv. Lidmily (Z).

Svatá Liudmila knězem vládieše,
dvorem v Tetině sedieše.

der eltir hiz Bolezlab*),
15 vnd der iungir Wenzlabe.
Der was gar ein schoner knabe,
von dem man vil tugint las.
Darvmb er en allin lip was,
vnd wart herczog nach sinem vatir begrabin.
20 Si gabin Bolezlabs den Bolezlabin.
Abir herczog Wenzlab noch iung waz,
vnd daz lant nit mocht beschirmin baz :
bualch man in^{b)} Sante Ludimilin,
gode vnd aln lutin lib nach willin.
25 Si waz Worziwous husfrowe
vnd des grebin tochtir Psowo.
Di gegent, dy man do Psow hiez,
den nam Melnik man ir czustiz,
wan vor^{c)} Melnig ein veste waz,
30 der nam Psow, den man laz,
vnd vndir stad vloz en bach,
dez nom waz Psowa.
Der herczogin Ludimilin
waz Drahomirz vint gar stilin,
35 wan si selbir richen wolde.
Si lud zewen vf solt,
Chunir vnd Komonie gnant;
den lobte si silbir vn cleinod czu hant,
daz si Ludmilin dez lebin beroubtin
vnd si heimilich mit dem tod taubtin.
40 Si woldin der herczogin gevallin
vnd globtin ez czu tun mit schallin.

XXVI.

Sand Ludmiln dez herczogin pflegerinn waz,
[z]su Tichtin si mid dem hofe saz.

Proto že svatá Liudmila
mnohu lidem bieše miľa,
5 jedny křestanské děti
tu řeč dachu jiej vědětí,
co Drahomiř umľuviľa,
co-li sta ta dvě jiej slúbiľa.
Znamenavši svatá knieni,
10 co jiej zľá nevěsta mieni,
je se k smrti pripravětí,
prvé sirotkóm slíuby popľacětí.
Když v náboženství přebýváše,
smrti dobrovolně žďáše,
15 Tuň i Komoň přijidesta,
a před dvorem ssedesta.
Knieni, věduc, že ju chc'ta zabiti,
káza jima před se jiti,
na své nevěsty zdravie vztáza
20 a jiej potřebu jima dáti káza.
Toho dne je se zpoviedati,
smrti nábožně čakati.
Té noci ta zľá na niu komňatu vyrazista,
tu svatú knieniu závojem zadávista.
25 Tak ta pohany črtu se dostasta,
a svatú Liudmilu k Bohu poslasta.

Wan der hoik gein Ludmilin^{a)}
got vnd den lutin lip vnd stillin,
5 einerlay cristinkinder
tetin czu wiszin hinder^{b)},
wez Drahowis gedacht het,
warvmb si ouch dy czwen bete.
Daz wart Sant Ludmiln kunt,
10 waz Drahomirs willin het czu der stunt:
si begunde sich nehin czu dem tode.
Czu geldin si von erst gebot,
do sy der andacht waz so rich
vnd den tod begert so willeclich.
15 Chunir vnd Komoney quomen dar,
si sacztin sich vor den hof virwar.
Du dy herczogin daz irsach,
daz si irem lebin gingin nach,
si hiz si fur sich gen,
20 vnd von hehil irs iclichin
vragt si vnd sinem lebin,
en hiez si ir notdorft gebin.
Desselbin tagis si begunde
czu pichtin ir sunde;
25 si pauwit gar andeclich
mit dem tod daz himelrich.
Dez nachtiz dy schelke mid iren sin
brachin dy kannirn obir der herczogin.
Mit eime sleuer in grymme
30 wirgenten si die heilge herczogin.^{c)}
Also gab sich mit sel vnd lib
dem tufil daz heidnisze wib.
Vnde santen Sant Ludmiln
czu got nach irm wiln.

- 11—13 staršímu diechu Boleslav,
a mladšímu by jměno Václav.
Ten ovšem ctné nrahy jmějieše
Z. 23—24 Tehdy tomu kraji Pšov diechu,
a potom jemu Mělník vzděchu J.
12 Wentzlaw Hfm. 24 verše toho v Camb. a Ff. není.
14 pro něž všem miľ bieše V. L. Z. Ff. převzděchu Z. Text z L.
15 knězem volichu L. 26—28 ten sobě Pšovka dieše V.
16 Boleslavskem F. C. J². Bole- 27 potok V. L. Z.
slavem Camb. Ff. L. V. J. Z. Zna- 27—28 v L. pozdější rukou připsány.
menej, že jměno města Boleslav 28 jmě Pšovka V. L. Z.
do XVII. věku bylo rodu muž- 29 Dramiř C. Drahomir Z. 32 slíbi jim zlato i koně L.
ského: Starý— Mladý Boleslav. 30 neb sama vlásti chtieše V. L. J. Ff. 33 zahubila Z.
18 opravovati Z. 31 Týmě a Komoně Camb. Tumna 35 připochlebiti J².
poručichu V. L. atd. poručiv 31 Týmě a Komoně Camb. Tumna 35 připochlebiti J².
Camb. a Komoně V. Tumny a Gomoně
20 dobré lidem a Bohu miľe Z.

L. J². Tuma a Komoně Z. F. Tu-
nye a Komoně J. Tunny a Komoně
Ff. Tumna a Komoně Cc. Nomina-
tivní tvar zní takto: Tym a Komon
Camb. Tumna a Komon V. Tumna
a Gomon L. J². Tun a Komon J. P.
Tunna a Komon Ff. Cuney und Gni-
non Hfm. Tuma a Komon Z. F: Do-
mněnka o jmenech těch a souvislosti
jejich s osadami Tmáň a Kváň u Te-
tina vyslovena v Památkách díle V.
str. 331. (Srov. XXVI, 15).
32 slíbi jim zlato i koně L.
33 zahubila Z.
35 připochlebiti J².
1 vládieše V. vládieše Camb. i Ost.

- 4 mnohým lidem V. Ff. 14 čakáše J. Z. L. žďáše F. 23 komňatu na knieni V.
5 křestanstí děti Ff. 15 Srov. XXV. v. 31. ta bezectná zlosyny Ff.
6 všicku tu řeč V. J. 16 před dvorem s koni ssedešta Z. Té noci ta zľá lotry komňatu
7 co Drahomir o ni mľuviľa Z. se před dvorem posadista Camb. Ff. vyrazišta J.
8 co běšta ta dvě slíbiľa L. sediešta J. L. 24 tu svatú kněžnu Camb.
ta dvě zľá ji slíbiľa Z. 17 kněžna Ff. věduc, že ji chceta za- tu svatú Lidmilu Ff.
biti V. 23—24 Té noci ta zľá zľý skutek učiništa
9—10 znamenavši svatá Liudmila, knieni to viduc Camb. a na svatú Lidmilu komňatu vy-
co jiej zľá nevěsta mieniľa chceta zadáviti J. bišta.
Camb. Ff. že ji chtie zabiti Ff. Svatú knieni závojem zahr-
Text náš přejat z V. 19 se vztáza J. na své nevěstě zdravie zľáza L. tušta
10 co jiej zľá nevěsta J. o ni mieni Z. 20 a všecy jim potreby dáti káza Z. a tak ji až do smrti udávista Z.
11 pripravovati Z. L. 12 služby popľacovati Z. L. služby po- a jich potrebu Camb. J. Ff. 26 črtu Camb. črtu se slíbišta L.
platiti V. služby popľacovati J. jiej potrebu L. črtóm Ff.

^{a)} MS. v. 14, 16, 15, 17. — ^{b)} MS. biuacht man im. — ^{c)} MS. von.

^{a)} MS. Ludmiln. — ^{b)} MS. k hinder. — ^{c)} V. 29—30 B.

XXVII.

Od svatého Václava mateře (Camb.). O mateři sv. Václava (Ff). O sv. Václava mateři (V). O Drahomír, mateři sv. Václava ukrutné (Z).

Drahomír se v syna uváza,
a na kmetech práva potáza,
komu by bylo zemi opravovati,
donidž by sobě kněz nemohl rady dáti.
5 Když se kmetie potázachu,
to jiež za právo dachu,
by svého syna chovala
a dotud zemi opravovala,
donidž by kněz svých let nedošel
10 a jeho pravý smysl neprošel.
Drahomír je se pohanstva ploditi,
žakovstvo z země puditi.
A kdež žaka neb křesťana přemožieše,
živu jemu býti nebieše.
15 K tomu ju jejie zlob připudi,
ež pohany na křesťanstvo vzbudi.
Prostřed Prahy taký boj vzěchu,
až krvaví potoci ploviechu,
s obú stranú mnoho zbitých ležieše.
20 Ona to ráda vidieše,
řkúc: „Na tom přeju smrti pohanóm,
by se tiem umenšilo moci křesťanóm.“

O svatém Václavovi kniežeti (Z).

Když kněz Václav k letóm přijide,
z své mateře moci vyjide,

XXVII.

Wi Drahomirs sam
Sent Wenczlab czu pflge nam.

Drahomirs sich undirwant
irs sones alezu hant.
Si vragt dy weisin vme daz rechte,
wer das lant beschermen toechte.
5 Du si es irfundin hette,
si gabin er czu einem rechte,
daz si irn son lart
vnd dywil daz lant bewart,
bis der herczog quem czu sin tagin
10 vnd dy purden mochte getragin.

Wi Drahomirs di cristin eht
vnd dy pafheit virsmed.

Drahomirs begunt dy heidin meren
vnd dy paffin vs dem lant kerin.
Vnd wo si einen paffin vant
odir wer ein cristin vbirwant,
15 dem zam nicht czu lebin.
Dy bosheit waz ir gegebin,
daz si dy heidin mert vbir dy cristin wit.
Czu Prage hettin si einen solhin strit,
biz davon plutige beche runnen,
czu beider sit der irslagin vil^{a)} funden.
20 Daz sach si gerne vnd sprach:
„Daran gan ich minen heidin der rach,
daz dy cristin wern geminnert
vnde ir craft gehindert.“

Wi Sante Wenczlab in siner iugint
vbte manige grosze tugint.

25 Du herczog Wenczlab czu iarn quam,
von siner mutir er sich nam:

25 vecě: „Matko, sediž na svém věně;
mně-t slušie země oprávenie.“
Je se země opráveniti,
domy božie káza otvářeti.
Žakovstvo v zemi navráti,
30 jež bieše vypudila máti.
Božiu čest v zemi plodieše,
kupuje pohanské děti, křtieše.
Ke mšém sám oplatky pečeše,
vdovicem z lesa drva v noci nosieše.
35 Po svatým v noci bos chodieše,
až mu po cestě krev z nohú tečieše.
Ženy i jedné jest nejměl,
sirotky za dietky jměl.
Žaltář pod pažiu vždy nosieše,
40 své komorníky žaltáriu zučil bieše.
Panoš jeden před ním léháše,
tomu skorně szuje utieráše.
Tomu komorníku Podiven jmě bieše,
ten kněz v náboženstvu tepieše.

XXVIII.

O knězi ličském (Ff). O boji sv. Václava s Kúřim-
ským (V). O sv. Václavovi akniežeti kúřimském (Z).

Užřev to kněz zličský Radislav,
že jest tak pokoren kněz Václav,
nemně, by se směl brániti,
i je se jemu zemi škoditi.

XXVIII.

Wi herczog Wratzlab von der gegent Zlicensi
sin strit mit Santem Wenczlab ergi.

Herczog Wlatzlab darnach
von Zlicensi der gegent sach,
daz herczog Wenczlab waz tumidig^{a)}.
Vnd wan der torst nit gewern sich,
5 er begund em daz lant verwustin
vnd sin leit groblich czu durstin.

1 Drahomir (tak důsledně) Z. 8 zpravovala L. (Verš ten v L. dodán 13 kněze J². uzřieše J.
2 požádá Z. na kmetech Camb. Ff. pozdější rukou.) žaka neb kněze neb křesťana Ff.
V. L. kmetech Z. 9 donadž V. doniž Z. 14 nelže bieše V. Z. J. lze nebieše L.
3 opravovati Camb. Ff. V. Z. L. 10 nepřišel Z. nedošel Camb. neprošel 15 zloba Camb. J. Z. Ff.
opráveniti J. V. L. zlost L. P. zlob V. F.
4 donadž V. doněvadž kněz nemož 11 pohanov Z. 16 že pohanstvo na křesťany Z.
sobě rady dáti Z. 12 a všecko křesťanstvo V. a všecko (že) pohany na křesťany L. J.
dáti Camb. V. J. L. zdiati J. žakovstvo je se L. a všeho žakov- 18 ažkrvepotoci L. tečiechu V. L. J. Z. Ff.
5 kmeté Camb. P. kmetie L. V. Z. Ff. stva Z. 20 A ona to V. L. J. Z.
6 za právo ukázachu Z. Žák = clericus, tedy žakovstvo = 21 mým pohanóm V. L. J. Ff. svým Z.
otdachu Ff. to dachu L. duhovenstvo. 24 z své matky Camb. vynide V. L. Z.

^{a)} B. gar vil.

25 „Matko, sed ty L. a to brže (prze) musieše býti. 39—42 nosit, učil, léhal, utierał. L.
26 opravenie Ff. L. Z. Avšak pokoj veliký z zemi bieše. 42 ale tomu skorně V. zúvaje J.
země opravování Camb. J. a všecka země jeho ve všem 43 skorně szúváše Z.
ke mně-t V. L. Z. ctieše. P. tomu škorně jeho utieráše Ff.
27 I je se V. L. opraviti Ff. 30 jeho máte(i) Ff. V. J. 43 Podven L.
28 v Z. chybí. zotvierati Camb. 33 kněží oplatky sám pečeše L. 1 lickovský Camb. licovský Ff.
otvářeti L. J. otvářeti V. 34 vdovickám L. zlicovský V. zlicevský C. zlic-
27—30 i je se země opravovati 35 po svatým Camb. po svatých 35 po svatých 33 kněží oplatky sám pečeše L. 1 lickovský Camb. licovský Ff.
a žakovstva v zemi navracovati, V. L. Z. Ff. po svatých 34 vdovickám L. zlicovský L. P. F. J. zlický Z.
jež byla vypudila máte. Z. 35 po svatým Camb. po svatých 35 po svatých 33 kněží oplatky sám pečeše L. 1 lickovský Camb. licovský Ff.
Po 30 Mířostivý kněz velmi byl: z noh Camb. Ff. J. Z. L. 3—4 je se mnoho jemu škoditi,
když komu na bezživotie šlo, 37—38 ženy (svatý kněz) nikdy nejměl, mně, by se jemu nesměl brániti Z.
toho súdy vždy zbył. ale sirotky za děti jměl L. J. Z. v zemi Ff. V. J. L. zemi Camb.
Kudyž je, velež popravu obořiti, 39 pod pažiu Z. (bezpředložkový lokál).

^{a)} B. dumitigit.

- 5 K tomu jej jeho nemúdrost připudi,
že všě Zličsko proti jemu vzbudi.
I je sě žitomirského dvoru dobývati,
kněziu Václavovi pletichy dávati.
Mýlieše sě v tom zličský kněz.
10 Neb to ote mne každý jistě věz,
že dobrodružské jest znamenie:
tiší skutci a pokorné mluvenie.
Neudatný nevie jedno láti,
dobrý dá sě u příhodě znáti.
15 To sobú kněz Václav dobře ukáza:
kako-ti bieše tich, všem na vojnu vstáti káza.
Když kněz Václav z Prahy potěže,
kněz zličský proti jemu vytěže.
Kněz Václav, vida, že sě boju sníti,
20 po poslu je sě kněziu Radislavovi mluviti:
„Který cti a užitka žádá,
tomu sě slušie bítí, to má rada.
Proto mně a tobě slušie sě bítí,
a nedajvě liudu u boju býti.
25 Kterýž mezi náma živ ostane,
ten v obojiem kněžství knězem zůstane.
Obojiemu vojsku kažvě s mírem státi,
ni mně ni tobě pomáhati.“
- En betwank sin torheit also,
daz er dy gegent Sliczko
vsbracht mit her,
10 vnd erkriget Sikomer,
vnd herczog Wenczlab mid schadin
doselbst zcu laden.
Herczog Zlicensis awiczť daran.
Ein iclicher sol wiszin vnd nit wen,
15 daz dy dymotikeit zaichenlich bi stat
gancze tat vnd dimutige red.
Der blod kan mir nit vbil redin,
vnde der kun sich in den notin weren.
Das hat Sent Wenczlab,
20 der vil edel chnab,
von nu wol gewist,
du in larte der heiligir geist.
Du er bot ein heruart
vnd von Prage waz vf der vart,
25 herczog Zlicensis kom czu im uf dy weit.
Herczog Wenczlab gedochte an den strit,
er begunde Wlatislabin
mit einem botin sagin:
„Wer nucz vnd ere wil beitin,
30 dem czimpt wol czu stritin.
Sich, daz ist min rat,
das wir czwen mit der tad
vns an einandir slahin.
Vnd laz wyr die her nicht gan“)
35 vnd in den strit komen.
Vnd wer vndir vns neme den fromen
vnd an dem kampf gesige,
dem der andir vndirlige,
der schaf mit beidin herczogtumen
40 allin sinen vromen!
Laz wir dem her gepitin,
daz si beidir sit stille sten
vnd behelfin mer noch der.“

- Radislav, nevěda, co tomu zdieti,
30 pro hanbu musí v tu řeč podjieti.
V tu dobu raději by na Zličsku byl,
aby toho, jemuž pletichy dáváše, zbyl.
Vynidesta dva kněze z svých lidí:
slyš, kako-ti je Bóh dvorně skludi!
35 Když Radislav blíz kněze Václava bieše,
uzřě, že kněz Václav kříž zlatý na čele
jmějieše,
dva angeły s obú stranú jeho.
Uzřev to, užese sě kněze českého.
Radislav skoči s koně svého,
40 i da sě na milost jeho.
Kněz Václav přije jeho k milosti,
řka: „Báfo, mého nechaj, jměj v svém dosti.“
Přebýv s ním tu v Žitomiři,
o všě dobré s ním sě smífi.

Vratislab virwundirt sich ser,
45 er must den schanden angesigin
vnd der rede vndirligin.
Vor schandin wer er wol genesin,
ob er czu Zliczko wer gewesin
50 vnd wer intgangin der not,
vnd den er“) his blod.
Dy herczogen vs ern lutin
gingin beide czu stritin.

*Nu hor, wi si der almechtige Got
wundirlich virsunet.*

Du Vratislab nohe was
by Sent Wenczlab, er sach, das
55 er hatte ein guldin ring an der stirne
vnd in beidir sit czwen engil furne.
Du das Vratislab ersach,
vor dem herczog von Behem er irschrag.
Von dem ros stunt Vratislab
60 vf gnad czu Sante Wenczeslab.
Er nam en czu gnadin
vnd suchte nit sin schadin,
vnd sprach: „Laz mir daz min!
hab nuk an dem din!“
65 Ein wil er mit em bleib
vnd czu Sikomrz dy wil virtreib.
Mit em er sich gehuldigt,
den vntugindin ergen gesigt.

XXIX.

Ot ciesaře a o sv. Václavovi (V). O svatém Václavu (Ff). Tuto ciesař pozval kniežat k dvoru (Z).

Sta sě, že ciesař pozva kniežat k dvoru,
kněz Václav jide k tomu sboru.
Když kniežata spoľu biechu,

XXIX.

*Wi Sant Wenslab an der romvart
von dem keisir inphangen wart.*

Der keisir czu siner not
den furstin czu hof gepot.
Herczog Wenczlab solt ouch dar varn,
do di furstin gesamt warn.

- 5 pripraví *Camb. Ff.* připudi *Ost.*
6 proti němu *J. L. Z.* jemu *Camb.*
Ličko *Camb. Ff.* (důsledně).
na vojnu *V. J. L.*
7 žitoměřického dvoru *Z.* Zitonyr
behemisch genant *Hfm.*
7—8 Těchto dvou veršů Ješin v některých
rukopisech nenalezl; v nyní známých
se ve všech vyskytají. I překlad rýmovaný
je má.
8 pletichy a biedníky dávati *F.* a biedné
C. Pletichy dávati — pletichářů
nadávati. Nannte Sant Wentzlaw
platten geyer *Hfm.*
9 ličský kněz *Camb. Ff.* zličský *V.*
L. J. Taktěž ve v. 19. 17—18 vyjede —
jede *Z.*
- 10 neb to každý jistě věz *L.*
12 tichých skutci, odporných mluvenie
V.
tiší mravi *J.* tiše *Camb.*
tiší skutci a pokorné mluvenie
J. Z.
13 Zlý *P.* umie jedno láti *Z.* neumie
jedno láti *V. J. L.* lháti *Camb. Ff.*
14 v příhodách *Z.*
15 Toho sebú *Ff.*
16 Tich jsa, na vojnu všem vstáti
káza *Z.*
kakžkolivěk bieše tich, všem
na vojnu káza *L.*
kterak tich bieše *Ff.*
17—18 vyjede — jede *Z.*
- 18 proti němu *J. Z. Camb.*
zog Radislav von Gurym gegen ime *Hfm.*
19 vida, že sě nebojí sníti *L.*
Uzřě kněz Václav, že se boj sníti *Z.*
21 Kdož *Z. J.*
24 nedajva *Ff.* nedajvě *F.* nedajmy
Camb. V. P. nedajma lidu v boj jiti *Z.*
nedadúc sě lidu zhubiti *L.* u boj jiti *J.*
25 a který z naji živ ostane *L.*
26 knězem bude *V.*
zůstane *Ff.* ostane *Camb.* ten v obém
knížectví knížetem stane *Z.*
ten v obojem kněžství knězem stane *L. J.*
27 obému *Z.* kažmy *Camb. V. J.* kažme *L.*
mírem státi *Z.* *Ff.*
28 ani . . . ani *L. J. Z. Ff.*

*) V. 34 B.

*) MS. her.

- 29 Radislav . . . vzdieti *Ff.* učiniti *V.*
řeci *L. J. Z.*
30 musí v tu řeč podléci *V. Z. J.*
musí v to podléci *L.* podjiti
Camb. podjieti *Ff.*
31 na Zlici *J.* na Zlicově *P.* na
Licku *Camb.* na Ličsku *Ff.*
32 pletichy dával *L. Z.*
31—32 hette lieber daheimen pir ge-
trunken, den das er solte den
platten geyer besteen in streyt
Hfm.
33 Vyjedešta *Z.*
34 kakoty gye buh dwornye sklydy *Camb.*
viz, kak-t je Buoh v mir sklidi *Z.*
divně *Ff.*
35 blíz u kněze *L.*
36—37 uzřě, že kněz Václav kříž jmějieše,
Bohem daný na svém čele,
vida, a'no se zle stele,
a dva angeły s obú stranú jeho. *Z.*
37 dva anděly *L.* angeły *Ff.*
38 Toho verše v *Camb.* neni.
Uzřev to, i užese atd. *L.*
- 39 skočiv *Ff.*
40 i jide na milost jeho *V. Ff. Z. J.*
i jide, da se na milost jeho *L.*
42 na svém *J. Z. Ff.*
43 Žitoměř, nyní Stolniř u Če-
ského Brodu, jakož vysvětlil
a dokázal Tomek v Památkách
1872, 503 sld.
v Litoměři *J.*
43—44 Žitoměři — smieři *L. J. Ff. Z.*
2 jede *Ff. L. Z.*
3 pospoľtá *J.*

kněz Václav zapozdí pohříechu.
 5 Ciesar, rozhněvav se na jeho dlúhé Bohu
 modlenie,
 učini to ustavenie,
 ktož by proti kněziu českému vstal
 anebo jemu miesto dať,
 beze všie řeči jemu hlavu stieti,
 10 dětem jeho všie dědiny otjieti.
 A když ciesař s kniežaty na radě sēdieše,
 rozličné přihody sūdieše,
 kněz český, vstúpiv, kniežatóm zdravie vzda,
 ciesař s velikú ctiú proti jemu vsta,
 15 na svém stolciu jej posadi,
 kniežata okoľo jeho zsaďi.
 Pak sē je ciesař kniežatóm omlúvati,
 řka, že sē jinak nemohľo státi.
 „Viděch u něho na čele kříž zlatý,
 20 po němž vědě, že jest člověk svatý.
 Angjeli boží s ním biechu
 a mně tiem velmi hroziechu.
 Proto sē nesmiech obmeškati,
 musich proti jemu vstáti.“
 25 I je sē Václava knězē ciesař prositi,
 by jeho přietel ráciľ býti,
 a z jeho klénótov ráciľ vzieti,
 což by jedno ráciľ chtieti.

5 Laidir herezog Wenzlab
 waz czu lange herab.
 Dez betraubte sich der keisir,
 dikke lud er yn^{a)} mit grozir ger.
 Darnach gebot er, daz
 10 wer dem herezogen czu Behem, do
 er saz^{b)}, wolt enkegin vfsten
 odir von siner stat gen,
 mit dem solt man vrteil an gan
 vnd daz houbt abslan,
 15 sin kinder ouch virderbin
 vnd an alle widirred tribin vz dem erbin.
 Du der keisir mit den furstin
 daz recht mit rad wolde durstin,
 er richt manigirley sach,
 20 beide groz vnd swach:
 der herzog von Bemín hin infuzt
 vnd dy furstin alle gruzt.
 Der keisir czu vfsten waz bereit
 mit snellir wirdikeit.
 25 Er saczt en vf sin stul sider
 vnd gebot den furstin widir,
 daz si by em sezzin
 vnd der red virgezzin.
 Darnach der keisir mit bet
 30 gegin den furstin entret.
 Er sprach: „Es mochte andirs nit sin.
 Ich sach an siner stern ein cruce guldin,
 davon em must gelingen.
 Gotis engil mit em gingin,
 35 di mich ser bedrotin.
 Ich torst mich nit mid vch beratin,
 noch mich lengir suemen,
 ich must sin vast gumen.

*Wi Sant Vits heiltum
 von erst her czu Prag kam.*

40 Der keisir begunde den herezog bitin,
 daz er gerucht sin vrunt sin,
 vnde neme von sinen cleinotin, waz er wolt.

- 4 zapozdí sē L. Z. J. 14 proti němu L. Z. J. atd. 23 Proto sem (sē) nesměľ obmeškati
 5-6 Ciesar rozhněvav se sedē 15 na svej stolici V. L. Z. Camb. Ff. V. L. atd.
 pro jeho dlúhé modlenie, i zapo- 16 okoľo něho J. Ff. L. Z. nesmiech sē P.
 vědě Z. 17 omlúviti Camb. 24 musíť sem Camb. Ff. V. L. atd.
 5 rozhněvav V. Z. J. Ff. rozhněva Camb. pak sē ciesař ke kniežatóm počē 25 musich P. proti němu Camb. V.
 na jeho dlúhé modlenie V. Ff. J. 18 a řka V. omlúvati L. L. Z.
 6 i učini L. zapovědění J¹. 19 Viděch Z. Viděť sem Camb. V. L. J. Ff. 26 jeho přietelem Ff.
 7 proti němu vstal P. 20 po tom vědě L. 27 z jeho klénótov V. L.
 8 vítání L. J². 21 angelé Ff. J. Z. andělē V. L. s ním a jeho Camb. kleynótov Ff.
 11 v radě Ff. L. Z. s kniežaty bieše L. jdiechu J. před ním jdiechu Z. 28 chtieti J. jmieti Camb. V. L. Z.
 12 rozličné běhy Z. 22 a mně těžce F. a mně velmi V. L. Z. Ff.
 13 „vstúpiv“ v Camb. Ff. a Z. vypuštěno. a ti mně velmi přetiechu L.

^{a)} MS. lud irn, B. er yn. — ^{b)} MS. er sog, B. er saz.

Tehdy kněz svatý, o jiném nic netbaje,
 30 to za nejlepší jmaje,
 vzě svatého Víta ruku,
 jenž pro Bóh trpěť velikú muku.
 Tehdy ciesař z své miľosti
 všie roboty zemiu zprosti.
 35 Kněz sē je kosteľa na Prazě činiti,
 aby mohľ cně svatého Víta položití.

45 Im waz libir, dan daz golt,
 vnd het ez fur daz peste,
 er nam Sent Vits arm czu geste.
 den er darnach in Bemín zcirt
 vnde macht im czu wirt,
 der durch Got mit sitin
 groz martir hat erlitten.
 Der keisir czu der selbin czijt
 50 Behem vor allin dinst vreit.
 Der herzoge stift ein chirchin,
 der Sent Vit waz wol wirdich,
 dort obir Prage,
 do er selbir hat ein grab,
 55 daz er en wirdekliche behilte
 vnde sin rich damit zcirt.

XXX.

*O závisťi Boleslava (Ff). Ot sv. Václava smrti
 (V. Z).*

Bratr jeho je sē jemu záviděti,
 i mysľieše, kak by mohľ zemiu obdržěti.
 Nemoha mu jinak učiniti škody,
 pozva jeho do Boleslavě na hody.
 5 Křest svému synu zamysli,
 jmaje velikú zľob na mysli.
 A když kněz Václav u bratra přebýváše,
 jeden bohobojný kóň osedlaný jemu dáváše,
 řka: „Vskočē na kóň, žeň pryč v skóřē;
 10 dobydlíš sē u svého bratra hořē.
 Juž tě chce tvój bratr zabiti,
 by mohľ sám knězem býti.“
 K tomu jmu kněz odpovědě:
 „To-ť jáz, báfo, dobře vědě.

XXX.

*Wi der bose Boleslab
 irslug Sent Wenzlab.*

Sin brudir Boleslab
 begunge hazzin Sent Wenzlab.
 Er gedachte, wi er mochte
 daz lant gewinnen, vnde im tochte,
 5 er mocht em andirs nit geschadin.
 Hin czu dem Boleslavs wolt er en ladin
 czu einer wirtschafft.
 Mit dem tufil waz er behaft.
 Er sprach, daz er solde
 10 sin sun toufin, als ir wolde.
 Er hette eine groze bosheit
 mit lugin in sin hereze bereit.
 Du herzog Wenzlab der gut
 by dem brudir also ruot,
 15 ein gesatilts roz von Got
 sich im oppirt an spot.
 Es sprach zcu im von not:
 „Siez vf mich vnd fluch drot,
 du beides ein groz ubil so vil.
 20 Virderbin dich din brudir wil,
 daz er herzoge moge selbir sin.“
 Em antwurt der herezog fin:
 „Wofin, daz weiz ich wol,

- 30 Boha vždy na srdci maje L. 6 a maje L. zľobu L. J. Z. Ff. zľost 9 řka Camb. a řka V. vskočē Camb.
 za nejlepší dar J. ale za největšē 7 Camb. zľob V. v kuoře (sic) L. v skuoře P.
 32 pro buoh Camb. maje Z. 8 jeden bohobojný kóň jemu dáváše vseda na kóň, žeň přeč Ff.
 35 kněz počē Z. Camb. Z. kóň osedlaný Ff. 10 dobudeš se P.
 36 schovati V. ctně Ost. jeden jemu muž kóň osedlaný dá- 12 ve V. schází. kniežetem Camb. Ff.
 2 i mysle L. J. Z. váše V. aby mohľ sám knězem býti L.
 3 nemohľa (sic) Camb. jeden bohobojný člověk osedlaný 20 aby mohľ sám v zemi knězem býti
 4 do Boleslavi V. L. kuoň jemu dáváše L. J.
 5 křest Camb. J. Z. L. kršćenie Cc. 13 Tomu svatý kněz odpovědě L.
 křstěníe V. J². křtiny P. bohobojný panoše atd. J. 14 To-ť já Ff. V. L. to já, bratřē Z.

15 Z tvé viery děkuju tvej milosti,
ale juž sem byl živ i přieliš dosti.
Když pro Bóh nemohu ničs jiného trpěti,
asia tu smrt pro tvorce mého chci mile
přijeti.

Vypijmy tu čiešiu na čest Michalu svatému,
20 aby naše duše přinesl ku královstvu ne-
beskému.“

A tu čiešiu on mienieše
o nejiez syn boží mluvieše:
„Můžete-li z té čieše píti,
juž čas mně jest všiučku vypiti.“
25 Řek to, počě otpušenie bráti,
řka: „Viec mi vás sde jest neviděti.“
Vstav na modlitvu, k cěrekvi jdieše,
a tu Boleslav s svými jeho strěžieše.
Když kněz Václav uzře bratra svého,
30 počě j'mu děkovati z kvasu cnieho.

Tehdy j'mu Boleslav věcě,
potrhna z nožnic mečě:
„Báfo, jáz tobě vsdy rád slúžiu,
a nynie takto ti poslúžiu.

35 Bude tuto konec tvým řečem.“
I da jemu vrch lba mečem.
Taká hróza Boleslava poje,
že ledva bratru kózě doje.
Však utě ucho svatému Václavovi,
40 a inhed vypade meč z ruky Boleslavovi.

den trwen ich dankin sol.
25 Abir ich han nu gnuk gelebit
vnde min sele nach Got gestrebit.
Sint ich Got dem richin
nit andirs mag gedeichin,
ich wil den tod beitin
30 vnd nit vndirritin.
Trink wir dan kelich gern
in Sante Michels ern!
Der bringit vns in daz himelrich.“
Vnd ir maint den kelich,
35 von dem gotis sun gerett hat:
„Mugit er vz dem kelich trinken sat,
dez nv zcít ist,
daz man in nu vstrinke czu dir vrist.“
Er nam vrlob nach der red.
40 Do er si geendit heť,
er sprach: „Ich sage vch, daz
ich sehe vch nit mer furbaz.“
Er gink in dy kirch zcu dem gebet,
das er treib vil stete.
45 Du Boleslab mit den sinen
hute sin des also fin.
Vnd herczog Venczlab in dem gebet
sinen brudir gesein het,
der erbern wirtschaf[t] dankt er im.
50 Du sprach Bolezlab in grim,
er zcoch vs der scheidin daz swert:
„Brudir, ich dich gern erte,
also din ich der an widerwent.
Hir wirt diner rede ein end.“
55 Obin vf daz houbt gab ir im
einen slag in grim.
Boleslab ein solich vorcht do bekant,
daz er dy hende kume entrant.
Doch slug er Sent Wenczlab
60 mit dem swert ein or ab.
Daz swert viel do czu hant
vs des Boleslabs hant.

Svatý kněz, vzem meč, je se mluviti,
řka: „Bratr, to-ť bych mohl otplatiti;
ale toliko-ť mi jest můj tvořec miľ,
že bych tvé krve pro věš svět neproliľ.

45 Řka to, meč bratru vráti:
„Co's počal, rač dokonati.“
I kleče u cirkve na prazě.

Boleslav se ku bratru přirazě,
je se na liudi voľati,
50 a ž' by j'ho zabiti chtěl, je se žalovati.

Když u cirkve na prazě kletieše,
a svú dušiu u boží rucě porúcieše,
Hněza a jeho bratřie přiskočichu
a tu svatú dušiu s tělem rozděllichu.

55 To se sta ot narozenie syna božieho
léta po devieti set po dvě dcátú osmého.

Tuto Boleslav syna svého mnichem učinil (Z).

Ale že Boleslav pro krstiny byl učinil kvas,
tomu synu pro příhodu vzděl bieše Strachkvas.
Nebo ktož sú vinni byli tu v úmrti knězě
svatého,

60 trpěli sú-ť mnoho zlého.
Hněza se s koněm propadľ,

Der helig herczog nam du das swert,
er wart reden mit der vert
65 „Brudir, sich herczu!
Ich mochte der tun ein sonnlichs nv;
abir min scheppir ist mir also lip,
darvm ich der virgebe
vnd dein blute vmb al werlt gar
70 nicht virgiez! Daz wisz virwar!“
Er gab dem brudir daz swert widir
vnd sprach: „Waz du hast angehabin sider,
daz geruch czu endin!
Des wil ich nit virwendin.“
75 Er kniet vf daz drischowel in der kirchin.
Boleslab furchte sich czu dem bruder czu gehin,
er begunde schrien vf dy lut.
Vnd do si in durch sinen neit
nicht woltin virderbin,
80 darvmb so wolte er sterbin.
Do er vf den drischowel kniet,
sin sel er kein Got nu virschriet,
di er Gote beval“) nv.
Hnyewiz vnde sin brudir sprungin czu,
85 si teiltin doselb von dem libe
dy heilgin sel. Dovon ich schribe,
daz ez geschen ist
nach der gebort Ihesu Crist
achte hundirt vnd acht nunezig iar
90 in der worheit ane var.

*Von Bolezlabin dem lastirwern
vnd sin helfern schantbern.*

Darvmb wont der Boleslabs stillin
ein wirtschaf[t] durch der touf willin^{b)};
den son durch dy geschicht
hiez er Soroquas vnd andirs nicht.
95 Wan dy an dem tode schuldig warin,
den must ez vil vbil widirvarin.
Hnyewiz^{c)} zcutrett ein roz vf erdin,

16 Zde se počíná l. zlomek Hanušův. 19 Vypím J. vypjem čiešku tu Camb. 30 ze všeho dobrého V.
17 Pro Buoh nemohu nic trpěti Camb. vypjeme L. vypímy P. vypíme Z. z kvasu ctného J. Z. Ff. ctného Camb.
Když nemohu pro mého tvorce 20 království nebeskému Camb. z kvasa ctného L.
jiného co trpěti P. ku království V. mú duši J. 32 potrh svého z nožnic meče Ff.
16—18 Ale již sem byl živ přieliš dluho. by naše duše vzal k bydu nebeskému svého meče Camb. L. Z.
Z tvé viery děkuju tobě mnoho. přijal L. Z. 34 takto-ť J. Ff.
Když nemohu trpěti nic jiného 22 o nejž Camb. o nejž J. o níž L. 35 Bude tobě J. Bude-ť juž Camb. Ff.
pro stvořitele svého; 23 Mož'te-li V. Můžete-li čieši píti L. 36 i da jemu u vrch mečem Camb. L. J.
neb mi jest toho píle, 24 juž čas mně všiu vypiti Camb. v hlavu J. u vrch lba Ff. Cc. P.
bych tu smrt trpěl pro něho 25 již jest mně v skuoře vypiti P. vrch ba H. u vrch hlavy F. ve chrbet C.
mile Z. Mat. XX, 22. Mar. X, 38. i da jemu ránu vytrženým mečem Z.
18 asa tu smrt Camb. L. 26 vás zde nevidati Camb. L. J. Ff. 37 podje L. J. Camb. Ff.
ale tu smrt V. F. asi J. 27 na modlitvy k cěrkvi Camb. V. 39—40 Však utě ucho bratru svému, 38 že jedva P. Z. Camb. uje Ff.
aspon tu smrt Ff. k cěrkvi L. Z. Ff. J. i inhed z rukú vypade meč jemu, Z.
asia P. 28 s panošemi Z. 40 z rukú J. Ff.

41 Sv. Václav L. J. počě mluviti Camb. 50 by jej Camb. by jeho bratr L. 56 po devieti stech... po dvě dcát Z.
42 Bratřie J. Z. Báto L. ež by Ff. L. Ff. F. J. po devieti set po dvě
ted-ť bych mohl optatiti Z. 51 Když u cirkve kněz atd. L. C. Z. dcát osmého Camb. V. Ff. po de-
43 ale tolik mi můj tvořec miľ L. Když sv. Václav J. vidcát J.
ale s toliko-ť P. 52 u božiej rucě V. 57 na kršćenie V. pro křtění Ff. pro
45 Řek to, meč atd. L. a bohu svú duši Z. J. 58 V Camb. toho verše není.
46 ve zlomku Hanušově schází. Text Bohu porúcieše Camb. Ff. 59 Wynny tu smrtju Camb. tu wmirthi H.
z Camb. a Ff. řka: „Co si počal“ J. 53 Hněvisa J. Hnyewyssa V. Knyeze 61 knezye Camb. knieže Ff. Hněvisa
řka: „Co si počel, rač konati“ Z. Camb. Hněvsa P. Ff. Hnywsa Hfm. V. Z. L. J. Hněvsa P. Ff.
47 u cěrekve Camb. V. v cěrkvi J. Štyrsa a Hněvisa i jich bratřie při- 59 wynny tu smrtju Camb. tu wmirthi H.
u cěrkve Z. spěchu L. 61 knezye Camb. knieže Ff. Hněvisa
48 k bratru Camb. L. Hněvisa s jeho bratrem přirazichu Z. V. Z. L. J. Hněvsa P. Ff.

^{a)} MS. *benat.* — ^{b)} MS. *willin.* — ^{c)} MS. *Hnyewiz, B. Hnyewizz.*

bratr jeho maletevstvem se rozpadl.
Z jich rodu zlé nemoci jmievajú,
a druzí se na každé léto vztékajú.

XXXI.

(Nadpisu není.)

Když snide svatý Václav,
by knězem bratr jeho, liúttí Boleslav.
Toho léta ciesař, mstě svatého Václava,
jide na kněze Boleslava.
5 Boleslav počě proti jemu jeti,
ale pro své hřiechy nemože dobře projíti.
Ciesař Čechy bojem pobi
a zemi u daň porobi.
Kněziu u dvora službu jmieti,
10 kotel nad ohněm káza držěti.

O diviech svatého Václava (Z).

Bóh, svatého Václava chtě svatost ohlásiti,
počě skřezě jeho veliké pomoci činiti.
Uzřěv Boleslav, že se božiej moci nomóz'
protiviti,
i počě v svatost svého bratra ot polú věřiti.
15 Po třech letiech káza jeho do Prahy přenesti
a v svatého Víta kostele jej tajně pohřiesti.
Když to svaté tělo do Prahy nesiechu,

sin brudir muste muselsuchtig werdin.
Er^{a)} geslecht alczumal
100 hatte boze suchte an czal,
er^{b)} etlich tobint alle iar.

XXXI.

Du Sant Wenzlab waz virvarn gar,
Boleslav, sin brudir, herezog waz.
Der keisir nam rach desselbin iars;
vmb Sant Wenzlabin
5 gink er vf herczogin Boleslabin.
Boleslav begunde im hinkegin gen,
abir vor sundin mochte ez im nit wol gen.
Der keisir dy Bemín in einem strid obirwant,
du macht ir^{c)} dinsthaftig^{d)} daz lant.
10 Er gebot dem herczogin an sin hof
czu dem fewer haildin den topff.^{e)}
Daz solde sin ampt sin gwesin,
domid wer er genesin.

Di zceichin Sent Wenzlabs czukunft
sullin der hir werdin kunt.

Got wolde Sente Wenzlabs ere merin,
15 durch en teid er groz zceichin vf erdin.
Daz sach Boleslav wol,
daz nimant widir Got mak noch sol,
er wart an Sent Wenzlabs selikeit gloubin.
Er hiez en gein Proge furen tougen^{f)}
20 vnd in Sent Wenzlabs kirchin begrabin.
Du si den heiligin czu Prage woldin tragin,

62 maľomocenstvím *Camb. J. Ff.* 8 v túž daň *Camb.* v dani *Ff.*
maľomocí *L.* maľatovstvem *V.* opěť v daň *L. Z.*
malatenstvím *P.* maľetevstvie = podrobi *Z. P.*
vlaské maľattja, franc. maľadie. 9 kněziu káza u dvora býti *Camb. Ff.*
61—64 Hněvisa se s koněm propadl, knězi u dvora svého káza (službu) jmieti *V. úřad P. F.*
a Štyrsa se maľomocenstvím 9—10 knězi českému za službu jmieti
rozpadl, kotel nad ohněm u dvora držěti *J. Po 16*
a druzí se na každé léto vztékajú, káza knězi u svého dvora úřad
a z jich rodu zlé nemoci mievajú *Z.* jmieti,
63 mieváchu *L.* kotel v kuchyni nad ohněm
64 vztěkáchu *L.* držěti *Z. L. P. F.*
1 kněz Václav *Z.* 11 Bóh, chtě svatého Václava osla-
3 mstieše *Camb. Ff.* msti *L.* viti *L. Z.*
5 proti němu jiti *Camb. V. Z. Ff.* Buoh...svatost oslaviti *Camb. Ff.*
6 ale pro hřiech *C.* ale pohřiechu *L.* 12 počě skrze něho *V. J.* skrze-ň *Camb.*
nemožieše *Camb. Ff.* nemože sli- *Ff. L.*
čně projíti *Z.* 12—14 učini skrze něho hrozně divy a po-
5—6 Boleslav proti němu jide, moci,
ale pro své hřiechy zle projide *P.* uzdravuje mnohé nemoci. 17 veziechu *J.*

Uzřěv Boleslav, že se protiviti
nemuož boží moci, ani brániti,
počě od pokú bratra svého
dověřiti svatosti jeho *Z.*
15 přivezti *Ff.*
16 u svatého Víta kostele *Camb.* v ko-
stete *Ff.*
kladou *L. F. P.* a *J²* tyto verše:
řka: „Neschováte-li ho do svieta,
svedu vy mečem s tohoto světa.“
K tomu přidává *P.*
Strachem velikým posli se jechu
svatého těla dobývati
a na cestě velmi pospiechati.
L. F. a *J²* pak kladou:
Jimž přikázáno bieše, do Bolesla-
vi(ě) jidú,
a když k svatému hrobu přidú,
počechu těla svatého dobývati
a do Prahy pospiechati.
17 veziechu *J.*

^{a)}—^{b)} MS. *er*, B. *gr.* — ^{c)} MS. *ir*, B. *er.* — ^{d)} MS. *dinsthaftig.* — ^{e)} MS. *czu dem wer haildin dy touf*; B. *fewer...*
den topf. — ^{f)} B. *tougen.*

nadvú městú stělem svatým hnúti nemožiechu.
Dvě řečě bez mostu a łodí přejedú,
20 vězni s okovami z žaláře vynidú.
Rány jeho všě zacělely běchu,
ránu jednu jako novú vidiechu,
juž liúttý bratr byl učinil
a tiem znamením jeho vinił,
25 a úško, jež byl uťal, toho nebieše.
Ale svatý Václav sestru Přibyslavu jmieše,
ta svatá dievka kněziu povědě:
„Já-t svého bratra zjevením vědě,
že úško svaté mezi stěnú a dřevem do té
doby ležalo,
30 tu kdež se bylo to zlé dieło stało.“
Nalezše ucho, k hlavě pričiniču:
tak přicele k hlavě, až se podivichu.
Tehdy kněz jeden tu bieše,
ten s velikým pláčem prosieše,
35 aby j'mu těla rácił udělití,
sliubuje, že j'mu chce tiem nábožněje slúžiti.
Inhed se je jeden nehtek viklati;
vzem jej, je se jemu děkovati.
Již tu biechu, Bohu chválu vzdachu
40 a to svaté tělo schovachu.

an zwen stetin mochtin si in nit rurin.
Czwey wazzir an pruk vnde sif^{a)} sy obirfurin,
dy gevangin in einem kerchir sach man ledig varin.
25 Vnd alle sin wundin geheilt warn;
nach saen si eine wundin, als si new wer,
dy der vnguticher het getan sinem brudir,
vnd mit dem zceichin zcach er sin^{b)}.
Daz or^{c)} waz ouch nit da by,
30 daz er im het abgeslagin.
Abir dy sweistir Sent Wenzlabin,
dy waz Priziwzlawu gnant,
dy heilige iungfrow dem herczogen bekant.
Si sprach: „Von mines brudirs taugen waz
ich iczund,
35 dy er mir machte kunt,
daz daz heilig or mit der vrist
czuschin tor vnd want geligin ist,
dort, da daz vbil uerk geschach.“
Du man daz or irsach,
40 man fugt ez czum houbt zcu hant,
ez erzczite sich selbir alczu hant,
daz si alle wundir nam,
als Got vnd im wol geizam.

Ein zceichin Sent Wenzlab tet,
do en ein pristir vm bat.

Du sach man ein pristir innen,
45 der bat mit grozin weinen,
daz im der vil gut
sines lich[n]ams mitteilm gerucht.
Er globit im deste andechtlichir
czu dinen von sines herczin ger.
50 Czu hant viel en nal ab vir dy worheit^{d)};
den nam er mit groszir demudikeit^{e)}.
Alle, dy do warn, God lob gabin,
du si den heiligin lichnam woltin begrabin.

18 jím hnúti *L. J.* tělem svatým *Ff.* Já to svaté úško dobře vědě 33—38 těch veršův není v *P.*
19 dvě řečě divně bez brodu pře- zjevením svatosti jeho, 35 svého těla *Camb. V. J. L. Z.*
jedechu *L.* mého bratra zmlitkého *Z.* 36 ...to, že jemu chce tiem snažněje
20 vězni skovani z žaláře vyndú *Z.* 29 ucho *Camb. Ff.* dřevem *Camb.* *J.* sluby sye gemu chceze *Camb.*
22 jednu ránu na hlavě atd. *L.* *V. J². Ff. Z.* dvěmi *J.* chtě jemu tiem snažněje slúžiti *Z.*
23 již líty bratr lítě byl učinil *V.* 30 od té chvíle, až se to stało bylo *Z.* 37 ihned se jemu nehet jeden vyvráti
25 a ucho *Camb. L. Ff.* to zlé dieło *Camb. L. V. Cc. Ff.* *L.*
26 „Přibyslavu“ *Zl. Hanušův.* to zlé bylo dalo *J.* článek *Z.* nehet *Ff. L.* hnátec *J².*
sestru pannu *Z.* mějieše *Camb.* 31 Nalezše *H.* nalezše *Ost.* k hlavě 38 počě jemu děkovati *J.*
28—29 že ucho svaté mezi stěnú (i) přiložichu *L. C.* 32 všiekní podivichu *V. L.* vzěv jej *Z.*
dřevem do té doby leželo *L.* 32 tomu podivichu *Ff.* 39 Ti, jenž tu biechu *J.* vzdali *Z.*
28 Já-t svého bratra ucho zjevením božím vědě *V.* 33 Kněz jeden *Camb. V. J. L.* pochovachu *L.* pochovali *Z.*
zevením *Camb. Ff.* Při tom jeden kněz bieše *Z.* 40 pokorně schovachu *C.*

^{a)} MS. *sif*, B. *schiff.* — ^{b)} MS. *zsaci*, B. *zeichint.* — ^{c)} MS. *daz ez waz ouch da by*, B. *daz or...nit daby.* —
^{d)} MS. *vorheit.* — ^{e)} MS. *odmudikeit*, B. *demudikeit.*

Boleslav, znamenav, čso zavini,
za svú vinu Strachkvasa, syna svého,
mnichem učini.

Ale neměl-li jest pokání pravého,
málo by spomohla svatosť sy^{na} jeho.

45 Pak kněz Boleslav káza zemanóm u Bole-
slavi miesto zdíti,

o to se zeměné jechu raditi.

Po řečníku knězi v tom odpověděchu,

a toho učiniti neroděchu.

Kněz povědě jich řečníku:

50 „Běda tobě, můj starý vinníku!“

Sám jemu inhed stě hlavu,

a vržě za se tak krvavú.

Vskočiv na peň, je se mluvíti:

„Kto se chce mně protiviti?“

55 Páni se knězi pokorichu,

a Boleslav zdiú ohradichu.

XXXII.

Od šcedrého Boleslava (H. Camb. Ff). Ot Bole-
slava šcedrého tuto pravi (V). O knězi Bolesla-
vovi dobrém a o sv. Vojtěchu (Z).

Pak Boleslav liúti snide,
jeho syn Boleslav na stolec vznide.

Wez Boleslab zcu der stunt,
Send Wenczlabs brudir, begunt.

55 Boleslab pruft sin bosheit stillin,
er machte durch siner sel wiln
Sdrahussum, sinen sun,
ein monich czu siner lun.

Abir het ir^a) nit ein andir buz,
em ist sines sons heileket nit gewesin suz.

60 Boleslab gebot den lantherin,
dy stad czum Boleslabs czu merin.
Darvbir namen si rad vdir in,
si widirsaitin im mit irm kleinen gwin.

Der herczog antwurtit irem botin:
„We dir, du wirst mit mir in notin.“

65 Er slug im selbir daz houbt ab
vnd warf ez plutig czu dem grab.
Czu hant sprank er vf ein stock,
er begunde redin noch:

70 „Wer wil sich widirseczin,
den wil min here lecczin.“
Dy lanthern demutigintin sich gein dem herczogen
vnd mustin den Boleslabin mauren doch.

XXXII.

Von dem mildin Boleslabin
wil ich disze red irhebin.

Boleslab der graulich gink darnach ab,
du richte sin sun, der milde Boleslab.

- 41 Boleslav zavini znamenav co a zavini (sic) Camb. a všickni bez hradův seděli, aby tiem vietší pěči o zemi co učini Ff. jměli, aby tiem vietší pěči o zemi co zavini V. že je zavini L. 42 Svého syna Strachkvasa mnichem učini J. 43 za svú duši... učini V. Z. 44 za svú duši Strat[ch]kvasa mnichem učini Camb. Ff. 45 za svú duši syna svého mnichem Strachkvasa učini L. 46 ale nemá-li pokání jiného Z. 47 nespomohla by mu atd. L. 48 málo by mu Camb. Ff. 49 Pak kněz zemanóm rozkáza, město Boleslav zdi hraditi káza. 50 Zěmené se jechu raditi, řkúc: „Co chcem učiniti?“ Z. 51 o to se zeměné počechu raditi Camb. 52 Mezi 46 a 47 má L. tyto verše: A to na své radě nalezli, aby jakž mohúc najlépe zemi tvrdili, 53 a všickni bez hradův seděli, aby tiem vietší pěči o zemi jměli, aby tiem vietší pěči o zemi 54 řkúc: „Bude-li každý svůj dvór tvrditi, nebudem moci pravým mierem býti; neb bude každý na svůj dvór hleděti a obce i jeden nebude tbáti. Nedajmy tvrzí nikomému stavěti, 55 a proto nás každý musí životem země brániti. V tvrzech bude oblenění, a tak země jisté ztracenie.“ Mimo L. jsou verše ty v J. F. P. a C. (Dudík MGZ. str. 415). I Hfm. je před sebou měl. 56 nalezú — tvrdili mezu F. 57 nemoci budem nikdy P. F. 58 svého dobrého hledati J. C. dobra P. a obce nebude žádný dbáti J. 59 žádnému tvrže J. 60 proto každý musí meze životem brániti J. 61-12 V tvrzech se oblenimy, a tak obci mezi ztratimy J. V P. veršův 11 a 12 není. 62-48 Po řečníku to knězi pověděchu, že toho učiniti nechtiechu Z. že Boleslavě zdíti nechtiechu L. 48 neroděchu Ff. -ichu Camb. 49 odpovědě řečníku Camb. Ff. 50 sám jemu mečem stě hlavu Z. vytrh meč, i stě jemu hlavu L. 51 Kto se jemu chce J. jemu ještě J. „Kto se chce mně atd.“ Camb. Ff. Z. „Kto se chce ještě protiviti?“ L. 52 Nesmě se i jeden hnúti, ani smě kto i špetnúti. F. 53 syn jeho, Boleslav šcedrý na jeho stolici L. na jeho stolec Camb. Ff. otcův stolec Z.

^a) MS. ir, B. er.

Polúci se svatý ze zlého
a milostivý z liútieho.

5 Kostelův dva dcěti v Čechách postavi,
mládí Boleslav ustavi.

Almužny veliké činieše,
křestanstvo velmi plodieše.

10 Jmějieše sestru děvojnu, tej diechu Mláda,
ta bieše božiej cti velmi ráda.

Ta jide do Říma v kniežeciej drážě,
i doby biskupstva na Prazě.

Ta zákon svatého Benedikta do Čech přinese,
k svatému Juřiu mnoho panen snese.

15 Prvý biskup mnich, ten Sasic bieše,
a Dětmar jménem slovieše.

Druhý svatý Vojtěch, ten také mnich bieše.

Otec jeho jmě Slavník jmějieše,

matka jeho Střezislava bieše,

20 sestřenec knězi zlickému bieše.

(Slavník ten v Liubici dvorem sedieše).

Ale že eti netbajieše,

Strachkvasovi mnichu biskupstva postúpiti
chtieše,

ale Strachkvas přijeti nerodieše.

25 Tehdy mu svatý Vojtěch povědě:

„Synku, jáz to dobře vědě,

ty nyní moha, i nechceš přijeti,

potom budeš chtieti,

a nelžě-f bude jmieti.“

Ez quam von einem bozin ein heiligir
vnd ein gut gabe von einer gruolichir.

5 Czwenczig kirchin in Bemin er gestifit hat,
er pauwit dy iungin Boleslabs stat.

Groz almuszin machit er

vnd erwert dy cristinheit gar ser.

Er hette ein sweistir, dy hiz Mladach,

10 dy gotis zeir vnd er gern sach.
Dy lad sich gein Rom czu der furstin sampnunge,
do erwarb si czu Prage das bistum.

Si brachte Sent Benedictes orden czu Behem,
si sampte vil iunefrouwin czu Sent Jurgin.

15 Der erste bischof ein monich waz vs Sazzin lant,
vnd waz Ditmar gnant.

Vil al Gotis knecht

Sand Albrecht.

Sand Woycezech waz ouch ein monich,
sin vatir der hiz Schlaulich,

sin mutir hiez Struzlawa.

20 Slavonik waz von Zlicensi derpiet da,
des herczogen swager.

Czu Lubici mit dem hof lag er.

Dez sun waz der bischof Sent Woycezech.

Sundir tracht er nit of ere, noh waz vrech.

25 Er wolt dem monich Sdrachwasso
von dem bistum gewechin do,
abir Sdrachwas ez czu nemen wedirret.

Du sprach Sent Woycezech vf der sted:

„Sunder, ich weiz wol, du wilt nit nv

30 ere entphan, so du
hirnoch woldis gern:
si wirt sich von der verrin.“

- 3 polúčiti se = vydariti se, vrhnouti se. 16 Dětmar slovieše Camb. Po 21 ot Sázy až do Moravy své dědiny jmieše, toho syn svatý Vojtěch biskupem bieše. J. 4 z ukrutného Ff. z lítého Ost. 15-17 Prvý biskup mnich Sasic bieše, ten sobě jméno Diethmarjmějieše. 5 kostelův učini V. dvanáct Z. Po něm druhý Vojtěch svatý, 22-23 netbáše — postúpáše L. 6 a město Mladý Boleslav ustavi Camb. V. J. L. Ff. Z. ten také z mnichův bieše vzatý Z. 22 cti světské J. L. 17 Potom byl biskupem Vojtěch, 23-24 Strachkvasu káza před sebe jíti, knieže svatě, chtě jemu biskupstva postúpiti. Strachkvas nechtieše přede-ň jíti, ani biskupstva přijeti Z. 9 mjějieše sestru pannu P. Srov. Levit. 21: Nad sestru děvojnu, ježto nenie vdána za muž. Poněm by biskupem Vojtěch svatý, 24 Ale Strachkvas nerodi přijeti, šlechtic zemský, a ovšem bohatý J. řka: „Zda mníš, bych se neměl kam dieti?“ L. 11 v knížeci dráze = úpravě a komonstvu. Sant Albrecht Hfm. Ale Ztratkvas nerodě přijeti, řka: Zda mníš, že bych neměl zbožie, kdybych chtěl mieti. P. F. C. 12 i doby biskupa Ff. u Prazě V. L. Praze J. Z. 18 jméno Ff. řka: „Zda mníš, bych nejměl zbožie, bych je chtěl jmieti za ubožie?“ J. 13 Benedichta V. 19 Střezislava bieše Camb. a matka Střezislava bieše L. 20 a 22 Ten Slavník v Lubnici seděl, až do Moravy tahdy (tak i ve v. 25.) vše dědiny jměl L. 26 Tento verš v L. vypuštěn. Já to, báto, dobře vědě Z. 15-16 Prvý biskup mnich, ten Dětmar slovieše V. 21 v Camb. Ff. chybí; text z V.

- 30 Svatý biskup chtieše ľud pohanských obyčejův odvesti, chtě jej ke křesťanským obyčejům přivesti, by v pravé manželstvo vstúpili, a pohřeb u svatých jměli, a trhu v neděliu nedieli, lidí robotných nejměli. Když kopřiv z své zahrady nemož' vypleti, musí všiu zemi zakleti. Zaklev zemi, svatý Vojtěch do Říma jide, proti jeho vůli Strachkvas na biskupin stolec vznide.
- 40 Když jeho na biskupstvo světiechu a knězie około jeho stojiechu, črt v Strachkvas vstúpi; doniudž duše, dotud z něho nevystúpi. Pak svatý Vojtěch do Čech se vrátí, otklev zemi, do Polan jide, chtě tam kázati.
- 35 vnd mit cristelichin
czu Got bringin, dem richin,
daz si an dy rechtin e tretin,
vnde czu den heilgin bigraft hetin,
vnd an dem suntage nit koufsaczis pfeigin,
40 noch dy leut mit eigin wegin.
Du der bischof sinen zartin
nicht mochte vsgeritin^{a)} sinen gartin,
du must er daz gancze lant
kundigin in den bau czu hant.
45 Er gink darnach kein Rom
vnd Sdradwaz vf das pistum sich nam
widir allin sinen williu.
Do si in weichtin in der stillin
vnde dy pristir vmb en sazzin,
50 der tufil quam in Sdrachwazzin.
Als lang er het dy sel in dem lip,
sin will er mit im virtreip.
Darnach Sent Woyezeech quam
her widir von Rom.
55 Er liez daz lant vz dem ban,
vnd gink bredigin hin czu Polan.

30 pohanským obyčejům otučiti J.
31 křesťanským činóm zučiti J.
k křesťanským činóm Ff.
30—31 Svatý Vojtěch, chtě lid odvesti
obyčejův pohanských a v křesťanské přivesti Z.
33 u svatých kostelův L.
34—35 těchto dvou veršův v Z. není.
39 na biskupin stolec vznide Ff.
na biskupin stolec vjide L.
na biskupstvo vjide Z.
Po verši 39. Z. F. P. C. a Hfm.
kladou tuto epizodu; v L. čte se
teprv po v. 43.
My tuto klademe čtení L.:
Strachkvas káza svatého Vojtěcha
tři bratří zabiti a rod jeho vešken
z země vypuditi.
V tu svatý Vojtěch před papežem
mši pějieše, a když po božiem
synu v tajně (tajnici Z. C.) stojieše,
anděl boží káza jemu do Čech
na cestu vstáti, v Lubici svú
bratří pochovati. I uzře, že jeho
bratří ležie zbiti,

pohřeb je, lidu se ukáza.
A v tu dobu papež otáza, proč
by kněz dřiemal, mše před se
nedozpieval? I káza ho probuditi.
Svatý Vojtěch poče mluvit:
„Tak ste mnú chváta, až ste mě i
obměškali, že jsem zapomněl
rukavice vzieti. Aby(ch) mohl svú
mši dopěti, kažte mi rukavice
požičiti.“ Papež, chtě se
tiem ujistiti, je se jeho tázati,
proč by měl tak dluho dřiemati.
Svatý Vojtěch odpovědě:
„Otče svatý, o snu nic nevědě.
Anděl boží vedl mě do Lubice,
a tu sem odšel rukavice.“
Papež káza poslóm do Lubice
jeti a té řeči celú pravdu
zvěděti. Posli, že jest ta řeč
jistá, zvěděchu, na znamenie
odtud rukavici přinesechu.
Text C. s varianty dosti
známými otištěn jest v Dudíkově

spise Mährens Geschichtsquellen
(str. 415). Hanka text vstavku
toho (str. 195—197) sestavil
z C. Z. F. a L. Ješin nalezl jej
„v jediném exempláři“, a pro to,
i z důvodů vnitřních (viz jeho
předmluvu), opominul jej do
svého vydání vložit. Totéž učinil
Procházka, jemuž texty F. a Z.
byly známy.
40 světiechu Camb. L. zvedechu Z.
41 około něho sědiechu Z.
42 črt v toho Strachkvasa vstúpił
Camb. V. vstúpi Ff. Z.
črt v Strachkvas vstúpi L.
43 donidž mě duši v těle, (dotud)
z něho nevystúpi Ff. L.
a doniž byl živ, z něho
nevystúpi Z.
donadž jmě duši v sobě, odtud
atd. V.
a donudž živ byl, z něho
nevystúpi J.
44 opěť se do Čech vrátí L.
45 do pohan Camb. Ff. do Plan V.
Cc.
„chtě tam kázati“ v Camb. a Ff.
chybí.

^{a)} MS. geritin, A. geruetin.

- Opěť zaklev zemi, do Prus jide,
ottud s korunú mučenníkovú k Bohu dojde.
To se sta léta od narozenie božieho
po devieti set po devieti dcát šestého.
50 Z jeho smrti ciesař Čechy vini.
bez jich děky Tekdaka biskupem učini.
Kněz Boleslav snažně Bohu slúžieše,
pro to se jemu vezde dobře vedieše.
Polany tehdy pevně pobi
55 a všie země až do Krakova doby.
Na Krakově posádku posadi,
jiné tvrzě Čechy osadi;
neb svoboda veliká bieše
proto čest i sbožie jmějieše.
- Abir du daz lant in den ban quam,
er czu Pruszin sich nom.
Er gink von dan in der marter cron
60 czu Got in des himels tron
nach sinem virdintin lon,
vnd lobit Got in einem don.
Nach Crist gebort geschach ez zcwar
nun hundirt vnd sechs vnd nunczig iar.
65 Sines todes zceich der keisir dy Bemín,
er macht wedir si czu bischof Thekdakin.
- Abi von herczog Boleslabin dem milden,
wi er Polan betwungin had sundir schuldin.
- Herezog Boleslab dinte vlisliche Gode,
darvmb ez im wol gink in notin.
Die Polan er vbirwant mit graw
70 vnde er krigit daz lant czu Cracow.
Vf Cracow saczte er sine warit,
dy andirn vestin mi Behem bewart;
wan er was ein groszir vrey,
davon het er ere vnd was rich.

XXXIII.

Ot Boleslava skúpeho, českého krále, i slepého
(Camb.). Od Boleslava skúpeho, kněze českého
slepého (Ff). Ot Boleslava skúpeho slepého (V).
O skúpem Boleslavovi se praví (Z).

Pak svatý a slechetný Boleslav snide,
po tom syn jeho, Boleslav skúpy vznide.
Ten nerodi do Polan Čechóm ztrávy dáti,
a proto polskú zemi i svú všiu čest i život
ztrati.
5 Na Čechách Polené u Polšče všech tvrzí
dobychu,
a což tam bylo Čech, ty všě zbichu.

XXXIII.

Von Boleslabin, dem kargin man,
der virlorn hat daz lant czu Polan.

Du der edel Boleslab
vnd helig waz gegangin ab,
noch im der karge Boleslab
den Behem nit kost czu Polan gab.
5 Darvmb virlouz er Bolan,
sin ere vnd lut mit nam.
Dy Polan gwunnen dy vestin
gein den bomschin^{a)} gestin.
Was Bemín do blebin warn,
10 dy totin si in iren scharn.

2 po něm V. L. Z. Ff. J. znide L.
3 Ten nechtě Z. do Polen L.
ten nerodě ztravy do Pohan (opr.
Polan) Čechóm dáti Ff.
4 a proto život a Polsko i vši čest
ztrati L.
zemí a svú čest Ff.
5 svých tvrzí Z. Polené Ff.
6 a co tam bylo Čechův, to všechny
zbichu L.
a což jich tam bylo, ty všechny
zbichu Z.

6 Toho verše v Camb. a Ff. není.
7 mučedlníci Z. mučedlníků J.
Boha dojde P. F. k Bohu jde L.
49 devátého J. po devieti stech Ff.
po devadesáti šestého L.
po devieti stech po dvú dcát šes-
stého Z.
50 Po jeho létě i smrti ciesař Čechy
vini Camb. Po jeho smrti Ff. Z jeho
smrti V. L. J. Jeho smrti Z. P. F.
51 Teklada Camb. Ff. J. Teddaka V. Cc.
Tekdaka L. Tekdala Z. Tekdaka F.

Tekdalia C. Ceklada P. Čehadka
J². einen Sachsen Hfm.
53 vesde dobře dějieše V.
54 Pohany (opr. Polany) Ff.
56 Craco Hfm.
58 svoboda veliká V. L. F. veliký Camb.
Ff. J.
neb svobody veliké bieše Z.
svobodný velmi P.
Svoboda = hrdina, muž udatný
a podnikavý. Srov. hl. LXXX v. 12.
1 Pak ten slechetný Z.

^{a)} MS. romschin gestin.

Boleslav do Polan jide
a svú škodú s Polany u mřě snide.

Mezka, kněz polský, pozva na hody kněže
českého,

10 za pravým mírem káza vylúpiti oči jeho.
Hlédaj, čemu-ť jest taká skúpost!
Pravý jest blázen, jenž ju jmá za múdrost.
Hledaje kněz český cizieho oběda,
i utka jej jeho běda.

*Od Oldřicha a od Jaromira (Camb. Ff).
Ot Oldřicha a Jaromira (V).*

15 Kněz Boleslav pro velikú bolest s světa snide,
a Mezka, kněz polský, do Čech mocně vnide.
Boleslav slepý dva syny jmějieše,
Oldřich starější a mlazší Jaromir slovieše.
Tehdy Oldřich u ciesaře dvořieše.
20 Ale že Mezka mnoho zlata jmějieše,
Oldřicha u ciesaře kúpi;
proto na ciesaře vešken ľud vzúpi.
Jaromir mlád ješče bieše,
však země rád brániti chtieše.
25 Ale, jimž bieše učiniti, ti netbachu,
jedno že ot něho stříebro brachu.
Mezka Oldřicha u věži jmějieše,
a hladem jeho mučieše.

Czu Polan gink Bolezlab,
do nam er vrid mid schadin ab.

*Wi der karge Bolczlab
czu Polan geblendit wart.*

Meska czu Polan der herczog lut
czu einer wirtschaf[t] den herczog gut.
15 In rechtin vrid wolde er sich rechin
vnd hiez^{a)} im dy ougin vsbreichin.
Sich, worczu solche karkeit nucze sy!
Er ist ein tor, der si^{b)} der wisheit fugt by.
Der herczog von Bemin
20 suchte ein fromdes mal czu schain:
em begeinte sin vngelucke
von den Polan vff sinem rucke.

*Von des blindin Bolezlabs sun,
des erstin von Vlrich un.
Denselbin kauft Meska
von dem keisir da.*

Do gink herczog Boleslav
von groszin smerczin ab,
25 vnd Meska fur mechteclich
darnach in Bemin rich.
Der blinde^{c)} Bolezlab het zewen sone zcart,
der eldistir^{d)} Vlrich geheiszin wart,
der iungir hiz Iaromirt.
30 Vlrich by dem keisir hoffirt.
Abir Meska hatte goldes vil,
er kauft in vom keisir vf en zeil;
darvmb allez volk obir den keisir schrey.
Iaromir waz noch nit daby,
35 ydoch wolt er daz lant beschirmen gern.
Abir dy im daz soltin helfin wern,
dy achtin sin nit, als in czam,
sundir yelichir von em golt nam.
In einem kerchir het Meska Vlrichin
40 vnd martirt en^{e)} mit dem hungir tagelichin.

8 s Polany se snide Z.
s Polany u mř vnde L. J.
9 krále českého Camb.

9—10 Pak Mezka, jsá úmysla zlého,
pozva na hody kněze českého.
Chtě ho tudy potupiti,
káza jemu oči vylúpiti Z.
10 myerem Ff. vylúpi oči jeho L.

11 čemu-ť se hodí taká skúpost V. L.
J. Ff. komu se hodí Z.
12 ktož ji má V. L. J.
14 i utka jej veliká bieda Z. gyeda
Camb. ho jeho běda Ff. L. atd.
16 silně do Čech vnide V. L.
a Mezka do Čech mocně vjide Ff.
18 staršiemu L. starší Z. Jaromir Camb.
Ff. (vždy tak).

19 V ten čas Z.
20 Ale Mezka Camb. Ale že Mezka
Ost.
22 vešken svět L. veš svět J². veštek,
veš lid V. J. C. Cc.
26 jedné stříebro ot něho brachu Ff.
27 jmieše V. mieše Ff. drzieše J.
28 ho velmi Z.

^{a)} MS. wolt m, B. hiez im. — ^{b)} MS. sich. — ^{c)} MS. blunde. — ^{d)} MS. eldirstir. — ^{e)} MS. ein.

XXXIV.

*Ot Vršovičských nevěře a od kněže Mezky (Camb.).
O nevěře Vršovičských a o Mezkovi (Ff). O Vršov-
ských zlych nevěře (V). O Vršovicích, ježto kněze
Jaromira chtěli ustříeleti (Z).*

V tu dobu v zemi Vršovici největší biechu,
Kochana mezi sobú za starostu jmějiechu.
Tehdy, když Mezku silna z zemi uzřechu,
nemúdrú velmi radu vzěchu,
5 řkúc: „Dohubim' kniežeci plod,
tiem činem bude náš slovúten rod.
Budem kniežaty jako v šachy hráti
a ot každého budem dary bráti.
Ciuzí kněz bude se nás báti;
10 nebo chc'my-li, můzem z sebe kněže dáti.
Proto nedámy kniežeciemu plodu vzníti,
ač sami chcemy mocni býti.“
Když to Vršovici mluviechu,
velmi peskú radu jmějiechu.
15 Snad toho nevědiechu,
že kniežata se všech stran jmějiechu,
jih každý země užiti chtieše;
však ciesař v svej moci bieše.
Nemúdrí Vršovici toho se všeho nebojiechu,
20 a pro to svého kněže Jaromira jechu.
Na velezskú horu kněže vzvedú,
k jednej lípě jej přivedú,

1 O Vršovicích viz monografi Dr.
H. Jirečka v Světozoru Slov. No-
vin 1861. str. 281—308.

1—2 V tu dobu Vršovici v zemi biechu,
ti najmocnější rotu jmějiechu.
Kochana sobě za starostu vzěchu
a s nevěřú se obchodichu. Z.
1 najmocnější V. L. J. Ff.
5 dohubim Camb. dohubme L. do-
hubmy Ff. V. J. dohubíme Z.
rod Ff.
6 tiem-ť nám bude slovúten rod L.
plod Ff.
7 kniežata V. s kniežaty J. werden
mit den fursten schachmatt spielen
Hfm.

10 můzem bez kněže býti Camb. Ff.
bez kniežat býti J². Text z J.
Po 10 pakli chceme, můzem bez kněze
býti Z.

nebo chcem-li, můzem bez kněze
býti L.
11 nedajmy J. plemeni V. L. J. Ff.
12 Verš tento jen u J. se nalezá.
13 Když Vršovici spoú mluviechu Z.
14 zlí radu Ost. (krom Ff.).
16 že se všech stran kniežata sebe
střežiechu J.
około sebe jmějiechu J².
že se všech stran około nich
kniežata biechu Z.
že kniežata se všech stran sebe
mějiechu L. Ff.

17 jihž každý atd. L. jenž každý Z.
jihž (gichs) každý země požití chtieše
Ff.

18 avšak-ť Ff. avšak Ost.
všech mocen bieše J².
19 Vršovci Ff.
20 a proto své kniežě Jaromiri jechu
Camb.
21 Na welesku Camb. welezsku J. Ff.
Na velikú horu kněže vzvedú V. Z. P.
F. C. Cc.
Na velikú horu jej vzvedú J².
Na velikú horu jej vedechu L.
auf Wolessyner berg Hfm.
22 přivedechu L.

XXXIV.

*Wi Kochan mit den Wrsouicensir ging
vnd den andirn brudir Iaromirum ving.*

Czcu der zeijt Wrsouicensir ein valschir cristin
warn im lant^{a)} dy me[ch]tigistin,
Kochan si hettin fur herin vndir in.
Do si Meskam im lant sahn mechtig sin,
5 si namen einen tumbin rat
vnd sprachin: „Virsnidin wir der furstin kint^{b)}
mit tad!
Geschit daz, so wirt vnsir slecht lautmer.
Wir werdin spiln mit den furstin noch ger^{c)}
in dem schach[z]awel vrolich,
10 wir werdin von irn gabin rich.
Di frvmde geborn herczog wern vns furchtin,
odir, ob wir wullin, so moge wer tun kunt,
vs vnsirme^{d)} geslechte czu nemen ein herczog;
wullin wir, wer mogin sin noch an heren.
15 Darvmb laze wir der furstin sam
nicht ofkomen noch wern zam.“
Du daz Wrsouicensir retin,
gar einen bozin rad si hetin.
Villicht wustin si des nicht,
20 daz man dy furstin sicht
teil habin an den landen.
Darvm ez en iclich^{e)} wolt habin zcu handin,
der keisir hette ez alliz in siner gwalt.
Daz forchten^{f)} dy Worsouicensir iung vnd alt,
25 vnd irn herczogin Iaromirum
vingin si vf irn vrom.

*Wi si an Iaromirum suchtin
irn frum vnd nit im schadin mochtin.*

Si furtin Iaromirum vf den berg
czu einer linden, do da sang ein lerche,

^{a)} MS. lut. — ^{b)} A. kint. — ^{c)} MS. mit, A. noch. — ^{d)} MS. unsme. — ^{e)} MS. en iclich, B. ein iglicher. — ^{f)} MS. furtin, B. forchten.

k tej svého kněze přivázachu.
Ach, kak se zle potázachu!
25 I počechu jím špíletí
a jako k cíliu šípy k němu stříletí.
Ale toho i jeden nevidieše,
že syatý Jan, boží křtitel, kněze zaslánieše:
v svatého Jana hůni šípi tčiechu,
30 kniežecieho těla nedotkniechu.

O Hřivcovi a Hovoře (Z).

Kněz v tom lesě dva lovcě jmějieše,
jeden Hřivec, druhý Hovora slovieše.
Hřivec s Vršovici držieše,
Hovora hospodě věren bieše.
35 Hřivec kněze zradil bieše,
ten jeho najviece mučieše.
Hovora, když tu řeč zvzdě,
u Pražě věrným povdě.
Řechu: „Neviemy, co tomu učiniti,
40 ani viemy, kamo jíti.“
Hovora vecě: „Budu-ť trúbiti,
k trúbě nemeškajte jíti.“
Hovora Vršovicom se pokáza,
Hřivec na-ň jako na zlého ukáza,
45 prosí, by nedali Hovoře živu býti.
Hřivcovi kázachu jej oběsiti.
Hovora je se jich prositi,
by jemu přieli sobě tříkrát potrubiti.

daran si bundin ern herczogen.
30 Ach, wy ubil habin si ratis gepfoen!
Si wurdin in scheiltin vil,
si schozzin czu im also czu dem czil.
Abir nimant sach daz,
das der taufir Sant Iohannes mit im was,
35 der in hatte vbirhangin;
in dem tuch dy schos gevangin*)
wurden, daz si vernam,
ny trufin des furstin lichnam.

*Nu hor von einem iegir,
von czwen iegirn hor da,
Hrziwecs vnd Howora.*

Der herczog hatte czwen iegir in dem wald,
40 einer Kriwecz, der andir Howora nit alt.
Kriwecz hilt ez mit dem Vorsoucensern,
Howora was getrw sinem herren.
Kriwecz den herczogen virriet
vnd in allir meist mit der martir verschriet.
45 Do Howora dy red irhort,
er sagte ez czu Prage dem getrwen dort.
Si sprachin: „Wir wiszin nit, waz darczu tun,
noch wohen gen vf dem from.“
Howora sprach: „Wan ich posunen,
50 so sampt vch czu komen!“

*Wi ein iegir
dem andirn tet nach siner ger.*

Howora leite den Wrsoucensirn.
Hrewicz wiste vf en von verrin
als vf ein vngetruwen.
Er sprach: „Ez muz mich ymmer^{b)} ruwin,
55 daz er^{c)} Howoram lizit lebin.“
Si bodin in Hrzymicz czu gebin.
Howora begunde si czu pittin,
daz si in drystunt bosunnen lisiin.

24 Avech V. Auvech kako-ť J. Auvech
kak Z. Ach auve, kako L.
25 Počechu chodiec jím spíletí Z.
26 k nim Camb. k němu Ost.
27 nevěděť Camb. V. L. Ff. neviděť
Z. Ff. nevidieše — zaslánieše J.
28 že sv. Jan Křtitel jeho sláněť Z. P. F.
zasláněť Camb. V. L. zasláněť Ff.
30 ale ... nedotčiechu L. Z. P.
knížete těla Ff.
32 Heziewitz, Hyeziewitz (Hrziwicz) —
Hawora, Howora Hfm.
34 hospoda = pán, panovník.

36 a ten jeho návieč L.
37 tu zlobu C. J². tu věc Z. J.
Hovora tu řeč zvzdě Ff.
38 to vše povdě J.
39 Vecechu L. J. Řkú V. Ff.
Řkú věrní: „Neviemy, co tomu zdie-
40 kamo jeti Ff. Z. ti“ Z.
43 Hovora, šed L. V. J. Vršovcom Ff.
44 na nevěrného V. L. Z. J. Ff.
na věrného P. F.
Po 44 řka: „Chceť ny shlédati;
bude-li-ť živ, musím se jeho viec
báti.“ L. C. J.

45—46 i poče prositi,
aby mu nedali živu býti.
I kázachu jeho chopiti
a Hřivcovi jej oběsiti L. C.
I poče Hřivec jich prositi,
aby nedali Hovoře živu býti.
Řkú: „Tobě-ť jest velmi znám,
ty oběs svého kmotra sám.“
Z.
47 jich poče J.
48 aby jemu přieli tříkrát trúbiti
Z.

*) B. in der decke dy geschos gevangin. — b) MS. ymmer. — c) MS. er, B. ir.

Hovora je se trúbiti,
50 a po trúbenu je se mluvíti:
„A! běda mně jest nebohu,
viziú, že živ býti nemohu.
Kmošku, do tebe mi se viery nadieti;
tobě porúčeju své děti.“
55 Vršovici se jemu smějiechu,
Pražené se k nim po trúbě blížiechu.
Druhý mu trúbiti kázachu,
provaz na šíju vztázachu.
Hovora se je trúbiti
60 a za dušiu Boha prositi.
Velmi dlhý páteř jmějieše,
nebo mu toho třeba bieše.
Hřivec vecě: „Kmošku, neroď tolik blésti,
račiž výšě na dub vléztí.“
65 A když třetie trúbieše,
okoľo širocě hľadieše.
Jedno-ť Pražené vynikú,
na Vršovice křikú.
Vršovici se rozběhú.
70 Tu některé jechu na běhu,
jiné po lesu stiháchu,
nemile je postřiháchu.
Kochan tehdy nevědieše,
koliko kur doma jmějieše;
75 neb se pod skalú v zemiú vry,
po hřiechu ten se tu skry.
Kněze ot lípy otvázachu,
ale to miesto znamenachu.
Na tom miestě oltář postavichu,
80 potom kostel svatému Janu učinichu.

Howora begund von erstin bosunen,
nach dem sprach er mit raunen:
60 „Ach we mir vil armen,
des lebins ich bin virdorbin!
Gevatir, einer trw hof ich czu dir,
ich bevel der min kinder schir.“
65 Do spottin sin dy Wrsoucensir.
Dy Prager nahetin mit irm her.
Si gebotin im, czum andern bosunen er solt,
den strik gebundin habin*) an dem hals dolt,
den si im darvf bundin.
70 Czu denselbin stundin
Howora bosunte czu dem andir[n] mal,
Got bat vm dy sel gar an zaal.
Er het ein gar lang pater noster,
des im not was mit ganzir ger.
75 Hrsywecs sprach: „O gevatir,
er sult so vil nit tutin mit dem pin.
Du solt stille swigin
vnd geruch hoch an dy leytirn stigin!“
Do er czv dem drittin mal bosunte,
80 gar wit er vm sich gaunte.
Mit steekin vnd mit stangin
warn dy Progir vzgegangin,
vnd schrien obir dy Wrsoucensir.
Du vlohin si gar ser,
85 dy Prager viengin er etslich,
di andirn iagtin si durch den walt glich,
wan in waz nit wol czu mut,
wan vm ern hoen mut.
Kochan do nit zcellte,
90 wy vil huener er daheim hette,
wan er vnder ein vels sich swief,
vndir dy erdin begrub tif.
Leidir der behilt sich doch.
Von der eicheln lostin si den herczog,
95 si czaichnitin dy stad,
do witen si ein altar drat.
Si stiftin, als man sach,
ein kirchin Sent Iohannis donach.

49 je se prvé trúbiti L.
50 a potrubě Z.
51 Ach běda L. Ach běda jest Ff.
54 mé děti V. L. J. porúciem J. Ff.
55 Vršovci Ff. smiechu Z. Ff.
58 vztázachu Ff. Z.
59 je se druhé trúbiti V. L. Z.
60 a za svú dušiu káza Boha pro-
siti V.
61 umějieše L.
62 neb mu toho potřebie bieše Z.
Po 62 Když bieše Hovora v tej pokořě,
tehdy vece Hřivec k Hovoře Z.

63 blésti, bledu — zmateně mluvíti,
blábolati.
66 okoľo sebe V. L. Z. široko L.
67 jedno-ť Pražané Z.
67—68 vyniknú — křiknú Z. L.
68 a na Vršovce křiknú Ff.
69 Vršovci Ff. všichni rozbězechu
Z. se rozbězechu L.
70 a některé na běhu jechu Z.
a tu některé jechu F. P. L.
71 na běze, po sledu J². po lese
Z. L. V. po lesu Camb. Ff. J.
zstiháchu Ff.

72 a nemile je postřiháchu L. Z.
74 doma bieše L.
75—76 Camb. klade: v zemiú skry —
se tu vry. vryť — skryť Z.
76 a ten se tu potom ukry L.
77 Pražené kněze atd. Z.
78 a to miesto Ff. J. V. L.
79 oltář pak učinichu L. ustavichu
V.
80 kostel postavichu L. Z.
79—80 Pak na tom miestě kostel posta-
vichu
a svatému Janu jej oslavichu Z.

*) MS. habin, B. her.

Hovora Hřivcě na běžě podesi,
a tiem lýkem na témž dubě jej oběsi.
Páni Hovořě z viery doděkovachu,
a pod Veleziú blíz ves jemu dachu.

XXXV.

Kako sv. Jan Oldřicha zprostit (Camb. Ff. V).

Kochan, zbyv v tu hodinu,
obráti na kněže všiu vinu,
řka: „On jest zradil bratrcě i otcě svého;
ot nás věrných dóstojen jest všeho zlého.“
5 I naleze on tu radu,
by činili mezi kniežaty svádu,
řka: „Budú ny za lidí jmieti;
našě kniežata, ač budú kdy chtieti,
nemoci nem budú nic zdieti.“
10 Kněz Mezka doby pražského hrada,
i všie země kromě Vysehrada.
V tu válku Kochan s pokojem sědieše,
ale svým na škodu Mezcě tajně radieše.
Vecě Kochan Mezcě, kněziu polskému:
15 „Chceš-li ty kněžstviu českému,
musíš prvě Oldřichovi hlavu stieti;
tož teprv v Čechách budeš pokoj jmieti.

*Wi der iegir ane vink,
daz er sin geseln irhing.*

Howora begreif Hrewecz am vlin,
100 vor den Pragirn sach er en czin,
vnd mit dem selbin baste,
an der selbin eichiln aste
erhink er sinen gevatir.
Di herrin danktin dem virratir
105 vnd undir berg Militschin nahn
enes dorfs si im erblich iahin.

XXXV.

*Wi Kochan dem herczog von Poln rit,
daz er herczog Vlrich daz houpt verschrid.*

Kochan kam abir widir zcu der zeit,
er legte dy schuld vf den herczogen vor neit,
vnde sprach: „Er hat sines brudirs soen verratin
vnde sin gevatir mit warin tatin;
5 er ist alliz vbels von vns wirdik.“
Kochan vant den rad sich,
das er vndir furstin einen krich.
Er sprach: „Mein gewissen mich betugent“),
si wern vns fur dinstleut czelent^{b)}.
10 Ob vnsir herczogen ymmer wellent,
si mogin vns nit geschadin.“
Herczog Meska erkriet dy pruk czu Prage
vnd daz ganz lant bis an Wischrad.
In dem vrluge Kochan saz in gnad,
15 abir er riet den sinen heimelich
czu Meskan schaden dem rich.
Kochan czu Meskan, herczog von Polan, sprach:
„Wilt du, herczog von Bemin sin so gach“),
so slach Vlrico daz haubt ab von erst,
20 domit du dich in Behem leides irwerst.

81 *poděsiti* (nikoli: poděsiti) naléztí, po-
stihnoutí. Srov. stsl. a srb. **ACCHTH**
invenire, deprehendere, offendere.
„Těž sě stane vám, že vy p'kelný
kat *udeš*“. Výb. I. 234.
Nerozuměním slovu tomu přišlo,
že všechny rukopisy kladou *poděsi*,
ačkoli původce něm. překladu rýmo-
vaného dobře slovu tomu rozuměl:
„*begreif am vlin*.“
82 a týmž lýkem na témž dubě svého
kmotra oběsi L.
... ho oběsi Z.
83 poděkováchu L. Z. děkovachu Ff.

84 na témž místě V.
a pod Velezú blíz ves mu k dědi-
ně dachu L.
a pod Velizí ves mu k dědině dachu
Z.
a pod Velezi V. J. pod Velezi P.
pod Velezú Ff. pod Velizí horú J².
pod Velišem F. pey Welesin ein
dorf Hfm.
1 Kochan zbyv tu hodinu L.
zbyv smrti v tu hodinu Ff.
tu hodinu J.
2 na kněze Jaromira L.
všieku vinu Ff. L. tu vši vinu J.

3 bratra V. L. ztratil otce i bra-
tra svého Z.
5 I naleze Kochan V. Z. J². Ina-
lezú tu radu J.
6 když činiechu mezi kniežaty
svádu L.
7 řkúe J.
10 Když Mezka Camb. Ff. Mezka
doby atd. L.
V tu dobu kněz Mezka Z.
12 V tu dobu... s pokojem bieše Z. J.
12—13 sedě — radě L.
16 musíš dřieve J. Ulrich Hfm.
17 tepruv Ff.

^{a)} V. 8 manu B. — ^{b)} MS. *czulent*, B. *czelent*. — ^{c)} MS. *wilt du herczog von bemin s so gach*, B. *in bemin sein so gach*.

Ješče někteři k němu čáku jmajú;
proto-f o tobě netbajú.
20 Ale když jeho nebude,
v tobě všěcka našě naděje bude.“
Když Kochan Mezcě to da věděti,
Mezka po poslu káza Oldřichovi hlavu stieti.
Když Oldřich vztvědě, že mu chtie zajtra
hlavu stieti,
25 nevěda, co sobě zdieti,
je sě svatého Jana Křstitele prositi,
by jej, jako bratra, ráčil zprostiti.
Svatý Jan inhed Oldřicha v Oldřiši postavi,
kněz Oldřich na tom místě kostel jemu
ustavi.
30 Kdož-ti jest v Oldřiši býval,
ten jest kostel svatého Jana, ale pustý, vídal.

XXXVI.

*Kako Oldřich Prahy dobyl od Polan (Camb.).
Kterak atd. (Ff). O zrazení pastušiem (V). Tuto
Čechové na Poláciích hradu zase dobyli (Z).*

Ke kněziu sě věrní sebrachu,
tajně sě před Prahu brachu.
S pastuchú sě tak smluvichu,
dobrý dar jemu slúvichu,
5 by jim Prahu chtěl zraditi.
Slúbi jim to učiniti.
Káza jim na Strahově státi
a své trúby dočakati.

18 Ještě-f Ff. k kněžstviu čáku
mají Camb. Ff. naději mají Z.
k němu Ost.
20—21 Ale když Oldřich živ nebude,
všech nás v tobě naděje bude Z.
23 poslu káza Mezka Oldřichovi
hlavu stieti Z.
po poslu káza Camb.
24—25 Když Oldřichovi dachu věděti,
že jemu zajtra chtie život otjieti,
kněz, nevěda co sobě zdieti,
poče sě velmi nábožně jmieti Z.
Oldřich, nevěda, co tomu zdieti,
když jemu dachu to věděti L.
26 té núze ráčil F. J².

28 Sv. Jan té noci Oldřicha v Oldřiši
postavě postavi L. J².
29 kostel upraví V.
30 kdož-f Ff.
V. 30. a 31. v L. není.
Ktož jest v Oldřiši býval,
ten jest ten kostel, ale pust, vídal Z.
ten jest ten kostel krásný, ale pustý,
vídal P.
Není nepodobno, že slova „ale
pustý“ jsou připisek pozdějších pře-
pisovačův. Soudíme tak z toho, že
v německém veršovaném překladu
jich není. Prosaický překladatel
ovšem je nalezl:

Noch habent etliche czu im hoffenunge,
darvmb si nicht achtin dyner^{a)}) zcungen.
Abir wenn er nit entwert,
vnsir hoffenunge dein nit entpert.“

*Wi herczog Vlrich,
von dem toufir irledigt wart zzeichlich.*

25 Du Kochan daz Meskam kunt tat,
mit einem botin er gebot,
daz man Vlrico daz haubt absluge.
Do Vlrich daz hort, daz man im wolde
daz haubt also frue abslan,
30 er wart czu Gotis taufir mit bedin gan,
daz er en, als sin brudir,
vz der fenknisze ledig vnd furder.
Sent Iohannes brachte Vlricum zcu hant
czvm Vlrichs in daz lant.
35 An der selbin stat stift herczog Vlrich
Sent Iohannes en kirchin rich.
Wer zcum Vlrichs gewesin ist in der nehen,
der had Sent Iohannes kirchin wol gesehin.

XXXVI.

*Du liz vnd schowe,
wovon den nom had Sdrahow.*

Czu dem herczogen samptin sich virstoln
vnd namen sich fur Prage virholn.
Si hetin mit dem hirt ein morginsprache
vnd gloubtin im vil gutis czu gebin darnache,
5 daz^{b)}) er in Prage wolde virradin.
Der herte gloubt daz czu statin.
Er hiez si vor Sdrahow ritin
vnde dy posun^{c)}) czu hant beitin.

„Da pawt Ulrich... ein kirchen zu
Woldrzich,
die nun zu disen zeiten wuest ist.“
1 K knězi tu Z. Ku knězi sě tajně J.
tajně věrní sebrachu Ff. L.
3 s pastúškú J. se smluvichu L.
4 a dobrý jemu koláč dachu Z.
a dobrý jemu dár dáti slibichu L.
6 Pastucha slíbi Z.
7 auff Straho steen Hfm.
8 a tu své trúby poslúchati J.
a své trúby snažně poslúchati Z.
a tu své trúby čakati L. J².
a svého trúbenie čakati P.

^{a)} MS. *siner*, B. *dyner*. — ^{b)} MS. *dar er*, B. *daz er*. — ^{c)} MS. *posun*, B. *polin*.

Že na tom místě strážiu jmiechu,
 10 proto tomu lesu Strahov vzděchu.
 Zajutra, chtě pastucha stádo vyhnati,
 je se na vrátného volati.
 Kázav sobě most spustiti,
 je se náramně trúbiti.
 15 Čechové na Prahu vzběhú,
 Polené ote všeho s hradu sběhú.
 Čechové prostřed hradu stojiechu.
 Málo jich bieše, proto za Polany nejdiechu.
 Polené se neozriechu,
 20 druzí nazi s straně se plaziechu.
 Pastucha na ně sám voláše,
 Polanóm se za nimi sto ořov zdáše.
 Oldřich z země Mezku vypudí,
 Kochan ke kněziu se s Vršovici na službu
 25 a se ve všem věren čině,
 kněže Jaromira proti jemu vině.
 Tolik Kochan na bratřiu soči,
 až i káza kněz bratru vyčúpiti oči.
 Jaromir bratru povědě:
 30 „Jáz to, báfo, dobře vědě,
 o svém's toho umě neučiniš;
 neb's mne proti sobě ničímž neviníš.

Obir wan si an der stat hette[n] ein hut,
 10 darvm gab man Sdrahow den nom gut.
 Dez morgens wolde^{a)} der hirte vstribin,
 vff den portin^{b)} begunde er ser schrien.
 Ez hiez in dy slagprug lazín nider
 vnd posunte mit ganzir kraft sider.
 15 Dy Pehem lifin vbir Prage,
 dy Polan vluhin bi dem tage.
 Dy Pehem stundin mittin in der burg.
 Darvmb, wan er wenig waz gnuk,
 viengin si der Polan nit.
 20 Etliche sich vmbahin vor vorcht icht,
 dy andirn slifin sich nackit von der talnaig.
 Der herte uber si al schre vnd zaigt:
 dy Polan alle wantin,
 daz tusint hengist nach in rentin.
 Ein brudir hiz dem andirn dy ougin vzbrechín,
 vnd Kochan wolt sich an dem ein rechín.
 25 Ulrich virtreib Meskam vs dem lant,
 Kochan nam sich mit Wrsoucensirn czu hant
 vnd machte sich den herczogin trw an allin
 dingin.
 Herczog Iaromirum mit nichte gelingin
 er gein im schuldigite
 30 vnd sich domit gehuldigte.
 Kochan reit Iaromirs als vil nach,
 daz czum iungistin der herczog sprach,
 man solde dem brudir dy ougin vzbrechín.
 Iaromir begunde czu dem brudir sprechin:
 35 „Brudir, daz weiz ich wol,
 du tust ez nit von der selbst^{c)} vir vol,
 wan du mich czeihest^{d)} an nichte.

9 stráž měli L. Ale že . . strážiu miechu Z. 19 Čechové Camb. Ff. F. V. Kochan s Vršovici na Zlicku ke kně-
 sú strážiu měli Camb. Ff. V. Polené L. Polané J. Poláci Z. zi všě připudí L.
 10 Strahov vzděchu Z. V. 20 až (Ff.) druzí nazi na 'nu stranu se Kochan s Vršovici se k němu při-
 vzděli L. Camb. Ff. plaviechu Camb. Ff. pudí Z.
 tomu místu F. J². druzí nazi s straně se plaziechu V. s Vršovci Ff.
 11 Zíttra L. zjíttra J². L. P. J. 25 věrna čině L. P. F.
 zajtra ráno Z. pastuška J. a druzí nazi s straní se plaziechu 26 proti němu Camb. Ff. L. Z. jemu
 12 je se náramně volati Z. Z. V.
 13 káza L. fluhén hinweg und sahen sich nie ku knězi P. k němu F.
 15 vzběhnú L. zběhnú Z. vmb Hfm. 27 Tolik Kochan na Jaromira bratru
 16 a Poláci ode všeho otběhnú Z. soči L. Ff.
 a Polené ote všeho pryč sběhnú L. 22 Polákóm se za nimi dvě stě ořov Kochan Jaromira k bratru osoči Z.
 Polané ote všeho s hradu sběhnú Ff. zdáše Z. na Jaromira bratra soči J.
 17 střed hradu L. P. mitten auff dem Polanóm se za nimi tisíc ořov zdáše 28 až mu káza vyčúpiti oči Z.
 ringe Hfm. V. L. J. Ff. 30 bratře P.
 18 za nimi nejdiechu L. tausend pferde vnd meer Hfm. 31 o všem si umě Z.
 po nich nejdiechu P. 23 Mezka vypudí L.
 za Polany neběžiechu Z. J. 24 Kochan keknyezyu sye swychowysty 32 ni v čem V. ničemž J.
 za Poláky neběžiechu V. na shrzbu przypudy Camb. v ničemž L. Ff. v ničem Z.

^{a)} MS. wan, B. wolde. — ^{b)} MS. portin, B. pfortin. — ^{c)} B. von dir selbir. — ^{d)} MS. zcu heist, B. czeiheist.

Však's ty mě jměl za věrného,
 Kochana za nevěrného.
 35 Sukně košilě bližše nebývá,
 nemúdrý pro daleké bližieho zbývá.
 Vršovici se neslupí,
 kdež můžeš, tu je tupí.
 Kochana tato řeč dojde.
 40 Vzem oščep, pod chyšiu jide,
 je se kněže Jaromira stříeci.
 Když sěde na potřebnej věci,
 hanebně prokřa nevinného,
 kněže Jaromira cného.

XXXVII.

Od (o) svatých pěti bratří (Camb. Ff). O svatej
 pěti bratří (V). O svatých pěti bratřích (Z).

Toho časa českých mníškov šest,
 poznavše tohoto světa řest,
 u polském lesu sediechu.
 Zelicě za obyčej jediechu,
 5 chleb po řiedku jmějiechu,
 jahly na velikú noc jediechu,
 masa, sýra, vajec i jmenovati nechtiechu.
 Rohožě za posteli jmějiechu,
 kámen hlavě za podušku kładiechu.
 10 Hrozným bitím na modlitvě se tepiechu,
 řiedko kdy co mezi sobú mluviechu.
 Jedno když bič v svej ruce jmějiechu,
 tehdy takto diechu:
 „Otpustíš-li mi, hřešíš,
 15 tepa dobře, mě spiešíš.“

33 avšak měj mě za věrného J. 41 stříeci = číhati na někoho. 10 se na modlitvách V. na modlt-
 však mě jměj za věrného L. Z. 42 sedne Z. a když sedě na potřebném bě F. na modlitbách Z.
 35 bližší nebývá Camb. L. Ff. J. místě věci L. na modlitbě L. V L. verš ten
 bližše V. Z. 43 proklát Z. připřán rukou pozdější.
 36 bližších V. J. Z. L. blízkých Ff. 44 slepého P. F. ctného Ost. den 11 řiedko s sebu mluviechu Z.
 blyzzyeho Camb. blinden Jaromir Hfm. 12 jedno když bič v ruce držiechu Ff.
 37 Báfo, Vršovici se neslupí L. 1 českých mníchov V. L. 12—13 jedno když bič v ruce držiechu,
 Bratřce, Vršovici se neslup J. břevnovských J². tehdy tato slova mezi sebu mlu-
 Vršovici čín vždy skup J². 3 v (u) polském lese V. L. Z. J. Ff. viechu Z.
 S Vršovici sě neslup Ff. 3 v (u) polském lese V. L. Z. J. Ff. jedno když bič držiechu,
 Slúpiti = podpírati se nač, spe- Polský les = hraniční hvozď na tehdy jeden z nich takto dieše L.
 léhati na čem. tu stranu k Slezsku, tehdá pol- držieše — dieše J.
 37—38 Vršovícov neploď, 8 Rohožku Z. za poste L. J. držiechu — diechu V.
 kdež muožěš, tup jich rod Z. Po 3 ti velikého utrpenie biechu L. J. 13 Toho verše v Camb. a Ff. není.
 40 pod chyšku podjide L. 5 po řiedko Z. 14 odpostyly my hrzessyuss Camb.
 pod chyšku jide Ff. Z. vjide V. 6 jahly jedno Z. řkúe: „Otpustíš-li Ff.
 Chyše, chyška = záchod. das 7 menovati Camb. i (j)menovati L. Ff. 15 tepa mě dobře, k Bohu stěžíš Z. J.
 heimliche Gemach Hfm. 8 Rohožku Z. za poste L. J. ale tepa mě, k mohn (sic) stěžíš L.
 tepa dobře, mě spasiš Ff.

Tehdy Mezka, polský kněz bohatý,
vzvěděv jich život tak svatý,
poslav posla k nim věrného,
da jim sto hřiven stříbra čistého,
20 aby jim své chudoby zbyli,
za-ň snažně Boha prosili.
Uzřevše stříbro, mluvíti se jechu,
již u pól létu k sobě nemluvíli běchu,
řkúc: „Toto jest duši zátopa
25 a do pekla náhlá stopa.
Ktož se tohoto přídržie,
u přiezni Boha neobdržie.“
Proto o něm nic netbachu,
šestého z sebe, točúš Barnabu, poslachu,
30 by kněziu stříbro vrátil opět.
A tu osta bratrův pět,
Benedikt, Matěj, Jan, Kristin, Isaak jim
diechu;
Barnabu s stříbrem vyslali běchu.
Zlodějie na ně přijidú
35 a v jich chyšku vnidú,
jechu se stříbra hledati.
Když jim nejmiechu co dáti,
pěti bratří po liutých mukách hrdla řezachu,

*Wi si herczog Meska bekant
vnd in daz silbir sant.*

Der rich herczog von Poln Meska
20 horte er heiligz lebin da,
er sante czu en ein getruwin botin
vnd mit dem hundirt marg silbirs in notin,
daz si kirchin domit bestetin
vnde Got den richin vliseclichin vor en betin.
25 Du si daz silbir sahin,
vs virdachtin mut si iahin,
dy in einem halbin iar
nicht mit einandir geret hettin vir war.
Si sprachin: „Es were ein virdumpniz der sel
30 vnd ein snellir schrid in dy hel.
Wilche dem erdischin gude anhangin,
den ist Got nicht gunstig lange.
Si werdin sin nit teilhaft an irm ende.“
Dovon si des silbirs nit erkennen.
35 Den sestin brudir Barnabam
santin si vz in dann,
daz er dem herczogen daz silbir gebe widir.
Vnd dort blibin dy funf brudir:
Benedictus, Matheus, Iohannes,
40 Cristinus, Ysaach mit namen.
Barnabam si vs in santin
mit dem gut zcu lantin.

*Wi dy bosin mordern do
den funf brudir[n] mit furn so.*

Di dieb quomen obir sy,
do si allin gegangin warn dy.
45 Si begundin daz silbir suchin
vnd wordin si scheltin vnd fluchin,
do si en nit czu gebin hettin.
Hor, waz dy mordir totin!
Noch vil groszir pin
50 in schrien vnd in wein
snitin si ein
nach ir cleimen gwín

18 posla jistého L.
23 gyz upolan mluwyly byechu *Camb.*
jenž u puol létě mluvíli nebiechu L.
a již puol léta nemluvíli biechu Z.
jenž v puol létě k sobě nemluvíechu
Ff.
Text dle V a J.
25 a do pekeř Z.
V. klade takto verše: 25, 28, 29, 26
(řkúc: „Ktož atd.), 27, 30 atd.
27 Boha u přiměří neobdržie L. C.
u prozbě J². ti Boha v přiezni Z.
Boha v přiezni *Ff.*

Po 27 Proto se tepú lidé,
to v našem domku nebude C. J².
29 ale Barnaba ihned poslachu L.
Barnabáše Z. J. vyslachu J.
30 i vrátichu knězi stříbro opět V.
31 mníškov J².
32 Mathig L.
33 Barnaba... vyslali běchu L.
a Barnabáše Z.
34 Tej noci zloději J.
Zloději na ně přijidechu V.
Zloději... přijidú Z. L.

35 a když koli k nim v chyšky vnide-
chu V.
a když k nim do chyš vnidú J.
a inhed, když v chyše vendú L.
a když všickni v chyšky vejdu Z.
a kdyžto v jich chyšky vnidú *Ff.*
38 podlyutych mukách *Camb.*
pěti bratróm po litých mukách *Ff.*
po dlühých mukách hrdla shřěsachu
(sic) Z.
po dlühých... jim zřezachu J.
po dlühých mukách hrdla řezachu
L.

a tak je k Bohu poslachu.
40 To se sta léta od narozenie syna božieho
po tisiúciu čtvrtého.

XXXVIII.

*Od Oldřichovy Přimdy (Camb.). O Přimdě hradu
(Ff). O Oldřichově Přimdě (V). Tuto se praví
o hradu o Přimdě (Z).*

Tehdy se sta, že kněz Oldřich lovieše
a sám v pustém lesě blúdieše.
Když u velikých túhách bieše,
około sebe všady zřieše,
5 uzře, nali-t stojí dospělý hrad.
Kněz k němu jíti chtieše rád.
Ale že cesty neumějieše
a około hložie husté bieše,
sséd s koně, mečem cestu proklesti,
10 i poče po ostrvách v hrad lézti;
neb se nemože nikohého dovoľati,
by v něm ľudie byli, nemože znamenati.
Most u něho vzveden bieše,
a hrad zdi około sebe tvrdé jmějieše.
15 Když kněz s úsilím v hrad vnide
a vsecky sklepy znide,
zetlelé rúcho vidieše,
však i člověka na něm nebieše.
Sbožie veliké a vína mnoho naleze.
20 Ohledav hrad, kudyž byl všeř, tudyž vyleze.
Pak kněz hrad ten da pánu tomu, jemuž
Přima diechu;
proto tomu hradu Přimda vzděchu.

den funf brudirn dy keln ab
vnde virsantin si czu Gode vnd czu dem grabe.
55 Daz geschach nach Christ gebort vir war
tausent iar vnde darnach in dem vierdin iar.

XXXVIII.

*Wi herczog Vlrich an der iaít
ein burg vant in der wildnisz.*

Cu der zcijt ez geschach,
daz herczog Vlrich, als er sprach,
yagit allein in der wiltnisze;
daz waz im darnach gar suzze.
5 Do er iir warte dardurch,
du sach er ein volbrachte burk,
darezu ir^a) gern wer gegangin.
Abir des wegiz mochte ir nit erlangin,
wan al vmbdummen warin
10 vm daz huz dick dorn.
Da saz er ab von dem ros
vnd mid dem swert ein weg vzschos.
Er steik in dy burg vf den stockin,
wan er andirs nit hinczu mochte geruckin.
15 Er mochte ouch nimant errufin,
vnd ob luete darine wern, des mochte nit geprufin,
wan dy prukke waz vffgezogin
vnde vm si waz ein muor gebogin.
Du der herczog mit arbeit in dy purk kam,
20 durch alle kammirn er sich nam,
du er nimant vf der pork virnam.
Du waz vel wines vnd grozer richtum.
Er beschawt dy vestin vlizeclich.
Do er hinin kam glich,
25 do selbist steig er widir vs.
Do gab der herczog einem heren daz hus,
der^b) waz gnant Przinda^c),
darvmb nant man dy purk Přimburch hinna.

39 ku Pánu Bohu Z. 7 nemějieše L. J. V. Z. neumieše *Ff.* 18 a však V. L.
40 od porozenie V. 8 a około hradu husto hložie bieše V. 19 na něm naleze J.
41 léta po tisici čtvrtého Z. J. V. *Ff.* L. J. 20 Ohledav hrádku, kudyž byl vlezl (všeř
léta po tisic čtvrtého L. 10 ostrva — osekaný kmen, osekaná ra-
tisic čtvrtého *Camb.* tolest. po ostrvi Z. J.), tudyž sleze V. J.
1 Sta se, že kněz Oldřich v jeden 11 nemožieše V. Z. J. Ohledav hrad, tudiež zase sleze L.
čas lovieše L. 12 aby v něm kto byl L. kudy na-ň vylezl, tudiež sleze Z.
2 po črném J². C. F. u pustém V. L. 13 vzpodjat V. L. J. zpodjat P. F. pod-
3 když v túhách bieše V. Z. J. jat Z. zveden *Ff.* 21 pánú, tomu Přimda diechu L.
3-4 I poče s jedlicé hlédati (hleděti), 14 zeď tvrdú V. jemuž Přima diechu Z.
zda by mohł kde ves viděti L. P. F. J². 16 zjde V. *Ff.* a vsecky sklepy projide L.
4 hleďieše J. Z. zřieše *Camb.* *Ff.* V. 17 a vsecky sklepy vzjde Z. der hiez Przymbda (Pizymbda) *Hfm.*
5 nali-t stodi (sic) P. a vsecky sklepy vzjde Z. 22 Přimda L. převzděchu Z. Przymda
6 i chtieše L. velmi rád V. L. a ty vsecky *Camb.* *Ff.* genannt, teutsch Freienberck *Hfm.*

^a) MS. *ir*, B. *er*. — ^b) MS. *daz*. — ^c) MS. *Przinda*.

XXXIX.

(Nadpisu není.)

Proč ten hrad byl u púšci postaven,
 proč-li jest byl pust ostaven,
 tak že k němu i cesta nebyla,
 proč se jest to stało, kronika německá mě
 jest tomu naučila.
 5 Tu sem četl, že z Aldemburka hrabie mladý
 bieše,
 ten v ciesařově dvoře za obyčej stojieše.
 I počě ciesařovnu milovati,
 a ona, by jeho milovala, je se jemu zjevovati.
 Snúbiti jie u ciesaře nesmějieše,
 10 nebo jie roven nebieše.
 A tak milostí nzieše,
 a ciesařovna také pro-ň tühú schnieše.
 K tomu ji připudi silná miłość,
 že ji nadjide taká viłość,
 15 jež často při takých bývá;
 nebo řiedko kto miłości tajné dobrým zbývá.
 Ciesařovi své hrabstvie proda.
 Když mu ciesař penieze da,
 je se po pustých lesech túlati,
 20 sličného hradišče hledati.

XXXIX.

Von dem grebin hochgebur,
 der dez keisirs tochtir intphurt.

Wan dy veste an einer ayngecht
 waz gelegin vnd gemacht,
 darvmb si nimant*) wuste bilebin,
 daz der weg czu ir nicht mocht getrebin.
 5 Di teusche kronike han ich vbirlesin.
 Ein grebe von Altinburg waz gewesin,
 er stund vf des keisirs hof zcu pflege.
 Er begunde des keisirs tochter alle wege,
 vnde si kunt im offenbar,
 10 daz si in widir lib het zewar.
 Der grebe torste se by dem vater nit bitin,
 wan si im wedir an gepord noch an sitin
 glich waz, dy vil schone vnd vsirkorn.
 Er muste von rechtir libe dorin.
 15 Des keisirs tochtir quam vor angistin dort
 ouch, von er selbin drot.
 Ein starke libe twank si darczu,
 daz si hette iamer spat vnd fru.
 Dy suchte an sulchin gern ist,
 20 wan lange heimlich lib seltin gut ist.

Wi der grebe ein heimlich burg pant
 vnd darin furt sin libe brut.

Der grebe virkouft dy grafschaft.
 Als schir, als er mit dem gut was behaft,
 er begunde zcu wandirn alein
 vnde suchte, wo ein porchstal schein.

Před v. 1. klade Z. toto dvouverší:
 Kak jest opustěl ten hrad,
 chtěl bych tuto povědieti rád.
 1 Protož ten hrad *Camb.* Proč *Ost.*
 2 proč by byl *L.*
 3 i cesta k němu nebieše *L.*
 4 proč to bylo, kronika mě německá
 zpravieše *L.*
 kronika německá tomu mě naučila *Z.*
 5 z Aldburka *L. F.* z Altemburka *Z.*
 z Licburka *C.* Aldenpurck *Hfm.*
 6 jímž ještě mladost vládnieše.
 Ten ciesařovi slúžieše
 a za obyčej u dvora bieše. *Z.*
 Verše toho v *L.* není.
 8 a ona svú přiezeň počě jemu zzevo-
 A ona svú přiezeň je se j. vati *L.*
 a ona, jeho že miluje, da mu to znáti *Z.*

9 snúbiti jie otec *L.*
 u ciesaře otce *Ff.*
 prositi jie u ciesaře *P. F.*
 10 neroven bieše *J.*
 roven ovšem nebieše *Z.*
 11 a tak miłości nzieše (nzyesse) *V.*
 nzieti = chřadnouti.
 a tak u miłości túžieše *Camb. Ff.*
 a tak miłości vřieše *J.* mřieše *C.*
 a tak miłości jiež žieše *L.*
 12 vadnieše *J.* tühú jmějieše *L.*
 11—12 A tak v miłości schnieše (sic),
 a ciesařovna po něm túžieše *Z.*
 13—14 jie (gyey) *Camb.* jej *J. Ff.*
 jej připudi — ji nadjide *L.*
 ji připudi — ji napade *Z.*
 ji jest acc. dvojný, an se vzta-
 huje k oběma milujícím.

14 taká miłość *Camb.* vilnost *Ff.*
 že ji nadjide ta viłość *L.* chtivost *Z.*
 15 jež tako při takých *Camb.*
 jakož při takých často *Ff.* jenž ráda
Z. jenž často *Ost.*
 16 neb řiedko kto také miłości dobrým
 užívá *F. J.* požívá *L.* užívá *V. Z. J.*
 17 Pak ciesařovi své hrabstvo proda *L.*
 18 a když jemu ciesař stříebra doda *L.*
J.
 když mu ciesař peněz doda *V. Z. J.*
Cc.
 19 po pustých lesech *Z.*
 20 sličné hradiště — příhodné místo k vy-
 stavění hradu. *V.* sličného hrabstvie
Camb. Ff.
 hradiště *Ost.*

Nalez horu, je se hradu stavěti,
 postaviv hrad, je se ztravy voziti,
 jůž by mohl za sto let živ býti.
 Dospěv jím, káza vše dělníky zbíti.
 25 Pak všiucku čeled v jeden dóm vľúdi,
 zapřev je, zežže ohněm vše liudi.
 To učini pro tu radu,
 aby nikte nevzvěděl toho hradu.
 V tom jest velmi zľú radu jměl,
 30 že nikomému věřiti nesměl.
 Potom ciesařovnu unese
 a na svój hrad ju tajně vnese,
 na němž jest sám s niú za pět let tajně seděl,
 až jeho i žádný člověk nevzvěděl.
 35 Sta se, že ciesař v Řezně dvorem bieše,
 vyjev na lov, sám po lesu blúdieše.
 Nevěda, co sobě zdiati,
 žádáše, by mohl někde ves viděti.
 Po potoku nahoru počě jíti,
 40 až se mu uda pod ten hrad podjíti,
 na němž jeho dcí s jeho zětem bieše.
 Uzřev hrad, pojide k mostu spěše,
 i počě velmi prositi,
 by jeho ráčili vpustiti;
 45 neb juž tři dni nejedl bieše,
 a dešť studený na-ň jdieše.
 Hosti na hrad upustista,
 jakž mohúc najlěp, jej uctista;
 neb jima juž v děk člověk přišel bieše,
 50 a protož jej hrabie i ctieše.

25 Einen perch er im vant,
 do pauwit er eine burg czu hant.
 Do er dy purk gebouwit hette,
 er gwan gnuk kost zcu stete,
 dovon er mochte hundirt iar gelebin.
 30 Do er alle dem ein ende het gegebin,
 er hiez alle arbeidir virderbin
 vnd daz gesinde virsperrin.
 Er virrigilt si al in ein gemach
 vnd virprante si al darnach.
 35 Daz teid er durch den rat,
 daz dy porg wuste nimant.
 Darnach entphurte er des keisirs tochtir
 vf sin vil heimlich hus mit vollir ger,
 do si peid alein sazin wol funf ganczir iar,
 40 da ir ny kein mensche wart gwar.
 Es geschach, daz der keisir czu Reginsporch
 waz mit hof,
 er gink vz geigigt vnd verirte sich doch.
 Er wuste nit, wy er in dem walde tun solde,
 ez begerte, daz er etiswo mochte gehaldin
 45 vnd ein dorf gesehin bi dem tage.
 Vnde begunde ritin nach einem pach
 auf zcu der pork, vf ein schon weidin,
 do waz sin tochtir vnd er eidin.
 Do er dy borg hette gesehin,
 50 czu hant begunde er sich der bork czu nehin,
 vnd bat, daz si in geruchtin inlazin,
 wan er muste den drittin tag vastin
 vnd ein kaltir rein gink vf en.
 Also kam er dohin in.
 Wi der eidem vnd dy tochtir den keisir handelt
 vnd an einandir nit irkantin.
 55 Si lizsin den gast vf dy vestin
 vnd ertin, wy si kundin, all peste.
 In waz ein genemir gast komen,
 wan si lange keinen menschin nomen.

22 na-ň nositi *J.* voziti *V. Cc. Camb.* 30 nikomu *Camb. Z. Ff.* nikomému 38 někde ves uzřieti *J. L. Ff.* by mohl
 mnoho ztravy pripravěti *Z.* do- 29—30 v něm. veršov. překl. pomínuty. 39 Po potůcku *Z.* po potůcku (sic)...jeti
 bývati *L.* V. *J. L.* nechtěl *Z. P.* kde *Z. J.*
 23 Mohl jest tolik ztravy mieti, 31—32 Ciesařovnu vnese *Camb. Text z Ff.* 39 Po potůcku *Z.* po potůcku (sic)...jeti
 již by mohl sto let prospěti *Z.* L. jeti *J.*
 24 A dobyv ztravy, atd. *L.* Dospěv 32 tajně ji přinese *Z.* ji tajně *Ff.* 40 přijíti *Z.* podjeti *L. J.*
 hrad *Z. J.* Dospěv všim *P.* 33 na němž jest s samú za pět let 41 dcí s mužem bieše *L. C.*
 25 v jeden sklep *V. J.* seděl *V. L.* 42 uzřev, pojede atd. *Camb.*
 26 všecky spáli ty lidi *Z.* na němž jest sám s samú seděl *J.* 44 na hrad ráčili pustiti *L. J.*
 zapřev je, i spáli všecky lidi *L.* na něm jest s ní sám tajně za 46 na něho *Ff.*
 zapřev, ohněm spáli všechny lidi *Ff.* pět let seděl *Ff.* 47 Hostě *V. Z. J.* pustišta *Z. L.*
 Zapřiti = zavřiti; srov. srb. zapřeti. 34 za pět let nevzvěděl *J.* žádný 48 A neznajíc jeho, dobře jej ctišta *L. C.*
 člověk *Camb.*
 27 takú radú *L.* i žádný nevzvěděl *Z.* 49 *Camb.* má prostě „přišel“.
 28 i žádnén *V.* i žádný ne[z]věděl *L.* 35 v rzyesnye *Camb.* v Rzeznie *Ff.* 50 vypuštěn v *Camb.* protož jej *L.*
Z. nikto *Ff.* v Řimě *L.* ho *J. Z.* a proto jej *Ff.*
 29 v tom jest ovšem zľú radu měl *Ff.* v Řezně bieše *Z.* 49—50 přišel byl — uctil *L.*

*) MS. si nimant, B. liez man sie.

Neb juž pět let člověka neviděla biesta,
noviny ráda zvěděti chtiasta.
I jesta se o ciesařovi tázati.
On, jako o jiném, o sobě krívě počě otpo-
viedati;
55 neb ciesař, je dobře znaje,
mľuvieše, jako o ciesařovi nic netbaje,
řka: „Či toho nevieta,
že jest sšěl s tohoto světa?“
Ciesařovna odpovědě:
60 „Avech! kako to ráda vědě;
neb toho jemu přěju ráda,
by se mému miľému nestala pro-ň váda.
Téhož bych přála všemu rodu svému,
bych tiem učinila mř svému miľému.“
65 Otšed ciesař s hradu, na vojnu zapovědě,
kniežatóm svého bezděčného zěti povědě.
S úsilím k hradu cěstu proklestichu,
a přěd hradem se položichu.
Ciesař zěti káza povědieti,
70 řka: „Slušie tobě to věděti,
že-ť sem jedľ chľéb tvój;
ale že's ty bezděčný zěť mój,
na život ti odpovědaju
i o dceři-ť niěs netbaju.“
75 Když se hrabí bráníti bieše,
čím by se brániľ, nejmieše;
neb všěcky tětivy zetlely biechu,
a z čeho by jiné učinili, nejmiechu.

Si woltin gar gern
60 nve mer horn.
Si vragtin von dem keisir.
Als von einem andirn, antwurtit er
velslich von em selbir.
„Wizsit er daz nicht,“ sprach er,
65 „daz er von der werlt virvarn ist?“
Do antwurtet em dy tochtir sust:
„Eya, wy gerne ich daz weiz!
Darvmb gan ich em sin allir meist,
daz minem lybin icht vbels von em gesche
70 vnd vns nimer hy gesche.
Dez gunde ich ouch minem geslecht,
daz ich minem libe ein vride gemachte.“

*Wi der keisir richt ein heruart
fur dy burk zcart.*

Du der keisir heim karte,
czu hant gebot er ein hervart.
75 Den furstin sagit er mid leidin
von sinem virebeln eidin.
Si irfundin einen weg mit erbeit,
do dy burk waz geleit,
sie legtin sich vor dy vestin.
80 Der keisir dem eiden sagin liz,
er sprach: „Dich zcimpť wiszin,
daz ich đin brod han gebizzin.
Sundir wan du bist
min virebeler eidin, zcu diszir vrist
85 ich entsage der vf daz lebin,
vmb dy tochtir sal mich vnhoch habin.“

*Wi dez keisirs tochtir sprach,
du man si in notin sach.*

Du dem grefin not waz sich zcu wern,
er het nit zcu wer sich zcu kern,
wan aller snuor vaul worin
90 vnd hettin nicht andir garn.

53 i počesta o ciesařovi tázati L. 59—60 A proto ciesařovna odpovědě:
54 jako o ciesařovi nic netbaje P. „A však to ráda vědě L.
jako jich neznaje F. 60 auvech Z. J.
51—58 Neb již let pět, jakž tu sediešta, 62 ot něho nestala J². aby se nám
a noviny ráda zvěděti chtiasta. pro-ň nestala váda L.
I jesta se na cesaře tázati: 63 tohozz L.
on jim nechť se ukázati, 64 mému miľému Camb. Z.
i mľuvi jako jich neznaje, aby mir byl ot nich mému mi-
svě známosti přěd nimi taje, lemú L.
a vecě: „Čili vy nevieta, Po 64 má L. F. P. C. (Dudik MGQ.
že jest cesař sšěl s tohoto svě- 415) tento vstavek:
ta?“ Z. Dóstojen jsi, hosti, koláče dobrého;
55 a 56 v L. F. P. vypuštěny jsou. neb sem jemu přála mnoho zľého.“
58 že-ť jest ten násilník atd. V.L.F. „Co byšta mu chtěla,“ ciesař ve-
Po 58 Neb ciesař je dobře znajieše, cě, „zdieti,
ale i jeden z nich jeho neznajieše L. by, jakž mě máta, mohľa jeho mieti?“ 78

Ciesařovna odpovědě:
„Toť tobě za jistě povědě:
Chtěla-ť bych mu to učiniti,
že-ť by do zajťrie nemohl živ býti.“ L.
66 zětě Z. J. Ff. zěti Camb. L.
70 verše toho v Camb. a Ff. není.
Slušie-ť to, zeti, věděti L.
72 Slovem „bezděčný“ počíná se dru-
hý zlomek Hanušův. že jsi J. L. Z.
73 tobě J. Z. dnes na život otpo-
viedám L. odpoviedám Ff.
na život odpoviedaju Camb.
74 i o dceři Camb. také nic netbám L.
netbám Ff.
Po 74 Inhed k hradu vaľem pojidú,
a pod zeď právě podjidú L. C. J².
78 nejmiechu L. Z. J.

Juž hrad na ztraceniú bieše,
80 by se byla ciesařovna nedomyšľiľa spěše
na zábradlech státi
a taktó voláti:
„Vězte, že-ť po mém miľém nechciu živa býti;
nezabje-li mne jiný, chciu se sama zabiti.“
85 Kniežata se za ni k ciesařovi přimľuvichu
a jima miľosti dobychu.
Hrabie s ciesařovnú přěd ciesaře jide:
vzpodjem most, hradu se všiem sbožím otjide.
Přěd sieniu své vše klejnoty běsta schovala,
90 jedno že se sama na ciesařovu miľost daľa.
A tak ten hrad byl i opustěľ,
až na-ň kněz Oldřich byl i vzněľ.

XL.

*Oť Oldřicha šlechetného a oť Kochana nevěrného
(H. Camb. Ff). Oť Oldřicha kněze šlechetného (V).
Kněz Oldřich zahubil Kochana pro Jaromira (Z).*

Kněz Oldřich, rozpomanuv na smř bratra
svého,
a poznav ľešť Kochana nevěrného,
vecě jmu: „Ty's mě zbavil bratrcě mého,
5 jáz tě zbaviu života tvého.“

79 Již právě hrad ztracen bieše Z. 85 za ni přimľuvichu Camb.
na ztraceniú H., ale a vyškřá- za ně Ff. J. Z.
báno. Inhed se kniežata za ně přimľuvichu
81—82 na bradlech rychle státi. L.
I je se tako voláti Camb. zanju H., nieměně čisti třeba „za
i počě taktó voláti Ff. ni“ (acc. dvojný).
Zběhnúe na zábradľa, je se státi 86 jima u ciesaře miľost uprosichu
a tak nadhľasně voláti Z. Camb. Ff.
81 na zábradľách státi L. tak jima miľosti dobychu L.
zábradlo = hradba. 87 Hrabie s svú ženú L. s svú miľú Z.
83 Vece, že-ť po mém miľém ne- přěd ciesař jide Camb.
chci děle živa býti Camb. 88 A tak hradu se vším i otjide L.
živa nemohu býti L. řkúc: Ff. zpodjem most, se vším otjide Z.
84 Ač mne jiný nezabje L. ciesařovy miľosti dojide J².
kto jiný J. mne kto, chci Z. 89 přěd sieniu vše své sbožie Camb.

Daz hauz do ez iczund virhorn waz,
hette dez keisirs tochtir nit irdocht daz,
czu sten vf der zcinne
95 vnd also geschrein in grimme:
„Wizt, daz“) nach minem libin
minem lebin wil ich nit vřschribin.
Ob mich nimant trost in notin,
ich wil mich selbir totin.“

*Wi si dy furstin brachtin zcu huldin
vm ir grozze schaden.*

Di furstin warbin vm gnadin
100 czu dem keisir vf der stad,
di in beidin“) wart gegeben,
wan si lengir soldin lebin.
Der grebe gink mit siner husfrowen
czu dem keisir schauwin.
105 Er liez dy pruckin nider
vnde liez dy purk mit allin dingin sider.
Er wolde sin bestiz alliz besorgin,
vnd vor dem palast het er ez virborgin,
alein daz si sich gabin
110 dem keisir zcu gnadin.
Dy burk furbaz nit gediecht,
biz daz herczog Vlrich richt.

XL.

*Wi Kochan von dem lebin quam,
daz im herczog Vlrich benam.*

Herzog Vlrich gedachte án sines brudir not,
er“) bekante dy vngetrukeit Kochans vnd gebot
er czu haltin, vnd sprach:
„Du hast mit diner bosin rach
5 mines brudirs mich beraubit;
darvm er in der erden taubť.“

89—90 Přěd sěni v zemi své klejnotyschova,
jedno že se na cesařovu miľost
dáva;
hradú a klěnotóv od přihody cho-
vala L.
Po 89 v. klade P. tyto dva verše:
A po sobě most zdvižitý zpodjľa,
hradú i klěnoty byli od přihody
sobě schovala.
99 byl přijel J. i byl vjel Z. byl
vněľ Camb. až na-ň byl kněz Ol-
dřich vjel L. Ff.
V L. je hlava XL. přěd XXXVIII.
1 rozpomenuv se na smř Jaro-
mira, bratrcě svého J.
vzpomenu se na smř L.
4 já tě zbavim Ff.

) MS. daz ich nach (ich manu A). — *) MS. haidin, A. beidin. — °) MS. Her.

- 5 Vyřezav j'mu jazyk, káza j'mu oči vyčupiti
a z živa káza třeva vyvláčiti.
Vršovici to vidiechu,
i přimlúviti se nesmiechu.
Kochan, když okoľo sochy chodieše
10 a z sebe třeva točieše,
na svůj rod počě túžiti,
a ľudem takto mľuviti:
„Neufaj i jeden do roda velikého,
ani do smysla hľubokého.
15 Kněz v svej zemi ponenahľu všě uchodí,
má mne zľob s právem dochodí.
Mniech ztepa všě kniežata,
pro to mi dána dóstojná otplata.“
- 20 Dy zcungin er im vzsneit,
dy ougin liz er im vzbrechin beide,
dy ingeweide hiz er vz im zcihin.
10 Davon torste nimant vľihin.
Kochan begunde vf sin geslecht clagin
vnd den lutin also sagin:
„Nymant hofe vf sin groz geslechte,
noch vf sin tiefiz getrechte!
15 Der furste in sinem lande irfurschit hot,
dovon mich iezund trift min bozheit.
Ich wonte, ich mochte al vorstin virderbin,
davon muz ich also sterbin.
Ein solich lon ist mir gegeben,
20 darnoch wolt ich mit vntrwn strebin.“

XLI.

O sedlcě knieni Bořeně (H.). Ot sedlské knie-
ně Bořině (Camb.). O Boženě sedlce knieni (Ff).
Kněz sedlku za ženu pojel (Z).

- Kněz Oldřich o Postoloprtiech ľovieše.
Sta se, když skrzě jednu ves jedieše,
uzřě, že sedlská dievka na potocě stáše,
bosa i bez rukávov rúcho práše.
5 A sedlka krásna velmi bieše,
a k tomu ovšem stydlivé nrawy jmieše.
Počě se jejiej krásě diviti stoje,
a inhed ju sobě za knieniu poje.
Ta knieni šlechtná bieše,
10 sobě jmě Božena jmieše.
Páni j'mu z toho za zľé počěchu jmiati.
Kněz věcě: „Páni, račte sľyšěti!
Z chľapov šlechtici bývajú
a šlechtici syny chľapy jmievajú.“

- 1—8 Knězi Oldřichovi na mysl tanu,
na svého bratra smř rozpomanu,
i pozva přěd se Kochana,
toho nevěrného pána.
Vece: „Tys zabil bratra mého,
já tě zbavím života tvého.“
Káza jemu jazyk uřezati,
k tomu oči obě vyčupiti,
pak jej v vodě topiti,
ale však ne do smrti.
Vršovici když to vidiechu,
přimlúviti se nesmiechu.
Pak jej k sošě přivázachu
a břich jemu rozřezachu. Z.
6 a za živa Camb. L. z něho Ff.
střeva L. vytočiti J.
a za živa káza jemu z sebe třeva
vľáčiti J.
7 Vršovci Ff.
8 nesmějiechu J.
- 10 střeva L.
12 a k lidem Camb. Z. Ff.
a tu také řeč mľuviti L.
13 do rodu Ost. mocného J.
do hradu velikého J.
nedoufaj P.
14 i do smysla hľubokého Camb. Ff. J.
do smysla chytrého L. J. Z.
15 kněz v svej zemi všě uchodí L. Z.
ponenahľu J. Ff. ponehahľu Camb.
I také H. prvotně měl „poneh-
nahľu“, leč h vyškřábáno.
16 zľob V. Camb. zľoba Z. J. Ff. zľost
L.
17 všěcka Camb. všěchna Ff.
mniech zahubiti všěcka kniežata Z.
mně sem, bych zbil F.
18 zľá V. hodná Z. Ff. pravá L.

XLI.

Wi herczog Vľrich weilet vnd e
ein gebuorn nam zcu der e.

- Herczok Vľrich iagit
bi Postoloprtensi dem clostir gemait.
Do er durch den walt reit, er sach
eine schone iungfrowin sten obir einem bach,
5 dy barfuz vnde an ermeln wuz gewant.
Se waz ein gar schon purin gnant,
si het doby schemliche sit.
Ir schon virwundirt er sich domid,
er nam si czu hant czu einer herczogin.
10 Si waz tuginthaft in rechtir min,
si het den nom Bosena.
Dy herin hattin im vir vbil dy heirat al da.
Er sprach: „Er herrin, ir sullit horin!
Gar ansichtig vrown vz den pauwerinn wern.
15 Dy geburen nemen der virnemer tochtir,

- 1 Když byl kněz Oldřich v Po-
stoloprttech, ľovieše J.
Kněz okoľo Postoloprt ľovieše Z.
Posteburckg Hfm.
2 Sta se, že když J. Camb.
4 bez rukávov Camb.
5 Sedlka velmi Camb.
6 k tomu... mějieše Camb.
7 jejie V. Camb.
podiviv se jejie krásě stoje Z.
8 a inhed ju (tu) sobě za ženu poje
Camb. Ff. J. Z.
10 Bořena mějieše Camb.
Bořena Hfm.
11 z toho počěchu porokovati J.
11—12 páni mu z toho za zľé mějiechu,
kněz vece, páni neradi sľyšiechu.
12 poslúchati J. Camb.
14 a šlechtici syni chľapi bývajú
Camb.
a šlechtici zchľapievajú J.

- 15 Neb ostaralé stříebro šlechtu činí,
a často šlechticě chudoba chľapstvem viní.
Vyšli smy všichni z otcě jednoho,
a ten se čte šlechticem, jehož otec jměť
stříebra mnoho.
20 A když jest tak šlechta s chľapstvem smiešena,
bude Božena má žena.
Raději se chci s českú sedlkú smieti,
než královnu německú za ženu jmiati.
Vře-f každému srdcě po jazyku svému,
a proto Němkyně mieně bude přieti ľudu
mému.
25 Němkyně německú čelěd bude jmiati,
a německy bude učiti mé děti.
A proto bude jazyka rozdělenie,
a inhed země jisté zkaženie.
- 20 dy machtent vor alten richtum edel drotir,
vnd oft straft dy armut dy gebursche edelkeit.
Wir sin al komen von einem vatir her;
der nennet sich edil, der vil silbirs hat.
25 Dy edel mit der geburisheit gemiszchit stat.
Secht darvm min wib Bosena!
Vil mer wil ich lachin da
mit einer bemischin puorin,
wen eines fremden koniges tochtir gewin.
25 Einem iclichin ist daz hercze czu siner zcungin
groz,
darvmb wirt ein vremde nummir min genoz,
noch minen lutin wirt si nit getrwe.
Fremdes gesinde wirt habin ein fromdein,
min kinder wirt sy deutsch lerin
30 vnd ir gewonheit virkerin.
Dovon an der zcunge
wirt ein groz zeweiuunge,
vnd dem lande zcu hant
ein recht virderbnize bekant.

Rukopisy L. F. a P. mají osnovu tak
odchýlnou, že se nám vidí za
nejpřihodnější, abychom ji celou
tuto položili (podle L., s oprava-
vami z ostatních dvou, kde v L.
smysl porušen).

Pak kněz Oldřich u Postoloprt ľovieše.
Když skrze jednu ves jedieše,
uzřě, že sedlská dievka rúcho práše,
bosa a bez rukávov stáše.
Počě se její krásě diviti stoje,
inhed ji za kněžnu poje.
Sedlka krásna velmi bieše,
jmě sobě Božena jmějieše.
Páni z jeho manželstva jechu se
jemu porokovati.

Kněz vece: „Páni, račte poslúchati.
Z chľapov šlechtici bývajú,
a šlechtici syny chľapy jmievajú.
Ostaralé stříebro a zbožie šlechtu činí,
a často šlechtu chudoba chľapstvem
viní.
Když jest šlechta s chľapstvem smie-
šena,
tehdy Božena bude má žena.
Však pravie všichni, bych já byl
urozenie šlechtného.
Vzpomenete-li na mého praděda, Pře-
mysla prvého,
že z chľapov šlechtici sú, to zviete,
a že i jeden druhého šlechtnější
Vyšli sme všickni ot člověka jednoho,
a ten se čte šlechticem, jehož děd
měť stříebra mnoho.

Páni, nevíte dobra svého,
ľajíc mi z manželstva mého.
Kde byšće řečníky brali,
když byšće přěd kněžnú něme-
ckú stáli?
Němkyně bude německú čelěd mieti,
a německy bude učiti mé děti.
A proto bude jazyka rozdělenie
a inhed země zkaženie.“
Ta knieně velmi šlechtná bieše,
každého podle stava jeho počtiti
umieše,
Pak kněz s Boženú syna jměť,
tomu byl Břečislav vzděl.
16 „chľapstvem“ v H. po straně při-
psáno. sprostestvím V.
chudoba chľapstvem šlechtu viní Z.
17 všickni Ost.
18 se čte šlechtú Ff. ktož má stříe-
bra J. jehož otec měl stříebra přě-
mnoho Camb. jehož děd J.
to jest šlechtic, kto má stříebra
mnoho Z.
20 Bořena Camb. má milá žena Z.
20 Však vy diete, bych já byl uro-
zenie šlechtného.
Vzpomenete-li na mého praděda,
Přemysla prvého,
že z chľapov sú šlechtici, zviete,

Raději se chci s českú sedlkú sniti,
než cesařovnu německú ženú jmiati.
Vře-f každému srdce po jazyku svému,
a proto Němkyně nebude přieti
ľidu mému.

Páni, nevíte dobra svého,
ľajíc mi z manželstva mého.
Kde byšće řečníky brali,
když byšće přěd kněžnú něme-
ckú stáli?
Němkyně bude německú čelěd mieti,
a německy bude učiti mé děti.
A proto bude jazyka rozdělenie
a inhed země zkaženie.“
Ta knieně velmi šlechtná bieše,
každého podle stava jeho počtiti
umieše,
Pak kněz s Boženú syna jměť,
tomu byl Břečislav vzděl.

16 „chľapstvem“ v H. po straně při-
psáno. sprostestvím V.
chudoba chľapstvem šlechtu viní Z.
17 všickni Ost.
18 se čte šlechtú Ff. ktož má stříe-
bra J. jehož otec měl stříebra přě-
mnoho Camb. jehož děd J.
to jest šlechtic, kto má stříebra
mnoho Z.
20 Bořena Camb. má milá žena Z.
20 Však vy diete, bych já byl uro-
zenie šlechtného.
Vzpomenete-li na mého praděda,
Přemysla prvého,
že z chľapov sú šlechtici, zviete,

že-f jeden druhého šlechtnější
nenie, diete.
Všichni sme vyšli od člověka
jednoho,
a ten se činí šlechticem, jehož
děd měl stříebra mnoho.
C. (Dudík MGQ. 416). Hfm.
21 snieti J.
21—32 Raději se chci sniti s sedlkú českú,
nežli ženu mieti královnu ně-
meckú.
Páni, nevíte dobra svého,
porokujíc mi z manželstva mého.
Kde byšće řečníky brali,
když byšće přěd Němkyni stáli?
Němkyně bude německú čelěd
jmiati
a německy bude učiti mé děti.
A proto bude jazyka rozdělenie,
a vši zemi bude pohoršenie.“
Ta knieni šlechtná bieše,
každého podle jeho stavu ctíše. Z.
22 cesařovnu J. kráľevú V.
než královnu Němkyniu za ženu
mieti Camb. Ff.

23 Wrzech Camb. (m. vře-f, zbytek to
pravopisu, kterým psány zlomky
Hanusovy: t = th, wrzeth).
24 proto Němkyně méně bude přieti
jazyku mému Camb. Ff. J.
25 Němkyni V. Camb.
nyemecztku Camb.
26 dietky Ff. mie H. mé Ost.
28 zemi V. jisté kaženie Ff.

Páni, nevíte dobra svého,
 30 řajúce mi z maženstva mého.
 Kde byste řečníky brali,
 když byste před knieníu stáli?“
 Když z Boženy syna jměl,
 tomu byl Břečislav vzděl.

XLII.

Ot kněze Břečislava, zeti císařova (H. Camb.),
 zete císařova (Ff. V). Břečislav Jitku císařovnu
 unest (Z).

Potom kněz Oldřich s světa snide,
 syn jeho Bračislav na kniežeci stolec vznide.
 Toho časa Otta Bělý císařem bieše,
 ten dcerku krásnú velmi jmieše.
 5 Tej krásé divit se k dvoru kniežata jezdiechu,
 a juž po všem světě o jejie krásé mluviechu.
 Té v klášteře svěcky chováchu
 a tomu klášteř Svín-Brod řiekáchu.
 Když Bratislav ju tu vztvedě,
 10 mezi panici tak povědě:
 „Nebo té dievky dobudu,
 neb svého života zbudu.“

30 z manželstva Ost. za malž. H.
 32 když by před knězem stáli Camb.
 33 když s Bořenú Camb. s Boženú Ff.
 34 tomu byl Břečislav vzděl Camb.
 Bratislav Ff.
 2 Bracislav H. Camb. Bracislav
 Ff. Břečislav V. L. Břečislav
 Z. J. Bratislav Hfm.
 na kněžský stolec Camb. Ff.
 na otcov stolec Z. na jeho sto-
 lici L.
 3 Tehdy císařem L. Toho času
 Camb. Ff.
 4 mějieše Camb. J. dceru Z.
 4—32 Ten deč velmi krásnú jmieše,
 té v klášteře svěcky chováchu.
 A tomu klášteř Svínbrad řie-
 káchu.
 O jejie krásé po všem světě mlu-
 viechu,
 a kniežata divit se jejie krásé
 k dvoru jezdiechu.
 Mezi panici to povědě,
 když ji kněz Břečislav vztvedě:
 „Nebo já života zbudu,

nebo té dievky dobudu.“
 Jede k klášteřu jezdecky,
 ale klešter (sic) vybi vojensky.
 Jitka v šarlatné kapici
 skry se za oltářem v kaplici.
 Zvděvši, že ji kněz český chce vzieti,
 i poče se k němu smieti.
 Snad tehdy let patnácti jmějieše,
 ovšem krásného stvořeníe bieše.
 Kněz Jitku z klášteřa vyvede,
 vsed na kuon, z klášteřa pojedje.
 Bradáci řetězem vrata přepřechu,
 a zatiem k kordóm dospěchu.
 A když se s lidmi snidechu,
 proti knězi tvrdě pojidechu.
 Kněz silně bradáče sečieše,
 Jitka se v úžesti jako řepík držieše.
 Bradáč jeden bez ruky stojieše,
 druhý bez nohy ležieše,
 třetí přes chřbet rány jmějieše,
 a mnohý bez duše ležieše.
 Řetěz tlustý velmi Břečislav mečem
 přetě,
 i vynde z klášteřa s Jitkú, a zdráv.
 L.

5 Tej krásé diviece se J.
 diviti se Ff.
 O níž po všem světě mluviechu
 a jejie se krásé divit (diviti P.)
 jezdiechu P. F.
 5—6 K císařovu dvoru mnozi jezdiechu,
 a všichni jejie krásé se diviechu;
 nebo svú krású to dietě
 v slovo bylo vzato po všem světě
 6 po všem světě Camb. Z.
 7 swie... (sic) H. swieczky Camb.
 swietzky Ff. swiecky L. swietsky
 Z. J.
 8 Swínbrod H. Swymbrod Camb.
 Swinibrod Ff. Swymbrad L. Svín
 Brod J. Zumbrod V. Cc. Zumbrod J.
 Ssenburg Z. Ssendorff P. Swin-
 brot Hfm.
 9 když kněz Bř. Ff. Camb. Brathi-
 slav H.
 10 Mezi pány Z. mezi svými panici
 J.
 zu seinen edeln herren, rittern und
 knechten Hfm.
 11 té panny dobudu Z.

35 Ir herin, ir wiszit nit euwir wegirs,
 er habit mir min heirat vir wegir.
 Wo wolt er nemen tulmetschin,
 wan er stet vor minir frowen deutschin?“
 40 Du der herczog von der Bosen
 einen son het al da,
 der wart alezu hant
 Briczisslab gnant.

XLII.

Von dem stolczin knabin
 herczog Briczabin,
 der dez keisirs tochtir
 furt vz dem clostir.

Herczog Vlrich virschied dernach,
 Briczlab vf den sal man komen sach.
 Der wizz Otto waz keisir wordin in dem iar,
 dar hatte gar ein schone tochtir vir war.
 5 Ir schon virwundirt dy fursten al sampt,
 obir al lant man ir schon bekant.
 Dy behilt man in einem clostir weltlich,
 daz Suinibrot genant ist melchlich.
 Du se hirczog Briczlab do selbst wuste,
 10 er sprach czu den iunchern alsust:
 „Ich gwin min lib. adir ich lebe nit.“

Do klášteřa jede jezdecky,
 ale klášteř vybi vojensky.
 15 Jutka císařovně diechu.
 A když Čechy v klášteř jdiechu,
 Jutka v šarlatnej kapici
 skry se za oltářem v kaplici.
 Kněz Jutku z klášteřa vyvede,
 20 a potom s niú na kón vsede.
 Bradáci řetězem vrata připěchu
 a zatiem k oděniu dospěchu.
 A když se konvrši s svými lidmi snidú,
 proti kněziu mocně pojidú.
 25 Kněz bradáče silně sečieše,
 Jutka v úžesti kněze jako řepí se držieše.
 Některý konvrš bez ruky stojieše,
 druhý bez nohy ležieše,
 30 třetí přes veš chřbet saděl jmieše,
 čtvrtý juž bez duše bieše.
 Řetěz velmi tlustý mečem přetě kněz Bra-
 čislav,
 i vynede s Jitkú z dvoru, a jsa zdráv.
 Císař, když to vztvedě,
 na vojnu zapovědě.
 35 Je se na tom přísahati,
 že jeho stolec drbí u Boleslavi státi.
 Bračislav, když to vztvedě,
 zemanóm tako povědě:
 „Třeba-l' mu se v Čechách vztéci,
 40 a jáz budu v Němcích žieci.“

15 Jutka H. Gitka Camb. Ff.
 Gutte Hfm.
 16 Čechové Z. J.
 Po 18 Vztveděvši, že ji kněz chce vzieti,
 je se k němu mile smieti.
 Snad tehdy let patnácte sobě
 jmieše,
 ovšem krásné stvořeníe bieše J.
 Přistavek ten přeložen též u Hfm.
 19 Vitku H. Gyutku Camb.
 21 Konvrši J.
 22 a potom Z. J. přispěchu Camb.
 23 s svými sejdú Z.
 24 proti knězi silně vyndú Z. tvrdě
 vyndú P.
 26 Jutka Han. jako řepík V. Z. J.
 Gyutka v úžesti jako řepí se-
 dieše Camb.

Jitka za knězem jako řepík sedieše
 a jeho z úžesti se držieše Ff.
 als ein klett an den kleidern Hfm.
 27 Nyetery Camb. bez ruky bieše Z.
 28 a druhý již bez nohy bieše Z.
 29 sadhiel H. sadel Camb. sadiel opr.
 šram Ff. sadiel Cc. V. sadiel P. F.
 za dieš J. sadmo Z. ránu J.
 Eine grosse schrammen Hfm. Saděl,
 saděle = rána; srov. polsky sadzel
 (Č. Č. M. 1864, 224).
 30 čtvrtý již bez duše ležieše Ff. Camb.
 31 Řetěz tlustý mečem přetě kněz Bra-
 čislav Camb. Ff. Z. J.
 Řetěz tlustý velmi Břečislav mečem
 přetě L.
 přetě mečem jako hůzev J. jako
 mlynnú hůzev C.

In daz clostir er an wofin reid mit sit
 vnd irkriegt daz clostir vientlich.
 Des keisirs tochtir hiz Guta, vil suz vnd rich.
 15 Du dy Behem in daz clostir trabtin,
 Guta in einer scharlach kappin
 sich virbarg hindir einen altir in einer cappellin.
 Der herczog furte Gutam vs der kirchin snellin,
 er saz mit er vf daz ros.
 20 Si virspertin daz tor mit ketin vnd mid sloz,
 dy wil waftin sich dy conuersin.
 Du sich hetin gesampt von erstin,
 si giengin kegen dem herczogen geweldeclich.
 Der herczog hub si zcorneclich,
 25 Guta hink sich an en vor vorchte als ein leit.
 Etslich conuers stund vnd nit hende het,
 dem andirn man den fuz abeslug,
 der dritte hatte wundin in daz houbt und allin
 endin gnuk,
 dem vierdin si an der sel ligin tetin.
 30 Vnd gar ein dick ketin
 hieb Briczlab mit einem swert,
 Gutam er gesunt behert.

Wi der herczog quam gnaden
 vnd wi in der keisir wolte begabin,
 wen ein furst von Behem sucht eins keisir hof,
 daz er ein mil vm sich inbunen schuf.

Der keisir, Gutam vatir,
 du dez wart gewar er,
 35 er gebot in ein heruart czu gen
 vnd swur, sin stul muste zcu Boleslabs sten.
 Du Briczlab daz gehort het,
 den lantheren er kunt tet:
 „Ist in in Behem not czu rennen,
 40 so wil ich in Beyern brennen.“

32 i vynide z dvoru zdráv Camb. Ff.
 i jede s Jitkú z klášteřa, a jsa zdráv
 S Vitkú (switku) H. Z. C. J.
 33 Tehdy císař Camb. Ff.
 34 na vojnu silně zapovědě Camb. Ff.
 do Čech na vojnu L. J.
 na valnú vojnu Z.
 35 je se na tom přísahati Camb. Z.
 i poče velmi přísahati L. Ff.
 36 musí u (v) Boleslavi státi Camb. Ff.
 jeho stolice L.
 musí v Boleslavi státi Z. L.
 Boleslaw Hfm.
 38 tako povědě Camb. takto J. Z.
 to L.
 39 Třeba-li se jemu J. L. Z.
 třeba-li Ost.
 40 a jáz budu Ff. a jáz budu Camb. Z.
 a já-t tehdy budu L. J.

- Knieni, když tu radu vzedě,
múdrě velmi kněziu povědě,
řkúc: „Nebyla by to dobrá rada;
stała by se pro to věčšie sváda.
45 Jáz pojedu proti otcíu svému,
snad to přivedu k skončeníu dobrému.“
I jede knieni proti otcíu svému
i počě dobývati miłosti svému miłému.
Ciesář nechtieše po jejie vůli učiniti,
50 řka: „Nechciú své přísahy zrušiti.
Přisáhl sem, že drbí mój stolec u Bole-
slavi býti;
dał-li bych mu miłost, drbíł bych to zrušiti.“
Dei vecě: „Snadno jest toho popraviti.
Daj mně stolec, jáz jej chciú tu postaviti.“
55 Podle té rady káza svój stolec v Boleslavi
postaviti,
českému kněziu káza k sobě přijíti.
Ktož jest v Boleslavi býval,
ten jest, ač chtěl, ten stolec vídał.
Tehdy da za věno ciesář zěti svému,
60 Bračislavovi udatnému,
a řka: „Když ciesář k dvoru pozove tebe,
pusť oheň za miłú około sebe.“
To viec kniežata česká za právo vžechu,
a proto orliciú v plameném štítě nosiechu.
- Du daz Guta, dy herczogin, irhorte,
si antworthe dem herczogin drothe:
„Es were nicht ein gutir rat;
darvmb irstunt des vrleugis tat.
45 Ich gen gein dem minen vatir
vnd bringe ez czum gutin ende dratir.“
Dy herczogin gink irem vatir enkegin
vnde wolde irem libe gnade irwerbin.
Du der keisir nit wolde volgin irem wiln,
50 er sprach: „Ich wil minen eiden nit stillin.
Ich han gesworn, das min sal“) ^{a)}
czum Bolezlabs sten sol.
Gebe ich im gnade, so muste ich dez abegen.“
Dy tochtir sprach: „Daz mag man vndirsten.
55 Gib mer den stul! Ich wil en seczin al dar.“
Der keisir gebot in dem selbin iar
sin stul zcum Bolezlabs seczin,
vnde gebot der herczog^{b)}) sich mit libe leczin.
Wer zcume Bolezlabs ist gewesin,
60 der hat den stul vil wole gesehin.
Do gab der keisir sinem eidin zcu einer mor-
gingabe,
dem kunen herczogin Briczlab^{c)}),
er sprach: „Wan dich du ein keisir zcu hobe
rufit,
so brenne eine mil^{d)}) vm dich nit raube durfft.“
65 Das die bemisch fursten“) ^{e)}
czu einem rechtin by nom
von romischis richs gabin
darnach genomen haben.
Davon si in einen schilt
70 ein adlar gebilt
in einem fuere geruoren
mit rechte wol gefurin.

- 41 když tu radu vzedě *Camb. Ff.*
L. Z. když to *J.*
42 knězi svému to povědě *L.*
44 pro to *Camb. Ff. L.* o to *J.*
45 Jáz-ť *Ff.*
46 snad to přivedu k konciú dobré-
mu *Camb. L. Z.*
47 Tak i jede *L.* y gyedye *Camb.*
I jede *Ff.*
46—47 v *J.* vypuštěny.
48 míru *J.* prositi miłosti *Z.*
50—52 Nechtě své přísahy zrušiti,
řka: „Přisáhl sem, že má sto-
lice musí v Boleslavi státi,
a pro tu přísahu nechci mu mi-
łost dáti *L.* Tak i překl. *Hfm.*
řka: „Nechci své viery zrušiti.
Přisáhl sem to učiniti,
mój stolec v Boleslavi postaviti.
Dał-li bych jemu svú miłost,
zrušil bych v přísaze svú ctnost. *Z.*
51 že musí mój stolec v Boleslavi
státi *Camb. Ff.* že drbí *F.*
52 a pro tú přísahu nechci mu
miłosti dáti *F. P.* musíł bych
Camb. Ff.
53 Slovy „Dei vecě“ končí se
druhý zlomek Hanušův.
dcera vece *Ff.* polepšiti *Z. J.*
54—55 Daj mně stolec v Boleslavi po-
staviti *Camb. Ff.*
Po 55 Knieni Jitka tak tú radú
stavila všelikakú svádu. *L.*
Tak překládá i *Hfm.*
Knieni Jitka tú radú
stavi tu všecku svádu *P.*
56 I káza svému zeti k sobě přijíti,
a svú stolici káza u Boleslavi po-
staviti *L.*
58 „ač chtěl“ v *Camb.* chybí, za to čte
se v *L. Z. J. Ff.*
64 orlici plamennú na štítu *Camb. V.*
Ff.
orlici s plameny na štítě *Z.*
a proto orlici u plameni na štítě
nosiechu *L. P. F.*
orlici v plameném štítě *J.*
einen adler in einer flammen, das
ist, in einem gulden velde. *Hfm.*

^{a)} MS. sal, A. stul. — ^{b)} A. von bemen. — ^{c)} MS. Bolezlab. — ^{d)} MS. mil, B. meil. — ^{e)} V. 65 manu B.

XLIII.

Ot svatého Vojtěcha přinesenie (*Camb.*). O pře-
nesení svatého Vojtěcha (*Ff.*). Ot sv. Vojtěcha
přenesení (*V.*). Tuto Brětislav Mezku zabil a Pol-
sko poplenil (*Z.*).

- Pak kněz, chtě pomstiti děda svého,
jede na Mezku, knězě polského.
Mezka proti jemu mocně vnuide,
a v tom boju Mezka snide.
5 Ot Čech až do Hlohova
neslyšal by byl polského slova;
neb všiu zemiú popelem postavi.
Bračislav v Hnězdně české stany zstavi.
Ottud pěti bratří těla vžechu,
10 i svatého Radima ottud vzpodjechu.
Svatý Vojtěch neda sebe vzieti,
až musichu tři dni póst přijieti.
Sliuby veliké činiechu:
krčmy v svátek zapověděchu,
15 pravé manželstvo sliúbichu,
pohřeb na poliú zadržichu,
robotné liúdi zprostichu.
Ktož by to rušili, ti biskupem kleti běchu.
A když to rychle zděchu,
20 tělo svatého Vojtěcha podjechu;
neb jím dřieve proto kleti biechu.
Toho se odpověděvše, domóv jej vžechu,
a všěcky jiné pobrachu svatě.

XLIII.

- Wez Briczlab darnach wolt
rechin, als er billich solt
seinen anheren,
er gink czu Polan verrin
5 vf herczok Meskam.
Meska kegen im vzkom,
vnd al an dem selbin strit
weich Meska vil wit.
Von Behem“) biz zcu Glogow,
10 hettes du in der selbin grow
ein polonisch wort
nirgin do gehort,
wan daz ganz Polan lant
czu aschin waz virprant.
15 Herzog Briczlab saczte sin zcělt
czu Knistena vf dem velt.
Da man von danne nom
der funf brudir lichnam^{b)})
vnde Sant Radomirum son.
20 Do man czu Sant Woyczeg kom,
der wolte sich nit nemen lazín,
biz si dry tage^{c)}) vastin.
Grosz ampt si machtín,
czu hochezitin si trachtín,
25 wy man dy leuthusir virlyse,
si widirsagitin dem geuizze,
dy^{d)}) aygent leut, dy sy hettin.
Willich do dawidir tetin,
dy worin in dez bischofiz ban.
30 Sant Woyczeg liez sich nemen von dan,
du si daz hattin gar volbracht,
wan si worn wol bedacht.
Darvm in den ban ouch namen si andirn alle
danne,
waz er do waz dem mal danne.

- 1—2 Pak kněz, chtě svého děda mstiti,
poče vojensky do Polen jiti. *L.*
12 za tři dni *L.*
2 jede *Ff.*
14 in die tafern *Hfm.*
5 až právě *L. V. J.*
16 zadržichu *V.*
von Pěhem pisz gen Goglo *Hfm.*
18 tehdy biskupem *J.*
6 neslyšeti bylo *L.*
19 A když to zděchu *J.*
7 peplem postavi *Z.*
18—19 a ktož by co kolivěk zrušil,
tehdy biskupem Sebiešem klet
býti musíł. *L. F. P.*
8 kněz Brětislav v Gnězdně *Z.* zu
Guyse *Hfm.* whwezdnye *Camb.*
a v Hnězdně *J.* stavě *L.*
18—26 kteříž by to zrušili,
aby biskupem Šebířem kleti byli.
A když všěcko mile vzděchu,
i věčně to držěti chtěchu,
19—20 A když to učinichu,
tělo svatého Vojtěcha pojechu;
sv. Vojtěcha tělo vzechu *L.*
nebo jím dřieve kleti biechu.
Toho se odpověděvše,
do Prahy svatého Vojtěcha vzechu,
k tomu mnoho svatých vzeli,
kterých tu kolivěk viděli.
K tomu vzechu tři dsky psané,
ty biechu ovšem pozlacené,
jichž každá tak těžká bieše,
tři sta funtův stříbra vážieše.
Mezi nimi bieše kříž zlatý,
ten bieše odtud také vzatý.
Z.

^{a)} MS. Polan. — ^{b)} V. 18 manu A. — ^{c)} B. musten vatsin. — ^{d)} B. den.

Tu vzěchu tři dsky psané, ovšem zlaté,
 25 jichž každá tři sta funtův vážíše.
 Mezi nimi zlatý kříž bieše;
 ten byl kázał kněz Mezka učiniti
 z zlata, jím se mohl třikrát převážiti.
 Z Polsky sto voz zvonův vyvezú,
 30 jiných klénótův mnoho ottud přivezú.
 To se sta léta od narozenie syna božieho
 po tisiúciu po třech dcětech osmého.

XLIV.

(Nadpisu není.)

Polené z násilie na Čechy žalovachu,
 a na ně v Římě právo ustachu.
 Papež je se Čechóm velmi hroziti,
 ale když uzřě, že se Čechové nechtie mo-
 dliti,
 5 káza jim někak Bohu polepšiti.
 Kněz za to káza klášter v Boleslavi učiniti.
 Tehdy ciesař, Jutčin otec, snide,
 s jehož smrtiú Čechóm mnoho cti ujide.

35 Dry guldin taueln si do namen,
 der ein iclich glich zcusammen
 dry hundirt pfunt in vullir wage.
 Darvndir Meska, der so clug,
 ein guldin creucz het,
 40 daz er czu der selbin stet
 gemachit het von clarin golde,
 domid er sich, ob er wolde,
 mochte dristund widirwegin habin.
 Daz kom ouch dan von sinen gabin.
 45 Darczu, so wil ich sagin,
 mit glockin hundirt wagin
 furtin si ouch von dan
 vs dem lant von Polan.
 Ouch andir tuere cleinot
 50 vurtin si von danne sat.
 Nach Crist gebort daz geschach
 tausint iar, des man iach,
 vnd darnach vir war
 achte vnd driszig iar.

XLIV.

Wi vm der Bolaner schadin
 der keisir wolt dy Behem ladin.

Di Polan clagtin vf dy Behem,
 si furin domid hin czu Rom.
 Der babist begun den Bemín czu dron.
 Do er dy Bemín abir schon
 5 im czu gnadin gen sach,
 der babist darnach also sprach.
 Er gebot an allin spot,
 daz si dy missetad gein Got
 soldin ablegin
 10 vnd sich der buz virwegin.
 Der herczog stift ein kirchin do
 darvmb zeum Boleslabs aldo.
 Czu der zcijt starb der keisir,
 Gutam vatir, also vreysir,
 15 vnd do mit sinen tot
 gienk vil ern vndir drot.

24 psané = t. j. obrazy na zlatých deskách malované, jich každá L.
 26 A u desk zlatý kříž bieše L.
 28 jímž Ost.
 29 sto vozův zvonův V. J. sto vozův Camb. Ff.
 29—30 vyvezú z Polsky sto vozův, zvonův a jiných mnoho klénótův L.
 Sto vozův zvonův z Polsky vzěchu a mnoho jiných klejnotův přivezechu Z.
 30 klejnotův Ff.
 32 po tisíci letech a po třidceti léta osmého Z.
 po tisíc po třidceti letech osmého L.
 1—2 Polené před papežem žalovachu, a na ně právo ukázachu.
 Papež poče Čechóm velmi hroziti, ale uzřev, že se nechtie modliti, L.
 1 Polené před papežem na Čechy z násilie žalovachu V. J. Polani Z. Polané Ff.
 4—6 Ale uzřev, že... modliti, káza jim někako polepšiti Bohu, klášter v Starém Boleslavi postaviti Z.
 5 někako Ost.
 6 kostel a klášter učiniti V. u Boleslavi kostel učiniti L. postaviti Ost. (krom Ff).
 7 s světa snide J.
 8 snide Camb. ujide V. L. Ff. J. pro-ňž Čechóm mnoho cti odjide Z.

O Bračislavově boji s ciesařem (Camb.). O Bračislavovu boji s ciesařem (Ff). O Břečislavově boji s ciesařem (V). Tuto Břečislav ciesaře pobil (Z).

Druhý ciesař, chtě ot Čech polské zlato jmieti,
 10 chtieše Bračislavovi kněžstvo otjieti.
 S velikým vojskem do Čech pojide.
 Když bavorského lesu dojde,
 to kněziu Bračislavovi pověděchu,
 že juž Němci u lesa stojiechu.
 15 Bračislav tak svým povědě:
 „Však jáz to dobře vědě,
 že nemámy lučišť borových,
 ani mečov lípových,
 a z ciesařě-ť mléko za krev nepójde.
 20 Ač ti jeho mój meč dojde,
 takéž ti krev z jeho boka poteče.“
 Jakž to brzo dořeče,
 káza všem v Domažlicích býti,
 řka: „Tu se nám jest s ciesařem sniti.“
 25 Uslyšě, že Sasici jdú s druhé strany,
 vecě jim kněz: „Nebojte se saské rány.“
 I káza Prkošovi z Bieliny na Sasy jeti
 a z jednoho slova boj s nimi vzieti,
 řka: „Nedaj se jim s ciesařem snieti.
 30 Ztratíš-li co, nedám ti ni v čem škody vzieti.“

Ein andir keisir wolt von Bemín
 dy scheez von Polan widir habin.
 Darvm wolt er Briczlabin
 20 daz herczogtum genomen habin,
 vnd ylte zcu Bemín ser
 mit einem groszin her.
 Er quam noch siner ger vil balde
 czu dem bemischin walde.
 25 Man sagt ez herczogen Briczlab balde,
 daz si iczunt hiltin by dem walde.

Wy herczog Briczlab
 den sinen antwurte gab.

Briczlab sagete den sinen:
 „Daz wirt wol schinen,
 daz wir nit chinvorhen pogin haben
 30 noch lindin swert tragin.
 Vnd vz dem keisir man nit
 milch vor blut gehin sijt.
 Ob in erraicht min swert,
 daz blut vz siner schein sich gizin wirt,
 35 als vz der minen.“
 Als schir er daz sprach gegin en,
 er gebot al den sinen,
 czu Taust irschinen,
 vnd sprach: „Wir suln vns zcu Taust sammin.“
 40 Er horte, daz dy Sazsin einen andirn weyg komen,
 er sprach: „Furchtit der Saszin slege nit! Horit!“
 Vnde gebot Prokossio von Belyn dort
 gegen den Saszin zcu gen witin
 vnd vbir ein [wort] mit in stritin.
 45 Er sprach: „Hutt mid namen;
 laz si mit dem keisir nit czusamen komen!
 Ob du vmb wirtes geslagin,
 ich wil dich keinen schadin lazín tragin.“

9 Jindřich III. (1039—1056).
 9—10 Druhý ciesař chtieše do Čech jeti, chtě od nich polské zlato mieti, i chtieše Břečislavovi odjieti české kněžstvo a sobě mieti Z.
 12 bavorského lesa V. L. J. lesu Camb. Z. Ff.
 13 knězi ihned pověděchu L.
 14 že ciesař a jeho lidé v lese stojiechu Z. že již u lesa Camb. Ff. L. auf dem walde Hfm.
 15 Břečislav zemanóm tak povědě L. Kněz Břečislav zemanóm povědě Z.
 16 řka: „Já to atd. Z.
 17 tennen pogen Hfm.
 19—20 nepoteče — doteče J.
 19—22 Ač ciesaře mój meč doteče, z jeho-ť boku mléko nepoteče; také-ť veď z něho krev poteče. A jakž on to brzo dořeče, L.
 19—24 Když mój meč ciesařě doteče, ne mléko-ť z něho poteče.“
 A jakž to brzo povědě, ihned svým slovem zapovědě všem v Domažlicích býti, řka: „Tu nám se s ciesařem bítí.“ Z.
 20 verše toho v Ff. není.
 21 takéž-ť krev z jeho boka, jako z mého, poteče J.
 takéž-ť krev z jeho boka vyteče Ff.
 23 u Domažlic V. gen Taust Hfm.
 25 Uslyšav L. uslyšev Ff. jedú Z.
 26 vecě: „Nebojte se saské rány“ L. do spottet ir der furst von Sachsen und sprach: „Slacht nicht grosz wunden“ Hfm.
 nic se jich neuzeze rány P.
 27 Prkošovi (důsledně) na Sasice Z. Perkosz von Bely (Bebý) Hfm. i káza kněz J.
 28 a jednoho slova Camb. a jedno slova Ff. a z jednoho slova Ost.
 29—30 řka: „Ztratíš-li málo nebo mnoho, nedám-ť škody jmieti toho Z.
 30 ztratíš-li boj F. J². v ničemž L. nedám-ť v ničemž škody jmieti J.

- Nehledaj před bojem na mnoho neb na málo;
často nad mnohým málo liudu čest vzało.
Málo sršňov mnoho much zapúzie,
a jeden jastřab mnoho vran vzpúzie.
- 35 Sasici bílé vlasy jmajú,
a písmo svědčí, že tací říedko udatni bývajú.
Dobrý rytieřiu, střez se jmene zlého;
dražšieho-ť nic nenie jmene dobrého.
Donidž jsem živ, *chciu* tě s tvým rodem
ploditi.
- 40 Jeď s Bohem! Ten rač s tobú býti!“
Provodiv Prkoše, na ciesaře jide,
a když do Domažlic přijide,
vzvěděv, že juž jest v lese,
se všemi svými vzdvize se.
- 45 Káza všem v les vníti,
i káza Chodóm o Němcích i o sobě les
zarúbiti.
Páni počechu mu za zlé jmieti,
řkúc: „Budú-li nem silni, kudy chcem ujeti?“
Kněz vecě: „Jáz sem pro to kázał zarúbiti.
- 50 Achte nit fur des stritis zeil
of wenig adir vil;
dicke vf vil zeagin,
wening leute ir bejagin,
wan wenig wispiln suchtig
machint vil vligin fluchtig;
55 vil aglastir vnd zeuchtig
macht ein hawich fluchtig“).
Dy Saszin habin wiz har,
vnd dy schrift sprichit vir war,
das semlich chun wern.
- 60 Wirdigir rittir, hut dich vor bosin wortin gern,
wan nit tuer^{b)} ist ein gut wort.
Ich wil dich mid den deinen hort
als lange beschermin, als ich bin.
Ge mit Gote, der mit dir geruch czu sin!“
- Wi der keisir vmstan wart
vnd sich czu vlihin kart.*
- 65 Der herzog^{c)} gink gen dem keisir.
Gein dem Taust quam er also vreisir
vnd horte, daz der keisir iczund waz in dem
bemischin wald,
alem her gebot in den wald komen palde.
Er gebot den fuscenger vmb den wald
vnd vmb die Dewtschen sich schicken bald^{d)}.
70 Dez begunden im czu vir ubil habin dy herin,
si sprachin: „Ob si vns czu stark werin,
wol wir wer enken?“
Er sprach: „Ir sullit by ein andir sten.

- 31 nehledaj před Bohem L. 41—66 Vyprovodiv jej, proti ciesaři jede,
32 málo lidí na moze L. P. F. a když v hvozdu, totiž v les, vnide,
nad mnohem lidí Z. čest bralo vzvěděv, že ciesař v lese bieše,
Ff. káza se s ciesařem zarúbiti
spěše.
- 33 mnoho mnichův zapuzuje V. Zemené, když to uzřechu,
sršňův L. J. knězi velmi za zlé jmiechu,
34 jastřáb Z. J. Ff. vzpuzuje V. řkúc: „Nemoci-li budem s ně býti,
rozpúzie Z. kudy nám bude ujiti?“
35 říedké vlasy Z. Kněz vecě: „A já sem proto
36 a písmo praví L. kázał les zarúbiti.
37 slova zlého Z. Anebo se braňte, anebo se dajte
dobrý rytieř, chovaj se jména zlého L. zbiti;
38 nic dražšieho nenie jména do- já-ť odtudto nechci běžeti.
brého L. Z. Ff. Oni jdú, chtiece naše zbožie bez
39 doniž-ť... chei tě ploditi L. Z. práva odjieti.
donadž V. donudž J. Ač jim nechcem našich žen a
40 Jdiž s Bohem V. L. J. sbožie dáti,
Jediž s Bohem, ten rač tě pro- tehdy nám slušie po hromadě
voditi Z. státi.
41 Vyprovodiv Prkosa Z. Vězte to, že, ktož ote mne ka-
mo kolivěk pryč bude chtieti jeti, 49 proto i kázał V.

^{a)} Po 20. přetrženo: *vil elstir vnd zeuchtig*. — ^{b)} B. *wann ist*. — ^{c)} MS. *Der Prokoss*. — ^{d)} V. 69—70 manu B.

- 50 Anebo se braňte, neb se dajte zbiti:
jáz nechci ottudto beze cti ōtjeti.
Ktož ote mne poběhne, kázał sem jej Cho-
dóm zabiti;
pro to vem slušie se udatně jmieti.
Oni jdú, chtiec naše sbožie bez práva ōtjeti.
- 55 Nehcete-li svých žen Němcóm dáti,
tehdy vem slušie pohromadě státi.
Nám se jest s právem úsilíu brániti.“
Jakž to vecě, káza na ciesaře udeřiti.
Tu Čechové Němcě hrdinsky pobichu
60 a mnoho jich velmi zbichu.
Kniežat, hrabí němečských mnoho snide,
ciesař s životem sotně ujide.
Tu velmi mnoho slovútných lidí zbichu,
za jich duše na tom místě kapliciu po-
stavichu.
- 65 Ale Prkoš nechtěl byl Sasicův utkati
i dał se jim po zemi túlati.
Každému se nevěra zdieše,
že saský vévoda, žha zemi, Prkošovi ne-
škodieše.
Vrátiv se kněz, káza Prkošovi oči vynieti,
70 potom rucě i nozě utieti,
že Sasicův nerodił utkati
i dał se jim v zemi po vůli tkáti.
- 75 Irwert vch, adir ir^{a)} wert irslagin!
Ich wil an ere nit von hin iagin.
Ich habe gebotin den fuzgengirn,
daz si, dy^{b)} do vlihin, sullin henkin.
Darvmb sijt frutig czu diszin stundin,
80 wan si vnsir richtum wollin ruckin.
Ob er nit wullt den Deutschin
kinder vnd ewer husfrowin lihin,
so zcimpť vch by ein andir zcu sten.
Ez ist wol recht der virebil widirsten.“
85 Du bot er^{c)} vf den keisir ruckin.
Du gesigtin dy Bemín mit irn tuckin;
si irslugin der Deutschin also vil,
furstin vnde grefin an zcil;
der keisir intphloch kuome mit den lutin.
90 Vil achpir leute wordin dem tode geben,
vnde machtin ein capeln
an der stat vm dy selin.
- Wi Prokossio an der stat
siner vntw gedankt wart.*
- Prokossius wolde nit gein Sazzin,
er wolde si in dem lande irgeen lazzin.
95 Ir^{d)} iclichir waz vngetrw bekant,
wan der herezog brant daz lant,
vnde er schate Prokossio in nichte.
Du der herezog widir quam czu licht,
er hiez Prokossio dy ougin vzbrechín
100 vnde sich domid rechín,
vnd darnach hende vnd fuze abslan,
dar er nit wolde gein den Sazzin gan,
vnd si liez vmgen czu hant
nach irem willin in dem lande.

- 50 neb — neb Z. 57 nám-ť Ff.
52—56 A ktož ote mne bude chtieti násilí brániti Ff. Z. J.
ujeti, 58 Řka to, káza Z.
kázał sem ho Chodóm zabiti. 59 pevně Němce pobichu Z.
Proto slušie vám se pomněti, 60 velmě Ff. (Tak i 63.)
nynie se udatně jmieti. 62 jedva V. Z. leđva J. sotně Ff.
Oni jdú, chtiec nám vzieti 63 lidí snide i zbichu Camb.
i sbožie bez děky odjieti. 64 kaplu.
Nehcete-li svých žen a dietek 65 Prkos nesměł Z.
dáti, 67 zdáše Z. J. Ff. dieše L.
slušie vám po hromadě státi. 68 když vévoda saský v zemi bieše,
Z. mnohým mnoho škodił,
52 die fusknecht = Chodové Hfm. ale Prkosovi škoditi nerodił.
56 vem Ff. vám Camb. i Ost. Z.
- 69—72 Uslyšav to kněz, poče se smieti,
řka: „Snad jest nemohl moci
jmieti.“ J². L.
Ale vrátiv se, káza Prkošovi oči
vynieti
a pak ruce i noze utieti,
že se da po zemi tkáti
a nechtěl Sasicův utkati. L.
(Hfm.)
71 nechtěl Ff.
72 i dał se mu atd. Camb. jim Ost.
i dał se jim po zemi smýkati Z.
v zemi po vůli túlati J.
tbáti (sic) J².

^{a)} B. *ir*. — ^{b)} MS. *dy*, B. *die*. — ^{c)} MS. *ir*, B. *er*. — ^{d)} MS. *er*, B. *ir*.

XLV.

Ot biskupa Ekarda, rodicě Jutčina (Camb. Ff).
Ot Jitčina biskupa, Okarda múdrého (V).

Knieni Jutka učini biskupem rodicě svého,
Ekarda, Němcě ovšem chytrého.
Ten od desátka cělého
vzě dva peníze ot dýmu každého;
5 dva korce ustavi dávati oráčiu každému,
jeden pšenice, druhý ovsa dáti knězi svému.
Po Ekardu Hiza biskupem bieše,
po Hizě ten Šebieř slovieše.

O Břecislavovu boju s uherským králem (Camb.).
O Břecislavovu boju s králem uherským (Ff).
O Břecislavovu boju s Uherským (V). Tuto Břecislav pobil krále uherského (Z).

Potom kněz Břecislav uherského krále bo-
jem pobi
10 a vašem Střehomě doby.
Tehdy kněz Bračislav
vrátí knězi polskému Vratislav,
aby mu léta každého
přátel osm set hřiven stříbra čistého.
15 Kněz syna Sptyhněva jmějieše,
tomu otec Plzeňsko dal bieše.
Tehdy kněz hrad pražský zdiu hradieše,
a syn jeho Sptyhněv około svatého Juřie
hraditi jmějieše.

1—2 Po Šebeři Jitka učini biskupem
rodice svého,
Okarda, Němce chytrého. L. (pozd.
připiskem).

2 Ekard Camb. Ff. Okard Ost. Ockard
Hfm. (Ekkard, Ekehart).

3—5 Vzě dva peníze od každého dýmu,
dva korce ovsa káza dávati oráčiu
každému Z.

4 ot dýmu čili, jak v Ff. na pokraji
listu položeno, „podymné“ byl po-
platek od každého dýmu či ohni-
ště biskupům placený. Tak kla-
dou Z. L. J. P. F. kdežto v Camb.
Ff. J². V. C. Cc. čteme „od do-
mu“. Rauch-haller Hfm.

6 Jeden pšenice, druhý ovsa atd. Ff.
Jen pšenice, druhý ovsa dávati
knězi ctnému L.

jeden pšenice, druhý ovsa knězi
svému Z.

7—8 Potom Okard biskup snide,
na jeho stolec Hyša vznide L.
Hyza J². Hrza, po Hrzě Camb. V.
Cc. Hysa, po Hirse Ff. Biza P.
F. Hiša L. Hysa, po Hyze Z.
Hesa, po Hrsě J. (Izzo, Hyzzo)
Ssebyrz Z. Šebieř, Severus.

10 Ostřehoma Z. Střehomi Camb.
Střehomě Ff. J. V.

XLV.

Von der paffin zcendin
sollit ir werden sehin.

Der herzogin waz Guta der nom,
Okardus der waz ir ohom.
Der woldē von ganzem zeehin
zewene phenninge nemin^{a)}
5 von einem iclichin rauch;
czwey maz fruchte auch,
ein maz fruchte weyszs vnd habirn dy anidrn,
gebot er dem pferrir gebin czu handin.
Nach Okardum Hissa bischof waz,
10 noch Hissam Seuerus besaz.

Bi dem herczoge di purk
czu Prage virmurt.
Di Vngirn ruktin dy lut in der vrist.
Herczog Briczlab etc.

Herczog Briczlab bestunt kunlich
vo[n] Vngirn den koning rich,
vnd dy stat zcu Gran
er frutlich gewan.
15 Er gab si vm gelt wedir^{b)} zcu hant
dem herczog von Breslaw^{c)} vs Polan,
dar er im gab alle iar
acht hundirt mark silbirs gar.
Er het ein son Sbyhoyerium gnant,
20 dem gab der vahir Pilsin lant.
Czu der zeit der herczog vmbgab
mit der muor dy burg zcu Prag,
vnd sin sun Swyhowerus
solte gemurit habin zcu Sent Gurgin.

9—12 Potom kněz Vratislav (sic)
vrátí knězi polskému Vratislav
L. Breszlaw Hfm.

15 Sbyhněva Camb. Zbythněva Ff.
Zbyhněva J². Spitigneva V.
Sptyhněva L. Z.

16 Plzeňsko za dieľ oddal bieše Z.
tomu Plzeňsko dal bieše J.

18 Sbyhněv Camb. Zbythněv Ff.
A kněžic Sptyhněv . . . zditi
mieše P.

zdieše (zdil) Z. zditi jmějieše L.
kněžic Sptyhněv około sv. Jiří
zditi měl. P.

^{a)} B. zu nemin sehen. — ^{b)} B. wedir. — ^{c)} MS. Briczlab, B. Breslaw.

U svatého Juřie abatyše knieněm rodička
bieše,
20 a té pec, kdež povraz jdieše, stojieše.
By zeď mohla rovně jíti,
káza pec obořiti,
i vecě: „Němkyně v tejto peci
nebudú dnes mazancův péci.“
25 Knieni, když to uslyšě,
vyrazi se z své chyšě.
Německými mniškami kněze osu
a prostořecě se na-ň prosu,
řkúc: „Blažě mně české rodiny!
30 Mám mezi nimi veliké hrdiny.
Vězte, že český kněžic mōž pec obořiti,
tiem hrdinú mōžem veseľy býti.
Když tu pec mohľ rušiti,
mōžeš dobřě bez peč na Šváby jeti.“
35 Sdržě svú kázeň Sptyhněv,
i obrátí v smiech svōj hněv;
neotpověď jej i slova,
do časa ten svōj hněv schova.
Tehdy u Moravě ľud Uhři zajiechu:
40 Čechy se na ně vzpodjechu.
A když v Chrudimi ležiechu,
roznemože se tu kněz Bračislav pohřiechu.

25 Czu Sente Gurgin dy aptissinne
waz Gutam muml der herczoginne.
Do stund ein bacowen,
do waz ein strik geczogin,
daz dy muor gink rechte.
30 Der herczog sprach: „Den bakowen nider brecht!“
Er sprach: „Huer werdin dy Tutschin nit lachin
vnd in dem bakouen vladin backin.“
Du daz dy abtiszin irhort,
si sprang vz er kammir dort.
35 Den herczogin vmbgab si
mit tuschin nunnan dy
vnde antwurte scherflich mit suzsın wortin.
Si sprach: „Mein bemisch fruntschaf[t] ist mir^{a)}
ein frund besundirn!“
Ich habe grosz gesigir der Behem darvndir!“
40 Si sprach: „Ouch sullit er wiszin,
daz dez herczogen sun sich hat gevlizsin,
wy er den bakouen mochte zcubrechin,
vnde mugin vns an den viendin rechin.
Sent du gen den bacouen machs gesten,
45 so mages tu an sorge vf dy Swobin gen.“
Herczog Swihoyerus behilt sin zcuht do,
er kart irn zcorn in lachin so.
In Merhern czu der zeit
ruektin dy Vngir dy luet:
50 di Bemın vbir sy sich irhubin.
Do si lagin zcu Chodoym,
do werte sich Briczlab:
in der staid gink der Bemın gesigir ab.

19—20 Abatyše kněze bě rodička,
u svatého Jiřie jeptiška.
Té abatyše pec stojieše,
kudyž provaz jiti jmějieše Z.

19 Kněním rodička Ff.
Tehdy u sv. Jiřie knieni Něm-
kyně byla L.

knieni abatyše rodička bieše V.
knieně Němkyně bieše J.

Po 19 neb knieni Jitka svú rodičku
knieni byla učinila L. P. C.

20 měl jiti J. „té pec“ v Camb.
vypuštěno. povraz J. provaz
Ost.

20—24 Tu pec, kdež provaz šel, stála,
a tu se mistru pravá mieru zdála,
31 a 32 v L. vypuštěny.
33 když's tu pec mohľ rozbiti. V.
když mohľ tu pec obořiti Z.
když si mohľ s tu pec býti J. L.
když's tu pec mohľ zrušiti Ff.

22 káza kněz pec obořiti V. J. Z.

23—24 řka: „V tejto peci Němkyně
nebuďe péci mazancův nynie Z.

24 nebude péci V. nebudú viac J².
mosantzen bachen Hfm.

25 Knieně L. Ale knieni, když to
uslyše Z.

26 vytasi se V. vyrazivši se Z.

27 nunvicemi J. jeptiškami Z.

28 a pro to řečenie se na-ň osuchu V.
prosuchu V. prostořecně Z. J.

29 blaže vám P. český rodiny L.

30 máte mezi nimi P.

31 český kněz mohľ pec rozbořiti
Z. . . rozbiti V. J.

33 když's tu pec mohľ rozbiti. V.
když mohľ tu pec obořiti Z.
když si mohľ s tu pec býti J. L.
když's tu pec mohľ zrušiti Ff.

34 mōžeš bezpečně V. L. J.
bez peč mōžeš na Šváby jiti Z.

Po 34 tiem hrdinú dobřě mōžem veseľy
býti,

když tu pec mohľ obořiti. Ff.

35 svōj hněv J². svú kázeň Sbyhněv
Camb. Zbythněv Ff.

skrzě svú čest Sptyhněv Z.

36 ten svōj hněv Camb.

38 veš svōj hněv Z. J. do časa ten
svōj hněv zachova Ff.

39 Uhři u Moravě lidi zajiechu L.
skot zajiechu J².

v Moravě lidi zajiechu Z.

40 Čechové Z. vzpodvihú Camb. po-
zdvižechu Ff.

vzpodjechu V. podjechu L. Z.

41 u Chrudimě V. Z. J. około Chru-
dimě L. umb Chrudin Hfm.

42 roznemože se (sic) L.
v tom městě umře český hrdina
L.

v tom městě roznemože se český
hrdina Z.

^{a)} MS. Dein . . . nir.

V tom městě snide česká hrdina;
pro jeho smrt by všiej zemi smutná hodina.
45 Navštěvujúc rova jeho,
každý plákáše jako otcě svého.

XLVI.

Ot Zbyhněva, nepřítelě němečského (Camb).
Od kněze Zbythněva, nepřítelě němečského (Ff).
Ot Spytihněva, nepřítelě němečského (V). O knězi
Spytihněvovi udatném (Z).

Po tom by knězem syn jeho Spytihněv,
ten inhed Němcóm zjevi svůj hněv.
Ve třech dnech vše Němcě vypudí.
Svatojurskú knieniu vzrudi,
5 a vsadiv ju na kolesě,
vyvez ju z země, ostavi ju na bavorském lesě.
Ale matku s klénoty se všemi,
i s rúchem i skříněmi,
vyprovodi ju z země s jejie knieněmi,
10 i se všemi jinými Němkyněmi.
Když vyple ze země Němcě
i vše jiné cizozemcě
jako z zahrady kopřivy
a jako řepí z koňské hrivy:
15 jede na krále uherského,
húbciu liuda moravského.
Ten hrdinsky Uhry pobi,
v Uhřech mnoho tvrzí doby.
Kněz čtyři bratry jmějieše,
20 ty jako svého otcě ctieše.
Když oni svých let dojdú,
milostivě k diehu přijidú.
Po sobě osvědčí kněžstvo Vratislavovi,
Moravu Otě a Kunrátovi,

Daz gahez lant waz trurig vor not
55 vmbe des selbin herczogen tod.
Icleichir als sin vatir mit clage
beweinit en mit besuchin sinem grabe.

XLVI.

Von der Tutschin vient do,
herczog Swihoiero.

Swihoyerus wart zcu herczog irkorn,
er bewisete den Tuschin sinen zcorn.
Er hiez in drehin tagin
di Tutschin al vziagin.
5 Vnd ouch von Sent Gorgen dy abtissin,
dy saezt er vff ein karn in grim.
Er furt si vz dem lande balde
vnd liez si in dem peyrschin walde.
Sin mumelin mit irn dern allen
10 lut er vz dem lande mit widirkallin.
Do er alle *) Tutsche hette virtribin
vnd alle andir vrom[d] vermitin,
als vz dem gartin dy nezil, wo si stet,
als vz dem rozschopf^{b)} dy clet:
15 er gink in Vngirnlant,
di der leut zcu Mehern wustir worn bekant.
Si wordin obirwundin von den gestin.
Er irkrig in Vngirn vil vestin.
Vier brudir hat er,
20 den tet er als sinem vater.
Abir du si zcu erin iaren quomen,
si in hertis cundums dinst sich namen.
Er schuf nach im daz herczogtum
Vratislao nach sinem frum,
25 Otton vnd Conrado Merchern,

44 pro-ňž by v Čechách Z.
všie zemi by proto smutná hodina L.
pro jehož smrt by všie zemi J.
45 za dlúhý čas rovu jeho L. J.
hrobu jeho P.
45—46 navštěvujíc mnozí rovu jeho,
plákáchu jako otcě svého Z.
46 všieckni plákáchu L.
Po 46 Nebo z jazyka českého
mezi kniežaty nebylo více hrdi-
ny takého L. J². (Hfm.)
1 Sbyhněv Camb. Spytihněv Ost. (iFf.)
Po něm byl syn jeho L. Po tom
by kniežetem Ff. by kněz J.
Po něm by knězem Z. V.
3 z země vypudí Z. J.
4 swaty Gyurzy knyeny Camb.
svatojurskú Ost.

4 vzruiditi, zarmoutiti, zasmušiti,
v pláč pripraviti. Ruditi je pře-
chodný tvar slovesa rydati (sá-
pati se, z mrzutosti plakati).
5 na kolesa L. kolesě je dvojně
číslo od kolo — kolese; z toho by
se dalo souditi, že to byl vůz
dvoukolý.
5—6 vyveze ji, vsadiv na kolesě,
i ostavi ji na bavorském lesě Z.
6 ouf das payrich gepirge Hfm.
7 s klajnoty V. s klejnoty L.
8 s rúchem i s mnohými skříněmi Z.
9—10 vyvede ji z země i s jinými
Němkyněmi
i se všemi knieněmi L.
all ir teutsch weiber und auch
nunen Hfm.

10 jejími Němkyněmi J.
11 zemye cz nyemczye Camb.
všiecky L. všě Němce V. J. Z.
14 řepí Camb. V. Cc. P. řepiky J.
Z. L. Ff.
16 na zhúbei J. zhubci Ff. húbciu
Camb. húbei V. L.
mstit lidu moravského Z.
17 Ten Spytihněv J.
17—18 Kněz hrdinsky Uhry pobi
a mnoho jich země doby L. (Hfm.)
19 tři Z. drey prüder Hfm.
21 dojdechu V. dojdú L. Z.
22 přijidechu V. přijidú L. Z. přídú Ff.
23 Břěčislavovi V.
24 Moravu odda Konrátovi Z. (Hfm.)
Otovi a Kudrátovi (sic) L.

*) B. alle. — b) MS. rozschopf.

25 Jaromira káza biskupem učiniti,
ač by se událo biskupu dřieve sníti;
pak-li by se to nemohlo státi,
neb by mu bylo úsilno ždáti,
dotud mu Hradecko držěti;
30 nebyl-li by biskupem, to mu za otdiel jmieti.
Sto tisiúć hriven stříebra jim rozděli:
tak bratřiu ot sebe otděli.
Všiej bratřii byl miř ten dieř,
i řeču: „Bratr náš dobře nám jest zdieř.“
35 Když Jaromir Hradecko držěieše,
jedno městiště se mu líubieše;
na tom miestě sobě dvór postavi
a své jmě „Jaromir“ jmu ostavi.

XLVII.

Ot Vratislava, prvého krále českého (Camb. V).
Od Vratislava, prvnieho krále českého (Ff). O Me-
dulánu, ješto ho Čechové dobyli, se praví (Z).

Spytihněv s světa snide,
bratr jeho Vratislav na kněžský stolec vznide.
Léta ot narozenie syna božieho
po tisiúćiu po čtyřech dcát čtvrtého,
5 toho léta taký hlad vznide,
že pro-ň třětina liuda snide.
Těhdy ciesař Jindřich Třetí v Římě bieše,
jeho ciesařová k němu jdieše.
Když skrzě Mediolán jedieše,
10 mediolanská obec ju zabiti chtieše.

26 událo-li by se biskupu prvé umřieti
ač by se dřieve udao J. Z.
28 neb bylo-li by mu úsilno ždáti L.
aneb mu bylo těžko čakati Z.
neb že by jemu bylo V. J.
29 Hradeckého (t. j. kraje) V. Gratzter
kreis Z. Hfm.
30 nebude-li biskupem L. za dieř V. L.
31 Sto tisiúćov V. L. J. Z. J. Ff.
32 A tak bratřie J. A tak bratřii Z.
Tak bratry Ff.
33 Všem bratřim J. Všii bratřii Z.
Všem bratřom Ff.
34 vecechu V. L. řečechu J. řkúć Z.
i řkú Ff.

35 Yaromyrz Camb. Jaromirz Ff.
Jaromir Ost.
36 městce V. město Z.
37 ustavi Z.
38 die statt Jermer Hfm.
Po 38 se v L. V. ješte kladou verše
3—6 z následující kapitoly LXVII.
Tak je četl i Hfm.
1 Sbyhněv Camb. Zbythněv Ff.
Spytihněv Ost.
2 na jeho stolici vznide L.
na stolec vznide Z. J.
na kniežeci stolec Ff.
4 po čtyřech dcát) Camb. V.
po třii dcatech L. J.

po tisiúći po čtyřidceti Z.
po tisiúći po čtyřidcát Ff.
5 taký hlad v zemi vnide L.
6 třětina lidu L. Z. Ff.
7 v zemi V.
8 ciesařovna k němu jedieše L. J.
Z.
jedieše Camb. jdieše V.
9 Když skrzě Medulán (na koni L.)
jedieše V. L. J.
V Z. verš ten vypuštěn.
10 Mediolanská Camb. Ff. V.
Medulanská obec Z. J.
obec ji zabiti chtieše L.

Wi Jaromir hat den nom uir war,
vnd von einem turin iar.

Du Jaromir Grecir geegent had,
40 do geviel im ein stad.
Einen hof er im an der stad bowit,
der sinen nomen had noch huet.

XLVII.

Swyhoyerus do virschieđ,
sin brudir Braticzlab Bemin [quam] zcu licht.
Nach Crist gebord vir war
tausint vnd vier vnd driszig iar
5 ein solich hungir in dem iar
erstund in dem lande vir war,
daz der leut daz vierde teil vbir al
starb vor hungir alczu mal.

Von keisir Heinrichen den dritten.

Keisir Heinrich der drit waz czu Rom,
10 sin keiserin ouch zcu Mailan kom.
Do si mit ir iungfrowen
gieng in der staid schowen,
du wolde si dy gemein virderbin.

*) MS. allem.

Múdrější toho učiniti nedachu,
však jejie koniu ocas urězachu.
Proto se Mediolánu ciesař položi,
to na svej mysli ułoži,
15 že ot města nechce otjeti,
donidž j'ho nebude jmieti.
Ciesař káza kněziu českému u sebe býti.
I jechu se u městě i u vojscě mľuviti,
že ciesařovi jedú ľudie na pomoc,
20 jichž každý jmá pěti mužov moc,
a ti sú tak velmi liúti, ež ti jedie jiné
liudi.

Kací sú to ľudie, každý vsudi!
Když to Čechy vzeděchu,
že ty pověsti o nich jdiechu,
25 když se k městu přiblížiechu,
tu ľest oni učiniechu.
Na rožny vzěchu těsto jako děti,
to jim do sebe dachu viděti,
že to ľakomě jediechu.
30 By Čechové děti jedli, Vľaši mniechu.
Pověst o nich veliká jdieše,
město se jich velmi bojieše,
řkúc: „Hubená jest ta máti,
kteráž s svým dítětem lidí těchto smie
doždáti.“
35 Čechové, jakž k městu přijidú,
mociú tu řeku přebřidú;

Dy wisistin woldin darvmb sterbin,
15 ydoch snitin si irm roz den zcail dan.
Darvmb sich der keisir [legt] vor“) Mailan.
Er sprach: „Ez im wol zcem,
daz er nummir von der stad quem,
biz er si irkriet hette
20 vnde sin wille daran vorget.“
Der keisir gebot mid namen
dem herczogin von Bemen zcu im zcu komen.
Do begunden dy lute zcu redin in der stad:
„Man komit dem keisir zcu hulfe drot,
25 vnd dy sint also grüelich geut,
daz si eszin andir leut.“
Iclicher gedacht, waz leut dar komen!
Du daz dy lute virnomen,
daz man dy mer von en gesait hat,
30 vnd do si nehentin der stad,
si begingin ein groz vntw mit vlissin,
vnd nomen teig, als dy kinder vf dy spisze.
Daz lizsin si sehin von in,
daz si daz eszin genzlichin.
35 Daz dy Behem dy new geborn kindir
ezsin als dy rindir,
daz gloubtin dy Lambardir.
Von den Bemin iahin si grosze mer.
Dy stat vorchte sich vaste dy vrst.
40 Si sprachin: „Dy mutir arm ist,
dy mit irn kindern
dy leut tar beutin vnd gehindern.“
Als schir dy Behem komen zcu der stad,
si swembtin vbir des waszirs pfat,

12 jejiemu koni L. J. koni jejemu Z.
13 před Mediolanem V. Ff.
před Medulán L. před Medulá-
nem Z.
16 donadž V. donidzz L. doniž Z.
donuž J.
17 českému králi Z.
káza knězi u sebe býti L.
18 u vojště L. Z. J. Ff. y uwoysczy
Camb.
Do sagten die Walhen vnder
einander Hfm.
19 ciesaři L. Z.
21—22 ti lidé jedie jiné lidi.
Kací jsú to lidé, každý se tomu
divi Z.
Ti lidé jedie jiné lidi.
Kací sú to, každý sudi! L.
a ti sú také velmě lití,
že jedie jiné lidi.

Kací sú to lidé, každý všudy
se divieše,
a jich se velmi bojieše Ff.
23 Čechy V. Čechové Ost.
Když Čechové uslyšechu L.
24 o nich biechu Ff.
24—26 viz, kakú ľest učiniechu Z.
25 brzybrachu Camb. přibrachu Ff.
26 tehdy tuto ľest J. chytrost J.
tuto-ť ľest učiniechu L.
27 na rožny vzěbrachu V.
na rožny těsto učiniechu Z.
na rožny vzděchu J.
29 že velmi ľakomě to těsto jiechu
Z.
30 Že by Čechové Ff.
Po 30 Pak někdy v jednom ožiedli a
jednom koni dva jediešta,
a on sem, a on tam vztekle
zřiešta (hledišta P.).

Všiekni to Vľaši mľuviechu,
že črtie mezi Čechy jezdiechu.
L. C. P. (Hfm.)
Ožiedlie = pás buď na krku,
buď na bedrech nošený. Tuto
mysl jest ten, že dva a dva
z Čechův v jedno ožidlím se
spoutali a tudíž jako dvouhlavce
představovali.
33—34 Řkúc: „Hubená jest to máti,
kteráž s(svými) dětmi smie těchto
lidí (Čechův Z.) dočakati L.
(pozdějším přípisem) J. Z.
35 A kdyžto k městu přijedú L.
přiechu Z. přijedechu V. při-
jidú Ff. přijedú J. Camb.
36 przymebrzydu Camb. přebředú L. J.
prziebrzdu Z. przebrzidechu V.
przebrzidú Ff.

neb Odolen z Chyš nalezl jim byl brod,
a tiem se vzmohl ten rod.
Čechy krabošky sobě učiniechu,
40 pod nimi vašem města dobychu.
Neb když Čechové po řebří na zeď leziechu,
by črtie lezli, Vľaši mniechu.
Oni se zdi vši běžiechu,
utkati jich nesmějuechu.
45 Čechové, chtiece ciesařové hanby pomstiti,
učiniechu skutek, o němž mě hanba mľuviti.
Tu se ffkův z prstov jechu činiti:
podáš-li ho Vľachu, chce-ť se o to zabiti.
Neb ktož chtěł v tom městě živ býti,
50 ten musil kobyle vytrhnúti fik ústy z řiti.
Čechové v městě prvi biechu,
z města nejlepší klénoty vzěchu.
Ješče stojí na hradě u svatého Víta noha
sviecnova,
pravie, by byla Šalomúnova.
55 Tu sú byli Mediolaněné z Jeruzalema vzěli,
když sú byli s Titem a s Vespezianem na
Židy jeli.

wan Adolenus von Kiss
en den furt sucht mit vliz;
davon quam daz geslecht vor sich.
Di Bemin machtin in laruen gruelich,
vnd darvndir mit vreislichir tad
50 gewonnen si dy stad.
Wan do dy Behem stigin
obir dy leutir vf dy muor gesigin,
dy Lamborter wontin,
das si in als der tufiln lontin.
55 Si vlohin vaste by nomen
vnd torstin nit gein en komen.
Dy Behem rachin des keisirs laid,
si begingin ein groz bosheit,
der ich mich schem zcu lachin:
60 si begundin vaig vz den vingirn machin.
Noch wo du si rechkes ein Lamborder,
ez ist im von der gar vnmer,
vnd solt er darvmb sterbin,
er wolde dich virderbin.
65 Dy Bemin worin dy erstin in der stad,
si nomen do dy bestin cleinot.
Noch stet ein fuz obir Prage zcu Sente Vit,
den man einen cherczal geit.
Man gloubt, daz er von Salomons tempil komme
her,
70 den do dy Meilaner nomen,
do si czu Iherusalem komen,
do si mit Tyto vnd Vespiliano
warin geritin vf dy Iuden do.

37 Odolen z Čech L. Odolentz Hfm.
38 a tiem se jest i vzmohl ten ve-
šken rod V.
a tiem vzmoze ten rod L.
a tiem se vzmohl jeho rod Z.
a tiem se jest i zmoł ten rod J.
Po 38 Čechové časté jiezdy před město
činiechu (činiechu J²).
až se ku přiekopóm přiblížiechu.
L. (pozd. přípisem).
přibrachu J². (Hfm)
Po těchto verších:
Dva na jednom koni v jednom
ožiedli pojediešta,
a on sem, a on tam vztekle hle-
diešta.
Vľaši to mľuviechu,
že črtie mezi Čechy jezdiechu J².
39 Čechové krabošky sobě zdiechu Z.
krabošky sobě zčiniechu L.
39—40 Do machten sy inen katzen, dass
man ietz hurde nent, und gien-
gen darunter mit sturme zu der
stat. Hfm.

40 A pod tiem vašem atd. Z.
41 na zeď jdiechu V. po řebřích Ff.
41—44 Nebo Vľaši črti mniechu,
proto jich utkati nesmějuechu.
Čechové po řebří na zeď jdiechu,
Vľaši, nesmějíc jich utkati, se
zdi leziechu L. (43—44
pozd. přípisem).
42 že by črti byli J. by črtové
lezli Z. črtie Camb. Vľachové Ff.
43—44 s velikým strachem se zdi bě-
žiechu
a utkati Čechův nesmějuechu Z.
44 Vľachové se zdi běžiechu V. J.
ciesařovy hanby Camb. Ff. L.
ciesařové hanby V. Z.
45—50 Do wolten die Pehem der key-
serin schand rechen und tetten
sulche tatt an frawen und iung-
frawen, darvon mir schande wer
zu reden. Hfm.
49—50 vyskýtají se jen v Camb. a Ff.,
ale mezi 46. a 47., což patrně
položeni chybné.

47 cecfkův J.
48 chce-ť se o to s tebu biti J².
50 fik z řiti vytrhnúti. In marg.
Tuto jest počátek culikův Ff.
51—52 Čechové najprvé se v město vra-
zichu,
a z města nejlepší klénoty vy-
nosiechu Z.
51 Čechové že první v městě biechu
L. Ff.
52 kleynoty V. L.
53—56 Ještě-ť stojí noha sviecnov u sva-
tého Víta
na hradě, z mosazi vtipně slitá.
O té ještě pomhávají,
by byla dieťa Šalomúnova, řiekají.
Tu sú byli Mediolanští v Jeru-
zalemě vzěli,
kdy sú s Titem a Vespezianem
na Židy jeli. Z.
55 Mediolanské Camb. Mediolaněné
V. Medulaněné L. J. Mediola-
nové Ff.
56 Vespazianem J.

^{a)} MS. von Mailan.

Můžeš tu nohu, ač chceš, před oltářem ohledati.

To věz, že nynější dílo nemůže se jiej vrovňati.

Poděbrazští první lézti směli,

60 pro to sú ot kněze řebřiu na štítě přijeli.

XLVIII.

O nejvyššiej cti prvního krále českého (Camb.).
O nejvyššiej cti prvního krále českého (Ff).
O největšiej cti krále českého (V).

Císařovi by v děk to poslužení,
i da českému knězi volenie:

nebo těla tří svatých králův z města vzieti,
neb v svej zemi království jmiati.

5 Kněz zemanóm da na vůli,
podle jich rady korunu zemi vzvoli.
Nad to císař knězi štít změni,
také úřad jemu na svém dvoře proměni.
Tehdy za orla černého

10 da j'mu o jednom ocasě lva bílého.
A že koteř nad ohněm kněžata držiechu,
tú službů u dvora slúžiechu,
tehdy jeho kotě zbavi,
svým čiešníkem jej upravi.

75 Du macht vor dem altir, ob du wild,
den fuz schowen mit dem bild.
Wiz, daz sich daz iung werch by tag
dem mit nicht gelichin mag.
Davon vnd dy Podybradir
dy erstin warin vz dem her,
80 dy vf dy muor torstin gestigin
vnd sich do woltin zceigin,
darvm mocht si von dem herczogen wol gezcemen,
daz si dy leitirn czu furin vf den schild nemen.

XLVIII.

Wi der keisir den herczogin schon
dez erst gab im dy kron,
ouch mit dem wiszin lebin
vnd des kur zcu nemen.

Dem keisir waz der dinst genem,
er gab dem herczogin von Behem
ein wal, daz er neme drot
dy dry heilige konige von der staid,
5 odir in dem lande habin ein konigrich.
Der herczoge gab ez aln lantlutin glich,
dy kron er do vil schon bat
dem rich nach irem rad.
Der keisir vorwandelt darnach
10 dem herczogin den schild, daz man sach,
er wolt en ouch domit begabin,
daz er an sinem hof ein ampt solde habin.
Czu der czijt gab er vor einen swarczin adlar
ein lebin sny wiz gar.
15 Abir wan dy furstin gewar worn,
czu dem fiure ein tof zcu habin,
vnd mit dem ampt dinen zcu hof,
do irlost er en von dem topfe,
er machte en einen schenkin in deme hobe.

57 před oltářem u sv. Víta J.
58 že nenějšíe ... jí vrovňati L.
59 Poděbradští, že první na zed
lézti směli L. J.
Poděbrazsty Camb. Podiebrasti
Ff.
60 vzeli L. ot kněze zřebřík Ff.
proto sú řebří ot kněze na štít
přijeli V. Cc.
ot císaře řebří přijeli J. měli
Ff.
57—60 Ktož chce tu nohu vídati,
u svatého Víta můž ji před ol-
tářem poznati.
To nenieše dílo
nepřirovná se za celo.

Poděbradští, že první na zed
lézti směli,
proto sú řebřík na štít od kněze
vzeli Z.
57—60 u Hfm. nepřeloženy. V P. F. C.
chybí.
2 nebo těla tří králův vzieti L. V.
4 království L. J. korunu J.
aneb korunu a království v zemi
mieti Z.
6 korunu vzvoli J. vyvoli L.
korunu Camb. Ff. L. Z.
8 změni Camb.
u svého dvoru proměni Ff.
v svém dvoře proměni J.

na svém dvoru mu proměni L.
a také úřad u dvora jemu pro-
měni Z.
9 za orla czerneho Camb. czier-
neho Z.
9—10 neb za orla červeného
da jemu lva o jednom ocasě
v červeném poli bílého L.
10 ogednom oczye Camb. o jednom
ocasu Z.
11—12 v L. pozdějším přípiskem.
drželi — slúžili Z.
14 a svým čiešníkem ustavi L. J.
svým podčeším ho ustavi Z.

15 A když císaře budú voliti,
ti, již volie, budú-li se vaditi,
tehdy mu káza mezi volenníky vníti,
a komuž by dař, tomu císařem býti.
Tehdy císař Vratislava prým králem ko-
ronova,
20 a králem českým i polským jej provoľa.

XLIX.

O Jarohněva biskupa, králova bratra (Camb.).
O Jaromira biskupa, bratra králova (Ff. V).
O Jaromiru, bratru královu, a ješto král pobíř
Rakúského (Z).

Biskup Šebieř s světa snide,
Jaromir s zemany před bratra jide,
Spytihněvovy úpravy upomínaje.
A král, se v tom dobře znaje,
5 však chtieše Němcě biskupem učiniti.
Zeměné o to počechu se raditi,
Kojaty počechu prositi,
by jich slovo chtěl králiu mluviti.
Když se s múdrějšimi Kojata potáza,
10 v kněze Jaromirovu řeč se uváza.
Vecě: „Králiu, rač svých zeman řeč slyšeti!
Rač na svého bratra dieř pomněti:
za dieř mu jest biskupstvo jmiati,
a jemu slúšie na tom stolciu seděti.

XLIX.

Wi den Behem wolt nit zcemen
ein tutschin bischof zcu nemen.

Bischof Seuerus gink ab,
Iaromir sich vor den brudir gab,
an Swyhoierus gescheffe mant er^{c)} en.
Der koning hat ez wol in sinem sin,
5 ydoch wolt er habin getracht
vnde einen tuetschin bischof gemacht.
Dez richiz leut schrien,
si ritin vf dy erin.
Si botin Koyatham, daz er wolt
10 er wort redin, ob ir solt,
vnd dem konig clagte.
Do Koyatha het rat gevragt^{d)},
do vndirwant er sich Iaromrs rede gern.
Er sprach: „König, geruch dine lute irhorin!
15 Geruch vf dinen brudir gedenkin wol,
daz er daz bistum vor sin erbteil haben sol,
er sal ouch vf dem stul siczin.

16 a ti, jenž volé, nemohli by se
smluviti Z.
nemohú-li se smluviti P.
ti, jenž volé, budú-li se u vo-
lenie vaditi J.
a ti, již volé, nemohú se sjiti L.
ti, ješto volé, budú-li se u vo-
lení děliti, opr. vaditi Ff.
17—18 tehdy mu káza mezi volence
vjiti
a komu dá, tomu císařem býti.
L. Z.
tehdy jemu kázař mezi volence
(J²) vníti,
a kohož by dař, tomu císařem
býti. Ff.
19 Císař ... koronova Ff. L. J.
Bratislaw Hfm.

20 ho provoľa Z. sám jeho provoľa J.
Po 20 Dav se kněz v hrdinstvě znáti,
domov se s svými Čechy vráti J.
To se sta ot narozenie Syna bo-
žieho
léta po tisici po pěti deát se-
dmého C. J. L. (Hfm).
1—2 Po desieti letech biskup Hyša
snide,
Jaromir před bratra jide. L.
bischoffe Isaak Hfm.
3—4 Krále z slibu upomena,
král mu se v tom zna Z.
3 Sbyhněvovy úpravy upomínanie
(sic) Camb.
Zbytihněvov slib výpravy Ff.
Zbyhněvova rozkázanie P.

a jej z dieřu upomínaje F.
bratra u pravém diele J².
5 Lancě J².
6 zemené se tomu počechu pro-
tiviti J².
chtiechu tomu protiviti P.
8 aby jich řeč ráčil mluviti L.
aby jich slovo ráčil královi
(před králem Z.) mluviti V. Z.
9—10 Kojata se v jich řeč uváza,
a když se s múdrějšimi potáza L.
11 vece: „Králi, rač svých kmetov
(zeman Z.) slovo slyšeti L. P. Z.
12 prosie-t tebe, by ráčil na svého
bratra dieř pomněti L. P.
12 v Z. vypuštěn.
13 že dieř Camb. Ff. za dieř Ost.
14 na té stolici L.

^{a)} MS. *erczelt*, B. *erwelt*. — ^{b)} MS. *er*, B. *ir*. — ^{c)} MS. *ir*, B. *er*. — ^{d)} MS. *geuragt*.

15 Neslušie-ť, králiu, tak bratra tupiti,
ni-ť chcem biskupstva Němciu postúpiti.
Bratr tvój s úsilím Němcě z země vypudil:
neviemy, kto v tě němečskú žlu vlúdiť.
Králiu! ot svých Čechův máš všiucku čest,
20 od Němcův nejmáš jedno ľest.
Nechcem toho dopustiti,
by bylo Němciu naším biskupem býti.^a
Otáza král: „Jest-li to slovo vaše?“
Všickni řeču: „To jest slovo našě.“
25 Řěchu: „Králiu, daj své, komu chceš, lhóty!
Držímy-ť s ním sbožie i životy.“
Král, uzřev, že obci jest sě úsilno protiviti,
vecě: „Chtěť sem vaše viery pokusiti.
Děkuju, že ste věrni kněžiu svému.
30 Jáz biskupstva přěju bratru mému;
chcěi mu k tomu pomocen býti,
ač ho však chtěie kanovníci voliti.“
Kanovníci ho rádi biskupem jmiechu.
Tomu biskupu Němci Gebhart vzděchu.
35 Ten pobi Jana, biskupa moravského,
řka, že Olomúc sľušie pod biskupa českého,

Ez zeimpt nit, daz ein*) konige mit wiczin
sol sinen brudir virsmehin.
20 Wer wellin daz bistum nit Tutschin lihin.
Dein brudir wer treibin dy Tutschin mit arbeit,
wir wiszin nicht, wer dy gelobedet had.
O konig, du hast al din ere
von dinem Behem mere,
25 dan von cheinem Tutschin,
davon has tu mer vntrw vndirsuchin.
Daz laz wir mit czu gen,
daz ein Tutschir vnsir bischof sull sin.^a
Der konig sprach: „Ist ez ewer wort
30 vnd fuget es vch wol? Hort!“
Si antwurtin: „O konig, der vreigunge gib,
wem du wild, nach diner libe!
Wir habins mit im
mit vnsirme gude vnd lebin.“
35 Du sach der koning, daz es geyn der gemeine
est swere zcu strebin, als do wol schein.
Er sprach: „Ich wolde euwir truwe virsuchin,
vnd danke vch, daz er^b) sin wolt geruchin
vnd ewirme herczogen getrewe sit gar.
40 Vnd ich gan minem wol brudir des bistumiz an var,
ich wil im darezu geholfin sin;
doch wellint en dy korhern nit nemen darin.“
Dy tumheren den bischof gern hattin.
Dy Tutschin hiezcin en Gerhartin.
45 Der vbirwant Iohannem
czu Mehern den bischof genem,
vnd sprach, daz Olmuncz dort
czu dem pistum von Prage gehort.

16 ani-ť chcemy J. aniž-ť chcem Ff.
ani-ť chceme Z. nechcem L.
Po 16 Radějše bychom osličí ocas za
biskupa (biskup J²) jměli,
než Lance za biskupa (za bi-
skup F., biskupem J²) přijeli L.
1. F. J².
17 Bratr tvój ledva Němce vypudil L.
18 neviem V. němečskú sílu Camb.
Ff.
kto v tě němečskú hlavu žlu
vlúdiť L.
žlu V. Z. J. teutsche adern Hfm. 25—26
v Z. vypuštěny.
19—20 Od svých Čechův a zemanův
máš čest,
od Němcův a jiných cizozemcův
jedno ľest
Všehrd III. 17 (str. 134).
19 máš vši čest J. L. vši svú čest Z.
20 od jiných nemáš L. jedné Ff.
21 nechcemy toho učiniti Z.
22 by psie hlavě bylo L. Z. J².

23 „Jest-li to vaše řeč?“ L.
Král vece Z.
24 Křiknú: „To jest, všickni, „naše
Řkú to všickni Z. řeč.“ L.
Vecechu všickni J.
25 Řkú: „Daj své, komu chtě, lhóty V.
Řkú Ff. Řěčechu J. lhuoty Camb.
svú... lhótu L.
26 Držímy-ť s ním i s sbožím i ži-
voty Ff. J.
Držíme s ním i sbožím i životy L.
Držímy s svými sbožie i životy V.
27—29 Král, uzřev, že jest úsilno proti
obci jiti,
i je sě po Vlašiech mluviti,
řka: „Děkuji, že ste věrni jazyku
svému.“ L. P. C.
29 jazyku svému J.
33 ho rádi biskupem učinichu J.
34 Beghart V. Kerhart L. Gerhart
J². Eberhart C.

27—34 Král, vida, že jinak nemož býti
a že sě jest těžko obci protiviti,
i počě k zemanóm mluviti,
řka: „Chtěť sem vaše viery po-
kusiti.
Děkuji vám zemanu každému,
že ste věrni knězi svému.
Já biskupstva přěji bratru svému
raději, nežlí rodu německému.
Chcěi jemu rád pomocen býti,
ač ho chtěie kanovníci voliti.“
Kanovníci spolu radu vzechu,
biskupem ho rádi přijechu.
Tomu Němci jměno převzděchu,
Gebhartem ho všichni jmenova-
chu. Z.
35 biskupa holomúckého L. olomu-
ckého Ff. Z. V. J. von Olmuntz
Hfm.
36 Holomúc Z. Olomúc L. i Ost.
pod biskupa pražského V. Z. J.
von Pehem Hfm.

*) MS. nu, B. ein. — b) MS. er, B. ir.

řka: „Činíš sě biskupem, a nemoha dolčěiti!“
On vecě: „Ež jsem biskupem, chcěi toho
listy dosvědčěti.“
Kněz Jan je sě na-ň před papežem žalovati,
40 ale biskup pražský nerodi na rocě státi.
Pro to papež počě sě na-ň hněvať,
ale Mechilda, lombardská králová, je sě
j'mu pomáhati;
neb jej za rodicě jmějieše,
a pro to jej velmi ctieše.
45 Ta králová biskupu Jaromiru
u papežě doby míru,
O tej královně jest mnú opuščeno,
což jest o niej v kroniku vloženo;
neb k našiej zemi nepřisľušie,
50 a také že ta řeč ke mně nesľušie,
by mne kázaný nekázanú řečiu nevinil,
řka: „Ež's to pisaľ, nekázaně's učinil.“

Er sprach: „Ein bischof machis du dich;
mach tu es bewern, so sprich!“
50 „Ich bin bischof gewesin biz her;
daz bewisen ich mid brifin,“ sprach er.
Bischof Iohannes clagete vbir in dem bobist.
Do wolt der von Prage nicht suchin des tags.
55 Do begunde im der bobist zeurnen,
abir Mechthild dy Lamborderin,
des koniges tochter, im czu helfin begunt,
wan si in het vor einen geborn vreunt,
darvmb erte si in, dy gut.
60 Mechthild Iaromirs dez bischofs blut
gein dem bobist im hulde gewan.
Von der des konigiz tochtir ich han
vndirwegin gern laszin,
waz von ir^a) in dy kronikin ist gelegin mit
maszin,
65 wan si czu vnsirme lande nit gehort
vnd ouch dy rede czu mer nit ist gesport,
daz mich wolgezogin vnd gedoldig
ein vngezogin rede nit schuldig
sprehint: „Wan du daz hast geschrebin,
70 davon has tu der schuld genigin.“

37—39 řka: „Činíš se, a nemoha toho
dolčěiti.“
„Že sem biskupem, to chcěi listy
dosvědčěti.“
Kněz Jan je se na-ň papežovi
žalovati. L.
38 „Jsem biskupem Ost.
41—43 Papež je sě na-ň hněvati,
ale Mechčidla, královna lam-
perdská, atd.
nebo kněz Jaromir její rodic
bieše. L. C.
42 Mechčidla L. C. Mechčilda F.
Melchilda P. gye sye gym Camb.
Kunigin von Lombarden, Mech-
tild Hfm.
45—46 Ta kralova doby byskupu
Jaromyru wprazye myru Camb.
45 králevna P.
46 doby u Pražě míru L. Ff. doby
u papeže míru J.
47 O té králově Ff.
yest vnu opoisčzeno Camb.

48 v kronikách V. P. Z.
o niej V. o nie Ff. o ni Ost.
49 k našie zemi nepřisľušie Ff. J.
nesľušie Camb. L.
50 ke mně nepřisľušie L.
již nesľušie Ff.
52 řka: „Že si to pisaľ, nekázaně
si učinil“ L.
řka: „Že's to pisaľ, nekázaně's
učinil“ J.
řka: „Že si to pisaľ, nekázaně
si učinil“ L.
řka: „Že's to pisaľ“ Ff.
řka: „Zle's to pisaľ, nekázaně's
te (sic) učinil“ V.
Narážka na podrobnosti, jež
o Machtildě vypravuje Cosmas
(Font. r. boh. II. str. 108 sld.).
37—52 řka: „Chceš se biskupem učiniti,
a nemoha toho nikakež dolčěiti.“
On jemu počě otmľhvaty mnoho.
Kněz jede před otce svatěho
i počě žalovati na biskupa praž-
ského.

Pražský biskup nepočě na to dbáti,
ani rodi na tom rocě státi.
Proto papež je sě hněvati
a přielišně naň nastati.
Ale Mechilda králová je se jemu
pomáhati;
nebo jej za rodice jmějieše
a pro to ho velmi ctieše.
Ta z Lampart králová bieše,
ta biskupu Jaromiru
doby u papeže míru.
On přijede na Prahu se ctnú pří-
činu
a'no mu papež spustil všiechnu
vinu.
O tej královně jest mnú opuščeno,
že jest o ní v kroniku nevloženo;
neb k našie zemi nepřisľušie,
a že ta řeč na mě nesľušie,
aby mne tiem i žádný nevinil,
řka: „Nemúďřě jest činil,
že mnoho nekázaněho směľ psáti,
mohľ toho raději nechati.“
Z.

*) MS. von in dy kroniken.

L.

O míšeňskéj a o saskéj vojně (Camb.). O míšeňskéj vojně (V). O míšeňské a o saské vojně (Ff).

Potom král pro kněze moravského pobi Liutołta, vévodu rakúského. Pak jide na kněze srbského, točůš na markrabiú míšeňského.

5 Hvozdec hrad král blíz Míšně postavi a voje před Míšněm zstavi. Na Míšni Beneda, udatný Čech, bieše, ten královu nemilost jmějieše. Král za věrú káza Benedě k sobě sníti, i počě sám s ním mluvíti.

10 Vzpomanu král, že Beneda za věrú chtieše krále zabiti, i zamysli nevěry nevěrú pomstíti. I otázá j'ho král, co by mohl svým mečem zdieti?

Beneda vecě: „Chciu jím dva žrnovy přetiati.“

15 Diviu se, ač ta řeč mohla pravdú býti. A snad se chtěl pochľubiti. Neb také mohla by ta síla k meciu přistúpiti, a ž'by řeč pravdú mohla býti,

L.

Wi der konig Benedam in vrid tet, alhi daz geschribin stet.

Der konig vmb den herczog (von Merhern) eruant vnde Leupoldin von Osterrich obirwant. Darnach gink er obir den von Winden vnde vf den von Miszin mit gesinde.

5 Hunoldets dy bork het der koning gebouwit biz vf ein wenig, vnd vor Miszin lag daz her. Vnd vf Miszin waz ein Behem kuoner, der waz Beneda genant,

10 der hatte des koniges vngenad. Der konig gebot Benedam mit nomen in vride alein czu im czu komen. Der koning red mit im vnd gedacht, daz er si in vride czu tode wolde haben bracht.

15 Er trachte sin vntrw mit vntrw rechín vnd vrogte, waz er mit einem swerte mochte gestechin^{a)}.

Beneda sprach: „Du macht schowen: ich wil zcwen molnsten von ein andir hauwin.“

Der koning wundirte, ob es mochte sin war.

20 Vil leicht Beneda si[ch] do rumpt da^{b)} vil gar, wan dy sterk mochte einem furstin czu schadin, vnd si mochte einem furstin geczemen, vnd ez mochte war wesin,

1 Potom Vratislav král J.

11—24 Zpomenuv král, že Beneda chtěl to učiniti,

Král, jako chtěl ohledati meč jeho,

2 Lipołta V. L. Z. J. Litolda Ff.

za pravú věrú chtěl krále zabiti,

ohleduje meč, prokla jím jeho. Z.

3 na knyzežy sybrského Camb. Srov. hl. II, 1.

i chtieše též Benedě učiniti, nevěrně nevěry mstíti.

15—24 Divie se, ač je ta řeč mohla pravdú býti.

4 to jest Ff. miešenského L. na mrkrabyu Camb.

I počě král Benedy tázati, co by mohl svým mečem ukázati?

A snad se chtěl tiem před králem pochľubiti,

5 blíz Míšně L.

Beneda vecě: „Mohu to zdieti, dva žiarnovy jím přetiati.“

nebo snad to chtěl on mluvíti, aby krále mohl uhroziti.

6 a wuge před miešni zastavi L. a vojska před městem zstavi Z.

Mohl by se každý tomu diviti, kako by ta řeč mohla pravdú býti.

Neb by také mohla ta síla k moci přistúpiti,

7 Na myšny L. Beneda udatný V. Z.

Snad se chtěl tiem pochľubiti, a krále chtěl tiem uhroziti.

ač i mohla ta řeč pravdú býti, jakž se též čte o Rulantovi,

8 ten královu milosti nejmieše V. 9 za mírem P. za glétem F.

Mohla by také ta síla k meci býti,

když se v lidech sta škoda od Polen královi (sic).

10 Vzpomenuv král Ff.

ač by to i mohl učiniti, jakož se čte o Rolantovi,

Král, jako chtěl meč ohledati, vze meč u něho,

10—12 i je se s ním sám tajně mluvíti. Vzpomenuv král, že Beneda chtěl za věrú jej zabiti,

i chtieše nevěry nevěrú pomstíti.

ohleduje meč, prokla třevo jeho. L.

13 I potáža V.

když se stala od pohan škoda královi (sic).

17 k meci V. J. Ff. knyzežy Camb. 18 až by to mohlo na pravdu zníti J.

14 Chtěl bych J. žernovy Camb. Ff. rznovy (sic) L.

jakž se čte o Rulantovi,

20 když se stala škoda od pohan Karlovi.

Neb snad krále tu řečiú chtěl uhroziti

a pro to snad i chtěl to mluvíti.

Král, jako chtěl ohledati, i vzě meč ot něho,

ohleduje meč, i prokla třiesla jeho.

O knězi Břetislavovi a o Zderadovi (Z).

25 Ot Míšně posla král syna svého

Bračislava na kněze saského,

a s ním múdrého pana Sderada.

Prostřed Sas přijide kněziú dětinná vnada,

i je se se panici v řečě chľaditi.

30 Sderad je se kněziú mluvíti,

řka: „Snad si nebýval u přfhodách.

Kúpě se v nepřietelských vodách,

mníš se kúpě u Vltavě?

By chtěl znamenati pravě,

35 v oděniú by na ořiú sědał,

na vše strany pravě hlědał,

nepřátele se ostřiehaje,

skoro-li vyniknú z háje.“

Kněz se na Sderada je hněvati,

40 neudatné ckety jemu dávati,

řka: „Nežuj mne! však mám svá léta.

Był 's vše své dny neudatná cketa!“

I káza j'mu s lepšími před jeden hrad hnáti,

a kněz je se se panici kúpati.

25 als man noch vindet gelesin, daz man Rollant het gesehin, do dem koning der schade waz geschen von dem heidin, als man gich.

Odir er wolt en irschrechín domit, darvmb er ez villeicht red.

30 Do nam der konig daz swert vnd tet, als er ez schowin solt.

Er greif nach dem swert, als er wolt. Er nam ez von im, vnd schud ez darnach^{a)},

denselbin er domit durchstach.

Wi herczog Wratizlab in Saszn glank, vnd wi kurcz warn sin gedank.

35 Darnach sante der konig sin son czu Miszin, herczog Wratizlaum,

in Saszin lant mit Sderadum, einem wisin man gnant.

Mitin in Sachsin in den herczog ein kintlich torheit vlouch.

40 Er begunde sich zcu kulin in dem waszir mit den kindern also bloszir.

Sderad czu dem herczogen sprach: „Er^{b)} sit nit in notin gewesin wuir tage.

45 Er wanszit vch in vuer viende waszir da, vnd wenit, er swimbit in der Molda.

Ob er ez bedenkin wolt? Vf einem hengist in wafin er siczin solt,

vnd secht vmb vch witen vnd huet vch vor den vintin,

50 ob si schir vz den buschin gen!“

Do begunde der herczog vf Sderadum czornen, er sprach: „Du bist ein blodiz tyr virwar.

Vriz mich nit, sint ich habe mine iar!“

55 Alle din tage bis tu blode gewesin.“

Vnde gebot im czu iagin vor einem vesin: der herczog badete mit den iungherrin.

19 yaz Camb.

přijide kněziú dětinná rada Ff. Z.

35 wuodyeny Camb. na voři L.

20 škuoda Camb.

kralovici dětinská rada P. C.

36 a na vše by strany hlěděl L. V.

23 vzem meč J.

29 s panici Ff.

38 skoro-li vyniknú, ždaje L. (pozd. příp.)

24 třiesla Camb. Ff. střeva F.

i je se v řece chľaditi L.

skoro-li vyniknú, čakaje Z.

24 třiesla Camb. Ff. střeva F.

i je se panici chľaditi Z.

25—26 Ot Míšně král posla Břečislava,

30 Zderad je se kralovici [mluviti] L.

39 gye hnyewagyty Camb.

syna svého,

31 Krzka L.

40 skety J. a nemúdré ckety Z.

na kněze Tamina saského. L.

32 Kúpeš se V. L. wneprzetelskych

41 nezzyg Camb. nežug mne Ff.

26 Břečislava V. Břetislava Z.

wodye Camb.

neuč mne L. Z. J. neživi V. Cc.

27 Sderada V. Zderada Camb. Ff.

v nepřátele (sic) vodách Ff.

žuju = žvýkám (vriz mich nit).

L. J. Zděrad i Zderad Z.

33 mníš, by se kúpai L.

42 Tys był vždy neudatná cketa L.

28 przygida Camb.

34 By ty chtěl V. L. J.

neudatný cketa V.

přijede kralovici múdrá rada L.

44 a kněz se počě opět kúpai V.

^{a)} MS. gehouwin, B. gestechin. — ^{b)} MS. do rumpt da, B. domit ruempte.

^{a)} MS. unt schud, B. vnd schete. — ^{b)} MS. er, B. ir.

- 45 Jeda přeč Sderad, vecé: „Strach mě otjeti;
ostaly sú tuto samy děti.“
A kdyžto juž pryč jedieše,
veždy-t on za se hledieše.
Sderad málo pryč otjede,
50 jednož ti prach nad knězem vznide.
Sderad honcín káza, co by tu bylo, ohledati,
a v naděju vojsku káza za se hnáti.
Nali-t Sasici na kněz udeřili,
a juž pánov mnoho dobrých zbili.
55 Kněz čist niti s málem stojieše
a hrdinsky se bránieše.
Juž na-ň Sasici ssédáchu,
a kopí jim podáváchu.
Sderad se mezi Sasicě vrazě,
60 ot kněze je otrazě.
Tu Sasicov mnoho zbichu,
škody veliké i hanby zbychu.
Po tom znamenaj každý mladý!
Již netbáte starších rady,
65 vězte to, že obyčejí učie starého,
příhody činie múdrého.
Kohož příhoda a obyčej nenaucí,
dotad každý jako šemel bez smysla hlučí.
- Sderad sprach: „Ich fuerchte von den*) kerin
wan alein dy kinder do bleibin.“
60 Sderad sach diké vmb vor den dibin.
Du er ein wenig noher kom,
alczu hant er virnam,
daz sich ein stoub vil groz
vf den herczogin ergoz.
65 Sderad hiez loufin dy vorrinner,
daz si schouwetin, waz do wer.
Er gebot ouch nach won hin
daz her^{b)}) iagin vf in.
Do worn Sachsin vf den herczogin komen,
70 daz hat er nu wol virnomen,
vnde hatten vil iunghern irslagin.
Den herczogen sach man wenig clagin,
er werte sich gar kunlich.^{c)}
Dy Saszin warn mechtechlich
75 vf en iczund abgestandin^{d)}),
man reichte in dy sper zcu handin.
Sderad quom undir^{e)}) dy Saszin mittin,
er virtreib si mit vnsittin.
Do irslugin si Saszin vil
80 vnd enkiengin schantin ane zeil.
Daby mogen alle trachtin,
dy der eltirn rad nit achtin.
Wisz, daz dy alden lern dy virsuchung,
vnde dy geschicht macht en wiz vnd vrome.
85 Als lange einen dy virsuchunge gern
vnd dy ges[ch]icht nit lern,
als lange ein iclichir sit
vnd achtit des ratis nit.

- 45—48 Jede pryč Zderad, poče za se
hleděti,
řka: „Boji se, že sú ostali jedno
dětí.“ L.
47—52 A když Zderad přeč jedieše,
jeda přeč, vždy za se hledieše.
Zderad s lepšími málo přeč od-
jede,
jedno-t prach nad knězem vznide.
Zderad káza honcóm tam hnáti,
a co by to bylo, káza jim ohle-
dati,
a v naději vojsko za se vrátí,
řka: „Jedme za se, nerodme
meškati.“ Z.
49 Zderad (Sderad J.) málo s lep-
šími odjede V. L. J.
50 Uzřě, nali-t prach J.
51 Sderad Ff.
- 53 nali-t Sasici na kněze byli ude-
řili Ff. V. J.
53—54 neb Sasici na kněze udeřili,
a panicov dobrých mnoho zbili.
V. L. J. Z.
55 čisto v niti J. čist nit C.
čist niti (lokál bezpředl.) = do
čista nahý.
u mále stojieše L.
58 a kopie L. J. koně P. jemu J.
59—60 vrazi — odrazi V. L. J. Z.
vraze — otraze Ff.
62 A pro jednoho múdrého mladí
smrti zbychu L. P. F.
a kněze smrti zbavichu J.
63—68 Po tom znamenajte všichni mladí,
ježto neposlucháte starších rady.
Vězte, že-t obyčie činí starého
- a příhody činie múdrého.
Doniž koho příhoda a obyčej
nenaucí,
dotud každý řečí jako šmel
hlučí. Z.
63—70 vypuštěny v P. a F.
64 jenž netbají starších rady J.
ježto-t netbá starých rady L.
65 obyčej učí starého L. Ff.
67—68 Neb obyčej činí dobré řemeslo,
časté zkušenie múdrost jest na-
lezlo (srov. LXIX, 15—16).
Dokud koho obyčej a příhoda
nevyučí,
dotud mladý jako štimel hlučí.
L.
67 A donadž koho V.
68 dotud každý řečí jako šmel bez
smysla bručí J. šmel Ff.

*) MS. den, B. dir. — b) MS. er. — c) MS. kintlich, B. kunlich. — d) MS. abgestegin, B. abgestandin. — e) MS. unsir.

- Pro ten skutek Čechy se rozřevnichu
70 a své škody i hanby pomstichu.
Teprv se i jechu země hubiti,
Sasicě i s dětmi bítí.
Tehdy král Sasicě i Srby pobi
a jich země mnoho doby.
- Dy Bemín wordin vmb dy tad tobin;
90 schand vnd schadin, den si nomen,
begundin si rechín vnd irn schadin rechín,
vnd daz lant allir erst virwustin vnd virbrechin;
dy Sachsin ouch virderbin
vnd er kinder mustin sterbin.
95 Darnach zcu derselbin zcijt
der koning^{a)}) mit groszim strit
dy Winden kunlich obirwant,
vnd darnach Saszinlant;
ire leut vil erkrigte,
100 daran in wol gnugete.

LI.

*Kak jest král český připudil uherského krále
(Camb. Ff. V). Tuto král český uherského krále
zahnul do Řekov (Z).*

- Když ciesař jede na krále uherského,
i poje s sobú krále českého.
Ciesař uherských obyčejov nevědieše,
pro to s nimi u práci bieše.
5 Se ctíú by byl z Uher nevyjel,
by byl s sobú krále českého nejměl.
Třikrát udeři na stany král uherský,
a tolikrát jej pobi král český;
dřieve, než Němci dospějichu,
10 až je Čechové potepiechu.
Do Hřek krále uherského král český zapudi
i k tomu jej připudi,
že musí křest přijieti
a za znamenie kříž na ščit vzieti.
15 V tu dobu v Uhřiech krsta mnoho bieše,
ale král pravé viery nejmějše.

- 69 Czechowe sye wzplodychu Camb.
Čechové se roznietichu J.
Čechové se rozhněvachu Z.
Čechy se rozhněvachu Ff.
Čechy se rozřevnichu V.
Čechy se roznietichu (opravou
místo prvotního „rozřevni-
chu“) L.
70 a wsye sskuody Camb.
a své Ost.
71 Teprvo L. P. Tepruv V. Teprv Ost.
- 72 zbití Camb. Ff. bítí Ost.
73 Sasy i Srby Z.
i Sasicě i Srby Ff. J.
74 a gych zemy Camb.
a jich země Ost.
1 Tehdy ciesař L.
2 i proje Camb. poje Ost. i krále L.
4 v hoři velmi bieše Z.
5 Setezty Camb.
7 na ciesaře J.
8 a tolikéz L.

LI.

*Di gab hiz der keisir di Behem zcehn,
daz si ir furstin mugin selbir irweln.*

- Du der keisir vf den koning von Vngirn gink^{a)}
den koning von Behem er mit im vink.
Der keisir wuste der vngirsin sittin nit,
er waz mit in gar vbir virpflicht.
5 Mit ern wer er vz Vngirn nit komen,
het er den konig nit midgenomen.
Der koning von Vngirn drystund virruckt
vnd vf der Dentschin zeel[t] virdruckt.
Als dycke bestreit en der koning von Behem,
10 e dy Tutschin vfkomen,
daz dy Bemín dy Vngirn obirwundin.
Der von Behem virtreib dy Vngirn zcu den
hundin.
Er en ouch darczu^{b)}) betwank,
daz er vndir sinen dank
15 dy touf must zcu nemen gahin
vnd zcu ezeichin daz creucze vf den schild entphan.
Di Vngirn in derselbin czijt
wurdin in irn landen getouft wit;
der konig abir taugin
20 het nit rechtin gloubin.

- 9 dřieve než Němci dospěchu L.
dřieve než Uhři k oděni dospěchu Z.
Němci k braniem přispěchu F.
dospěchu Ff. J. dy Teutschen Hfm.
10 až = a už (Nakr. §. 389).
pobjechu V. pobichu J. L.
11 Do Hřek J. Do Řek Ost.
12 ho Ff. jeho V. J. jej on L.
13 svatý křest Z. J.
15 kirsta Camb. krsta J. křestan dosti
Ff. L. křestanov P. F. křestanstva Z.
16 ale jich král Ff. J. L. Z.

*) MS. keisir. — b) MS. en ouch darczu en betwank.

Tehdy ciesař da zemi českéj svobodenstvie
a u volenú dobrovolenstvie.
Když by přirozeného kněze nejměli,
20 kohož by zvolili, toho by za kněze jměli.
Tehdy biskup do Říma jeti chtěše,
ale pro nepřiezň upriemo jeti nesmějieše,
po uherskej zemi jedieše.
A když u Strěhomě bieše,
25 tu s tohoto světa snide,
a Kozma na biskupstvo vznide.

LII.

(Nadpisu není.)

Pak král počě pýchati,
svě bratřie netbati.
I jide na Kunráta, bratra svého,
chtě jej vyhnati z kněžstvie moravského.

O smrti Zderadově (Z).

5 A když před Brno jedieše,
Sderad vojsko stanovieše.
Chtě kralovicě saským kúpáním uhaniti,
vecě: „Knězi musili by u řeky stan rozbiti,
by se mohl lépe kúpiti.“
10 Z toho slova je se kralovic velmi hněvati;

Der keisir, darnach im waz gelungin,
dem konigrich czu Behem [gab dy] vreyunge
vnde dy willekur an der kur,
wan si nit hettin, ob ez gepur,
25 ein naturlichin furstin,
den si irweltin, daz si den genemen torsten.
Czu der zeit wolt der bischof
gein Rom sin gegangin czu hof,
er must abir von vientschaf[t] krumme
vnd durch Vngirn ritin vmbe.
30 Vf dem wege er virschied czu Gran,
vnd Kosma vf daz bistum quam.

LII.

Wovon Sderas den nom hat,
daz alhi beschribin stat.

Der koning wart vf hohuart trachtin,
der wart sin brudir nit achtin.
Darvm er vf sinen brudir mist,
er wolt en habin virwist
5 vs dem herczogtum czu Mehern.
Do er fur Brunn kvm mit den herrin,
Sderad hiez sich daz her legerin*.
Er wolte von herczin gern
dez konigiz sun czu schanden bringen.
10 Er sprach: „Ich muz darnach ringen
vnd dem herczogen als zcu Saszin ein zcelt
by dem waszir slan vf daz velt,
daz er sich gewanszin moge
vnde deste baz zcu strite tuge.“
15 Darvm begunde dez kunigiz sun zcurnen,

17 da Čechóm L. Z.

23 jdieše J. Ff.

7 kralovice Ff. kralovice Camb.
uhaněti L. Z. J.

19 kniežete Camb. Ff. kněze V. L.

24 v Ostřehomi Z. u Strěhomi Ff.

8 „Muši (musim J.) knězi u řeky
stan rozbiti V. J.20 kohož zvolé, aby toho za kněze
jměli Z.1—2 Pak král je se pýchati
a svých bratřie počě netbati J.„Knězi musi u řeky Ff.
„Knězi, mušiš L. „Musíš, králi Z.
Du must dein gezelt in dasz was-
ser setzen Hfm.In marg. O volení kniežete če-
ského krále Ff.1—4 Pak kralovic je se pýchati
a na svého strýce nic netbati.10—14 Pro to slovo počě se kněz na
Zderada hněvati,
všed (*vjev) u miesto, je se ža-
lovati strýci na Zderada.Po 20 Když biskup Jaromir nerodi bra-
tru hověti,I jede na Konráda, strýce svého,
chtě ho vyhnati z kniežestvie
moravského. Z.všed (*vjev) u miesto, je se ža-
lovati strýci na Zderada.pro to král počě jemu u biskup-
ství překážeti L. J². (Hfm.)2 a svých bratřie netbati L.
a počě na své bratry nedbati Ff.Vece kněz: „To-f jest, synovče,
Zderadova stará (dávná P.)
vnada (vada).21—26 Proto biskup do Říma jeti chtěše,
ale upriemo pro krále nesmějieše,
ale na uherskú zemi jide.

3 Kunráda L.

A vše-t(vše) zlé Zderad v zemi činí,
i (neb) mě i tě u krále vini.A když Střihomě dojde,
s toho světa ihned snide,
a Kozma na jeho stolici vznide.

4 vypuditi L. z kněžstva L. V. J.

Když kralovic z města vyjide
(vynide),
proti jemu (němu) Zderad pojide*.
Tu kralovic zabi Zderada.22—26 Da er aber auff halben weg kam,
starb er, und an sein stat kam5 A když přes Brno jedieše Ff.
tiehnieše F. für Priine Hfm.Pro to se sta mezi otcem a synem
sváda.

Coszma. Hfm.

Brno Camb., což za psaní pra-
vé pokládati sluší, hledie ne-
jen k přídavnému „brněnský,
brněnský“, ale i k starodá-
vnímu tvaru „Brnen“ u KosmyPřed Prahú Zderada pochovachu
a pro-ň ten kostel Zderazem na-
zvachu. L. P. C.23—24 Na Uhří jede
a když Střihomě dojde P.

Font. r. boh. II. str. 125).

6 stavieše L.

6 stavieše L.

*) MS. er begerin.

(*vjev...pojide* J².)

i zabi kralovic pro to slovo Sderada.
Pro-ň se sta mezi otcem a synem sváda.
Před Prahú Sderada schovachu,
a ten kostel Sderazem nazvachu.
15 Kralovic Bračislav do Polan jede,
se třmi tisíci potom z Polan před Prahú
prijede.

Na Prosiečě stojieše
a zemi hubieše.
I počě boje na otcu prositi;
20 král neby dospěšen proti jemu vyníti.
Neb mnoho Čech nerodi přijíti,
řkúc: „Neslušie mezi dřvi a podvoj prsta
vložiti.“
U Prazě zjevně uzřechu svatého Vácslava,
a'n stoje město žehnáva.
25 Svatý Vojtěch Bračislavovi se pokáza
a otcu se mu pokořiti káza.
Proto syn otcu v pokoru jide,
ale však, boje se otcě, z země vynide.

LIII.

Od prvního králova syna (Camb. V). Od prvního
atd. (Ff). O knězi Konrádovi i bratru jeho (Z).

Pak král Vratislav snide,
bratr jeho Kunrát na kněžský stolec vznide.

11—12 I jede v město, i je se strýci
žalovati na Zderada.
Kněz vece: „Synovče, to jest
Zderadova stará vnada.
Vše-t zlé Zderad v zemi činí,
i mě i tebe proti otcu vini.“
Když kralovic z města vynide,
proti němu Zderad vynide.
Tu kralovic zabi Zderada,
pro-ň se atd.
C. (Dudík MGQ. 416).
Stará vnada = alte gewonheit.
12 pro-ň se sta Ff. Hfm.
14 ten kostel Sderaz nazvachu V.
dasz closter ward ... genant Zde-
rasz Hfm.

Sderadum hiz er vzfurin
vnd virderbin vmb daz wort.
Dovon wart ein groz krig dort
czuszin dem vatir vnd dem sun.
20 Man begrub vor Prage Sderadum,
davon vnd vmb daz
nant man dy kirchin Sderas.

Von Sēd Wenczlabs, der hi
bisundir zceichin begi.

Vratislab, des konigiz son,
gink czu Poln vf sinen from,
25 vnd mit dreu tusint Polan
kom er vor Proge gegān.
Er stunt in dem Pruzziē czu hant
vnd virwuste gar ser daz lant.
Den vatir begunde er mit sittin
vm ein strit czu bittin.
30 Der*) konig waz nit bereit gein im czu gen,
wan vel Bemin woltin doby nicht sten.
Si sprachin: „Ez fugit nit den fingir zeu legin
czuschin tor vnd drischowel regin.“
35 Man sach Sente Wenczlab offenbar
dy stat zeu Proge gesein zewar,
vnd Sent Woyczeg bewisete sich Wratislao.
Er gebot em, daz er sich gein dem vatir do.
Darvm gink der sun dem vatir czu gnadin czu
gant,
40 doch forchte er den vatir vnd gink vz dem
lande zeu hant.

LIII.

Du virschied koning Wratislab,
sin brudir Conrad quam vf den sal,

21 nechťe přijeti Z.

22 řkúc: „Nenie dobro včiniti
prsta mezi dřvi a podvoj;
proto nechcem jiti v ten boj. Z.
včiniti C.24 a'n stoje město požehnáva Z. Ff.
a'n stoje u pověti město žehnáva L.
a'n stojí v-uoblace, a město požeh-
náva J.

27 Srov. hl. XXIV. 38.

28 vyjide J.

1 s světa snide Ff. Z. J.

Toho léta král Vr. s světa snide L.
Bratislav Hfm.2 na kniežecí stolici L. na jeho stolec
V. J. na stolec Z.

*) MS. Daz konig, B. Der konig.

- neb zeměnie Bračislavovi země nechtiechu dáti,
 že směl živ proti otcu vstáti,
 5 řkúc: „Dámy-li jemu toho užiti,
 též nem budú naše děti činiti.“
 Ciesar jim práva toho pochváli,
 a pro to sú byli Kunráta z Moravy pozvali.
 Kněz Kunrát v prvém létě snide,
 10 kněz Bračislav k ciesařovi jide.
 Tu se před ním o zemiú súdi,
 i vyvede na to dobré ljudi,
 že, ač jest zlé vôle málo proti otcu pojměl,
 však jest proti otcu v boj nevněl,
 15 a pro vólu ješče i jeden nenie otsúzen.
 Pro to slovo by ciesařem k zemi prisúzen.
 Pak kněz Bračislav Polany pobi
 a mnoho polské země doby.
 Pak se je s strýčenu bratřiu valiti,
 20 chtě je z Moravy vypuditi;
 neb Vršovici je vadiechu
 a, by bratřie u míru byli, tomu nechtiechu.
 Bračislav na bratřiu do Moravy jede,
 bratr jeho Svatopluk proti jemu vyněde.
 25 Když na poliú bratry proti sobě stojesta,
 oba kněže náhodú na horu přijedesta,
- wan dy lantlute woltin
 sin son nit nemen, als si soltin,
 5 darvmb, daz er wolde strebin
 vnd sich gein dem vatir torste irhebin.
 Si sprachin: „Lazzin wer en des geniszin iczund,
 so werdin vns vnsir kinder dazselbe tun.“
 Si namen nach rechte czu irem herrin
 10 Conradum von Mehern.
- Wi man herczog Wratizlab
 daz rich widir gab.*
- Herezog Conrad virschid in dem erstin iar,
 Vratizlab gink zcu dem keisir dar.
 Er warb vm daz rich in deme gerichte
 vnd luot darobir zcu gezcuge erbir leut,
 15 daz er gein dem vatir stet
 for einen boszin willin gehabt hat,
 doch gink er in den strid nit.
 Durch den willin nimant schuldig wirt.
 Vmb dyselbin wort
 20 erteilt*) im der keisir widir daz rich dort.
 Do bestreit Wratizlab dy Polan,
 er gewan en vil vestin an.
 Darnach erigin er begunde
 mir dem drittin brudir dy stunde.
 25 Er wolde en virworfin habin vs Mehern,
 darczu reicztin in dy Wursouicensir.
 Si woltin nit gern,
 daz dy brudir mit vride wern.
 Wratizlab gink vf den brudir zcu Mehern.
 30 Swathopluk gink im intgein gern.
 Do dy furstin beide vf dem velde lagin,
 vf einem hohin berk von geschicht
 chomen si alein zcusammen.

- a jakž se brzo uzřesta,
 sieci se bratry chtiešta.
 Tehdy Svatopluk bratru povědě:
 30 „Báto, jáz to dobře vědě,
 že ľudie naši około nás kuso śladie;
 chtiec nás uživati, ny v hromadu vadie.
 Poslúchaj mne, bratřě mój!
 Ty se mnú s pokojem stój.
 35 Když ny naši ľudie smějú vaditi,
 dajvě se jim spolu bíti,
 ati kniežat a bratří nevadie,
 a za stříebro, což sú ot nás vzěli, svá těla
 posadie.
- Bračislavovi by ta řeč miła,
 40 i vecě: „Báto, ten jest pravá viła,
 kterýž pro řeč ciuzieho
 neprietel jest svého bližnieho.
 Když nás zlý ľud smie vaditi,
 dávě jim toho zlym užiti.“
 45 Kněže se tajně mírem rozjedesta,
 z jutra ľudie v boj svedesta.
 Vršovici, již běchu kněže svadili,
 těch sú tehdy mnoho u Moravě zbili.
 Nebo ti, již je vadiechu,
 50 v čelo postaveni biechu.
- Als schir se sich irkantın by nomen,
 35 do woltin si nit stritin.
 Swatopluk sprach czu den geczitin:
 „Brudir, ich weiz wol, daz von groszin neit
 vns zcu tuteln vnd reiczin vnsir leit.
 40 Si wellnt vnsir geniszin,
 des mag vns virdriszin.
 Si raiszin vns zcu einandir:
 stant mit mir in vride besundir!
 Hor mich, liber brudir min!
 Davon wante si[ch] vnsir lute sin
 45 vnd turn vns zcusammen reizsin.
 Laz wir si nit grosze vrasin biszin
 vnd vndir einandir slahin,
 das si vns als iahin
 verwerrin nimer vndir einandir,
 50 daz si den lieb*) vm daz silbir in iamer,
 daz si von vns genomen habin,
 widir wegin mit blut in dy grabin.“
 Wratizlaben dy rede lib waz,
 er sprach: „O brudir, du solt wiszin, daz
 55 der arm ist, der durch fromd red in zcorn
 sinen vienden zcu nest wirt geborn.
 Abir sent vns reizsin vnsir leut,
 laz wir si irr bosheit intgeldin hut!“
 Dy furstin schidin in vrid von enandir,
 60 her einer, hindir der andir.
 Si samptin dy lut
 des morgins zcu dem strit.
 Dy Wursouicensir ir furstin reizsin.
 Do selbist dy Mehern irslugin,
 65 wan si vlohin^{b)},
 welich si gereiszit hettin,
 hettin ein vrolich antlicz stetes,
 vel lute beidir siet.

- 3 zemyenye Camb. zemené Z. Ff. J. nerodichu kralovici L. J. nerodichu synu jeho Břechislavovi V. Vratizlavovu synu J.
 4 že směl byl J. že byl směl L.
 5—16 v Camb. vypuštěny.
 6 ten nám bude naše děti tēmuž učiti L.
 8 moravského kněze L. C. proto sú Konráta z Moravy vzali Z.
 9 u prvniem létě L. u prvém J. sjide Z.
- 10 kralovic Břechislav před ciesaře jide L. k ciesaři V. J. Bratislaw Hfm.
 13 zlé vôle... nemáo pojměl L.
 14 nevněl V. nevjel J. nejel Z. nevyjel Ff. proti němu u boj nevyjel L.
 17—18 Kněz Břechislav životem dobrý byl, Bavyry byl udatně pobil. Potom pak Polany pobi a vše země až do Hlohova doby. L. P. F. C. (Hfm.)
 Hlohov = Glago Hfm.
 18 a mnoho země doby Camb.
 19 s strýcem i s bratry váletí J. pak je se s ciesařem i s bratří vaditi Z.
- 19 Pak s strýčenyimi bratry je se vaditi L. F. Ff.
 21 Vršovci Ff. vadichu Z.
 21—23 u Hfm. opominuty.
 23 na bratra J. na bratří Z.
 23—24 Sebrav vše své lidi, do Moravy jede, Svatopluk, bratr jeho, proti jemu pojede L. C.
 24 vynide J. wynedye Camb.
 24—26 Bratr jeho Svatopluk proti sobě biešta, a náhodú oba kněze sama na horu přijedesta Z.
 25 bratří J.
 26 sama na horu přijesta J.

- 27—28 a jakž se brzo uzřesta, tak se oba zseci chtiešta. Z.
 28 sieci se spolu chtiešta Ff.
 30 Brachu Z. Bratře L.
 31 kuso śladie Camb. V. Cc. Ff. L. P. koso śladie C. že lidé około nás śladie Z. kuso ěladie J. F.
 32 užiti J. L. „Užiti“ v stč. ještě za XVI. věku značí totěž co německé „zum besten haben“.
 33 Poslúchaj ty mne L.
 36 dajmy Camb. V. L. J. dajme Z. Ff. v hromadu sniti J. sjiti L. v hromadu bíti V. Z. zbiti J.
 37 v hromadu nevadie Z. at ty Camb.
- 38 své lokti Z. svá těla nasadie P.
 40 Bratře, pravý jest to viła L. Báto, to (ten-t) jest pravý viła V. Ff.
 Bratře, pravý-t jest viła (wylla) Z. der ist nit klug Hfm.
 41 ktož pro řeč kterého cizého L.
 43 ale když nás zlí lidé (smějí) vaditi V. J. Z. Když nás Vršovici smějí vaditi L. P. C. (Hfm.)
 44 dámy Camb. V. dajmy L. J. dajme Z. Ff.
 45 kniežata Ff. kniežetě... rozjesta V. rozjidešta J. s mírem V. Z. L. Ff.
 46 a zajtra J. Z. a zítra L. Ff.
 47 jenž běchu Z.
 Vršovci, jenž byli kniežata svadili Ff.
- 47—48 Tu u boj úsilně velmi vstúpichu, však Moravěné Čechóm postúpichu.
 Vršovici, ješto byli kněží svadili, těch sú Moravěné mnoho zbili. L. C. (Hfm.)
 48 těch sú tehdy Moravěné mnoho zbili V. J.
 48—52 Neb, jenž je vadichu, v čelo postaveni biechu. V tom boji lidu toho s obú stranú sjide mnoho. A po boji se kněze smířista a věrná bratry jako prvě biešta Z.
 49 gyz sye Camb. jižto se vadiechu Ff. je vadiechu J. L. V.
 50 na čelo L. v čele P.

*) MS. erczelt, B. erteilt.

*) lip (leib). — b) MS. vlohin.

V tom boju mnoho lidí s obú stranú snide,
po boju Bračislav se s bratřiu snide.

LIV.

Ot Bračislava prvého krále smrti Camb. (Ff). Ot
Břečislava (V). Tuto Lorek kněze Břetislava za-
střělil (Z).

Tehdy Božej a Mutyně Vršovici,
svých kniežat praví vražedníci,
jesta se o tom mysliti,
kako bysta mohla kniežecí ploid zatratiti.
5 Kněz tehdy jednoho lovcé Němcé jmějieše,
tomu jmě Lork bieše,
ten ot kněže mnoho sbožie jmějieše,
tomu kněz velmi věrieše.
Tomu Božej a Mutyně mnoho slújbista,
10 a'ž na tej cestě i postavista,
že se je Němec mysliti,
kak by mohł kněže zabiti.
Kněz ot věrných to slyšieše,
že j'ho Lork zabiti chtieše.
15 Kněz na-ň toho nedověře,
však j'ho otáza k jeho viere.
Lork tu řeč na Pukatu na Čecha ukáza,
by kněže chtěl zabiti, pokáza.
I je se v tom kněz viecě Němciu věriti.
20 Kázav před se lovcóm, i je se mluviti,
řka: „I dobře-li jest to, Pukata,
že ty s svými přátely chceš zbiti všě kniežata?

Vnd nach demselbin strit
70 Wratislav sich zcu frede geit
mit dem brudir sin,
si tetin groz tugint schin.

LIV.

Von einem tutschin iegir,
der nach der Behem ger
wolt darvm mit durstin,
daz ir virderbt irn furstin.

Czu der czijt dy Wursouicensir zcu hant
Wozey vnde Muthne worin genant,
dy warn irr furstin virderbir.
Si dachtin dovon gar ser,
5 wy si der furstin geslecht virderbin mochte.
Der herczoge hat einen, der waz genant Lorche,
einen deutschin iegir,
dem er trwueete zcu ser*).
Dem lobit Bozey vnd Muthyney vel,
10 biz si den Tutschin vf ein zcel
an dem wege brachtin,
daz er wolt darvf trachtin,
wy er den furstin mochte virderbin
vnd nit darvm solde sterbin.
15 Der herczog mit sinen getruwin hort,
in wolde Lorch virderbin dort.
Der herczog im gar wol getruwit,
doch vf sin trw er en vragit.
Lork legete vf Bohutham dy red,
20 er sprach: „Ich bewiz ez vf der stad,
daz er den herczogen wolt
virderbt habin, vnd nit solt.“
Er begunde den Dutschin mer
gloubin vnd rif dem yegir.
25 Er begunde mit im czu redin:
„Bohuta, mugt er^{b)} wol daran besten,
daz du mid dinen froinden selbir
aller furstin bist virderbir?

- 51—52 V tom boji mnoho Vršovie snide,
a po boji se Břečislav s bratřiu
snide. L.
V Z chybí.
52 s bratřiu Camb. V. s bratry Ff.
1 Vršovci Ff. Mutyna J².
2 praví vražedníci V. J. Ff. L. Z.
„praví“ v Camb. chybí.
Po 2 jakž tu (tuto J²) řeč vztědžšta,
v les (lese) se na radu sjedešta
L. C. J².
3 i jesta se raditi L. C.
jesto (sic) o to mnoho mysliti Z.
- 4 byšta mohla L. kak by mohla
Camb. Ff. J. V. atd.
kniežecí rod L. C.
6 Lork Camb. L. Ff. J. Lokr (dů-
sledně) V. Lorek Z.
7 zbožie držieše L.
7—8 v Z. chybí.
8 a proto jemu kněz L. J².
9 Tomu Němci mnoho slúbišta L. C.
10 až na tej cestě Němce i posta-
vista V. J. Ff.
až jej na té cestě i postavišta L.
11 že se je o tom choditi L. P. C.
- 13—30 v Camb. jsou vypuštěny.
14 že jej L.
15 slyše V. ot nevěrných L.
15—17 Kněz z té řeči Němce otáza,
ale on tu řeč na Čecha Pukatu
ukáza L. C.
15—19 Však ho k jeho viere otáza,
Lorek na Pukatu na Čecha pokáza.
Poče kněz Němci v tom věriti. Z.
17 na Čecha Pukatta Ff.
18 tho (sic) pokáza Ff. to L.
20 lovcovi V. lovcu Z. lovcóm Ost.
i je se jim L.

*) B. dem er wol getruete etc. — b) MS. er, B. ir.

Mníte, by se to mohlo utajiti,
že vy lovcu chc'te mě zabiti?
25 Může mi to na mysl vzniti,
že vy kážiu všěcky zbíti.“
I káza všem lovcóm ot sebe jiti,
jedinému Lorkovi káza při sobě býti.
Tehdy kněz na řiuji bieše
30 a k večeri přisieti chtieše:
jelen trudný právě na stan přiteče,
kněz se prvý k svému koniu uteče.
V tu dobu Lork kněziu v srdce střělu vstřěli,
na tom miestě jemu dušiu s tělem rozděli.
35 Všickni se u koní brojiechu,
když Němec kněže zastřěli, všickni toho ne-
uzřiechu.

LV.

Ot Bořivoje a od Svatopluka z Moravy (Camb.
Ff. V). Bořivoje za kněze z Moravy vzěli (Z).

Zeměné poslachu po kněže Bořivoje morav-
ského,
po strýcě bratra kněže českého.
Toho sobě knězem zvolichu,
na kniežecí stolec jej vsadichu.
5 Svatopluk, bratr jeho, tehdy mu nepřitel
bieše,
pro to bratru kněžstva českého nepřejieše.

- 23 Mniš Z.
24 že jeden z vás P. chcete L. J.
chc'te V. že vši lovcu chcete Ff.
25 vjiti Ff. Z. vniti L. vzniti V. J.
27 s oči jiti J². C.
28 před sebu Z.
29 na řiuji Ff. V. L. J. Z. Srov. hl. 33—34
LXXIX. 13. na lově F.
I mohlo to býti v řiuju
Leg. o Pilátu (Výb. I. 176, v. 19.)
Dieselbe zeit wasz der hirsch in der
prunft Hfm.
30 k večeru V. k večeri Ost.
sieti L. J. Z.
- 31 Opět Camb. jelen truzený V.
P. L. utruzený F. trudný Camb.
Ff. Z. C. tržený J.
nad stan V. J. Z. L.
32 kněz prvý se k němu uteče L.
kněz prvý... přiteče V.
33 Lorek Ff.
33—34 Lorek střělu v kněže vstřěli
a duši jemu s tělem rozděli Z.
34 jeho duši Ff.
35 u koní Camb. Ff. Z. L. u koně V.
koňóm F. u koních J. P., což
by ukazovalo k prvotnímu čtení
„o koních“ = okolo koní.
brodiechu L.

*) MS. er, B. ir. — b) MS. geleide, B. geiede.

Glaubt er^{a)} hy vf der erdin,
30 daz er mugt virswigin werdin,
daz ir yegir mich woldet virderbin
vnd ich von vch solde sterbin?
Mer mag daz komen in minem muot,
daz wuir lib vnd gut
35 alczu hant virderbin muoz.“
Also virlorin si sinen gruož.
Er hiez alle yegir vrlob habin
vnd Lorkam nor alein begrabin.

Wi der Tutsch in einer stunt
machte dem herczogin den tot kunt.

Der herczog an dem geiede^{b)} waz
40 vnd czu dem obint-ersin nider saz.
Ein mutir hircz lif vf daz zcelt,
der herczog hin vil palde snelt
czu sinem roz groz.
Lork in en einen pfiel schouž,
45 er teilt alczu hant dem herin
di sel von dem libe vil gern.
Do machtin si sich alle
czu den rosžin snelle.
Wan si hattin ez gesehin,
50 daz der Tutschir dem hercogen nehen
vnd in hatte geschosžin,
da er nit hat genosžin.

LV.

Do intboten dy lantlute gern
Borziwoyo czu Mehern
vmb den brudir zcu herin,
des herczogen brudir sun czu Behem.
5 Den irweltin sy czu furstin schon,
si sacžtin im vf des richis kron.
Sin brudir Swathopluk sin fient was,
darvm gunde er dem herczogen, das
er wart nit herczog.

- 36 a, by kněz byl zastřelen, toho
nevidiechu Z.
a, když kněže zastřěli, toho ne-
vidiechu V.
toho neuzřiechu Ff.
všickni neuzřiechu L.
zastřěli, neuzřiechu J.
1—6 Pak knězem Bořivoj bieše,
ten Svatopluka moravského bratra
jmieše.
Ten Svatopluk bratru země české
nepřejieše,
neb sám ji obdržeti (mieti P.)
chtieše P. C. (Hfm.)
2 kniežete Ff. bratra českého Camb.

- Pro to Svatopluk své věrné po Čechách rozesla,
zvláští Budivoje, chytrého posla.
Ten se moravským zběhem činieše,
10 českým pánóm tak mluvieše:
„Jáz Svatoplukovi nechci slúžiti,
však pravdu mušiu mluviti.
Knězě nevědě věrnějšího,
ani kde čiuju šcedřejšieho.
15 Nemóže nice zachovati;
pro to-t mě mrzí, že, což jmá, to všě musí
preč dáti.
Ale svým zemanóm přezří všěho,
proto nechci býti člověk jeho!“
Vršovici, když to uslyšechu,
20 v svej radě tako řečechu:
„Svatopluk — to naše doba,
neb bohatá vdova bude chudá roba.
Tomu nám jest kněžstva pomáhati!
Budem o něm nic netbati,
25 budem s ním jako s dítětem jhráti
a ot něho dědiny jako o pni hlívy bráti.“
Moravěné jechu se Vršovícov dariti
a velikých slubov jim činiti.
Tak Moravěné je i namluvichu,
30 že Vršovici Bořivoje z země vypudichu,
Svatopluka knězem učinichu,
a to před ciesařem osvědčichu.

In Behem sant Swatopluk
dy getruwin vf sinen from
vnd ouch Worziwoium,
der iach, daz er were
czu Mehern ein vliher.
15 Den bemischin herren ted er also mit:
„Ich wil Swatopluk dinen nit;
doch muz ich dy worheit redin.
Ich weiz vndir den furstin vf erdin
einen getruwern nicht;
20 einen mildern man ouch nit ensit.
Er mag nichtez nit behaldin
vor iungen noch vor altin.
Dovon virdreuzsit mich sin,
waz er had, daz nit er allin schin
25 vnd er ez al sin lantlutin gibt;
darvm wil ich sin diner sin nit.“
Du daz dy Worsoucensir irhortin,
in irm rad si darczu kartin
vnd sprachin: „Swatopluk fugt vus wol!
30 Wan ein rich witib vir vol
wirt oft en arme dern.
Wir suln in zeum herczogtum entpurn.
Wer werdin sin nicht achten,
als mid eime kinde mit im lachen.
35 Wir wern von im dy erb locken
als dy swammen vor den stockin.“
Do begabtin dy Merhern
gar vast dy Wrsoucensir,
grosze glube si in tetin.
40 Dy Mehern also mit in retin,
daz si Worziwoium vztrebín
vnd mit herczok Swatopluk gedigin.
Si mussin czu dem keisir varn,
do si sin geezeuk warn.

- Ach, lakomstvo hubené!
45 Jsa vniutř zlé, proč si s vrchu zruzené?
Že pokážeš málo sladkého,
35 i dáš za to mnoho hořkého!
Že jmajúce knězě dobrého,
i dáš za to mnoho hořkého!
Že jmajúce knězě dobrého,
pro maľý vzatek vyvrhše jej, i vzěste liutého!
50 Tomu Vršovici uvěříte,
když bradaticiu nad svú hlavú uzříte!
55

O králi čápovi nad žabami (Ff).

- Právě se jim jako žabám stało,
že se jim nepodobno zdáło,
že za král pně jmiechu,
a před ním všě záby křěhtati smiechu.
45 Věčšie se záby tehdy ctnějšími mniechu,
ty mezi sobú řeč takto mluviechu:
„Budú-li se menšie koho báti,
musie nás ctnějších u přfhodách hledati.“
70 Tak věčšie menším se na škodu poradichu,
svým králem čápa učinichu.
50 Čáp, jsa králem, o jich radě počě netbati,
75

Ein glichniz von den crotin,
ein konig von Gote si batin.

En ist geschen als den krotin^{b)},
der man domit wol mag spotin,
60 daz in nit fugsam ist gewesin,
daz si czu konig ein balkin losin,
vnd dy crotin vor dem furstin
cropiczin geturstin.
Dauchtin sich dy achberistin,
65 si retin also widir^{c)} en andir:
„Der minniern wirt destir bangir
vnd muszin vns in irin notin
suchin, adir man wert si totin.“
Also di merern ritin,
70 daz si den minnern vnrecht tetin.
Czu irem konig
machtin si einen krenich.
Do waz derselbe krenich^{d)}
ein wilder krotin konig.

- 1—8 Zemené do Moravy poslachu 13—66 v Camb. mezera.
po Bořivoje a kněžstvo mu vzdachu. 13 kniežete Ff. Z.
Ten bieše bratr strýčený kněze 14 nikde nečiji štědřejšieho Ff.
českého, 15 nice V. nic Ost. schovati Ff.
proto do země přijechu jeho.
A když jeho kniežetem zvolichu 15—16 u Hfm. opominuto.
a na kniežecí stolec ho vsadichu, 15—18 Což-t má, nemuoz nic schovati,
Svatopluk, vlastní bratr jeho, všě-t chce preč od sebe dáti.
nepřejieše jemu nic dobrého. Ale svým zemanóm přěji všěho
I počě rozličné lsti mysliti, zlého,
nepřěje jemu v Čechách kniežetem 20 neb nechci býti člověk jeho Z.
býti. 17 zemenó L.
Svatopluk po Čechách své sluchy 18 sluha jeho J². F.
rozesla, 19 zvěděchu Z.
a zvláště Rudivoje (sic) chytrého 20 v své radě takto pověděchu Z.
vysla. Z. vecechu Ff.
8 zvláště Ff. J. L. Budywoje Hfm. 21 Svatopluk naše doba V.
10 takto Ff. J. ten bude naše doba Z.
11 Já-t Camb. L. Z. Ff. to naše doba L. J. Ff.
12 chci mluviti Z. 24 Nebudem o něm nic tbáti Z.

26 a od něho budem dědiny bráti
a jako o pni budem hlavy (sic)
bráti Z.
jako hlívy ote pně L. C. P.
hlívy ze pně J.
hlíva = houba.
27 Jiní Moravěné V. J. L.
Jiní Moravěné jechu se ctíti
Vršovicov i štědře je dariti. Z.
28 a veliké jim sliby činiti Ff.
Po 28 chtie je k své vůli namluviti. Z.
Po 32 Ciesař českým pánóm (zemanóm
J²) před se jiti káza,
a před kniežaty jich otázka:
(a jich [Čechov P.] o tom pilně
otázka J².)
čí by (čí ste J².) mocí Bořivoje vy-
pudili
a na-ň druhého zvolili?
(jehož ste byli volili J².)

- Páni (zemené tomu P. J²) odpověděchu, 33—38 Auech, kterak se to zle pora-
že o jeho (o tom J²) volení nic nevě- dište (potázaše C.),
děchu, když dobrotivého Bořivoje vy- 42 nepodobné Z. nepodobně L.
pudište. 43 za krále Z.
řkúc: „Někteří byli jej (sú jeho byli J²) 44 a přese-ň všě záby skákati
bez obce volili (bez obci volili smiechu. Ff.
J² mocí vstrčili J²), Litého Svatopluka bylo v Mo-
ravě nechati
a pro to s obci jsmy jej vypudili. a jeho (bylo vem C.) darov ne-
Když ciesař jistě vzvědě, brati P. C. (Hfm.)
tepruv Svatopluka knězem zpovědě. 33 Auech Ff.
(knězem českým připovědě J².) 34 ruzené L. Ff. ruzené J. červené
L. (pozd. příp.) J². P. C. (Hfm.) Z.
Auech, kak se zle potázachu, 35 že pokáže málo sladkého J.
dobrého Bořivoje vyhnachu! 37 dobrotivého L. J.
Litého Svatopluka bylo u Moravě ne- dobrého i tichého Ff.
chati 38 vyvržešte jej i vzešte Ff.
a jeho vem daruov netbati. vyvrhše jej, i vzěli ste J.
L. (pozd. přípiskem). vyvrhše ho, vzachu Z.
vyvrhše, vzešte litého L.

^{a)} howpt B. — ^{b)} MS. kratin. — ^{c)} MS. vidir. — ^{d)} v. 74 manu B.

- i je se věčších prvé vybierati.
Maľá za velikú se kryjieše,
čáp, maľé netbaje, věčšiu pohltieše.
55 Kdýž věčšie juž řiedky biechu,
menšie se jim smějiechu,
řkúc: „Vy na našiu škodu krále dobyste,
a pro svú zlob síly zbyste.“
Tehdy jim veliká odpověď:
60 „Nesmějte se! Jáz to dobře vědě,
že pozvaľ jest král na hody svého děda.
Bude-ť i maľým i velikým do čas běda:
až se sběre králův rod, budú-ť ny jiesti.“
Pro to slovo nesmě i jedna kaľu miesti.
65 „Poslúchajte slova mého!
Blázn svým hledá ciuzieho zlého.
Bychom byly pně za král jměly,
toho zlého bychom netrpěly.
Ač co kdý chciú maľo podřiemati,
70 o črveném nosu bude mi se koľotati.
Jdětež ote mne přeč, viľy,
bude-ť mnieti král, bychom o jeho nosu
mľuviľy.“
Podlé této kázni Vršovícóm se staľo,
jehož se jim nikdy nezdaľo.

Der achte irs ratiz nichtis nit,
di grostin zcouch er an daz licht;
nach dem grozsirn sich purgin
dy clein, e si virdurbin.
80 Di cleinen der konig virsmehit,
den groszern er mit virslindin echt.
Dy do grostin iczund
selezin wurdin zcu der stund,
dy minnerin si virspottin.
85 Si sprachin in iren notin:
„Ir habt vf wuer bosheit
ein koning gewonnen vnd berait,
vnd durch wuir bosheit zcorn
habt er wuer macht virlorn.“
90 Dy grosztin antwurtin do:
„Lacht nit! daz waiz ich also,
daz der konig von wuir wirtschaf[t] von
verrin
had gebeitin sinen anherrin.
Den wenigin wirt zcu hant
mit den groztin we bekant.
95 Wan sich dez konigiz geslecht gesammet,
so werdin si vns vrezsin zcu hant.“
Der clainen waz durste keine davon
gemischin vndir dy groztin nach gewon.
100 „Hor min wort,
andirs hy wan dort!
Ein fromdes vbil sucht der tor at
mit den sinen vil drat.
Hit wir einen balkin zcu konige nit gemitin,
daz vil vbil hettin wer nit gelittin.
105 Ob ich vmmir ein wenig slafin wil,
mir wirt von der krummen nasin tromen vil.
Vart von mir verre, er boszin!
Der konig went von siner langen nasin,
da wir davon redin
110 vnd sin mit spoit pflegin.“
Den Wrsouicensir geschach alsam,
davon si namen cleinen from.

52 dřieve větších J.
54 a čáp maľých netbaje, většie
popadnieše J.
velikú chopieše Z.
čáp, maľé netbaje, větši pochy-
tieše Ff.
Po 54 A kdýž čáp poče většie jiesti,
nesmě i jedna hlavú miesti C.
56 všě smějiechu J.
58 zlob V. zlobu Z. L. J. Ff.
In marg. Jako nynie (1441) Pra-
žené Ff.
Po 58 Byšte byly pně za král jměly,
této byšte túhy neměly.“ J.
59 Většie odpověďechu,
noviny jim pověďechu C.

62 bude-ť maľým i větším L. Ff. J.
do čas V. Ff. L. do času F. J.
tudiež Z. P.
Po 62 Jmá-ť náš král zlé sluhy,
došly jsmý s ním veliké túhy.
L. (pozď. příp.) C.
63 až se zběre J. L. Z. V. až-ť Ff. L.
bude-ť nás jiesti L.
budú-ť náš vešken plod jiesti Ff.
64 žádná J. zmiesti Z.
65 Opět Camb.
66 Blázen Ost.
67 za krále Ff. Z.
69 Ač kdý chci co maľo Ff.
ač[-ť] kdý chci maľo L. J.
neb kdý chci maľo Z.

70 o jeho črveném nosu J.
bude mi se koľoti V.
o črveném jme se mi koľotati
Z.
oczerwenem nosu Camb.
71 gdyetez otemne precz chwyly
preč, milí Z. Camb.
72 o jeho črveném nosu V. J.
o jeho dřuhém nose L. P.
o jeho dřuhém mľuveli Z.
73 Podle této rady L.
Podle této básni Z.
Po 74 Tehdy biskup Kozma (s světa
C.) snide,
Sylvester po něm na biskupstvo[f]
vznide L. (pozď. příp.) C.

LVI.

Kako sú Vršovici bradaticiú sěkli (Camb.). Kterak
sú Vršovice bradatí sěkali (Ff). Kak sú Vršovce
bradáci zsekli, ty pány nevěrné (V). Tuto Sva-
topluk kázał Vršovice zbiti (Z).

- Ciesar kněziu na Uhry s sobú káza jíti,
kněz sebe-miesto káza v zemi Božějovi 5
a Mutyni býti.
A kdýž Božěj a Mutyně v zemi za starosty
ostasta, 10
po kněze Bořivoje do Polan poslasta,
5 chtiec tiem jiné pány umdliti,
válku vzbudiec, obú kněziú užiti.
Bořivoj velikú škodu učini. 15
Kněz se vráti, Vacek Vršovice z škody vzvini.
Kněz v Čechách město dobré jmieše,
10 to Vratislav sľovieše.
Ješće na tom hradišči stojí býlé
ot Mýta na pól míle.
Kněz se stavi na tom hradě
i sěde tu s věrnými v radě; 25
15 Vršovíc v radu nepustichu.
Tu kněziú všickni sľiúbichu
ni stara ni mľada žíviti,
ale Vršovice všěcky zbiti. 30

LVI.

Von Bozey vnd Mutine den czwen
ist geschribin hi alein.

Dem koning gebot der keisir
gein Vngirn mit im reisin.
Bozey vnd Muthinam geweldig zcu hant
der herczog macht an siner stad im lant.
Do dy zewen houb[t]lut waren,
nach herczog Worziwoio si lizsin varin,
domid si woltin andir herrin krenkin
vnd des vrleugiz beidir sit gedenkin,
damit des vrleugiz, als si nit soltin,
von beiden herczogen si geniszin woltin.
Borziwous, von Polan geladin,
ted dem lande groszin schadin.
Du herczog Vacek widir kam
vnde dy worheit recht virnam,
er czeich dy Wrsouicensir sines schadins.
Der herczog het ein stad, daz man gahens
in dem lande nit bezir vant,
si waz in Behem Wretslabs gnant.
Noch stet vf der hofstad wildes kraut
nor ein halbe mil von der Maut.
Der herczok sin getruern wf daz huoz gebot,
do er mid in saz an dem rad.
Dy Wrsouicensir si zcu dem rade nit liezsín,
des wart si ser virdriszin.
Dy herin den herczogen do lobetin,
vnd wy dy Wrsouicensir toubetin,
si liezsín ir doch wedir alt noch iung
cheinen lebin zcu der stund.
Si woltin zcu in gahin
vnd si alle irslahin.

1—7 Ciesar, kdýž chtieše na Uhry jiti,
káza u sebe českému králi býti.
Kdýž se kněz k ciesařovi bráše,
miesto sebe Božěje a Mutyně v ze-
mi ostavováše.
Kdýž ta dva v zemi ostašta,
po kněze Bořivoje do Polsky po-
slasta,
chtiec tiem jiné pány mltiti,
a válku učiniec, v zemi kniežata
zbiti Z.
2 Bozeovi a Mutynie L. Mutyně P. Ff.
miesto sebe J. dem Mutynye und
Bozüge Hfm.
3 v zemi ostašta L. Mutyna P. Ff. J.
3—4 za starosty ostašta — poslasta Camb.
ostasta — poslasta V. L. J. Ff.
za hospodu P.

6 a válku učiniece L. J. V.
Po 6 Svatopluk tolik divův v Uhřiech
činiľ,
až jej mimo všě uherský král
viniľ L. (pozď. příp.) C. (Hfm.)
7 v zemi učini J.
8 kněz se vrátiv Vršovice z škody
zvini Z.
Watzek Hfm. Waczek Camb.
O Vackovi viz Památky VIII. 543.
9 hrad a město mieše C. jedno J.
9—58 v Camb. mezera.
10 a to město Z.

Ještě na tom hradišti stojí býlé
ot Mýta blíz za puoľ míle Z.
Ještě na tom miestě hradištat stojí
C.
Ještě na tom miestě stojí hradiště
bieľé (byeľe) L. J. F.
ot města za puoľ míle L.
ot Mýta za pól (sic) míle J.
býlé = wildes kraut.
Wratisslaw, nicht verre von der Mulde
Hfm.
15 Vršovíc V. Z. Vršovícův Ff. L. J.
17 ni starých ni mladých nežíviti Ff.
ni starého ani (ni) mladého (ne)živiti
Z. J.
ni stara ni mľada žíviti V. L.
ot toho města stojí za puoľ míle Ff. 18 ale všěchny Vršovici pořad zbiti Z.

Kněz, vyšed z rady, v jistbu vstúpi,
 20 Mutyné nevěda v jistbě jej zastúpi.
 I je sě kněz k němu mluvíti,
 řka: „Proč si směl živ u mój dvór vjíti,
 a jsa svých kniežat pravá zhůbcě,
 našich nepřátel v zemi pravá snůbcě?“
 25 I káza jej před sobú zabiti
 a jeho rod vešken zbíti.
 Kněz posla Vacka na Božėje,
 na druhého zemského zloděje.
 Ten na Liubici sědieše,
 30 kdežto město tvrdě i hrad jmieše;
 neb Liubicu Cidlina obchodí,
 a tu Cidlina v Ľabě vchodí.
 Strážný jezdcě pánu povědě.
 Božěj vecě: „Jáz to dobře vědě,
 35 že z vojny naši přátelé jedú
 a dnes k obědu přijedú.“
 I káza spěše most spustiti
 a hostě inhed v hrad pustiti.
 Vacek, jakž brzo s koně skoči,
 40 tak všeckny v jistbě zaskoči.
 Božėje tu inhed rozsěkú,
 a všiucky jeho čeleď zsekú.
 Božějov syn do lesa bězieše,
 a juž ovšem utečieše,
 45 ale sukně jej červená prosoči.

*Wi der herczog vzerwelt
 den Muthnam virderbt.*

Der herczog in eine stobin gink,
 do er Muthnam in e vink,
 des er doch nicht wuste.
 Der herczoge en vientlich gruszete,
 35 er sprach: „Worvmb getorst du
 gehin in min hof nv?
 Du bist diner furstin virratir
 vnde vnsir vient ein groszer lader,
 vnde gar groszin schadin in vnsirme lande.“
 40 Virderbin gebot er en zcu hande.

*Wi der Bosej wart virderbt
 vnd der tot vf en geerbt.*

Waczkonem vf Boreyum er sant,
 vf den andir lanczdib*) zcu hant,
 der zcu Libicz saz,
 do ein veste stad waz
 45 vnd ouch ein bork do,
 wan Czidlin daz waszir so
 vmb Lubiez fluozsit,
 do si sich in dy Elbe inguozit.
 Dem herin sagete der hutman
 von den ritinden zcu hant.
 50 Borecius sprach: „Ich weiz daz wol,
 daz vnsir her komen sol,
 vnd vnsir vrund zcu dem ezsin,
 dez si sich heut hant virmeszin.“
 55 Dy prukkin er nider laszin gebot
 vnd dy geste darin laszin drot.
 Als schir Vacek von dem rosze stunt,
 in der stubin er si alle vant.
 Borcium si zcu hant zeubittin
 60 vnd sin gesinde zcu dem tode virsnitten^{b)}.

*Wi dy Wursouicenser
 virtiltg wurden ser.*

Borecius son vloch^{c)} in dem wald
 vnde waz nohin intgangin balde,
 der rotir rok in virrit.

20 Mutyni nevěda v jistbě zastúpi Z. 28 druhého V. L. na druhého Ost. 32 Cidlina v Labe L.
 Mutynu v jistbě zastúpi P. 29 na Lubici L. 33 jiezdné L.
 nevěda v jistbě jemu zastúpi Ff. 29—30 Ten dvorem na Lubici sedieše, 37 I káza most L. J. jim most spustiti Ff.
 22 mój dóm Z. vjeti Ff. kdež město a hrad tvrdý jmě- 38 a hosti Z. J. Ff. na hrad L. upustiti Ff.
 23 pravá zhůbcě L. pravý V. Z. J. Ff. jieše Z. 40 všecky v jistbě je zaskoči L.
 24 prvsnůbcě Ff. pravá snůbcě L. všecky tu Ff. Z.
 pravý V. Z. J. 30 i hrad bieše L. J. 41 rozseka L.
 26 a jeho rod veškeren zahladiti Z. město i hrad tvrdý mieše Ff. 42 zseka L.
 a lidi všecky zbíti C. J². 31 Lubici V. L. Čilina L. 45 jej proradi F.

^{a)} i. e. landsdieb. — ^{b)} MS. virsnuttin. — ^{c)} MS. vloch.

Tu syn Vackov neboha zoči,
 toho ten tu zahubi. 65
 Kněz všě Vršovicě zhubi.
 Dva syny ovšem krásná Božějova u Pražě
 biesta,
 50 ta sě tu žakovstvu učiešta.
 Kat, je vzem pod pažiu, na tržišče nesieše,
 bradaticiu v družiej rucě drzieše.
 Pacholíčky žalostně plákásta,
 „Matko pomoz! matko pomoz!“ volásta. 75
 55 Kat, vzved jima bradu jako bravu,
 stě krásnýma dětátkoma bradaticiu hlavu.
 Tak tiem činem kněz Svatopluk
 zahładi vešken Vršov pluk.
 Juž vidíš, že lépe by bylo Božějovi stříbra
 nebrati,
 60 dobrotivého knězě v zemi nechati.
 To sě sta ot narozenie Syna božieho
 léta po tisiúciu po stu osmého.
 Toho léta biskup Kozma snide,
 na jeho stolec Daněl vznide.

LVII.

*Kako Svatopluk Uhry pobil a u Polás zabit byl
 (Camb.). Kterak Svatopluk Uhry pobil a u Polan
 zabit byl (Ff). Kak Svatopluk Uhry pobil (V).
 Svatopluk pobil krále uherského (Z).*

Tehdy král uherský u Moravu vnide,
 5 kněz Svatopluk proti jemu vynide.
 Kněz, honě v lesě, oko ztrati,
 pro to sě do města do Chrudimě vrati.

46 Tu Vackov syn jemu zboči P. jej 53—54 Pacholíky žalostivě křičiešta
 vztoči C. „Matko pomoz! matko pomoz!“ diešta Z. Pluk = rod. Srovnej: „s pleky
 47 toho tu ten zabi L. Ff. diešta Z. s Čechovými“ v rkp. zelenohor-
 tu ten toho mládce zabi Z. 54—55 řkúce: „Matko pomoz!“ vzdy 59 vidí J. již viz V.
 48 a Vacek všecky jiné zbi P. J². C. volásta, 59—60 Již vidíš, že bylo lépe nechati
 Vacek všě jiné Vršovice zhubi Z. pak kath zved atd. Ff. a Svatoplukova stříbra nebrati,
 49 Dva syny v Pražě Božějova biešta Z. 56 krásnýma dětma L. a kněze dobrotivého
 51 kat je zvez Z. na trziesscze J. na krásným dětem Z. nechati bylo v zemi jeho. Z.
 trzisstie Z. Ff. což čteno za tržiešie, 57 Tak kněz L. Tak v tom časě Z. 63 L. prvotně měl „biskup Jaromir“,
 měl před očima, položiv: „uf ein is 58 zahładi vešken Vršov pluk V. 64 Daněl druhý Z. Sylvester P. Hfm.
 er si trug“. (tríští = led roztrfštěný). 58 zahładi vešken Vršovcov pluk Ff. 1 Když král uherský J.
 vedieše Ff. zatradi vešken Vršovick pluk L. pojede V. pojide J.
 52 v druhéj J. v druhéj Ff. L. Z. družiej V. Cc. zatradi veš Vršovický pluk J. 4 do města Chrudimě Camb. Ff. L.
 zahładi Vršovický vešken pluk Z. -mi J. do Chr. V. Z. Crudin Hfm.

^{a)} MS. er, B. ir.

5 Jakž brzo se úraza zhoji,
inhd se do Uher vzbroyi.
Uhry tu hrdinsky pobi,
jich země až do Střehomě doby.
Pak ciesař na Polany jede;
10 tu kněz k ciesařovi přijede.
Polené nemnoho ciesaře tbáchu,
ale Čech se velmi báchu.
Neb ciesař s svými k hradóm nejdíeše:
kněz český, kdež přistúpieše,
15 tu každé tvrže dobudíeše.
Polené jechu se mluvíti,
by mohli jako Svatopluka zabítí.

O Tistovi, zabil kněze (Z).

Z Vršovic jeden utekl bieše,
ten Jan Tista slovieše.
20 Ten se je Polanóm mluvíti,
že je chce jeho zbavití.
Ten tajně v české vojsko vnide,
a když kněz před ciesaře pojide,
v srdce kněziu střětu s nálepem vstřěli,
25 a dušiu j'mu s tělem inhd rozděli.
Česká dráha na Jana Tistu poteče,
Tista, ze všech se vysěk, i uteče.
Ciesař učini kněze českého
kněžice Ottu moravského.
30 Páni proti ciesařově vóli kněz volichu
a Vladislava, bratra jeho, knězem učinichu,

10 Als schir er des widirkam,
czu hant er sich gein Vngirn nam,
dy er kunlich bestrit.
Er irkrikt er lant wit
biz gein Gran der staid,
dy er ouch gewonnen haid.

*Wi einer vz den Wrsouicensir
virderbt herczog Swathopluk zcu Behem.*

15 Der keisir gink vf dy Polan,
duselbist der herczog zcu im quam.
Dy Polan achtin nit des keisirs,
si furchtin nit noer der Behem vraise,
wan der keisir zcu den vestin
20 nicht komen torste mit den gestin:
wo der von Behem zcu quam,
alle vestin er gewan.
Dy Polan begunden trachtin,
ob si Swathopluk virderbin mochtin.
25 Ein Wursouicensir het gevlohin,
Iohannes Thises mit dem nom.
Der wart reden mit den Polan,
er wolt si von im ledigin alsan.
Er gink in daz bemisch her virstoln
30 vnd darnach vor den keisir gar virholn.
Den herczogin er vor dem keisir vant,
do schos Iohannes Thises zcu hant
ein glundigen pfil in den herczog.
Er irteilt im czu hand aldo
35 lib vnd sele von einandir.
Vf Iohannem Thiseam,
der mit clage vz in allin quam,
dy Behem lifin mit enandir.
Der keisir machte der Behem heren
40 herczog Ottin czu Mehern.
Dy herin widir den keisir woltin
vnd ein andirn herczogen zceltin.
Sinen brudir Wratislabin
si czu herczok nomen,

5 a jakž brzo se toho úraza zhoji *J.* 13 neb ciesař s svými nejezdíeše 21 že chce ho života zbavití *Ff.*
6 do Uher na vojnu zbroji *Z.* k hradóm tvrdým, neb nesmějíeše 24 střětu vstřěli *V.*
zproji *L.* vzbroyi *V. J. Ff.* zbroji *Z. J².* nálep = jedovatý nátěr.
Camb. k tvrzem *C.* k jich hradóm *Ff.* 24—25 v samé srdce knězi střětu
7 uherského krále hy kak hrdinsky 15 Tu každého hradu dobudíeše, s nálpem vstřěli dospěhí;
pobi *C.* a svými je obsadíeše *L.* (pozd. přípisem) tak tiem hubeným zástřělem
8 do Ostřehomě *Z. Ff.* 16 Poláci počechu mluvíti *Z.* 26 na Jana poteče *V. Z.* rozlučí jemu duši i s tělem *Z.*
do Střehomě *V. L. Střihomě Camb.* 17 Poláci počechu mluvíti *Z.* 27 Tista, se ze všech vysek, uteče *Z.*
9 na Poláky *Z. L.* na pohany *Camb.* Polané se jechu raditi *P. C.* 28 Tista, ze všech vysek se, uteče *L.*
11—39 v *Camb.* mezera. Polané *Ff.* 29 kněze *J. L. Z. Ff.*
11 Poláci *Z.* 17 zbití *V.* 30 kněžice *Ff.* Ottu moravského *Z.*
12 ale Svatopluka *J².* ale českého 18 Z Vršovicův jeden *Z.* 31 proti cesařovi *L. Z.* proti cie-
kněze *Z.* 19 pan Tista *J.* saři *Ff.*
ale Čechův *Ff. J. L. Čech V.* 20 Polákóm *Z.* 31 a Vladislava *L.*
velmě *Ff.*

ne pro to, by lepší byl,
ale, by ten, jehož ciesař da, nebyl,
radějšě chtieze sbožie i životy vztvážiti,
35 než zemi volenie ztratití,
řkúc: „Ač by nám nynie dať kněze jazyka
našeho,
pak by nem dať rodice svého.
U prvé i słušie nám za právo státi:
pustieze za rohy, úsilno za ocas chvátati.
40 Lépe nem se jest nynie brániti,
než ny budú naše děti potom haniti,
řkúc: „Otcí naši byli sú se na pokoj otdali,
a nám sú hrdla řezali.“
Pro to kněze Ottu nerodiechu,
45 ale jeho bratra Vladislava za kněz jmiechu.

LVIII.

*Ot Vladislavova boje a ot sybrského kněze (Camb.).
Od boje Vladislavova a od kněze srbského (Ff).
Ot Vladislavova boje (V). Tuto Vladislav jeť
k ciesařovi (Z).*

Vladislav k ciesaři jide,
milosti ciesařovy dojide.
Když Vladislav u ciesaře bieše,
o pokoji péciu jmějíeše,
5 tehdy někteří po Bořivoje poslachu,
Prahu s Vyšehradem j'mu vzdachu.
Vladislav, do Čech otdad jeda,
o zemském stavu nic nevěda,
ku Praze jedíeše.
10 A když u Brusnicě bieše,

32 ne proto, aby v čem lepší byl *Z.* 38 Po prvé nám słušie za právo státi *Z.* 45 za kněze miechu *Camb. Ff.*
33 ciesař dať *Ff. J. L.* volil, *J.* U prvé službě *J.* za kněz *L. J. Cc. V.*
34 chcemy *V.* vážiti *Ff.* 39 upustieze *J. V. J. L. Z.* těžko *Z.* ale Vladislava, jeho bratra, vztěchu *Z.*
životy složiti i zbožie vztvážiti *J.* Srov. XCII, 19. 1 k ciesařovi *V. Z.* jede *Camb. Ff.*
34—35 Radějšě chc'me sboží i životy 40 Lépe se nám nynie obrániti *Ff. L. J.* 2 gewann mit silber und mit golde sein
ztratití, 41 haněti *Z. Camb. Ff. L.* hulde und gnad *Hfm.*
nežli volenie zemi zbavití *Z.* 42 sú se na pokoj byli dali *L. J. Z.* 4 o pokoj *J.* (Nákr. mlv. stč. §. 330).
36 z jazyka našeho *Ff.* *Ff.* 7 do Prahy *Z.*
Po 37 Tiem by ny volenie zbavili 43 a tiem sú nám naše hrdla řezali *Z.* 10 na Brusnici *V. L. J.* na Brusce *P.*
a cizieho jazyka knězem náš 44 kněze (knězi *V.*) nerodichu *Camb.* a když na potóčku Bruska bieše *Z.*
by zahladili *P. F.* *Ff. L. V.* nerodiechu *J.* Bern (*Rým. 14*) = Beroun.

LVIII.

Czu dem keisir gink Wladislab,
der im do sin gnade gab.
Do Wladislab by dem keisir waz
vnd den vrid besorgit baz,
5 dy wil ettlich santin
nach Worziwoio czu schantín,
den si mit ern bosin tad
gabin czu Prage gein Wiszerad.
Wladislab gink zcu Behem,
10 er wuste nit, wy es im bequem,
noch vmb des landes wegin,
dovon er nit het gelesin.
Er nohent zcu Prage,
vnd do er czu Bern lag,

- uzřě kněz Vládislav, 15 herezog Wladislab virnom,
nali-t jede silně kněz srbský Vácislav daz herezog Wratislab von Winden kom
na pomoc Bořivoju. Er sprach recht als ein gilfe.
Herezog Wladislab mit niet,
bereit sich zcu dem strit.
20 Vecě kněz Vládislav: „Nu vztězte k boju.“ Si scheutin dy Windin ser
vnde rittin dem herezogen mer,
daz er kein Prage zcuoge
vnd vor den Winden vlouch.
15 Lidie Srbův mnoho uzřechu, 25 Vnde du er nohete der staid,
inhed se velmi vzhrozichu, si lieszin in nit in drat.
kněze na to namlůvichu, 25 Do kart er widir
vnd slug sich mit den Windin ser.
že před Srby do Prahy jede. Do schuofin ez gar wol dy Behem,
si behieldin den mit nom
vnd den sik an den Windin.
20 A když města dojde, 30 Wer ein wenig irgen
do města ho nepustichu. in dem strit gewundet wart,
Vrátiv se, s Srby se vzbichu. der starb vf der vart.
Tu se Čechy dobře jmějiechu, 35 Halt wy wenig dy wunde waz,
boj na Srbiech obdržechu. dannoch er nit genaz.
Ktož v tom boju i málo raněn byl, Von dem strid begunden dy Rosin
vstigin vnd sich begrasin⁴⁾.
25 jako málo odrěn, však inhed života zbyl. 40 Des mich verdruszit ser,
daz dy geburt ist komen her
vnd also vfgestigin,
Ot toho boje Róžě vz hóru pojide, des nit billich wer geswigin.
léň mě mluvití, kak ten rod vznide. Herezog Wladislab waz bereit
vnde sinen brudir abir bestreit,
Opět kněz Vládislav bratra pobi, 45 czu Prage vf dem Bogist
před Prahú jmene i země doby. gwan er in derselbin vrist
den nomen vnd daz lant.
30 To miesto Pražěné dobře znajú, Dy staid ist den Pragern wol bekant,
vždy-t mu „Bojiště“ říekajú. noch man ez Begist heiszit.

- 11 i ozřě se Z.
12 jede kněz srbský Vratislav V.
Cc. Ff.
kněz srbský Vlatislav Z.
kněz „sybrsky Waczyslaw“ Camb.
kněz srbský Vácislav L.
Václav Ost.
13 Bořivojovi Camb. V. L. Z. J. Ff.
14 nu vztězte ku boji V.
nu vztězte k bojevi L. běžte J.
nu vztězte k boji vy J.
káza kněz svým vztězati k boji P.
14—15 Vecě Vládislav: „Připravte se
k boji,
jedno-t mnoho se Srbův zbroji“
Z.
Viece kněz Vládislav se zboji;
neb mnoho Srbův uzřechu Ff.
15—16 Lidé, že Srbův mnoho, se zhrozichu L.
Čechové málo se vzhrozichu P.
17 Svého kněze na to Čechové namlůvichu Z.
18 ku Praze P. Wenden Hfm.
19 A když do města přijede Ff.
20 Vrátiv se, s Srby se vzbichu Camb.
Vrátiv se, s Srby se vzbichu V.
Vrátiv se, Srby vše zbichu J.
kněz vrátiv se, s Srby se zbichu Z.
vrátivše se, s Srby se vzbichu L.
bichu Ff.
22 Čechové L. J. šlechtně jmějiechu Z.
23 šlechtně boj atd. V. L. J.
24 okrvaven J². uražen Ff.
25 tak málo Camb.
kterak koli málo Ff.
26 Ruozie Camb. nahoru V. L. J. Z.
27 léno mě J. léň mě V. Camb.
leň mi Z.
leň mi mluvití, kak ten šlechtný rod vznide L. Ff.
šlechtně vznide J.
Po 27 Ti-t jsou z Uršinův vyšli
a z římských kniežat sú přišli. Z.
29 před Prahú na Bojišti V. L. J. Ff.
a před Prahú jména dobrého doby Z.
31 ješče tomu V. J. ještě-t jemu Z.
vždy-t Camb. Ff. bogyste Camb.
(srov. hl. X, 29). Walstat, pehemisch Bogeszcz (Rogezitz) Hfm.

*) MS. begrabin, A. begrasin.

- Bojův se v zemi mnoho stało, 50 Vel stride wurdin in Behem irvreiszit,
ydoch alein dy staid
však tomu miestu jedinému jmě ostało. von dem stride den nomen haid.
Der herezog von Behem zcu hand
vil mid⁴⁾ wenig obirwant.
Neb tu mnoho s málem kněz český ostał, 55 Der strid geschach zcu drat
dristunt an der selbin stad.
35 na tom miestě třikrát se boj stał.

LIX.

Kako ciesař u Pražě na súdě sedět (Camb. Ff).
Kako ciesař u Pražě súděl (V). Tuto Vládislav
na súd ciesaře pozval (Z).

- Vládislav je se ciesaře prositi, 5 by rácił do Čech přijíti.
Ciesař do Čech přijede,
u Pražě na súdě sěde.
5 Vládislav je se na bratra z války žalovati,
ciesař na kniežatech je se práva tázati.
Dotud se oni súdichu,
až Vládislava k zemi přísúdichu,
10 řkúc: „Prvé naše volenie
moc má, drahé nic nenie.“
10 Ciesař vecě: „Páni, pokažte nám své listy,
nebo jinak ny učinite jisty,
by vy Čechové, mohúce koho chtiec voliti,
20 zvolivše i zapuditi.“

33 tomu miestu jmě ostało Camb.
tomu jednomu miestu L.
jméno Ff.

34 mnohokrát J².
34—35 Opět na tom miestě kněz Bořivoje poby,
a tiem jmene i země doby C.

LIX. Historie tato ne v jedných
exemplářích, kterýchž mi se viděti
dostalo, velmi proměnně,
rozdílně, i šířeji psaná se nachází;
ale já sem ji tuto položil vedle
exemplářů u větším počtu se srovnávajících.

Ješin.

- 4 na saudie Z.
5 na Bořivoje žalovati P. F.
5—8 Vládislav poče nastati,
na bratra z války počě žalovati,
ciesař počě kniežat tázati,
chtě tu pravý súd vydati.

A dotud se o tom súdichu
až zemi Vládislavovi přísúdichu. Z.
6 a všeho násilě, což zemi činil, vypravovati P. F. C. J².
8 až zemi Vládislavovi přísúdichu Ff.
9 vaše J². Z. L. (prv.)

Po 10 Camb. klade tyto dva verše:

Dotud se tu súdichu,
až některé k právu připudichu.
Potom nastává mezero, která zasahuje
až do hl. LX v. 38. Rkp. L. podle
prvotního napsání shoduje se s V. a J.;
nicméně od pozdější ruky verše 7 až po
slovo „řkúc“ ve v. 9 červenými čárami
jsou přetrženy, a text tou měrou upraven,
že se od v. 7 do 14 shoduje s C. P. F. i zní
takto:

Kněz Bořivoj je se prositi,
aby mu obecného volení dal užiti,

LIX.

Wladislab begunde den keisir bitin,
daz er woelde zcu Behem ritin.
Der keisir zcu Behem lag
vnd saz em gerichte zcu Prag.
Wladislab clagen begunde
vf sin brudir zcu der stunde.
Der keisir begunde ez den furstin sagin
vnde si vm daz recht vragen.
Als lange si richtin,
bis si doch tichtin
vnd Wladislabe irteiltin
daz lant zcu behaldin.
Si sprachin vf der staid:
„Vnsir erst kuor kraft haid,
dy andir ist nitis nicht,
vnd dovon ist si gar ein wicht.“
Der keisir sprach^{b)}: „Wist vns wuir hantveste
adir macht vns sus gewiz vf daz beste,
daz er^{c)}, Behem, mugit irweln
vnde zcu furstin, wen er wellit, zceln,
vnd den irweltin virtribin.“

řka: „Mě sú zemené volili
a mého bratra za(vy)puđili;
proto sem se musil násilí brániti
a něco mým (v zemi) nepřátelóm
učiniti.

Nato kladou se v. 11—13, a pak se dále dí:
zvolivše, kdy chtiec, i zapuditi.
Vězte: Jest-li obecné, moc má
prvé volenie,
a nenie-li obecné, neb jest druhé,
tehdy nic nenie.

Znají to, že voliti muožete,
ale zvoléc, vypuditi nemuožete.“
Dotud se súdichu,
až Vládislavovi zemi přísúdichu.
L. (Hfm.)

11 ciesař vecě V. J. řkúc Ff. Z. L. (prv.)
11—14 řkúc: „Pokažte nám své listy
neb ny jinak učinite jisty,
by Čechové, mohúce koho voliti,
zvolivše, i zapuditi.“ Ff.

*) MS. und. — b) MS. Si sprachin. — c) MS. er, B. ir.

- 15 Ciesar kněz srbského Vácislava je
a kněz Bořivoje.
Mnohu pánóm káza hlavy stieti
a mnohu káza oči vynieti,
aby kniežatóm svým věrni byli
20 a v hromadu jich nevadili.
Již sú byli kázali Bořivojovi v zemiú jeti,
všem káza oči vynieti.
Tehdy také Jana Tistu jechu
a oči jemu vyněchu.
25 Knězú Bořivojovi najviece se dostało bieše,
že svého rodu vraha v syej čeledi jmieše.
Tehdy ciesař mnoho Čech káza zhubiti:
věz, proč-tě to chtěł učiniti!
Ne proto, by právu rád byl,
30 ale aby kněz český silen nebył.
Kněz, když ciesařov úmysł vzedě,
s pláčem taktó povědě:
„Tehdy sěkyra na sě dľubny klidi,
když před svým vrahem sě súdí.
35 Juž to právě znamenaju,
že všickni Němci českého zľého hledajú.
- 25 Do virricht der keisir Wratislabin,
den herzog von Windin,
herzog Worziwoium hiez er bindin.
Der keisir gebot vnd irloubt
vel hern abslan dy houbt.
Er gebot er^{a)} vil noch siner ger
er ougin vzbrechin schir,
daz si irn furstin getrw wern
vnd si nit reiczin noch virwerrin.
30 Borziwoio gebotin si zcu hant,
er solde komen in daz lant:
denselbin allin er gebout
dy ougin vzbrechin drot.
35 Do vingin si Iohannem Thystam,
si brachin im vz sin augin.
Herczog Worziwoio
solt man vf daz lebin do
habin zcu hant getedingt,
40 wan er het czu gesind
sines geslechtiz ein mordir.
Der keisir nach groszer ger
vil Behem gebot virterbin.
Wisze, worvm er si hiez sterbin!
45 Nicht durch giczekeit,
nor dem herczogen zcu nit,
daz derselbe herzog von Behem
nicht mechtig werde mit nam.
Du der herczoge des keisirs willin
50 het virnomen stillin,
mit weinen sprach er also
czu den sinen so:
„Dy hack eine kulbin vbir sich richt,
wer sich vor sinen viendin czu gerichte gibt.
55 Daz pruefete ich iczund rechte wol,
daz alle Tutsche vor vol
der Behem vbil mit suchin tobin.

- 15 Vácislava *L.* Vácslava *V. Cc.* knězi Bořivojovi (najviec) Tisty do-
Vratislava *Ff.* srbského je *J. Z.* stalo se atd. *Z. Ff.*
16 a také i kněze Bořivoje *Ff.* Jana dostało se *P. F.*
17 i 18 mnoho pánóm *Ff. L. J.* mnohým 27 Čechov *J. Z.* pánov *L.*
Z. Ff. J. 30 knieže české *Z.* rád chtěł, aby kněz
český ne tak sily v lidu měł *Ff.* 34 který se před svým vrahem súdí
31 ciesařovu řest *Z.* když svého před svým vrahem viní
32 s velikým pláčem povědě *Ff.* *Z.*
33 naše *J. L. F.* dľubny činí *V. L. Z.* ktož svého před vrahem viní *P. F.*
F. klidi *J. Ff.* Tehdy sěkyra na sě *In marg.* Pomni toto, pane Čechu
držkolmu činí *J.* *Ff.*
23—24 v *Ff.* vypuštěny. 36 české škody *Z.* že vďdycky *Ff.*
24 a oči mu vedľe jiných vyněchu *Z.* *Dľubna, dľubně* = topor, topůrko, 36 české škody *Z.* že vďdycky *Ff.*
25 najviece cti dostało se bieše *J.* násada k sekeře, rus. дoлбня pa- 36 české škody *Z.* že vďdycky *Ff.*
náviece Tisty dostało se bieše *L.* lice. V přísloví zde narážka na 36 české škody *Z.* že vďdycky *Ff.*
L. známou bájkú o sekerách a to- 36 české škody *Z.* že vďdycky *Ff.*
nemilost mají *Cc.*

a) MS. er, B. ir.

- Bych byl málo přehověł,
viece bych dobrých lidí jměl. 60
Ač sú byli včera nepřietelé,
40 dnes by mohli býti všickni přietelé.
Nesľušie-t nikdy zkaziti udatného;
65 přijde-t čas, že-t sě hodí do převážného.“
I chtieše rád bratra zprostiti:
70 ciesař nerodi toho učiniti.
45 Věda ciesař, že Mediolaněné sě na Čechy
hněvajú
a jich škody vesdy hledajú, 75
káza u Medioláně knězě schovati,
řka: „Nedajte sě jemu mnoho kochati.“
Vľasi knězě u věžiú vsadichu, 80
50 a sedm let jej hladem i smradem mučichu.
Pak káza ciesař jemu život otjeti.
Vľasi jemu na zajřie chtiechu hlavu stieti. 85
S večera dachu knězú dosti jiesti i píti,
i vzkázachu jemu: „Jez a pí; zajtra-t ne-
jiesti ani píti.“
55 Nevěda kněz, co sobě učiniti,
je sě snažně Bohu modľiti. 90
Tě noci svatý Apolinářš sě j'mu pokáza
a, chtěł-li by do Čech, ho otáza.
- Het ich es ein wil vfgeschubin,
so wern min lute genesin,
si mochtin hut vrunt sin.
Ez zcimpť nit den wisin,
daz si dy kunen storen.
Ez kumpt dy zeit gern,
daz dez kuon wirt not.
65 Er woelde den brudir irlosin drot,
der^{a)} keisir liez in gern.
Er wuste, daz dy Meylanern
czurťin vf dy Behem,
daz er nit wolte werin,
70 vnd er vbil suchtin.
Er gebot, daz si geruchtin
den hercogen behaltin;
vnd sprach: „Lazit in nit ein lust haltin!“
Do legetin dy Lambortir
den herzog in ein kerker.
75 Si martirtin in sibir iar
mit hungir vnd stanke vir war.
Der keisir darnoch gebot,
daz man in tote drot.
80 Do woltin im dy Lamborder
noch irs herczin groszer ger
des morgens, als in waz irloubt,
habin abgeslan daz houbt.
Si liszin im des obindes sagin,
85 du si im czu trinkin vnd zcu eszin gabin:
„Iz vnd trink by diszem licht,
du wirst vnmir morgen niecht.“

Wi Sante Apollinaris irledigt^{b)}.

Der herzog wuste nit wy tun sitin,
er begunde God vľizlich bitin.
90 In der nacht im irschein
Sent Apollinaris gar fein^{c)}.
Er vragte in noch siner ger,
ob er gern zcu Behem wer.

- 38 lepších lidí *J.* viece bych lidí Jehož někdy za najvěrnějšieho mnieše
do boje neměl (sic) *Z.* (Na Přivítana, jehož někdy za naj- „Tak se stane každému zľemu,
42 že se bude hoditi *Z.* věrnějšieho mějieše *C.*) své hospodě nevěrnému!“
44 nechtě *Z.* jemuž (a tomu *P. F.*), jeda k ciesaři, *L.* (pozdějšim přispickem), *P.*
45 Medulaněné *J.* Medulanšti *Z.* zemi poručil bieše, 52 na zajřie kázachu *Ff. V. Cc.* chtiechu
Mediolaně *Ff.* tomu káza na nátonu (nátoně sekyrú *Ost.*
die von Mailan *Hfm.* *C. P. F.*) bradu obrúbatí (orvati
46 veždy hledajú *L.* jich zľého *J.* *P. F.*),
47 v Medulaně *Z. J.* za šiji uvázati (*P. F.*),
u Mediolanu *Ff.* pak okrmeného psa (jemu *P. F. C.*) 54 řkúc: „Zděj vuoli; zejtra-tě nepiti
50 za sedm let *L. Ff.* mořichu *Z.* Aby jemu otplatil jeho zľosti, jest nejiesti *Z.* zajtra-t nepiti *V. L.*
Po 50 Kněz Vladislav, když sě mocně káza psa ostnem bósti. zajtra-t nejiesti ani píti *Ff.*
v zemi uváza, I káza jej třikrát okolo tržiště (pro- 55 co tomu učiniti *L. J.*
na nevěrně ihned (pilně *P. F.*) 55 co tomu učiniti *L. J.* sobě co zdiati *Ff.*
vztáza. a tak biřici mľuviti: 56 nasilně *Z.*

a) MS. dez. — b) MS. irlegdigť. — c) MS. schin, B. fein.

- Kněz jemu učini veliké slůbenie,
 60 aby jeho ráčil zbavití vězenie.
 Vecě: „Kde se poznáš, tu mi kostel ustavi!“
 To řka, na Sackej jej postavi.
 To miesto dobřě kněz lížemi znamena,
 jide do Miličie, kde bydlieše pan Bena.
 65 Ten pán bratry u mír svěde,
 a pak kněžě ctně do Prahy vede.

LX.

(Nadpisu není.)

- Vacek je se kněžě učiti,
 svej bratří nikdy nevěřiti.
 Uposluchav kněz Vacka zlého,
 je Ottu, kněžě moravského.
 5 Soběslav, bratr jeho,
 boje se kněžě českého,
 do Polan uteče
 a na Čechy se vzteče.
 Sebrav mnoho Polan
 10 a rozličných pohan,

95 Der herzog wart do dingen,
 daz er geruchte in czu bringen
 czu Behem vz den bandin
 vnd heim czu sinen landin.
 Er wolt mit aln sinen dingen
 tag vnd nacht in sin dinst bringen.
 100 Sent Apollinaris sprach:
 „Wo du dich erkennest by tag,
 do mach nor ein crucez czu stete!“
 Du er daz hat gered,
 er saste en czu Secze nider.
 105 Dy *) stet er wol bezzeichin sider.
 Czu Woleczig gink der herzog,
 do vand er her Beneda noch.
 Der machte dy bruder
 czu frunde widir,
 110 er furte en darnach zcu Prage.

LX.

Wacek mit im do lag,
 er larte den herzog ser,
 daz er gloubte sinem brudir nymern.
 Der herzog volgt im daran gern,
 5 vnd herzog Otten von Merhern
 vieng er alczu hant
 vnd behilt in in Behem lant.

Von dem erstin Sobeslabin,
 vnsirn vrunt zcu begrabin.

10 Sobeslab, sin brudir, darnach
 czu Polan entphloch
 vor dem herzog von Behem,
 er wart vf si gruolich sehin.
 Vf dy Behem er begunde
 tobin zcu der selbin stunde.
 Sobeslab sampte vil Polan
 15 vnd manigirley hayde *) sam.

- 62—64 Té noci svatý Apolináriš kníže Před 1 Tehdy v zemi největší Vacek
 na Sacké postavi, bieše, 5—6 Darumb fürchtet sich Borziwog
 a on mu na tom místě kostel že bratřie dobřě biechu, závi- Hfm.
 vypravi. dieše J². (Hfm.) 5—12 Boleslav, druhý bratr jeho,
 Jde do Milčie atd. C. 1 Vacek počě učiti Ff. boje se kněze českého,
 63 kněz dobřě znamena Ff. L. Z. Watzek Hfm. do Polan, jakž moha, uteče
 lížemi znamena V. 2 své bratří Ff. Z. a na Čechy se hněvivě vzteče.
 64 do Milčie J. Ff. V. (u Poděbrad) bratří svým L. P. Sebrav přemnoho Polan
 do Milie Z. Miličie L. kdež bieše J. 3 Poslúcha Z. a k tomu mnoho rozličných pohan,
 66 dovede J. Po v. tomto C. klade: 4 i je Z. vieng den Otten... und i počě zemi hubiti,
 Kněz, zvěděv zbytie bratra svého, 8 a na bratra P. chtě bratra z vězenie dobytí. Z.
 přijje jej jako bratra milého. Sobieslaw, seinen pruder Hfm. 9 velmě mnoho Ff.

*) MS. Do. — *) hande.

- i počě zemi hubiti,
 chtě bratra dobytí.
 Vladislav proti jemu jede,
 a když Ľabě dojede,
 15 Polany s druhé strany uzřechu.
 Vzemše přímířie ob noc, boju rok za jutra
 vzechu.
 Té noci se bez strážě Čechové rozhostichu,
 Polené svú vieru zrušichu.
 Přes Ľabě se tajně přěbrachu
 20 a v české stany vzepřachu.
 Dřieve než Čechy k oděniu přijdú,
 až lepší smrtiú snidú.
 Mezi Čechy byl jeden jmenovaný
 junoch dobrý a velmi kázaný.
 25 Děťříšek Buzovic to bieše,
 mezi hrdinami jako „Tuří roh“ sľovieše.
 Ten byl někdy divokú svinú v lese živú
 za uši jaľ,
 a pro to byl na štítě svinú hlavu přijal.
 Ten hrdinsky se jmieše,
 30 ale pomoci nejmieše.
 Zbiv Polan mnoho, neboh snide,
 kněz český ledva bratra ujide.

Er begunde wustin daz lant
 vnde wolt den brudir habin zcu hant.
 Wladislab sich gein im nom,
 20 vnd do er an dy Elbe quom,
 di Polan gensit der Elbe
 suchtin vride vbir nacht selbe.
 Dez morgins waz in gach
 vnd nomen in vride ein tach.
 Czu hant an derselbin nacht
 25 hattin dy Behem kein tracht,
 si legetin sich an hute.
 Di Polan gar virvlucht
 brachin den vrid vntrulich
 unde quomen vbir dy Elbe heimlich,
 30 e daz sich dy Behem hettin
 gewafnit an irn stetin.
 Vndir den Behem an dem tage
 wurdin dy bestin al irslagin.
 Einer gar wol bekant
 35 fur den andirn waz gnant
 Diterich Russouecz,
 ein gutir jungir *), wol geczogin stets,
 der vndir den gesigern
 als ein horn dem einhorn
 40 irwirbit ruom vnd gutin leunt,
 vnd der wile vink zcu hant
 ein wild swin in dem walde
 lebendig by den oren balde.
 Do wart im vf den schild irloubt
 45 czu intphan ein swines houbt.
 Der hilt sich gar kunlich ^{b)}),
 em waz mit hulfe nimant glich.
 Er virderbit vel Polan,
 vnd ir virdarb ouch sam.
 50 Der herzog von Behem vor dem brudir
 kam kum lebintig fuder.

- 11 i počě Ff. počě Ost. 21—22 přijdú — otejdú L. 26 jako turový roh Z. jako tvrzný roh
 12 a chtě L. přijdechu — otjidechu V. L. thurzi roh J. tuhý roh J². jako
 13 proti němu vyjede Z. přispěchu — otjidechu Ff. tvrdá zeď stojieše J².
 14 Labie V. L. Labe Ost. Dřieve, než Čechové k oděni 27 svini v lese živú za uši vzaľ L.
 15 Poláky Z. přijdú, svini za uši jaľ V.
 16 příměří... v zajtra vzechu L. až lepší Čechy smrti odejdú J. 28 proto jemu kněz sviní hlavu na štít
 17—22 příměří boji ob noc rok vzechu. 22 až = a již. daľ Z.
 Té noci Poláci svú vieru [zru-
 šichu, vepřovú hlavu J.
 a Čechové té noci se rozhostichu. 24 jinoch dobrý, ovšem kázaný Ff. vepřovú hlavu od kněze L.
 Poláci přes Ľabe se přepravichu Jetříšek Bozovic C. od kněze Ff.
 a české stany poplenichu. Jetříšek Buškovie J. Bozkovec 29 ten tehdy hrdinsky se jmějieše L.
 Dřieve než Čechové přijdú J². mieše Ff.
 k-uoděni, až mnozí sejdú. Jethříšek Buškovie Z. 30 ale pomoci dobré nebieše Z.
 Z. Jetříšek Buštovie L. 31 zbiv pohan mnoho, tu neboh snide
 18—19 rozhostili — zrušili Ff. Děťříšek z Buckovic V. Cc. Z.
 20 a české stany vzepřachu L. J. Děťříšek z Buškovie Ff. nebohý Ff.
 21 Čechové Ff. Dietrich Buskowitz Hfm. 32 jedva Ff. J.

*) MS. vngir; conf. v. 52. — *) MS. kundlich.

Blažě junochu dobrému a u vieře vzchovanému!		Wol si dem gutin iungen vnde an den truwen wol irfunden!
35 Sbožie a rozkoš přestane, jediné-f dobré jmě ostane. Po stu let chválie Dětríška dobrého. Raziu-f: „Opustě vše po duši, dobývaj jmene ctného.“	55 60	Disir reichum vnd irkouf, vnd disze wollust horint vf, alein ein gutir nam vir var ^{a)} der blibit, noch hundirt iar lobt man den gutin Diterich. Ich rade einem iclich, daz er ez alliz vndirwegin lazse ^{b)} vnd nach der sele an sich vasze ^{c)} ein gutir nom, domit er czu Gote muge komen. Der herczog liz sin brudir zcu hant vf Waczkonem in daz lant. Derselb dem herczogen czu ser riet gar ubil vf den brudir vnde reiczte si czu einandirn, daz in wurde deste bangirn. En vngetruwn ratgeb er bekante Waczkonem alczu hant. Herczog Sobeslab den Waczkon brachte czu dem grab. Er virderbt in mit der tad, darnach irwarb mit sinem rat. Wacek waz ein dicke kurczir man, er trug gestuogt gwant gern an. Sin spottin dy iunghern; darvmb si in gern denselbin Wacek wachtilsag nantin beide nacht vnd tag.
Pak kněz svej bratří hněv otpusti, 40 bratra Soběslava na Vacka spusti; neb ten vše zlé kněziu o bratří radieše, ten je v hromadu vadieše. Poznav radciu nevěrného, kněz Soběslav zabi Vacka zlého. 45 Vacek muž otlustný a krátký bieše, harované rúcho rád nosieše. Panici se mu smějiechu, pro-ň křepeličnemu miešku „vacek“ vzděchu.	65 70 75 80	

33 jinochovi mladému a dobrému J. jinochu tomu dobrému L.	38 Razi-f všem: „Dobývajte jména ctného“ Z. jmene ctného L. J. dobrého Ff. V. pod duši J. In marg. kromě duše 39 Opět Camb. Ff. 41 vše zlé bratra (knězi Ff.) ra- dieše Camb. Ff. neb ten knězi o bratří (o bra- třích J.) vše zlé radieše L. J. neb ten knězátóm vše zlé radieše Z.	merohované J ³ . merhované Z. barevné C. Merhovaný (z litevského mar- gas) = strakatý, prouhovaný (Matzenauer, Cizí slova str. 253). Harovaný, podobného jsouc vý- znamu, souvisí snad s polským gara (= díra ve dřevě vytesaná), tudíž děrkovaný, kropenatý.
33—38 Hab dank ein helt loblich, du kuner junglich Dietrich, daz du dich hast also an dei- nen trewen vnd eren bewert, daz man noch dein lob preysset und eret. Gut nimt zu und abe: ein guter man pleibt ymmer und ewiglichen. Darumb rate ich einem jeden mann, daz er ime lob und ere und einen gutten namen erwerbe. Hfm.	41—48 u Hfm. zůstalo nepřeloženo. O bitvě této šířejí psal V. V. Tomek v Památkách II. str. 165 sld. „O místě bitvy na Trutině r. 1110“. 42 a bratří vždy atd. Z. 43—44 Poznav k sobě radce nevěrného kněz Soběslav, i zabi Vacka zlého Z. Poznav kněz Soběslav radci ne- věrného, zabi Vacka nešlechtného Ff. 46 harované Camb. Ff. L. P. V. Ce. J ² F. havrané rúcho J.	48 Křepeličnemu měchu Z. myestu Camb. miesku Ff. miestu V. křepeličnemu miešku vaček (sic) vzděchu L. Křepelice, prvotně přepelice, znamená ptáka strakatého. (Srov. rus. пелесный, перепелесный = strakatý o zvířatech. Č. Č. M. 1875, str. 414). Vacek ve staré češtině a v staré polštině značí tlumok, mošnu, i pochodí od stře- doněm. watsac. Rozdílně od „va- cek“ jest slovo váček (vak, dolno- něm. waake = kapsa. Matzenauer l. c. str. 361 sld.)
34 a u vieře schovalému L. J. a v životě zachovalému Z.		
36 jediné-f jmě ostane Ff. jedno jméno dobré a pamět osta- ne Z.		
37 po stu letech Ff. J. Z. po stu let V. L. Jetříška J. Z. L. Dětricha Ff.		

*) MS. alein em ein gutir. — b) MS. lize. — c) MS. uasze.

LXI.

Kak sú chtěli římský kostel vybiti (Camb.). Kte-
rak sú atd. (Ff). Kak sú Čechy římský kostel
vybili (V). Tuto Čechové Řím vybili (Z).

Ciesar nový do Říma chtieše jeti, chtě posledniu korunu přijeti, káza s sobú jeti kněziu českému; kněz sebe-miesto káza synovciú svému. 5 Tomu Bračislav jmě bieše, ten s sobú tři sta vybraných ščitóv jmějieše. 10 Že chce dobrým býti, strýc Bořivoj se jeho ruči, mediolanské měščany synovciú poručí, aby jim pro jeho nemilostivé drženie 10 učinil některé otplacenie. Bračislav, když v Římě bieše, 20 po svatých rád chodieše. Vzvědě, že papež z Mediolána rodem bieše a tehdy lepší mediolanské měščany u sebe 25 jmieše. 15 Ciesar s papežem počesta se hněvatí, papež nerodi ciesaře koronovati. 30 Bračislav tú válkú počě vesel býti, a je se papežových přátel býti. Tu se je svého strýce mstítí, 35 a ž chtieše i papeže zabiti.	5 10 15 20 25
---	---------------------------

1 chtě do Říma Z.	strýc jeho Bořivoj jeho se ruči, a mediolanské měšténiny jemu poručí. L.	14 mediolanské měštény L. měštény medulanské Z.
2 a chtě Z.		15 ještě se Z.
4 kněz miesto sebe (sebe-miesto V.) káza kněziu Bračislavovi, sy- novci svému Camb. Ff. státi J. 7—14 v Camb. vypuštěny.	7 Bořivoj se synovce ruči P.	15—16 Opět Camb., leč potom mezera až po v. 28.
5 Břěčislav V. L. J. Vratislav J ² . Bratislav Hfm.	8 a medulanské měštény jemu po- ruči Z.	16 koronovati Ff. koronovati Ost. 18—19 i je se svého strýce mstítí a papežových přátel je se býti Z.
6 vybraných mějieše Camb.	10 nějaké otplacenie Z.	
7—9 Že chce dobrým býti, až chtieše i papeže zabiti,	13 [V]Zvěděv Ff. Z. J. Zvědě V. L. z Medulánu Z.	20 a chtieše Ff.

*) MS. do nit.

LXI.

Wi dy Behem den bobist vingin
vnd wi si mit im vmgingin.

Der keisir wolde zcu Rome gahin vnd wolt dy lecztin cron intphan. Dem herczogin zcu Behem er gebot mit im czu komin dort. 5 Der herczog an siner stat seins brudir sun gebot, herczog Wratislabis, der ouch Wratislav genant waz. Der hatte dry hundirt helm. 10 Er sprach, daz er selbin wolt sin getruwir vettir; Worziwouis sprach dovor. Er beval dem vettirn czu hant di burgir von Meilan, daz ir in tet mit rat ettlich widertat vm dy vngutige vanchnuuz. Do Wratislabin im virduzz vnd czu Rom waz, 20 man sach von im, daz er gink verren czu den heiligin gern. Er bekant, daz der bobist czu Rom waz ein gast vnd von Meilan waz geborn. Er hatte von Meilan vz irkorn di bestin burgir, dy sin pflogin vnd czu Rom stetiz lagin. Der bobist mit dem keisir 30 begunde zcornen gar ser, er wolt den keisir nit cronen. Wratislav begunde sich vreuen, des bobistis frunt er slug vnd in domit ^{a)} virtrug, daz si sinen vettirn smachtin vnd sin in der vengnisz lachtin.	5 10 15 20 25 30 35
--	---------------------------------------

Papež k svatému Petru v kostel uteče,
kněz Bračislav po něm poteče,
i káza kostel vybiti
a v něm vše Vlachy zbiti.
25 Kovaňský pán ten kostel vybi,
a ten prvý v kostele ljudi vzbi.
Vlachy bez rozpači tepiechu,
až potoci krvaví tečiechu.
Tu Čechy papež jechu,
30 z kostela veliké klénoty vzěchu.
Viece by byli paměti ostavili,
by byli se krvavým dšcem nevzhrozili.
I musí papež ciesaře světiti
a Čechy kletvy zbaviti i rozhřešiti.
35 Tehdy Daněl biskup snide,
a Heřman na jeho stolec vznide.

LXII.

O dobrém Stepáně (Camb.). O dobrém králi Štěpánu Uherském (Ff.). O dobrém Štěpánu královi (V.). O Vladislavovi, kniežeti českém, a Štěpánovi, králi uherském (Z).

Štěpán, dobrý král uherský,
a Vladislav, kněz český,
rok sobě dasta,
u míře se na meziu brasta,
5 i počěsta se raditi,
kak bysta mohla u míru býti.
A když sama dva za horú mluviesta,
o tom nice nevědiesta,

40 Er wolt den bobist ouch
virderbit habin, der do vloch
in Sant Petirs kirchin.
Herczog Wratislab lief nach im,
di chirsch er vfbrach
vnd man do an den sinen rach,
dy er in der kirchin noetet
vnd mid virwunden totet.
45 Her Bouan di kirch brach,
den man von erst darin sach,
der dy lute zcu rotten
angraif in den notin.
Er toite dy Lamborder.
50 noch sines herczin ger,
daz blutige beche von im runnen.
Den bobist si vingin czu den stunden,
si dy grostin kirchin beraubtin
vnd daz beste alliz claubtin.
55 Si hietin mer gedechnizs laszin,
ob si sich nit hettin begosz
schentlich mit den plutigin regn.
Do must der bobist den keisir kron
vnd dy Bem alczu hant
60 ledig machin von dem ban.
Czu der zeit starb Daniel,
nach dem Herman wart irwelt snel.

LXII.

*Von einer seilczin geschicht
ist dy kronik gericht.*

Steffan, der gut konig von Vngirn,
vnd Wladislab, herczog von Behem, bisundir
nomen ein tag zcueszin in.
5 Si komen in vrid dohin
vnd zcu ratin begundin,
wy si zcu allin stundin
mit vride gewesin mochtin.
Vnd do si zewen alein trachtin
vf ein berg schon,
10 si wustin nichtis nit dovon,

21 do kostela L. J. Ff.
23 i káza kostel na papeže vybiti Z.
24 všecky Vlachy Ff. L. J. všechny Z. alle Walhen Hfm.
25 Kovaňský Jan P.
25—26 Kovaňský pán ten prvý kostel vybi
a všechny lidi v něm zbi. Z.
27 bez rozpače Ff.
28 že krvaví Ff. krvi potoci L.

29 Opět Camb.
29—30 v Z. chybí.
30 kleynoty V. L.
31 učinili V. Z.
32 dšcem Camb. dštém L. deštém L.
kdy by se tu krvavým dětém Ff.
33 posvětití Ff.
34 a Čechy kletby rozhřešiti L.
a vše kletby Čechy rozřešiti Z.
kletvy Camb. V. Ce. J. kletby Ff.

1 Štěpán Ff. L. Z. Štěpán J.
3 rok sobě přátelský dašta Z.
4 na meze Ff.
a v míru Z. u mieře L.
6 kak byšta Z. kak by Ost. státi V.
kterým by činem P.
v míru Ff. Z. u mieru Ff.
7 A když v hromadě sama biešta P.
Když na hoře sama mluviesta Z.

že, svadivše se, Uhřata na Čechy udeřichu,
10 s obú stranú mnoho lidí zbichu.
Juž Čechy vše běziechu,
Uhři na ně silně jdiechu.
Juřík, Stanóv syn, sám Uhřata stavi
a své Čechy smrti zbavi.
15 Ten junoch šlechtný div nad Uhry pokáza,
mnoho hrdinstva do sebe ukáza.
Ve krvi do hleznú brodieše,
kam se jedno obrátieše.
Pohřiechu ten tu snide!
20 Otta, kněz moravský, krátě chvíliu, na horu
vznide;
neb oblašče za horú stojieše
a o tomto skutku nic nevědieše.
Když uzře, a'no tepú na české stany,
křiče na své Moravany,
25 i jechu se Uhřat se dvou stranú bití
a nikohého neživiti.
Král a kněz, když to vzvədəsta,
bez skončenie on sém, on tam běziesta.

15 daz von einem krig by nom
di Vngirn rauschtin vf dy Behem
vnd beidir sit an den stritin
vel lut irslagin hettin.
Vnd dy Behem iczund vluhin
als man list an den buochin:
dy Vngirn alle gelich
gingin noch in mechtlich.
Gregorius, des Starkin sun,
20 begegnete den Vngirn an der lun.
Derselbe irledigte drot
di Behem von dem tot.
Der iung do gein den Vngern
ein zceichin wist besundir,
vnd vel kunheit er bewiste,
dovon man in mit lobe priste.
Er ging in dem blude,
vnd biz an dy enkil wude,
halt wo er sich hin wendit.
30 Ez gink im wol vf der stet.
Leidir der gink do ab
von dem lebin zcu dem grab.
Herczog Ott von Mehern
reit in kurezewil nit gar vern
vf ein berg allein
35 besundir von der gemein,
vnd von der geschicht
wuste er nichtiz nit.
Darnach sach er,
daz man slug vf daz bemisch her.
Er srei vf sin Meher
vnd slug dy Vngirn ser.
An zwey teil beidir sit
si vristin nimant an dem strid,
45 vnd si alle tottin.
Du si daz irhort hettin
beid der konig vnd der herczog,
von einandir waz in gach
an alliz ende ser,
50 der hin vnd iener her.

9 udeřili Camb. Ff. J. L.
udeřichu V. Z. že Uhři P.

10 zbili Camb. Ff. J. L. zbichu V. Z.
11 Čechy V. L. Čechové vši Camb. Ff.
J. Z. ovšem běziechu Z.
12 za nimi Ff. L. Z.
a Uhři za nimi silně tečiechu J.
13 Jiřík, Stankóv syn J. Z. Stanóv L.
z Stanóv Camb.
Girzick des Stanyek (-yen) sun Hfm.
14 a vše Čechy V. Z. hanby i smrti
Z.
15 tehdy div L.

15—16 ten jinoch mladý mnoho divu
pokáza
a mnoho hrdinstva na Uhry
ukáza Z.
16 do sebe ukáza V. J. L. Ff.
„do sebe“ Camb. nemá.
17 právě do hlezen Z.
wkrwi Camb. ve krvi Ost.
hlezo = kútek, kotník.
18 kam se kolivěk Z. kamž L. J.
19 Pohrzychu Camb.
20 v Camb. mezera až do konce
této hlavy.
z kratochvíle Z.

21 nebo záhoří stojieše L.
22 o té příhodě J². o tom skutce
L. Ff.
23 že tepú L. J. Z.
25 s obú stranú J².
26 ni žádného Z.
28 bez konce J². bez dokonanie Ff.
bez dokončenie L.
28—30 on sém, on tam běziesta.
Kněz i mrtva Jiříka je se žěleti,
a jeho dětém káza nositi
bielé pruhy a červené na štítě,
aby to věděl každý neskrytě Z.

Kněz i mrtva Juřika je se ctíti,
 30 jeho dětem káza na ščitě červené a bíelé
 prúhy nosíti.
 Neb šlechetný Juřík obersky byl přejímał,
 když byl Uhřat dojímał.
 Kněz Vladislav, dietek nejmaje
 a do bratra Bořivoje velmi ufaje,
 35 před zemany pozvav jeho,
 postúpi j'mu kněžstva svého.

LXIII.

O Vladislavově a Bořivojově vypuzení (Camb. Ff. V). Tuto se Vladislav zase uvázal v kniežetstvie (Z).

Když Bořivoj knězem bieše,
 sliubu zemanóm neplnieše.
 V radu počě Němcě jímati,
 pro to jeho bratr je se na-ň hněvati.
 5 Pojem jej do komniaty samého,
 vecě: „Báto, třeba mi s tobú mřuviti cos
 tajného.“
 Vecě: „Báto, proč se druhem nekážeš,
 že Němcóm z dvoru nekážeš?
 Či nepomniš, co sú nem zlého učinili?
 10 Kak sú Němci náš rod zatratili?
 Vidať-li s' kdy v jinej zemi cizozemcě v radě?

Der herzog wart mit sin hern
 den totin Gregorium ern.
 Sin kindirn er gebot
 swarez vnd wiz linwat
 55 otmudik^{a)} zcu tragen,
 wan der Georij in sin tagin
 noch der risin sittin
 kunlich hat gestrittin,
 des do er^{b)} mit vnfug
 60 di Vngirn czu tode slug.
 Herczok Wladislab hatt nit kinder,
 davon er trachte bisundir
 vf sin brudir Worziwoium;
 dem gab er vf daz herzogtum
 65 vor den lantlutin,
 der mer solt vor en stritin.

LXIII.

*Wi Wladislab nit stillin
 Worziwoium virtreib durch der Deutschin willin.*

Worziwoius darnach herzog waz.
 Davon sage ich vch, daz
 er hilt den lantlutin nit
 5 sin gelobde, waz ein wicht.
 Er nam zcu sinem rad
 fromd an der sinen stad.
 Darvmb sin brudir zeurnit,
 er wart en in ein kammir fuorin.
 „Herczog freunt, mir is drot
 10 heimelich mit der czu redin not.“
 Czu im er also sprach:
 „Wofin vnd ymmer ach!
 Worvm zeuchtigst du dich nit
 15 bi den andirn, als man sit,
 daz du dy fromd geborn

 vnsir vetir virratin han?
 Has tu ez ye horin sagin
 adir in andirn landen gesen
 in irm rad fromd geborn?

30 Oba překladatelé četli „črné a bíelé“.
 31 obrský boj přijímał J. Z. obersky byl V. Ff. obersky přejímał L.
 31—32 Neb byl Uhřata hrozně přepaso-
 sovał, kdež jich koli dosahovał P.
 32 kdež L. tu kdež Z. kdežkoli F.
 34 dobře ufaje L. Ff. J.
 36 sstúpi P. kniežetstvie Z.
 1 kniežetem Z.
 2 nedržieše Camb. neplnieše Ost.
 3 pojímati L. Z. V. J. Ff.
 4 bratr Vladislav V. L. Ff.
 5 pojev ho jednu . . . do komněty Z.
 do komory P. poje Camb. Ff. po-
 jem Ost. do komnaty Camb. komnyaty
 J. Ff. komniaty L.
 6 i 7 bátě J. bratře Ff. cos tajného
 V. L. Z. tajného Camb. něco
 tajného J. Ff.
 7 druhým nekážeš P.
 8 z dvora L. jiti nekážeš Ff.
 10 zahľadili J. zradili V. Z. zda-
 řili L.
 kterak sú nás rozdráždili P.
 11—47 v Camb. mezera.
 kde v jiné zemi L.

^{a)} MS. Otmudik, B. Demuodik. — ^{b)} MS. ez.

Kterýž ten jest, ten chce svej cti vadě. 20
 Z své země se dobrý nepostojí;
 ktož se doma neschová, ten u nás stojí. 25
 15 Kako-t móż cizozemec věren býti,
 jenž s svými nemohł sbýti?
 Kako ten bude tobě dobře raditi,
 jenž myslí, kako by mohł uškoditi?
 Cizozemec nepřiešł jest hledat dobra tvého, 35
 20 ale na to, aby hledał užitka svého.
 Bude-li se tobě zle věsti,
 kto jemu nedá do své země lézti?“
 Kněz jemu odpovědě:
 „Ó však jáz to dobře vědě, 45
 25 že, když si ty knězem byl,
 toho s' v radu pojał, jenž byl tobě mił.
 A když jáz sobú vládu,
 komuž věřiu, toho pojmu s sobú v radu.“
 Řek to, s hněvem z komniaty vynide. 55
 30 Kněz Vladislav s zemany přede-ň jide,
 řka: „Když ty nechceš na své tbáti,
 jáz se chcú v své kněžstvo uvázati.“ 60

Doyon kumpt mer leid vnd zcorn!
 Vnd wer der ist, der zcu vil
 sinen eren schadin wil,
 der nem solich in sinem rad.
 Seldin kem gutir gat
 25 irr auz in sinem lant,
 sundir der wirt vns bekant,
 der sich doheim nit enhelt.
 Er wil, daz man sin entgelde.
 Vnd wy mag ein fromd geborn
 30 getrulich ymande mit gevarn,
 der den sinen nit kumpt zcu statin?
 Der mag nymmer trulich geratin,
 der von fremden^{a)} landen
 tracht nur diner schandin.
 35 Er kumpt her gar stin
 nit durch dines bestin wiln,
 sundir darvm, daz er geruche
 vnd sin nucz by der suche.
 Ob ez der vbil irget,
 40 ez wirt im nit zcu spet;
 vch^{b)} im ez nimant wert^{c)},
 ob er widir heim kert.“
 Im antwurte der herzog:
 „Daz weiz ich doch,
 45 du du herzog werst,
 wez mit libe din herceze gert,
 den nemis tu zcu dinem rat,
 beide fruo vnd spat.
 Wan ich mich selbir meistir,
 50 miner gebot lastir,
 laz ich^{d)} in minen rad stan
 di, den ich sin wol gan.“
 Do sprank er vz der kammirn
 mit zcorn vnd in iamir.
 55 Herczog Wladislab darnach
 kom fur in vnd sprach
 mit den lantlutin:
 „Sent du nit wilt witin
 achtin der dinen frums,
 60 so wil ich mines herzogtums
 widir vndirwindin.“

12 chce-t své cti vadě Ff.
 kterýž jest ten, ten chce své cti
 a zemi vadě L.
 který jest taký, atd. J. Z.
 v své zemi vadě J.
 13 sem nepostojí Ff. se nikdy jinde ne-
 postaví F.
 14 nezachová Z.
 15 kak móż ten cizozemci věren býti Ff.
 17 Kak ten atd. Ff. Kako-t J.
 Kako móż ten cizozemec L.
 18 myslí, kterak Z.
 19 dobra J. Ff. V. dobrého L.
 19—20 Cizozemec nehledá lepšího tvého,
 ale spieše hledá užitka svého Z.
 20 hleděť užitka svého Ff.
 21 Bude-li mu se zde zle věsti Z.
 22 Wer wird im weren, das er nicht
 von dir fleucht ausz dem lande?
 Hfm.
 25 mocným kniežetem Z.
 26 jenž mně mił nebył J.
 ktož-t jest byl mił L.
 27 vládnú L. Z. Ff. J.
 28 komuž přejí L.
 kohož mi libo J.
 komuž-t věři, toho-t vezmu s sobú
 v radu Ff.
 29 z komněty Z. z komnyaty Ff.
 31 svého jazyka miřovati J.
 33 Jev jej, z země jej vyvede J.
 I jem jej, z sieně ven J.
 Ujem jej, z sieni L.
 Ujem jej za ruku (Z. Ff.) z sieni ven
 vyvede Z.
 z sieni s ním vynide Ff.

^{a)} MS. fremden. — ^{b)} MS. Noch, A. vch — ^{c)} MS. wird. — ^{d)} laz ich mich in etc.

- Ven z té sieni jej vyvede,
vyhnav jeho čeled, svú uvede.
- 35 Tu jeho Němci stojiechu
a přimlúviti se nesmějiechu.
- Vladislav na kněžský stolec vstúpi,
po třech letech opět Bořivojovi kněžstva sstúpi.
- Kněz Bořivoj na Sackej kostel postaví
40 a svatému Apolinarišovi jej oslaví,
ež jej byl z vězenie vypravil
a kněžstva českého dopravil.
- Ale Bořivoj neumě té milosti schovati,
i je se Němcov opět v zemiu zvatí.
- 45 Když mnieše, by kněžstvem byl jist,
posla do Domažlic list,
aby Němcě lesem do země pustili,
Domažlic jim s tiem krajem postúpili.
- Když to kněz Vladislav vzedě,
50 zemanóm tako povědě:
„Ó, ó, ó! nemóž-li to tak býti,
musí on sám do Němec jíti.“
- Vladislav se s zemíu poradi,
Bořivoje opět s kněžstva ssadi.
- Er furte yn^{a)} mit sinem gesiude
vz dem palast dort,
vnd sin gesinde er infurt.
65 Do dy von fremden landen
im stunden by mit schanden,
si torsten im nit reden zcu.
Wratislab kam vf den stul,
abir noch dreu iarn
70 wolt er es nit lengir sparn;
er gab Worziwoium
wider vf daz herzogtum.
- Wi Worziwoius czu dem ander mal
virtribin wart durch der Tuschin wal.*
- Herczog Worziwoius
bauwit czu Saczk ein gotis huz.
75 Di liz er wihin vnd meren
in Sent Apolinaris ern,
der in hate vil suzze
irlost vz dem venkuisze.
Er furdert in ouch zcu sinem frum
80 in Behem zcu dem herzogtum.
Abir der gnaden nit kunde
behaldin zcu derselbin stunde.
Er begunde dy Tutschin zcu hant
widir bringen in daz lant.
85 Du ir want, daz er
des herzogtums sichir wer,
er sante brife zcu Tust zcu hant,
daz dy Tutschin in daz lant
obir wald liezin
90 vnd durch er gegent diezin.
Du daz Wladizlab het virnomen,
er hiz dy lantlut vor sich komen,
vnd er sprach also zcu in:
„O, o, o! daz mag nit gesin!
95 Er muz alczu hant
selbir gen in deutsche lant.“
Wladislabs beriet bi zetten
sich mit den lantlutin.
Er sazete abir Worziwoium
100 ab von dem herzogtum
vnd gebot in zcu hant
czu gen in deutsche lant.

37 na kniežecí stolec *Ff. L. J.*
... vjide *Z.*38 opět mu jeho otjide *Z.*40 Apolináři *L. Z.* Apolinariši *Ff. J.*41 ež jej *Ff.* jenž *L. Z. J.*42 a jeho smutné smrti zbavil *Z.*43 Bořivoj nechtě té cti chovati *Z.*45 kniežetstvím *Z.*46 svůj vlastní list *Z.* svůj list *J.*
gen Taust *Hfm.*47 sem lesem pustili *Z.*48 Toho verše ve *V.* není.49 Opět *Camb.*51 Oho! oho! *Z.*nemóž-t to tak býti *Ff.*53 s zemy *Camb. Ff.*, ale v *Ff.* nad tím
připsáno „zemeny“.s zemany *Z. L. J.* mit den landsessen
Hfm.^{a)} MS. *em*, B. *yn*.

- 55 Káza j'mu do Němec jíti,
řka: „Báto, nemóžeš bez Němcov býti;
105 beř se, báto, na Rýn s nimi,
dobudeš ciesařovstvie jimi!
Raději uzřiu smrt všeho rodu svého,
60 ne potupiu ani zabju jazyka svého.“
- Er sprach: „Hor mich, brudir min,
du macht an si nit gesin.
105 An den Rein ge mit in!
Daz keisirtum von in gewin!“
Als ob er spreche:
„Ich daz libir sehe,
daz min geslecht sturbe,
110 e min zeunge virdurbe.“

LXIV.

O biskupově Heřmanově smrti (Camb. Ff. V).

- Biskup Heřman s světa snide;
neb před jeho smrtiú hlas přijide,
5 řka: „Ty's byl kázał židy krstíti;
proč si přepustil opět se židoviti?
10 Bylo se tobě zdiú za právo posaditi,
a tiem-t bylo křestanstva nehaniti.
15 Pójd na súd před súdciu pravého,
vydaj počet, pastýriu, z brava svého.“
20 S velikým pláčem s světa snide,
10 Sylvester v biskupstvo vznide.

*O prvém šlechtném Soběslavovi i o jeho boju
(Camb. Ff). O prvém šlechtném Přemyslovi
(V). Tuto Boleslav ciesařě pobil u Chlumce (Z).*

- Tehdy také umřě kněz Vladislav,
po něm by knězem bratr jeho Soběslav.

LXIV.

- Bischof Herman starb,
wan daz er irwarb,
daz vor sinem tode
kom zcu im ein stimi drot,
5 dy zcu im also sprach
von der sweren Gotis rach:
„Du hast gebotin zcu laufin
vnd dy Juden taufin.
Worvm lobis tu in
10 si[ch] abir zcu iudischin?
Ez het dir gefugit baz,
daz du nach dem rechtin daz
hettest vndirwegin laszin,
vnd soldest dich des vnrechtin maszin,
15 vnd damit der Kristin gloubin
soldes du nit crenkin noch beraubin.
Chum fur daz gericht schir
vor ein gerechtin richtir!
Hirt, gib rechung widir
20 von diner herd vnd denn ge nidir!“
Du vrschid der bischof
mit clagin, daz in wenig half,
vnd Silnestir alsam
sich des bistums vndirnam.

*Von dem erstin Sobezlabin,
wi kun er waz in sin tagin.*

- 25 Czcu der zeit starb Wladislav,
sin brudir wart herzog Sobeslab.
Der bestreit dy Geburen^{a)}
kunlich nach sines herzin ger

55 I káza *J.*56 „Báto, ty nemóžeš v Čechách bez
nich býti“ *L. Z.*„Nemóžeš ty, báto, bez nich býti“ *J.*57 Beřiz se *V. Z.* bátě *J.* Běžiž bratře
*Ff.*58 dobudiz sobě ciesařstvie s cizími *Z.*
ciesařstvie sobě jimi *Ff.*
césařstva sobě s nimi *L.*59 Řka: „Raději vizi... mého *J. L. Z.* 4 se jim židoviti *V. L.* jim přepustil
opět se zžidoviti *Ff. Z.*
60 než potupu a hanbu jazyka příbu-
zného *L.* svého *J.*než potupu (a hanbu) jazyka přiro-
zeného *V. J. Z. Ff.*

ne starší tvar za „ne-že, ne-ž“.

1 Kozma *P.*2 a před jeho smrti *V.*hlas k němu přijide *L. Z. J.*5 za pravdu (*opr. právo*) *Ff.*6 nehaněti *Ff.*7 Pojd *Ff.* Pod *Ost.*8 vydaj počet pastuši z bravu každého
*V.*10 na biskupstvo *V. L. Z.*12 Boleslav *Z.* Sowieclaw *Hfm.*„knězem“ v *Camb.* chybí.^{a)} *dy Geburen (rusticos) = Bavory (Bavaros).*

Ten udatně Bavorý pobi	30	vnd virderbte in Behem dy Tutschin, wo ers anquam. Der keisir wolt si rechin, er gink geweltlichin czu Behem in daz lant.
a v Čechách mnoho Němcův zbi.		Sobeslab ward im wol bekant, er sprach in grim: „Ein somlichs tun [wil] ich im: ich wil dy Behem al irslan.“
15 Ciesar Zotr, chtě tehdy Němcův pomstíti,	35	Vnde do der keisir wolde gan, mit prennen vnd mit morden gevaren kam gegin Bemen.
počě do Čech mocně jíti,		Sobeslab kam vf der weit mit im offenbar zcu strid. Di Behem wurden als dy lewen noch irem herczogen strebin.
řka: „Chciu se tiem oplátiti	40	Irs herczogen des greulich lutin si gar truolich. Von Sobeslabs slegin funkin furn, di man do wol mocht gespurn. Sin slege si also taubtin, daz si nit gloubtin, daz er ein mensche were, sundir der tufil were.
i chciu všěcky Čechy zbíti.“	45	Sobeslab achte nit der gevangin, in wolt ouch nit gelangin nach dem raub zcu rinnen. Nur ein gutin namen suchtin si in dem strit, wen dy Behem gesigtin weit vnd dy Tutschin obir komen, dez si nucz vnd er nomen.
Když ciesar, zha i tepa, Chlumcě dojde,	50	Der keisir wart do gevangin an der vlucht des erlangen, muste mit schandin dingin. Epte vnd bischof si do vingin, doch litin sie kein vanknisze. Dy bischof vnd dy epte suz wurden vndir den helm in wafin gevangin selbin, wan dy Behem sprachin also:
20 kněz český tu se s ním zjevně bojem snide.	55	
Čechy za knězem jako lvové jdiechu,		
svěho kněze věrně strěziechu.		
Ot kněžích ran také jiskry jdiechu,		
že jej ne člověka, ale dábľa mniechu.		
25 O vězních ni o kořisti tbáchu,	60	
neb nic, jedno jmene dobrého, hledáchu.		
Tu Němcě hrdinsky pobichu,		
ciesarě na bězě chopichu,		
biskupy a opaty jechu,		
30 i jednoho jiného vězně nejmiechu.	65	
Biskupy a opaty v oděni pod heľmy vodiechu;		
neb Čechy takto mľuviechu:		

14 a v zemi mnoho P.	Po 24 Němcóm tak se zdáše,	28 Zde ustává <i>Camb.</i> až po 58.
Po 14 neb byli Bavor do země pozvali a ztravu jim do lesa byli dali C.	že Soběslav ohněm dýcháše P. F. C.	chytichu L.
15 Lotor Z. Lork L.	25 wyernyt okorzysty netbachu <i>Camb.</i>	30 ve V. chybí. Text z J.
17 týmž Z. J. odpłatiti J.	Ff.	i jednoho vězně nejmiechu Ff. J.
19 Chlumce hradu Z.	o vězních ni o kořisti tbáchu V. L.	30—31 neb také s ciesarěm pod heľmy biechu Z.
20 Kněz Soběslav s Čechy svými u boj se s ním snide J. L.	J.	31 věziechu L. veziechu P.
Zjevně (zevně) se s ním tu u boj snide V. Ff.	o vězních i o kořistech málo tbáchu Z.	32—33 Čechové takto mľuviechu: „Aby se nedopůštěli hřiechu, razi, kletby se chovajte Z. Neb starší mľadším diechu P.
21 Čechové Z. J. za kniežetem Ff.	26 nebo nic jiného, jedno jmene do- brého, dobýváchu V.	
23 Ot kniežecích ran <i>Ost.</i> letiechu J.	jedno jměna dobrého dobýváchu Z.	
24 ale čřta Z.	nic než jmene dobrého Ff.	

„Kletvy se chovajte,	70	„Den ban sult ir vlihin do, vnd virwundit dy prister nit! Habt mit in mit andirs pflicht, wi ir si habt gevangin, also lat si belangin!
kněží se nedotýkajte.		75 Gebit in dez heuz gnuk zcu eszin, wan si habint vns daz beszir beraubt vnd virprant, al so wit ist daz lant. Vnd wo si gelegin sint, si hettin vns fur ein wint.“
35 Jakž ste jich zejmalí, tak jich nechajte,	80	Di ratlute hizsin si totin, Sobeslab wolt sin nit gestatin. Er sprach also: „Willich furste erstet do von der geburd, wen ir wirt gefurt erslagen vz dem her, sin mutir gepert in nimer. Abir dy di chur irwelt vnd zcu fursten wern gezcelt, der furstin tod schadet vil, wan maniger beidet vf daz zeil, allir meist der, wilchir darezu hoft ser. Abir wo der furst nur gesin mag an kur, den mag nimant sines furstums tun an.“
seňa jim dosti jiesti dajte;	85	Dy Behem volgtin dem rad, der keisir lobt mit der tad, den lantlutin furbaz nymer schadin, noch dem lant bi sinen tagin, sundir darzeu keren, der Behem ere meren.
neb sú nám jiné zžehli a pobrali	90	Do gab der keisir sider dem rich dy cron wider. Er sprach: „Er durft furbaz widir nimant koufin daz.“ Er wolt in ir vor nit gebin, nor daz si iz czu koufe nemen. „Ouch irloub ich euch,“ sprach er, „daz ir mugt einen koning mer
po všiej zemi, kdež sú stali.“		
Rádcě je velechu zbíti,		
40 kněz toho neda učiniti,		
řka: „Kterěz kniežě po přirození vzhodí,		
když ho zabijú, máte j'ho druhé neurodí.		
Ale kterěz kniežě volenie rodí,		
toho kniežecie smřt nemnoho škodí;		
45 neb někteří jich smřti žádajú,		
ti najviece, již k těmuž čáku jmajú.		
Vězte, že, když kto volením móž knězem býti,		
toho kněze nemóž nikto zbaviti.“		
Česká rada tu řeč oblúbi		
50 a ciesar to zemanóm zalúbi,	100	
že zemi viec nechce škoditi,		
ale českú čest chce ve všem ploditi.		
Tehdy ciesar koronu zemi vráti,		
řka: „Netřěba-t vám viec jie kupovati.“		
55 Neb ciesar dřieve nechtěl korony dati,	110	
až ju musiechu přědraho kupovati.		

33 Kletby L. Ff. Z.	42 když sejde Z. nenarodí L.	49 Česká rada tu řeč oblíbi Ff. L. Z.
34 kněze L. Ff.	44 toho kniežete Ff. L. J.	Česká rada tu řeč ráda oblíbi J.
35 jakž ste je (jich) jeli J. Z.	toho smřt Z.	Česká rada tu řeči blúdi V. Cc.
zjímali L. Ff.	47—48 Vězte, kde volením knieže móže býti,	50 a ciesar to zemanóm zalíbi L. V. Cc.
36 deyte Z.	toho kniežete nemuož nikdy zabití Z.	a ciesar zemanóm slíbi Z.
37—38 neb sú jiné sežhli a ztrávilí, kam sú se jedno obrátíli C.	48 žádný nemóž zabití Ff.	52 vezde J. viec chce ploditi Z.
sežhli L. zejžhli P.	toho kniežete nemóž niktož zba- viti L.	57 ale musili sú ji přědraze Ff. J.
39 Radše L. vecechu Z.		ale chtěl ji přědraho prodávati Z.
41 urozením vzhodí Z.		ale mušiechu ji L. musili V.

Řka: „Znaju to, že krále můžete jmiati,
ale koronu musíte ote mne vzieti.“ 115
Ten boj se sta ot narozenie syna božieho
60 po tisiúciu po stu po třech dcětech čtvrtého.

LXV.

(Nadpisu není.)

Toho léta Polené v zemi vniđu,
Čechy je bojem podjidú.
Tehdy Polan mnoho zbichu
i polskú zemi poplenichu.
5 Tehdy nalezú svatého Vojtěcha hlavu,
jeho ukázáním ješče krvavú.
Tehdy kněz svej zemi k okrasě
zdíu obnovi hrad u Pražě.

behabin ymmer furbaz schon;
abir ir muszt dy kron
von mir intphan.
Darzcu solt ir gan.“
Der strid geschach,
du Christus geborn wart, dar nach
eifl hundirt vnd xxxiiij iar.

LXV.

Desselbin iars vir war
di Polan gingin in daz lant.
Di Behem bestrittin si zcu hant.
Si irslugin vel Polan
vnd beraubtin alczu hant
Polanir lant, do dy funden
Sand Woyceks houbt zcu den stundin,
daz si von danne brachtin.
Daz selb haubt, dez si nit achtin,
blutigis in sich noch bewist.
Czu der zeit sich vlist
der herczog zcu zcir dem lant
vnd vmgab alczu hant

Po 58 Biskupi a opati musiechu slibiti,
že nechtie viac na českú škodu
býti. J².

59 od porozenie L.

59—60 opět v Camb.

60 po tisíci po stu po třidcetech
čtvrtého L.

po třidceti Ff. po třidceti Z.

Po 60 V rkp. P. F. C. J². klade se
nyni vstavek o Miroslavovi
(v J². co počátek hl. LXV),
jejž před sebou měl i Hfm.:
Tehdy biskup Sylvester snide,
Minhart (Heřman P. F.) na jeho
stolec vznide.

Ten s pánem Miroslavem proti
knězi bieše,

a Bořivoje knězem učiniti chtieše.

5 I počěsta to mluviti (mysliti P. F.),
kako by (byšta C.) to mohla učini-
niti.Miroslav pripraví panoši svého,
jenž by zabil kněze šlechtného.Ale jeden, jenž byl v té radě,
nechtě zemi které vadě,10 knězi všecko povědě.
A jakž kněz to brzo vyzvědě,
toho (Miroslavova P. F.) panoši
káza jieti.

Panoši ktos to da věděti.

15 Panošě, to všecko zvěda,

na běh on se inhed otda.

Toho inhed tu chopichu,
a tšumok k němu přiložichu,
zlodějstvím jej viniece (viniechu C.),

20 tiem pravdu utajiti chtieše (chtiechu C.).

Miroslav, té lšti nevěda,
s bratrem do Prahy přijeda,
je se kněze prositi,

aby ráčil jeho panoši pustiti.

25 Kněz Miroslava i s bratrem Střezmi-
rem (Střezemirem C.) káza jieti;
zvěděv, že vinni (vzvěděv pravdu P.),

káza oběma (všem C.) hlavy stieti.

Jich přátelóm (vinným C.) káza z ze-
mě jitia jiným káza na štítě lvovu nohu no-
siti,

aby na paměti jměli,

20 že sú lva odřieti chtěli.
(Veršů 27—30 v P. není.)Biskup drbi (musi P. F.) k Mohu-
ckému jiti

a se té viny očistiti.

Po ukončení tohoto vstavku čte se
v P. a F.:V skuofě biskup Heřman snide atd.
(prvních 10 veršův této hlavy).

V C. tyto verše zní takto:

Biskup Menhart snide,

neb před smrti hlás k němu přijide,

řka: Ty's byl káza židy křtiti;
proč si připustil opět jim zžido-
věti?Bylo se tobě o pravdu prosú-
ditia v třetie zemi nebylo-t křestan-
stva tupiti.Pójd na súd před sídce pra-
vého,vydaj počet z úradu svého.“
S velikým pláčem s světa snide,
a na jeho stolec Heřman vznide.

Na to počíná se text hl. LXV.

1 Tehdy C. Poláci Z. Polené Ff. J.
vnidech V. vejdu L. Z.2 Čechové Z. Ff. J. pojidechu V.
pojdú L. Z. Ff.3 Tu Polan V. L. J. Polákóv Z.
zbili P.

4 a jich země mnoho dobyli P.

5 nalezechu V. naleznú Ff. L. Z.

5, 7, 9 dasselb jar. dieselbe zeit Hfm.

6 jeho pokázáním, a ješče krvavú
V. L. J.

7 k uokrasě Camb.

7—8 v Camb. chybí.
8 obnovi hrad u Praze L.
zdí a věžemi hrad obnovi na
Praze Z.

Tehdy také židie křestanské dietky zbichu,
10 a to na ně usvědčichu.
Kněz je káza všěcky zbíti
a jich domy rozpleniti.
A když židy tepiechu
a jich domy pleniechu,
15 v jich škole nalezú hada velikého,
ve všiej zemi nevidáno takéh⁰.
Věděli-li sú o něm židie či nevěděli,
nikomému sú toho nepověděli.

LXVI.

O skončení sv. Prokopa opata (Camb. Ff. V).

Léta ot narozenie syna božieho
po tisiúciu po stu čtvrtého
za Oldřicha, kněze zličského,
točiúš knězem potom nazvaným kraje kúřim-
ského.
5 svatý Prokop s světa snide
v němž veliká pomoc Čechóm vznide.
To Němec opat svědčieše,
když jej svatý Prokop kyjem tepieše.

9 židě (Ff) ... děti L. V. J.

10 a tu nehodu na ně prosočichu
Z.a to na ně vyzvěděchu L.
12 zbožie poplenili P.

13 napořád všě tepiechu Z.

13—14 v Camb. chybí. Text z L. J.
A kdyžto židy tepiechu,
i jich domy rozplenichu Ff.

15 nalezechu V. naleznú Ff. L. Z.

16 v této zemi nebyvalo takového
V. L. J.v tej zemi nikdy nevidaného Z.
17 nebo nevěděli V.18 nikomu Camb. Ff.
nikomému sú o něm nic nepově-
děli V.nikomému L.
i žádnému sú o tom nic Z.2 po stu čtvrtého Camb. V. Ff. L.
po stu po tři dcát čtvrtého Z.

po stu po třidceti čtvrtého J.

po stu padesát čtvrtého P. F.
(Hfm.)3—4 za kniežete Oldřicha zlického,
potom nazvaném kúřimského
Z.

LXVI.

Czu derselbin zeit
Sant Procop sich dem tode geit*).
Daran den Behem
von Gote ein groz hulfe kom.
5 Dez bekante ein tutschir apt,
den Sent Procop so begabt.
Er slug vnd zcoch en mid dem stab.

4 potom nazvaním kúřimského V. J.
točiš knězem nazvaným kúřimského
L.

točiž kněze nynie kúřimského P.

6 vzjide Z.

7 To opat německý V. L. Z. Ff. J.

8 vláče kyjem tepieše V.
v lásce tepieše L.za kuklu vláče, kyjem (berlu C.) te-
pieše P. C.

v klášteře kyjem tepieše Ff.

Když jej svatý Prokop vláčieše
za vrch, kyjem jej tepieše,
aby z klášteřa šel, velěše. J².

*) V. 2 bis positus: 1. Sand Procop... gibt, 2. Sant Procop... geit.

Od Vladislava, prvního krále českého (Camb.)
prvního (Ff). Ot Vladislava, druhého krále českého
(V). O Vladislavovi a Boleslavovi udatném (Z).

Pak snide šlechtný kněz Soběslav,
10 po něm by knězem syn jeho Vladislav. 15
Ten nenásladováše otcě svého,
přiel bieše jazyka německého.
Ten hrdinstva ni v čemž nepokázał,
jedno že s ciesařem se byl v přiezni svázał.
15 Ciesář Bedřich Vladislava do Řezna pozva,
v Řezně j'ho králem českým koronova.
Král Vladislav jede pod koronú u Prahu,
veda s sobú Němcův velikú dráhu.
Směje se, k Čechóm počě mluviti:
20 „Juž-li věříte, že bez vás mohl sem cti dojíti?“
Synu jeho počě ta řeč nepodobna se zdáti,
35 i je se z té řeči zemanóm na otcě žalovati,
řka: „Nechci býti dlužen věrú otcíu mému,
když vizíu, že jest nevěren jazyku svému.“
40 Páni, když to znamenachu,
25 ku králevicím se sebrachu,
45 i jechu se s králevicem Soběslavem raditi.
Uradiše se, jechu se královi mluviti,

Darnach herzog Sobeslab,
der tugintlich, gink ab
vnd dy sele Gode gab.
Sin sun waz darnach
Wladislab herzog daz gsach.
Der volgt mit sinen vatir vnd mutir,
er waz der Deutschin vreunt gutir.
Ez bewiste sin kunheit nimant,
allein daz er sich sampt
mit dem keisir in vruntschaf.
Darvm er dicke wart gestraft.

Wi konig Wladizlab gecront wart
vnd czu Prage kam vf der vart.

Keisir Frederich zcu Rom
lud Wladislabin mit nom,
der von Behem czu im gink
vnd von im dy kron entpfink.
Czu Reginsporg er kom
vnd der keisir som.
25 Darnach reit er schon
czu Prage in einer kron.
Er furte mit im ein grosze schar
der Deutschin, daz wiszit fur war!
Er sprach an der stund
czu dem Bemen lachund:
30 „Gleubt ir ez in wuirn sinnen,
daz ich mag er an vch gewinen?“
Dy rede waz ein wicht,
sinem sun gevil si nit.
Den lantlutin begunde ir clagen
vnd vf den vatir sagin:
35 „Ich wil minem vatir,“ sagit er en,
„cheinir trawe schuldig sein,
sind ich sehe zcu dir vríst,
daz sin zcunge vngetrwe ist.“
Du dy heren daz virnomen,
si zcumał zcu einandir komen
czu des konigis sun,
dem Sobeslabin.
45 Mit einandir si begunden
ratin zcu denselbin stunden.
Si retin mit dem konige do
vnd sprachin zcu im also:

řkúc: „Králiu, rač svých kmetův slovo slyšeti,
50 a co-t budú mluviti, neroď řečníku za zlé
jmieti.
Toho tebe kmetie tážiú, kto tě k tomu snuzil,
55 že si všiu svú moc i česť súzil?
Však smy s tvým otcem korony bojem dobyli,
60 a svými životy smy ciesařovy moci zbyli.
35 Kako s' ty živ směl koronu v Němcích bez
nás přijieti,
a ty s' ju beze všech děky mohl u Pražě vzieti?
70 Když chceš s Němci přebývati,
kako se živ smieš českým králem nazývati?“
Král déle neda řečníku mluviti,
75 i počě jim ciesařem hroziti.
Zeměné tu krále inhed chtiechu zabiti:
80 ukryv se král, musi z země jíti.

LXVII.

Ot Soběslava, přiele českého (Camb. Ff. V). O knězi
Soběslavovi, ježto nosy řezal Němcóm (Z).

Po králiu syn jeho Soběslav knězem bieše.

Ten, kteréhož Němcě uzříše,

„O konig, hort
euwir wisin wort!
vnd waz si mit mir
redent czu dir,
daz hab mer nit vor ubil auch!
Di wisin vragen vch,
55 wer vch dorste darzcu raten,
daz er ewer er mit den taten
vnd wuir gewalt
torste virwandeln also palt?
Idoch hab wir dy cron
mit dinem vatir schon
mit vnsirn libin streitberlich
behabt vnd scheinberlich,
vnde habin mit vnsirn lebin
der kesirlichir guald gegeben.
60 Wy dors tu in deutsche lant gan
vnd an vns dy cron entphan?
Du macht si zcu Prage gar nahin
an al Deutsche enphan.
Sin du wild domid gedichin
70 vnd alain mid fromden richin,
wi tors tu du dich gebin zcu irkennen
vnd czu Behem konig genennen?“
Er gestet nit vf der stet,
daz der furspreche mer ted.
Czu dron er in begund
75 vf den keisir zcu der stunt.
Di lantlut gar gan
woltin in nur irslan.
Czu derselbin zeit
80 must der konig vor groszem neit
vz dem rich heimlich gen
vnd vf dez keisirs hof sten.

LXVII.

Du der konig gevloch,
sin sun Sobeslab waz herzog.

Von Sobeslabin dem andirn,
der Tutschin vient im lande.

Sobeslab waz der Tutschin vient.
Wo er ir gwar wart hint,

9 knieže šlechtné Boleslav Z.
Vratislav V. Cc. (tak důsledně)

10 kniežetem Z.

11 Nenásladováše Camb. Ten nenásladováše Ost.

13 Ten dobrodružstva(ie) J². P. F. C.
v ničemž L. J. Z. Ff. neukázał Z.

14 u přiezň V. u přiezni L. Ff. J.
v přiezň Z.

15 Ciesář Vladislava do Říma Z. J².
pozova J.
nach Regenspurck Hfm.

16 a v Římě Z. koronova L. V. Ff.

17 v Prahu Z. jeda Camb. L.
jede Ff. Z. jide J.

20 v Camb. mezera až po v. 34.
Již-li viete Z.

21 Syn, to uslyšav, počě hněvy vlasy
s sebe rváti P. F.

... vlasy s sebe trhati C. (Hfm.)

23 Nechci býti věren věrú Ff.

25 Zemené J².

26 k králi se sebrachu Ff.

27 s královcem raditi V. L. Z.

28 s králem L. králi Z.

29 svých zeman L. V. kmetův J. Z.

30 a jich řečníku nerač za zlé
mieti Z.

31 kmeté tebe tieží L. Z. J. kmetie
tieží Ff.

32 tak velmi súzil Z.

33 našimi životy dobyli L. Cc. V.

našimi životy bojem dobyli Ff.

33—35 Však sme my s tvým otcem byli,
korony zemi své dobyli

a tak sme ciesařovy moci zbyli Z.

35 Opět Camb.

35—36 Proč jsi to živ směl zdiati,
korunu v Němcích bez nás sobě

vzieti,
a ty beze všech děti
mohl's ji v svej zemi přijieti? Z.

36 bez jeho děky P. F. bez ciesařovy
děky J². C.

u Praze mieti Ff.

mohl si vzieti L.

37 v Němcích kralovati V. s Němci kra-
lovati L. J. Z.

38 kterak Ff. živ můžeš V.

kako ... nazvati L. zazývati Z.

41 zemené chtiechu jej inhed zabiti J.

L. Z.

1 Po královi L. J. Ff.

Po otcí Soběslav Z.

k sobě přivesti kázáše	5	den zcam als morgin nit zcu lebin; si worden al dem tode gegebin. Waz er ouch Tutschir sach, odir wer im davon sait darnach, dy hiez er fur sich bringen.
a nos jemu uřezáše,	10	Er wolt in daz houbt virringin mit einer schentlichir gab; er sneit in al dy nasin ab. Czu in er also sprach: „Der Tutschir sy min gouch. Vm czu laufin in der werlt, czu torheit wirt ez der gezelt. Vnder den dinen biz gnant, der nom ist dir wol bekant. Vluoch balde vz minem lant!
5 řka: „Němče, po světu nesledi,	15	Di Behem werdin von dir geschant. Du bist nit komen stillin durch gutir sache willin her von dinen landen. Dovon bist du zcu schanden worden mit der nasin. Du gest als der wil grasin. Worymb bis tu hyher komen, als dy distil vndir blumen?“ Di andirn Behem wilde by irm herczogin nomen pilde. Wo si ein Tutschin sahin, si woltin al zcu im gan, als si in woltin vahin vnd en alzcu hant irhain.
v svej zemi mezi svými sedi!	20	Si schrien vf en golf, als vf einen wolf. Si machtin in zcu einem torn vnd sniten im ab dy orn. Hor noch ein wundir plab! Si snitin im ouch dy nasin ab. Vnde wer Sobeslabin zcubracht beide tag *) vnd nacht sin schilt gedrollin tutschir nasin vollin, dem gab Sobeslab der stark claris silbirs hundred mark. Di mer ging zcu hant vbir al tudsche lant, daz der gruem Sobeslab den Tutschin solich zceichin gab vnd si als ein bast in dem lande hast;
Po dobré s' ot svých nevyšel;	25	
pověz, proč mezi cizie přišel?“	30	
Jiní, ot kněze vidúce,	35	
10 kdež uzřiechu Němče jdúce,	40	
jako na vlka voláchu,	45	
uši a nosy jim řezáchu.	50	
Kto jemu německých nosův ščit přinesieše,		
tomu sto hřiven dadieše.		
15 Po všech Němcích pověst jdíeše,		
že Soběslav jich nenávidieše.		

4 a nos i uši J².

5 Sléditi = slíditi, potulovati se po zemích.

5—6 nesleď — seď Ff. L. J. Z.

7 Pro dobré s' Z.

8 proč si J. proč s' Ff.

mezi Čechy J². Z.

9 Jiní, kněze vidúce L.

10 kdež uzřeli L.

11 zvoláchu J.

13 sto nosův J. tisíc Z.

německých nosův sto L. Ff. J. (Hfm.)

14 ihned jemu sto hřiven stříbra da-

dieše L.

15 Němcích V.

*) MS. ei tag; ei deletum.

Múdrý j'mu za dobré jmějieše,	55	vor ein tutschir gast waz im als ein swer last. Ein iclichir wisir sol ez im vor gut habin wol. Di wisin sprachin do widir sich also: „Der frum sin zcungin mert, e si wirt vbirhert; der vngetrw, als man sicht, acht siner zcungin nicht.“ Di andirn also sprachin mit redelichin sachin: „Daz lant mit sinem futir ist eines iclichen mutir. Wer dy Tutschin smecht vnd in Behem lant echt, den hab ich nit vor frum. Wan ez wer nur kum, daz im gein derselbin smech ein sollis auzzer lancz gesech.“ Di iren leut al geleich mitin zcu Behem daz rich vnd sich der vlucht gabin vor *) herczog Sobeslabin. Dem keisir si begunden vbir dy Behem zcu den stunden clagin vnd sich bereitin. Er gebot in ein wil zcu beitin vnd sprach zcu dem Wladislabin: „Ich wil der ein wenig sagin. Ich wil dy Behem nicht bringin von des lebins licht, noch durch din son sterbin vnd durch en virderbin, vnde dich zcu Behem, do man der billich ist gram mit wundirlichin sachin, der Tutschin konig machin.“ Du ein grebe von Behem *) di rede also virnam, hor, wy ein wundir geschach do bisundir!
že cizozemcě v zemi nepúštieše,	60	
řka: „Dobry svóy jazyk plodí,	65	
20 nevěrný o svém jazyku nerodí.	70	
Země jest máti každého,	75	
ktož jiej nepřěje, nejám j'ho za šlech-	80	
ného.“	85	
Tkačata se země české objiechu,	90	
neb se kněze Soběslava stydiechu.		
25 Král se je na Čechy žalovati,		
ciesař mu káza málo poždati:		
„Pro tvého syna chciú vše Čechy zbíti,		
a v Čechách chciú tě německým králem		
učiniti.“		
Hrabie jeden, tu řeč když o Čechách vzvedě,		
30 toto-ť vám divně povědě,		

17 jim Camb.

18 cizozemcův L. J.

21—24 v Camb. mezera.

21 Řkúce (řka): „Země jest máte

Ff. J. Z. L.

23 Němčata L. J². in marg. Ff.

Objěti se — odrážeti se, stra-

niti se.

24 velmi stydiechu J. L. V.

23—24 Tkačata se země české stydiechu,

nebo se kněze Soběslava bojie-

chu. Z.

25 na Čechy před ciesařem žalovati

26 poča[e]katí V. J. L. Z. V. J.

27—30 řka: „Pro tvého syna chci to uč-

27 řka: „Pro atd. Ff. L. J.

28 německého králem (sic) Camb.

29—38 v Camb. mezera.

30 Toto-ť sobě já divně povědě V.

Tuto vám dvorné povědě L.

Tobě-ť já divně povědě Ff.

*) MS. von. — *) Antecedit: Du ein grebe daz irhort.

- nemože do Čech posla jmieti,
až musí jednoho najieti.
Soběslav ve mši nemluvieše,
ani kterého poseľstvie slyšieše.
35 Poseľ, chtě kněze brzo zbyti,
poče ve mši kněziu poseľstvie mluviti.
Kněz, se na posla ocek, k Bohu vzdeše,
Němec, užas se, zdeše.
Ciesar Čechóm odpovedieti chtieše,
40 ale posla jmieti nemozieše.
Jeden udatný rytieř se obra,
s tiem poseľstvím do Čech se bra,

- 95 Er mochte nit zeu Behem
(di Tutschin warn dem lande gram)
gehabin einen botin.
Do must er in den notin
einen lon gebin,
100 der dy botschaf wurbe ebin.
Sobeslab als ein Pesse
ret nit vndir der messe,
sundir er grwelich grein,
daz do wol von im irschein,
105 nach er ouch mit keinem wort
doselbst keine botschaf hort.
Der bot het andir mere virnomen.
Er wolt der botschaf abkomen
gegin dem Sobeslab,
110 der in do schuf in daz grab.
Er wart dy botschaf werbin
in der messe, du ersterbin
mit vngelingin muost.
Do der Sobeslab huost,
115 er kart sich gen dem botin vmb,
do wart derselbe bote ein stumb.
Do in Sobezlab der gruelich
anadmiezt vnhuorlich,
der böt als ser irsrak,
120 daz er zeu hant tot lak.

*Von Sobezlabin freisamkeit,
di er in sime leben irczoyget.*

Der keisir wolt nach den stunden
di Behem truloz kunden.
Er mochte ouch nit botens habin,
wi gern er in wolte begabin.
125 Ein vrechir rittir schoz sich voz,
er nam sich ioch in kein gruoz
mit der botschaf zeu Behem.
Dem im ouch nit wol bekam.
Er sprach also:

31—32, ježto ve V. a J. scházejí, ale
nutně k doplnění textu potřebny
jsou, jakož k tomu i Rým.
ukazuje, přejali sme z L. Z.
Ff.
chtieše tuto řeč knězi vzpově-
dieti,
ale posla nemože jmieti.
Tak bieše hrozen, že nesmieše
i jeden Němec se do Čech
oddati,
až musí jednomu stříebro dáti.
Po tom mōž každý znamenati,
kterak jest Soběslav chtěl se
známa dáti. P.

chtieše tu řeč knězi českému pově-
dieti,
ale posla nemože jmieti;
neb bieše Soběslav uhrozil, že se ne-
smě i jeden oddati,
až musí hrabie poštu německému ve-
liké stříebro dáti. C. (Hfm.)
chtieše do Čech poslati,
i nesmě se žádný v to poseľstvie uvá-
zati,
až musí poštu veliké stříebro dáti,
řka: „Jdiž před se, neroď na Čechy
nic tbáti.“ J.

33—34 Soběslav ten obyčej jmějieše,
že ve mše nikdy nemluvieše,
ni kterého poseľstvie slyšieše L.
35 Poseľ, chtě brzo poseľstvie zdiati L.
36 poseľstvie diati Z. Ff. J.
37 na posla ohled L. Z. F. C.
Ocheknouti se — oheknouti, obe-
knouti se, s posuňkem hněv-
ným na někoho se obořiti.
38 a z posla strachy vystúpi duše Z.
užasna se J. Ff. užas se, i zdeše L.
39 Opět Camb.
42 se do Čech i bra V. do Čech se
pobra L.

- řka: „Co by tu kto hrozú boniř?
Však sem sám často na desěť honiř.
45 Bude-li mi co chtieti učiniti,
a jáz se s ním budu bítí.“
A když uzře kněze poseľ,
sta, užas se, jako oseľ.
Kněz ku pošlu líc přistúpi:
50 z posla strachy duše vystúpi.
Tehdy biskup Sylvester snide,
po něm na biskupstvo Minhart vznide.
- 130 „Ich furchte mich klein do.
Vnd waz mag yemant in vnsit
mir gedron domit?
Ich han dicke mit min hendin
czehin allein bestandin,
135 vnd mich noch willin mit en begangin
vnd si auch alle gevangin.
Wullin si mit icht tun,
so bin ich wol als kun,
ich slahe mich mit in.“
140 Vnd do der bote quam dohin,
mit sinen groszin vnsin
vf gar klein gewin,
vnd Sobezlabin ansach:
do waz im nit gar gach.
145 Er luzsit als ein hesel,
ser irschrockin als ein esel.
Dem botin nohint Sobezlab,
domit er in dem tode gab.
Vnd sin sele schied von dem libe
150 vor vorchtin, dovon ich schribe.
Sobezlab ist also susze gewesin,
der keinen Tutschin wolt genesin,
noch laszin in sinem lande,
davon er ymmer ist geschant.
155 Czu derselbin zeit
Silvester wart hin geleit.
Noch im do kom
Meinhart vf daz bistum.

LXVIII.

(Nadpisu není.)

Ciesar chtieše Němcův mstřti,
poče s velikú sířu do Čech jřti.
Kde Bravanti a Fryzové,
Rýněné i Švábové

43 Kto by co tú hrozú boniř V.
co by mě (mi J.) kto tú hrozú
boniř L. J.
Kto by mi tú řeči boniř Z.
co by se kto tú hrozú boniř Ff.
Boniti je přechodný tvar slo-
vesa báti, tedy strašiti, strachu
naháněti. Ješin vykládá: pňso-
biti, tropiti, leč omylem. Odtud
„poboněk“ = pověra.
In marg. bál Ff.
44 však vědie, že sem sám na deset
honiř L.
In marg. hnal Ff.

43—44 Ich habe törft selber auf zehen
jagen,
so wil ich auch dise potschafft
wagen Hfm.
45—46 v L. a C. (Hfm.) těchto dvou
veršů není; za to se tam čte:
A když Němec do Prahy přijede,
před kněz udatně jede.
47—48 A jakž brzo uzře kněze poseľ,
sta, užas se, jako pravý oseľ Z.
Po 48 Neb před ním Němce běchu zji-
mali,
a před ním byli je zřezali.
L. P. (Hfm.)

LXVIII.

*Abir von dem vnsuozz Sobezlabin,
der in der helle mag sin begrabin.*

Der keisir abir wolt
di Tutschin rechin, als ir solt.
Mit herschaf er begunde
gen in Behem zeu der stunde.
5 Di Probantir vnd dy Frisin,
vnd Rynlendir als dy risin,

Neb Němce před tím běchu zjímali
a také jim i nosy zřezali. F.
49 kněz ku pošlu když přistúpi L.
blíž přistúpi V. J. Z. Ff.
51—52 nalezaji se v Camb. Ff. Z. V. Cc.
Rým. Ale Hfm. jich nemá, rovněž
jako Ost., ani J. nevynímajíc.
1 chtě Z. J. L.
2 Timto veršem počíná se v Camb.
mezera. Scházit nejen všecken
ostatek této, ale i počátek příšřti
hlavy až po v. 22.
je se s velikú moci do Čech jeti L.
3 Brabantir L. Ff. Fryczoue Ff.
Tu Bravanti Z.

5	Durinkové, Bavořené, Sasici i Frandřeué: ti se všichni na českú škodu otdachu i se- brachu. Některí se se všiu čelediu brachu, chtiece všěcky Čechy zbiti 10 a zemiu prví osaditi. A když ciesař, Lotr Druhý, Lodína dojde, Soběslav proti jemu jako se dvěma stádcoma pojide. Uzřev kněz maľost ľuda svého, počě prositi na pomoc Krstitele svatého. 15 Vzvěděv Čechy, ciesař ku Pražě ľic horú jdieše, Soběslav s svými na vsi jeho ždieše. Němci úvozem ku Praze ľic jako zeď jdiechu, a Čechové, na jednom miestě stojiece, je tepiechu.	die Sachsin vnd dy Doringin, ouch dy Beigern hort man clingen; dy Flemingie vnd dy Swabin 10 den Behem komen al zcu schadin. Si samptin sich mid einandirn. Er iclich wolte wandirn bisundir mit ir gesinde. Er sinne warn also blinde, 15 daz si dy Behem woltin sterbin vnd si alzcu mal virderbin, vnd daz rich mit wiezin des erstin czu besiczin. Sobeslab daz virnom, 20 vnd e daz der keisir kam czu der Losincz, dem pach, gegin in waz in vil gach. Er irhub sich gein im dannen kaum mit zewenczig mannen. 25 Do herczog Sobezlab darnach di luczil siner sach, er bat den heilgin toufir Sent Iohannes mit vollir ger vm hulf in sin notin. 30 Den keisir si gesen hattin. Der gink, do er lak, vor ein berk zcu Prak. Do er der Behem gwar wart, er besorgete sich vf der vart. 35 Sobezlab sin in dem dorfe beit. Di Tutschin vf dem velde wit gingin als ein muor gein Prag. Di Behem schrien: „Sla a slag!“ Do irslugin si dy Behem an deme phat 40 heut alle an einer stad.	5 i Bavorové <i>L. Ff.</i> Bavořené <i>Z. J. V.</i> 11—12 A když ciesař Loděnice dojde, Durinkové, Hesici <i>P. (Hfm.)</i> Soběslav proti němu vyjede <i>Z.</i> 6 vši Sasici <i>L.</i> všickni Sasici <i>J.</i> 12 proti nim ... pojede <i>L.</i> Vlaši, Sasici i Flandřené <i>J.</i> 13 málo ľidu <i>Z.</i> Sasici i Frankové <i>Ff.</i> 13—18 Soběslav s svými na hoře v noci 17—18 Němci úvozem jako zeď (zdí <i>Ff.</i>) Sachsen und Westfalen <i>Hfm.</i> ždieše, 7 na českú škodu sebrachu <i>L. Z.</i> císař s Němci v dole bieše. jdiechu, 8 někteří se i s dětmi i s čeledí Němci na horu jiti chtiechu, a Čechové na jednom miestě brachu <i>Z.</i> Čechové je napořád tepiechu <i>P. Ff.</i> stojiechu a je tepiechu <i>V. Ff.</i> sem brachu <i>L.</i> Po 14 řka: „Lépe nám jest ctně zbitu 17—22 Němci na horu úvoziem jediechu, 9—10 chtiece prvni českú zemi osa- byti, a ku Praze se bližieć jako zeď diti, než hanebně z země vyjeti“ <i>L.</i> se střiechu. když by všeckni Čechové byli <i>C. (Hfm.)</i> Čechové na jednom miestě sto- zbiti <i>L.</i> 15 uzře Čechy <i>J.</i> ľic horú <i>L.</i> jiechu 10 prvými <i>J.</i> sami sebu <i>J.</i> prvni blíž horú <i>V. J.</i> a Němce všěchny pořád tepiechy. <i>Ff. V.</i> má „pírú“ (pírui). uzřev Čechy ciesař, k Praze blíž Pak Němcóm jedni v týl jedechu, nali-t jim samým neby ľzě ujiti 15—16 ciesař s svými ku Praze blíž třetí na ně jdú mocí <i>Z.</i> jedieše, svatého Jana s pomocí. 11 Když ciesař, druhý Lork, Lo- Soběslav s svými jeho čekáše <i>Z.</i> Tak všěcko německé vojsko dine dojde <i>L.</i> 16 Soběslav jeho na vsi s Čechy ujide. <i>Z.</i> Lodiny dojde <i>J.</i> Lodína dojde ždieše <i>L.</i> <i>V. Ff. In marg. Loděnice Ff.</i> na hoře <i>Ff.</i> čakáše <i>J.</i> 18 stojiece tepiechu <i>L. J.</i>
---	--	--	--

Pak jedni v týl, druzí údoľem v bok Něm- cóm jidú, 20 třetí mociu na ně snidú. Tak všěcko německé vojsko zbichu, ni ciesař ni kniežata ostojichu. Potok ten tři dni krvavý tekľ. Nebo byl kněz před bojem řekľ: 25 „Neživte chuda ni bohatého, nemíjete i jednoho!“ Tu kosteľ svatému Janu učinichu, a ku Pražě ľic na paměť kopec snosichu.	Ein Behem darnach den Tutschin hindir nack, di andirn durch den grabin 45 rittin, vnd en zcugabin czu beidin sitin. Di drittin vf der witin gweiltlich abstunden vbir si zcu den stunden. 50 Do irslugin si daz her alzcu mal nach ir ger. Do intgingin dy Tutschin nit, si hattin mid dem tode pflicht. Sobezlab also irclang, 55 daz dem keisir nuzse lang. Der keisir vnd dy furstin mustin blut durstin, also daz si wurden irslagin vnd al dem lebin widirsagin. 60 Dovon des bachiz flut dry tage ran mit plut, wan der herczog in notin het vor den strid gebetin, daz man nymant vristin solt, 65 halt her geb silbir odir golt, man solt sich obir nimant irbarmen, er wer rich odir arm, vnd dar solt man gan si al zcu hant irslan, 70 wan man in kein als nohin, man solt er kein mit nichte vohin. Doselbist pautin si darnach dem touffir Send Iohannis gach eine schone kirchin, di si mit ir werchin 75 bi dem lebin het behaltin. Er wolt si lengir [h]altin, gein Got er in irwarb, daz er nit luczil starb. Man trug si all darnach 80 czu gedenknsiz gein Prag.	19 v duoľ <i>P.</i> 19—20 Pak jedni v týl Němcóm, druzí u bok doľem jdú, třetí na ně mocí sejdú <i>L.</i> jidechu — snidechu <i>V.</i> jdiechu — snidechu <i>Ff.</i> doľem jedú — snidú <i>J.</i> 20 třetí v čelo jim pojedú <i>J. C.</i> 21 pobichu <i>Ff.</i> německo vojsko <i>L.</i> 22 [a]ni cesaře [a]ni kniežete ži- vichu <i>L. Ff.</i> 23 krve tekľ <i>L.</i> krví tekľ <i>Ff.</i> 25 ni chudého ni bohatého <i>Ff.</i> neživte chudého ani bohatého <i>Z.</i> 25—26 neživte ni bohata ni chudého, Němce zľého i žádného <i>L.</i> 26 neminujte i žádného <i>J.</i> nejímajte malého ani velikého <i>Z.</i> nezjímajte jednoho <i>J.</i> nemějte i jednoho jatého <i>P. C.</i> Po 26 Znamenaj, když Němce Čechové tepiechu, Němci přehrozně křičiechu, řkúce: „To-t již Čechy doľe známy, když od nich takú túhu jmámy. Ach! nelze býti v Němcích a mysliti o svých věcích (sic). To-t bychme se Čechóv báli, a v jednom boji jim nestáli. Auvech, naše ženy milé, již nás Čechy od vás chýlé! Proste za nás snažně Boha, obak-t nás neostane noha. A nejedna paní zkvielí, že jich muže v Čechách zbilí.“ <i>L.</i> 27 postavichu <i>J.</i> potom sv. Janu <i>L.</i> 28 a ku Praze blíž <i>V. J. Ff.</i> bližě <i>Z.</i> ľic <i>L.</i> kopec na paměť ssuchu <i>Ff.</i> v palcích snosichu <i>J.</i>
--	--	---

- Mezi kořistí, již sú tu vzeli,
 30 pól třetího tisícě prstenov z ruk zbitých
 rytieřov sú sněli.
 Uslyšav Vladislav, někdy král český,
 že zabit ciesař, boh němečský,
 žalostiu sě roznemože
 a smrti zbyti nemože.
 35 Soběslav do Čech přinese otcě svého,
 a na Vyšehradě pohřebu jeho.
- 85
 90
 95
 100
 105

Vndir dem roub, den si do
 nomen mit dem todis dro,
 ezwei tusint vnd funf hundirt
 vingirlin si funden,
 di si nomen von den rittir
 hendin, do irslan bittir.
 Den doch God aln gnade!
 Darczu ich ouch sine gnade bidde:
 mit allin gloubigin seln
 al behut vns vor der heln!
 Du daz Wladizlab hort,
 ettiswen zcu Behem dort
 konig gewesin,
 daz der keisir nit genesin
 wer, vnd mit den sinen
 waz irslain von den viendin,
 er wart sich vnd gar ein wicht^{a)},
 vn dem tode mocht enken nit.
 Vor leid vmb dy Tutschin
 must er dem lebin wichin.
 Daz ted nit sin son Sobezlab,
 der si al schuf zcu dem grab.
 Do sinte der grewlich Sozblab
 seinen vater Wradislab^{b)},
 von des keisirs hof her ab
 czu Wisrad gab er in dem grab.

LXIX.

(Nadpisu není.)

Potom zvolichu ciesaře jiného.

Ten, znamenav Soběslava mužě udatného,

že jest hotov za svého jazyka čest umřieti,

poče sě k němu dobře jmieti;

LXIX.

*Wi Sobezlabin der keisir bat
vm sin sun darnach drat.*

Si irweltin darnach
 ein keisir vil gach.
 Der pruft an der zeit
 Sobezlabs kunheit,
 5 der durch siner zcungin er
 den tod gert vil mer,
 wen sin lank lebin,
 do man sach in strebin
 nach[t] vnd tag nach,
 10 im waz vf dy Tutschin gach.
 Der keisir sich begunt
 gein dem herczogin an der stund
 czu habin gar vruntlich.

- 29 Mezi kořistí, co sú tu L.
 29—30 Mezi kořistí, kterážto běchu vzeli,
 to běchu všem pověděli,
 puol třetího tisíce prstenov
 sněli s zabitých rukú rytieřov. Z.
 31 Vratislav V.
 34 pro to nemože Z.
 35—36 Soběslav, do Čech přivez otcě
 svého,
 na Vyšehradě pohřebe jeho Ff.
 36 pochova Z. pohřbie J.
 auf Wyssengrad Hfm.
 1—22 v Camb. mezera.
 1 volichu Z.
 4 poče se ke knězi Ff.

*) MS. *vicht.* — ^{b)} V. 103—104 manu B.

- 5 neb nevědieše co sobě zdiati,
 že dvú stú rytieřov nemože tehdy jmieti.
 A to všickni byli v Čechách zbiti,
 a bez mále nemohł i jeden ujiti.
 Tehdy u ciesaře nebyla dobrá rada,
 10 nebo v Němcích biechu kniežata mlada.
 Z této řeči mož mi někto za zlé jmieti,
 řka, že také bývajú múdré děti.
 Znajú to, že mladý, ač řiedko, múdr bývá,
 ale věz to, že mladý řiedko své múdrosti
 užívá;
 15 neb obyčej činí dobré řemeslo,
 a časté zkušenie mistrovstvo jest nalezlo.
 Pro to starý obyčije a zkušenie mož užiti,
 a tiem mladý nemož starému roven býti.
 Že to pravda jest, ciesař dobře vědieše,
 20 a pro to i jedné války nejmějše.
 A také, že velmi medł bieše,
 za přietel kněžě českého rád jmějše.
- 15
 20
 25
 30
 35
 40
 45
 50
 55

Ir wuste nit mit sinem rich,
 wi er im tuon solt,
 vnd der dy wil kum holt
 ezweihundirt rittir mochte gehabin.
 Si wern zcu Behem al irslagin,
 do mochte keiner enken.
 20 Man sach nit by dem keisir sten
 einen gutin rat,
 wan^{a)} des Sobezlabs tat
 di furstin al viriungit het.
 Er^{b)} vetir dem tode get,
 25 dovon in deutschin landen
 di furstin zcu den stunden
 dan noch iung worin
 vnd von wenig iarin.
 Man mag nit licht vm dy red
 30 virdenkin vnd sprech vf der stet,
 daz dy kinder wern wiz.
 Ich beken ez mit vliz,
 daz der iung, doch wy seltin,
 weiz si zcu meldin.
 35 Abir der iung wening neuszit
 di wisheit, dez in ser verdruszit.
 Wan dy gewonheit machin kan
 ein gutin werchman
 vnd dy virsuchung oft
 40 vf dy kunst hoft:
 darvm mag der alt
 der virsuchung vil palt
 vnd ouch der gwonheit gnizin,
 den in nit sal virdriszin.
 45 Domit mag des iungin schin
 dem altin nit glich sin.
 Daz daz wor sy,
 daz wusst zcu derselbin vrist
 der keisir gar wol,
 50 darvm er vor vol
 vrleugt mit nimant.
 Ouch dovon, wan't
 er waz zcu krang
 vnd den herczog vndir dang
 55 het zcu frunt darvm.

- 5 co tomu zdiati L. nevěděł Z.
 6 tudiež jmieti J. nemohł jmieti
 V. Z. nemožeše Ff.
 8 a bez mále nehoł (sic) i jeden
 ujeti L.
 smrti ujiti J. bez mála J. Z.
 9—20 v P. F. mezera a u Hfm. nepřeloženo.
 11 mohł by mi Ff.
 11—12 v Z. mezera.
 12 že také bývají múdři děti Ff.
 13 múdrý Ff. V. múdr J.
 13—14 Znajú to, ač také i mladí múdři
 bývají,
 ale věz to, že mladí řiedko své
 múdrosti užívají L.
 Znajú to, řiedko mnozí mladí
 od přirozenie múdři jsú rádi;
 ale ač mladý kdy múdrý bývá,
 však řiedko své múdrosti dobrým
 užívá. Z.
 15—16 Srov. hl. L, 67—68 (L).
 17 Proto staw (sic) L. obyčije muož
 užiti Z.
 20 a proto i s jedniem války ne-
 jmějše Z.
 a proto války i s jedniem ne-
 mějše Ff.
 21 medł J. medł Ff. P. V. L.
 že mlád Z.
 22 za přietele Ost.
 jmieti chtieše J.

*) MS. *wan*, B. *von.* — ^{b)} MS. *Er vetir ir*, B. *Ir vetir.*

Kněz Soběslav dva syny jmějieše, jednomu Boleslav jmě bieše, 25 druhému Přemysl diechu.	Er het zewen sun frum, der hiez einer Bolezlab, Premisl man dem andir gab. Di Tutschin en virkartin er nom mit disem wartin: 60 Bolezlabin si hieszin Frederich, der nom im wenig waz glich, vnd Przemisl Conrad nantin si vf der stad.
Těma Němci jměna převzděchu: Boleslavu Bedřich říekáchu, Přemysla Kunrátém nazýváchu. Ciesar, nemoha Soběslavově moci uškoditi, 30 ěstivě zamysli syny jeho českým obyčejóm otučiti.	65 Der keisir machte dem Sobezlabe *) nit geschadin nur mit der gabe, daz er sin sun brechte von bemischin sitin rechte. Sobezlabin er bat, 70 daz er sin son drat czu im laszin solde. Sobezlab sin nit tuon wolde. Er sprach: „Min kinder domit virkartin sich an iren sit.“
I je sě Soběslava prositi, by chtěl svá syny k němu otpustiti. Soběslav nechtieše toho učiniti, řka: „Mohú sě děti ve nrviech proměnití.“ 35 Řka: „Ciesarín, to ty sám móžeš věděti, že pro své země nrvy kniežeti jest čest jmieti.	75 Dem b) keisir antwurte gevlizsin: „Daz mag du selbir wiszin, daz dem furstin zeimpt er czu habin, dy er nimpt durch sines landez sitin willin. 80 Wer dich *) vnd en begrifet stillin, der v[i]rluost sin er zcu hant. Darvm ich in dem lande min kindir nit wil laszin czu dir mit diszin maszin.
Kterýž sě sích i oněch nrvov chce přídržěti, tiem sě méně bude svých zeman držěti, a tiem každé kniežě svú čest ztratí. 40 Pro to k tobě svých dietek nechciu dáti. Mój otec pro též svú čest ztratí, a pro němečskú řeč musi sě z země bráti.“	85 Min vatir der her virloz dovon sin er. Durch der fromden rat willin must er vz dem lant stillin.“

23 Opět <i>Camb.</i> Boleslav dva syny mjějieše <i>Camb.</i>	29 Čechóm <i>J².</i> Soběslavovi moci <i>Z. Ff. J.</i> Soběslavovi uškoditi <i>Z.</i>	37–38 A budú-li sě děti moji sích i oněch nrvov přijímati, tiem budú obyčejov své země zapomínati. <i>P.</i>
23–25 Kněz dva syny jmě, jednomu Boleslav, a druhému Přemysl vzděl <i>Z.</i>	30 zamysli, chtě... český odučiti <i>Z. P.</i>	38 své země obyčejov <i>J².</i>
24 Jednomu po otcí Soběslav jmě bieše <i>Ccc.</i>	syna jeho českým ctným oby- čejóm <i>Ff.</i>	39 svú čest trati <i>Ff.</i>
26 Těma Němci jměna proměnichu, jinak jima říekati zvolichu. <i>Z.</i> převzděváchu <i>Ff.</i> vzděchu <i>L.</i>	syna jeho českým atd. <i>Camb.</i> 32 aby ráčil <i>L. J.</i> 33 nechce <i>J.</i> nechť <i>J. Z.</i>	40 svých dětí <i>Ff.</i> svých synov <i>Z.</i>
27 Boleslavovi <i>Ff. V. L. J. Z.</i> Prvému Oldřich <i>Ccc.</i>	34–42 v <i>Camb.</i> mezera.	41 svú čest i moc <i>Ff.</i>
28 zváchu <i>V. P.</i> nazváchu <i>J.</i> vzýváchu <i>L.</i> Konrádem jmenováchu <i>Z.</i>	37 siech i oněch <i>Ff.</i> sech i oněch <i>L.</i> sích i oněch <i>V. Cc. Z. C.</i> cizozemských nrvov přijieti <i>J.</i> prijieti <i>Z.</i>	41–42 Mój otec pro též svú čest ztratil a proto se z země bráti musil. <i>Z.</i>

*) MS. *Bolezlabe.* — b) MS. *Der.* — c) MS. *dich,* B. *dy.*

LXX. (Nadpisu není.)	LXX.
Ciesar je sě velmi nastati, až mu musi své děti poslati. Tu svého jazyka čest jako vól za rohy upusti, když k ciesarovi děti otpusti. 5 Ciesar Soběslavovi vieru sliubuje, a jeho děti česky otučuje. Káza sě jima němečsky učiti, domov jú nerodi otpustiti. Když juž česky málo umiesta, 10 po poslu ona to zvěděsta, že její otec velmi nemóže. Řesta: „Snad bez najú umřieti móže.“ Bez otpušćenie do Čech sě vrátista, otcě nemocna zastúpista. 15 Otec je sě jima mřuviti, řka: „Tomu-ť vy chciu učiti. Nemá-ť nikte nic věrnějšieho než matku a otcě svého. Protož věrně chciu vy učiti, 20 jímž móžeta cti dojiti.	Der keisir im vaste anlag, biz im der libe Sobezlab must sin sun sendin. Er liez sin zcungin schendin, 5 der er wart virloren, als der ochse by dem horn, wen man in varn let, ymb sich er verstricht. Im geschach also zcu hant, 10 do er sin sun zcum keisir sant. <i>Wi Sobezlabs sun gelank bi dem keisir an sin dank.</i> Sobezlabin der keisir lobt vnd in mit den trwin begabt. Sin sun er entlart er sprache vf der vart. 15 Er gebot si tutsch zcu leren, noch liez si widir heim keren. Do sy czu den stunden wenig bemisch kundin, ein bote waz zcu in komen, bi dem si do virnomen, 20 daz ir vatir siech lach. Si sprachin: „Holt er mag an vns sterbin also.“ Vnd si kartin widir aldo gein Behem an vrlub. 25 Er vatir waz vor altir toub. Sobezlab redin begunt mit den sinn zcu der stunt. Er sprach: „Ich wil gern voch, sun, liplich lern. 30 Nimant getrwers icht, wenn vatir odir mutir sicht.“ Do sprach Sobezlab der gruelich: „Ich ler vch trwelich, 35 domit ir komit zcu eren.

1 je sě jemu (mu) velmi nastati <i>J. L. Z.</i> ustati <i>Camb.</i>	7 pustiti <i>V. L. Ff.</i> nerodě <i>L.</i> 7–8 v <i>Z.</i> mezera.	14 naležešta <i>J².</i> zastižešta <i>P.</i>
je se velmi nastati <i>Ff. V.</i>	Po 8 a před nimi[a] české mravy a oby- čeje tupiti,	16 řka: „Má syny, chci vy beze- lstě učiti <i>J.</i>
2 až mu i muši <i>L. J. Z.</i>	aby tuďy mohl Němce v Čechách ploditi <i>C. Ccc.</i>	„Má syny, chci vy naučiti <i>Z.</i> „Má syny... učiti <i>L.</i>
4 tu svůj jazyk atd. <i>Z.</i> Srov. hl. LXVII, 39 a XCII, 19.	9 umějiešta <i>Z.</i>	17 Nemáta tak nic věrného <i>Z.</i> nemath (zbytek prvotního pra- vopisu) niktož <i>L.</i>
5 ciesar k Soběslavovi <i>L.</i> Boleslavovi <i>Z.</i>	11 že jich otec <i>Camb. V. L. Z. Ff. J.</i> <i>nemóže,</i> t. stůně. velmě <i>Ff.</i>	Nemá-ť žádný <i>Ff.</i> 17–36 v <i>Camb.</i> mezera.
5–6 v <i>Camb.</i> mezera. Ciesar k Soběslavovi vieru sliubuje. Chtě jeho dietky česky odučiti, <i>Ff.</i>	12 Řečešta <i>J. řkú Z. řkúc Ff.</i> vecěsta <i>V. L. řesta Camb.</i>	18 vás <i>Ff.</i> vy <i>V. L. J. Z.</i> 19 móžte <i>Ff.</i> móžete <i>L.</i>
6 otučje <i>V.</i> dietky <i>J.</i>	umřieti nemóže <i>V. Z.</i>	

Zemiu váma ostavuju,		Daz lant laz ich vch gern.
jazyk váš váma poručuju,		Ich bevel vch wuir zcungen,
abysta jej vzdy plodiła,	40	daz ir mit vch gelung
v zemiu Němcov nepustiła.		vnd si furdert alle wege,
25 Když němečský jazyk v Čechách vstane,		vnd den Tutschin kein weg
našeho rodu všē česť stane.	45	in daz lant irloubt.
Neb zradie zemiu i kniežata,		Di [tutsche] zcung der Behem er beroubt;
pro něž bude naše korona do Němec vzata.		wen si in dem lande irstet,
Němci-ť se najprvé krotie,	50	di Behem er vndirget.
30 ale, jakž se rozplodie,		Si wern daz lant
tehdy o svej hospodě netbajú,	55	vnd dy furstin virratin zcu hant.
z své země pána sobě hledajú.		Von in wirt vnsir kron genomen
Bych mohł i po ptáčku vzvěděti,		vud in deutsche lant komen.
že budeta se k Němcóm držěti,	60	Di Tutschin von erst sich machin
35 kázał bych vajú v kožený mēch vložiti,		ainvlochtig ^{a)} mit iren sachin;
a u měšě u Vltavě utopiti.		abir als si sich gemern,
Snadněje bych vajú zaželeł,	65	czu hant si widirkern,
než bych hanby mého jazyka, i mrtev ležě,		si achtin ir herschaf nit.
želeł.“		Dovon in dy worheit git.
I káza zemanóm přěd se jíti,	70	Vnd mocht ich solt sin
40 je se k nim tako mluviti:		von einem clein vogelin
„Jáz děkuju vem z pravé viery;		hy vf der erdin
neb ste ju ke mně jměli bez miery.		von vch gwar werdin,
		daz ir mit den Tutschin spilt
		vnd vch zcu in hielt:
		ich gebe vch mit wvurn gnoszín
		in einen lidern sak stoszín
		vnd in der Molda irtrenkin
		vnd vch damit dy leczte schenkin.
		Wan ich wolt vch by minen tagin
		vil lichte[r] irslagin ^{b)} ,
		wan daz totir wagt,
		di schand miner zcunge clagt.“
		Er gebot den lantlutin mit nomen
		fur sich schier zcu komen.
		Er sprach zcu en do:
		„Allir trwe danke ich vch no,
		wan dy habt er
		an maz gehabt zcu mer.

22 poručěji V. Z. L. Ff. poručuji J. vem V. Ff. L. vám J.	Po 32 Protož o nich nic nerođta tbáti, za svého jazyka česť nebraňte své životy dáti.	37 Opět Camb. Neb bych snadněje (snáze J.) vají oželeł L. J. Z. Ff.
23 věrně plodiła Z. vezdy plodiła Z.	Buđ vem česť, pro svůj jazyk úsilie podjieti,	38 i mrtev leža želeł L. i mrtev sa J. mrtev želeł Z. mrtvý sa leže želeł Ff.
24 nepúšťala Ff. nepúšťela L.	s tiem budete česť i zbožie jmieti. C. J. (Hfm.)	
25 v zemi vstane L. J.	33 Bych-ť mohł po ptáčku věděti Ff.	40 takto Ff. L.
26 tehdy(n) našeho rodu všē dobré (česť) stane L. J. V. Z. Bez „tehdy“ Ff.	34 přidržěti Z. k Němcóm držěti L. Ff.	41 z vaše viery L. J. Z. vem z vaše viery Ff. vám Ost.
30 jakž se brzo Z.	35 bych vy Ff. L. vás Z. vají V. J.	
32 ptají L. J.	36 a zadrhnúe u Vltavě J. zadrhnúe u měšě C. Ccc. a v tom měšě Z. a u Vltavě utopiti Ff.	42 jenž ste ji jměli ke mně bez smiery Z.

^{a)} MS. *Ainvlochtig*, B. *ainveldig*. — ^{b)} MS. *irslagin*, B. *verslagin*.

Prošiu, túž jmějte k dětem mým,	75	Ich bit vch an hindern,
ač-ť se budú držěti k svým.		habt dyselbe zcu min kinder[n],
45 Nebudú-li-ť svých miľovati,		ob si sich czu vch haltin.
nerodte o nich nice tbáti,	80	Adir ob si mit vch nit [h]altin
všie viery k nim prázdni budte,		vnd vch nit lib habin,
kněže sobě ot pluha oráčě dobuđte.	85	vch ouch nit begabint:
Spieše oráč dobrým knězem bude,		so achtit er ouch nitis nit
50 než taký Němec věrně s Čechy zbude.“	90	vnd habit zcu en kein zcuvirnsicht,
		allir trwe siet gein in ledig,
		nempt vch, der vch si genedig,
		czu herczog ein pauman;
		wan ein buer wirt zcu hant
		ein gut furste vil droter,
		wen daz sines herczin ger
		ein Tutschur czurucke gebe
		vnd mit Behem trwlich lebe.

LXXI.

Od Bedřicha a od Kunráta, Soběslavových synech, a ot Stanimira (Camb. Ff). Ot Bedřicha a ot Kunráta, králových synov (V). O knězi Bedřichovi, synu Boleslavovu (Z).

Tak ten šlechtný kněz snide,		jeho syn Bedřich na stolec vznide.
Ten počě Čechóm na hanbu mluviti,		Němcov je se v zemi ploditi.
5 Toho Čechy z země vypudichu,	10	Kunráta knězem učinichu.
Tiem své škody zle polepšichu,		neb za býł kopřivu proměnichu.
Neb ten počě bratra následovati,	15	Němcě mocně v zemiu zváti.
10 Polené, když to znamenáchu,		že Čechy svého kněže netbáchu,
v niuz na zemiu udeřichu	20	a velikú škodu učinichu.

44 ač budú držěti ji k svým J ² .	2 <i>In marg.</i> Boleslav Ff. na jeho stolec L.	7 A tiem své věci Z. tiem své škody Camb. málo polepšichu J ² .
45 Milí, nebudú-li-ť atd. L.	3 k hanbě Ff. Z.	10 do země zváti Ff.
47 budete Camb.	3-4 Ten počě o Čechách netbati, a Němce počě (velmi) miľovati P.F.	11 Poláci Z. Polané Ff.
50 Čechy zbude Camb. s Čechy bude Z. věren Čechóm bude Ff. s Čechy věrně zbude V. J.	5 Čechové J. Z. L.	12 svého kniežete Z. Čechové J. L. Z.
1 Pak ten šlechtný a svému jazyku věrný kněz Soběslav s světa snide Ff.	6 Konráda, bratra jeho, kniežetem (knězem J.) učinichu Z. J. <i>In marg.</i> Přemysla Ff.	13 na zemi udeřichu L. silně na zemi J. Z. mocně Ff.

^{a)} MS. *globin*, A. *gobin*.

- 15 Čechy na ně s knězem mile jidú,
bojem udatně je podjidú.
A když je tu pobichu,
kněze z země vypudichu,
řkúc: „Tobě smrdí česká duše;
20 náhle do Němec, hubená kuše.“
Na meziu jej vyprovodichu,
pak jej na mezi zabichu.
Neb-ť říkáše: „Smrdí-ť mi česká duše
právě jako umrlá kuše.“
25 Tehdy biskup Minhart snide,
na biskupí stolec Daněl vznide.

LXXII.

(Nadpisu není.)

- Tehdy jeden kněžského pokolenie v Němcích
bieše,
ten sobě jmě Stanimir jmějieše.
Ten počě tak mluviti,
že, by jměl moc, chtěl by z Čech vše Němcě
vypuditi.
5 Věčší menšie namluvichu,
tak Stanimira knězem učinichu.

- 25 Di Behem gutlich nit geladin
mit irm herczogen ken in gingin,
doch si ir nit intphingin.
Chunlich si se bestrittin,
ein wii si nach dem strit bittin.
Den herczog si virtribin zcu hant
30 ver vz Behem lant.
Si sprachin zcu im
in irm groszin grim:
„Nimant der gehelfin kan!
Der bemisch odem stinkit dich an.
35 Ge in Beiern iczunt,
in tutsche lant, du tutschir hunt!“
Czu dem gemerke si in beleitin,
do si sin mit dem tode irbeitin
vnd in do irstochin,
40 wan er hat gesprochin:
„Mich stinkit an by nom
der bemisch odem
recht als ein totir hunt
nu vnd zcu allir stunt.“
45 Do virschied bischof Meinhart,
Daniel bischof wart.

LXXII.

*Wi der tutsch Stanmir
den Behem sent mit fur.*

- Czu der zeit in tutschin landen
waz einer von furstin irstanden,
derselbe hiez Stanimir.
Der begunde sprechin schir,
5 ob er gwalt hette,
er wolt dy Tutschin vf der stet
virtribin vz Behem.
Di grozen brachtin dy minnirn an,
also daz si Stanimir
10 czu herczog machtin schir.

- 15 Čechové *L. J. Z.*
jidechu *V.* jedechu *Z.* jedú *L. Ff. J.*
16 podjidechu *V.* podejdú *L. J. Ff.*
pobichu *Z.*
17 A když Čechové Poláky pobichu *Z.*
18 své knieže *Z.* Veršem 18. končí se
hlava ta v rukopise *P.*
19 „duše smrdí“ znamená, že dech ně-
komu páchne. Srov. Duše mu
smrdí od žaludka *Lék.kn.* Smrdí-ť
duše zelím nemastným *Pis. stč.*
Smrdí mi, majko, dědova duša.
Srb. pís. (Vuk I. 403).
20 Kuše = fena, psice. Srov. Matze-
nauera str. 225 pod *КОУУЛКА* (stslv.).
- 20 německá duše *Camb. Ff.* německá
kuše *L. J.* hubená kuše *V. Z.*
náhle přeč od nás, zlá nectná
kuše *Ccc.* donyemycz *Camb.*
21 na les *F. J².* na mezi *Camb.*
Ff. V. L. Z.
pisz auf dem wald *Hfm.*
22 zahubichu *Z.*
23 říkať *V. Z. Camb. Ff. L.*
říkáše *J.*
25—26 v *Ff.* vypuštěny.
26 biskupský *J. Z.*
1 kniežecieho *V. L. Z. J. Ff.* Po 6
2 Stanimír (tak důsl.) *J.* jméno *Ff.*
In marg. Stanimir zlosyn *Ff.*
- 3 ten počě mluviti *L.*
4 řka: „Bych měl moc, chtěl bych
to učiniti,
vše Němce z země vyhnati,
i žádnému nedať bych v zemi
ostati. *Z.*
chtěl by druhý Soběslav býti *J². C.*
By mi bylo v Čechách po vyhnání
oněch dvú kniežetem býti,
chtěl bych druhým Soběslavem
býti *Ccc.*
- Po 6 Ale to musí zemanóm slíbiti,
že chce jako Soběslav býti.
P. F. C. (Hfm.)

- Ten počě Němcóm do země nedati,
káza nosy Němcóm řezati.
Když se ve vše tvrzě uváza,
15 miľost juž Němcóm ukáza.
Je se Čechóm hlav puditi
a Němcě velmi pľoditi.
Dvór vešken němečský jmějieše,
Čechów před se nepustieše.
25 Na Pražě hrabiu němečského posadi,
vše tvrzě Němci osadi.
I je se kněz Stanimir Čechóm mluviti,
řka: „Bez vaše děky Němci budú zde by-
dliti.“
35 Zeměné na Křivoklát se tajně snidú
20 a tu v tajnú radu vnidú.
Po Bedřicha posľachu
a tu jemu radu dachu,
by s Křivokláta jiezdy činiť,
45 Stanimira z svého kněžstva viniť.
25 řka: „Jáz nechciú býti bez kněžstva svého,
pro své cheiú dobývati života tvého.“
50
- Di Tutschin er begunt
nicht in Behem zcu der stunt
lazsin, vnd wart si virmidin,
di nasin wart er in absnidin.
15 Abir er sich vnd vil gach
der vestin vndirwant darnach,
di gnade bewist er vf der stet,
di er zcu den Tutschin het.
Er begunt dy Behem vahin
20 vnd in ab dy houbt slahin,
vnd dy Tutschin alzcu hant
czu meren groblich in dem lant.
Den hof het er Tutschir vollir,
di Behem liez er darvm chollin,
25 der er kein liez fur sich.
Er smet si recht als daz vich.
Er saczte ein Tutschin obir Prag,
der desselbin husis pflag,
vnd al vestin weitin
30 besaczt er mit deutschin lutin.
Herczog Stanmir do
ret zcu dem Behem also:
„An wven dank werdin
hir vf disir erdin
35 di Tutschin mit vns wonin.“
Darnach zcu derselbin stunt
samptin sich dy lantlut,
do Crziwoclag dy veste lag.
Si hattin ein heimlichin rat
40 mit einer seldin tat.
Do ludin dy Behem den Friderich
widir heimlich in daz rich.
Si gabin im den rad,
daz er macht volk vor Crziwoclat
45 vnd herczog Stanmirum
cig sines herczogtum
vnd spreche: „Ich mit min tatin
wil mines herczogtum nit geratin,
vnd vm daz min wil ich strebin
50 vnd gehaz sin dinem lebin.
- 8 A káza všem Němcóm nosy *J. V. L.*
kazuje jim nosy a uši řezati *Z.*
9 ale když ... ve vše tvrzi *L.*
10 miľost, již mieše k Němcóm, po-
káza *V. L.*
kterú k Němcóm měl *J.*
11 hlav doluw (sic) puditi *L.*
doľov *V. J. Z. Ff.*
11—12 Je se Čechóm ľuh za šíji to-
čiti, (*J².*)
hlavy jim dolov rúbati
a jich dědiny Němcóm dávati
P. C. Ccc. (Hfm.)
12 v zemi *L.* mocně v zemi *Z.*
- 13 dvór všecken *J.*
16 a vše tvrzi *L.* a vše hrady *Z.*
obsadi *Ff.*
18 bez vaše duše ... bydleti *Camb.*
budu zde s Němci bydleti *J². C.*
zde Němci musie býti *V.*
již Němci budú zde bydleti *L.*
Z. Ff.
19 snidechu *V.* sejdú *L.* sjechu *Z.*
zu Burgeleinsz (-emsz) *Hfm.*
20 vnidechu *V.* vejďú *L.*
v pilnú radu vejďú *Z.*
21 po Bedřicha, dřevnieho kněze, *J.*
- 21 a 22 v *Camb.* vypuštěny.
22 vzdachu *L.*
23 činili *Camb.*
24 vinili *Camb.* kniežectvie *Z.*
z kněžstva *Ff.*
Po 24 Bedřich se u Křivoklát uváza,
jakž mu česká rada káza,
počě kněze z svého viniti
a na jeho zbožie jiezdy činiti.
J². C. (Hfm.)
25 bez kniežectvie *Z.*
26 pro tvé *L.* po vše *Z.*

Však chceš-li mi stříebro dáti, nechtěl bych tebe věc upomínati.“		Wil tu mir abir silbir gebin, ich wil mich furbaz nit irhebin, noch dich ymmer angerechthin.“ Stanmir volgte dem rechthin.
Tomu Stanimir počě rád býti,	55	Den Tutschin gebot er, zcusamen daz si vf ein tag komen mit im vnd im rittin getrwlich mit irn sitin, wy si dy Behem betrugin
30 i káza se všem Němcóm sníti, by před ním na rocě byli		vnd by dem lant selbir blibin. Do dy Tutschin alle czusamen komen mit schalle, si komen zcu derselbin vrist mit dem herczogin vf daz Bogist.
a jemu věrně radili, kak by Čechy oklamali, a sami při zemi ostali.	60	Stamir kam zcu dem tage vnd en dy vntrw legt vf ein wage. Mit den Tutschin er red aldo: „Wen ich sprech zcu vch also: Verwandert vch! verwandert vch! ioder man tu als ein gouch vnd lege zcu hant sin wafin an. Vnd ob er villicht nit wil stan nach vnsirn willin, darzcu swiget er vil stillin vnd slait den Friderich zcu tode, vnd sit nit sin in der not!“ Di Behem zcu en selbir komen vnd Stamirs vntrwe si virnomen, si namen wafin zcu dem tage stiln vndir dy rok nach irem willin. Friderich gein Stamirn begunt clagin an derselbin stunt, daz er sin lant torste bekummirn als ein furste.
35 Když se všickni Němci snidú, na Bojiště s knězem k roku přijidú, Stanimir, jda na rok, Němcóm mluvieše a je tejto lšti učieše:	65	„Když vem řku: Proměňte se! proměňte! tehdy brzo v oděnie se oblecte. Nechce-li po našiej vůli býti, nemeškajte Bedřicha zabítí.“ Čechy Stanimirovu lšť vzvěděchu, oděnie pod sukně na rok vzěchu.
40		85
45 Bedřich je se na Stanimira žalovati, že se směl v jeho zemi uvázati. Inhed se Stanimir je hněvati, i je se němečsky volati:	70	Stamir zcurnit zcu hant aldo, czu den Tutschin rif er also: „Virwandert vch! virwandert vch!“ Si hiltin sich bi scharn doch di Tutschin an einandir. Si woltin sich in wafin wandir. Di Behem begundin vf si gahin vnd si alle irslahin.
50		90
„Proměňte se! Proměňte se! a v hromadě držte se!“ Když se chtiechu Němci v oděnie oblačiti, Čechy se jich jechu bítí,	75	

27 Avšak, by mi chtěl stříebro dáti V. L. Z. Ff. J.	38 této chytrosti Z.	44 pod sukně podvláčeču J ² .
28 věčně upomínati Z.	39 Sě proměňte! Camb.	45 zavolati Z.
31 aby při něm J. L.	Proměňte se! proměňte Ff.	46 v Z. chybí. — v jeho kněžstvo V.
33 kako by L. J. kterak by Z.	Proměňte se! proměňte se! Ost.	47 I je se Stanimir hněvati L.
34 zuostali J. Z.	40 oblače se J. oblecte se V. L. Z.	48 mluviti Camb. volati Ost.
35 Když jeho Němci se všickni (k němu) sejdú L. Z.	41 Nebude-li chtieti po mé vůli učiniti Z.	48—52 i je se na Němce volati a své lšti znamenie dávati, řka: „Proměňte se! proměňte se! a v hromadu všichni držte se!“ Němci chtiechu na se oděnie vzieti, Čechové jechu se jich sieci Z.
snidechu V.	41—42 a v hromadu držte se!	50 a po hromadě Ff.
36 pojidechu V. přijedú L. přijdú Z.	Budú-li-ť se nám chtieti protiviti, vy jich nemeškajte bítí. J ² .	52 Čechové L. J. Z.
37 jda k roku Němcóm Camb. na rok (k) Němcóm V. L. J. Ff. jeda k roku, k Němcóm Z.	42 vy nemeškajte V. Z. J. L.	
	43 Čechové L. J. Z.	

řkúc: „Tuto se proměnímý, črvené vem sukně vykrojímý.“	95	Si sprachin mit einandir: „Hi wer vch virwandir! Rot rok snid wir ouch!“ vnd Stamirum, der nit vlouch, mit den sinen do virderbtin vnd daz lant subertin“ von den Tutschin do.
55 Tu Stanimira s jeho Němci zabichu, zemi ot Němców učistichu.		100 Abir dy vf den bvrigin blibin so, di vlohin zcu allin ortin, als schir si ez irhortin. Also behielt Friderich daz bemisch rich.
Kteří na tvrziech ostali biechu, vzvěděvše o svých, všickni sběhú.	105	Vnd er hilt ez furbaz mit siner zcung laz. Di Tutschin er nit lib het; als sin vatir, tet er in vf der stet, er sneid in ouch dy nasin ab.
Tak Bedřich kněžstvo obdržě a s svým jazykem věc držě. Němców věc nemiřováše a jim, jako otec, nosy řezáše.	110	Er het von in grosze gab enphangin vnd nit chlain: wol malent gepild mulstain.
Pro to jmějieše čest veliu, nebo mlyni klepaní lépe meliú.		

LXXIII.

*Kak jest Morava svých kniežat zbyla a k Čechám
přišla (Camb. V). . . k Čechóm přišla (Ff). Tuto
kněz Bedřich Moravany pobil (Z).*

Moravský kněz nerodi bratru slúžiti, pro to kněz Bedřich musí na-ň jíti. Ale že lidí nejmě dosti, Vršovicě přije k miřosti.	5	Der herczog von Mehern wolt sin brudir nit dinen, als er solt. Darvm must er gein im gen mit sinem her. Abir wan er an derselbin stet nit gnuk lut het, darvm er dy Wrsoucensir czu huldin nam nach ir ger. Daz si ir schanden alle wege abir gedechthin zcu pflege, er gebot in zcu furin vf dem schild ein hackin turin,
5 Ale, by svú hanbu jměli na paměti, káza jim bradaticiu na štěťe jmieti,	10	

LXXIII.

*Wi Mehern verloz sin herczogtum
vn eigintlich czu Behem kam.*

53 tuto se i proměnímý L.	ti jitra dočakati nesmějechu J ² .	1 pod bratra slušetí P.
54 červené Camb. ukrojímý(e) J. L.	přes noc na nich ostatici nesmě-	nerodě Ff. nechtě Z.
červené rácho vám ukrojímý Z.	jiechu C.	3 nejmějieše V. L. Z.
55 zbichu Z.	60 a s Čechy P.	5 svú nevěru J ² . svú hlavu V.
57 na tvrzech L. J.	61 velmi nemiřováše Z.	vinu F.
57—58 Zvěděvše to, kteříž na tvrziech ostali běchu, všickni od svých statkóv přeč běžechu Z.	62 ale jim Ff. a nosy jim a uši Z.	A aby svú hanbu Ff.
	63 jmějieše čest i vůli L. veli Ost.	Ale aby hanbu svú jměli vždy L. J.
58 běžechu V. J. všickni zběžechu Ff.	64 křesani J ² . Z. meli Ost.	5—6 Ale aby svú hanbu vždy pomněli, káza jim, aby bradatici na štít vzeli. Z.
od svých přeč všickni běžechu L.	U Hfm. nepřeloženo.	6 na helmě C. na štítu Ff.

^a) MS. surbetin.

júž sú byli jich priatelé zbiti,		damit by ern iarn er vetir ermort warin.
i káza jim jich dědiny vrátiti.	15	Er gebot in ouch by ir lebin ir erb widir zcu gebin.
Tak kněz Bedřich do Moravy jide,		Do gink mit den sin gelich gein Mehern herczog Friderich.
10 kněz moravský proti jemu vynide.	20	Dez herczog von Mehern des virhengit, daz er em zcu strit begeint.
Tu <i>liutě</i> Bedřich Moravany pobi		In dem strit er gesigt vnd Mehern alczumal irkrikt.
a vsie Moravy doby.		Do bestreit Friderich di Mehern kunlich,
Rod kněžě moravského Bedřich vešken zhubi,	25	vnd der herczog zcu Mehern virious sin frunt verren,
a dva mocná ščítý moravská v boju zahubi,		vnde alczu mal mit disen pflichtin er mochte sich nymir vfgerichtin,
15 až se věc nemožeta opraviti,	30	wan si vil nohe lagin do al czu mal irslagin:
neb bez mála tu všickni bychu zbiti:		ein wiz hant in einer grun mit einem ast guldin,
v zeleně ruka bielá s rózdkú zlatú,		vnd ein iungfrow in gold, dy ein stral haltin wolt.
v zlatě panna s střelú rohatú.	35	Do gink ouch zcu Behem ein schild vndir mit nom,
V Čechách také snide jeden ščit,		wan in denselbin tagin wart daz geslecht zcu mal irslagin:
20 neb ten rod by vešken zbit:	40	in golde zewen sent czu beidin sitin rod bekent.
v zlatě dva kly nad uhel čřvena.		Der frunt vrleuge, als man list, nicht alle wege sichir ist.
Po tom to věz, ž' est priatelská valka nebez-		Czu derselbin zeit von gar groszin strit
pečna.	45	mehern sin er virloz vnd daz herczogtum virkoz.
Tehdy Morava tu kniežat opustěla,		Vnd von der zeit es sint dem konige zcu Behem dint.
a ot toho času českým kniežatóm slúžila.		Vnd daz ist geschen nach Christus gebort, dez wil ich iehin,
25 To se sta léta ot narozenie syna božieho	50	eilf hundirt gar vnd vir vnd achczig iar.
po tisiúciu po stu po osmi dcát čtvrtého.		

7 přátelé Ff.	14 v L. vypuštěn.	v zeleni ruka bielá s rózdkú zlatú L.
8 káza jim dědiny [na]vrátiti Ff.	14—20 u Hfm. nepřeloženy.	v zeleném ruka bielá s rózdkú zlatú Z. J.
Z. L. J.	15 nemožeta V. nemož'ta Ff.	19 Z. Čech také zhynu jeden štít Z.
9 Tak Bedřich do Morav Camb.	až viac nemože ten klénat opravi- viti L. nemožesta Ost.	22 zest Camb. že přátelská (přítelská L.) válka jest nebezpečna Ff. L. Z. J.
9—10 jede — vyjede Z.	16 bez mále L. všichni V.	23 kniežat odstúpila V. L. J.
10 (ale) kněz moravský s svými a s Uhry proti němu (jemu J.) vynide V. L. J.	běchu Ff. L. Z. J.	ostala P. Z.
11 hrdinsky J ² . kněz Bedřich Ff. J.	17 trúba J ² . s rostku (t. j. róztkú) V. Cc. C. s róztkú P. C. s rózdi- čků F. z rucku zlatu Camb.	24 ot toho časa L. k českému kniežet- ství slúžela Z.
12 tehdy vsie Camb. a vsie Ost.	s ruczku Ff.	26 po sedmdesáti čtvrtého Z.

LXXIV.

O českém boji s Němci (Camb. Ff. V). O knězi
Ottovi a synú jeho, Václavovi a Přemyslovi (Z).

Toho léta kněz Bedřich s světa snide,		Toho léta také pohani Jeruzalema dobychu,	5
na jeho stolec syn jeho Otta vznide.		a co bylo v něm křesťan, všecko zbichu.	
5 Pak kněz Otta, opravovav zemi i svůj		jazyk v ctnosti,	10
i snide v dobrej starosti.		Po něm jeho syn Václav jako raní květ vznide,	15
ale že pravé vláhy nejmě, siřě snide.		Počě velmi Němcě miľovati	
10 i dědiny jim dávati.	20	Pro to jej u věži zahubichu,	
Němcóv tehdy mnoho zbichu.	25	Bratra jeho Přemysla knězem učinichu,	
toho také pro Němcě vypudichu.		15 Tehdy kněžě Otty bratr, Bračislav, po Da- něliu biskupem bieše,	30
ten kněžě-miesto zemiú vľadieše.			

LXXIV.

Von der Tutschin strit,
den dy Behem gwunnen wit.

In demselbin iar starb herczok Friderich vir war. Sin sun Otte wart herczog drote.	
5 Uch in demselbin iar erkriktin dy heidin gar Jerusalem mit groszim schalle. Si irslugin dy Cristin alle, di doselbist warin mit allin irn scharn. Darnach beschirmt zcu hant herczog Ot daz lant vnd sin zcung in allin erin. Wenczlab als ein morgenstern, do sin vatir wol bi iarn waz mit dem tode virvarn ^a), sin sun erstunt.	
10 Abir do er nit waz gesunt vnd nit ein rechtiz houbt ^b) het, er starb sichir an dem bet. Di Deutschin er begunt lib habin zcu siner stunt vnd gab en erb in dem lant. Darvm si totin in zcu hant in einem kercher, vnd totin vel Deutscher. Przemisl, sin brudir, darnach machtin si zcu herczog. Den virtribin si ouch stillin durch der Deutschin willin. Do waz herczog Ottens brudir, Wratizlab, gefudert nach dem Daniel czu dem bistum gar snel.	

2 Otta, syn jeho, na stolec vznide Z.	Něm. překladatel četl „pravé hlavy nejmě“ — nit ein rechtiz houbt het.	Neb Přemyslův syn Vladislav mlád bieše, a pro to biskup o zemi pěči jmieše. P. F. C.
3 pohané Z. J. Iherusalema Camb.		
4 a což bylo v něm křesťanstva (sic), všecky zbichu L.	10 a mnohé dědiny Z.	15—18 Tehdy bratr kněžě Otty biskupem bieše, po Danělovi, ten Břetislav slo- vieše.
křesťanstva, to vše zbichu Z.	11 umořichu Z.	Ten miesto kněze zemi vľadnieše, a velmi jie snažně bránieše.
co v něm bylo křesťanův Ff.	14 po Němcě V.	Ten vítězsky Srby pobi a mnoho měst a hradův jich doby. Z.
5 v svej ctnosti V. ve vsie ctnosti L. Ff. J. ve vsi Z.	z země vypudichu J.	16 vľadnieše Camb. Ff. L. vľadieše V. miesto kněze J.
6 snide v ctné starosti Z.	15 Břečislav L. J.	
8 ale že pravé vláhy nebylo (nejmě L. neměť J. nemějieše Z.) brzo snide V. L. Z. J. války nejmě Camb. Ff. in marg. vláhy Ff. brzo s světa snide Ff.	15—16 Tehdy biskup Sylvester snide, na jeho miesto (stolec C.) kně- žie Břetislav vznide. Tomu biskupu zemi poručichu, když kněze Přemysla zapudichu.	

^a) MS. *virvarn*. — ^b) *houbt* (hlavy) pro *vláhy* (humiditas).

Ten kněz Srby hrdinsky pobi, mnoho jim měst a tvrzí doby.	35	Der beschirmit daz lant an eines herczog ^{a)} stad czu hant. Er bestreit ouch dy Winden vnde irkrigt mit sinen gesinden vest vnd stete vel vo[n] in.
<i>Kněze Přemysla pobili (Z).</i>		
Kněz Přemysl do Čech s Němci se vrátí, na Bojištiu smě udatně státi; nebo ciesařovu moc všiucku s sobú jmějieše jedno že samého ciesaře nebieše. Čechy se do Prahy snidú, na Bojiště k nim vesele vznidú.	40 20 45 50	Przemisl quam mit den Deutschin sin gein Behem widir nach der vrist vnd stunt vf dem Bogist, wan er mit im het bracht alczu mal dez keisirs macht; nor daz der keisir alein selbir nit do irschein. Di Behem sich gein Prag samten vnd irr vil ^{b)} wol ramptin, vnd gungin ^{c)} im zcu der vrist enkein vf den Bogist, wenn si sprachen zu dem her, wie iz gewissit wer, daz die Behem uf dem Bogist ^{d)} sich warn in der vrist.
Neb to prorokováno diechu, že na Bojištiu Čechy jisto svítězství jmiechu. Tehdy zima veliká bieše a také liuté mrznieše. Čechy u Praze dosti tepla jmiechu, Němci na poli studeni biechu. Když se Němci s Čechy snidú, Čechy Němce udatně podjidú. Kněze Přemysla zabichu, tři tisícě a dvě stě Němcův jmenovaných zbichu.	25 55 60 65	Du waz ein gruelich kalder wintir vnde ez gevrouz gar vast vntir. Abir dy Behem gar gnuk hettin czu Prage wirm in den stetin. Den Deutschin waz zcu melde gar chalt vf dem velde ^{e)} . Do sich dy Tutschin nomen, mit den Behem si zcusamen komen. Di Behem frutlich gingin an dy Tutschin, dy si vingin vnd irslugin si darnach. Ouch herczog Przemisl waz gach, mit im ouch nomhafter Deuschir dry tusint vnd zezwei hundirt richir. Daz in in er busin ran daz blut von den swertin dan, vnd in in dem busin gevroz, des si doch nit ser virdroz. Abir do si doheim in den stubin di wafin vzzcogin, blutige beche von in runnen.
Krev po mečích v nadra tečieše a v nadřiech jim zmrznieše. A když doma oděnie svláčiechu po jistbě krvaví potoci tečiechu.	35 70 75	daz blut von den swertin dan, vnd in in dem busin gevroz, des si doch nit ser virdroz. Abir do si doheim in den stubin di wafin vzzcogin, blutige beche von in runnen.

17 die Wenden <i>Hfm.</i>	26 vítězství jmějiechu <i>L.</i> jisté vítěz-	34 dvě stě a šest a tři děti <i>V.</i>
20 a na Bojišti počě státi. <i>Z.</i> auff der wallstatt, pehemisch ge- nent Bogistze <i>Hfm.</i>	stvie [j]miechu <i>Z. J.</i> Čechové <i>J.</i>	menovaných <i>Camb. L.</i> jmenovitých <i>Z. Ff.</i>
21 s sobú <i>Ff.</i> s sobú <i>Ost.</i>	28 a tehdy lítě (velmi <i>J.</i>) mrznieše <i>L. J.</i>	35 po mečích Čechóm <i>L. J.</i>
22 tu nebieše <i>V. L. J.</i>	a na sněhu nasilně mrznieše <i>Z.</i>	jim tečieše <i>Z. Ff.</i>
23 Čechové <i>J. L. Z.</i> snidechu <i>V.</i> sjedú <i>L. J. Z. J.</i>	29 Čechové <i>Z. J.</i>	36 se jim stydnieše <i>Z.</i>
24 vynidechu <i>V.</i> pojedú <i>J.</i> vyjdu <i>L.</i> vyjede (sic) <i>Z.</i> vyndú <i>Ff.</i>	30 ale Němci <i>J. L. Z.</i> na pól <i>V.</i> na poli <i>J.</i> uf dem velde <i>Rým. Hfm.</i>	sě jim smrznieše <i>L.</i> sě zmrznieše <i>J.</i>
a na Bojiště vesele proti němu vy- jede (sic) <i>Z.</i>	31 snidechu <i>V.</i> sejdú <i>L. Z.</i>	37 doma v jistbách <i>L. J. Z. Ff. V.</i>
	32 Čechové <i>Z. J.</i> podjidechu <i>V.</i> podejdú <i>L.</i> podjedú <i>Z.</i>	38 czeczyechu (42 teczyechu) <i>Camb.</i> po jistbách tečiechu <i>L. J. Z.</i>

^{a)} MS. *herczog*. — ^{b)} MS. *wil*. — ^{c)} MS. *gungen*, B. *gijngen*. — ^{d)} V. 51—53 manu B. — ^{e)} MS. *welde*.

Zač by byli tu čest dali, když sú juž v svých domiech stali, a'no jich meči ščrbivi biechu, z oděnie krvaví potoci tečiechu, avšak sami zdrávi biechu, kořist jich panie vidiechu!	40 80	Czu denselbin stunden doch warn si gesunt vnde an dem lebin nit verwunt. Vnd ir zcartin vrowen irn raub mochtin schowen. Ein iclichir sol fruntlich geborn, daz man noch hundirt iarn sin bestes ret an nit nu vnd czu allir zcit.
Slušie každému dobrým býti, nebo jeho čest budú po stě let mluviti. V tom boju mezi nálepšimi Chvaľ bieše, ten na ščítě ostrvu jmějieše. Tu ostrva k jmeni přijide, slušno by bylo slyšěti, kak ten rod najprv vznide.	45 85 90	Kannal gar weit waz der beste in dem strit. Er furt an dem schild ronni, do gwan Ronow den nom. Ez zcimplt wol zcu horn, wy daz geslecht ist geborn, vnd wy ez mit nomen von erst ist vfkomen.

LXXV.

Ot vzdvihání sv. Prokopa opata (Camb. V).
O zdvihání svatého Prokopa (Ff). O svatého
Prokopa zdvižení (Z).

Léta ot narozenie syna božieho po tisícú po dvou stú čtvrtého by svatého Prokopa vzdvihání a jeho mezi svaté připsání.	5 10	Nach Crist gepurt gar czweilf hundirt vnd vier iar, du Sant Procop wart erhabin vf der vart, vnd dy heilgin wellin in habin zcu gesellin nu vnd ymmer eweclich. Got helf vns ouch in sin rich! Furst vnd bischof zewar sturbin leidir in demselbin iar. Wladizlab, sines brudir sun, herczog wart nach der lun. Vnd bischof Andream di kor vf dem stul nam, den dy lantleut ertin nit, als dy gwonheit billich git. Si lizsin [in nit] sich vndirwindin sin bistum mit sinem gesinde. Si warn im ouch nit gehorsam darvm, daz ez im alliz zcam.
Potom kněz i biskup snide, Vladislav, jeho synovec, na kněžstvo vnide. Biskupem Ondřeje zvolichu, toho, ne jakž právo, zeměné uctichu. Nedachu se j'mu v sbožie uvázati, ni chtiechu j'ho poslúchati,	5 15 20	

LXXV.

39—41 verše tyto čtou se v <i>Camb. V.</i> <i>Cc. Ff. J. P. (Hfm.)</i> V jiných rukopisech nejsou, jakož také nebyly v textu, z něhož rýmo- vaný překlad německý učiněn.	47 mezi nimi <i>Z.</i> mezi nejlepšími <i>Ost.</i>	3 zdvihání <i>Camb. Ff.</i>
41 a'no v jich mečiech ščrbiny biechu <i>J. Ff.</i>	48 na štítu ostrve nosieše <i>Z.</i> ostrvu nosieše <i>L. J.</i> ostrvi <i>Ff.</i> ostrev <i>C.</i>	4 připsání <i>Ff. Z.</i> 5 knieže <i>Camb. Z. Ff.</i> 6 u biskupstvo <i>Camb. Ff.</i> v kněžstvo <i>L. Z.</i>
jich meči ščerbivi <i>Camb. V. Cc. P.</i> V <i>Camb.</i> 44 a pak 43.	49 tu ostrva k němu <i>Camb.</i> sporn (sparren) <i>Hfm.</i> k jměnu <i>V.</i> <i>Z. L. Ff.</i>	7 vmichu (sic) <i>Z.</i>
46 nebo jeho čest po stuletech <i>Ff. J. L.</i> nebo jeho pověst po tisíci letech budú mluviti <i>Z.</i> po stu let <i>V.</i>	50 snide <i>Camb.</i> slušělo by zvěděti <i>Z.</i> léň mě psáti, kako ten rod vznide <i>J².</i> nechce se mi psáti <i>P.</i> úsilno mi mluviti <i>C.</i> 2 druhého <i>J.</i>	8 a toho, ne jakž právo, zeměné ucti- chu <i>V. L. J. Z. Ff.</i> toho, jakž právo, zeměné uctichu <i>Camb.</i>
		10 nechtiechu <i>Camb.</i> ni <i>V. L. J.</i> ani <i>Z.</i>

že bieše Němciu u Prazě obrok daľ
a Němcě byľ v svóy dvór vzaľ.
Biskup, zaklev zemiu, do Říma jide,
v krátce v chudobě v Římě snide.
15 Kněz Vladislav kardinála do země připraví,
ten zemiu vsie kletvy zbavi.
Pelhřima na biskupstvo zvolichu
a jeho s velikú ctiú světichu.

LXXVI.

*Od přepuštění krále Přemysla třetího (Camb.).
O přepuštění krále Přemysla (Ff). Ot přestúpenie
krále Přemysla třetího (V). O Přemyslu králi,
ješto v Římě dělät na mostě (Z).*

Toho léta kněz Vladislav snide,
syn jeho Přemysl na otcov stolec vznide.
Ten počě nemúdrě mľuviti,
řka: „Vy, Čechy, i s Bohem nemóžete mne
z země vypuditi.“
5 Pro to slovo chtiechu jej Čechy zabiti:
kněz, kryv se dľuho, musí z země jiti.
Když kněz v ciesařově dvoře stojieše,
donidž stravu jmieše, dotud ctěn bieše,

11 na Prazě V. Z. ůrad daľ Z.
obrok = futterung und speisz Hfm.

14 a v krátce chudobě L.
v chudobě Camb. V. Z. Ff. J.

15 v zemi postaví Z.

16 ten země kletby zbavi L.
ten zemi českú kletby zbavi Z.
vsie klatby Ff.

17 Piligrinus Hfm.

18 přijechu Z.

2 na stolec vznide Z.

4 „řka“ v Camb. chybi.
nemóžete L. J. vy Čechové Z.

5-6 Pro to ho Čechové chtiechu zabiti,
že kdy směl to promľuviti.

Di Tutschin spiste der bischof
vnd nam sie in seinen hoff^{a)}).
Do bant^{b)} der bischof daz lant.
Er ging gein Rom zcu hant,
do virdarb er schir in armuot.
25 Herczok Wladizlab luot
ein cardinal von dan,
daz er 'z lant ledigt vz dem ban.
Pelbrzimum gnant
30 machtin si zcu bischof zcu hant.
Den wite der cardinal
mit wirdikeit an al qual.

LXXVI.

*Von dem notigin herczogin,
der im Reginsburg im rat hat zcogin.*

Czu der zeit herczog Wladizlab
virschied in daz grab.
Sin sun Przemisl wart
herczog vf derselbin vart.
5 Der rete nit wislich,
do er sprach gar vreislich:
„Ir Behem, ir nit muogt,
noch zcu dem^{c)} tuogt,
vnd holt got mich virtribin
10 vz dem lant, ich muz blibin.“
Vm daz wort dy Behem wolitin
in virdarbin, als si soltin.
Sich virbarg der herczog,
darnach er vz dem lande vlog.
15 Er must lang vsz sin.
Do der herczog stunt zeuschin
vf des keisirs hof,
do er als lang sof,
biz er wart gar vnwert.

Kněz se musí ukryti
a potom přeč z země ujiti. Z.

Po 6 Proto (i proto) na-ň Bóh přepusti
a tento na-ň smutek spusti. C. P. F.

Čtyři bratřie v zemi biechu,
ti Děpoľtenci sloviechu.

Ti, když to slovo uslyšechu,
zabiti jeho chtiechu.

Na to zemany namľuvichu,
až jeho z země vypudichu.

Neb kněze nechtiechu jmieti,
aby zemi mohli pleniti.

Když to Děpoľtovici uzřechu,
že vse zemany pod sebu jmiechu,

čtyřie[í] bratřenci se kněžstvem
zděllichu

a na čtvero všicku zemi rozděllichu,
i počechu tu mľuviti,
že viac chtie bez kněze býti.

C.

Čtyři bratřenci (bratři F.) Děpoľto-
vici biechu,

tehdy v zemi najvětší sloviechu.

Ti když to slovo od kněze usly-
šechu,

zabiti jeho chtiechu, atd. (jako v C.)
P. F. (Hfm.)

7 u ciesaře dvořieše J².

8 donadž V. donidž Camb. L.

donadž ztravu jmě J.

dokud stříbro Z.

ctzen Camb. ctzien J. Ff. Z. ctien L.

ale když nic nejmějieše,
10 za jiného chlapa stojieše.
K tomu jej jeho chudoba připudi,
že svóy život robotú vztrudi.

Na kole táhne knieže české (Ff).

V Řezně koľem vz hóru kamenie tiehnieše
a v tom ze dvú peněziú celý den stojieše.

15 S knězem Smil Světlík bieše,
ten s knězem v kole chodieše.
Jeden mu mzdy nerodi dáti;
nedobv pravem, je se Bohu žalovati.
Kněz se na svóy stav rozpomanu
20 a to mu na myslí tanu,
že pro jeho řeč nemúdrú Bóh na-ň to pře-
pustiľ.

Je se s pláčem prositi, by mu to Bóh otpustiľ.

A když v tom stavu v Řezně biesta,
jeden den svatý jiesti nic nejmiesta.
25 Vládař, jenž sobě jmě Bořek jmějieše,
ten kněziu ovšem věren bieše;
ten kněze v Řezně naleze
a zlata j'mu sto hřiven přinese.

12 prací ztrudi Z.

13 táhnieše V. na most tiehnieše Z.
koľem tiehnieše L. na hóru J.

14 přes celý den V. L. J. Ff.

chodieše V. J. L. Z.
umb 2 pfening Hfm.

15 Smil a Světlík J². Smyl Schweidlick
Hfm.

16 stojieše Camb. chodieše V. L. Z. Ff.
dobře v kole chodieše J.

17 Jednú jemu nechtě mzdy dáti Z.

18 nedobrym pravem Camb.
nedobv V. L. J. Ff. Z.

19 rozpomenu J.

20 na mysl tanu L. Ff.
a'no mu na myslí tanu Z.

21 Buh (sic) Camb. Tak i v. 22.

22 ve V. schází.

23 v Římě V.

24 co jiesti nemějiešta Ff.

und lagen aldo uff der prucken Hfm.

20 Er wart furbaz nymmer geert,
nur dy wil er dy kost
het., vnd do er der gelost,
acht man sin nit mer.

25 Sin armut in betwank so ser,
daz er al sin lebin
der erbeit must gebin.

Er zcoch vf vil sei[l]n
czu Reginspork dy stein,
in dem rade vil tif,

30 darin er stetis lif

den ganczin tag vf clein gewin,
halt nur vm zcwen pfening.

Mit dem herczog lif zcu hant
einer, Muding gnant,

35 in dem rad al tag.
Ein taglon in vszin lag,
dez en einer nit gebin wolt,

als ir^{a)} vil billich solt.
Er mocht ez ouch mit nichte
gehabin mit dem gerichte.

40 Er begunde bi den tagin
Gode vil tuer clagin.

Der herczog dacht an sin wesin,
er waz in sinem muot des genesin,

45 daz er dachte an sin red,
di er vnwizlichin ted.

Darvm daz Got virhengt
vnd sin armut im virlengt.

Er bat Crist weinende,
dar er im zcu der stunde
gerucht zcu virgebin.

50 Vnd do er in dem lebin
czu Reginspork lag,
an einem gar heilgin tag,

55 hat er nit czu eszin.
Do waz ein rittir gar virmeszin,
der hiez Worsk vir war,

der waz dem herczog trw gar.
Der vant in zcu Reginspork
vnd bracht im goldiz hundirt mark.

25 Bozek P. Boček J².
seiner amptleut einer, der hiess Bo-
czek[t] Hfm.

27 v Řezně na mostě V. J.
da er den fursten auff der prucken
vand ligen Hfm.

28 wrzyezny Camb.
28 přiveze V. L.
a sto hřiven zlata stříbra mu při-
veze Z.

V Z. sledují v. 17-22, 15-16, 23 atd.

a) V. 22 manu B. — b) MS. brant. — c) MS. zcu dem, B. dorzcu.

a) MS. ir, B. er.

15	Tehdy knieni Svatava káza u Pražě most učiníti.	Do Swathawa ^{a)} dy herezogin gebot mit gutim sin, daz man zeu Prag wolt ^{b)} di pruk machin, als man solt; daz man doch tet
	Kněz káza mnoho němečských kopáčův zbiti.	25 von dem gebot vf der stet. Der herezog hiz dy grabir vahin vnd der Tutschin vele ^{c)} irslan.
	Kněz u městě v okenciu stojieše,	30 Er stunt in der stad, di Prag den nomen had. In einem ^{d)} fenstir er sich fuogt vnd vf dy stad luogt.
	a na město snažně hledieše.	Al dy wil quam ^{e)} dort her von Reginspurg ein burger, der im vm sin erbeit
	Nali-f z Řezna městěním jedieše,	35 czwen pfeninge hat virseit, daz sin taglon waz gewesin, dovon er must vor hungir genesin, vm dy er swerlich erbeit vnde waz al tage bereit.
20	jenž jemu dvěma penězma dlužen bieše.	40 Der herezog nit mit keinem getichte clagte vf in vor gerichte, daz im der burger sin gnantis lidlon schuldig wer.
	Před súdem je se na-ň kněz žalovati,	45 Er sprach: „Ez waz ein solich kouf. Ich zcoch im sin stein vf in dem rad durch den tag, des er wol gedenkin mag, willeclichin als ein rint.
	že j'mu jeho mzdy nechtěl dáti,	50 Vor hungir waz ich nohe blint.“ Er bekant im gar glichin allir worzceichin.
	řka: „Táhl sem na hórú jeho kamenie!“	Do im vf derselbin stet der burgir virguldin hed, doselbist er sprach:
	i ukáza mu vše znamenie.	55 „Ich han si in vngemach virdint vnd in grozir not, vnd mag si wol ofpern Got, wan ich darvm den ganczin tag der erbeit mit hungir pflag.
25	A když to mu zaplati,	60 Darvm mag ich si sichirlich oppenn Gode von himelrich.

15 knieni Svatana L. knieně C. činiti J. L. Swatowa Hfm.	18 z kratochvíle hledieše Z. 19 jdieše Ff.	22 že jemu mzdy J. L. 23 Tahł sem v kole jeho V. v kole jehole jeho kamenie (sic) Z.
15—16 Tehdy také svatá knieni v Pražě most přes řeku učini. Kněz také (káza) času toho zbiti kopáčův němečských mnoho. Z.	20 penězoma J. Ff. jemuž dva penieze dlužen bieše Z. Po 20 káza mu kúpi jeho staviti, a samému před súd jiti. J. C. (Hfm.)	25 A když mu ta dva penieze zaplati Z. 26 kněz vece Z. 27 neb sem . . . musil L. V. J. Z. musich Camb. Ff. musiech C. 28 dobře pro Buoh Z.
15—30 v P. a F. mezera. 17 v okně Camb. v okenci V. L. J. Z. Ff.	21 před lidem V. i je se na-ň žalovati J.	

^{a)} MS. Swathowa, C. Swathawa. — ^{b)} B. wolde, C. wolt. — ^{c)} MS. der Deutschen vele, C. der Tutschin vel. —
^{d)} C. in ein. — ^{e)} C. kam.

	K tomu mě Němci pripravichu:	Darzcu mich dy Tutschin twungin, daz mir waz misselungin.
30	mé Čechy s právem mi to učinichu.“	65 Ein Behem mit minem sit det mir recht domit.“
	LXXVIII.	LXXVIII.
	<i>O prvém králi Přemyslu, jemužto ciesař Otakar vzdě (Camb.). O prvniem králi Přemyslu, jemuž ciesař Ottakaruz vzděl (Ff). O prvém královi Ottakarovi (V). Tuto kněz Přemysl Sasice pobil (Z).</i>	Keisir Ott gink vf dy Sachsin, der herezog quam ouch dar gewa[h]szin. Do stunt der herezog alain, vnd der keisir irschein bi sit mit den sinen alczu mal gar finen. Di Saszin, gar frumen helt, gingin vf der Behem zcelt, recht als dy risin vf einer breitin wisin. Di Behem si do bestrittin vnd an der wit an in gesigtin. Przemizl mit den Behem czu Saszin vel vestin gwan. Dovon der keisir bi sin tagin begund Przemizl lib zeu habin. Er intbot im schon, er wolt in loblich kron. In der bestetunge der keisir ba[n]t, daz im gelunge, dem herezog ein tuch vf. Er gebot in noch den louf Ottaker in der vrist (daz als vel gesprochin ist, als Otten liber) daz nach in ganczir ger alle wege zeu nennen vnd in damit erkennen. Er geruchte im ouch doczu gebin vf den schild den wiszin lebin mit dem andirn zcagel gestrakt als ein gabel. Er erweitt im ouch sin lant mit Budissin vnd Gorlicz gnant. Der keisir gab dy stet also erblich dem herezogin do, vor den furstin besleit er in noch gwonheit mit dem vingirlin. Dovon dy stet erblich gehorn in Behem rich, daz nimant keisirlich mag gewendin ewelich.
	Ciesař Otta na Sasy jide, kněz k němu do Sas přijide. Kněz sám o sobě stojieše, ciesař s svými jinde bieše.	5
5	Sasici na české stany uderichu, Čechové je tu pobichu. Opět je kněz Přemysl pobi, mnoho na Sasiech tvrzi doby. Pro to počě ciesař Přemysla miřovati, káza se j'mu koronovati. Na birmování ciesař kněziu rúšku zváza, a Ottakar, točúš Ottě miř, j'mu říekati káza. Druhým ocasem obdaři lva bieleho, Budišinem a Zhořělcem rozšíri zemiú jeho.	10 15 20 25
15	Tehdy tě městě ciesař k dědině jemu da, před kniežaty prstenem mu vzda.	40

30 moji Čechové J. Z.	9 ciesař je se V. 10 korunovati L. Ff. J.	14 obdaři jeho Z. Budeschin (Rudeschm) und Görlitz Hfm.
1 Otta Bieleý jede J. Z.	11 rúchu V. L. J. uváza Ff.	15 k dědiectví Z. dedičně Čechóm P. tehdy ta města Ff. tě dvě městě J.
2 přijede Ff. J. Z.	11—12 Ciesař knězi rúchu zváza, Ottakar jemu říekati káza Z.	16 a před kniežaty jemu prsten vzda Ff. a před kniežaty tehdy prstenem jemu vzda L. V.
3 kněz sám s svými zvláště stojieše Z.	12 a Ottakaruz, totiž Ottě mil Ff. a Ottakar, točíš L.	před kniežaty tehdy mu prsten vzda Camb.
6 je udatně pobichu V. L. J. Z. je pobichu Ff.	Ottocsar Hfm.	
7 I opět J. L. podruhé J. mnoho na nich tvrzi L.		

- Tak Ottakar, třetí král, u Praze korunu přijme,
pak ležě na Křivoklátě s Smiřem, a tyje.
Čechy vše své nepřátely zbichu.
20 Tak vše sousedy uhrozichu,
že po všech Němcích jechu se mluvit:
„Ten válej s Čechy, ktož nechce živ býti.“

LXXIX.

(Nadpisu není.)

- Pak na velikú rozkoš se otdachu,
pro to o dobrém jměni nic netbachu.
Staří jechu se doma jako vepři týti,
mladí počechu s ohaři lovit.
5 Ot toho časa šlechtici toho se přijechu,
ježto hořoty dřieve za úřad jmějichu.
Dřieve psy u vláščí dóm s hořotami otľučiechu,
a sami čistý dóm jmějichu.

17 Pak <i>Camb.</i> Tak <i>Ost.</i>
corunu <i>Camb. Ff. L.</i>	1 Pak u velikú rozkoš Čechové se
dachu <i>Z.</i>	6 myely gyechn (sic) <i>Camb.</i>
<i>In marg.</i> páni hořoty <i>Ff.</i>
18 Pak leže s synem <i>J.</i>
na Křivoklátě, tyje <i>Z.</i>
auf Burgeleins (-ems) <i>Hfm.</i>	Pak na velikú se rozkoš vzechu <i>Ff.</i>
se Čechy dachu <i>L.</i>	<i>Holota</i> = ten, jenž lovecké psy
opatroval a k lovu vodil.
19—20 Čechové v skořě všech nepřátel
zbychu
a tak vše své nepřátely vzhro-
zichu <i>Z.</i>	2 o dobrém jměnu <i>Ff. V. L.</i>
dobrého jměna <i>Z.</i>	7 u vlastní dóm <i>L.</i> u vláščí <i>J.</i>
21 tak mluviechu <i>Camb. Z.</i>	3 byty <i>Camb.</i> týti <i>Ost.</i> počechu <i>Z.</i>	7—8 Dřieve psi v jednom domu s ho-
řotami biechu,
a sami páni čistě domy jmějichu
<i>Z.</i>
21—22 u <i>Hfm.</i> nepřeloženo.
v <i>C.</i> chybí.	4 honiti <i>L. V. J. Z.</i> se psy <i>P.</i>
sami lovit <i>Ff.</i>	Dřeve psóm vlastní dóm miechu,
a sami páni čistě sediechu.
<i>P.</i>
22 Ten vále... kterýž <i>V.</i>	5—6 Od toho času šlechtici jechu se
těž činiti,
ježto hořotám bylo za úřad mieti
<i>Z.</i>	v <i>Camb.</i> a <i>Ff.</i> mezera.

*) MS. *muestin.* — *) B. *virwentin.* — *) B. *Do von si ufte.* — *) MS. *ver von dan,* B. *veirer hin dan.*

- Dřieve páni často se sjezdiechu,
10 o cti a o pokoji mluviechu.
Dřieve lovci sami loviechu,
páni k nim na čas vyjediechu.
Dřieve na řiuju páni se sjezdiechu,
po hromadě v útěše pobudiechu;
15 za obyčej v radě sediechu,
pokoj v zemi veliký činiechu.
Ale tehdy páni hořoty z sebe zčiniechu,
v jednom domu s ohaři bydliechu.
To sobě za kratochvíl a za čest přijechu,
20 že jedno o ohařích mluviechu.
Pro to se jechu v sbožiu chuditi,
pro psí smrad brzo mřieti.
Ot té doby lidí silný krátký věk jmějiese,
nemocných v nohách mnoho ležiese.
25 Dřieve, na vojnu jdúce, své země nehubiechu,
mezi nepřátely mečem dosti dobudiechu:

Etiswen dy herren
sich sampten gar verrin,
si trachtin dez landiz er
vnd sinen frid dan noch mer.
25 Di iegir iagtin alein
vnd dy herrin vndir wilin
wartin zeu in
in daz geiagt mit irin sin.
Do si sich etiswen samptin
vnd do der vreuden ramptin,
30 si sazsín stete an dem rad
vnde machtín vride an der stad
dem lande alzcu mal.
Abir darnach daz irschal,
daz si vz in selbir
yegir machtín; als dy kelbir
in einem huz mit winden
si wontin mit gesinden.
Daz waz er er
40 vnd ir vruende michels mer,
darvm daz si zeu stunden
alein retin von den hundin.
Vnd ouch darvm
beruomtin si sich des richtum.
45 Von dem gestank mustin si sterbin
vnd deste droter virderbin.
Do hattin dy lute
kurcz lebin zeu der zeit
vnd an irn bein
50 di sichtum groblich irschein.

10 o pokoji zemském <i>V. L. J.</i>
o pokoji země <i>Ff.</i>
a často o pokoj zemský <i>Z.</i>	18 vzbudlichu <i>V.</i>
se psy zbychu <i>P.</i>
v jednom domu s ohaři se sby-
dlichu <i>L.</i>	Pak potom, než na nepřátely
vyjechu,
až svú zemi všechnu zhubiechu.
Ale však v tom době činiechu,
že zádušného nepleniechu.
Potom některé vládycky ctiechu,
a zádušie pusto položiechu.
A když na vojně medy pjechu,
tehdy se beze cti vrátiechu.
Buďtež ještě jako vaši otci,
nehledajíc německé spomoci!
Dřeve ve třech dnech na vojnu
vstaniechu,
a již ve čtvrti léta jedva se vy-
babiechu. <i>Z.</i>
11 honiechu <i>J. L. Z.</i>		
12 nečasto <i>Z.</i> přijezdiechu <i>L. J. Z.</i>
vyjezdiechu <i>Ff.</i>	19 To sobě za kratochvíl jměchu,
a za čest velikú přijechu <i>L.</i>
a za čest vzěchu <i>Z.</i>	25—38 a hosté se jim v tom smějichu.
Slovútní lidé tak se tehdy oble-
nichu
že dobrého jměna dobývati nic
netbachu. <i>P. F. C. (Hfm.)</i>
13 na řiji <i>Camb. Ff. V. L.</i> atd.
Srov. hl. LIV. 29.
na řij <i>Z.</i>	20 vo ohařích vzmluviechu <i>V.</i>
zmluviechu <i>L.</i>	26 ale mezi mečem dobudiechu <i>L.</i>
ale mezi Němci <i>J.</i>
ale mezi nepřátely mečem do-
budiechu <i>J.</i>
13—14 u <i>J.</i> mezi veršem 6. a 7.	20—24 A to nemúďřě velmi činiechu,
a pro to se jechu v sboží chuditi
a v smysle nemúďřě blúdit.
Pro psí smrad brzo mřiechu.
Od té doby lidé silní věk krátký
jmějichu. <i>Z.</i>	
Po 13 a chvíle s nimi pokrátiechu,
a ihned zemského stavu opravo-
vovat jediechu <i>P. F.</i>	21 chuděti <i>V. J.</i> v zbožích <i>Ff.</i>
ve zboží <i>L.</i>	
14 a v hromadě v utěšení přebu-
diechu <i>V. C. Z.</i>
v útěše přebýváchu <i>L.</i>
v utěšení přebudiechu <i>Ff.</i>	24 mnoho bieše <i>L.</i>	
15 a tu za obyčej <i>V. J. Z. L.</i>
na radě <i>L.</i>	25 <i>In marg.</i> drabantí nesloviechu <i>Ff.</i>	
17 Ale tedy <i>Ff.</i> zčiniechu <i>Camb.</i>	25—36 Dřieve, na vojnu jedúce, země
nechudiechu,
ale v Němcích sobě dobudiechu.	
17—18 pak s ohaři v jednom domu by-
dliechu <i>Z.</i>		

pak, dříve než na nepřátely vyndiechu,
až svú zemi zhubiechu.
V tom tehdy dobře činiechu,
30 že zádušního nepleniechu:
potom některé vládyčie ctiechu,
ale zádušnie pusto položiechu.
A když na vojně med vypjechu,
beze cti se vždy vrátiechu.
35 Dříve ve třech dnech na vojnu vstaniechu:
tehdy ve čtvrti léta na vojnu zapovědiechu.
Tak se tehdy proměniechu,
tiem jmene dobrého zbychu.
75 Tehdy kněz Pełhřim biskupstva sstúpi,
40 kněz Jan na biskupstvo vstúpi.

LXXX.

Kak sú predikateři do Prahy přišli (V). O predikatořem (sic), ježto do Čech přišli (Z).
(V Camb. a Ff. hlavy této není.)

Léta ot narozenie syna božieho
po tisícúciu po dvú stú po dvú dcátú sedmého
predikateři do Prahy přídú
a k svatému Klimentu do Pořiečan vnidú.

55 Do man si etiswen hort erclingen
vnd in dy hervart vrolich gingen,
si virwustin nit er lant,
abir si machtin do zcu hant
vel stig mit den swertin
vnd sich der viende wertin,
gein den si vzgingin,
der si vel vingin,
vnd ir lant alczu mal
60 virwustin si mit groszin schal.
Doch daran si wol tetin,
das si die wil in stetin,
di Gotis gabe nit beroubtin
vnd nitis nit dovon cloubtin.
65 Do kartin sider
der edeln etlich wider,
vnd legtin al sust
di selgeret wust.
Etiswen si waren
70 in dy hervart gevaren,
bereit in dreu tagin:
nu gepuot man zcu sagin
vor einem virtel eins iars.
Doch hutin si dez hares.
75 Si virwandeltin sich aldo
vnd virluren also
eren gutin nomen,
der si swerlich waz ankomen.
Do gab nach dem gemein louf
80 Pelbrzimus daz bistum vf.
Paf Johans kom
vf daz selbe bistum.

LXXX.

Nach Crist gebort zewelf hundirt
acht vnd drisig darzcu besundirt,
do quam[en], als ich sage,
die prediger zcu Prage.
5 Vnd zcu Sent Clement si komen
vf daz Porschist by nomen.

27 vyjediechu V. J. na nepřeteli
vynidiechu Ff.	33 medy vypjechu Ff. J. L.	1—2 Léta od narozenie Ihezu-Krista mi-
lého
27—28 A již na vojnu jedúce,
na všě strany berú, někde i
žhúce J ² .	34 tehdy se domov beze cti vrá-
tiechu V. vracechu J.	po tisíci po dvú stú po dvú dcá-
tého osmého L.
28 drahně zhubiechu L. až = a již.	35 tehdy se beze cti vrátiechu L.	po dvú dcát sedmého Z. pátého F.
sedmezctímého P.
29 Ale v tom době V. L. V tom
teda Ff. Ale tehdy v tom J.	36 tehdy před čtvrtí léta V. Ff. J.
před čtvrt léta L.	3 Srov. staré franc. <i>prédicateur</i> .
predikatoři Z. J.
do země přijedú L. přijdú Z.
vendú L. jdú Z.
30 zádušie J ² . „že“ v Camb. chybí.	37 tedy Ff.	4 do Pořiečie L. Z. P.
31 potom jedno panské a vládyčie
ctiechu J.
potom vládyčie sbožie ctiechu L.	38 jména Z.	Pořiečany, podle této zprávy,
tehdy též slula nynější <i>Pořič</i> .
zu Sant Steffan Hfm. (tak i v. 8).
	40 na biskupí stolec V. L. Z.	
	Před 1 Darnach zu Sant Katharinä tag
zog hertzog Luipold von Beyrn
in dasz land, und zog zu Po-
drzietz an. Hfm.	

5 Tehdy u svatého Klimenta u mosta pří-
zednicě bieše,
ta sobě pravé jmě Trubka jmieše.
10 Ta je se mluviti,
že svatý Kliment velí jim u mosta sobě
slúžiti.
15 Proto predikateři z Pořiečie vynidú
a k svatému Klimentu k mostu přijdú.
Lipołt, rakúský vévoda,
20 ten veliký svoboda,
krále českého zbáda
a uváza se až do znojenského hrada.
25 By krále leň na vojnu vstáti
i je se k němu poslov sláti.
Vévoda, uzřev, že se král nechce brániti,
30 i je se všie Moravy pleniti.
Král vždy k němu počě posly sláti,
a vévoda počě jemu slúby slúbovati.
35 I je se Moravy hubiti,
však Čechov nemože na vojnu vzbuditi.
Tehdá vévoda je se mluviti:
„Donadž jsem živ, musí mi Čechov žel býti,
40 že v krátkých dnech ty hrdiny se oblenichu
a své dobré jmě tak brzo ztratichu.“

Ein clusnern waz alda,
si gewaz geheizsin Trubka.
Diselbe redin begunde,
10 daz Sent Clement bi der stunde
in gepeutt bi der pruk
zcu dinen mit groszem glucke.
Darvm gingin dy prediger
vz dem Porschist hiher.
15 Czu Sent Clement si komen
bi der bruk mit nomen.
Herczok Leupold von Osterich
waz stolcz vnd gar vrech.
Er pruft, als er hat gesehin,
20 den konig von Behem.
Er bekummert daz rich
biz gein Zcnom glich.
Do must der konig also
czu dem strit vf aldo.
25 Dem herczogen er botin sant.
Er pruft den konig alczu hant,
daz er sich nit wern wolde.
Er begunde nit, als er solde,
czu mal beroubin Merher lant.
30 Der konig im stetis botin sant:
der herczog ein glob tet,
daz er doch nit hilt stet,
vnd al dy wil er begunt
wustin Mehern do zcu stunt.
35 Er mocht dannoch nit den von Behem
czu dem strit nit irwegin.
Do sprach der herczog:
„Als lang ich sol lebin noch,
so muz mir sin leid
40 vm dy Behem so gemeit,
daz si in als kurzin tagin
virdurbin sin vnd erslagin.“

5 <i>přízednicě</i> = poustevnice, claus-
nerynne Hfm. stílat. reclusa, franc.
recluse. Nazvána tak od <i>přízdie</i>
(praemurale, klúse), ve kterém
ženy takové přebývaly. Srov. <i>pří-</i>
<i>zedník</i> = anachoreta.	12 <i>Svoboda</i> , viz hl. XXXII, v. 58.
„Lipołte, rakúský vývodo,
„ty veliká svobodo!“
<i>Stilfrid</i> (Výb. II. 44).	21 pleniti J ² . kotem C.
24 doniž Z. doniž L. donuž J.
musím Čechov želeti P.
musí Čechom žel býti Z.
25 a své slovútné jmě J ² .
6 ta sobě jměno pravé Kruka jmě-
jieše Z. Truba P.	14 do svojsenského hrada L. C.
do jemského hrada V. Cc.
pisz gen Znowm Hfm.	25—26 že v małych dnech ty hrdiny
tak zleniechu,
a své dobré jměno tak hubeně
ztratichu.
7 Ta počě zjevně mluviti Z.	15 By král lén Z. J.
By krále leň V. L.	Ach, to-t česká moc již ukanu,
Čechové v boji za nic nestanú.
Z.
8 že jim Buoh velí u sv. Klimenta P.	16 listov J ² . i je se jemu L. Z.	Po 26 Netoliko jest škoda jazyku če-
skému,
ale těch hrdin škoda jest kře-
stanstvu všemu. P. F. C. (Hfm.)
9 predikateři L. V. predikatoři Z.
z Pořiečie Z. z Pořiečie J.	17—22 Vévoda jemu počě pleniti,
však Čechov nemože na vojnu
zbuditi. Z.	
9—10 vynidiechu — jidechu V.
vynidú — vejdu L. vnydu — při-
jdu Z. vnydu — přijdú J.	19 vždy je se k němu poslov sláti J.
19—20 Král vždy posly sláše,
a vévoda mu slubováše. L.	

LXXXI.

Ot Václava, krále čtvrtého českého (Camb. V). Od Václava, krále čtvrtého v Čechách (Ff).

- Tehdy král Přemysl Ottakar s světa snide,
syn jeho Václav na jeho stolec vznide.
V tu dobu Lipoft sšel bieše,
Bedřich Udatný Rakúsy vládieše.
5 Kněz Václav posla po Míšeňského,
s ním a s Čechy jide na Rakúského.
Hlédaj, kako-ť sú Čechy byli se změnil!
Již sú byli ciesaře sami pobili,
pak na vévodu sami nesměli jiti,
10 až musichu pomoci dobytí!
I zhubi Bedřichovi zemiú jeho
a doby na něm opěť svého.
Pro to Rakúský svú škodú vzdy Čechy viniť,
kněz Český jezd pro to na-ň mnoho činiť.
15 Potom se kněz koronova,
tiem všúcku svú česť osnova.
I počě král za obyčej se psy honiti,
se psy v svém domu bydliť.
Honě v lesě, oko ztrati,
20 v lesě se je přebývati.

LXXXI. U *Hfm.* celá tato hlava nepřeložena.
1 „s světa“ v *Camb.* chybí.
2 vnide *V. L.*
4 udatně vládieše *V.*
vládněše *Camb. L. Z. Ff. J.*
5 po Míšeňského *L. Z.*
6 a s ním jide *Ff.* jede *J.*
7 sye smyely *Camb.*
Čechové *J. Z.*

7—8 Hlédaj, kterak-ť sú se Čechy proměnili!
Dřieve sami ciesaře pobili *Ff.*
8 že sú byli sami ciesaře často pobili *J.*
Jenž sú sami nekolikrát ciesaře pobili *Z.*
třikrát *J².* často *V. L. J.*
10 musili *V. Camb. L. Z. Ff.*
musichu *J.*

11 král zhubi *Z.*
14 mnoho na-ň jezdil *L.*
„jezd“ v *Camb.* chybí.
15 Pak se *V. L. J. Z.*
koronova *Ff. L. coronawa Camb.*
16 a svú česť tiem osnova *Ff. L.*
18 v domu svém za obyčej se psy bydliť *L. Z.* w dom w swem *Camb.*
a v domu svém obyčejně se psy bydleti *Ff.*

*) *MS. beztigen.*

LXXXI.

Konig Przemisl virschied,
sin sun Wenczlab an daz licht
kom vnd herczog wart.
Di wil starb Leupolt vf der vart,
vnd der kun von Osterich
erstund herczog Friderich.
Herczog Wenczlab sant
noch dem von Myszen zcu hant.
Der gink mit im glich
vf den von Osterich.
Sich, wy dy Behem woren
virwandert in kurezin iaren!
Di etiswen nit virmutin,
den keisir si stets alein bestritin,
si torstin nu nit alein
vf den herczogin gen gemein,
s[o] daz si hulfe beteln mustin,
do si Ostrich virwustin.
Darvm hat er mit nam,
der von Ostrich, dy Behem
mit demselbin vnderligen
sines schadens alwege bezigen*).
Darvm der von Behem
vf in manig reiz nam.

*Von konig Wenczlabin,
der do einck wart begrabin.*

Der herczog wart gekront,
domit er sin er beschout.
Daz er mit den hundin
reit iagin vndir stundin,
domit er wont al wege,
vnd mit den vogelin zcu pfege,
vnd dem sinen huz,
vnd do er reit darvs.
Do er iagin reit in dem walde,
ein ouge verlouz er balde.
35 Er zcu ruen begunt
in dem walde zcu der stunt.

- Na Krivoklátě přebýváše
a o Praze nic netbáše.
Ale že se psy rád bydlieše,
snad pro to jej noha bolieše.
25 Jakž se na královstvo zsvěti,
je se svým rodem stydětí.
Káza z Stadie rod svůj rozehnati
a tu všú ves Němcóm dáti.
Páni pod sobú větev podtěchu,
30 že královi z toho nic neřečechu;
neb uzřě, že péče nejměti na pány,
rozděli Němcóm své dědiny v lány.
Tehdy kněz Jan biskup snide,
na jeho miesto Bernart vznide.
35 Ten, přěbyv u biskupství čtrnácte let, snide,
a Mikuľaj na biskupí stolec vznide.

LXXXII.

O Kartasiach pohanských (Ff. V). O Kardašech, thaterských špehěřích (Z).

Léta ot narozenie Jezu Krista miľostivého
po tisiúciu po dvú stú po čtyřech dcětech
druhého

- 22 málo tbáše *J².*
23 chybí v *Z.* bydľeše *J. L.*
honiaše *V.* přebýváše *Camb. Ff.*
24 noha jej bolévaše *Ff.*
noha i bolěše *L.*
27 Zde pro vytržený list *Camb.*
ustává slovy: „Kaza Sta“.
28 a tu vši ves *Ff.* tu ves *V. L. J.*
tu všichnu ves *Z.*
29 utěchu *Ff.*
30 nevecěchu *V.* neřečechu *L. J. Ff.*
31—32 neb uzřěv, že péče nemá na pány,
rozděli všě dědiny v lány. *Z.*

Potom uzřev král, že péče nejměti na pány,
i rozděli své dědiny Němcóm v lány *L.*
uzřev, že sú jemu v tom přehověli,
Němcóm své dědiny rozděli *P.*
31 neb bázni nemě na pány *Ff.*
neb počě se hněvati na pány *J².*
Po 32 Léta ot narozenie syna božieho
tisie po dvú stú po třiděti druhého,
bosá bratřie přijdú,
k svatému Jakubu vendú.
Těhož léta svatá Elžběta pozdvi-
hována
a k svatým připsána. *C.*

Er wont zcu Krizwoclag,
vf dem huz man sin phlag,
er achte nitis nit vf Prage.
40 Abir dovon, daz er sin tage
gern mit den hunden waz,
darvm wart im ein fuz nit baz.
Do er zcu konig gesegent waz,
er wart sich, dovon er geuaz.
45 Er gebot dy genemen,
daz si solt gezcemen
sin geburd virtribin so
von Stadiez vz dem dorf do
vnd ez den Deutschin gebin.
50 Di herin den boum vil ebin
teiltin vndir sich:
si sagtin dem konig dovon nit.
Daz sahin si von verrin,
daz er vf dy herrin
55 nitis nit sorget,
den Tutschin, als er gert,
er erb er teilt zcu pfugin.
Daran in wolt gnugin.
Czu der zeit Iohannes
60 mocht nit genesin des,
darnach bischof wart
Rinandus vf der vart.
Er waz bischof vierzen iar,
do virschied er fur war.
65 Darnach Nicolaus wart
bischof vf derselbin vart.

LXXXII.

*Von den, di in dem lant zcu fuz
gingin mit der vinct gruz.*

Nach Crist geburd, als ich laz,
ist geschen daz
czwel hundirt gar
vnd darzcu zewei vnd virczig iar,

33 kněz Jan *Ff.* Prostě „Jan“ *Ost.*
34 na jeho stolec Bernhart *J.*
vznide *Ff. L.*
35 třináct *Ff.* ten po třech letech
života zby *F.*
35—36 v *Z.* vypuštěny.
36 biskupský *Ff. J. Z.*

1 milého *J.*
ot narozenie syna božieho *Z.*
2 po čtyřech dcětech *V.*
po třech dcětech *L.* po třiděti *Z.*
po třiděti *J. Ff.* čtyřiděti
P. XLII. jahr Hfm.
22*

Kartasi jdiechu,	5	Cartassi also gnant do gingin in dem lant, di beroubtin dy Tatrer, daz mir ist gar vnmer.
taterščí spytáci biechu.		Der man gingin funf hundirt.
5 Na pět set těch lidí jdíeše,	10	Der leut sitin waz bisundirt.
a tento obyčej jich bieše.		Si warn gar wundirlich, do si gingin durch daz rich.
Klobúčky vysoké velmi jmějiechu,		Gar hoe hutil hattin dy, kurez gewant trugin si
ručho krátké a tobošky nosiechu.	15	vnd taschin mit den senckin.
Všickni v nohavičkách chodiechu,		Wan si woltin triinkin, in einem rinnendin pach waz in vil gach.
10 holi dlůhé v rukú drziechu.	20	Vnd wen si peteln brot, si nantin „gartas“ Got vnd ruften „Kartas wo“;
Když pítí chtiechu, s břeha naklůnmo pijiechu,		darvm hiz man si do Kartas mit dem nomen.
když chleba prosiechu, „Kartas boh“ tak	25	Vnd dovon so komen den Lunen dy bletir vf dem schilt stetir, di ouch Kartassi sint gnant.
mľuviechu;		Si sint in gar wol bekant darnoch dy lut mit irn sin.
pro to jim Kartasi vzděchu.	30	Vnd si komen an den Rin, furen si abir hindir sich.
Łomičstí Kartasa na ščít vzěchu.		
15 Ti ľudie, když Rýna dojidú,		
opět za sě pojídú.		

3 Kardaši Z. Kartazi L. Tartaři P.
do země jdíechu Z.
v zemi jdíechu J.

4 ti taterščí J. a to taterščí Ff.
ti thaterščí spehěři biechu Z.

5 na pět tisíc P. F. C.
hatten die Tatern ire speher aus-
gesent pey funff tausent Hfm.

6 a těch lidí tento obyčej bieše J. V.
a jich tento obyčej bieše L.
a tento obyčej jich bieše Ff.

7 Klobúčky vysoké ti lidé jmiechu
Ff.

Klobúčky ty vysoké V.
Klobúky vysoké J. Z.

9 v nohavicech Z.

9—10 v L. vypuštěny.

10 nosiechu V. Ff. drziechu J. Z.
waren gar behende und glenck,
dase ihnen das volck gern zusahe
Hfm.

11 z břehu(a) naklůnmo vždy pijie-
chu Ff. J. pichu Z. pjechu V.

12 Kartas boh Camb.

Kartas buoh Ff. L. J.

„Kartaz buoh“ tak mľuviechu Z.

Slovem „(pro)syechu“ opět se
počíná Camb.

„Kartas boh“ nedá se vysvětliti
z mongolštiny, jakož nám jeden
z předních znatelův jazyka kalmu-
cko-mongolského, prof. Dr. Bern-
hard Jülg v Innsbrucku, určitě do-
tvrđil. Jediný jazyk, který v té pří-
čině dává některé vysvětlení, jakož
se domnívám, jest cikánština. *Bokh*
cikánům značí hlad, a *kbrđas* jest
perfektum slovesa *kbr, kar*, dělati
(Miklošič Uiber die Mundarten u. die
Wanderungen der Zigeuner Europa's
V. Wien 1875). *Kartas bogh* zna-
menalo by tedy: „dělal hlad, nastal
hlad“. To jest rčení, kteréž se zcela
přirozenou měrou hodí k situaci člo-
věka o chleba prosícího. Kdyby se
výklad tento osvědčil, měli bychom
u Dalimila nejen nejstarší zprávu
o cikánech v Evropě, ale i také
nejdávnější památku mľuvy jejich.
Že cikáni s Tatarý za nástupcův
Džingis-Chanových do Evropy při-
šli během XIII. věku, toho se pro-
slulý badatel v dějinách byzanti-

ckých a italských, Karel Hopf, ve
svém spisku: Die Einwanderung
der Zigeuner in Europa (Gotha
1870, str. 30) dokládá jakožto
věci nad pochybnost vyvýšené.

13 Kartazi L. Kardasi Z.

14 v Z. vypuštěn.

Kartazě L. klobúk jich J².

Lomnickými míní se tu rod
rytířský *Košíkův z Lomnice*. Na
pečeti jejich, ježto 1852 neda-
leko Jičina byla nalezena, sku-
tečně vidí se vyobrazení muže
s dlouhou holí, s tobolkou a s vy-
sokou kuželovitou čepicí, odě-
ného krátkým krzmem a přilé-
hajícími nohavicemi, jakož kro-
nika naše popisuje Kartasa. Šířeji
o tom viz rozpravu prof. A. V.
Malocha v programu gymnasia
jičinského 1857.

14—15 dojiděchu — pojidechu V.
dojdú — pójdú L. Z.

15 opět skrze Čechy za sě projdú
F.

opět zase všichni pojđú Z.

Ach českého nedomyšlenie,		Der Behem, leidir, dez ich gich, groz vnbesichticheit, di wart in mit schaden leit.
jich nemůdré dopušćenie,	35	Ir vnwiz virhengniz wart in gar vnsuoz, daz si dy lute lizsin sten
že dachu neznámým ľudem po zemi sě túľati,		vnd in dem rich irgen, vnd si lizsin si sehin, vnd ir lant also virspehin.
20 svú zemi dachu komus spytati!	40	Ez wer billich gewesin, daz ir keiner wer genesin, vnd daz man irvorscht het, waz leut si do zcu stet weren gewesin.
Kací sú ľudie, bylo jim vzveděti,		Si soltin si nit gelesin, noch durch ir lant laszin habin.
skrzě svú zemi bylo jich nepuštěti.	45	Dovon so komen zcu schadin dez andirn iars zcu hant di Tatrer in daz lant.
Na léto Tateři pojídú		Vnd dy gingin dry wege. Vnd si gingin vmbedum di stet, als nach den irn, wan dy speher mit in *) furn.
a třmi prameny vnidú.	55	Leitin si mit nam vndir etlich Kuoniam, di stad irkrigtin. Di andirn angesigten dem von Vngirn mit strit vf einer wisin wit.
25 Jako po své vezde jdíechu,	60	Di drittin zcu hant virwustin Polaner lant. Si woltin nitis nit vristin vnd irslugen vel Cristin.
neb spytáci je vediechu.	65	Darnoch komen si mit irem her fur Olmuncz dy Tatrer vnd virderbtin an der stunt von Bohem dez konigiz sun. Doselbist sin pffegir vingin si mit irm her, vnd dyselbin vor der stat si virderbtin vil drat,
Jedni v Rusi Kyjova, města velikého, hoľuby		
dobychu,		
druzí krále uherského pobichu,		
třetí všě Polsko zhubichu		
30 a mnoho křěstanstva zbichu.		
Před Olomúcem sě stavichu,		
tu Tateři kralovicě ztratichu.		
Jeho pěstúny Tateři zjímachu	70	
a před městem je zväzachu.		

17 nedomněnie J.

18 ach (a) jich nemůdrého dopuš-
ćenie V. J. Z.

19 nemůdrým lidem V.

20 špehovati Z. ohledati P.
komusi L.

22 nepustiti V.

23 na druhé léto J².

23—24 na léto Tateři vnidú
a třmi prameny pojídú Ff.
vznidechu — pojidechu V.
vejđú — pojedú L.

25 jako po svej zemi vezde jdíechu

J.
jako po své Camb. po svém Ff. L.

jako psové J².

jako psi všudy jediechu Z.

„Jako psové“ patrně pošlo z ne-
dorozuměného nebo mylně čteného
„po své“.

26 nebo je (jich) špehěři vodiechu Z.

27 Jedni v Rusech Kyjova města L.

v Rusech Kyjova velikého Z.

v Rusích J. P. v Rusi Camb. V.

v Rusiech Ff. Kygow Hfm.

28 krále uherského Běle V.

29 pobichu V.

30 mnoho křěstan V. J.

mnoho křěstanův Z. L.

Po 30 v tom hroznú žalost učinichu Z.

31 Také před Olomúcem V. L. Z. J.
Olomuntz Hfm.

32 a tu Tartaři L.

32—33 Tu Moravšti kralovice ztratichu.

Toho s pěstúny Tateři zjímachu.

„Moravšti“ opr. m. Tateři. Ff.

Da erschreckten sy des kunigsz

sun gar sere, wen si viengen

seinen Zuchtmeister und punden

den fur die statt, den Christen

zu schande und zu laster. Hfm.

33 Tartaři L. zjímachu L. J.

zejmachu V.

V Camb. verše toho není.

*) MS. ir.

- 35 Že svého kralovicě nechovali,
pro to je nepřáteleóm na smrt dali.
Tateři se za se vrátichu,
před Vratislavem se položichu.
Kněz Jindřich proti jim vynide
40 tu velmi žalostně snide.
Na kopiu hlavu jeho Tateři nosiechu,
a všiučku zemiú hubiechu.
Tehdy Čechy, Tater se bojiecě,
neprázdní bychu, hrady činiecě.
45 Král Prahy zdiú je se hraditi
a s hradu cesty k řecě je se zdiú činiti.
Tateři všecko Polsko zhubichu,
až se před Kládkem stavichu.
Do Čech mnoho lidí z Němec přijide,
50 král s nimi mimo Žitavu na Tater yjide.
Tateři, když to vzveděchu,
za se se inhed vzpodjechu;
neb spytáci byli řekli, nikohého se nebáti,
kromě českého krále, toho nikoli nedočakávati.

LXXXIII.

O králiu (králi Ff. královi V) Václavovi a o cie-
sařovi (ciesaři Ff) Bedřichovi (Camb. Ff. V).
O ciesaři Bedřichovi a opatu z Fuldy (Z).

Ciesář Bedřich poslední snem zapovědě.
Jakž to král český brzo vzvedě,
k dvoru jede.

- 75 darvm daz si dez gutin
irs konigiz nit hutin.
Di Tatrér kartin wider,
si legtin sich vor Bretslab sider.
Henrich Broda gink gein in,
wundirlich virdarb sin schin.
80 Do trugin dy Tatrér
sin houbt vf einem sper.
Si virwustin daz gancz lant.
Di Behem fur[ch]tin si zcu hant.
Ein burk si balde bouetin
vnd Prag si vestlich muortin.
85 Czum waszir zcumwege also
macht man von der muor aldo.
Man sach gancz Polan
von den Tatrern wuste stan.
Vnd zcum iungistin mit ir graw
90 komen si kein Glataw.
Czu Behem sach man wandirn
vel lut von tutschin landen,
mit den der konig
durch dy Sittaw gink
95 vf dyselbin Tatrér.
Als schir si hortin von dem her,
czu hant dyselbin bozwicht
gobin dy flucht hindir sich,
wan dy virspeher daz leit
100 hettin in do vorgeseit,
daz si nimant fur[ch]tin woltin,
nur den von Behem si soltin
erbeitin mit nichte.
Davon si wurden gar enwicht.

LXXXIII.

Wi der konig gar vreisir
mit fur dem keisir.

Keisir Friderich der leste
gebot vf daz beste
mit gutin wiczin einen hof,

- 36 křestánóm na smrt dali P. F.
39 Jindřich Brada V. L. Z. J. P. F.
Heinrich Part Hfm.
proti nim vyjde L. Ff.
40 a tu žalostivě snide V. J. Z. L.
43 Čechové L. Z. J.
46 a s hradu třetie cesty zdi je se dělati
a dolóv k řece cesty dělati.
I dnes uzříš tě dvě zdi stojiece,
malými vrátcí na hrad jdúce
a opěť s hradu dolóv jdúce
na levici ruce Ff.
a hradu třetie cesty je se hraditi
Camb.

- a s hradu cesty k řecě zdi či-
niti V.
a s hradu k řece zdi cesty či-
niti L.
a s hradu cesty skryté činiti Z.
a s hradu cestu k Vltavě činiti
J.
und der kunig liess ein mawr
vmb Prag ziehen Hfm.
48 před Klskem L.
49—50 Do Čech mnoho lidí mimo Ži-
tavu jidechu L.
Do sambte des kunigs sun vil
volcksz Hfm.

- 50 s svými V. J.
52 zese (sic) inhed je pojechu L.
zase se inhed zdvižechu Ff.
53 zpytači L. nikoho Camb.
nikohého V. Ff. L. J.
53—54 neb špehěři dali jim byli věděti,
řkúc: „Nikohého se nebáti,
kromě českého krále, toho ne-
dočěkati.“ Z.
54 nedočakati L. J. V. nedočakávati
1 sněm V. L. Ff. J. Z. Ff.
2 k dvoru ciesařovu J.
k dvoru také tam jede Z.

- Tu se mnoho kniežat snide.
5 Mezi jinými tu opat z Fuldy bieše,
velmi se nastrojně jmějieše.
Ten s králem českým počě státi.
Je se opat krále třepati,
řka: „Bych u tebe seděl blize,
10 postavil bych tvój stolec níže.
Jměl by ve mně súsěda zlého,
učinil bych z tebe kralíka malého.“
Ojieř hosť, když to uslyšě,
přistúpi blíz, a vzdyšě.
15 Vzděv na ruku brněnú rukaviciú,
puči opata po líciú.
„Věz, pope, že s králem stojíš.
Proč svú řeč tolikú strojíš?
Snad si jměl pěstúna zlého;
20 neučil tebe, kak rucě držěti u ctného.“
Opat, přijem ránu po líciú,
protřev svú rukú kciciú,
do hospody jide
a viec kralíu na řeč nepřijide.
25 Přietelé kralíu dachu věděti,
že j'ho ciesař chce jieti.

- 5 daz der konig nach dem lof
von Behem gwar wart,
er ging darzcu vf der vart.
Vel furstin dar komen.
Vnd von Folde der apt mit nom,
der hilt sich gar hochverlich.
10 Dem konig von Behem stunt er glich.
Der apt den konig tastin wart,
czu im sprach er vf der stad:
„Woente ich bi der,
ich nidert din stul schir.
15 Du hettest^{a)} en nachgebuorn
an mir gar vngehuor.
Ich macht ein cleins konigel schir
vz der nach mines herczin ger.“
Ogerus^{b)} der neuchomen,
20 do er daz het virnomen,
er gink hinzcu
vnd erseuffctz ser du.
Einen ysirn hantschuch zcu hant
legt er an dy hant,
25 er slug den apt an daz mul.
„Wiz daz, pristir Paul,
daz du met^{c)} dem konige tust.
Er kumpt der nymer vmsust.
Worum claffes tu als vel
30 mit der predig zcu diszem zeil?
Du hast gehabt widir din er
ein boze lere,
der dich nit gelert hat,
wy du dich heut vf der stat
35 vor fromden herrin habin solt.“
Den mulslag der apt virdult.
Er wischte daz antliez mit der hant,
czu sinem huoz er gink zcu hant.
Czum konige kam er nymer,
40 durch dy red geslan ser.
Dem konige do zcu wiszin wart
von sin frunden vf der vart,
der keisir wolt in vahin.

- 4 a tu se Ff. V. J.
snide V. L. Camb. Ff. sjede Z.
6 nestorně V.
7 uda mu se s českým králem státi
L. Z.
mluviti V.
10 posadil bych P.
13 bliz to uslyše L. Ogierzzsz Hfm.
14 přistúpiv blize, i vzdeše Ff.
přistúpi k němu blize a vzdyše J.
přistúpiv k opatu blize, vzdeše Z.
16 pučiti = udeřiti.
i puči inhed Z.

- 17 řka: „Věz Ff. Vizi, že's P.
Věz, mniše J². Münch Hfm.
18 tolik Ff. svú řeči tolik L. J.
proč svú řeč tak velmi strojíš Z.
20 nenaučil J. L. naučil tě Z.
kak máš Ff. Z. kako státi J².
Po 21 silnú rukú danú J.
21—22 Opat, přijem ránu po líci,
protřev rukú svú kcici Z.
Opat přijem ránu,
protřev kcici svú rukú Camb.
22 protřev rukú svú kcici Ff.
uřev rukú svoji křtici L.
potřev rukú své lice J².

- 22—23 Potřev svoji křtici, do svého
domu jide J.
křtice, kcice (št = c) = dlouhé
vlasy nad čelem.
23 do své hospody L. hospý (sic) Z.
24 a kralovi na řeč viec nepřijide J.
Odtud německé přísloví: „Sieh
dich wohl für, dass es dir nicht
gehe, wie dem Abte von Fulda“
(Hanka).
25 kralovi Ff. L.
26 že ho ciesař myslí jieti Z.
zabiti J². chtieše jieti Ff.

^{a)} MS. hízest, B. hettest. — ^{b)} B. Otager. — ^{c)} MS. mer.

Král s svými je se raditi,		Der konig begund zcu gahin,
co by bylo z toho učiniti,	45	di sinen er rat vrogen wolde,
„že chce ciesař v Čechách a u Moravě šest		waz er darzcu tun solde.
měst jmieti,	50	„Der keisir wolt in Behem
		vnd in Mehern by nom
30 a pro ty mě chce jieti.“		ses stet habin;
		darvm wil er mich vahin.“
Páni řechu: „Toho jest dřiev nebývalo,		Du antwurtin dy herrin do:
ni se nem jest ot kterého ciesaře to stávalo.	55	„Ez waz vor nit also.
		Ez ist vns ouch ny geschen
Tiem-li ny chce porobiti?		von keinem keisir, dez wir iehen.
Než to bude, dajmy se zbíti!	60	Domit wil der keisir
		vns zcu dinst twingin ser.
35 Králiu, když nemóžeš z města jieti,		E daz gesche so gahin,
slušie-ť se hrdinsky jmieti.“		wer lazsín vns e irslagin.
		O konig, sent nit du
Ciesař inhed posla po krále,	65	vz der stat magist komen nv,
král přede-ň jide u mále.		ez zcimpť dich frutlich zcu habin.“
Jiným se káza přípravě jmieti,		Der keisir ruft mit nomen
40 řka: „Inhed chcem domóv jieti.“	70	dem konige fur in,
		der mit luczil ging dohin.
Když král k ciesařovi jdíeše,		Er gebot den andirn
plny ulicě lidí oděných vidieše.		mit im gewafent wandirn
Král před ciesaře v komniatu jide,	75	vnd sprach: „Er wen, wez er wen!
Ojiejř za králem v komniatu násilím vnide.		Wer wiln zcu hant heim gen.“
45 Ten v králově krzně obinut meč jmieše,	80	Do der konig zcum keisir gink,
tajně u sebe nóż nosieše.		er sach dy gaszin vm den rink
Král ciesaře za obojek je,		vol gewafentir lute.
a nóż k hrdľu přistavuje,		Do wart er fur[ch]ten siner heute.
		Er gink in dy kemnatin
		czu im, do wolde er sich beratin.
		Do gink Oierus nach im
		frutlich ouch hinin.
		In dez konigis mantil er truk
		ein swert virborgin vngefuk,
		ouch ein meszir er het.
		Den keisir der konig vf der stet
		ruckt bi dem druszil
		vnd greif im an den ruzsel.
		Er saczte im do vil snel
		daz meszir an dy kel.

27 s nimi L.

29 měst lepších Z. najlepších J².29—30 řka: „To mi dáno ot něho věděti,
že chce ot nás šest měst mieti
P. (Hfm.)

30 a pro to Z. Ff. L.

Po 30 Co tomu radíte vzdieti? Z.

31 Páni řku Z. vecechu J. L. Ff.

to jest dřieve nebývalo Ff. J.

32 to stało L. V. aniž se nám Ff.

33 Tiem ny myslí (chce L. J.) po-

robiti Z. J. L.

Tiem-ť nás chce podrobiti Ff.

34 radše zbíti Z. dámy se L.

dřieve dajme se zbíti J.

35 vyjiti Ff. vyjeti J. Z. již jiti L.

37 ciesař posla V. L. J.

po českého krále Z.

40 chceme Z. Ff.

42 v Z. vypuštěno.

Po 42 Někteři na-ň kýváchu,

a někteři jeho pykáchu P. F.

(Hfm.)

43 v komnatu Camb.

v komnětu vjide Z. přijide L.

do komnaty přijide Ff.

v komniatu J.

in sein kemnatten Hfm.

44 v Z. vypuštěno.

v komnatu Camb. komniatu Ff. J.

45—46 Tu v králově krzně skrytě

nesieše meč obinuje,

nóż také u sebe jmějieše;

toho i žádný nevidieše. Z.

46 u sebe nosieše Camb.

tajně jej u sebe Ff.

u sebe nóż nosieše V. L.

48 nóż mu k hrdľu připieraje Z. J².

ciesařiu je se mľuviti —	85	Er sprach zcu im vf der vart,
50 tehdy Ojiejř je se krále mečem brániti —:		di wil Oierus der zcart
„Ciesařiu, neb-ť jest tuto zabitu býti,		mit dem swert den konig
neb mě tuto ubezpečiti,	90	ret do gar kunlich:
bych mohl z města volně vyniti		„Keisir, du must hy virderbin
a po vóli do mé země jiti.“		odir mich hi beschermen,
55 Ciesař musi všě slůbíti,	95	daz ich gen muege vz der stad
což královi liubo, všě učiniti.		ledlich mit minem rad,
Král se ctiú z města vynide		vnd zcu minem rich
a tak do svých Čech přijide.	100	komen widir geweltlich.“
		Der keisir must daz alliz globin,
		vnd waz dem konige darobin
		lib wer, daz wolt er tun.
		Dovon der konig kom
		mit groszin eren vz der stad
		vnd quam also zcu Behem drad.

LXXXIV.

(Nadpisu není.)

Král, přizvav Ojiejře hrdiny,		Do ruft der konig sider
stúpí mu k dědině Bieliny.		Ogero, dem gesiger,
Ojiejř klánie do Čech přinese,	5	vnd virlech im also
tiem chudobu v zemi vnese.		czu Belyn dy erb aldo.
5 Ot té doby jechu se na turneje jezdit,		Mit Ogero gein Behem
neužitečné ztravy činiti.	10	stechin vnd turnirn kom,
Jechu se dětiných rúch a dekóv na koně		domit er zcu hant
krájeti,		bracht dy armut in daz lant.
by se dali v mnohých rúsiech viděti.	15	Ritin zcu den stunden
		in dy turney si begunden
		vnd vnnucz kost zcu machin,
		vnd kintlich decke zcu lachiu
		vbir dy roz zcu schauwen,
		daz si irn frouwen
		hobisch do irschin.

LXXXIV.

Do ruft der konig sider

Ogero, dem gesiger,

vnd virlech im also

czu Belyn dy erb aldo.

5 Mit Ogero gein Behem

stechin vnd turnirn kom,

domit er zcu hant

bracht dy armut in daz lant.

Ritin zcu den stunden

10 in dy turney si begunden

vnd vnnucz kost zcu machin,

vnd kintlich decke zcu lachiu

vbir dy roz zcu schauwen,

daz si irn frouwen

15 hobisch do irschin.

Po 46 Ciesař vece: „Dávno sem o tobě

mysliť,

až sem však tvé zlé vymysliť.“

Kráľ vece: „Ještě mne v oko-

vách ndržíš,

ni mě v své věži mučíš.

P. F. C. (Hfm.)

47—50 Ciesař vece: „Dávno, králi,

o tobě sem myslil,

až sem však tvé zlé umysliť.“

Kráľ vece: „Ještě mne v oko-

vách ndržíš,

ani mne v své věži nuzíš.“

To řka, ciesaře za obojek uje,

meč k hrdľu přistavuje.

Je (se) král tak mľuviti

a Ojiejř je se krále brániti L.

50 hájiti Ff.

51 neb-ť jest tobě Ff.

nebo tobě tuto V. L.

53 vyjiti Ff. jeti Z.

abych já mohl... vyjeti L. J.

aby z země a z města V.

54 a svobodně do své země přijeti Z.

a bezpečně J².

V. a L. tohoto verše nemají.

56 králi Ff.

57—58 Až z toho města volně vyjede

a do své země bezpečně přijede Z.

vyjede — přijede J.

58 a do Čech bez škody přijede L.

a tak do Čech vesele přijede J.

1 In marg. Varujte se turnajóv Ff.

pozvav V. L. poznav J².

O Ojijřovi z Fridberka viz Pa-

mátky VIII, 306.

2 stúpí mu k dědictví Bieliny Z.

3 klánie a turnaj L.

klánie a turnej V. J.

4 ten Camb. do Čech vnese Z.

5 na turnaje L. Ff.

6 neužitečné nrawy V.

neužitečné ztráty L.

7 krovóv na koně V.

rúch a krovem (sic) na koně L.

počechu dětinná rúcha a pokrovy

P.

rúch a krovuov, in marg. dekóv

Ff.

7—10 Jechu se dětinných rúch sobě

krojiti

a k tomu přikrovóv na koně činiti,

chtiee to za čest mieti,

že se dali v rozličných krajích

(sic) viděti.

Múdíř se jim počechu rúhati,

a že s jich koní lotři deky po-

čechu trhati. Z.

8 aby se dali v rozličném rúše

viděti V. L. J. Ff.

a proto dědiny zastávěti P.

Múďří sě jim vzdy rúhajú,
 že s nich lotři deky trhájú.
 Když by na užitečnú vojnu jeti,
 nejmiechu kde potřeby vzieti.
 Neuměju toho věděti,
 by mi kto ráčil povědieti,
 proč Čechy za lúdi stáchu,
 když turnejóv a klánie neznáchu!
 Jakž sě jechu v turnej jhráti,
 tak za nic počechu v boju státi.
 Že sú někteří dobří turnejníci,
 již sú v boju praví špatníci:
 všem turnejníkóm jmene toho nedávaju,
 však jáz jich dosti znaju.
 Pravie, nynější by lepší byli.
 By mi ciesaře třikrát pobili,
 až by pól třetieho tisiúce prstenóv s zbi-
 tých rytieřóv ruk po boju sněli,
 tehdy by v svej řeči pravdu jměli.

Di wisin si in irm sin
 dovon si virspottin,
 daz dy bubin in irn notin
 rich deck von in riszen,
 der si sich hettin gevliszin.
 Vnd do in ein hervart
 czu zcihin waz gespart,
 du machtin si bi irn tagen
 er notdurft halt nit gehabin.
 Wolt mir daz imant sagin,
 ich wolt sin gern vragin,
 worvm man dy Behem
 hat vir lut by nom,
 turney in Behem lant
 vnd ouch stechin waz nicht bekant?
 Als schir si in dem turney
 czu irspilen manigirley
 begundin in freudin,
 do begundens in den stritin
 nichtis nit zcu tuogin.
 Czu turney etlich fugen,
 di in dem strit sint gar virzceit^{a)}.
 Der nom si nit zeugeleit
 allen turneyern;
 doch ken ich si gern.
 Man spricht in zcu hern,
 daz si dy bestin wern,
 vnd daz wer gar war,
 ob si nur den keisir gar
 dristund bestrittin
 vnd daz nit virmitin.
 Si brechtin zcu den stunden
 czwei tusint vnd funf hundirt
 vingirlin von den irslagin
 rittern nv bi diszen tagin:
 so hettin si dy worheit,
 nur ir werkin gar bereit, vnvirzceit.

9 rúháchu *Ff.* V. porúháchu *J.* 16 když turneje ni klánie (ne)znáchu *V.* 19—20 Neb sú někteří dobří turnejníci,
 10 že s nich drahé krový lotři (lot- *L. J.* a jsú k boji praví špatníci *Z.*
 třeí *J.*) trháchu *V. J.* 20 ti-ť bývají u boji *J.* již jsú *J*².
 že s nich drahé deky lotři trhá- *L. J.* zpětníci, *in marg.* špatníci *Ff.*
 chu *Ff.* 21—22 všem turnejníkóm dobrého jména
 drahé krový lotři trháji *L.* 17 A když počechu *V.* 21—22 všem turnejníkóm dobrého jména
 v turnaj *L. Ff.* nedávají,
 11 a když (jim) budieše *Ff. V. L.* 18 tak za viťu počechu o boji státi *V.* 21—22 všem turnejníkóm dobrého jména
 bieše *J. Z.* tak za plešku u boji počechu státi *L.* 21—22 všem turnejníkóm dobrého jména
 12 kde koně *J*². tak s úsilím počechu v boji státi *Z.* 21—22 všem turnejníkóm dobrého jména
 13 toho verše v *L.* není. za šišku u boji *P.* za spíli *Ff.* 21—22 všem turnejníkóm dobrého jména
 nemnějiechu *Camb.* neuměji *V. J.* 24—26 By mi ciesaře třikrát pobili,
 neuměli *Ff.* neumiem já *P.* 24—26 By mi ciesaře třikrát pobili,
 13—14 Já neumiem toho povědieti, Neb sú někteří dobří turnejníci 24—26 By mi ciesaře třikrát pobili,
 by kto ráčil povědieti (sic) *Z.* *Ff.* 24—26 By mi ciesaře třikrát pobili,
 až by po boji tři tisiće prstenóv
 sněli s rukú zbitých rytieřóv,
 tehdy by, což sú mluvili,
 na své řeči právi byli. *Z.*
 25 Srov. hlavu LXVIII, v. 30.

*) MS. *virzceit*.

LXXXV.

O králově Václavově boju s synem (*Camb.*). O boji
 krále Václava s synem svým (*Ff*). O královu Vá-
 clavovu boji s Němci (*V*). O Václavovi, prvém
 králi, a Ctiborovi Múdrá Hlava (*Z*).

Král Václav šcedrý bieše,
 ale Němcě velmi plodieše.
 Pro to sě někteří páni proti králiu vzdrastichu
 a syna Přemysla proti jemu vzbudichu
 5 léta ot porozenie Jezu Krista milého
 po tisiúciu po dvú stú po čtyrech dcát osmého.
 Toho časa jeden šlechtic v zemi bieše,
 ten Ctibor „múdrá hlava“ slovieše.
 Toho rady v zemi poslušno bieše,
 10 však často nemúdrě mľuvieše,
 řka: „Jáz mohu radu i Bohu dáti;
 mohľ by mě rád v svú radu pojímati.“
 Opět řka: „Musil by Bóh mnoho mysliti,
 by mě mohľ chuda učiniti.“
 15 Ten kněz Přemysla proti otcíu vzbudi,
 a ten prvý s svým synem Jarošem krále vzrudi.
 I je sě kněz měst dobývati
 a svého otcě hanby hledati.

LXXXV.

Von konig Wenczlab
 dem milden biz in sin grab.

Konig Wenczlab
 mit siner richin gab
 waz milde biz in sin grab.
 Daz waz von siner richin habe.
 Er dy Tutschin al glich
 furzcoch in dem rich.
 Darvm sacztin sich in grim
 etlich herrin gein im.
 Si reicztin an der stund
 Przemizl, sin sun,
 nach Crist geburd gar
 czwelf vnd acht vnd driszig iar.
 Czu der zeit in dem lant
 waz ein lanther, gnant
 Stibor „clugiz houbt“.
 Gutir sin waz er beroubt.
 Dez geslecht al sampt
 waz furnom in dem lant,
 doch tets oft vnvizlich.
 Der Stibor sprach gar vrizlich^{a)}:
 „Halt Got mag ich geratin;
 ich mocht mich mit minen ratin
 czu sinem rat gern nemen.
 Vnd solt ez darzcu komen,
 min gerbin must Got gedenkin,
 wolt er mit mir vngruz schenkin
 vnd wolt mich arm machin.
 Dez wolde ich nit wol lachin,
 wan er nit darzcu tochte,
 daz er daz tun mochte.“
 30 Mit Przemizln er peiczť,
 den er gein sin vatir reiczť.
 Er gink mit Iarossio,
 sinen sun, dez erstin do
 vf den konig, vnd [der herzog] begunde
 di stet irkrigin czu der stunde;
 er suchte sines vatirs vbil vil.

1 štědrý ovšem *V. L. J. Z. Ff.* po čtyřicát *J.* po čtyrem dcát *V.* řka: „Musil by atd. *Z.*
 Wentzlaw *Hfm.* po třicěti *Z. P. F.* dľho mysliti *C.*
 2 v zemi plodieše *L.* 7 Toho časa *Z. Ff. J.* 14 by mě chtěl *Z.*
 v zemi rád plodieše *Z.* 8 ein edelmann, der hiess Cztibor (Sti- 16 vztrudi *J.* vzbudi *L.* zrudi *Z. P. Ff. J*².
 ale že Němci *J.* bor) Mudra Hlawa *Hfm.* první *Ff.*
 3 vzdrastiti sě — zježití, zprotiviti se. 11 Já-ť *Ff.* 17 kněz Přemysl *Z.*
 proti královi *Ff.* proti němu *J.* 12 na radu *P.* v svú radu bráti *Z.* 18 škody *J*². zľého *V. L. Ff. J.*
 4 proti jemu *Camb. J.* němu *Ost.* 13 Opět vecě *V. J.* řiekáše *L.* svému otcí škody *P.*
 5 syna božieho milého *Z.* Opět mľuvieše bláznivě, ježto mnohým bieše v divě, a otcova horšého vzdy hledati *Z.*
 6 po čtyrech dcát *Camb. Ff. L.*

*) MS. *wislich*.

	Všěcka země s knězem bieše,		Daz gancz rich waz vf daz zeil mit dem herczog stent, vnd der konig het
20	král Boršě a Havla a málo starých jmieše.	40	Borssen vnd Habelen vnde luczil altir mit en. Mit den der konig tracht vnd beschirmt sich, als er mochte,
	S těmi, jakž moha, král se bránieše,	45	abir der herczog do zcu hant reit vrilich durch daz lant. Di do mit dem herczog waren, di komen al gevarn, Borszen vnd Habelens lut
	ale kněz po zemi volně jezdieše.		si irslugin vf der wit. Vnd wo si ein Tutschin sahin, den wolden si zcu tode slahin; si behabtin in mit der hab vnd snitin im dy nasin ab.
	Ti, již tehdy s knězem biechu,		Borsz vnd Habel zcu hant gingin vz dem lant. Si brachtin mit in sider ein groz volk wider. Czu der zeit der herczog lag vor Brucks bi dem wag vnd Worsens gut brant. Di herrin gingin vf in zcu hant, si bestrittin in kunlich. Di czwen hern menlich rittin nach dem herczog, vnd ted recht sam er fluch, mochtin nit widirsten. Er gink mit sin gunnern dem vatir in sin gnade, Stibor nach dem bade mit sinem sun Iarossio vz dem lant zcoch do. Der konig sam ein grau lud den herczog zcu huos mit sinnen gunnern. Daz mal gab er in gern. Vnd do si vrolich aszin vnd an der tafil saszin vnd er lib sichir warin,
25	A kdež Němce potkachu,	50	
	inhed mu nos uřezachu.		
	Boreš s Havlem z země jedesta,	55	
	mnoho lidí s sobú přivedesta.		
	Tehdy kněz před Mostem ležieše		
30	a Boršovi sbožie žžieše.	60	
	Tu ta pány kněze podstúpista		
	a udatně j'ho pobista.		
	Ta dva pány jesta se za knězem jezdití,	65	
	kněz se nemože opravití.		
35	Kněz s svými pomocníky otcíu na milost jide,	70	
	jedno Ctibor s svým synem z země vynide.		
	Král káza svého syna s jeho milostníky		
	k objedu pozvati,	75	
	káza jim králový objed dáti.		
	Když za stołem vesele sediechu		
40	a sobú juž bezpečni biechu,		

19 s knězem Přemyslem L.	26 nos jemu V. L. J.	jednož-t Ctibor s svým synem
20 Chvala V. Cc. Z. málo starších J. Z.	tomu nos a uši Z.	Jarošem z země vynide L.
s sobú jmieše V. Z.	27 Boreš a Havel V. Boreš a Chval Z.	37 s jeho pomocníky V. s jeho věr-
Boreš z Oseka i z Risenburka (1231—	do Němce P. F. in teutsche lant Hfm.	nými P. k uobyedu Camb.
1276). Havel z Jablonného i z Lem-	jediesta Camb. jedesta L. V. Ff. Z.	37—38 Král káza k objedu syna svého
berka (1233—1253).	29 před městem L. vor Brux Hfm.	pozvati s milostníky jeho,
23 Tehdy ti, jenž L.	bi dem wag (wac), t. u jezera, které	a když se všichni sebrachu,
24 ti Boršovi a Chvalovi V. Cc.	bývalo blíž Mostu (ČČM. 1876, 732).	králový jim objed dachu Z.
zřiechu L. ti Chvalovi a Boršovi Z.	30 a Boršovo L. Z. J.	38 králův objed Ff.
královi a Boršovi P. Hawel und	34 a kněz nemože se jima obrániti Z.	39—41 A když za stołem sediechu
Bortze Hfm.	a kněz se nemože obrániti L.	a sobú ovšem bezpečni biechu,
žžiechu = statky obou těch pánu	36 cztibor swym zywotem Camb.	král posla jim bez hlav ryby sy-
ohněm hubili.	jedno Ctibor s svým synem ven vy-	rové Z.
25 a kdežkoli Z.	nide Z. z země vyjede J.	

	král posla všem ryby bez hlav syrové.	80	der konig liz dazcu varen; der sant dar grun vische er iclichim an*) houbt zcu tische. Do si daz sahin, daz man si wolt vahin, si saszin in vor[ch]te sere als dy ersrockin reigir. Dem herczogin si zcuretin vnde in mit silbern ketin also ser bundin vnd in domit virwunden. Abir daz andir her legit man in einen kerker. Di furstin ledig tetin den herczog vz den ketin, abir di andirn sach man nirgin wandirn. Si blibin dan noch mer, wen dry iar, in dem kercher. Di Tutschin sprachin willekum Stiboren mit sinem sun. Si schortin si vor vol, vnd ertin si gar wol. Darnach si in nach der stund virkouftin mit sinem sun dem konige zcu Prag, dohin man si darnach antwurte gebunden. Der konig in den stunden gebot vf dem Petrich den Stibor abstoszin glich sin houbt mit einem scharffin boum, vnd sin sun Iarossio vf der sted rad brechin. Der do wolde sprechin: „Ich mag halt Got geratin,“ der wez euch mit sinen tatin, nach dem sun fur den tot nit zcu ratin in der not.
	Uzřevše to, sedú jako zmámení vlkové.	85	
	Kněze stříbrnými okovami okovachu,	90	
	jiné všěcky u věži umetachu.	95	
45	Kněžata kněze z vězenie vypravichu,	100	
	ale jiní za tři léta u vězení bychu.		
	Němci Ctibora rádi přijechu,		
	bezpečenství mu dávajíc, velmi jej ctiechu.	105	
	Pak jej i s synem královi prodachu,		
50	do Prahy je svázána poslachu.	110	
	Král káza Ctiborovi na Pětříně prknem		
	hlavu dořív sstrčiti,	115	
	syna Jaroše na koło vzbíti.		
	Ten, jenž dieše, by mohl i Bohu raditi,		
	neumě sebe ni syna smrti zbaviti.		

41 surové V. L. Ff. J.	48 bezpečenství jemu dachu, velmi jej	čilo Přísl. Blahosl. (ČČM. 1829.
42 sediechu Camb. Ff. sedú V.	ctiechu V. welmy cztichu Camb	4. 69.) Srov. Rukověť k děj. lit. č.
sediechu L. sediechu J.	velmi jej ctiechu Ff. ctiechu L. J.	I. str. 189.
zmámení turové J ² .	ho ctiechu Z.	Do liess der konig dem Sti-
uzřevše to jako znamení (sic) vlkové Z.	49 Pak toho i s synem královi prora-	bor auf dem Petrzine dasz haubt
44 u věži vmetachu Z. J.	dichu V.	mit einen tylen abstossen Hfm.
45 z věže V. L. z okov J.	Pak ho i syna Ff.	51—52 Král káza nad Ctiborem vyníti
46 u věži biechu J. u věži bychu V. L.	Pak jeho i s synem králi Z.	popravu
ale jiní v věži za tři léta sediechu Z.	50 je svázány V. Camb. L. Ff.	a na Pětříně prknem strčiti mu
za čtyři léta P. u vězení biechu Ff.	je svázána J. jeho svázána Z.	hlavu;
47 Ctibora mile s synem přijechu V. L. J.	51 na Pětříně hlavu strčiti V.	a synovi jinak učiniti,
Ctibora Němci mile přijechu Z. Ff.	prknem hlavu stieti J. sstrčiti L. Ff.	káza ho na koło zbíti Z.
	Prknem Záviši hlavu strčiti rozkáza.	53 uměl raditi V. J. Ff.
	(Výb. II. 444.) Totě mu hlavu str-	54 sebe i syna L.

*) MS. ein.

- 55 Když Ctibor na smrt jdieše,
tuto řeč k liudu mluvieše:
„Kterýž chce zbýti všeliké strasti,
nerod' prsta mezi dřvi a podvoj klásti.
Jakž jistě věz, že tě uskrine,
60 takež vše přátely hněv mine.
To mieniu, ktož chce bez škody ostati,
nerod' u přátelskú svádu se uvázati.
Řci: „Svoji se psi hryzte,
a ciuzí nepřistúpajte.“
65 Že jest to pravda, svú smrtiú žehnach:
běda mně nebohu, že tak pozdě znamenach.“

LXXXVI.

Okřížovnících a o židech (Camb.). Okřížovnících a o židech pražských (Ff). O křížovnících a židech (V). O křížovnících, ješto do Čech přišli (Z).

- Tehdy křížovníci do Čech přišli běchu,
ti nad židy moc papežovu jmějichu.
Té moci velikým stříbrem dobyli běchu.
S sobú lidí mnoho jmějichu,
5 chtiéc ot židův veliké peníze brátí,
neb je všěcky zejmatí.
Král o tej válce počě netbati,

55 na popravu jdieše V. L. J. Z. Ff.
55—56 když Múdrá Hlava na Petřín
jdieše
lidem takto mluvieše C.
56 mnoho lidu Z.
57 Ktož chce V. L. J. Ff.
ktožkoli Z.
58 Nechtěj mezi dveři i podvoj atd. Z.
59 Jakož jistě vieš V. J. L.
že-t uskrine L.
uskrinu m. uskrípnu.
(Nákr. ml. stě. §. 96.)
59—65 u Hfm. nepřeloženo.

60 takež jistě věz, že přátely (přá-
telský J.) hněv mine V. L. J.
takež-t přátelské hněvání brzo
mine Z.
61—62 Těch dvou veršů v Camb. není.
To mieni(im), že ktož chce L. J.
62 ten se nechtěj v přátelskú válku
vázati Z.
v přátelskú radu, in marg. svádu
Ff.
63 a řka Z. řka J. hřizte L. vzdy
hryzte Ff.
Po 64 řci: „Proč přistúpište?“ L.

LXXXVI.

Czu der zeit in Behem dy
kreuczir komen, ich sag, wy.
Di hettin dez bobists gwald
obir Juden iung vnd ald.
5 Di gwald si zcu den stunden
mit groszin gut gewonnen;
mit in, dy si do hettin,
gewafint lut in den stetin.
Von den Juden, als wit, als dy werlt,
10 woltin si nemen groz gelt,
odir woldin si vohin
vnd si al irslan.
Der konig, als man gicht,
achte dez krigiz nicht.

65 zehnach Camb. žehnach L.
seznach V. J. Z. Ff.
66 mně (nebohému), že to tak Z. J.
1 přijeli běchu L. J. die creutz-
ger Hfm.
2 na židy Z.
3 mnoho stříbrem Z.
4 s sobú Ff. připravených V. Ff.
připravných L. J. Z.
6 zjímati V. L. J. zejmatí Camb. P.
zjémati Ff.
anebo všěckny židy chtiece zej-
mati Z.

^{a)} MS. by der tor. — ^{b)} MS. vor um.

- obojím řka: „Nechciu se v to uvázati. 15 Er sprach zcu in beidir sit:
„Ich wil mit wirm strit
Drž se každý svého práva;
gar vnvirworn sin.
10 ktož ostoří, buď jeho hlava zdráva.“ 20 Iclicher volge dem rechtin sin,
vnd wer gesigt, dem si irloubt,
daz er habe ein gesundes houbt.“
Král židóm ku brani pokynu,
Der konig gein Juden wink^{a)}),
řka: „Zbjete-li je, nepočtu vem za vinu.“ daz er si wil mit ir dink
beschirmen nacht vnd tag.
Židie tajně oděnie a lidí dobychu. 25 „Ob ir si irslahit,“ er sprach,
„ich wil vch kein schuld gebin.“
Do woffintin sich dy Juden ebin
vnd gewafint lut si bittin,
vnd dy cruzir do bestrittin.
15 židové křížovníky pobichu, Gein zcwen hundirt si irslugin
Deutschir mit vnfugin.
na dvě stě Němcův tehdy zbichu. 30

LXXXVII.

*O světiej Zdislavě skončení svatém (Camb.). O svě-
tiej Zdislavě skončení (V). O skončení svatě Zdi-
slavy (Ff).*

- Léta ot narozenie Jezu Krista miľostivého 5
po tisiúciu po dvou stú po pěti dcát druhého
svatého života paní Sdislava s světa snide,
pro niuz pracným veliká útěcha přide.
10 Pěť mrtvých vzkriesila,
mnoho slepých prosvietila,
chromých a maľomocných mnoho uzdravila, 15
nad jinými pracnými veliké pomoci činiła.
Sta se, že pan Vseslav, šed k židóm, ži-
dovku podávi,
20 pak žid, v dóm jej přiľúdiv, do smrti jej
zadávi.

8 řka: „Nechci Z. v to vázati J.
9 Řka: „Drž atd. V. L. a řka Z.
11 k bránění Z. ku bránění L. Z.
k obraně P. k brani Ff.
12 ztete-li Z. zbijete-li V. L.
nepočtu-t vám Ff. vem L. vám Ost.
13 a lidí dvorských J.
das Hoffgesinde Hfm.
15 židové V. Camb. L. Ff.
židé J.

1 miľého V. L. J. Ff.
2 po padesáti Z. čtvrtého J.
3 svatého života žena, Sdislava ta ctná
paní, s světa snide V.
svatá Zdislava s světa snide Z.
svatého života žena, paní Zdislava
Ff. L. J.
Zdislava Camb. a Ost. Ždislava Ff.
Zdiszlawa Hfm.
4 přijide V. L. J. Z. Ff.
5 boží moci jest vzkriesila V. L. Z.
Ff. J. kriesila Camb.

6 k tomu... osvietila C. Z. J.
7 maľomocných mnoho očičila,
chromých a mnoho jiných uzdra-
vila F. P.
8 veliké poty V. veliké divy činiła L.
divy činiła Z.
9 Vzslav C. Vseslav Ff. Camb.
Vojslav L. Zdeslav Z. J. Sdeslav
V. Wsseszlav Hfm. přišed V. L. Ff. J.
9—18 v P. a F. vypuštěny.
10 vlúdiv J. Z.

^{a)} MS. kein iuden wink.

- Přítelé jeho pomstichu
a pro-ň mnoho židův zbichu.
Král ty všěcky chtieše zbití,
musicu všickni z země jíti.
15 Pak miłosti královy dobychu
a s židy se umluvichu.
Ale židy že bítí směli,
proto sú koblúk židovský na šcít vzěli.

LXXXVIII.

(Nadpisu není.)

- Tehdy se sta krále říšského volenie,
pro to král tam posla tři pány neléně:
Hrona z Náchoda, Smiła Světlického
a pana Havla Jabloňského.
5 Hron tu byl v radě ze všech múdrějši nazván,
pro to mu říšským králem černý lev na zla-
tém šcítě dán.
Havel ratišcem doby poľovického,
pán Smiř kláním doby za znamenie kapra
červeného.
Tehdy Uhři Moravu zhubichu,

- 11 Přítelée přitele J². C. Přítelé toho na židy pomstichu Z. přítelé toho pomstichu L.
13 Proto král ty pány chtieše zbití Z.
14 A proto musicu J.
17 zbití Ff. Z.
18 koblúk Camb. J. V. Ff. klobúk L. klobud Z. wnasczyt Camb.
1 řečského V. rzyšského Camb.
1—8 v P. a F. vypuštěny.
2 na volenie L.
3 Smiła Zmetlického V. Cc.
3—4 Ron von Nachotten, Smyle von Swietlitz vnd Hawel von Jablontz Hfm.
4 Jana Jabloňského V. Cc.
Jana Světlického C. Jabloňského L.
5 ze všie rady (múdrějšim) V. L. Hron byl v radě přemúdrý pán, ve vši radě najmúdrějši nazván. Z.
6 rziczky... na zlatém šcítě V. Pro to jemu říský král černý lev v zlatém šcítě dal Z.
7 mit der glefen Hfm.
8 V Camb. „červeného“ chybi; taktěž tam není verše 9. a 10. až po „Přemysla nikděž“.
Kapra černého Ff. swartzen Karpfen Hfm.
Srov. rozpravu o štítech starých rodův českých v Pam. X, 633.
9 Druhého léta P.

*) MS. dort. — *) MS. geteltn.

- 10 ale Uhři kněžě Přemysla nikděž nezwichu.
Kam se jedno obrátiechu,
vesde Přemysla uzřiechu.
Tomu se Uhři velmi diviechu,
a škodu ot něho velikú jmiechu.
15 A když Čechy přijidú,
Uhři tajně z země vynidú.

LXXXIX.

Od druhého Přemysla, krále pátého českého (Camb.).
Od Přemysla druhého, krále pátého českého věr-
ného (Ff). Ot druhého Přemysla, krále pátého (V).
O knězi a králi Přemyslovi (Z).

- Toho léta král Václav snide,
po něm Přemysl jako krásný květ pojide.
Jako róziu prostřed lúky postavi,
takež Bóh českú zemi Přemyslem oslavi.
5 Krásné nrawy ovšem jmieše,
životem hrdinským bieše.
V radě netrěba múdrějšieho,
z mladu nikděž kniežete šcedřějšieho.
Uměl rozuměti každému stavu,
10 směje se, každému pokloni hlavu.
Prvú vojnu na Prusy učini,
z pohan mnoho křestan zčini.
Tehdy bavoršcři zloději do Čech jezdiechu,
mnoho nepodobizny činiechu,

- 10 v L. vypuštěn.
Kam se koli Ff.
12 vezde Ff. vezde L.
12—14 opět v Camb. nejsou.
13 velmē Ff.
15 Čechové Z. J. přijidechu V. přijidú L. přijedú Z. přidú Ff.
16 vynidechu V. vyndú L. Ff. vyjedú Z.
2 jako raní květ V. J. Z.
5 kázané nrawy J².
6 a životem hrdinný bieše Z. životem hrdinným L. J. životem hrdinský Ff.
8 z mladu V. za mladu L. J. z mládí Z. za mládí Ff. nikděž Camb. V. L. V Camb. slovo „z mladu“ vypuštěno.
10 poklonieše V. L. Z. Ff. J.
11 První Z.
12 křestan V. J. křestanov Camb. Z. Ff. Verše toho v L. není.
13 Bavoři zlodějsky V. L. Z. J.
14 a mnoho nepodobného V. Z. a mnohé nehody J. a mnohé nezdobizny J². nepodobizny, in marg. nepodobně Ff.

*) MS. wiszin. — *) MS. lachen, B. neiget.

- 15 i veliké pány jímáchu,
panie i také panny bráchu.
Tehdy kněz vévodě je se žalovati,
vévoda nerodi svých ukázati.
Sta se, že těch Bavor blíz tři dceti jechu,
20 zsadivše je po rád, hlavy jim sěčechu.
Uzřechu, že jeden na pěti na dce let ošedivě,
čakaje své smrti strašlivě.
Však j'mu neotpustichu,
s jinými hlavu spudichu.
25 Opět je se kněz žalovati,
vévoda o tom počě nic netbati.
Kněz mlád mladého se skutka dopusti,
u mále vněd u Bavor, oheň pusti.
Pól země popelem postaví,
30 prostřed Bavor své stany zstavi.
Sebrav se vévoda, káza kněziu povědieti,
že chce z jutra s nfm boj jmieti.

- 25 Si tetin vil vnbillichis,
herren vingin si des richis,
ir vrowen vnd er iungfrowen
ruckten si zeu schauwen.
Der herczog clagt dem herczog,
30 er wolt dy sinen mit bezirn doch.
Ez geschach den Beyern ein dink,
daz man ir wol driszig ving
vnd saczte si nach einandir,
daz en wer deste bengir.
35 Man slug in dy houbt abe.
Do waz einer vz in grabe
von funfezen iarn,
daz sach man dem widirvarn.
Mit furchten leid ir^{a)} den tod,
40 doch quam er nit vz der nod.
Man virtrug im dovon nichte,
ez^{b)} wart mit im ouch ein wicht,
man slug im ouch [ab] daz houbt;
daz wart vbir in irloubt.
45 Der herczog dy virebil clagt,
daz den von Bemen wol behagt.
Er acht sin gar clein,
daz do wol im^{c)} schein.
Er beging ein iung tat
50 mit sinem toretin rad.
Er gink ein wenig gein Beiern
vn vndir den meiern
liz er daz fur in daz lant,
also daz ez halb zeu hant
55 zeu aschin wart virwandelt.
Sine zcelt er do handelt,
di er in Beiern mittin
saczt do mit vnsittin.
Der von Peiern in den tagin
60 bot dem herczog sagin,
do er sich gesampt het^{d)},
„er wolt morgin vf der stet
mit im zeu hant stritin“.

15 gmachu *Camb.* jímáchu *Ost.*
15—16 v *Z.* mezera.
16 panie i panny *V. L. J.*
18 svých lidí kázati *Z. J.* (trestati).
19 těch Bavor *L.* Bavorov *V. J. Ff.*
blíz k třidceti *Ff.*
19—24 v *Camb.* mezera.
20 stavivše je po rád, hlavy jim
stěchu *Z.*
zsadivše je na rád, hlavy jim
stěchu *L. Ff. J.*
21 Uzřechu, že jeden v patnáctém
létě ošedivě *Z.*

na pěti na dce letech *L.*
uzřevše, že jeden na pěti na
dce letech *Ff.*
jinoch ošedivě *J.*
21—24 u *Hfm.* nepřeloženo.
22—23 čekaje smrti strašlivě;
však proto neotpustichu *L. Z.*
24 hlavu jemu *Ff. L. Z.*
Po 24 Tiem Bavor nemožechu uhroziti,
opět se jechu do Čech jezdit.
P. F.
Tiem Bavor nemnoho uhrozichu,
opět jiezdy do země činichu *C.*

25 z násilě žalovati *V. L. Z. J.*
Ff.
27 kněz mladý *Z.*
28 vjev *V. Z.* vjed *L. J.* vyjed *Ff.*
v zemi pusti *L. J. Ff.*
v mále jev, po Bavořich *P.*
v Bavor *J. L.* do Bavor *Z.*
29—30 v *Camb.* vypuštěny.
30 země bavorské *V.*
32 že chce zajtra boj s ním jmieti
V. L. J.
že chce z jitra (zajtra) s ním boj
vzieti *Camb. Ff. Z.*

^{a)} B. er. — ^{b)} MS. er. — ^{c)} B. wol von im. — ^{d)} MS. hettin.

- Uzřev kněz, že nemož s ním boje vzieti,
sám šestý na dce je se k Rakúsóm běžěti.
35 Čechové kázachu za sobú střělcóm státi,
sami počěchu se k městu Cyrndorfu bráti.
Nepřietelé se všech stran Čechy ostúpichu.
V Cyrndorfu most Bavoři podrubichu,
tak jakož ledva stromieše
40 a div že neletieše.
Nepřietelé brzo přispěchu
a k tomu městu Čechy připřechu.
Když české vojsko toho města dojde,
a když po mostu pojide,
45 tu se most s nimi propade,
mnoho dobrých v řeku upade.
O jiných zažhú město Bavoři;
již sú tu byli, vědie-t praviti o tom hoři.
Musichu Čechové vévodě sliúbiti,
50 že, kdež káže, chtie se postaviti.

- 65 Der herczog wolt nit beitin
vnd sach, daz er nit mochte
noch zeu stritin tochte.
Er vlouch mit sechzen^{a)} glich
fur sich ab gein Ostirrich.
Do gebotin dy Behem
70 den schuczín nach in sten.
Si iltin gen Zeundorf ser.
Do wart daz bemisch her
von den vintin vmgebin.
Bi Zeundorf sach man strebin
75 di Beirn, dy do velslich
di bruk also ienslich
vnd diplich vndirhibin,
dovon dy ioch clibin
mustin vnd spaltin.
80 Si mocht sich kum gehalten.
Ez waz do bisundir,
daz si nit vil, ein wundir.
Di Beirn kamen drat,
di Behem iltin zeu der stat.
85 Do daz bemisch her
eilt zeu der stadt ser,
vnd do es quam vf dy bruk,
aldo zcubrach er^{b)} der ruk.
Di bruk vil vndir in
90 nach irm clein gwin
von der bozin Peirn sin.
Velslich rittin nach in,
si zcuntin ouch dy stat an,
daz dy andirn icht von dan
95 quemen mit dem lebin.
Si kundens sagin ebin
di Behem^{c)}, dy do warin,
der vreuntin ez ist widirvarin.
Di Behem mustin do
100 dem herczogen globin so,
daz si sich steln woltin,
wo si hin soltin,
vnd wen ir in gebot.
Nach derselbin not,
105 do si ledig warin,

33 že nemuož s ním boje mieti *Z.*
34 sám šestý na dce L. sám sedmnáct
poče *Z. J.* sám dvanáct *P.* ve dvú-
náct *J.* sám šestnáctý *J. Ff.*
35 za sobú *Ff.*
36 Czyndorfu *V. J.* Tyndorfu *L.*
Czyndorfu *Z.* Cyrendorfu *Ff.*
Zendorfu *C.* Czindorf *Hfm.*
(Mühldorf nad Innem).
37 obstúpichu *Camb. L. Ff.*
ostúpichu *V. J. Z.*

38 V Cyrendorfu *Ff.* v Czindorfě *Z.*
w Czyndorfu *J.* u Tyndora (sic) *L.*
most Bavoři podrubichu *V. L. J. Z.*
porubichu *Camb. Ff.* podtěchu *J.*
39 stromieše *Camb.* tak že ledva stro-
mieše *L. V. Cc.* tak že jedva stro-
nieše *Z.* tak že ledva strnieše *P.*
stojieše *Ff. J.*
stroměti = strměti.
40 neleše (sic) *L.*
41—42 v *Camb.* mezera.

42 a k tomu mostu (*J.*) Čechy při-
tištiechu *Z.*
přihnachu *Ff.* také přistúpichu *Ff.*
43—44 dojde — pojede *Ff. Z.*
44 a po tom mostu pojide *Z.*
45 most se s nimi propade *L. Z. J.*
46 dobrých lidí *Ff. L. Z. J.*
47 O jiných = okolo jiných.
zajžhú *Z.*
48 kto sú tu ... o hoři *L. Z.*
50 tu se mají postaviti *Z.*

^{a)} MS. selczem. — ^{b)} B. ir. — ^{c)} MS. Beirn.

Vypraviv ľudí, kněz silně do Bavor jide,		man sach widir varin, daz der furst gen Beiern gink, do er ted ein virebil dink. Er schied von dan nit,
z země dříve nevynde,		biz er daz lant bracht enwicht vnd in aschin virwandelt. Vil burg er vbil handelt, do in het nach gedurst, di er do zcu mal virwust.
až všiu zemíu popeřem postaví,	110	Hohe burge stunden, di dy Behem funden. In kurzir zeit gebundin vf den burgin vnvirsunnin vel lut virbrunnen, di do peirsch kunden. Czu denselbin stunden wurdin si den hunden, di do sturbin vor hungir.
mnoho hradův pustých ostavi.		Wan der von Behem bisundir der hervart wol vf der stet czen nach einandir tet. Als lang er lebt darnach, er nam albech rach, vnd zcech sines schadin von dem pruk absagin. Darvm si dez tufils lon enphingin do mit siner kron. Do virschid bischof Nielaus, noch im Iohannes bischof waz.
55 Hradi velmi vysokí stojiechu,	115	Herczog Przemisl nam czu e Margaretam. Er besaz nach ir Ostirrich gar schir fur dy morgingabe.
a u malých časiach Čechy jich dobudiechu.		
A na hradiech Bavor mnoho tehdy zhořělo		
a mnoho pak hladem zemřělo.	120	
Neb těch vojn jest kněz blíz deset učinil,		
60 a donadž byl živ, svú škodú je vždy vinil.	125	
Mnoho dobrých pánův, své hrady ožehem		
zavrúce,		
s svú čeledíu biechu v Čechách, a žebřúce.	130	
Toho časa biskup Mikulaj s světa snide,		
po něm Jan šcedrý na biskupí stolec vznide.	135	
65 Kněz Přemysl Margaretu poje,		
po niej věně Rakúsy obje.		

XC.

O naháčích (Camb.). Tuto o naháčích (Ff). O naháčích, bludného lidu škáředého (V). O naháčích, ješto do Čech přišli (Z).

Léta ot narozenie syna božieho
po tisúciu po dvú stú po pěti dcát devátého

51 vyplativ lidí, kněz P. vyjednav lidí, kněz F. jede L. Z. J. Ff.	61 ožehem zavřiti — vypáliti. Vil herren ire vesten anziuntten Hfm.
52 nepojede L. nevyjede Z. J.	61—62 Mnoho dobrých pánův, ožehem zavrúce
54—62 v Camb. mezera.	hrady své, byli v Čechách žebřice Z.
55 Vysoce hradi velmi stojiechu Ff. vysocí ovšem J.	62 a žebřice Ff.
56 u malém času Čechové J. Z. a v malém času Čechy (Ff.) jich dobýváchu L.	63 Opět Camb. biskup Mikuš P. Mikuláš Z. Nickusch Hfm.
59 vojn V. Z. vojen L. J. Ff.	64 na biskupí stolici L. na biskup- ský stolec J. na biskupstvie Z. wunderlich Jan Hfm.
60 a donadž L. Ff. doniž Z. donudž J. Bavorý viniž Z.	

XC.

*Von den, di in der buz
gingin mit dez tufils gruz.*

Von Gotes geburt herabe
czwelf hundirt gar
vnd dar nach nuen vnd funfczig iar,

65—66 u Hfm. položeny před počátek této hlavy.
66 a po niej u věně V. a po nije u věně J. a po ní u věně L. po nie u věně Ff. a po ní vzě Rakúsy v věně oboje Z.
Dáti jiež chei panstvo věně. Lv. Leg. o sv. Dorotě.
2 padesátého devátého Z.

blud starý novým činem na javo vynide	5	ein altir irrsal vnd der sel ein swer val vndir einer neuwen tat waz czu licht komen drat, in dem vorgnantin iar czu Behem quam fur war.
a toho léta do Čech přijide.		Do gingin blose leut durch daz gancz lant wit, di indecktin dy ruck vf er cleins gluek vnd slugin sich mit geisziln den ruk vol kreisziln. Si stracktin sich in daz kot, vnd daz waz der sel tot. Gotis dinst si smecktin, di pristirschaf si echtin.
5 Naháci tehdy pojídú	10	Si sprachin: „Vnsir buozze ist der sel suzse vnd beszir, wen vwir schrein.“ Si hiszin laszin sin Gotis ampt vor nit, vnd daz tetin dy luet. Di bemisch [h]errin sohin si von verrin also durch daz lant gen. Si sprachin zcu den:
a všiucku zemíu projídú.		„Wi turt er daz getun an vnsir wiszin iczun?“ Mit in gingin si bi nom vnd slugin sich alsom. Di frouwen in irn scharin sach man alsam gebarin. Si tetin als di gouch vnd geisiltin sich ouch. Hettin si gewolt, daz ez der sel frumen solt, so soltin si ez bi tagin czu buz intphangin habin
Ti, svůj chřbet obnažiece,	15	
biči tepiechu, u blátě ležiece.	20	
Tu službu božiu tupiechu,		
10 i také kněziu haniechu,	25	
řkúc: „Naše jest lepší pokánie, než vašě nemúdré voľánie.“		
I kázachu božiej službě přestati, a to se musieše státi.	30	
15 Češčí páni, uzřevše je tak chodiecě, proč to činie, nevěducě, takěž se, s nimi chodiec, tepiechu.	35	
Paní, v svém plučě chodiec, též činiechu.	40	
By byli chtěli užitečno duši jmieti,		

3 na jevo vznide Ff. J. L. Z.	a'ni se bičují, u (v) blátě ležiece,	11 a kněžím řkúc Z.
5 die pusserer Hfm. pojidechu V. Naháci (pojídú J.) pojídú L.Z.Ff.J.	počechu s nimi choditi, a s nimi se nazi bítí.	13 božie služby J. L. Z.
6 v Camb. schází. projidechu V. projdú L. Z. Ff.	Panie v svém pluce jdiechu a též v zátvoře činiechu. Ti naháci, když Rýna dojdú, (Ale když Rýna ti naháci dojidechu P.) tu ohněm všickni sendú (sjidechu P.) neb na ně zvěděchu, že kacieři všickni biechu. Ti boží službu tupiechu, a knězie haniechu.	14 a to se vše musí státi Z. J. 15 uzřevše to, že tak chodiece V. že tak chodie, se tepúce J. 16 nevěducě, proč to činiece L. proč to činie, nevědiece Z. 17 takež, s nimi chodiec, též činiechu a se tepiechu Ff.
7—10 Ti chřbet (svój) obnažiece, biči se tepiechu, u (v) blátě le- žiece. (Ti) boží službu tupiechu, a knězi haniechu. V. Ff. L. Z.	Kdežkoli v službu přijdiechu, by božie služby přestaly, tomu chtie- chu. C. P. F. (Hfm.)	18 panie, v svém řádu jdúc, atd. Z. panie, ... chodiec s nimi Ff. panie, v svém luce (pluce L.) též či- niechu J. L. v svém hluku J. plučě Camb. V. L. Ff.
8 se tepiechu J. „u blátě ležiece“ v Camb. vypuštěno.		
8—26 biči tepiechu, v blátě padajíce. Páni z Čech, uzřevše naháče (je) chodiece,	10 a knězi velmi haniechu J.	19—20 v Z. chybí.

- 20 bylo jim to od kněze za pokání vzieti.
 Ale ti první naháči zlý úmysl jmějichu,
 45 neb pro črta Lucipera, by na svůj stolec
 všeš, to činiechu.
 Když to na ně Římené vzeděchu,
 50 všem ohněm jako kacieřóm životy otjechu;
 25 neb sú kacieři byli,
 55 svůj tajný bľud tak zjevili.
 60

XCI.

O uherském boji a o královej Margarety rozvodu z Rakús (Camb.). O boji uherském a o rozvodu králové Margrety z Rakús (Ff). O uherském boji a o králové Magretě (V). O válce uherské (Z).

- Pak kněz jide na Bělu, na krále uherského,
 na svého nepřítele dávného.
 Když Čechy u Stožce ležiechu,
 hrabě z Cyrdika a Weyzové na jjezdě biechu.
 5 Na ty Rakusicě Plavecí udeřichu,
 10 ti mnoho Rakúsóv zbichu.

- 20 bylo jim to ot kněze u pokání 25 neb sú kacieři líti Feriani (t. j. Lucif-
 přijeti *Ff. J. V. L.* feriani) byli *L.*
 21 ti naháči první *Ff.* neb jsú kacieři Luciperovi byli *V. Z.*
 ale ti naháči *J.* neb sú kacieři Luciferiani byli *Ff. J.*
 22 čerta *Camb.* 26 svůj tajný bľud tak sú byli ohlásili
 nebo pro čerta Lucipera to či- *Ff. L. Z. J. V.*
 niechu *Z.*
 aby je na svůj stolec vsadil *J.*
 22—23 Neb to pro Lucipera činiechu 1 na Běli *V.* na Bieleho *Z. J.* (t. j.
 a pro črta, by na svůj stolec na Belu IV.).
 všeš, to činiechu. *Ff.* Potom kněz *L. J. Z.*
 jede na krále uherského *J.*
 23 Rzymyene *Camb. V. Cc.* 2 dávného *Z. L.*
 Římené *Z. L. J.* Rýněné *J. Ff.* 3 ustozczye *Camb.* v stožce *Ff.*
in marg. Římené *Ff.* Storscze *V. Cc.* wstoczzye *L.*
 24 oněm *Camb.* ohněm *Ost.* v Stoczcie *J.* u Střehomě *Z.*

XCI.

*Wi konig Ottakir gecront wart.
 vnd gein Vngir gesigt vf der vart.*

- Der herzog gink darnach
 gein Vngirn, do er sach
 konig Wilen, sinen vient.
 Vnd do dy Behem login sent,
 5 di grebin tetin vreis
 do ein grulich reis,
 der von Schomborg gnant,
 vnd der von Zcamborg zcu hant.
 Vf dy Osterrichir
 10 di Vngirn ruftin ser,
 si irslugin ir gar vel.

Stožec, něm. Staats, osada rakou-
 ská jihovýchodně od Lavy.

Čechové *Z. J.*

- 4 zczyrdyka a weyzowe *Camb.*
 z Czyrdhika a z Weyzowie pany *V.*
 z črdiha a weyzowie *L.* weyzowie *J.*
 z Czyrdicha a z weizowa *Z.*
 z Cirdeka, *in marg.* Hardeka *Ff.*
 (hrabě z Hardeka, páni z Meissavy).
 5 Na ty rakúští plavci *L.*
 Plavci, rus. Polovci, maď. Palóc
 (Kumáni). Dobrovský v Č. Č. M. 1827,
 I. 122.

- 6 a mnoho Rakusicóv zbichu *L. V. J.*
Z.
 dobrých lidí zbichu *P.*

- Pak Čechy a Uhři proti sobě jidú,
 o řeku Moravu se snidú.
 Uhři na tom místě dva dni státi slúbichu,
 15 a Čechy za se vstúpichu.
 Uhři své viery nesdržiechu,
 20 té noci na Čechy udeřiti chtiechu.
 A jakž brzo Moravu přebředú,
 inhed na Čechy pojedú.
 25 Kněz český na Uhry se vráti,
 je se s nimi bojovati.
 Róžě najprvé Plavcě pobi,
 Boreš uherského krále vozóv doby.
 Když ty vozy domov přiveze,
 20 svatého Jana Křstitele mezi klénoty prst
 naleze.
 Ktož by chtěl ten svatý prst viděti,
 na Osěcě mohl by jej ohledati.
 Tehdy kněz český ctně krále uherského pobi,
 mnoho měst a hradóv doby.
 25 Kněz Rakúsy po ženě jmieše,
 ottud do moře vše země držieše.
 Potom se kněz koronova
 a tiem svú čest všiu osnova.
 50 Margareta sobě dosti let jmějieshe,
 Darnach ezu einem andirn zcel
 gingin Behem vnd dy Vngirn
 gein einandir mit hungir.
 15 In der March, dem waszir,
 chom zcusammen daz*) her.
 Di Vngirn lobtin an der stat
 czwen tage sten bi dem pfat,
 di Behem wichin hindir sich.
 20 Di Vngirn hiltin ir trw nicht;
 desselbin nachtiz mit spehen
 si woltin ruckin vf dy Behem.
 Als schir si dy March vbirswembtin,
 di Behem nomen si zcu hendin.
 25 Der von Behem vf der stat wart
 vf dy Vngir widirkart.
 Er begunde einen strit
 mit in nemen vf der wit.
 Do zcum erstin vbirwant
 30 di Ros, [di Ungirn] blibin alzcu hant.
 Her Worss, der kun degin,
 erkrigt dez konigiz wegin.
 Do er dy wegin heimbracht,
 ezu dem schacz er ser gacht.
 Do vant er sines herczin ger,
 35 Sand Iohannes dez toufir vinger.
 Wer den heilgin vinger
 iczund zcu sehin ger,
 der quam ezu Ossek in daz clostir,
 40 er mag en schown, da ist er.
 Der herczog doselbist vbirwant
 den konig von Vngirnant,
 er gwan vel burg vnd stet.
 Ostirrich der herczog het
 45 nach dem wib zcu morgingabe,
 vnd von dan daz waz sin habe:
 er besaz alzcu hant
 biz an daz mer al lant.
 Darnach wart er gekront,
 50 sin ere er domit schont.
 Dy konigin Margareta
 het manik iar da,

- 7 jidechu *V.* jdú *L.* jedú *Z.* 16 i je se s nimi boje bráti *V. L. J. Z.*
 Čechové *Z. J.* pojedú *J.* 17 Ruozie *Camb.* einer, der hiess
 8 snidechu *V.* sejdú *L.* sjejdú *Z.* Roze *Hfm.* (Wok z Rožemberka).
 9 slúbili *V.* 18 wuozow *Camb.*
 10 Čechové *J.* postúpichu *P. F.* Boreš (hl. LXXX, 30).
 vstúpichu *Ff. L. J. Camb.* 19—20 přivezú — nalezú *J.*
 10—11 v *Z.* vypuštěny. 20 kleynoty *V. L. Ff.*
 10—14 v *Camb.* mezera. 21 každý nechtěl tomu věřiti *Z.*
 12 udeřichu *Ff.* snad ten sv. prst uzřeti *V. L.*
 13 přebřidechu *V.* přejedú *Z.* přebře- když by *Camb.* uzřeti *J.*
 dú *J. L.* 22 v Osěcě *V. L. Z.* v Osece klášteře *J.*
 13—14 vypuštěny v *Ff.* 23 moh by gyej *Camb.* viděti *V. J. L.*
 14 pojedechu *V.* pojedú *L.* pojedú *J. Z.* 25 po zemi *J.* po ženě držieše *L.*
 15 Kněz s Čechy *J. Z.* 25—26 v *Camb.* vypuštěny.

*) B. die.

a král rád dietky jmieti chtieše *C.*

30 pro to juž k dietkám čáky nebieše;
pro to legát a Mohučský manželstvo to rozlúči.
Margaretě za věno nedachu i lúči;
za Rakúsy jiež nic nedachu,
pro to na krále všě kniežata bez mála ne-
vstachu.

XCII.

Ot násilě, ješto král pánóm českým činil (Camb.
V). O násilí, ješto král český činil pánóm (Ff).
O hladu (Z).

Léta ot narozenie syna božieho
po tisiúciu po dvú stú po šesti deát čtvrtého,
hlad veliký v zemi bieše;
pro to mnoho lidí, a najviec Plžnan, mrieše.
5 Potom král počě o svých netbati,
města i vsi počě Němcóm dávati.
Němcóv sě je zdiú hraditi,
pánóm počě násilě činiti.
Své vládařě na Vitkovicě spusti,
10 násilě jiným pánóm činiti přepusti.
Pro to sě páni někteří rozhněvachu,
Rudołta, krále říšského, na-ň pozvachu,
řkúc: „Lépe jest dědinu pustu jmieti,
než Němci budú královým kázaním držěti.“

vnd nimer hoffnung waz an ir,
daz si einen sun gebir.
55 Darvm ein legat
vnd der von Mainz komen drat
vnd dy koufschaf schidin.
Do si sich dez mitin,
Margareth bracht herab
60 ein [s]pon fur ein morgingab.

XCII.

Darnach, vnd Crist waz geborn,
czwelf [hundirt] vnd vier vnd sechezig iar,
czu der zcit waz bekant
groz hungir in dem lant.
Dovon sturbin dy lut ser,
vnd allir meist dy Pilsner.

Wi konig Ottakir darnach
mit Rudolfo geschach.

Nach dem begund der konig
der sin achtin wenig.
Den Tudschin gab er
stete vnd gute dorfer.
Mit einer mur vir vol
beschirmt er dy Tutschin wol.
Den lantlutin tet er
daran vbil gar ser.
15 Er sant sin ritter
vf dy Witouicensir,
vnd dy andirn lantleut
betruht er gar ser.
Darvm dy lantlute zeurntin
vnd mit bet si derpurtin
Rudolfin den Romischin,
den si ludin heimischin.
Si sprachin: „Ez ist bezzir
vnd vns ist ez vil suszir
wust erb vnd gut zcu habin,
25 wen daz mit kunlich gabin
di Tutschin vns virtribin
mit kinden vnd mit wibin.“

30 nemieše Camb. Ff. k dětem Ff. Verš ten v L. vypuštěn.
31 proto legát s Mohučským Z.
32 Margretě Z.
32—34 Margaretě za Rakúsy nedachu i lúči,
a když jie nic nedachu,
proto sě na krále všickni kniežata rozhněvachu C.
33—34 v L. vypuštěny.
34 bez mále[a] všěcka kniežata vstachu V. J. bez mála Ff.
téměř vše kniežata vstachu Z.
2 po šedesáti Z.
3 hlad veliký velmi J.
4 pro-ň[ž] mnoho lidí (v zemi), (a) najviec Plžnan, mrieše V. Ff. Z. J.
a najviec Plžnan, mrieše L.
mnoho lidí mrieše Camb.
5 svých počě netbati L.
6 města i hrady J². Z.
7 Němcóv je sě jako zdi hraditi J.
9 pusti Ff. denen Witkowitzern Hfm.
12 řeckého V.
13 dědiny pusté jmieti L.
dědiny pusté mieti Z.
14 budú ny dáním kralovým L.
než je Němci dáním Z.
než-ť Němci budú ji dáním Ff.
dáním kralovým budú ji držěti V. J.

15 Rudołt do Rakús přijede,
král, po němečskej radě, k němu jede.
Tu král Rudołtovi všě své země vzda:
Rudołt, jiné sobě obdržav, Čechy a Moravu
královi vzda.

Král, upustiv za rohy, počě za ocas chvátati,
20 i je sě na Rudołta jako bez vesla proti
vodě hrabati.

Ach běda krále šlechtného,
že neschova jazyka přirozeného,
jímž byl dobyl jmene dobrého,
také sbožie velikého;
25 s nímž by mohl více dobytí,
své nepřátele všěcky zbíti!
I je sě král svých tupiti,
a kdež moha, je hubiti.

O Závišovi (Z).

Závišiu, výborného rytieře, z země vypudi,
30 Vitkovicě s Úšského hradovišče zapudi.

Rudolf quam gein Ostirrich,
der konig gink vnd streich
30 czu im nach der Deutschin rat.
Er gab Rudolfo vf der stat
darnach al lant.
Rudolfus behilt alzcu hant
von den landen den titulum.
Er gab im nur widirvm
Behem vnd Mehern.
Daz andir hilt er im vil gern.
Der konig liz do den oll^a) bi den horn,
40 daz im nicht waz angeborn,
vnd dem er darnach vast
nach dem zcagil tast.
Er wart gen Rudolfo
als an ein ruder do
widir waszir varin^b).
Darezu waz er geborn,
ach vnd ach dez erwern!
Er schein als ein morginstern.
Er wolt dy Tutschin mern
50 mit richtum vnd mit ern
in sinem lant vil gern.
Got dort obin verren
geb im darvm daz ewige lon
mit siner himlschin kron
in dem obirstin tron,
55 do er selbir siczit schon!
Doch daz er wolt sin zcung scheldin,
dez must er inkeldin^c),
domit er zcu den stundin
sin vient het wol vbirwunden.
60 Vndir andirn rittirn so
Zawissum den rittir do
virtreib er vz dem lant,
di Witouicensens gnant
czu Ausk von der burk^d).

17 vši zemi vzda L. 23—24 jímž byl dobyl zbožie velikého 29—30 vypudil—zapudil Camb. —di Ost.
18 královi L. jemu J. L. 30 s usczkeho hradowyscze Camb.
obdržev...jemu odda Z. 24 a jímž byl dobyl zbožie veli- s usczkeho hradistie in marg.
jiné sobě obdržě V. kého J. táborského Ff.
všěcky země obdržev P. da L. a zbožie velikého Z. s usseho V. susczkeho hradistie
19 Srov. hl. LVII. v. 39 a hl. LXX. 25 s nimiž (nímž) by byl mohl L. J. L. s vstskeho hradysstie Z. z úst-
v. 3. s nimiž by mohl věčšie cti do- ského J. s saského P.
20 jako bezwesla gyty wuodye Camb. jiti Z. A Vitkovicě z huckého s hradu F.
proti vodě plavati Z. 26 pobiti L. uhroziti J². spudi V. L. J. Z.
vzdav země, chtieše jich opět 27 jich tupiti L. V. Z. (Ústské Hradiště nad Lužnicí.)
dobyvati P. (Hfm.) 27 i 28 tupity Camb. 29—37 Srovnej se skládáním „král Ota-
21 Neb utka běda J. Z. 28 a kakž moha V. hubiti L. V. kar a Záviše“ v. 114—121.
21—41 u Hfm. přeloženo jako apostrofa Z. J. Ff. Záviše z Falkenšteina, vládař
ku králi. 29 vybraného rytieře mezi rytieři domu Rožmberského, † 1290. —
22 nezachoval Z. L. J². Čieč z Budějovic i na Hluboké
23 jmene ctného J. Z. vybraného rytieře J. Z. 1251—1264, sudí zemský. — Vi-

^a) B. den oll. — ^b) MS. warin. — ^c) MS. irkeldin. — ^d) MS. bruk.

Budivojovicě otje Čiečovi, Poděbrady Vilémovi. Kladsko otje Zvieřetickým a Lúně Žirotinským.		Er nam vf denselbin furch Czichom den Wisbud [Budwis] do, Bodibrad Wilhelmo, Glacz Swuriticensibus.
35 Jiným pánóm otje mnoho jiného, činieše jim mnoho zlého. Pána Beneše káza u věži užžieci. Ti skutci nemohú j'mu dobře stěci. Vdovy k Bohu na-ň žalováchu, 40 i sirotci na-ň plákáchu. Těch hlas právě před Bóh jdieše, neb jim ot krále násilé bieše. Pro to, když mu Čechów třeba bieše, hotové služby ot nich jmieti nemožieše. 45 Čie klešče liška ohryzla vědúci, vzdálila se ot něho, a potřebu jmajúci. Takéž král nesmě Čechów u potřebu přivinúti, věda, že nemohú túhu toliko zlého zapomenúti. Vecě král: „Až se z vojny vráciu, 50 zavalíu Čechóm velikú práciu.	70 Vnd ouch [andern] lanthern suz nam er vel vnd tet in vbel vnd vel virebel. 75 Vnd hern Borsch zcu dem zcil vnd andir hern alzcu vil czu burnen gebot in einem kercher vil drot. 80 Ander tat im nit gelank, wan dy witibin sundir dank clagtin ez got vil tuer, vnd dy weisin vngedur weintin ser zcu Got. Er stim quam fur in drot, wan des konigis sun 85 groz virebel tet an in. Darvm wen er oft derselbin Behem dorft, si warin vm daz leit im zcu dinst nit bereit. 90 Wez zcand [zang] der fuzs bi sin tagin hat vnwiczintlich benagin, der fru[m]t sich holt in grim, ob er sin bedarf, von im. 95 Der konig getorst czu glichir wiz, in notin czu glichem vliz im dy Behem nit samen. Er wust wol mit namen, daz si vel vbils vngemeszin nit mochtin vor angist virgeszin. 100 Do sprach der konig zcart: „Wen ich quam vz der hervart, ich [wil] tun den Behem leit vud ein groz virdroszinkheit.	

lém z Poděbrad, Hroznatův syn, 1250—1262. — Zdislav ze Zvířetic, syn Havlův z Lemberka, 1272— 1289. — Páni z Žirotina, Janovici; z nich Habart 1287—1300. — Be- neš ze Cvilína, popraven 1265, Vo- kův z Benešova syn a Milotův z Dědic bratr.	vězeti J ² . uvrci Ff. zuhawen Hfm.	44 hotowye sluzyty ot nych ney- myesse Camb.
31 Budyeyowyczye Camb. Z. Budiwoi- owice Ff. P. Budiowice L. Buděje- vice J. Czechovi Camb. Ff. Z. F. Čiečovi L. V. J. Čietovi P.	38 prospěti J ² . tak stěci V. nemohú se jemu dobře zvěsti Z.	hotové služby od nich mieti ne- možieše Ff.
34 Lúny otje Žirotickým Z. a Lúny Žirotinským Ff.	39 znásilé žalováchu V. L. Z. Ff. J. 41 před Boha Ff. In marg. Králi, drž se jazyka svého Ff.	nejmieše V. L. nejmějieše J. Z. 45 ohryzla Camb. ohryzla Ost. 45—46 v Z. vypuštěny. 46 potřebu Camb. Ff. a potřebu V. J. L. 47 v potřebu L. Z.
37 a proto střeľa jest zavínutá vyšla. Pána Beneše Dubského káza u věži užžieci Z.	41—44 Ti skutci před Hospodina jidechu, až pak na jeho život přijidechu. P. F. (Hfm.) Ti zlí skutci před Bóh jdú, až pak na jeho život vzendú. C. 42 neb mu Camb. veliké násilé Z. V. L. Ff. J. 43—47 v C. a u Hfm. vypuštěno.	48 zapomenúti Camb. L. J. V. Z. zapomanúti Ff. nemohú toliko zlého Z. 49 „Až-t se Ff. 50 zavalém V. Z. zavalím Ff. zavaleji L. J. učiním P.

Chciu Petřín pavlakú přistřieti, na pražském mostu nebude Čecha viděti. Právě živ býti nerodieše, když tu řeč zjevně mluvieše. 55 Málo Čechów s sobú poje, s Němci jide, juž je svoje. Záviš s svú bratřiu s Rudoltem tu jdieše, to králiu českému velmi škodno bieše; neb ten jeho moc všiucku vědieše, 60 v jeho vojsku přátely jmějieše. Když za jutra juž boj chtiechu vzieti, Záviš káza královi povědieti, chtěl-li by mu miľostiv býti, chtěl by mu za jutra užitečně poslužiti. 65 Král k tej řeči nerodi i stanu přistaviti, řka: „Než bych to učinil, raději se dám zabiti.“	105 Ich wil den Petrich mit purpur bedeckin glich, vnd vf der pruk zcu Prage kein Behem man gesen mag.“ Er wolt recht nit lebin, do sach man in nach strebin, 110 daz er dyselbin ret als offenbar tet. Er mit luczil Behem sich gein Rudolfo ^{a)} nom. Mit den Tutschin er gink, 115 die ^{b)} er im czu eigin vink, doch also darczu er tet in lib spat vnd fru. Zawissus mit sinen brudirn reit dort vnd wolt sich furdern. 120 Daz waz dem konig schedlich. Er ^{c)} wust sin macht al glich vnd het vreunt in sinem her. Vnd do si mit einandir ser als morgen stritin woltin, 125 Zawissus wolt komen zcu huldin. Er tet dem kunige kunt vnd sprach czu der stunt: „Wil er mer genedig sin, morgin ich im irschin 130 fruchtberlich in dem strit.“ Der konig mit groszim nit antwort im, als er solt: „E er daz tun wolt, er wolt e irslan werden.“ 135 Des morgins als ein morginstern gink er gein Rudolfo mit den Deutschin zcu strit aldo.
---	--

51 Chci Čechy J ² . Petrziin Hfm. povlakú postřieti V. L. (pavl.) J. Ff. německú pavlakú Z. oponú F.	53—54 Slova „Právě“ a „když“ v Camb. vypuštěna. 54 takto mluvieše J. V. tak zjevně Ff. L. Z.	58 škuodno Camb. královi J. Z. 59 wssyuczku wszyczku wydyesse Camb. vědieše Ff. Z. L. J. V.
52 mostě V. L. Ff. J. a českého slova nebude na pražském mostu slyšeti P. F. C. (Hfm.)	56 s Němci jide, nali-t stoje Ff. jede, jenž se svoje J ² . jimi se svoje P. již se svoje V. L. jede s Němci, jim se zjevuje Z. ješto je miľuje F. 56—58 S Němci jede, mně, by je měl svoje.	60 a v jeho vojště Ff. Z. L. J. V. 61 zajtra Z. L. J. 64 zajtra Ff. Z. L. J. vděčně J ² . 65 král tomu nechťe Z. i stan Ff. k tej řeči stav J. král nerodi k té řeči i stavu při- činiti L.
Srovnej místo v Alexandreidě zlom- ku buděj. (Č. Č. M. 1841, 86): Hi to by se stáci mohlo, ač by to co juž pomohlo, že Němci, již sú sde hostie, chtie doždáci, by na mostě Pražě, jehož Bóh snad nechá, nebude viděti Čecha; hi mohlo by se brž státi, by jich bylo nevidati. Taktéž viz skládání „Král Pře- mysl a Záviš“ v. 83.	Teče k lesu liška, ohaře vidúci, vzdálila se, a potřebu majici. Tak král i potřebu přinuti, věda, že nemohú své zlosti za- pomenúti. Záviš s svým rodem s říšským králem jedieše C. (Hfm.) 57 s svú bratřiu tu jdieše L. P. F. V. a s Rudoltem Ff. jedieše Z.	66 raději[-t] chci zabit býti Ff. J. „Než to učiním, chci raději zabit býti“ Z. řka: „Než bych to chtěl učiniti, raději chci zabit býti. L. Po 66 Právě lvové srdce jmieše, i v oči (na oči F!) jemu strach nejdieše P. F. C. (Hfm.)

*) MS. Behem. — b) MS. daz, B. die. — c) i. e. Rudolf.

Tehdy král s Němci proti Rudoltovi u boj vnide, 140 a pohřiechu ten tu snide. Ta túha sta se v svatého den Rufa u pátek, 70 ten svatý mučenník jest veliký svátek, 145 léta ot narozenie syna božieho po tisiúciu po dvú stú po sedmi dcát osmého. 150	Do virschied er leidir. Di Deutschin ir cleidir vor leid mugin riszin vnd ir zcung biszin, ouch von den ougin zcer deiszin vnd vbir dy wang waszir giszin, wan er waz der Tutschin ere. Darvm im Got sin lebin mer oben hoch in den landen, der tufil wirt zcu schanden! Di Tutsche al mit nomen wunsch in dez, vnde sprechin: „amen“. An Sant Rufi tag daz geschach, der waz an einem fritag, nach Crist geburt zewalf gar vnd in dem acht vnd subinczig iar.
--	---

XCIII.

Ot Rudolta, krále říského (Camb. Ff). ... římského (V). Margrabie bramburský vzal kralovice do Sas (Z).

Rudolt po boju do Čech pojide, ale markrabie bramburský přijide, chtě za kralovicě s ním boj vzieti. Vzveděv to Rudolt, počě za se jeti. 5 Bramburský markrabie v zemi se uváza, svého rodicě, Vaňka kralovicě, do Sas nésti káza. 10	Rudolfus gink gein Behem nach dem strit, den er gwan, vnd von Brandeburg der margrebe gein Behem kom mit dem hof. Er wolt mit im gestrittin habin vm dez konigiz son mit nam. Du dez Rudolfus gewar wart, du weich er vf der vart. Do vndirwant sich darnach dez richiz der markraf, vnd sin nebin Wenczlaum hiz er mit kleinen ruwen furen gein deutschin landen. Her Zewisz wart zcu schanden, der dy kunig[in] erpurt vnd von Witouicensir furt. Darvm er het ein groszin nit, gein den Deutschin manigin strit. Di burgir nomen in dy stet manigirley Dutschin vngezcelt, domit si tetin zcu dem zcil den lantlutin vbils vel.
---	---

Záviš královú pojať (Z).

Záviš Vitkovic kralovú poje a jmě proti Němcóm prospěšné boje. Měščěné na města mnoho Němcóv pustiechu, 10 s nimiž měščěné zemanóm mnoho zlého uč- nichu. 20	Her Zewisz wart zcu schanden, der dy kunig[in] erpurt vnd von Witouicensir furt. Darvm er het ein groszin nit, gein den Deutschin manigin strit. Di burgir nomen in dy stet manigirley Dutschin vngezcelt, domit si tetin zcu dem zcil den lantlutin vbils vel.
--	---

67 v boj vjide J. 69 na den sv. Rufa Ff. den sv. Rufa v pátek Z. 70 mučedník Ff. Z. L. J. 71 Jezu Krista našeho pána Ff. Jezu Krista našeho Z. L. 1—2 pojede — přijede J. Z. jide L. 2 brandeburský V. (důsledně). ale markrabie do Čech přijede L. do Čech dříve přijede J. vjede Z.	4 Uzřev to Z. 6 svého sestřence P. svého rodicě Vaňka do Sas vézti káza V. do země vzieti L. do Sas vzieti káza J. Z. kralovice Vanka do Sas vze Ff. 7 Záviš s Vitkovici Camb. Ff. Záviš z Vitkovic L. Z. Záviš Vitkovic V. 10 J. Zawisch Witkowitz Hfm. královnu Ff.	8 „prospěšné“ jen v Camb. chybí. 9 Měšťané na města rozličné Němce vpustichu Ff. ... vzpustichu J. pustichu V. Z. Měšťané na města Němce pustichu L. mnoho nyemczo Camb. mnoho učinichu Camb. s nimiž Němcové L. měšťané Ff.
--	--	---

Zpleniece je, i sežžiechu, zejmúce je, z nich dušiu vypudiechu. 25 Sami páni jechu se vaditi, to počě zemi najviece škoditi. 15 Opěť se jechu mřiti, na Němcě jiezdy činiti. Časté boje s Němci jmieváchu 35 a mnoho jich na Němcích obdržěváchu. Pan Ctibor z Lipnicě około Prahy, 20 Jaroslav Jabloňský około své drahy. 40 V Albrechticích Mutyně Skuhrovský u Hořimivsi Mutyně Vřěščovský, 45 Tas Wissemburský, Bełtrám s trubú Zebinský, pan Hynek, słovútný rytieř, vojensky	Si virfartin s wit vnd irslugin dy leut, vnd dy gevingin in der not marteltin si zcu tot. Di lantherrin mit betrigin vndir einandir wurden krigin. Dazselb dem lant wart groblich schaden vf der vart. Si begunden zcu trachtin, wy si vndir in vride machtin, vnd vf dy Tutschin reit zcu tun. Si strittin zcu der lun mit den Tutschin teglich. Daz wart in nit cleglich. Stibor vs der Lipnicz lag darnach vm Prag, Jarochneb von der Gabel vm sin gegent mit dem Pabel [Habel]. Czu Albertiz zcu hant Muthina Curensen gnant; in dem dorf Worsina von der Bresnicz Muthina; Tasso von Wiszinburg, Petran mit siner burg, mit der busown Cebicensir; dar zcu her Hing Rogensir.
---	---

11—12 Splenějice je, i sežžěchu, jímajice je, z nich duše vymu- čěchu L. Poberic jim, je mučěchu, zjmajic je, z nich duši vymu- čěchu Z. Na Čechy Němce navodiechu, jmúce je, žalostivě mučiechu. Když na trh v město přijediechu, koblúk vzklopiece na oči, hlavu jim setniechu. P. F. C. (Hfm.) zgemucze ge Camb. jmúce Ff. J. vymučiechu V. Cc. C. vypudiechu J. 14 V. verše toho nemá. 15 mieřiti J. L. mřiti V. 15—16 Když se smřiechu, jiezdy na Němce činiechu C. 18 obdržěváchu Ff. Z. obdržěváchu Camb. L. J. V. 19 Pak Ctibor Z. L. J. z Lipnice Z. vs der Lipnicz Rým. von Lipnitz Hfm. z Lipníka Ost. Lipnice hrad v Čáslavsku na jih od Německého Brodu. Ctibor, syn též Ctiborův z Lip- nice, jest druhý známý předek pánův z Cimburka; † před 1308. 19—51 Mezera v P. a F. V C. se me- zera ta počíná teprv veršem 24.	I u Hfm. celě to místo krátce převédeno těmito slovy: „Stibor von Lipnitz umb Pra- ge, Jaraslaw von Jabolontz in seinem gepiete und andere mer, die umgaben die auslendigen und schlugen ir vil zu tode.“ 20 yablansky Camb. iabloňsky L. Jaroslav Jablonský z rodu Markvartiečův, syn Havla z Lem- berka (1272—1289). 21 walbyrzyczych Camb. Z Albrechtie V. Cc. V Albrechticích Z. L. J. V Albrechtie Ff. Nepochyhně boj ten stal se u Albrechtie na Pardubsku (Pa- lacký Popis str. 169 č. 143). Mutyně Skuhrovský Camb. L. Z. Zkuhrovský J. M. Sychrovský Ff. M. Skvořovský V. Cc. Míni se tu předek rodu ze Skuhrova, příbuzného pánům z Wisemburka, z nichž pošel arcib. Arnošt z Pardubic. 22 Vhorzymywssy Camb. J. u Hoři- měvsi Ff. Z. u Bořiměvsi L. z Uhřimivsi M. Vizecovský V. Cc.	Mutynye Wrzyeskovsky Camb. J. M. Vřeskovský Ff. M. Vřěščov- ský L. M. Vřěščovský Z. J. Boj stal se u Hořiměvsi v Hra- decku; poblíže osady této leží i Vřěšťov (Bürglitz), odkudž se psal pan Mutyně, osoba sic jinak neznámá. 23 Tas Wissemburský V. Wyznbur- ský J. Višemburský L. Wisembur- ský Z. J. Wissemburský Ff. Byl to děd arcib. Arnošta, po 1300 krále Václava II. hejtmanem v království polském. Wisemburk hrad u Úpice. Bełtram s trubú Zebinský V. Cc. V Camb. jméno toto chybí. Petram J. Petráň L. Spacman C. Petram s trubú Šebinský Ff. Petran s trubú Zemský Z. Zebín nedaleko hradu Kum- burka v Bydžovsku, nyní dvůr poplužní. 24 pan Hynek, rytieř słovútný, ve všech příhodách člověk ne- smutný Z. rytieř Rojenský L. Rogensir Rým. Pravou intrpunkci má Ff. Míni se tu Hronovic Hynek z Dubé.
--	---	---

- 25 cizozemcě podstúpichu,
tu jich mnoho velmi zbichu.
Pan Hynek z Dubé také rány dáváše,
ot jeho rázov jako hrom hřímáše.
Mlatem německé hełmy kováše,
30 z nichž světlý oheň prcháše.
Bez přestánie vzdy křičieše:
„Vrtněte se na ně, hrdiny, spěše!“
Jeho hrdinstvem Čechy vychozováchu,
jemu všiu chválu vzdáváchu.
35 Kdež se Čechy s Němci potkáchu,
mezi sobú Němci vztázáchu:
„Vidíte-li z Dubé pana Hynka?
Proti jeho ranám jsú naši hełmové jako
dýnka.“
Jakž jej brzo vzeděchu,
40 tak se na běh otdadiechu.
Tak se jeho Němci bojiechu,
až jej Dětrichem Berúnským zoviechu.
Pro to se Němcóm české baby smějjechu;

- 50 Di gingin mit ir schandin
vf dy von vromden landin,
vnd ir do vel virderbtin.
Ir schant si domit virtetin.
Her Hink vor der Dub zcu pfege,
ted ouch solich slege,
55 daz er als der doner sprach.
Im waz vf dy Tutschin gach.
Der Tutschin helm wol
teiltin si in hant vol,
daz sichteclich klang
60 vnd fur vz in sprank.
An vndirloz er do schrey:
„Vbir si bald nu hey,
ir recht vbirwinder!“
Si gesigtin do, daz waz ir ger,
von siner kunheit dort.
Si gabin im al gute wort.
Hernach, wi oft dy Behem,
di den Tutschin sint vil gram,
sich mit den Tutschin samptin,
70 czu hant si vregin ramptin:
„Habt er her Hinkin in der nehin
auch von der Dub gesehin?
Gegen dez slegin sint
vnsir helm als ein wint.“
75 Als schir si in gesen hettin,
si kartin sich vf den stetin;
si vlugin wundir bald
di Tutschin iung vnd ald.
Si vor[ch]ten sich also ser,
80 daz si in [in] irm her
Ditrich von Bern nantin,
den si doch wol irkantin.
Dovon den Deutschin spottin
als der brudir Ottin
85 di vetiln in Behem lant,
den her Hink wol waz bekant.

- 25—26 (ti) cizozemce podstúpili
a (tu) jich mnoho zbilil Z. L. J.
podstúpi — zhubi V.
28 Ot jeho ran L. Z. J.
hřímáše J.
29—45 v Z. mezera.
30 z nich Ff. až z nich V. L.
32 „Vrtněte se na ně L.
„Valmy se na ně J.
„Hrdiny, vrtněte se J.
33 wychozowachu Camb. Ff. V.
zvítězováchu J.
33—34 Jeho hrdinstvem Čechy vítězo-
váchu
a jemu všickni slovo dáváchu
L.
- 34 všickni chválu V. J.
35 Czechowo Camb. Čechové Ff.
Pak kde se Němci s Čechy J. L.
Pak kde se Čechy V.
36 ihned mezi sebu Němci ztázáchu L.
ihned... německy J.
37 Vidíte-li, tu kde L.
38 proti jeho rázóm sú naši helmi jako
dýnka L.
39 A jakž jej uzřechu V. L. J.
40 ve V. schází. dadiechu L.
41 v L. schází.
42 Berúnským Jetřichem L. J.
nazvachu J.
Dětrich Berúnský, známý hrdina
staroněmecký: „der von Berne Die-
- trich, der Berner Dietrich“, t. j. Dě-
trich Velký, král Ostrogotský, po
sídle svém Veroně (něm. Berne, č.
Berún) prozvaný († 526).
Jiné o něm v českém písemnictvu
zmínky jsou:
Mnoho stojí o Dětrichovi Berúnském
psáno,
jemužto množstvie cti a chvály dáno.
Tristram (str. 289).
Nejsi Dětrich Berúnský, by z tebe
oheň pálił a šeř, jako z výhně od
kováře.
Otibor z Cimburka, Hádání
hl. 63.

- neb kdežkoli je uzřechu,
45 Hynkem Dubským je strašiechu.
Neb dřieve Čechy túhu jmiechu.
že je Němci právě zahľaditi chtiechu.
Když vládyky do města přijediechu,
koblúk k nim přivrhúce, hlavy jim setniechu.
50 To se ot měščan vládykám dálo,
mé oko to často vídalo.
Tehdy kněz Jan, šlechtný biskup, snide,
105 po něm Dobeš na biskupí stolec vznide.
- Wan wo si en sahin,
si begundin in czu nahin,
vnd si irsrektin
90 vnd mit her Henkin irwektin^{a)}.
Di Behem oft habin
groz trubsal bi irn tagin
vnd von den Tutschin irlittin.
Si sint von in oft bestritin,
95 also daz si woltin
si verdilgin, als si soltin.
Wan wen dy edeln komen
in dy stet mit nomen,
si wurfin in zcu mit^{b)} einem hut
vnd inthelstin si mit ir gut.
100 Daz widirfur daz wurgin
den edeln von den burgin.
Ez had min ouge oft gesen.
Czu der zeit, hort ich ien,
virschid bischof Iohannes.
105 Tobias Behem landes
darnach bischof wart;
er waz wol der buch gelart.

XCIV.

Ot hlada, jenž byl po králově (hladu...krále Ff)
Přemyslově smrti (Camb. Ff. V). O hladu ve-
likém a moru (Z).

- Po králově smrti na třetie léto
by hlad v Čechách. Pravie, to léto bylo
samým Bohem prokleteo,
5 že ľudie mrchu ľudskú, i své děti jediechu.
Až hróza byla, tako velmi mřiechu,
5 že v každém městě vóz bieše,
10 ten jiného nečinieše,
jedno že umrlcě vozieše,
- Nach s kunigiz tod in dem drittin iar
ein virvluchtis hungiriar
waz do in Behem,
daz dy lut mit nam
5 di as vnd ouch ir kinder
aszin^{c)}, als dy schon rinder.
In iclichir stat was
ein burgir, der [di] totin laz
vnd nitis nit andirs tet.
10 Der lut sturbin vf der stet
gar vel nach einandir.
Dovon waz in vil bangir,
nur daz er vf vnd ab
di lut furt zcu dem grab.
- 44—45 Neb kdež uzřechu,
Hynkem Dubským Němcóm po-
strašiechu L.
45 ihned jich...postrašiechu V. J.
Po 45 tak se všickni na běh otdadiechu J.
46 Čechové Camb. J. Z.
Čechy V. L. Ff.
47 neb je Camb. Z. že je V. J. Ff.
Němci zahľaditi J. Z.
49 koblúk jim Ff.
klobúk jim V. J. L. Z.
sečiechu V. spudiechu Z.
- 50 To vládykám se do měštan dálo L.
51 mee oko to czassto vydalo Camb.
me oko czassto tho widalo Ff.
me oko to často vidalo L.
oko me to czassto vydalo Z. atd.
52 „šlechtný“, jež v Camb. chybí,
nachází se ve všech ostatních ru-
kopisech.
53 na jeho stolec Z.
na biskupský stolec J.
2 by hlad, Bohem prokleteo L.
by hlad v Čechách. Pravie to,
- že to léto bylo jest Bohem pro[k]leteo
Z.
snad bylo Bohem prokleteo V. J.
pravi, že snad to léto bylo Bohem
prokleteo Ff.
3 mrchu lidí V. L. mrchu a své Z.
4 kako V. L. J. kak Z.
5 vozotaje jmějieše J.
6 že jiného Camb.
7 přes celý den vozieše J. L. Z.
umrlé Ff.

XCIV.

Von dem gar turn iar
vnd dem wolfeil darnach gar.

^{a)} MS. her Henkin mit. — ^{b)} MS. mit zcu. — ^{c)} MS. Aschin, B. aszin.

- po jednu více než deset v dól uvrzieše. 15 Czu mal zcen odir mer,
recht als ein irslagins her,
warf er in ein grubin.
Pak na léto taká žizn bieše,
Di az wol dy wurmen
noch heut mogin eszin.
10 že kořec žita šest peněz zlych platieše. 20 Vnd hettin si sin nit virgeszin,
wan ez worn Behem,
darvm Got dy rach nam,
di mit vntruwin
irn konig mit clein ruwen
virderbt hettin in dem strit,
daz von in irschal gar wit
darnach darvm wart.
25 Pak páni kralovicě Václava z Sas dobychu,
vše města i hrady zálabské za-ň zastavichu.
di den lutin in notin quam,
daz ein maz korns galt
ses fening vil bald.
Darnach dy lanthern
dez konigiz sun von Verbin^{a)}
furtin zcu Behem,
vnd si virsaczt[in] mit nom
burk vnd stet vm in
vbir der Elbe vf clein gwin.
Darnach entwar er kurezlich
der herczog Behem rich
von den fromden aldo.
Do slug er Zawissio
ab durch der muter willin
sin houbt nit gar stillin.
30 Pak kněz v skóřě všiu zemi od ciuzozem-
cóc vypravi,
dabny pokoj v zemi upraví.
Darnach gwan er in gr[o]w
daz herczogtum zcu Cracow
vnd daz rich zcu Posna,
wan er nam zcu wibe da
ein Polanerin,
eins konigis tochtir, in min.
Darvm besaz er dy lant
czu der morgingabe zcu hant.
35
40
45
50

8 vrzieše V. Z. deset i více v duol
vrzieše L.
9 žizn V. P. zyzen Camb. Ff., in marg.
živnost Ff. žiezn J². žěň J. ubižen
(srov. obih, obiznenstvie atd.) C. taká
úroda L. tak žizen a hojnost bieše Z.
10 že rži kořec P. šest peněz L. Z.
12 a své hrady a města za-ň zastavi-
chu Z. J².
vše hrady i města polabská P.
a vše města zálabská a hrady J.
alle stett genseit der Elbe Hfm.
Byly to hrady Ústí nad Labem
a Most na levém, Děčín, Ronov u Sto-
linek a Bezděz na pravém Polabí.

13 skoro V. od Němcóc učisti L.
všicku zemi Ff.
14 a pokoj zemi ujisti L.
Po 14 Tehdy kralová, za Závishi jsúci,
snide,
a Závishi tak vysoko vznide,
že poje sestru krále uherského
i pisáše se knězem kněžstva
moravského.
Proto Závishi kněz hlavu spudi
J². (Hfm.)
16 a jeho bratřie J.
17 král P. kněžstva královského
Camb. V. L. krakovského Z. J.
králevého Ff. moravského F.

17—19 das kunigreich zu Krakaw und
darnach das pomerische fürsten-
tuemb Hfm.
18 Balysye Camb. kněžstva pomran-
ského Camb. pomoranského Ff.
pomravského L. pomoravského
V. Ce. moravského C. pomoř-
ského Z. pomořanského J.
potom Pomořan a královstvie
polského F.
19 Camb. V. L. Ff. J².; v jiných
rukopisech verše toho není.
poznávského L.
20 královnu Polku Z.
21 a ty vše země po ženě J².

^{a)} Werben ad Albim (Altmark).

- Kněz sirazský počě j'mu u Polšče překážeti, 55 Herczog Siracensir begunt
in dort hindern an der stunt.
kněz český musí na-ň jeti.
Der herczog von Behem
Před Sirazem mnoho rytieřov učinichu,
gein im sich nom.
Der von Behem macht so
25 Sirazě jako jhrajúce dobychu.
To se sta ot narozenie syna božieho
po tisiúciu po dvú stú po devieti dcát tře-
tieho.
60 Tehdy pan Jan z Michalovic kole po Rýnu
do Pařížě jede,
tu ctně právé kláv, túž cestú do Čech přijede.
30 Tehdy kněz Dobeš biskup snide,
Řehoř na biskupí stolec vznide. 65 Czu der zcit virschid Tobias,
bischof Gregorius nach im waz.

XCV.

O korunování krále Václava (Camb.). O koru-
nování krále Václava (Ff.). Ot korunování krále
českého (V). Tuto se král Václav korunoval, groš
zarazil (Z).

- Pak kněz Václav přije korunu královstvie
českého, 5
po tom korunu královstvie polského.
Zatrati v zemi rozličné obrazy,
dobry peniez, točiúš groš, zarazi.
5 Otevřě Bóh královi stříbrné hory,
nejmě ot nepřátel i jedné vzdory.
S volíú také krále říšského
doby markrabstvie míšeňského.
Pak se je král Bohu slúžiti,
10 božiú čest mnohým činem ploditi.
Kláštery rozličným zákonníkom stavieše,
aľmužny veliké činieše.

22 Siraz = Sieradz jihovýchodně
od Kališe. der furste von Sa-
row (tak i v. 24) Hfm.
24 před Sirazí Čechové L. J².
před Sirazem mnoho Čechov ry-
tieřov Ff. J.
25 města Sirazu Z.
26 od porozenie L.
27 po devadesáti Z.
28 herr Jan von Michelspurckg Hfm.
Jan z Michalovic, z rodu Mark-
varticův, syn Benešův z Velešína,
(sr. XCVIII, 17) vyskýtá se 1283—
1294.
28—29 verše ty čtou se v Camb. V. Ff.
Z. b. a j.; v L. jich není, tak-
těž jich nebylo v textu, z něhož
učiněn překlad rýmovaný.

^{a)} B. got rawe.

XCV.

Von der paffin konig,
der ouch munczt den groszin pfening.

Wenzlaus inphing dy cron
des landez zcu Behem schon,
nach dem ouch dy cron
des richis czu Polan.
5 In Behem virtiltg der suzz
manigirley munuzz.
Den groszin munissat er,
einen groszen pfening, biz her.
Got dem konig offenbart
10 silberberg vf der stat.
Er het ouch vbiral
von vintin kein twanksal.
Ein Romischin er erwelt,
vnd zcu Miszin derselbe helt
erkrigt er dy markradschaft.
15 Darnach er in Gotis kraft
begunt Got^{a)} zcu dinen
vnd manigirley Gots dinst virbringin.
Er stift clostir allirley.

29 tu ctně a právé kláv, túž cestú
zčastně do Čech přijede Ff.
Po 29 Tehdy také jeden v zemi bieše,
ten Čachovec slovieše.
Ten tak veliký kolec bieše,
že mu v zemi rovně nebieše.
Ten pro své veliké klánie
obdržal byl čest i sbožie; Buoh
mu daj s sebú věčné přebý-
vámie Ff.
31 na biskupstvo Z. vnide Camb.
1 korunu (2 korunu) Camb.
Ot narozenie syna božieho
léta po tisiú po dvú stú deva-
desátého osmého
král přije korunu atd. P. F.
Pak kněz Václ. J. Pak Václ. V. L.

1—2 Pak Václav vzě korunu českú,
a potom přije také korunu polskú
3 obraz = mince. Z.
4 totiž Ff. točiš L.
a dobrý groš v zemi zarazi Z.
doby peněz, točiš groš zarazi V. Ce.
dobyv peněz, dobrý groš atd. J².
5 rozličné hory V.
6 wduory Ff. žádné vzdory Z.
9 u boji Bohu L. u pokoji J.
10 a Bohu čest L.
11 kláštery rozličnými zákony Ff. J.
11—12 kláštery mnohým činieše L.
11—14 kláštery mnohým zákonóm sta-
vieše,
mši mnoho poslúchaje, hodiny
jako kněz řiekáše Z.

- Mší mnoho rád posloucháše,
hodiny jako kněz říkáše.
- 15 V tom pokoju v svém úřadě rozléné,
o němž mu bylo býti, o tom počě tbáti
najméně.
- Knížecí úřad jest na súde seděti,
sirotčiu žalobu slyšeti.
- On sirotku na sudu nesědieše,
20 diěvčie dědiny jiným dadieše.
- Sirotcie, vdovy k němu voláchu,
vdovy se dcerami před ním klekáchu,
on to vida, pryč pojdieše,
pánu některému súde rukú poručieše.
- 25 Ti páni tak sirotky súdechu,
jich dědiny sobě přisúdechu.

XCVI.

(Nadpisu není.)

Když král tomu násilím v zemi býti přepusti,
Bóh na krále tento nedostatek spusti,
* že v svú radu Němcě počě púščeti,
jich rady je se velmi držěti.

- Po 14 Ale však v tom zle činieše,
že svého úřadu neplnieše C.
- 15 a v tom pokoji v svém řadě roz-
léné L. rozličně (sic) V.
v svém úřadě J. úřadě V. Z. J.
- 16 o čemž Ff. J.
- 17 v súde Z. sedati J. V.
- 18 sirotčie žaloby Ff.
sirotčí žaloby slychati J. V.
- 19 On sirotkóm na súde Ff.
na súde nesědáše J. L. Z.
on pro sirotky na súde nesědáše V.
- 20 ale diěvčie dědiny V. L. J. (t. j. dě-
diny, které náležely osiřelým
dívkám). dáváše Camb. Ost.
- 21 Sirotci Ff. Z. J. syrotczye Camb.
sirotky a vdovy L.
- 22 vdovy a sirotci Z. klekáchu V.
- 23 vida to J. Z. L.
- 24 pokynieše V. L. Ff. rukú poky-
nuše J.
- 25—26 súdechu — přisúdechu Z.
- 26 až jich dědiny sobě i přisúde-
chu V. J.
- Po 26 Tak je vysadiechu z zbožie jako
z čluna Radota,
a tak (ta) pánov největčie bieše
rota L. J.
- Tak je z zbožie jako Radotha (Ro-
cha C.) z člunka vysadiechu,
a ta pánov největčích rotha V. Ce.
Ani v Rým. ani u Hfm. veršův
těch není.
- 1 A když to násilí král v zemi přepu-
sti Z.
- 3 pustiti Camb.
- 4 ve všem držěti V. L. J.

*) MS. hort, B. sprach. — b) MS. Vm, B. wyttwen. — c) MS. wenig, B. wynkte. — d) V. 44 manu B.

- 5 Na to jej němečská rada přemože,
že Rudoltovicu k říši pomože,
jehož otec byl zabil otcě jeho.
Proti věrných radě na svú hlavu vsadi
vraha svého.
- O věrných radě nerodě tbáti,
10 i počě Albrechtovi lidí i stříbra sláti.
To bylo zjevné znamenie
božieho syna rozhněvané,
že byl tak ohlúpen smysl jeho,
ež za přítel jmieše vraha svého.
- 15 Albrecht s Čechy krále říšského Adolfa zabi.
Kak se jměl v tom boju Smil Ojerieovic, i dnes
mľuvie Švábi.
- Tehdy biskup Řehoř snide,
na biskupí stolec kněz Jan vznide.
- Ot Albrechta, krále jednookého (Camb. Ff. V).
O Albrechtovi, nevěrném Němci (Z).
- Když Albrecht s Čechy své nepřátele pobi,
20 když českým stříbrem i zlatem říše doby,
počechu Němci měsččné k němu listy sláti,
jej na svého krále do Čech zváti.
Když Albrecht v říšiu se silně uváza,
na českého krále práva potáza,
25 že mu nechce hor stříbrných dáti,
ni chce j'mu najlepších tří měst v svej zemi
vzdáti.
- 10 Di fromden wurfin in darvf,
daz er fudert nach dem louf
Rudolfis sun zcu dem romischin rich,
des vatir sinen vatir glich
getot het mit siner tad.
- 15 Wider der getruwen rad
saczt er sin vient gern
vbir sin houbt als ein stern.
Er volgt nit den getruwen,
daz wart in geruwen.
- 20 Alberto sentin er begunt
gold vnd silbir zcu der stunt.
Di offenbare tat
waz ein zzeichin Gotis vngenad,
daz er als ser waz betrogin,
vnd sin vient, den vngeczogin,
25 wolt er zcu frunt habin.
Virderbt konig Adolfum *)
Albertus von den gabin,
dez im dy Behem hulfin.
- 30 Do starb bischof Gregorius,
Iohannes wart bischof sus.
Do Albertus zcu hant
al sin vient vbirwant
vnd mit dem gut von Behem
35 daz romisch rich gwan,
ein burgir sant im brif
vnd im zcu Behem rif
widir sinen rechtin herrin.
Vnd do Albertus dort verrin
40 romischs richis vndirwant,
er vordert alczu hant
sin recht an den von Behem,
darvm daz er mit nom
di silbirberg virsagt b) zcu gebin.
- 45 Er wolt ouch in Behem nemen
dry der bestin stet,
so er si in dem lande het.

- 6 že Rakúskému hříše (sic) dopo-
može P.
- 7 že Albrechtovi Rakúskému Ff.
- 8 Proti věrně radě L. na se vstavi Z.
- Po 8 Věrní počechu králi mľuviti,
řkúc: „Králi, neroď svého vraha
ploditi.“ P. F. (Hfm.)
- 9 O věrně radě nerodi V. L. J.
Ot věrných radě Z.
- 10 i je se Albrechtovým lidem stří-
bra zláta sláti V. Z. i je se Al-
bertovu lidu stříbra a zláta L.
i je se Albrechtovi lidi i stříbro
Ff. i je se Albrechtovi lid, stří-
bra a zláta J.
- 12 božieho rozhněvané V. božieho[-ie]
velikého[-ké] rozhněvané J. L.
- 13 ohlúzen J². ohlúpen Camb. L.
ohlúpen V. J. Z. Ff.
- 14 ež Ff. že Ost. za přítelie Ost.
- 15 krále Rudolta Camb. Adolfa V. L.
Z. Ff.
- 16 kako... dnes (ještě) mľuvie V. L.
s Šváby L. i dnes mľuvie Ff. J.
Smil z Nových Hradův, Vít-
kovic 1281—1293, syn Ojerie
z Lomnice.
- 17—18 v L. a u Hfm. položeny před v. 23.
na jeho stolici L.
na biskupský stolec J.
- 20 a když královým zlatem L. J².
a českým stříbrem říše sobě doby
Z. a když českým atd. J.
- 21 někteří Němci J². němečští mě-
ščené V. J. němečtí měštané Ff.
Poče do Čech své špehéře (spy-
tače C.) sláti,
chtěl-li by kto proti královi vstáti.
Inhed se jechu někteří Němci Al-
brechtovi listův sláti. L. C. (Hfm.)
- 26 tří měst lepších V. L. Ff. J.
Po 26 Král český tomu je se právem
brániti,
ale že z své rady Němcův nerodi
pustiti. L. C. J².

*) MS. Rudolfum. — b) B. virsagt.

To královi českému škodno bieše,
že v svej radě Němců jmějieše;
což se s nimi uradieše,
30 to Albrecht inhed zvedieše.

XCVII.

*Ote dví králiú Václavú (Camb.). Ote dví králi
(Ff). Ote dví Václavú (V). O mladém kralovici
Václavovi (Z).*

Král český syna Václava jmieše
ten juž králem uherským korunován bieše.
Mně, by se jemu u boj s Říšským sníti,
umyslí dříeve do Uher k synu jíti.
5 Neb jedinkého syna jmieše,
pro to jej raději v Čechách vidieše.
Čechy mocně v Uhřiech na Rakuši ležiechu,
což jim liubo, to činiechu.
Vje král tehdy do Budína,
10 vzě z Uher i s korunú syna.
Král se s synem se ctíú do Čech dobra
a s sobú uherskú koronu i klénoty pobra.
Albrecht, král říšský, v českú zemíu vnide,
před Hory stříebné přijide.
15 Na Horách pan Jan z Strážě a Jindřich Lip-
ský biesta;

50 Daz der konig mit siner tat
het fremde lut in sinem rat,
daz waz in gar schedlich.
Wez er mit in gedacht glich,
Albertus wart sin zcu hant gewar.

XCVII.

Der konig von Behem het vir war
Wenzlaum einen sun,
der waz in Vngir[n] iczun
gecront zcu konig.
5 Er wont nit wenig,
daz im geschech zcu stritin
mit dem Romischin vf der weit.
Nach dem sun wart ein hungir,
er wolt e nach im gen Vngir[n]
10 wan er nur den sun het;
darvm sach er in libir stet
czu Behem in dem rich.
Di Behem lagen^{a)} mechteclich
vf den von Ostirrich^{b)},
15 waz si woltin, tetin si glich.
Der konig gein Ofin gink
vnd liplich sin sun vink.
Von Vngirn nom er ouch^{c)} di cron.
Der sun zcu Behem mit ern kom.
20 Di kron nam er bisundern
vnd tur dink^{d)} vil gein Vngirn.
Albertus der Romisch
gink czu Bemen rich,
for dy silberberg legt er sich.
25 Wil tu si nennen dy Kuttin? sprich!
Do vf den Kuttin warin
Iohannes in dem iare
mit^{e)} hern Henrich von der Lippin
houbtman zcu den zeitin.

28 že své úmysly jim pravieše J.
28—30 že své myšlenie jim pravieše,
že, co se s nimi uradieše,
to vše král říšský zvedieše. L.
29 co se s nimi radieše Ff.
2 ten králem uherským Ff. J.
3 By se jemu u boj s Říšským
sníti Camb.
Mně, by j'mu u boj s říšským
(králem) se bylo sníti V. Ff.
L. bojem sjíti Z.
Užřev král, že jemu atd. P.
4 po syna do Uher jeti J.
do Uherska L.
5 neb jedinéhotoho syna V. L. Z. toho
syna Ff. neb jednoho toho syna J.

6 raděje J.
7 na Rakuši V. L. na Rakse P. 11—12,
15—18, 21—25 u Hfm. nepře-
loženo. Chybí též v C. P. F.
na Rakoši J.
Čechové a Uhři mocně na Ra-
kúšech ležiechu Z.
Čechy mocně v Uhřiech ležiechu
Camb. Ff.
Rakoš = známé pole u Pešti,
což přepisovatelé zmatli s Rakúsy.
Téhož omylu dočítáme se v Rým.:
„vf den von Ostirrich“ i u Hfm.:
„gegen den Osterreichern“.
8—9 což jim libo (bylo), to činiechu.
I vjev král atd. Ff. J.
9 vjev V. L.

10 i korunu i syna L. i s zbornem P.
11—12, 15—18, 21—25 u Hfm. nepře-
loženo. Chybí též v C. P. F.
12 a král říšský do Čech se pobra
Camb. V. Ff. J.
a král říši (sic) proti němu se
pobra Z.
Toť omylem, ač ve všech těch
rpk. stejně zní. Text vzali sme z L.
13 Tak dle V., kdežto Camb. a Ff. čtou:
říšský všecku (v českú Ff.) zemi
vnide.
15 Jan či Ješek ze Strážě, syn Be-
nešův z Wartemberka, † 1. února
1316 u Kostelee nad Orlicí. Jin-
dřich z Lipé, syn bud Hynka bud
Čeňka z Lipé, † 27. srpna 1329.

^{a)} MS. *hiltten*, B. *lagen*. — ^{b)} recte: *vf dem Rákos[felde]*. — ^{c)} B. *ouch*. — ^{d)} MS. *gink*. — ^{e)} MS. *von*.

tě hrdině i páchnúti jim nedadiesta.
Dětoch z Hořupníka mnoho pícníkův u mále
švábských pobi,
Švábův mnoho zbi.
Když se králova moc všěcka snide,
20 Albrecht z Čech během vynide.
Jindřich s Ješkem vždy o Švábiech biesta,
škodu jim velikú činiesta.
To Jindřichovi i pomože,
pro své hrdinstvo ot toho časa se vzmože.
25 Když bez škody vrah z země vynide,
tehdy král český, pro žalost u velikú nemoc
upad, smrti neujide.
K tomu mu také někteří pomohú,
ale tu řeč porúčiemy Bohu.

XCVIII.

*O mladém králiú Václavovi (Camb. Ff). O krá-
lovi Vaňkovi (V).*

Skóro po tom král Václav snide,
po něm syn jeho Václav, král uherský, vznide.
České i polské královstvie drzieše,
5 Ottu, vévodu bavorského, sebe-miesto do
Uher poslal bieše.
5 Do toho dietěte Vaňka čáka k dobru bieše;
10 jeho ujec, král říšský, pěčiú velikú jmieše.

16 ta hrdinná i páknúti V.
ta hrdiny i páknúti Z. J.
tě hrdině i páknúti Ff.
17 Pan Beneš z Velešina mnoho V.
mnoho Němcův v mále pobi L.
Dětoch z Hořupníka J. L. Z.
svém Sezemovi z Hořupníka přejal
Žiuželice (bydž.) a půl hradu Ho-
řupníka (táb.) † před 1334.
18 a tu Švábův V. L.
a tu Švábův mnoho s málem zbi Z.
Švábův mnoho velmi tu zbi Ff.
19 sjede Z.

20 vrchem vynide L. vyjede Z.
21 u Švábův biesta V. L. Z. J.
o Švábiech = okolo Švábův.
23 A to Jindřichovi i pomože J. V.
23—24 v Camb. vypuštěny.
24 že pro J. V. L.
od toho času Ff. J.
25 vrah český V. L. Z. vyjede J.
26 tehdy kral pro žalost u velikú
nemoc vnide V.
pro velikú žalost (-ti J.) u velikú
nemoc, a pak v smrt vnide
L. Z. J.
27 připomohú L. J. Ff.

XCVIII.

*Von konig Wenzlabin
czum bestin an cron begrabin.*

Konik Wenzlab schir starb,
sin sun daz rich erwarb,
Wenzlab ouch genant,
konig in Vngirn lant.
5 Er het dy rich mit nam
Behem vnd ouch Polan.
Er macht fur sich der Vngirn herrin
herczog Ott von Beirn.
An dem kind Wenzlabin
waz gut hofnung in sin tagin.
Vnd der Romisch, sin ohem,
het sorg vf in bi nom.
28 porúčiemy milému Pánu Bohu V. J.
ale (já) tu řeč porúčiemy Bohu Ff.
L. Z.
poruczymy Camb.
1 Skuro Camb. V skóřě Ost.
1—2 V skuoře potom král uherský Václav
vznide,
kdyžto otec jeho snide L.
2 na stolici J. na stolec V.
3—4 u Hfm. nepřeloženo.
5 čáka dobrá Z. J. k dobrému L.
6 ale jeho ujec, král říšský, na-ň
velikú pěčiú jmieše V. J.
a jeho ujec atd. L. Z.

<p>Ten tři Durinky v službu krále českého připraví, tiem vrah český sestřencě ztraví. Král Vaněk, jda na vojnu, do Olomúce přijede, 10 tu se lidí k němu mnoho snide. U vigilji svatého Dominika král o poledni spat jide; když všickni vynidú, Durink před komniatu přijide. Před králem nebieše strážě jiného kromě komorníka jediného. 15 Durink před komniatú stáše a svého tu času ždáše. Král Václav, vstav ze spanie, činieše veliké vzdychánie. Je se na děkana volati, 20 aby k němu ráčil vstáti, řka: „Poď ke mně, neb-ť mě jest túha.“ Ten Durink, nevěrný sluha, jako chtě královi na vzhod pomoci, z kúta se vytasi, v tu dobu královi hrdlo přetasi. 25 Ach Durinku, zlý člověče, co si spáchal, nevěrníče! Co-ť to milé dietě učinilo? Snad to, že tě dary velmi dařilo?</p>	<p>15 Darvm er schiekt dry Duringin, domit wolt im mizzelingin, czu dem konig von Behem. Er virlaz sin neuen czu Behem von den vientin. 20 Konig Wenczlab wolt ritin gein Krakow in dy heruart. Gein Olmuncz quam er vngespart, do vel edler czu im quomen. An Sent Dominici obint mit nomen der konig ging czu mittin tag, do er ein wil dez slofiz pflag. 25 Do si al vzingin drot, kom der Durink vor dy kemnat. Vor dem konige waz nit mer nur ein kemmerer. Der Durink vor der kemnat stund vnd beit doselbist sinir lun. 30 Der konig vfstund von dem slaff vnd sufez wischinde von dem slaff. Czu dem techin er schrien begund, er solt komen vf der stund. 35 Er sprach: „Zcu mir her, mich virdruszit alczu ser!“ Hor, wi nu do gelank! Der vntw Dorink sprank vz einem winkil, als er solt, dem konig helfin, daz er wolt 40 vf dy stigin, mit vntruwen, daz in wol mag ymmir ruwen. Er sneit dem konige vil snel ab sin dros vnd sin kel, di er im do dibtlich stal. 45 Ech foerte dovon sin tiffin fal. Ach Durink, vngetruwir hunt, wi has tu so ein bose stunt begriffin mit der missetad! 50 Ob ez ist geschen von rad, doch din sele zcu phande stat. Got dich halt darvm lat fur sin engstlich gericht.</p>
---	--

<p>7 Durinky němečské V. drži Durinky L. v službu jemu připraví J. 9 do Kralova (sic) Olomúce na vojnu jede V. jedá na vojnu do Krakova, do Olomúce přijede Z. J. jda na noviny do Kralova (sic), do Olomúce přijede L. Král Vaněk vojensky do Krakova pojede, a když Olomúce dojede P. do Holomúce přijede Ff. zog ... gen Crockaw, und do er kam gen Olomuntz Hfm.</p>	<p>11 o poledni Ff. Z. u poledne L. 12 vyndú J. L. Z. Ff. vnide V. L. jide Z. vjide J. 14 komorníka malého J². (Hfm.) kromě toho Durinka zlého Z. 15 před komniatú Z. komnyatu Ff. J. L. komnatu Camb. 15—16 I je se před komniatú spáti a svého času čekati J². 16 a svého času čakáše V. a tu časa svého ždáše Ff. 17 zespasnye Camb. 18 učini (tehdy) V. L. Z. J.</p>	<p>21 Poď ke mně (velmi) brzo, neb mě jest velmi túha V. L. J. 22 Tehdy ten Durink V. L. Z. J. A ten Durynk, zlý a nevěrný sluha Ff. 23 na vchod Z. 24 nožem hrdlo V. L. Z. J. Po 24 učiniv to, z sieně se vytasi C. J². 27 bylo učinilo Ff. 28 velikými dary dařilo Z. nedařilo L. že tě jest velmi dary dařilo Ff.</p>
--	---	--

<p>Pro to-li-ť jej bylo zabiti, 30 takú zemi osiřiti? Snad tvému jazyku to jest přirozeno, že druhé kniežě v Čechách ot vás jest za- hubeno? O nevěrných tuto více bylo by mluvití, ale Bohu je porúciem súditi. 35 Boží súd nalezne i tajného; snad juž jest osúdil jeho smrti vinného! Ješče-ť bude některé súditi. Té řeči netbaju, neb jmám o Durincě do- mluvití. Toho Durinka inhed jechu, 40 ruku, juž krále zabil mu ottěchu.</p>	<p>55 Ez ist war vnd nit getichte, der konig wirt do geruchin vnd der wirt ymmer we gesprochin. An dem andirn ouch di pin, di do wullin vnschuldig sin, 60 vnd ez dir doch geratin habin, czu wege ouch bracht mit irn gabin, wirt gemert eweclich, di wil Got lebt in sinem rich. Du solt ez doch durch rat, odir daz man dich begabt hat, nit getan habin! 65 Er het der bi sin tagin kein vbil ny getan. Du solczt en han lebin lan! Villicht ez ist darvm geschen, daz dy worheit nur muz iehen, daz er dich mit richin gabin sin tage nit wolt begabin? Soldes tu darvm mit diner vreise ein solich rich virweisin? 75 Villicht ouch, als wer horn, ist ez diner zcung angeborn, daz der andir furst virdurbin, vnd der vnsir ist gestorbin. Von den vngetruwin 80 wolt ich wol virnewen; ich wolte vil von in sprechin. Daz bevel ich Got zcu rechin, wan Gotis gerichte heimlich kumpt in alczu mal glich. 85 Vnd villicht vm den tot sint iczund etslich in not; Got wirt noch etslich richtin. Der rede tun ich nimer kunt; von dem During zcu redin han ich, vnd beirschin Chodin. Man ving den During zcu hant vnd den vbiltetir gnant, man virderbt in also. Di hant, mit der er do 95 den konig virderbt het, slug man im ab vf der stet.</p>
--	--

<p>29 také dietě bylo P. 29—30 v Z. položeny po 32. 31 přísúzeno V. Ff. 32 v Camb. vypuštěn. třetí knieže F. J². druhé kniežě mladé Ff. Po 32 Proto-li-ť ho bylo zabiti, a tak ctnú zemi tak ovdoviti Z. 33 bylo by mnoho mluvití Ff. 34 porúciemy V. J. -číme Z. 36 otsúdil v jeho smrti vinného V. L. Z. J.</p>	<p>37 některý Camb. některé Ost. 37—38 v Z. chybí. 38 té řeči nechám Ff. o Durinkovi mluvití V. o Durinku domluvití L. o Durinku mluvití J. 40 zabitú ruku Ff. 39—45 Toho Durinka inhed chopichu, a inhed zlého zabichu, ruky, již krále zabil, tu jemu utěchu (zabil, ottěchu L.). Psi jeho tělo inhed sněchu, a ruky, ty (té L.) snísti nerodiechu.</p>	<p>Česká čest spade ot narozenie syna božieho léta po tisici po třech stech šestého V. L. Tu Durinka inhed chopichu ruku, již krále zabil, jemu utěchu. Psi toho Durinka rozsekané tělo sněchu, a té ruky, již krále zabil, jiesti nechtiechu. Česká čest spade od narozenie božieho po tisici po třech stech léta šestého Z.</p>
--	---	---

Psi jeho tělo všecho sněchu,
ruky té sniesti nerodiechu.
To zlé se sta léta ot narozenie syna božieho
po tisícim po třech stech šestého.

100

105

XCIX.

Ot Rudolta, krále českého (Camb. V). Ot vévody
korutanského (sic. Ff). Tuto volili Rudolta Rakú-
ského (Z).

Co-t pak Čechy učinichu!
Svého vraha sobě za kněz zvolichu,
Rudolta, vévodu rakúského,
Albrechtova syna, krále říšského.
5 Vrah nemóz dobře učiniti!
Jsa český kněz, chtieše všě české pány zbíti.
Ktož tomu nechce věřiti,
a chtěl-li by tiem jist býti,
otěž pana Jana Wartmberského
10 neb pana Jindřicha Lipského.

Den hundin gab man, als ez zcam,
czu vreszin sinen lichnam.
Abir dy hunt nit woltin
diselb hant vreszin, als si soltin,
do daz vbil mit geschach
vnd den konig mit erstach.
Nach Crist geburt den Behem er
driczen hundirt iar odir mer
virschid leidir zewar
darnach in dem sestin iar.

XCIX.

Von Rudolfo von Ostirrich,
der da kam czu dem rich.

Sich, waz dy Behem mit iren stetin
darnach wundirlichin tetin!
Irn vient si wurden durstin
vnd kurn in czu irm vurstin
hi czu Behem rich:
herzog Rudolf von Ostirrich,
konig Albrechtiz sun,
dez Romischin zcu der stund.
Abir wer vient ist iczund,
der mag nimer wol getun.
Do er zcu Behem saz
vnd do er herzog waz,
er wolt nur al lantherrin
czu mal totin gern.
15 Wer dez nit wil gloubin,
der solt offen odirn tougin
her Iohannem von Wartinberg
gevrägt habin, dem waz er verg,
vnd von der Lippin hern Henrich.

Tu Durinka na běze chopichu (stavi-
chu J²),
a inhed tu zlého zabichu.
Když jeho tělo psi rozrhachu,
ruku, již krále zabil, nechachu.
Psi po ulicích ji nosiechu
a sniesti jie nerodiechu.
Česká čest spade atd. (jako V. L.)
J. (Hfm.)

Na zavraždění Václava III. nalezá
se tato narážka v souvěké legendě o Ji-
dášovi (Č. Č. M. 1829. III. str. 58 sld.):

Viz-že každý, kak jest vrátka
seho světa čest hi chvála!
Kak jest na mále postála
čáka škariotké vlasti!
Znamenajmy při tom zvlásti,
jež se stalo v Čechách nénie,
jdež přivuzných králův nenie.

Počnúc ot Přemysla krále,
kak j'ho syn, kak vnuk na mále
se jsú sbyli na sem světě!
Posladní byl ješče dietě,
počen se ščedr hi udaten,
a jsa svým lidum postaten,
všakž nemohl toho užiti,
musil u mladých dnech sniti.
Kakžkoli byl všem povolil,
všakž nevinně svú krev prolil!
Vše pro tě, proradné plémě,
pusty sú nejedny země.
Zrádo, vědě, ž' nic nemineš,
však-ž sama potom oplyneš!

43 nerodiechu Camb. J.

44 „To zlé sta se“ vyskytá se jen v J²;
v Camb. toho není. Nicméně hle-
dice k Rým. počátek ten sme při-
brali.

Po 42 Česká čest tu snide,
když taká smrt králi přijide
od narozenie atd. Ff.

1 Hlédaj, kakú-t pak Čechové mú-
drost učinichu J. (Hfm.)
2 za kněz J². (v Camb. chybí).
za krále J.
za kněze sobě volichu L.
Rudolf hertzogen zu Beyern Hfm.
4 řeckého V.
6 českým kniežetem Z. věčšie pány
V. L. J. staršie J².
8 a chtěl by se tiem ujistiti J.
9 Jana Strážského P. F. J².
Jana Dražického J².
Jana Wart[e]mberského V. L. Z. J.
Jana Wartenberskeho Ff.
9—10 Heinrichen von der Leypen Hfm.
Jan von Straznitz Hfm.

Kněz Rudolt kněžsky se u stoła jmieše,
v jeho kuchyni kaše vzdy vrieše.
Snad to pro lékařstvie činieše,
neb mdlého života bieše.
15 Tehdy pravě královně,
tě šlechetně Václavovně,
s násilím s hradu Prahy vedú,
u podružstvie do města uvedú.
Snad že její otec též sirým pannám činil
bieše,
20 Bóh otcov hřiech nad dětmi mstieše!
Pak kněz Rudolt na pana Bavora jede,
na tej vojně v Ohraždějovicích snide.
Neplačte ho, české děti,
neb račte to jistě věděti:
25 by-t byl pobyl ten kněz živ déle,
byla by pošla mezi pány veliká mele.
Listy jim po vůli dáváše,
ale jich zlého chytřě hledáše.

20

25

30

35

40

45

50

55

Di czwen kunden ez glich,
bi irn tagin ez habin gesagt,
ob man si dovon het gevragt.
Rudolfus hilt sich bi der tavel
noch furstin sit von dem Rin dort herab.
Man kochte im wedir daz noch diz,
er wil nur habin griez
alle tage in siner kuchin;
dez wolt er nit geruchin.
Er tet ez villicht stillin
durch der erczney willin,
wan er waz dez libis krank;
er tet ez nit vndir dank.
Man furt dy erbirn also
konig Wenzlabs tochtir do
von Prag vrenelich,
vz etswen ires^a) vatir rich.
Si sacztin si in dy stat,
czu in gesinde do vil drat,
wan si ez domit deycht,
daz ir vatir villicht
an den virweistin iungfrowin
dazselb het laszin von ime schowen.
Got rach dez vatir sund
an der tochtir zcu der stund.
Rudolfo waz darnach
vf den von Beirn^b) vil gach.
Do er gink in dy heruart,
im wart nit lengir gespart,
vor Horowicz er virschid.
Clagt in nit, ir bemisch dit^c),
wan daz gerucht czu wiszin:
het er lengir brot gebiszin,
ez wer ein grulich vngewittir
den Behem instanden bittir.
Hantvest gab er in noch wiln,
er^d) boz sucht er abir stin.

11 Ten Rudolt J. nekniežetsky J.
kniežetsky se u stoła nemějieše Z.

12 U jeho dvora za obyčej kaše
vrieše Z.

v jeho kuchyni za obyčej kaše
vrieše V. L. J. Ff. prey Hfm.

Odkudž také, jakž v starých
pamětech se nachází, přijmí mu
dáno „král kaše“. Ješín.

15—16 Tehdy tej pravě královně,
tě šlechetně Václavovně Z.
Tehdy (té) pravě (pravě L. J.)
královně,

ty (té) šlechetně Václavovny
Camb. L. V. J.

Tehdy pravú královně,
tu šlechetnú Václavovnu Ff.

Byly to Alžběta a Marketa,
dcery krále Václava II.

17 násilím s Prahy svedú Ff. V. L. J.
násilím ji (dv. č.) s hradu svedú Z.

18 v podružstvo V. -vie L. dovedú Z.
u podružstvie Ff. in die gesel-
schaft in das gemainhausz Hfm.

19 snad že jich otec též svým
pannám atd. Camb. Ff.
že jich otec sirým činil bieše L.

19—20 Snad jeho (sic) též činieše
sirotkóm, jimž násilen bieše;

Buoh ho otcovým hřiechem uvini,
proto jemu přijdu smutné hodiny.
Z.

20 a proto snad Buoh otcovým
hřiechem dcery vinil P.

21 Bavor ze Strakonic, Bavora Ve-
likého syn, † 1318.

22 wuhrazdyegowyczych Camb.
w ohrazdievicich L. v Horaždě-
vicich V. J. v horazdiegouicz Ff.
Horazdowitz Hfm. whorazdieio-
wiczich Z.

23 Neplač-t ho Ff.

23—24 v Camb. vypuštěny.

26 pošla-t by byla mezi Čechy zlá
mele Ff. J. V. L. jmele Z.

^a) MS. sines. — ^b) i. e. vf Bawor (von Strakonic). — ^c) dit = děti (infantes). — ^d) B. ir.

- Neb tak j'mu bieš' otec kázał,
 30 by o českej prosbě nic netázał,
 a řka: „Daj Čechóm bělpucha a črnidla do
 vóle,
 opěť jim otejmeš, šiju jim mečem ohole.“
 65 Tehdy' Vilém Zajiec srdcě udatného,
 nečstivý přielat jazyka českého,
 35 doby Křivokláta, hradu králového,
 i zbavi ten kraj plena švábského.

C.

Ot vévody korutanského (Camb. Ff. V). O kniežeti
 Jindřichovi korutanském (Z).

- Pak učinichu králem Jindřicha, knězě ko-
 rutanského,
 člověka velmi dobrého,
 k tej věci ovšem sprostného.
 Ten za sobú královnu jmieše,
 5 tomu král Václav, na vojnu jeda, zemi po-
 ručil bieše.
 10 Ten kněz o jiniem prácě nejmieše,
 jedno že rád, boží muž, syt býti chtieše.

- 29 bieše jemu otec rozkázał J. neb tak mu bieš' otec Ff.
 31 Dávaj jim černidla a bělpucha atd. Ccc.
 Gibe inen Dincten und Papiersz genug Hfm.
 bělpuch = pergament, srov. střn. 2—3 buochvél.
 33 šlechtic srdce udatného V. L. J. Vilém Zajíc z Waldeka, syn 4—5 Oldřichův, † 1319.
 33—36 u Hfm. nepřeloženo.
 34 přielat jazyka svého L. V.
 35 Křivokláta, hradu L.
- 36 ten hrad Camb. ten vešken kraj... plenu Švábového V. plemena Ff.
 1 králem Jindřicha korutanského J. kniežetem Z. knězem Camb. Ff. V.
 2 člověka ovšem dobrého, ale k té věci nepodobného J.
 4 královú L. za sobú Ff. sebú Ost.
 5 Tomu král Václav zemi poručil bieše,
 a jemu byl svú sestru dať,
 a jeda na vojnu, byl mu králov-
 stvie vzdal. P. C.
- 5 Tomu král Václav zemi poručil bieše;
 když chtieše na vojnu jeti,
 dať mu moc nade vši zemi jmiati Z.
 a tomu král Vaněk atd. L. J.
 6 ten (kněz) o jiném péče nejmieše J. Ff. Z. L. V.
 o gynyem Camb.
 7 jedno že rád boží mužik chtieše býti L.
 jedno že rád syt býti chtieše Z.
 jedině rád Pánu Bohu slúžiti chtieše F.

^{a)} MS. trinken, B. tinten. — ^{b)} i. e. konig Wenzlab.

- Tehdy říšský král na českú se zemi složi, 15
 přijed do Čech, silně se před Horú položi.
 10 Ale když na cestě byl, pan Plichta z Žirotna,
 ten jmenovaný hrdina,
 mnoho škody učini v koních i liudech Říš-
 skému;
 25 tiem česť velikú učini rodu svému.
 Tehdy pan Jindřich Lipský
 15 a pan Beneš Wartnberský
 přátely své s liudmi sebrasta,
 proti Říšskému na Hory se brasta.
 Tu úsilé mnoho podjesta,
 i před Horníky bezpečna nebiesta.
 20 Mnoho j'mu škody učinista,
 Hory a Kolína mociú obránista.
 Tolik škody ot niú jmieše,
 až juž z země jeti chtieše.
 Z měst Němci, když jich zlé znamenachu, 45
 25 na svá města jich pozvachu.
 Hradčené ti vše zlé zemi počechu,
- Czu der zcít der Romisch saezte sich zcu Behem gen dem reich^{a)}.
 Er kom gein Behem gewaltlich vnd legt sich fur di Chuttin glich.
 Do er waz vf dem wege herin, do tet Plichta^{b)} von Sirothin, der manhaft gesigir, zcu dem zcít den von Rom schadens vil an lantlutin vnd an roszin, daz sin geslecht holt^{c)} vel genoszin an richtum vnd an eren.
 Darnach dy lanthern, von der Lippin her Henrich, vnd zcu denselbin glich her Iohannes von Wartinberg, vf ein berg ir frunt samptin vnd vel andir leut ramptin. Si komen gein in vf dy Kuttin. Do litin si phranksal, do si huttin; vor den berglutin si warin nit sichir mit ir scharen; si tetin in schadens vil. Si beschirmtin^{d)} zcu dem zcít Cholen vnd di Chuttin vnd mechtlich huttin. Die vient von in hettin als vil schadens vz den stetin, daz si warn im rich belegin, iczund woltin si vz sin gegangin. Do ludin si mit bet ettlich burgir in ir stet. Greczer^{e)} in dem rich hubin als daz vbil gelich.

- 8 král řecký (tak všude) V. Tehdy král J. Ff.
 8—20 čtou se v Lupáčově kronice Karla IV. (vydání Hankova 1848, str. XXII) tímto textem:
 Albrecht se na českú škodu složi, v Čechách před Horú se položi. V tom na Světlé Jindřich Lipský, k tomu pán Jan Wartnberský s jiezdu kraje boleslavského a družinú čáslavského proti němu na Hory jeli. Pro česť zemskú mnoho úsilé měli,
 škody mu veliké činili, Hory, Kolína obránili.
 9 přijev V. L. Z. fur den Perckg Hfm.
- 10 Plichta Camb. Plichta Ost. Plichta z Žirotna, Janovic, syn Habartův, † 28. září 1322 u Mühlendorfa.
 10—14 u Hfm. nepřeloženo.
 13 jazyku a rodu svému Z.
 15 Wart[e]mberský V. L. Z. J. a pan Beneš Wartemberk Ff. Beneš z Wartemberka, bratr Jana či Ješka ze Stráže (hl. XCVII, v. 15), 1318 byl nejvyšším číšníkem.
 16 svých přátel mnoho sebrašta Z.
 18 pojmiešta J. podjidešta L. ta pány úsilé mnoho podjesta Z.
- 19 vor den hawern Hfm.
 20 Mnoho jim Camb. Ff. Ta mu tu mnoho škody učiništa L. J. ta jemu tu mnoho škody učiniti (sic) Z.
 21 Hory Camb. L. Hor V. Ff. moci jemu obráništa Z. erwerten den Pergk und Kollen Hfm.
 22 Albrecht toliko atd. J. ot ni V. od ni L. od nich Z. J.
 24 když to zlé V. jeho zlé J. L. Z.
 25 jeho pozvachu V. J. Z. ho L.
 26 v zemi J. Z. die Gretzer Hfm.

^{a)} V. 13—16 manu B. — ^{b)} MS. plita, B. plichta. — ^{c)} MS. holt, B. hatt. — ^{d)} MS. beschmtin. — ^{e)} MS. Gre-czischer, B. Greczer.

Mýcené, Chrudiměné, Bydžovené, Poličené dokonachu.	50	Mutner vnd dy Crudner vnd dy Policensir, di liszin al dy Swabin in ir stet; domit si begabin gar vel vbils dem rich. Si schiktin s vf dy Behem glich.
Ti Šváby na svá města pustichu, mnoho zlého zemi učinichu.		
30 Ti na Čechy navodiechu, Čechy kupující mučiechu. Čechové na rozličných cestách Šváby pobichu a mnoho jich v Čechách zbichu.	55	Di Behem wurdin von den Swabin gecouft vm er rich habin, di si martirtin zcu tode mit manigirley groszir node. Darnach vbirkomen di Behem dy Swabin, si irslugin ir in Behem vel. Di Swabin sich vf ein zcel samptin zcu Crudin.
<i>O českém boji s Šváby (V. Ff). O Švábiech, ješto je u Mýta pobili (Z).</i>	60	Do si zcu der Mauit irschin, durch di dorfir gingin, si roubtin vnd vingin. Dy Behem warntin dy Swabin. Si sprachin: „Wizt mit nom, daz vch dy Behem hut legin!“
Sta sě, že sě Švábi na Chrudimi sebrachu,	65	Di Swabin rumptin sich virwegin, daz ir iclichir der Behem wolt czen bestritin, ob er solt. Czuschin Turou vnd Posna di Behem mit dem Swobin da komen czu houf vf der wit. Si hettin einen hertin strit, wan luzil Behem gingin gein den Swabin vnd si vingin. Nuon grebin warin mit der Swobin her gevarn, ydoch gesigtin dy Behem. Vbiral roz mit nom virderbtin si vndir yn. Stibor von Vngirn vf sin gwin waz do der bestin einer, der furt vel Dutschir heim her.
35 a do Mýta jdúce, mnoho vsí vzebrachu. Někteří Čechové Šváby ostřehú, řkúc: „Vězte, že-ť vás Čechové střehú.“ Švábi jechu sě chřubiti, že každý chce deset Čechův podstúpiti.	70	
40 Mezi Turovem a Opočnem Čechy sě s Šváby snidú, Čechové s nimi v tvrdý boj vnidú. Nebo málo Čechův proti mnohu Švábův jdíeše, a mezi Šváby devět hrabí bývalých bieše. Však Čechové ctně Šváby pobichu	75	
45 a mezi sobú všě koně zbichu. Ctibor z Uherska ten tu mezi nejlepšími bieše, a ten mnoho věžňův dobrých domův vedíeše.	80	
	85	

27 Mýcené Camb. Ff. P. Mýtěné, Chrudiměné V. L. Ff. Byczowene Camb. Bydžowene Ff. Mýtěné, Chrudiměné, Bydžiovené J.	Po 33 Dětochovici v Týnci ctně učinichu devět set Švábův zabichu. (In marg.: Rozmbersky) Z.	40 ... se sjedú Z. 41 vendú Z. 42 mnoho Švábóm L. J. Ff. mnohu Švábóm V. mnohu Švábův Z.
Mýtěné, Chrudiměné, Poličené, Bydžovené, z Trutnova, Dvoru a z Jaroměřě, ti dokonachu Z.	34 v Chrudimě L. v Chrudimi Ff.	Po 43 Šváby, meči tepúc o helmy, voláchu,
doskoněchu V. L. J. die von der Mawtte und die von Crudym Hfm.	35 a do města jedúc Z. ... jdúce Ff. 36 Někteří Čechové vystřiehachu Ff. Někteří Šváby vystřehú J. Někteří Švábi sě ostřehú P.	a třasúc helmy, Čechóm hruozu dáváchu J ² . C. (Hfm.)
28 vzpustichu Ff.	38 se počechu chřubiti L.	44 však Čechové s pomocí svatého Václava ctně v boji pobichu Ff.
30 Měštěné J ² .	Po 39 Jedúc jechu se vsí páliiti, chtiece tiem Čechy k boji připuditi C. J ² . (Hfm.)	45 ale mezi sebú L. Ff. sobú J.
31 Čechy u Švábův kupujícíe J.	40 Týřovem L. Turnovem J. Ff. Tornow und Opetzan Hfm.	46 ten tu nejlepší bieše Ff. Uhersko, ves při státní dráze mezi Zámrskem a Moravany. Stybor von Vherzka Hfm.
32 řádkou „rozlycznych czestach sswa“ zavírá se rukopis Cambridgeský; ostatek s něho utržen.	Turov a Opočno podnes jsou vesnice na Chroustovsku (chrud. kraj) při státní dráze.	47 jenž mnoho Ff. přivodieše Z. přivedieše L.
33 na cestách Z.		

	CI.	CI.
<i>O smrti Albrechta, krále říšského (Ff). O Albrechtovi, římském králi, vrahu českém (V). O Albrechtovi a Janovi, slepém králi (Z).</i>		<i>Wi der Romisch mit siner unwart golt di bemisch zcungin vertilgin wolt.</i>
Na léto vrah český, Albrecht, do Čech počě jíti,		In dem andirn iar der Romisch kam gein Behem zewar. Er wolt bi allin heilgin di bemisch zcung al virtilgin. Di gebur iensit*) daz Rens chomen mit im, dy hettin sens. Si hettin daz vil stillin in irm bosin willin, als getreid ab zcu men, dovon dy Behem soltin lebin, daz si dovon hungirs sturbin vnd iemirlich also virdurbin, vnd dy Swabin alzcu hant quomen in daz wuste lant, daz ouch dovon dy Behem di burg nit mochtin behaltin sam. Der Romisch sprach mit vnsittin: „Wir werdin ligen in den stetin, so bringit man vns zcu handin notdorft von andirn landen. Di Behem vor hungir vf der stet wern von burg vnd stetin gen.“
chtě překotem jazyk český zahladiti.	5	Abir Got, ein recht richtir, schickt andirs dyselbin mer. Do er vbir Rin gein Behem gink, er als komen wolt mit notin, sin nebe Iohannes gen rach sich an dem vettern vmb den konig, sin ohim, vnd vmb sin brudir som. Von des konigiz swester, wil tu horn, waz derselb Jesk geborn, hi von Behem, vnd dovon er ledigt Behem von dron. Dem vngenedigin vient czam nit zcu lebin sint. Er solt also sterbin vnd von den sin nur virderbin.
Chlapi s kosami s ním jdíechu,		
ti všě obilé na poli ssieci chtiechu,	10	
5 by Čechy hladem sě rozlezli a Švábi u pustú zemi vlezli,		
hradův by nemohli držěti,	15	
řkúc: „My budem u městech ležěti.		
Nám z jiných zemí ztravu povezú,	20	
10 Čechové s hradův hladem i z země polezú.“		
Ale ten Bóh, jenž právě súdí,		
jinak to všěcko rozkludí.	25	
<i>Jan slepý císaře zabil (Z).</i>		
Jda do Čech, když sě přes Rýn poveze,	30	
Ješek, jeho synovec, na strýci sě sveze.		
15 Ten junoch šlechtný zabi tu strýcě svého a tiem i pomsti krále, ujcě bratra svého.	35	
Ten Ješek byl z sestry krále českého, a pro tož i zbavi Čechy vraha nemilostivého.		

1 Pak na léto Albrecht počě do Čech jíti Z. Albrecht, der Pehemen ächter Hfm.	8 řka V. řkúc Ost. 9 z jiných měst J ² . 10 pryč polezú L. J.	13 Když, jeda do Čech, přes Rýn se přě[po]veze Z. J. Tehdá do Čech přes Rýn poveze L.
2 chtě bez děky J ² . na překot P. přes hlavu F. všě Čechy zahladiti Z. ztratiti L.	i ze vsí se rozlezú C. J ² . a Čechové hladem z hradův se rozlezú Z.	14 Jan C. J ² . Z. na strýce Z. na něm J. 15 Ten kněz zabi tu strýce svého Z. 16 tiem pomsti Ff. a nad tiem pomsti ujcě, krále českého Z. Srov. hl. VI.
3 vil pawrszvolck Hfm.	Po 10 ač jim však dáme s životy ujiti.“	17 Ten Ješek z sestry V. L.
4 „na poli“ ve V. není. posieci Z. J.	A tak chtieše Čechy zahubiti C. J ² . (Hfm.)	18 a proto i zbavi Čechy vraha L. Z. a zbavi Čechy vraha lítého J. a proto zabil vraha Ff.
6 a Švábi u (v) pustú ... vešli V. L. a Švábi aby v pustú Ff.	12 všěcko rozkludí Ff. všě[cko] rozkludí V. J. Z. L.	

*) MS. eszint, B. iensit.

Také že neslušalo, než od svého, sníti,
20 jenž tak nevěrně směl svého sestřence zabiti.

CII.

O zlých obyčejích českých (Ff). O českých pánův
obyčejích (V). Tuto se čeští páni na kostky oddali
(Z).

Pak se čeští páni zlých obyčejův přijechu,
za kratochvíl v kostky jhrajiechu.
Z něhož dříve lotróm za zlé jmiechu,
toho se sami páni přidržiechu,
5 řkúc: „To v jiných zemích lotři činie,
a velikým bláznovstvem se vinie.“
Obyčeje se zlého přijímáchu,
a dobrého nic netbáchu.
Chceš-li se cizích obyčejův ty přijieti,
10 hlédaj, můžeš-li to v kteréj zemi uzrieti,
by cizozemcě při sobě jměli
a v svú radu je púščěli.
By vy se téhož přijeli,
toho by užitek i čest jměli.
15 Ale ot zlého se nectného obyčeje přijieti,
to jest, ztratě ctně jmě, zlé jmieti.
A pro zlý příklad na svůj jazyk juž nic netbajú,
a za čest v kostky jhrajú.
Tehdy se jechu bez popruhův kláti,
20 a panny jim za dar počechu chrústův sláti.
Jechu se cizím paním slúžiti:
toho bieše více, ale mrzí mě i mluviti.

19—20 v Z. pomínuty. sjíti Ff.

I (a) také že neslušalo jedno
od svého sníti,
jenž tak nevěrně (chtěl a) směl
svého sestřence zabiti. L. J.
A tak že on směl svého sestřen-
ce zabiti,
neslušelo jemu jedno ot svých
sníti J². P. F.

1 Pak se u pokoji páni J.
Pak se Čechové Ff.

2 za obyčej L. o peníze v kostky J.
3 Pro něž dříve Z. lotrovi za zlé
jměli L. lotróm lajiechu J².

3—4 To sobě za dvorstvo přijechu,
z něhož dříve lotróm za zlé
jmějiechu. J.

4 toho se páni přidržiechu Ff.
čeští páni L. sami naši páni při-
jechu V. L. (v L. opr. „prijeli“).
sami páni čeští přidrželi Z.

5 „řkúc“ v L. není. lotrci J. blá-
znovstvem V. Z. -stvem Ost.

^{a)} MS. er, B. yn.

5—6 Dasz ist in ander landen kurtz-
weyl und hoffrecht Hfm.

6 To řkúc, velikým J.
7—8 v L. vypuštěny.

přijímajice — netbajice Z. J. Ff.
9 ctných obyčejův V. cizích Ost.

10 muožes-li to kde věděti Z.
11 kde v radě měli P.

12 jej púščěli Ff.

13 v L. vypuštěn. Byšte se Ff.
By se téhož Čechové přijeli Z.

By se téhož přijeli Ost.
14 čest i požitke Ff.

15 ale (zlého J.) nectného obyčeje
se přijieti Z. J. Ff.

15—16 neb od nečestného zlého se přijieti,
to jest, dobré jmě ztratě, zlého se
přijieti C.

16 to jest, za ztracen[é dobré jm]ě,
cizie zlé jmě vzieti Ff.

ztratiece L. ztratiec ctně jměno Z.
mezi múdrymi mohú se tiem sty-
děti P. J². C.

Der freuel iung in do virderbt,
sin vettern, vf den er erbt,
der sin nefin zcu Behem sterbin
wolt vnd vntwlich verderbin.

CII.

Von den lanthern
macht du hi horn gern.

Darnach zcu Behem dy lanthern,
nomen boz sittin an sich gern.
Daz si den bubin ver ubil hettin,
dazselbe si selbir tetin.

5 Si speltin stetlich
mit dem wurfil vnglich.

Si namen dy Tutschin in den rat,
si achtin ir zcung nit mit der tat.

Do vngewirt dy vrechin
mit dem sper begundin stachin,

10 di iungfrowin santin yn^{a)} dar abin
birn zcu ho'n gabin.

Di dintin ouch mit leit virtreibin
an der man weibin;

15 semlich dez wer vel zcu redin,
dez mich als verdruszit zcu koden.

Also hettin si ir spil
vnd ir virebel alzcu vel.

Di boszin sitin zcu hant
virwustin Behem lant,

20 wan ez waz nimant,

18 za kratochvíl J².

a za čest mají, že v kostky hrají Z.
a za obyčej v kostky hrají P.

20 a panny (panie Ff.) jim za dary
počechu chrústy sláti L. Ff.

cleynet und gabe zu senden Hfm.
Rým. má „birn“; četl-tě „hrušky“
na místo „chrústy“.

21—22 Jechu se cizím paním na miłosť
slúžiti;

toho by bylo více, ale mrzí mě
mluviti. Z.

Tehdy miłosťníci (miłosťníci J²)
velicí biechu,

neb z miłosťi cizím paním slú-
žiechu.

Vieće by bylo o těch obyčejích
mluviti,

ale mrzí mě o tom i mysliti
J². C. (Hfm.)

22 toho bieše mnoho, ale mrzko mi
o tom mluviti Ff.

Tak páni svú kratochvíl jmiechu,
a menší zemi hubiechu.

25 Neby, kto se za pravdu postavě,

ni kto českú čest opravě.

Páni kostku a klánie pldiechu,

a měščěné s hostmi o nich se radiechu.

Neb měščěné nesměchu nikam vyněti,

30 pro to jim nemohú déle hověti.

Pan Jindřich a pan Jan v Sedlcu biesta,

Rémunt a Hynek u Praze kratochvíl jmiesta.

Ty pány Horníci s měščany jednoho dne jechu

a životy jim otjeti inhed chtiechu.

35 Toho učiniti někteří nedadiechu,

však je tvrdě schovachu.

Juž vidíte, ktož na vysokém stavu jmá výhledí,

a vsdy kratochvíl jmaje, na radě nesedí,

ten v svú rukú jmá jistú škodu

40 i sobě i svému rodu.

Ta se hanba šlechticóm nikdy nestávala,

a ta příhoda chlápóm vnađu daļa.

der sich widirsaczt bekant
vm dy gerechtekeit,
noch nimant waz bereit,
25 daz er beschirmt Behem rich,
nur Got alein von himelrich.

Wi di czu Kuttin vnd czu Prage
di lanthern vingin vf einem tage.

Sich vbttin dy lanthern
an stechin gar verrin
vnd ouch an der wurfil spil.
Die burgir würden zu dem zcil
widir si eintrechtig,

30 wan si gein in nit warn mechtig
vnde nirgen torstin gen.

Daz wolden si vndirsten
vnd nit lengir von en liden,
ire vntrw also virmiden.

Her Henrich vnd her Iohannes
warn czu Cziedlicz vndir des
bevunden, vnd her Hink

40 von der Dub zcu Prage aldo.
Di Prager mit den Kutnern
vingin dy lanthern

doselbist vf einem tag
vnd woltin en zcu hant darnoch

er lebin han genomen;
abir etslich daz vndirkomen,

di sin nit statin woltin,
doch behiltin si si, als si soltin,

gar czu dem mal vestlich.
Di schant waz in dem rich

den edeln nimer widirvarn,
vnd dy geschicht bi irn iarn

gab andirn burgirn kunheit.
Si ductin sich sin gar gemeit.

24 a sami svú zemi hubiechu Z.

a menší zemi hubiechu L. Ff. P. F.

31—32 Herr Friderich und Herr Jan
die kleinem Herrn Hfm.
a Němci pak V. J.

25 Nebieše J. za pravdu Ff. za právo
V. J. L. Z.

26 ani kto českú zemi J². niekto L.
27 Páni turneje, kostku atd. J.

Páni kostku a ot klánie nikamž z mě-
sta vyjiti nesměchu L. (Zmatek
to pisařův s veršem 29, jenž v L.
vypuštěn.)

Páni i klánie i kostky pldiechu
Ff.

Die herren warten des stehensz und
der wörfel Hfm.

29 nikamž vyniti Ff. J. Z.
30 nechtiechu Z.

31 Jindřich z Lipé a Jan ze Strážě.

31—32 Herr Friderich und Herr Jan
die waren zu Zedlitz, Remund
und Hincke Zak von der Duben

die waren zu Prage Hfm.

32 Renmut a Hynek Žák z Dubé
Rémunt a Hynek Žák z Dubé
v Praze biešta Z.

Rejmut (Remuth Ff.) a Hynek
Hynkovic z Dubé u Praze

(svój Ff. svú L.) kratochvíl
a útěchu jmějiešta L. J. Ff.

Raimund z Lichtenberka, syn
Smilův (1278—1316).

Hynek z Dubé přijímim Berka
a Žák, syn Hynkův z Dubé na
Fridlantě, od 1305 do 1309 byl

nejvyšším purkrabím, 1316 stal se
pánem na Kladsku. Od něho po-
šli všickni potomní páni Berkové
z Dubé.

nejvyšším purkrabím, 1316 stal se
pánem na Kladsku. Od něho po-
šli všickni potomní páni Berkové
z Dubé.

33 Ta pány V. zjmáchu Ff.
die Perckherrn Hfm.

35 nedachu Z. J. Ff. nechtiechu L.

36 velmi tvrdě Z.

37 stanu Ff. stavu Ost.

37—50 je mezera v P. i F.
u Hfm. nepřeloženo.

40 svému všému rodu Z.

41 Čechóm se nestávala Z.
nedávala nikdy dřeve L.

42 jiným vnađu daļa J.
jiným chlápóm atd. L. Ff.

By chtěli právě rozuměti,	55	Woltin si ez recht virnemen, si lizsin si in Behem nit han solich gwalt. Vnstete ist dy zcít, vnd balt ^a), di huot sin frunt,
nedali by <i>ciuzím</i> v Čechách té moci jmieti.		
45 Neustaviční jsú časové:	60	werdin villicht morgen vient. Dem purger ^b) gibt man sin willin. Waz er mit dem elbogin stillin vf wundirlich mag gehebin, daz wil er nur von im gebin.
již dnes stříbro dávajú, zajtra budú vrahové.		
Chľap svú volíú tobé nic nedá,	65	Dristunt spricht er: „Her“ biz im sin will nit ver kumbt bi nacht adir tag, ob er immer mag, dich also vbirwindin.
pánkaje tobě, svého časa hledá.		
Moci-li-ť bude kdy s tě býti,	70	Ir herren, ir mogt nv vinden, ob er gutis ratis sit, gebt den fromden in Behem wit husir vnd gute burgen, darvf si vch irwurgen.
50 káže-ť své i s lichvú zaplatiti.	75	Wan hettin si nit wo vch wissen zcu behaltin do, si hettin nit turin sich gein vch gerurin. Der herin vrunt si vraszin als lange mit vnmaszin, biz si se doch irledigtin ^c) vnd mit in also bedingtín, daz si mustin gebin, ob si woltin lebin,
Juž vidíte, páni, dobré-li ste rady,		
dávajúce <i>ciuzozemcóm</i> v zemi hrady.	80	er ^d) tochtir der burgir sun czu wibin gebin in rechtir min. Abir hernoch vnd sider gobin si in ir kinder wider. Di kindir warin ane var luczil eltir, wan ein iar. Man for[ch]te ouch er virderbe, wan dy kinder woltin sterbe bi dem Berg sider.
By vás nejměli kde schovati,		
nedrzli by byli na vy vstáti.	85	
55 Přítelé těch pánov dotad se ručichu,	90	
až je však i vypravichu.		
Však za chľapie syny své dcery odati musichu,		
ale však jim potom jich děti vrátichu.		
Neb dietky o rocě a málem stařjšie biechu,		
60 a šlechtné dietky u Horníkov umřieti chtiechu.		

43 znamenati J.	Ješin a Procházka četli „paukaje“,	56 až je beze škody J ² .
43—44 By Čechové právě rozuměli,	kteréžto slovo tento vykládá na „brau-	57 za horničie syny své děti odati
máto by moci Němci v Čechách	kaje“. V L. přípisem z XVII. věku:	slibichu J.
měli Z.	„Pánkání a Vaše Mílošť za nic ne-	57—58 Avšak za chľapie syny své dcery
44 nedali by jim L. V. <i>ciuzim Ost.</i>	vází.“	dachu,
46 dnes stříbro dadúc, zajtra sú	50 Káže-ť své všecko zaplatiti Z.	ale chľapi jich dcery zase po-
vrahové Z.	52 Němcóm V. L. Z. Ff. <i>ciuzozemcóm J.</i>	slachu Z.
a snad zajtra budú vrahové Ff. L.	53 By byli vás J.	58 Ale Horníci jich dcery opět vrá-
ti, jenž ... snad budú J.	By byli vás ... chovati Ff. L.	tichu P. F.
47 svú dobrú volí Z.	54 nebyli by směli J. nesměli by Z.	a však potom jich děti vrátichu Ff.
48 svého časa L. času V. Ff. J. Z.	nedrzli na vás L. V. nemusili by na	58—62 u Hfm. nepřeloženo.
<i>pánkati</i> = „pánku, pane“ ří-	vás Ff. vás jímati C.	59 staršie Z. J. o rocě a mladé J ² .
kati.	55 mužichu V. mužiechu L. mútichu Z.	60 a ty dietky Z. děti L.
	Ff. F. ručichu J.	zemřieti Ff. J. L.

^a) MS. Vnd stet, B. vnstete. MS. kalt, B. balt. — ^b) MS. prager, B. purger. — ^c) MS. irledigtin. — ^d) B. ir.

A pro to je i vrátichu,	95	Si gabin gar vel wider. Ouch ir frunt bisunder beitin vm si darvnder.
a také že prietelie za to mľuvichu.		

CIII.

O Korutanského potupení a o pražských měšťan
volení (Ff). O Korutanského potupení (V). Kněz
od Čechov v potupě bieše (Z).

Kněz ot pánov u potupě bieše,		
tak že často jiesti nejmieše.		
Pozva sobě na pomoc rodicě svého,	5	
Bedřicha, markrabiu míšeňského.		
5 Mnohým nevěra se zdieše,	10	
že Míšeňský u mále po zemi jezdieše,		
zemiu překotem hubieše,		
a nikte jemu toho nebránieše.	15	
Před Hory bez strachu jede,		
10 ottad pak před Prahu přijede.		
Kněz u městě bieše,	20	
Míšeňany do města pustiti chtieše.		
Měščané se rozdělích:		
Kokotovici a Voľbramovici s Čechy biechu,	25	
15 Velflovici a Ot kamene se s Míšeňany slichu		
a jim pražské město zradichu.		
Když Míšeňané chtiechu tehdy u miesto vníti,	30	
jiná strana chtieše brániti.		

CIII.

Von dem Kerntin
salt du hi schin.

Der von Ker[n]tin waz gecht vnd von den lanthern gesmet, daz er off[t] nit hatte czu eszin. Er wolt dez nit virgeszin.	
5 Er bat nu sin ohim czu hulf her in Behem, margraf Friderich von ^a) Miszin ^b). Vel wonten, er wolte si czuriszín, vnd daz is ouch vor neit were ^c), daz er waz komen her vnd mit luczil volkis dorch daz lant ^d) reit, daz im waz wol bekant. Daz rich virwust er zcu hant, vnd daz wert im nimant.	
15 Er gink ane for[ch]te for den Berg. Der herczog waz by herweg czu Prage in der stat. Er wolt dy Misner drat in dy stat durch dy gaszin mit wiln gern han gelaszin. Do teiltin sich dy Prager, di Tutschin bisundir. Vnd do dy Wolfram warn mit den Behem.	
25 Wolfel Camerer aleine wolt sich mit den sinen vireinen mit den Misnern, daz si sahin gern. Vnd do dy Misner in dy stat woltin her, daz andir teil wolt ez wern vnd si widirkern.	

61—62 Ty dietky od Horníkov vypra- vichu, neb prietelé s nimi se smluvichu Z. Veršův těch v J. P. F. není. 62 neb také prietelé vto mľuviechu Ff.	5 Mnohú nevěru činieše V. zdáše Z. 6 že z větších pánov jim i jeden ne- škodieše P. F. C. 7 nebo jezde, překotem hubieše L. 8 a toho jemu žádný nebránieše Z. a niktož L. a nikto ... bránieše J. 9 jide J. Ff. 10 přide J. odtud ... přijide Ff. v L. vypuštěn. 11 Kněz tehdy Ff. 12 v město pustiti chtieše L. 14—15 O rodnách těch viz Tomkův Děj. m. Prahy, díl I. str. 292—299, 303—305.	14 Voľframovici L. Oľbramovici Z. Ff. Wolfartovici P. F. Voľbramovici V. J. schechy L. die Wolframen und die Kokowitzter Hfm. 15 Veklovici L. die Welffen Hfm. s Míšeňany se smluvichu Z. 15—16 tēm pražské město zradiechu Ff. 16 v L. vypuštěn. 17 měščané V. Míšeňané L. Míšeňané Z. 18 strana druhá chtiechu brániti Z. jiná strana jechu brániti Ff.
---	---	--

^a) MS. vnd. — ^b) B. meissen. — ^c) MS. daz er vor nit wer mechtig, B. daz is etc. ^d) dorch daz lant manu B.

	Vítek Ojjeřovic tehdy na hradě sedieše.		Witk Ogerczouicensir waz,
20	Ten, dospěv, vnide u město spěšě,	35	der vf der burg saz,
	chtě měšťanóm pomoci,		der ging gar drat
	ale nemože proti moci.		gewafint in di stat.
	Neb Voľbramovici s Kokotovici na ospitál	40	Er wolt dy burgir behelfin bald,
	běžiechu,		ob er nit mochte widir der gwald,
	a Míšnéné juž u městě volni biechu.		wan dy Wolfram schufin,
25	Velflovici Vítka na Novém Městě řetězem	45	daz dy von Kocicz *) liffin
	přěpěchu		mit in vf daz spital.
	a tu jeho i lidi zbiti chtěchu.		Do warn dy Misner vbiral
	Však se tej síle obránichu,	50	iczund geweldig in der stat.
	ale koní mnoho ztratichu.		Wolfil von Stein drat
	Ale že řetězy biechu přěpěti,		vir[s]loz Witkouez in notin
30	nejmějiechu, kady vyněti.	55	vf den nuwen markt mit einir ketin.
	Tehdy Sudek, silné dietě,		Er wolt sin lut vnd in
	jednú ranú řetěz mečem přětě.		virderbt han in sinem sin ;
	Viděch, když na hrad jediechu,	60	ydoch do iung vnd ald
	a'no po pániú Vítkovu ořiú třeva se vlečiechu.		widirstunden so der gwalt.
35	Voľbram ospitál osěde,	65	Vel roz si irslugin.
	s druhé strany mosta Pavlík z Liudic sěde.		Dy ketin vorgeczogin

19 v L. vypuštěn až po „sedieše“.

Vítek J. Witko Ogierz Hfm.

ten tehdy Ff. ten na hradě Z.

Vítek z Landšteina, Vítkovice, syn Ojřířův z Lomnice 1300—1312.

21 rád pomoci Ff.

22 i nemože Ff.

23 Neb Kokotovici s Voľbramem (Voľbramem J.) na spital březiechu L. J. Kokotovici a Oľbramovici na špitále sediechu Z.

Neb Kokotovici s Oľbramem na spitalě břechu vzlezli Ff.

ospital = špitál křižovnický.

25 Tržiště Nové u sv. Havla na St. Městě.

Novým Městem minila se tehda část

Malé Strany pod hradem pražským.

na Novém Městě V. Cc. L. Z. J².

měšténé na novém „krzizij“ J.

tržišti J³. P. F. na Novém Trhu

C. auf dem Marckte Hfm.

Velflovici, když Vítka užřechu,

řetězem ho na Novém Městě přěpěchu Z.

26 a tu ho i s lidmi Z.

26—27 Voľfovici Vítka na Novém Městě

řetězem přěpěli břechu,

tu jeho lidi i samého zbiti chtěchu Ff.

27 Ale však L. Z.

28 a mnoho koní L. Z. Ff.

29 Ale že řetězem biechu přěpěti Z.

29—30 A již Míšnéné na ně táhniechu,

ale, kudy by ušli, nemiechu.

P. F. C.

30 nevědiechu kudy vyjeti J.

nejmiechu kudy vyněti L. Ff. proto

nemuožiechu z nepřátel vyněti Z.

31 Tehdy Jiřík J². silné to dietě Z.

33 jdiechu Ff.

34 po pánu Vítkově oři J.

a'no po Vítkově oři Z.

po pánu Vítkovu V. Ff. L.

35 Voľbram ošpitál obsedě J.

Oľbram ospital obsede Ff. Voľbram

V. Voľbram spital osede L.

Oľbrám špitál silně obsede Z.

36 Pavlík Lubický osede L. Lučický

J². Libický Z. J³. Libský

F. C. Libický P. Ff. Libický V.

Cc. P. z Lidic sedě J. Pawlick

nam die kleyne seyte ein genseyt

der prucken Hfm.

Pavlík, měšťan pražský, majetník

tvrze Liudic blíž Buštěhradu,

na niž vězeni byli páni, v Praze

a v Kutné Hoře zajatí.

	Obojí mosta dobře brániechu,		Von den Misnern
	a pro ně Míšnéné vóle u městě nejmějiechu.	70	mochtin si sich nit gekern ^{a)}
	Potom se umľuvichu,		noch irn wiln in der stat.
40	a věže, ospitála a pražského hradu kněziú,	75	Si werden darnach zcu frunden drat.
	sstúpichu.		Dem herczog si gabin
	Kněz hrad poruči Heřmanu Zvieřetickému,		turm vnd spital in den tagen
	rytieřiú mladému, ale přěšlechetnému,	80	vf, vnd ouch die purk do.
	do něhož vieru i hrdinstvo vzvědě,		Er beval dy burg also
	a příslovie i jednoho do něho nevzvědě.		Hermanno Zewirczocicensir,

CIV.

O Míšeňských nemiľosti (Ff). O Míšeňského nemiľosti (V). Tuto Korutanský pustil Míšňany na hrad (Z).

Pak té nemúdrosti kněz se dopusti,
že v témdni, Heřmanovi hrad otjem, Míšňany na-ň vzpusti.

Míšnéné jechu se země hubiti,
a Čechy jmúce, nemiľostivě mučiti.

5 Nemohľ-li dáti ale kořec ovsu, Čecha zabichu,
neb jej jinak v síle zhubichu.

37	střežiechu J ² . města J. mostu L. Z. Po 40 I by opět kněz mocen všeho Z.	2	že Míšňany na hrad pusti Z.
38	měščené V. Míšnéné L. pro ně Míšnéné v městě volni nebiechu Z.	41	Heřmanovi ze Zvieřetic ctnému Ff. Heřman ze Zvieřetic, syn Zdislavův, 1309—1321.
	pro ně měšťané vóle na oné straně města Ff.	42	tomu pánu u vieře zchovalému Z. ale ovšem šlechetnému Ff.
39	spolu smľuvichu Ff.	43	vieru, hrdinstvo i štědrost Ff. L. Z. múdrost, vieru, štědrost, hrdinstvo J.
40	a viece (sic) ospitála atd. L. a špitálu, věže atd. J. a věže s špitálem . . . postúpichu Z. ospitála i pražského hradu Ff.	44	a přísloví (zlého L.) i jednoho do něho nevzvědě L. J. ot něho nevzvědě V. příslovie do něho zlého i jednoho nevědě Ff.

CIV.

Dem herczoch waz darnach mit der torheit vil gach, daz er daz huz Hermanno in acht tagin nam widir so, daz er dy Misner darvf liz noch er^{b)} ger. Di Misner daz lant begunden ser virwustin zcu den stunden vnd dy gevangen in dem rich martirn cleglich; ez warn obir Behem, den ez nit er lebin nam. Mocht der Behem nit gegebín ein maz habern nur ebin, si in zcu hant totin. Also warn si in notin. Liszin si in abir lebin, so sach man si darnach strebin, daz si in an der gesunt virderbtin in derselbin stunt.

4 jímajice L. žalostivě Ff. L. J. 5 korzie V. korce . . . zabjechu L. nemoh-li Čech korce ovsu dáti, nebylo mu lzě živu ostatí. Z. nemohľ-li by dáti ale korce ovsu, Čecha zabjechu Ff. korce J. 6 V Z. chybí. jinak stráviechu P. nebo jej jinak potvořichu J². C. neb jeho v síle zľupiechu Ff. neb jej jinak úsilé jeho zbavichu L.

^{a)} i. e. *Koktic, Kokotic*. — ^{b)} MS. *pruk*.^{a)} MS. *gewern*, B. *gekern*. — ^{b)} MS. *er*, B. *ir*.

Dłani jim prořezúice, žinú jim provláčiechu,
a tak je nebožátka po hradu i jinudy vodiechu.
Kněz, to vida, se smějieše,
10 ni jim pro to kdy co dieše.

O Vilémovi Zajieci (Z).

Vilém Zajiec, nelstivý přítel jazyka svého,
ten udatný šlechtic je se želeťi toho zlého.
Dostřeh se jich, i zbi Mišňan mnoho,
nebo biechu dostojni toho.
15 Ten šlechtic věrný Mišňanóm cti ukrátí,
ni se směchu viec na tu stranu postáti.

*O českém boji s Mišňany (Ff. V). Tuto Čechové
Mišňany a Korutany s hradu vyhnali (Z).*

Čechy se před hradem položichu,
na předhradíu Mišňany a Korutany pobichu.
Tu Vítek Ojjeřovic hrdinsky se jměl,
20 ten šlechtický rytíř prvý nepřátely projel.
Ale již právě jat bieše,
by se neopravil spieše.
Tu zabichu Kamýka, rytíře udatného,
a Čechy jechu Aufsteinerě, hrabíu korutan-
ského.

O panu Janovi Strážském (Z).

25 Tu pan Jan z Strážě po nepřítelích udatně
jedieše,
a ovšem po nich v hrad vendieše,

Durch dy hut si intportin
vnd zcogin strick bi den ortin
also dardurch, vnd si do
furtin durchs hus vnd andirs wo.
25 Du daz der herczog sach,
er lachte vnd nitis nit sprach.
Her^{a)} Wilhelm der Has
ein frunt siner zcung waz,
der kun edel daz vbil clagt.
30 Er legt in hut vnd nach in vragt,
er virderbt er gar vel
hernach vnd zcu demselbin zcel,
wan er^{b)} martirn in vnmin
waz recht vz dem sin.
35 Der getrw her
kurczte den Misnern er^{c)} ere,
daz si sich vor im ensit
nit geruren mochtin wit.
Di Behem vmhegtin dy burg,
40 vnd vor derselbin burg
Kerntner mit irn gutin stetin
vnd dy Misner si bestritin.
Witko Ogerczocensis
was domit gar sus,
45 er durchfur dy vient von erstin.
Er waz holt nit der vristin,
dovon er noh waz gevangin,
het er sich nit baz gegangin.
Do wart Damik, ein kurez rittir,
50 erslan von den vinten bittir.
Do vingin dy Behem
den Offinsteiner bi nom,
ein gref von Kerntin.
Di andirn si do sich virrentin.
55 Her Iohannes Custos
ging do mit sin genoz
kunlich nach den vintin.

7 prořezujiee — provlačovachu J. 11–12 Vilém Zajiec, pán nelstivý,
provlekúe provaz, je vodiechu P. C. jich túhy želeje až na divy,
provaz J². provlečiechu Z. želeje převelmi toho,
7–8 Dłani jim prořezujiee, žině jim ukáza dosti hrdinského Z.
provlekúe, 13 dostřeh se jich, zbi jich mnoho
tak nebožátka po hradu i jinudy L. Z. Ff.
vodiee Ff. ustřeh (utkav F.) Mišňany, zbi
9 se usmějieše Ff. jich mnoho P. F.
10 a nic jim proto nedieše Z. 14 hodni toho L.
11 Tehdy Vilém Zajiec, šlechtic 16 pak proň postáti L. poň (poně) J.
udatný že nesmiechu na tu stranu po-
a svého jazyka přítel nematný státi Ff.
P. F. C. (Hfm.) 17 Čechové Z. J. před Prahú P. F. 25 Tu pan Jan z Strážě udatně se jmě-
Wilhelm Hase Hfm. 18 a tu Korutany atd. Z. jieše Z.
Vilém Zajíc z Waldeka † 1319. a před hradem Korutany i Mie-
šňany bojem podstúpichu J. po nepřátelích jdieše Ff. L.
Jan von der Straze Hfm.

^{a)} MS. Er. — ^{b)} B. ir. — ^{c)} B. ir.

by byl s ním most u přiekop nelefał.
Na ten boj sem jáz z města hledał.
60 A když Čechy s Němci boj jmiechu,
30 tehdy Čechové Němcě u městě tepiechu.
V zástupiech Čechy po městu chodiechu,
ale Němci v svých domiech zatvořeni se-
diechu.

Er wolt mit in stritin,
er wer allir dengen,
60 wi im het gelingin,
in di burk nach in gegangin,
do er villicht wer gevangin,
wer dy pruk nit mit im
gevallin in den grabin hin.
65 Den strit zcu der selbin zeit
sach man vz der stat wit.
Vnd dy Behem mit den Tutschin
den strit hettin vf der littin,
do slugin ouch dy Behem
70 in der stat dy Tutschen sam.
Di Behem gingen do mit scharn,
di Tutschin virspart doheim waren.
Nach Christ geburt xij hundred vnd darnach
vir war
in dem czendin iar.

CV.

*O veliké povodni v Čechách (Ff). Ot velikej po-
vodni (V). O povodni veliké po Čechách (Z).*

Léta ot narozenie syna božieho
po tisúciu po třech stech desátého
v rozličných krajích taká povodeň byla,
5 jakž mnoho vsí i lidí zhubiła.
5 U Litomyšle v Heřmanicích tanec i s pišt-
cem vzała.
10 Ta božie spústa den svatého Jakuba se dáła.
V druhý den v Kladšče podměstie blíz vše
15 potopiła

CV.

*Von der sinflut,
do vor vns Got mer behut!*

Czcu derselbin czijt
waz allin endin wit
ein solich sinflut,
do vns Got mer vor behut,
5 daz si durst dy lut an zcel
vnd verwust der dorfir vel^{a)}.
Bi Hermanicz czu dem Lautmischil,
recht als dy clein wischil
do irhub si gemein
10 den pifer mit sampt den rein.
Vnd dy Gotis virhengnizz
waz nimant susze.
Ez ist an Sent Iocobs tag geschen,
der mir der worheit muz iehen.
15 Des andirn tagiz czu Glocow,
dez noch gedenkt man vnd frow,

27 pod ním P. nelefał L. neletěl Ost.
28 na ten boj sem s města sám hleděl Z.
hledał L. hleděl Ost.
29 Čechové Z. Ff. Čechy V. L. J.
30 bijiechu L. u městě, in marg. Praze Ff.
31 verše toho ve V. není.
32 v domiech zatvořených J².
ale Němci zavřeni v (svých J.) do-
miech biechu Z. J.

CV. Celou tuto hlavu Lupáč vložil
do své historie o císaři Karlovi IV. (vy-
dání Hankova 1848, str. 32). V L. na-
lezá se na samém konci rukopisu.
2 pátého (tak prvotně, pozdější opravou
„po desieti pátého“) L.
3 vodeň V. povodeň Ost. Sr. „vodně te-
kúcie“ v žaltáři klementinském.
4 že mnoho vsí i lidu Ff. L.
5 Heřmanice, ves severně od Litomyšle,
vých. od Vysokého Mýta. Od té po-

vodně zachoval se osadní název „Sub-
mersa Ecclesia“. U Litomyšle L. Z.
Ff. U Litomyšli V.
V Litomyšli a v Heřmanicích tanec
s pištci vzała J.
V Litomyšli, v Heřmanicích Lup.
Pey Leuthmyssel zu Hermensdorf Hfm.
6 a ta potopa den sv. Jakuba se stała Z.
v den Ff. J. se stała L. J.
7 bez mál vše P. Druhý den u Kladška
předměstie potopila Z. předměstie J. L.
vorstatt zu Clatzde Hfm.

^{a)} MS. wel.

a tu na dva tisiúce liuda ztopiľa.		het ez daz volk vm dy stat no als virtrinkt gar drat ^a), vnd doselbist virtrunkin, di in dem waszir virsunkin, als vz dem fur dy funkin. Vnd darnach irstunkin czwei tusint menschin vil drat. Von derselbin sinflut
Zvieřata pod Kladsko na kládii řevúce plo- viechu,	20	ouch zeu Glocow swummen di tir obir den boumen, vnd si lutin grulich vnd gar vngehurlich. Si furte ouch ganz husir hin, vnd dy lut saszin vf in. Do fur der vatir von dem sun vnd dy mutir von der tochtir hin. Der sun von dem vatir, die tochter von der mutir ^b) von einandir cleglich swummen an einandir ouch gesegent, der wirt von siner frowen, di frow von irm wirt schon, wan dy pruftin ir not vnd wustin ern tot. Einer picht iczund dem andirn mit gesund, vnd ir frunt in groszin grus noch in rouftin er har vz. Man vant hernach dy wigin mit totin kindlin ligen obn hoch vf den boumen. Do man daz husgeret wart goumen ^c), man laz si in den weldin vf.
10 domové cělí, a na nich liudie sědiechu.	25	Diselb guz, do si lif, dorfir gar vel virderbt. Daz villicht vf si geerbt vm er missetad, di si begingin vbirsat; ouch si doselbst irtrenkt, dez Got aldo virhengt, lute vel vnd an zcal swerlich mit dez libiz val. Got gnade den seln vnd behute vor der helm
Tu otec ot syna, máti ot dceřě,	30	
syn od otcě, dci ot matěřě,	30	
preč plovúce, žalostivě otpušenie bráchu,	35	
muž ot ženy, žena ot mužě; nebo svú smrf znamenáchu.	40	
15 Juž tonúce, však v naději druh k druhu sě zpoviedáchu,	45	
a prietelė, po nich hlediece, s pláčem vlásy s svých hlav dráchu.	50	
Pak na dřievii kolėbky s dětmi živými na- lezáchu,	55	
a domovité věci po dřievii sbieráchu.	60	

8 lidu <i>L. Lup.</i> lidí <i>Z.</i> V <i>Ff.</i> není.	12 dcera <i>Ff.</i>	14 smrth <i>Ff.</i> znamenali <i>Lup.</i>
9 pod Kladskem na kládii dřievie plověli <i>Lup.</i> řevúce <i>Ff.</i>	13 plovúce <i>Ff.</i> plovíc . . . brali <i>Lup.</i>	15 druh druhu sě zpoviedáše <i>L.</i>
9—10 Zvieřata pod Kladského (sic) plo- viechu a na kládii stojiec, hrozně řě- viechu. Domov celých plovieše mnoho, a na nich lidé biechu času toho <i>Z.</i>	13—16 žalostivě odpušenie brachu, nebo svú smrf znamenachu. A když již hrozně tápáchu, druh druhu sě zpoviedáchu. Po nich smutně hlediechu pře- telė, vlasy s hlavy derúce, žalostivě kvieme. <i>Z.</i>	Již tonúce však druh k druhu <i>Ff.</i> Již tonúce Bohu se z hříchů zpovie- dali <i>Lup.</i> 16 přátelė, po nich pláčic, vlásy z hlav drali <i>Lup.</i> 17 na dřevě[i] s dětmi nalezechu <i>L. Z.</i> na dříví kolėbky s dětmi svými na- lezali <i>Lup. P.</i> 18 sbírali <i>Lup. dřievie</i> = stromoví.

^a) B. gar. — ^b) V. 33—34 manu B. — ^c) MS. goumen, B. gefanen (?).

Tiem práslem voda mnoho vsí zkaziľa.		al dy gloubigin vnd dy gemein. Di geruch Got virein, di lebindin vnd dy totin er behutin sol vor notin mit sines vatir rich! Ir sprecht al amen glich!
20 a mnoho lidí ztopiľa.	65	
CVI.		
Od Korutanského vypuzení a od krále Jana (<i>Ff.</i>). Ot krále Jana nynějšího šlechtného (<i>V.</i>). O králi Janovi slepém, hrabí z Licmburka (<i>Z.</i>)		CVI. <i>Wi der furst hoch born czu konig wart erkorn, Iohannes genant, in aln landin wol bekant.</i>
Po tom, když Čechy uzřechu, že v Korutanském statka nejmiechu, královnu Elžku za Jana cesařovicě dachu, toho hrabii z Licmburka na královstvie po- zvachu.	5	Noch dem und dy Behem sahin, daz si ouch vor dy worheit iahin, daz si an dem von Kerntin als si von im des gertin ^a), keinen nucz hettin vf burgin vnd in stetin, do gabin si darnach dez konigiz tochtir vil gach Elizabeth (dy selig si nu vnd eweclich!) dez edeln keisir Henrich sun durstin, her Iohannez dem hoch geborn furstin. Vnd den luden si zcum rich von sin landen mechtlich. Her Henrich von der Lippin, Wilhelm Has von gutin sippin, Iohannes von Wartinberg, mit dem waz ein cleins getwerg, vnd von Prag etlich burgir mit zcaktin schilt furtin in loblich her ^b) sam en wilt (liessen zeu dem langen tor in, dasselbe von Kertein wart bewein ^c) mit Elizabeth in Behem rich. Got si gelobt eweclich!
5 Pro Míšňany Korutanského vyhnachu, Jana z Licmburka králem českým koronovachu.	10	
Toho, Bože, rač dľúho uzdraviti, a rač jeho, Tvóřce, naučiti, aby miřoval zemany	15	
10 a v svej radě jměľ české pány. S těmi-t může cti dojiti, bez nich nemož země upokojiti. Aneb jemu zemanóm uvěřiti, nebo se ctiú z země jiti.	20	
15 Pánóm raziu múdru býti, kdež mohúc, pokoj činiti.		

20 a převelmi mnoho <i>Z.</i> a k tomu mnoho lidu (ach túho!) ztopiľa <i>Lup.</i>	5 zahnachu <i>L.</i> vypudichu <i>J.</i> 6 koronovachu <i>J.</i> koronovachu <i>V.</i> <i>L. Ff.</i> a Jana českým králem koronovachu <i>Z.</i>	neb jest miřoval své zemany a v své radě mieval česka pány. Neb s těmi mohľ cti dojiti a bez nich nemohľ země upokojiti. Aneb mu bylo zemanóm věřiti, aneb se cti z země jiti. <i>Z.</i>
Po 20 Smluj sě Pán Buoh nad nimi i nade všemi jinými křestany. <i>L.</i> CVI. Ve <i>V. Cc.</i> po přídavcích co <i>CX.</i> (str. 228).	7 Toho krále <i>L.</i> <i>V L.</i> po v. 7 tato poznámka: „Po tomto co-t slušie, hledaj na po- sledniem listku, kdež toto zna- menie uzříš * na prvé stra- ně“. Tam čtou se dvě skládání o králi Janovi (str. 229).	8 rač ho, Tvóřce <i>Ff.</i> 10 mieval <i>L.</i> 11 Neb jemu cti jest s nimi dojiti <i>L.</i> Nebo s těmi <i>V. J.</i> S těmi-t <i>Ff.</i> 13 anebo zemanóm zemi uvěřiti <i>L.</i> Neb-t mu zemanóm <i>Ff.</i> 14 anebo <i>Ff.</i> 16 dobrý pokoj <i>Ff.</i>
1 Když Čechové <i>L. Z.</i> 2 statku <i>L.</i> 4 toho hrabí z Lucemburka (tak i v. 6) <i>Ff.</i> z Licmburka (tak i v. 6) <i>J.</i> na královskú stolicí <i>L.</i> a toho hrabie na české královstvie <i>Z.</i>	7—14 Toho, Božě, duši rač oslaviti podle sbožných duší jeho blaho- slaviti,	

^a) MS. gerutin, B. geretin. — ^b) MS. her, B. hiher. — ^c) V. 21—22 manu B. *Langes tor* = porta in longa platea, brána na konci dlouhé třídy.

- Neb vem lépe jest zemi samým pokojiti, 25 Si legtin sich mit im vor Prag,
než vaši nepřítelé budú vy súditi,
dobrých junochov v životiech nehubiece,
20 nebo vem jich v skóre třeba bude vice. 30 Vor iungst wolt Got,
Raziu vem, smysl svoj při sobe jmějte, daz si in inliszin drat
hosti v zemi nepuscějte. hi in di stad noch siner ger;
Nehcete-li v tom mudri byti, 35 man tet im mit sinem her
bude sekera na se dlabny ciniti. vf daz lange tor,
25 Raziu vem, pride-li vem které volenie, do er waz gelen vor.
chovajte se skrze les na křiva drva chozenie. Du der von Kerntin, als ich sage,
Co-t tiem mieniu, sam znamenaj: 40 vnd Iohannes der hoch wirdig
vol svého jazyka, cizieho nechaj. besaz Behem konigrich.
Pomni, čemu-t Libuše jest učila, Dezelbin iars cront man
30 jez v svej řeči nikdy neskřivila. her Iohannem lobesam
Mnoho by bylo jiného mluvití, vnd dy seligin Elizabeth,
ale v tom chcui dosti učiniti. di man do beide bestedigt
Ta kronika mluvi ot narozenie Jesu Krista, 40 czu konig mit nom
pána našeho, dez richis czu Behem etc.
do léta po tisiúciu po dvou dcatú až šestého. Amen, solamen, solamen.
Di hat ein ende,
dez frouwin sich min hende,
di bemisch kronike gnant,
dez gloube alczu hant.
Anno domini m^occc^olxxxix etc.
Holt noch ein wenig,
gib her! etc.

- 17 Neb vám samým lépe jest zemi 24 bude sekera naši dlabnu ciniti 33—34 Tak verše ty čtou se ve V. Cc.
upokojiti J. J. Tato kronika mluvi od narozenie
Lépe vám samým zemi pokojiti Z. 25—26 Když budete krále voliti, syna božieho
vám V. Ff. vem L. rázi vám mudru byti; po tisici po třech steh po de-
18 budú vás L. Ff. V. varujte se takového volenie, sieti a čtvrtého Ff.
19 v sobe L. životiech Ff. Z. v ži- skrze les na křiva drva chozenie. Ta kronika mluvi ot narozenie
votě J. v životech nehubte V. Z. syna božieho
20 nebo vem jich v skóre třeba bude, 27 co-t se tiem mieni L. léta po tisici po třech steh po
to vězte V. mienim Ff. Z. J. desieti čtvrtého J.
neb jich vám bude potřebie vie- 28 vol svůj jazyk L. Z. zvol J. Tato kronika má rozprávěnie
ce Z. Text dle Ff. L. Z. netbaj J². od syna božieho porozenie
21 vám L. J. 29 čemu tě Libuše učila L. léta po tisici léta čtyřstého (sic)
21—22 Razi vám, smysl svoj při sobe čemu vás Z. a k tomu vice léta čtrnadedého Z.
mieti, 30 nikde nechybila L. J². V L. letopočtu takového neni;
hosti v zemi nepustěti Z. a ta jest v své řeči neskřivila teprv za XVIII. věku připsal ně-
24 Srov. hl. LIX. v. 33. Z. P. kdo poslední dva verše z vydání
sekera naše dlabny V. L. Z. atd.; Ješinova. Rukopisy C. P. a F.
nicméně smysl žádá „na se“, jez v své řeči nikdy neskřivila To-
jakož se i čte v Ff. Ff. též shledává se při Hfm.

PŘÍDAVKY DRUHÉ REDAKCÍ.

CVII.

Soudní klání v Hradci Králové l. 1315.

(Čte se ve V. Cc. L. F. J. a v Lupáčově kronice o císaři Karlovi IV. 1584, Hankova vydání 1848, str. 38 sl. Zde text z V.)

- Léta ot narozenie syna božieho
po tisiúciu po třech steh po desieti pátého
pro mužobojstvo sta se súd neslýchaný,
ni v české zemi vídaný.
5 Rudořt z Kosic zabi panošiu Věnkovi, súsědu
svému,
pro to Věnek zabi syna jemu,
pak Rudořt zabi Věnkovi syna.
I by to tak veliká vina,
že jie nemože i jeden uožiti,
10 až jima musichu okoř v Hradciu učiniti.
Šest a šest dobře oděných
a na jednostajných koních

- proti sobe v okoř jeli
a tak se silně v okole zavřeli.
15 Rudořtovi zjmiechu na oděniu sukně zelené
a Věnkovi červené.
Rudořtovi se prvé dobře jmějiechu,
ale smysleti nechtiechu,
že, když porazili kterého,
20 nechali choditi jeho.
A ten, jenž pěš chodieše,
najvice jim škodieše.
Ale Věnkovi, když kterého srazili,
ihned jeho ku podaniu připudili.
25 Tak Věnkovi i získachu,
a Rudořtovi se jim na miřost dachu.
A kakož koli nepřítelský liúty boj byl,
vřak i jeden z nich života nezbyř.
Avřak sú sobe oděnie zpodjmali
30 a nepřítelsky se skláli.

- CVII. Neplach (Petz Scriptores rerum austriacarum II. Lipsiae 1725) děj ten vypravuje k l. 1316; jednoho z koleřv nazýváje „z Kosic“ (Gossycz), druhého i vítězného „z Třesic“ (Trzyessycz). Obě tvrže byly u Chlumce (bydž. Pal. 115).
Před 1 Léta ot narozenie syna božieho po tisici po třech steh desátého hřad veliký a mor v zemi vznide, že pro-ř mnoho chudých lidi snide.
V každém městě korba bieše, ta jiného nečinieše, jedno že umřice vozieše a po osmi v jeden duoř vlozieše. L. (pozd. př.) Sr. hl. 94, v. 1—8.
1—2 u Lup. vypuřtěny.
2 po třech steh pátého L.
3 mužobojstvo L. (p. příp.) J. V. Lup. pro muže bostvo vsta súd L. (text).
4 prvé vídaný Lup. ni v české zemi slýchaný neb vídaný J.
5 Rudořt z Bořovic zabil syna L. Rudořt panořic z Kosic zabi panoři J.
6 zabi také syna jeho Lup. der Wiencken Hfm.
7 u Lup. vypuřtěn.
8 I byla Lup.
9 že jináč nemohla býti uožina Lup.
10 až jima musili okoř v hradě učiniti,
a řkli jim tu se společně býti Lup.
11—12 dobře odiech a na gednostaych konich (sic) L.
13 v okoř vřeli L. Lup.
14 a tak je tvrdě v okole zavřeli L. a tak je v okole i zavřeli J. a tak se silně zavřeli Lup.
15 Des Rudolffen geschlechte Hfm.
16 a Věnkovi sukně červené L. die Wienckowitzzer Hfm.
zabi Věnkovi syna, súseda svého Lup.
17 Rudořtovi (se) prvé dobře jměli V. Lup. J.
Rudořtovi se... jmějiechu L. den Rudolffen Hfm.
18 smysleti = nabyti smyslu. ale tomu smysleti nechtiechu L. nechťeli V. smýřleti nechťeli J. ale vřak dobře smýřleti nechťeli Lup.
20 potom nechali choditi jeho L. nechali tak Lup.
21 A ten, jenž pěš chodieše L. pěše chodil V. pěš chodil J. Lup.
22 najvice jim škodieše L. jim uřkodiř V. škodiř J. najvice jim v boji škodiř Lup.
23 Věnkovi, jak kterého otrazili Lup. dasz man inen ein kreyss machen musste Hfm.
24 hned ho Lup. ihned J. jej L. připravili V. L. připudili Ost.
25 Tak pak Věnkovi i získali L. získali Lup.
26 se na miřost dali L. Rudořtové Lup.
27 A kakož koli nepřítelský boj byl J. A kakžkoli nepřátelský boj liúty byl L. Ač pak nepřátelský boj byl Lup.
28 vřak ni jeden pro-ř Lup.
29 než oděnie sú sobe zodjmali Lup.
30 a nepřátelsky se (sebe) kláli L. Lup.

CVIII.

Boj s Matoušem Trenčanským a vnitřní spory
v Čechách l. 1315.

(Čte se ve V. Cc. L. F. C. Zde text z V.)

Toho léta na svatého Jakuba
sta se v zemi vodú zhúba veliká,
vsí a domov mnoho rušila
a obilé přieliš zkazila.
5 Při tom časě v Moravě zle se dějieše;
neb Matěj z Trenčina,
ten uherský hrdina,
hradov pomezských několik drzieše,
s nich Moravu všiu hubieše.
10 Krále rada jeho naradi,
že na Brod pány silny posadi,
již by země bránili
a před ty hrady jiezdy činili.
Tehdy Matěj mnoho Uhróv sebra,
15 a třmi sty o Hradišciu vše vsi vzebra,
a s jinými na Bánově se založi.
Tehdy Čechové nebozi,
řsti uherské neznajúce,
dobré rady nejmajúce,
20 kłopotně se na ty Uhry vybrachu
a k Bánovu se sami otdachu.
A když na horu češci ľudie vznidú,
Uhři na ně silně vynidú;
inhd Čechy pobichu,
25 a mnoho jich Uhři na bēzě jechu.
Pro to král vojensky na Matěje jide,

a když Holíčě dojde,
před ním se položi
a około jeho voje rozloží.
30 Nechtě král jinak pracovati,
káza kopácóm hrad podkopati.
V tom se j'mu nezvede,
neb Matěj své kopáčě na hrad vzvede.
Ti se nad naše kopáčě vzkopachu,
35 a tak naši kopanie i přestachu;
neb je Uhři tepiechu
a u vodu topiechu.
Tu Čechy i jedné cti neučinichu,
jedno že Moravu dohubichu.
40 Tú vojnu počě se král stydětí,
i chtieše Lipského Jindřicha jieti;
bo jeho svú hanbú vinieše.
Ale že j'mu pan Jindřich silen bieše,
nemože j'ho tehdy inhd jieti,
45 ale da to Vilémovi Zajiecovi vědětí.
Tolik o něm král s Vilémem rad klade,
až jeho Vilém i popade.
Pro jeho jetie Ostrva vsta proti královi
a proti panu Vilémovi;
50 neb ten s králem věrně drzieše,
a také s králem Střěla bieše.
Ostrva na poliú lezieše
a zemiú hubieše.
Ludie královi do Prahy přijedú
55 a ottud tajně na Ostrvu jedú.
Ostrvéne se ostřehú
a na ně ze vsí vytěhú.

1—4 ve V. a u Hfm.

5 Při tom času L.

6 Vlastně „Matuš“; leč jména Matěj
a Matuš ve spisech staroč. obyčejně
ve spolek se matou. Všaktě i v pře-
kladu Nového Zákona evangelista
Matuš často nazýván bývá Matěj.
zstrzenčina L.

Mathesz von Trzyentzin Hfm.

8 hradov po mezecích několik L. C.

9 s nichž Moravu všecku L.

11 že na hrad pány silně L.

Brod = Brod Uherský.

Brode Hfm. na Brodě C.

12 jenž by L.

15 o Hradišti L. C. u Hradišče V.

pisz gen Gretz Hfm. (Hradiště Uh.)

16 na Bohnově L. Ranow Hfm.

Verš ten ve V. schází.

Bánov, městečko jihovýchodně od
Hradiště Uherského.20 kłopotně se na tři sta Čechov vy-
brachu L. vydachu C.

21 a k Bahnovu se za nimi L.

k Bandovu V. s nimi C.

22 vendú L. vzendú C.

23 vyndú L. C.

25 na běhu V. na bēze L.

26 jede L.

27 Holice dojde L. gen Holitz Hfm.

Holíč, město v Uhrách nad řekou
Moravou.

29 vojsko L.

37 a v vodě L. C.

38 Tu Čechové C.

40 Tu s svými počě se král L.

41 ale i chtiechu . . . inhd jieti L.

Heinrichen von der Leypen Hfm.

42 bo je svú hanbu vinnieše L.

44 proto inhd nemože jieti L.

45 Vilémovi vědětí L. Wilhelm Hasz Hfm.

46 Tolikom o-ň král s Vilémem rady
klade L.

47 až jej L. (26. října 1315).

Zde končí se překlad této hlavy
u Hfm.48 Ostrva, znamená Hronovicův: z Lipé,
z Dubé, z Ronova, z Lichtenburka,
z Náchoda, ze Žlebův, z Klinšteina,
z Fridlandu atd.

Ostrvéne = rodici panské té rodiny.

55 v L. vypuštěn.

57 všickni potiehnú L.

Tu se Ostrvéne dobře jmiechu
a na nich boj obdržechu.
60 Tu z Střěly nejlepší jat bieše,
ten sobě Sbyněk jmě jmieše.
S Ostrvú jedni Němci biechu,
ti Kokorščí sloviechu.
Zajieciu se na nich dobře pokobi,
65 ten ty Němcě udatně bojem pobi.
Tehdy král ot Zajiečě chtieše Jindřicha vzieti,
chtieše j'mu inhd hlavu stieti.
Zajieč se za Jindřicha posadi
a s králem se dobře svadi,
70 řka: „Králu, rač to vědětí,
že-ť se je Jindřich nedať jieti,
až sem musil sliúbiti,
že j'mu životu nic [nechciu] nečiniti.“
Nerodi jeho na smřt dáti,
75 pro to král počě se na Zajiečě hněvati.
Pak páni v dobrú řeč s králem vnidú
a o vše dobré se s nim snidú.
Inhd pana Jindřicha pusti
a vše Němcě pryč rozpusti.

CIX.

Boj Viléma Zajíce proti králi Janovi l. 1317—
1318. Hlad následkem války.

(Čte se ve V. Cc. L. F. C. Zde text z V.)

Léta ot narozenie syna božieho
po tisiúciu po třech stech po desieti šestého
král bez zeman z země jide
i za pól druhého léta nepřijide.
5 Sám šest po zemiech se tuľáše
a kniežecie dvory ohledováše.

60 Té Střěly nálepšší jat bieše L.

Střěla, znamená pánův ze Stra-
konic, z Bavorova, z Pořešína.

61 ten sobě Zbyned (sic) jmieše L.

63 Kokořici L.

Tuším že to byli Kokotici či Ko-
kotovici pražští.

65 udatně pobi L.

67 chtě jemu L.

68 na Jindřicha L.

69 se o to svadi L.

71 jinak nedať L.

73 jemu životu C.

72—73 až sem jemu prvé musil sliúbiti,

a jeho životu nic neučiniti. L.

76—77 Pak králi v dobrú řeč a o vše

dobré se s ním sendú L.

vendú — sendú C.

78 (17. dubna 1316).

3 bez zemanov L.

5 sám šestý L.

6 ohledáváše L.

8 po své V. počě se po vsi L.

12 z Žebráka V. z Valdeka L.

Vilém z Valdeka držel i Že-

brák, jež od syna jeho Zbyňka

Pak se s Němci do země vrátí
a s nimi počě po vše zemi bráti.

10 I jednomu pánu neotpustieše,

pořád všiu zemiú žzieše.

Toho se szěli Zajiecovi,

točiúš z Valdeka Vilémovi,

i počě mľuviti:

„Juž živ déle nechciu býti,

té spústy nechciu déle trpětí;

15 chcú s Bohem na ty Němcě jeti.“

Uzřěv, že jeho sbožie Němci pále,

vecě: „Nechciu jim hovětí dále.“

U mále poteče proti mnohu,

20 řka: „Vědě, že s ně býti nemohu;

ale ufaju do pomoci svatého Václava,

jenž jest česká mocná hlava.

Na jeho miľost chcú k nim jíti!“

Dojed jich, je se s nimi býti.

25 Tehdy zjevně Čechóm svatý Václav se pokáza

a za sobú u boj jim jíti káza.

Tu Čechové dobři biechu,

udatně Šváby pobichu.

Sľušie každému dobrým býti

30 a své země životem brániti,

pro svój jazyk i smřt přijieti:

a toho tvé děti budú čest jmieti.

Na Rýně počechu mľuviti,

kto by byl mohľ krále pobiti?

35 Když jim Švábi na Zajiečě povědēchu,

Rýněné jim odpovědēchu:

„Neriekajte ‚zajieč‘ Vilémovi,

ale přirovnať jej ke lvovi,

řkúc: ‚Móž‘ ten rytieř dobrý býti,

40 že pro své země čest směľ v taký boj vníti.“

Kráľ pro tu škodu,

aby nevšel v hroznú príhodu,
s zemany se snide
a v jich milost vjide.
45 Pro tu válku za tři léta taký hlad vznide,
že pro-ň dobře třetina liudu snide.
A vlcie tak liudi jediechu,
že i oděné liudi s samostříely dáviechu.
Liudie jiné liudi tepiechu
50 a svařiece jediechu.
Tehdy jest nalezena
některá chudá žena,
tu jest u pusté pivnici seděla.
Ta se třmi dcerami liudi jedla,
55 potom také i dcery sně,
však hladu neobráni se.

CX.

Rytířské skutky Plichty z Žirotína. Nepořádky
v zemi.

(Čte se ve V. Cc. L. F. C. Zde text z V.)

Tehdy rytíř jeden v zemi bieše,
ten Plichta z Žirotína slovieše.
Ten z země vynide
a do ciuzích zemi jide.
5 Když pravý boj vzveděl,
těm na pomoc jeř.

Byl v boju krále říšského
a u krále anglického,
a ve mnohých bojích jiných
10 i u příhodách rozličných.
Však vesde škody zbyl
a vesde s obú stranú lepší byl.
Ve stě let nenarázěl se rytíř taký,
jehož by chválil jazyk všaký.
15 Ale česká kronika jeho neumie chváliti,
že se pro své země česk nechtěl potruditi.
Poslúchajte, mocní páni,
jenž ste ku popravě českéj zemi Bohem vydáni!
Chtěl-li by kto věčného jmene dobytí,
20 ten neroď pro své země česk léň býti.
Tiem jmene ctného dobudete
a potom s Bohem ostanete.
Při tom časě zle se v zemi vedieše,
přeboji velici biechu,
25 a druzi v noci kradiechu.
Nebo páni, již popravu jmiechu,
svým liudem bráti přepúšciechu.
Na jich liudi nikte sáhnúti nesměl;
tak i jeden dobrý pokoje nejměl.
30 Neb bieše bieda stádciu chudému,
jež jest poddáno pastýřiu nepravému.
Toho časa nožě se v Čechách pokázachu,
jimiž zloději skot a koně z domov stříhachu.

42 v horší příhodu L.

Tuto opět počíná se překl. u Hfm.

44 a na jich milost jide L.

47 a vlcé také L.

48 že u vodění lidí i s atd. L.

52 jedna L.

53 seděla L.

54 ta s svými dcerami L.

55—56 snědla — neobránila L.

2 ein herre genant Plichta Hfm.

Plichta (podle jinšho psaní
Plichta) z Žirotína, syn Habartův,
padl v bitvě u Mühlendorfa 28. září
1322.

5 kdež L. prvý C.

9—10 in andern vil streyitten und aben-
tewren Hfm.

11 všudy L.

12 a všudy L.

13 Dvě stě let L.

16 neb pro své... chváliti L.

18 české země Bohem trůditi L.

21 jména dobrého L.

22 Tuto se končí překlad u Hfm.

23 Při tom času L.

24 boji převelici L. výboji C.

26 jenž L.

28 i žádný L.

31 podobno L.

32 nazí se, opravou: nuoze L.

33 z domu C.

Po 33 Ta kronika mluví ot narozenie syna

božieho

po tisíc po třech stech sedmého.

L.

Tu se skončě česká kronika,

již chválí věk tohoto českého jazyka.

Léta Páně tisíc cccc^o xliij ve čtvrtě

(sic) po božiem křtěnie dokonána

tato kronika. C.

V rukopise V. Cc. následuje nyní hl.

CVI., ježto po slově „vzynyty“

zakončena tímto připiskem:

Ta kronica mluwij otna-

rozenye ihu x-pa nasseho do

leta po tyssiczí potrzec

stech podwudczatu azse-

steho. (Viz str. 224.)

DĚJEPRAVNÁ SKLÁDANÍ JINÁ O DĚJÍCH XIII. a XIV. VĚKU.

O králi Janovi.

(Čte se jediné v L. a to pozd. připiskem. Srovn. poznámku
v hl. CVI. k v. 7.)

I.

Když se král Jan v zemi uváza,
Zajiecovi s měšťany na Míšňany jeti káza.
Tu se s nimi u Zabe potkachu
a na božie narozenie v noci boj vzachu.
5 Když na ně okoľo vsi jeti chtiechu,
propade se pan Zajiec po hřiechu.
Avšak tu Němce pobichu
a z země je vypudichu (1310).
Potom počechu mu na Budyni škoditi;
10 pro to musí král k Budyni jeti.
Za sobú káza měšťanom jíti,
chtě kotem jeho dobytí.
Tu před Budyni lezechu,
až jeho i dobychu (1316).
15 Pak zemené mezi králem a královú tak radichu,
až je spoľu i svadichu.
Králová u městě s Zajiecem bieše,
král s zemany pražský hrad jmějieše.
Král jede s mocí, chtě města dobytí
20 a chtě svú královú zabiti.
Zajiecovi lidé města bránichu
a královi jeho nepoddachu.
Král z toho je se hněvati,
káza vše města zapalovati.
25 Tú válkú zemi mnoho zlého učinichu,
až je potom však smieřichu (1319).

II.

Potom král na Rakúského jede,
tu u boj veliký velmi vnide.
Den svatého Václava boj vzechu,

30 a to mnozí viděchu
u vojště svatého Václava,
a'n české vojsko požehnává,
na Němce mečem mává
a velikú jim hruozu dává.
35 Tu se Čechové hrdinsky mějiechu,
bratra jemu s pěti sty jechu.
V tom boji pana Plichtu zabichu
a mnoho koňov Čechové ztratichu.
Na tom miestě kostel postavichu
40 a svatému Václavu jej oslavichu (1322).
Potom do Šváb král Jan jdieše.
Jednomu kupci u blátě vuoz vězieše.
Král káza jemu pomáhati,
svuoj kuoň napřed uvázati.
45 Tehdy král na koně ponuče,
i vytrže z bláta vuoz rúče.
Kupec královi kuoň vráti
i je se jemu děkovati.
Král, zasmiev se, jemu vece:
50 „A nemúdry člověče!
Neslušie-ť na vozném koni seděti králi.
Bóh daj-ť za-ň sto hřiven dali.“
Kupec na králuov kuoň vsede
a k městu vesel přijede.
55 Za kuoň mu XX hřiven dachu
a krále českého česk poznachu.

Žalozpěv nad smrtí Viléma Zajíce
z Valdeka († 1319).

(Čte se v L., odkudž text, pak v Z. a F.)

Želej, české pokolenie
škody, jenž se staľa nenie:

5 tuším že: okoľo Ústí.

9 Budyně nad Ohří západně od
Roudnice.Po 26 chtěl připisník rukopisu L., aby
se vložila píseň „Želej české po-
kolenie“.

27 na Fridricha Krásného.

28 u Mühlendorfa.

Po 56 L. přidává: „Toho krále atd.“
naznačiv tím, že by se celé to
skládání o králi Janovi, po jeho
mínění, vložiti mělo mezi v. 6.
a 7. hlavy CVI.

Žalozpěv.

„Jest před rukama o panu Vi-
lémovi píseň v rytmič složená,která se takto začíná: „Želej české
pokolení“. V té písni se jeho šle-
chetnost a hrdinské i heroické
ctnosti dosti široce vyhláší.“Lupáčův Karel IV.
str. 43.1—2 Želejme českého pokolenie,
jenž se staľa nedávno nyní F.

	sšel ctný pán, Vilém z Valdeka, přítel českého jazyka.		jenž se jest po hříechu stało: daj Bóh, by to již přestało.
5	Tak žalostivě po hříechu! Jehož čest vše Čechy jmiechu, a vše pro svú pravú vieru, cizozemskú zľú nevěru.	35	Již vše cesty otevřeny, jež byly tvrdě zavřeny; donidž Zajiec křepek bieše, na vše strany jich střežieše.
10	Přepadl se meč země české, jenž tupil hlavy německé, na vše strany Čechův bráně: škoda Čechóm jest v tom páně.	40	Pro to sú se Němci zřekli, svá tenata sú polékli, v nich Zajiečka zatratili, aby v Čechách mocni byli.
15	By Čechy právě věděli, co sú jeho škodú vzěli, teprv by právě pykali, k Bohu jeho žalovali.		Čechy, račte rozuměti, to za pravú pravdu jmieti: řtivě vám tenata váží, chovajte se jich, vám razi.
20	Ti, ježto jsú rádi tomu, snad po hříechu přijdu k tomu, že by j'ho na pomoc novú vykopali rádi z rovu.	45	To ten ctný pán, Vilém Zajiec, vždy bránieše Čechův náviec po vše časy a kdež moha: prosýmž za-ň všickni Boha.
	Zlá příhodo, co si zděla? co-li's toho zisku jměla? Co šlechtných pánův střela v nově jest v rovu zavřela!	50	Když dorostú Zajiečenci, budú s nimi v hoři Němci, ot nichžto pan Vilém snide a v zemi po hříechu vnide.
25	Žlebského Čeňka mladého, Wartmberka hrdinného, Hynka Húsku spravedlného a Viléma opravného!		(Dodatek pozdnější v Z. a F. Text ze Z.)
30	Pravé božie přepuštění nad českými pány nenie,		Když dorostú Zajiečenci, budú s nimi v hoři Němci, a najviece Bavorcíci, ti nevěrní žahúrníci,

3 umřel ctný pán, Vilém Zajiec z Valdeka Z.	21 co jsi Z. 22 Co-li jsi Z.	32 Bóh daj by již přestało Z. 34 v L. vypuštěn. jenž byly Z. F.
4 přítel horlivý Z.	23—24 žes' šlechtných pánův střela, mnoho's v roviach zatvořila Z.	35 doniž Z.
6 jeho Čechové čest mějiechu Z. jehož vše Čechy tížiechu F.	26 Wathmberka L. A Wartmberka Z. Wartmberka F.	37 szekli L. sziekli Z.
8 a cizozemskú L.	27 Hausku spravedlivého Z.	38 křivá teneta jim polékli Z.
12 Čechóm Z. F. Čechův L.	28 dobře opravného Z.	39 Zagiczka L. a v nich Zajiece Z.
13 Čechové Z.	Čeněk na Žumberce, syn Hynka z Lichtenburka a na Žlebích, jmenován 1310.	40 volni byli Z.
16 Bohu toho Z. F.	41 Čechové Z. L. F.	43 teneto váží Z.
18 přide Z.	42 to-f vám razi Z.	44 to-f vám razi Z.
18—20 snad pohříechu přijdu k tomu rovu, že by jeho na pomoc vykopali rádi z rovu. L.	45 Zagicz L. To-f ten Z. F.	45 Zagicz L. To-f ten Z. F.
19 na pomoc novú Z.	46 vždy bránił Čechův „naviecz“ L. F. všudy bránił Čechův „neywicz“ Z.	46 vždy bránił Čechův „naviecz“ L. F. všudy bránił Čechův „neywicz“ Z.
20 vyhrabali ven z rovu Z. rádi vyhrabali z rovu F.	47 kudy moha F. kdež moha L. Z.	47 kudy moha F. kdež moha L. Z.
	30 nynie L. F. stało se nad če- skými pány nynie Z.	4 ti nevěrní vraždělníci F. žahúrník = ten kdo se živi žahou- rem, t j. švestkovou břeckou.
	31 gemez Z.	

5	od nichžto pán Vilem snide a v zemi po hříechu vnide. Vepřevě hlavě po hříechu kly se podetřely biechu. Mysltež o to, Zajiečkové, mějte srdce jako lvové. O to se dobře pokuste, zuby té hlavě nabruste. Povyštež svého Valdeka, jehož se každý Němec leká, by se to slovútné heslo po všech Bavořiech rozneslo. Prosmež svatého Václava, aby ta vepřová hlava, by se ještě obrániła a své zuby naostřiła. Pomoz nám, svatý Vojtěchu, a dada Čechóm útěchu,		aby ten přezádúci štít s tebu rozšířil svatý Vít. 25 Zajiečkové, to-f má rada, aby Němcóm rostla brada. Pakli nebude v tom dosti, jakož libo, to tak pomsti. Zajiečkové, tento smutek 30 již obraťme v dobrý skutek, a vždy se křepce majíce a na Němce netbajíce, mstiece Viléma Zajiečka, jenž uhase jako sviečka. 35 Pro to sú se v Čechách Švábi rozdýmali jako žáby. Prostež Boha, vy křesfané a najviece čeští zemané, by se pán Vilémův pramen 40 plodił: rectež všickni amen.
---	--	--	--

Veršované letopisy.

	I.		wan sy heiden waren, in die helle sie musten varen. ^{a)} Er waren acht ^{b)} biz an dy cristen. Der sel muoze Got aller vristen nach disme lebin eweclich, in sinem hoen hemelrich.
	<i>Di herzogin warn heidin (daz in ymmer muz leidin), vnd von erst in Behem lant mit diszin nomen wol bekant.</i>	10	
	Der erste herzog hiez Przemisl, noch dem reicht Nazamisl, Bnatha vnd Woyn darnoch drot. Zely daz waz ir got.		<i>Di herzogin warn cristin. Got wolt ir sel vristin! Der nam sint ouch hi bekant vnd obin dort in euem lant.</i>
5	Vnieslaus, Cresomisl dy virluren do ir sel.	15	Borziwoy, der erste cristin, domede wold sein seil vristin, daz er ware g . . .

6 vznide Z. vnide F.	20 a své zuby F. své kly Z.	33 mstětež F.
7 Inhed Z. F. vepřovy hlavy F.	22 a dada nám tu útěchu F.	34 majíce — netbajíce F.
8 kly se velmi podetřechu F.	dada Čechóm Z.	36 rozduři F.
12 zuby hlavy té F.	24 s sebu F.	37 Prostež, vy křesfané Z.
13 Pověstež F.	25 to-f jest má rada Z. to-f jest rada F.	Prostež Boha F.
14 jehož i se každý leká F.	28 jakož-f libo, toho tak pomsti F.	38 věrní zemané F.
15 aby Z.	30 již obraťte v dobrý skutek F.	39 by se pán Vilémův Z. F. pany Wylemow Z.
15—16 aby to šlechtné heslo až v bavorskú zemi vešlo F.	31—32 majic — netbajic Z.	40 rozplodił Z. plodił F.

a) V. 10 manu B. — b) MS. *achczig*.

nach Crist gebort . . .
 darczu vier . . . (874)
 20 Dez kom er an . . .
 von bischof Metudio,
 der czu Merhern . . .
 wan er vor . . .
 Dez wolde er sich . . .
 25 mit sampt seinen nach . . .
 dy hy beschrebin sint mid n . . .
 Spitigneus, Vratisslaus,
 der heiliger martrer Wencz . . .
 vnde sin brudir Boleslaus.
 30 Darnoch aber Boleslaus,
 der daz pistum hir czu Prag
 gestift had by sinen tag.
 Ouch dannoch ein Boleslab,
 nach dem der Wladislab.
 35 Ierominus^{a)}, Vdalricus,
 dy czwen brudir warn sus.
 Dannoeh Brzetisslaus
 und darczu Spitigneus,
 der dy kirch czu Prage had
 40 siner kuner tad.
 ein herczog her,
 konig ouch mer.
 Wretisslaus,
 . . . orziwoyus, . . .
 45 . . opluko Wladisslaus,
 am Zobesslaus,
 mus der ouch had
 howe gestift mid siner tad.
 . . . ricus vnd Conradus
 50 . . dem lecztin war Henricus,
 . . pischof vnde ein herczog.
 . . vnd czwenzig aller so.

II.

*Der konig nam mit irn frowen
 mag man wol hy wern schowen.
 Wer ez gern nit tun wil,^{b)}
 der ist immir mir als vel.*

Vratisslaus hir czu Beheim
 der erst konig mid dem nom,
 welich gekronet ward

nach Crist geburt vff der vart
 5 tusent iar vnd sechs vnd achcig, (1086) —
 richet er, des ich nicht lieg,
 nimer mer den ses iar.
 Derselbe konig had vir war
 mit siner werdin taid
 10 gestift mid nomen Wisserad,
 vnde von denselbin gobin
 wart er doselbist begrabin.
 Dez koniges hausfrowe do
 was geheiszin Swathowa,
 15 dy erste konigin mit nom
 dez riches hir czu Behem.
 Wladislaus waz der andir
 konig hy in Behem lande,
 der ouch wart gekronet
 20 nach Crist geburt beschonet
 vbir eilf hundirt iar,
 ach[t] vnd funfzig darczu gar (1158).
 Der reicht nach siner kronung
 nor vir iar, da waz gesung.
 25 Sdrahow er gestift had,
 da er ouch nam sin peigraft.
 Iudith was sin frawe gnant,
 dy andir hy in Bemen lant.
 Von der sage ich dyr dijz:
 30 sy hat gestift dy Topelicz,
 vnd sy wart nach iren tagen
 ouch daselbist begrabin.
 Darczu hat sy wol betracht
 vnde dy brukk czu Prage gemacht.
 35 Przemisl der dritte waz,
 den man do czuo konige laz.
 Der wart gekront vir war
 nach Crist geburt cweilf hundirt iar
 vnde in dem andir[n] iare danoch (1202).
 40 Er reichte, als man iach,
 vier vnde czwenzig iar.
 Derselbe konig zcwar
 ward nach sime leczten tage
 begrabin in dem tum czu Prage.
 45 Des koniges hausfrowe do
 geheiszin was Constancia,
 zcu Behem hy dy dritte,
 vor dy ich Got bitte.
 Sy hat gestift in voller hicz

50 ein iuncfrowin clostir Tuschnabicz^{a)}.
 Wenceslaus der vierdir konig wart do erpurt,
 der ouch gekront ist nach Crist geburt
 vber czweilf hundirt iar
 vnd darczu acht vnd czwenzig . . (1228).
 55 Der^{b)} richede dy iar, dez ich iach,
 ganczer vier vnd czwenzig . . .
 Der had gestift by schonen . . .
 daz closter Sent Francis
 vnd nach sinen lecztin tagen
 60 ward er doselbist begraben.
 Sin husfrowe hijs Kunnigund,
 dy vierde konigin czu der stund.
 Ottakarus der funft
 konig was mit siner kunft,
 65 der nach Crist gebort zo czart
 lobelich gekronet wart
 vbir zweilf hundirt iar,
 darczu dry vnd sechczig iar (1263).
 Der reichte ouch ane var
 70 ganczer siebecehen iar,
 der konigen do by sinen tagen
 ein closter stift vnd wart irslagen.
 Czu Prage man do in trug,
 . . wart begrabin der vil klug.
 75 . . . sin husfrow dort gesunt
 . . ouch genant Kungunt
 mit ir gutin sinne
 dy funft koniginne.
 Vnd dyselb vsirkoren
 80 was von Vngirlant geboren.
 Wenceslaus der sechste
 dannoch nicht der leste,
 der ouch ward nach Crist geburt
 lobelich mid der kronen gecziret
 85 czweilf hundirt vnd darnoch
 subin vnd nunczig man iach (1297).
 Der richte darnach vir war
 nicht mer dan acht iar.
 Der had gestift Kungissal,
 90 daz closter, czu demselbin mal.
 Ouch sprech ich also,
 daz er ist begrabin do.
 Des husfrow his Gitta,
 dy sechs konigin czu Prage,
 95 ein tochter konig Rudolfs

des romischen, eins rechten wolfs.
 Wenceslaus der naturlich
 konig vnd der leiste im reich,
 der by dem reich lebt fur war
 100 ane kronung nor ein iar,
 der do czu Krakow, als er solt,
 in dy hervart varn wolt.
 Er kam do vff derselbin vart
 czu Olmucz, do er wart
 105 cleklich irstochin,
 daz noch ist vngerochin.
 Nach des leibes swerem val
 wart er brocht czu Kungissal
 von Merhern, do er auf
 110 begrabin noch der furstin lauf.
 Vnde sin husfrow do ze sted
 was gnant Elizabeth,
 dez^{c)} herczogin tochter von Tesschin.
 Si quam czu Prage vff kurczen gwin.
 115 Von Kerntin herczog Heinrich,
 du der flouch vs Bemyr rich,
 darnach quam darin
 mit seinen werdin schin
 der hoch geburn furst,
 120 der da czu konig wart gedorst
 alhy von den Beheim,
 als wol siner edel zam.
 Iohannes ist er gnant
 in allen landen wol bekant,
 125 des edeln keiser Heinrich soin,
 der selik sy dy ewik stunt!
 Der ouch darnach loblich wart
 gekronet vff derseilbin vart.
 Wan er was do also zcart,
 130 nicht lengir wart ez eme gespart,
 da noch geburd des richen Crist,
 der em nach willin sine leben vrist,
 dreicehen hundirt iar ingangin
 worn dar, nicht gar langen, —
 135 daz wisze halt vir wor! —
 dannoch ubir czechin iar (1310).
 Dez noch nimant sal virdriszin,
 wan man sin wol mag geniszin.
 God gebe im lange gesunde tage
 140 vnd behute in von der helle phlage!
 Dez wunsche ich im stetiklig,

^{a)} i. e. Jeromirus. — ^{b)} gern manu B. — MS. vil.

^{a)} i. e. Tišňovice. — ^{b)} MS. Her. — ^{c)} MS. daz.

auch Gotes hulde eweelig.
Des edeln koniges husfrowe,
dy Got ewiclichin schawe,
145 geheizen was Elizabeth.
Dy was rein in erme gebet,
darvm Got der sele gnad,
dez ich in mit bete lad.
Dieselb, do man er gnaz,
150 des sechtis konigis tochtir waz,
der da Wenzlaus hiez.
Dy ouch mid des closter geuiz
czu Kungissal begrabin wart
gar loblich vff derselbin vart.
155 Ich wunsche mid mines herczen ger,
daz ir God sin gnade mer,
mit allen gloubigin selen
vns behute vor der hellen.

III.

*Hi man vindet vnd lizet,
waz vnz biz her geschen ist.
Ouch daz altir allir ordin
mag der hi wol kunt werdin.*

Nach Crist gebort acht hundirt iar,
darczu vier vnd subinczig iar (874)
Borziwoy, der erste furst,
dy touf hy czu Beheim durst,
5 dy im zcu Welherad in Merhern
von ein bischof hern
gegebin wart danach,
daz dy warheit vns iach.
Nach Crist gebort neun hundirt iar,
10 darczu vbir eilf iar (911)
der orden Sand Benedicten,
der dem tufil angesigte,
hub czu richin an
mit warer tad, nit noch wan.
15 By appet Odonis cziten,
er ist nu komen weitin,
Nach Crist gebort nuon hundirt iar,
darczu funf vnd czwenzig iar (925)
der heilige Sant Wenclab wart
20 irslagin vff derselbin vart.

Nach Crist gebort fur war
nunhundirt vnd funf subicig iar (975)
Sant Albrecht wart gekert^{a)},
daz er mid siner martir wert.
25 Nach Crist gebort ane var
tusent vnd czwei vnde nunczig iar (1092)
der Kartuser orden
wart von erst irkorn^{b)}
by Brumonem dem apt,
30 der mid lebin dy begapt.
Nach Crist gebort tusent iar,
darczu acht vnd nunczig iar (1098)
der orden der graben
munich chom czu gutin habin^{c)},
35 der sich also du irhub
Got czu dinst vnd czu lob
by apt Ruperto,
des man noch ist vil vro.
Nach Crist geport tausent iar
40 darczu nuon vnd nuonczig iar (1099)
der wyszen muonich orden ist
erkorn in derselbin vrist
by apt Biperti cziten,
dy mit dem tufil striten.
45 Nach Crist gepurt neun hundirt iar,
acht vnd czwenzig iar besundirt (928)
hub^{d)} der orden der predeger
czu richin an mit sinem her.
By der czit Sand Dominicus
50 wart den Gotis knechtin suzz.
Nac[h] Crist gepurt eilf hundirt
funfzig iar darnoch besundirt (1150)
hub der orden der tuesczen herren
mit dem swarczen † czu weren,
55 do Ackers^{e)} von den cziten
waz besezzen von eren vegindin^{f)}.
Nach Christus gepurt eilf hundirt gar,
darczu vbir funfzig iar (1150)
Gracianus vnd ouch Peter,
60 der do was ein Lombarder,
dy Decretales machtin,
domit noch menig^{g)} trachtin,
wan ez sint dy orteil bucher,
wy sy fur den gemeinen wucher
65 ir beudil mogin machin swer,

das ist all irs herczen ger.
Nach Crist gebort czweilf hundirt,
sechs iar daczu besundirt (1206)
der orden der parfuozen
70 hub an Got czu gruozen^{a)}
by dem liben Sant Francisse,
dez dy sel noch wol genisse!
Nach Crist gepurt vir war
czweilf hundirt acht vnd dreizig iar (1238)
75 wart der orden Got czu lobin^{b)},
so daz cruce dem sterne obin
stet czu aller czijt,
der Got lobe vnd ere geit,
dy wil dy werlt steit,
80 mid sinem andechtigin gebeten^{c)},
der do gnant ist verren
der crucer orden mit dem sternen,
Gode czu lobe bestedigat schon,
damede gwan dy humel kron,
85 by bobist Gregorio dem Neundin.
Den selbes Gotes frunden
muoz Got sin hulde gebin,
nach langen tagen daz ewige lebin!
Nach Crist gepurt czwar
90 virczig vnd czweilf hundirt iar (1240)
vbirwant konig Ottacker
den von Vngern offenbar.
Nach Crist gepurt czweilf hundirt
ein vnd virczig iar besundert (1241)
95 do virderbtin dy heiden
vnd begundin sere czu leiden
Vngirlant alleczu mal
mid roub vnd brantes swere^r qual.
Dy sunn parck ouch irn schin,
100 dez was betrubt daz hercze min.
Darby wart groz vngewittir,
daz den luten waz vil pittir.
Vmbedumb vff der erden
must es do kunt werdin.
105 Nach Crist gebort czwelf hundirt iar,
darczu ses vnd virczig gar (1246)
herczog Friderich by den tagen
von Osterrich wart irslagen.
Nach Crist gebort czweilf hundirt,
110 darnach dry vnd funfzig iar (1253)

der an einer konig Wenzlab
ward geleid^{d)} in sin grab.
Nach Crist gepurt czweilf hundirt
czwei vnd subinczig iar besundirt (1272)
115 ward der weiszin monich orden
mit dem roten cruce irkoren^{e)}.
Ich mein dy besteti[g]unge,
do in ist daran gelunge.
Nach Crist czwelf hundirt
120 acht vnd subinczig iar besundirt (1278)
konig Ottaker in der czijt
wart irslagin in dem streit.
Nach Crist geport czweilf hundert gar,
darczu czwei vnd nunczig iar (1292)
125 wart dy aptei czu Konigissal
gestift czu demselbin mal.
Nach Crist gebort czweilf hundirt
subin vnd nunczig iar besundirt (1297)
konig Wenzlab, als ich sage,
130 kront man an dem pingistage
schon vnd gar lobelich
vbir Behem konigrich.
Er lebte ouch nach der kronunge
hold mid keiner honunge,
135 da in dicke ist mide gelungin,
dy Gots lob han oft gesungin,
czu Konigissal am andir tag^{f)}
durch Got, der vns gehelfin mag,
stifteklich den ersten stein,
140 daz darnach baz vnd bas irschein.
Nach Crist gebort zweilf hundirt gar,
darczu acht vnd nunczig iar (1298)
der romisch konig Adolf wart
irslagin vff derselbin vart.
145 Nach Crist gebort dricen hundirt,
funf^{g)} iar darnach besundirt (1305)
konig Wenzlab der milde
starb vnd rucht vff dem gevilde^{h)}.
Nach Crist gebort dricehen hundirt,
150 ses iar darnach besundirt (1306)
wart sin son Wenzeslabe
von einer gar bosen habe,
der da waz ein Turinkⁱ⁾,
dem ez nicht wol darvmb irgink,
155 czu Olmuncz irstochin^{k)}.

^{a)} C. bekert. — ^{b)} C. erdacht. — ^{c)} C. ward erdacht. — ^{d)} C. an. — ^{e)} i. e. Jean d'Acre. — ^{f)} B. vynden.
^{g)} B. manche.

^{a)} C. wesen. — ^{b)} C. gestift mit dem sterne dorvnder daz cruce. — ^{c)} MS. sinne, A. gebeten. — ^{d)} MS. begraben. —
^{e)} C. erdocht. — ^{f)} C. vnd der stift konigissal. — ^{g)} MS. Ses. — ^{h)} MS. gewilde. — ⁱ⁾ B. doering. ^{k)} C. von ainem
dörig erstochen. 30*

- Er wart an im gerochin,
doch als vele des waz,
wan dez liben Wenczlabz
ein vingir pezzler lebending^{a)} were,
160 dan tusint Doringere adir mere!
Nach Crist geburt xij hundirt
dar nach subin iar besundirt (1307)
starb konig Rudolf.
Er was den Behem als ein wolf.
165 Nach Crist gebort xij hundirt
ach[t] iar dana[ch] besundirt (1308)
der romisch konig Albrecht
wart von sinem vettir recht
virderbet, do er wolde
170 zcu Behem, als er nicht in solde.
Nach Crist geburt dricen hundirt iar,
darnach czehin ane var (1310)
wart zcu derselbin lun
des edeln keiser Henrichs sun,
175 her Iohannes, der hoch werdig,
konig ubir Bemen rich,
der ouch darnach loblich wart
gekront auf derselbin vart.
Daz er, ob Got wil, noch wol mag
180 bewisin manig iar vnd tag;
Got geruche im lange czu gebin
gesunde tage in disme lebin,
vnd daz nach disme kuncrich
em werde daz ewig humelrich!
185 Nach Crist gebort xij hundirt iar,
dreycehem iar danach besundirt (1313)
keiser Heinrichem wart virgebin,
davon er virlos sin vrechtes lebin,
mit vergift in eime kelich.
190 Darvmb sy nunner werden selik!
Nach Crist geport xij hundirt gar,
darczu vircen iar (1314)
czwen Romisch worden do erwelt
vnd czu kunigen geczelt.
195 Nach Crist gebort xij hundirt,
darczu subinczen iar besundirt (1317)
wart von grozzem sne
vnd groszer kelte dannoch me
grozer hunger vnd ouch herbe
200 der leut vnd der tyer sterb.
- Nach Crist gebort xij hundirt,
darczu neunczen iar besundirt (1319)
czuschen^{b)} konig Iohannem
gar an alle valsche lem
205 vn[d] der Elizabeth, der konigin,
dy daran nicht phlag gutir sin,
hy in dem rich czu Beheim
ein groszer krig czu kreftin quam.
Nach Crist geport xij hundirt gar
210 darnoch ses vnd czwenczig iar (1326)
wart der iung Wenczlab bracht
von Olmucz wol bedacht
czu Koningssal vnd do begraben,
daz sine vetre gestift haben.
215 Nach Crist geport xij hundirt
ach[t] vnd czweinczig iar besundirt (1328)
wart von Ludewige^{c)}, der sich
keiser nant gar tufelich,
mit vnrecht gesaczt czu Rom
220 ein bobist, der, als im zom,
gewesin waz ein parfus.
Doch ward es im nit gar suzz.
Nach Crist geburt vir war
driczen hundirt vnd dreiszig iar (1330)
225 der vngerecht bobist kam
czu pobist Iohanni, vnd gnad nom,
der er en vollin an in gert.
Er wart ir gancz vnd gar gewert.
Nach Crist gebort xij hundirt iar
230 ein vnd virczig darczu gar (1341)
in der worhet, als ich sage,
dy Kartusiansir czu Prage
komen, mid dem wesin
sy wellen an der sele gnesin.
235 Wissen solt ir ouch vir war,
daz darczu in demselbin iar (1341)
konig Iohannes hoch geborn
den, dy er im had irkoren,
Karthusienses gnant,
240 auch hy by Prage in Beheim lant
had gestift ein closter,
darvmb si deste vester
God fur en gern petin
vnd es in andacht ymer tetin.
245 Des suln sy vmb sin gesunt

^{a)} A. lebending. — ^{b)} MS. Chuschen. — ^{c)} B. Ludeweigen.

- Got gern bittin czu aller stund.
Nuch in demselbin iar (1341)
so ist ez leider also war,
daz frow Margerete, dy selig sy
250 von nu ymmer ewelich!
czu Peigern ein herczogin,
czu Prage starb in Gots minne.
Si wart ouch czu Konigissal
begrabin czu demselbin mal,
255 des furstin tochter hoch geborn,
der wart zcu dem achtin mal irkorn
konig hy in Bemen lant,
Iohannes ist er gnant,
dem Got lange hy sin lebin spar,
260 darnach in humelrich bewar!
Nach Crist gebort xij hundirt
czwey vnd virczig iar besundirt (1342)
do viel dy pruk czu Prage,
recht als ich es en nu sage,
265 mit iamer vnd mid grozer clage
an vnsir frawen tage,
der dy lichtmesse ist gnant
vnd bisundir wol bekant.
Vnd in demselbin iar (1342)
270 so ist daz ouch leider war,
czu metfastin daz gesach
an demselbin suntach,
daz dy pruk czu dem zil
ein filer abir nidervil,
275 daz sy czvm ersten mal czubrach.
Des nachtes leider das gesach.
An dem tag czu dem andir mal
vil sy du mid groszer qual.
Dy groz Gots virhengnisze
280 waz do leider nimandir susze.
Vel lute ouch da virderbent,
dy ouch czu dem mal starben
beide von prug, waszer, ys.
Ob wir vor bas werden wys,
285 wir solden vns dovor bewarn,
vnsir lebin lengir sparn.
Dovor vns god vier behuot
durch sin veterlich gut!
Wer holt noch besundir
290 wil horen grosze wundir,
der sal wiszen daz vir war,
- daz ouch in demselbin iar (1342)
vnd czu derselbin lun
des hoch geborn furstes sun,
295 konig Iohannes zcu Behem,
der ouch Iohannes ist alsam
wirdeclich nach im gnant,
besundirn ist er wol bekant,
czu Kerntin ein herczog
300 vnd ein grefe^{a)} czu Tyrol ouch,
von den beiden sinen landen
mit schaden vnd mid schanden
ouch von derselbin herschaft
mid des bosin geistis craft
305 von dem Ludowige, der sich do
keiser schreib, der waz also
mit dem bosin ser betrogin,
daz er der vntrwe had gephlogin,
daz der iung also czart
310 virtrebin vngewondlich wart,
das ich nu von im schreib.
Darczu nam er em sin wib,
dy er sinem sun gab,
der gar virzeeten hab,
315 der ouch heiszet Ludowik, —
dez sy beide belebin weik! —
czu Brandwrch dem markraf,
den es nach dem erstin slaf
mit derselben siner vrowen
320 sal vnd muz wol immer rauwen, —
czu einer rechtin vn-e.
Des we in vnd vmmer we,
sent das als vnsegleich ist!
Do[r]vmb so muz vs Ihesu Crist
325 hy kurzlich enden
vnd si mid laster schenden.
Des wunders genoz
in hort ich ny so gros,
das der Ludewig also greis
330 daran gelegt had sinen vleis,
wy^{b)} er den iungen vff das ys
bracht, das er was vnwys.
Davon im in disme lebin
ist ein kurczer nucz gegeben,
335 vnd ewelich dort
aller tufel hort.

^{a)} MS. herczog, B. grefe. — ^{b)} MS. vy.

Cantilena de rege Bohemiae.

(Chronicon Colmariense, edidit M. Haupt, Pertz Mon. Germ. XVII. 251—252. Palacký Dějiny II. 1, str. 161 sld.)

	Wäfen iemer mëre! Ez weinet Milt und Êre den künc üz Bêheim lant. Dem tôde wil ich fluochen.		Den Falwen und den heiden, was er den Cristen er leiden; den schilt er gegen bôt.
5	Sol man den künc nicht suoehen und sine gebende hand? Man sol den künc Ôtacker clagen! Jâ herre Got, er ist erslagen!	15	Er was ein lewe an gemüete, ein adel-ar an güete. Der werde künc ist tôt! Der Bêheim künc ist nu gelegen, des weinent ougen jâmers regen.
10	Sin milte sach man nie verzagen, er was ein schilt in sinen tagen übr alle cristenheit.	20	Wer sol der witwen weisen phlegen? Der künc ist tôt, recht als ein degen, der nâch êren streit.

O b i t v ě u K r e š ě a k u

(26. srpna 1346).

	„Klimberče mladý, diem-t krátce. Pomni, že's jměl dobrého otce, jehož nikdo zlým nevinil, a mnoho dobrého činil.		Bod' oř. V ten čas sobě tuší tam, kdež se již jako známi, jeliž v súdný den, shledámy.“ Jakž to vece, tak se zdržě.
5	A sám's také rytieř smělý, mladý, dobrý, druh dospělý. Vědě, že mne neodvedeš, než ufám-t, že mne dovedeš, kdež pokuši svého meče.“	20	Pan Henrich se po něm zdviže, s ním sém na harc podle toho ctné dobré družiny mnoho, jeho heslo volajíce, v srdci tuto mysl majíce, že-t nelze podle hospody dojiti smrtebné škody.
10	K králi vece: „Nemějš péče! Tvé slovo, jak's řekl, zůstane a se tak libosť tvá stane. Popros Boha za svú duši!	25	Nepřítelé sobě steskú, když supově křídle bleskú,

12 *Falwen* = Plavci, Polovci.
13 i křestanům byl útrpným.
16 *adel-ar* = ušlechtilý orel.
19 jeho plačí oči deštěm žalobným.

Obitvě. Skládání toto zachovalo se v Lupáčově kronice Karla IV. (Hankova vydání str. 63—67), ač tam text poněkud jest porušen. Jmenovitě pravidelnost verše vstavováním slov mimo ohled na počet slabik na několika místech pomatena. Kde od nás v té příčině co opraveno, vždy se Lupáčovo čtení klade v poznámce.

1 Jindřich z Klimberka, syn Jana z Klingenberka, jenž z Porýní byv rodem, za Václava II. v Čechách přijat za obyvatele (Palacký Děj. II. 2, str. 69).
2 dobrého otce: stýkající se dvě o čisti třeba za jedno.

18 Henrich Mních z Bazileje.
Klimberk a Mních slepého krále vzali mezi sebe, a koně jeho ke svým přivázavše, obořili se na nepřítelé.
23 podle své hospody *Lup.*

26 Supová dvě křídla byla klénot čili helmový příznak nejen krále Janův, ale veškerého rodu Lucemburského. Totéž dotvrzuje se pečeti králův z domu toho, kamennými znaky na staroměstské mostecké věži a starobylým obrázkem slepého hrdiny, jak jel do bitvy křešćacké, ježž londýnský časopis „The illustrated London News“ otiskl v lednovém čísle 1861. Král Jan tu vyobrazen všecken v brnění, na hlavě maje těžkou, zcela zavřenou přilbu turnejní, na níž

	pod nimaž ten rytieř drahý křičieše své heslo „z Prahy!“ I hna v nepřátelský pluk bez rozpači jako kluk, přepřudec rozmáchav ony přezádúcie zlatozvony, jimaž oř upomínáše, na němžto se vzpodjímáše, dělaje rytieřské skutky svým nepřátelóm na smutky, dávaje jim hrozné rány, skrže tvrdé hůfce brány čině ořem i sám sobú, nelituje rukú obú, jimaž zabyly kvapieše. Co kde jima polapieše, to všecko bylo zkaženo, zsečeno i rozraženo.		Jádro jejie podle chtění z arabského zlata stkvieše. Pod níž rytieř se držieše, cesty v nepřátelých čině, — to-t náležie ctné hrdině! — nevyhýbic se nikomu, vždy se bera k miestu tomu, kdež by ten skutek ukázał, ač by o něm kto otázał, by to bylo u paměti, i to mohli povědiati dobří lidé bez přiroka na každý čas rok od roka, ež ta Róže tak osvetla, jakž při Lvu vždy věrně kvetla. Tu svietieše Zlaté Koło, pod nímž nebieše u polo mladému dobrému druhu zpodjieti tak práci tuhú, Klimberkovi šlechtnému, v svém životě udatnému, jenž, netbaje, nic o škodě, věrně slúžil své hospodě, pomně na otce i děda. Nepřátelóm bieše běda. Každého, kam se obrátil, bił, sekl, bodł, v hlavy mlátil. A pan Vałkún z Pořešina, věda, že boj ctná novina, da nejednu prudkú ránu, vždy se boda po svém pánu. Z Rožďalovic Ješek mladý podle své rytieřské vnady
30		60	
35		65	
40		70	
45		75	
50		80	
55		85	
		90	

místo chocholu jsou křídla. Levou ruku kryje trojhraný štít s orlicí českou čili tehda tak zvaným znakem svatováclavským; v pravici má kopí, na němž vlaje praporeček s erbem lucemburským. Na hrdele koně visí v levo trojhraný štít s českým lvem. Pod obrazem jest nápis: „John king of Bohemia with crest of vultures wings, borne by him at the battle of Crescy.“ Časopis anglický zároveň vede důkaz, že mínění, jako by tré per pštrosích ve znaku princův waleských pochodilo z přílbice krále Janovy, odkudž prý je černý princ byl sňal, ovšem na historické pravdě se nezakládá. Starý ten obraz patrně dělán podle pe-

četi krále Janovy, jakož viděti z otiskův v městském archivu pražském.
28 „Z Prahy“ heslo Čechův v bitvě křešćacké.
30 *kluk* = střela rozdvížitá jako vlašťovčí ocas. Srov. místo v Alexandreidě (Výb. I. str. 1081):
N'odpočinu sturmovanie,
jakž obrtli, tako praký,
jakžto *kluky*, tak blidami
tak i tvrdými kočkami atd.
38 tvrdé husté *Lup.*

41 *zabyly* = šileně. Od sebe ji jako zabyly honieše. *Passionál* (Výb. I. str. 270, 10).

56 *planě* = prostory volné k boji.
58 Červená Růže, t. j. Jindřich z Rožmberka, syn páně Petrův. Padl u Křešćaku.

63 husté cesty *Lup.*

65 i nevyhybujíc se *Lup.*

73 až *Lup.*

75 Zlaté kolo, erb pánův z Klingenberka.
87 z Bořešina *Lup.*
Pořešín nalezá se v okrese Sedlčanském. Vałkoun tento byl z rodu Strakonických.

91 Ješek z Rožďalovic, z rodu Hronovického, syn Hynka Krušiny z Lichtenburka.

- v dobrých činech nemeškáše,
vždy se po svém pánu bráše.
95 Dvoje křídle podlé vôle,
pól zlatě a pól sokole,
pod těma dvěma vlastní bratry
tu té Fleminkové chatry
porazista velmi mnoho.
100 Také nezameška toho
v také že bitvě pan Vilém
na svém oří prudkém, čilém,
řka: „Neželém smutku vína.“
Tu též pan Závíš z Jimlína
105 a z Kozojed pan Dalibor,
ta hnasta v nepřátelský sbor
mužně beze všeho strachu.
S nimaž dobří mnozí hnachu:
Fříček, Tyč, Beněšek, Lyšek,
110 sahajíce chvalných výšek.
Z Pavlovic pan Kunart mužný,
Jan, syn jeho sestry družný,
i jedné chvíle neždáše,
každý tam pospěšně hnáše.
115 Arberkér se ctně vzpománu
po svém pánu jako vzplánu.
Pan Tegl z Rieda jako Turka,
- syn Hertvík z Tegenburka,
pan z Malvelzada, dobré plémě,
120 Fricendorl z rakúské země,
jeden z plodu mužné vnady,
z Bavor Tušiek, rytieř mladý:
všichni hnachu v huf protivný,
druh nad druhu více silný.
125 Nelitujíc smrtne škody,
stojíc podlé své hospody,
děláchu rytieřské činy.
Křičě Miličín na ně hrdiny,
z Vlašimě čtun poľovičný.
130 Ctný pan Bošek, rytieř sličný,
nesmúti Róže ni Čtunu.
Nemeškaje po nich ľunu
svým nepřátelóm na škodu,
pomně svú dobrou úrodu,
135 že měl otce šlechetného,
jenž podlé rytieřstvie svého
činil dobrodružsky všady,
v silných bojích i jinady,
jakž mu byla ctná mysl dána,
140 až pod korúhvi svého pána
zabit u boji pod Lavú
pod túž rytieřskou postavú.

Kráľ Přemysl Ottakar a Závíš.

(Z rukopisu kapituly Vyšehradské. Vydáno od J. Dobrovského v Č. Č. M. 1828, I. str. 53—62, podruhé ve Výboru z lit. české II. str. 437—444.)

- Kráľ Přemysl, když králem bíše,
ten z prvu ľaskav na Čechy bíše
a mnoho s nimi bojuov obdržováše.
Ale jakž poče v své radě Němce mievati,
5 tak ihned poče na Čechy netbati.
Pan Zderad pán korúhevny v zemi bíše,
ten rádce krále českého největší bíše.
Ten krále Přemysla z mnohých věcí rád káráše,
- řka: „Neroď se kúpati v neznámých vodách
a cizí zemi více,
10 ať tebe Sasicové nepodskočí a škody neučiní.“
Z toho se na-ň velmi rozhněva,
a ihned o to myslí,
kterak by jeho hrdla zbaviť.
I vyľúdi jej před Prahu, jako by se s ním
chtěl oč poraditi,

96 pól zlatem *Lup.*98 tu ve *Lup.*101 v také bitvě že *Lup.*125 nelitujíc smrtedlné *Lup.*127 děláše *Lup.*

128 Heřman mladší z Milčína, jinak z Talंबरka (Březan v rodopisu Rožmberském, Č. Č. M. 1828, IV. str. 50).

129 Hron z Vlašimě, syn Maříkúv (Vlasák Okres Vlašimský. V Praze 1874, str. 6 sld.).

132 *ľunúti* = páditi.

141 Bitvou pod Lavcu míní se boj na Moravském Poli dne 26. srpna 1278, kdež padl Přemysl Otakar II.

6 Viz hlavu L. a LII. rýmované kroniky. Děj tamní si skladatel na licho pomátl s Přemyslem II.

- i káza svým služebníkum na tom místě
hned zabití.
A na tom místě káza klášter postaviti,
a zbožím velikým jej nadati
a křižovníky v něm ustaviti.
Potom poče se se pány zemskými vaditi,
20 města, hrady poče jim otjímati
a jiná zboží místo toho jim dávati;
neb páni čeští dobrá města mějčhu
a pro to králi hrdi bíchu.
Tu se Závíš, rytieř udatný, proti tomu
postaví,
25 ale proti tomu odolati nemuože,
tak že vždy Závíš král z země vypudil
a králi Rudolftovi Říšskému jej slúžiti při-
pudil.
Také jej pro to vyhnať bíše,
že u králové na freji bíše.
30 Když to bratří Závíšovi zvěděchu,
tomu velmi nerádi bíchu,
že jim bratra jich Závíš z země vyhnať
bíše,
i chtiechu se proti tomu protiviti.
A on poče jim na zboží škoditi;
35 neb na ně Němce posieláše,
a by jim škodili, veléše.
Tu-ť na nich poče toho žádati,
aby jemu dali město Hradiště,
jemuž již nyní Tábor vzděli,
40 a chtě jim za to jiné zboží dáti;
neb je chtěť král k koruně české rád mieti.
Neb město dobré, tvrdé a bohaté bíše,
hory stříbrné okoľo sebe mějčše.
A protož jemu král rád chtíše.
45 Páni Ústí Vitkovice slovichu,
ti na Hradišti sedichu.
Neb jich praděd Vítek slovíše,
neb ten Vítek otec všech Ruozí bieše;
neb sú od něho všecy Ruoze klénoty braľy,
50 a od toho času pater rosarum jméno mu
dali.
Tato jména tito páni sú měli:
Hynek, Sezema, Jan, Hrdoň, Závíš.
Ti sú všickni bratří byli,
- a páni Rožmberští i Hradečtí od toho sú
pošli.
55 Tehdy král Přemysl zradú toho města hle-
dáše dobytí;
nebo měšťané někteří k králi přichýleni
bíchu.
Ale pan Sezema, když to zvědě,
bratřím svým takto povědě:
„Dříve než [je] bez naší vuole mti bude,
60 chcme-ť je raději sami ohněm spáliti.“
I spálichu město Hradiště,
v trh největší když bíše,
a pusto je učinichu
a potom zdi okoľo něho zbořichu.
65 Tak to město pusto stálo,
poľ druhého sta let bez máľ zuostaľo,
až je Táboři osadichu
a jiné jméno jemu „Tábor“ dachu,
a zdi pevně ohradichu.
70 Tehdy pan Sezema a měšťené do Ústí se
stěhovachu
a to městečko opravichu;
neb Ústie městečko malé bíše
a zdi okoľo sebe nemějčše.
Počechu je hraditi
75 a domy dobré stavěti.
Potom páni Ústí, Sezema a jiní páni mu-
siechu z země ven vyjetí
a Rudolftovi, králi říšskému, do Rakús se
přikázachu.
Tu-ť jsú dlúhú chvíli byli a u něho sú
slúžili
a na krále českého netbali.
80 Tehda král Přemysl, nemoha svého hněvu
ostati,
i jaľ se na Rakúského vojensky táhnúti.
Tak se byl na Čechy rozlitiť,
že nechtěl, by na pražském mostě který
Čech sľyšán byl.
A když do Rakús s Němci jede,
85 až i k Dunaji přijede,
tu-ť Rakúský proti němu táhnieše
a mnoho lidí s sebou mějčše.
A když vojensky proti sobě ležichu,

19 raditi *Dobr.*33 že chtiechu *Dobr.*

45 Ústí, jako i ve v. 76.

49 od ní *Dobr.*50 jméno měli *Dobr.*

83 Srov. Dalim., hl. XCII. v. 52.

- tehda Závise a bratří jeho k králi poslachu :
 90 „Chce-li jim milost dáti,
 chceme-ť zajtra s svými životy počestně po-
 slúžití
 a svá hrdla podlé tebe složiti.“
 Tehdy král jim odpovědě,
 toho učiniti nerodě,
 95 řka: „Vy ste dříve nevěrní byli,
 i ještě věrní býti nemůžete.“
 Tehda na zajtrí v boj se udeřichu
 a hrozné pobití učinichu.
 Tu zabili krále Ottokara udatného
 100 a podlé něho jiných pánuov mnoho.
 Tu nesechu do Znojma tělo jeho
 a v klášteře u bosákuov položichu jeho.
 A tak z zboží v Rakúsiech od Čechuov
 odešlo,
 aniž ještě za se přišlo.
 105 Král Přemysl syna Václava mějieše,
 dvanáct let v stáří bíše,
 a ten s mateří svú na Bezdězi sedíše.
 Ten jede do Znojma po tělo otce svého
 a do Prahy přinese jeho.
 110 Tu pochova otce svého
 u svatého Václava, dědice českého.
 Ten král Přemysl mnoho zlého pánuom če-
 ským činíše,
 města a hrady jim odjímáše.
 Panu Čěcovi Budějovice odjaľ
 115 a jiné zboží jemu za to daľ.
 Kládsko odjaľ Žerotinským
 a Lúny město odje Zvieřetickým.
 A jiným panuom odje mnoho zboží jiného
 a učini jim mnoho zlého.
 120 Pana Beneše káza u věži upáliti
 a Závise rytieře káza z země vypuditi.
 Pak po smrti Přemyslově Závise a bratří
 jeho do země se vrátichu
 a Rudolta, krále říšského, s sebu přivedechu.
 Tu Závise královú Alžbětu sobě za ženu poje,
 125 a hajtmanem zemským bíše, s ní se koje.
 I měl s ní syna krásného
 a Závishi nazval jméno jeho,
 zemským mistrem křížovníkem učini jeho.
- Potom Přemyslová umře v skuoře,
 130 a po časích Závise dojde hoře.
 Potom Závise, nechtě sebe ponížiti,
 poče sestře uherského krále frejovati.
 Ta bíše jeptiška v klášteře u svatého Fran-
 tiška a vílována bíše.
 Jízto on pilně frejováše,
 135 až ji vždy z klášteera sobě doby a za kněžnu
 ji poje.
 Ale musil z Říma absolucí dobyti
 sobě; tepruv mouže s ní býti.
 Pro to se na-ň král uherský velmi rozhněvaľ,
 ale potom jemu skuoero milost daľ.
 140 Potom Závise chťiše se s králem uherským
 smířiti,
 poče jeho na hody k sobě zvatí.
 Také pozva krále Václava českého,
 toho pastorka svého.
 I učini hody veliké,
 145 turnej, klání všeliké,
 neb s ní měl syna krásného.
 Ale na těch hodech přihodi se Závishi
 mnoho zlého.
 Neb oba krále o něm zľú radu učiništa,
 a oč sta se uradili, to dokonašta.
 150 Král Václav, pastorek jeho, vece:
 „Závise jest mú mateř proléhaľ,
 a tobě, králi uherský, tvú sestru z klášteera
 bez tvé vuole pojaľ.
 A ještě z nás své blázny činí
 a zuove nás na hody své.
 155 Nech-ť toho, jakž zaslúžil, požive zle.“
 Tu jeho na těch hodech jechu
 a tři léta na zlaté věži na hradě držechu.
 A v tom vězení Závise
 mnoho dobrých piesní skládáše.
 160 Pak bratří Závishi králi hroziechu
 a jeho mstítí chtiechu.
 Pak se král z toho rozhněva
 a Závishi na Hľubokú nésti káza,
 a prknem jemu hlavu sstrčiti rozkáza.
 165 Ta se jemu smřť pro jeho ženu, Přemy-
 slovú, staľa,
 jeho smřti mnohá paní plakaľa.

97 udeřechu *Dobr.*

124 vlastně „Kunhutu“.

156 jichu *Dobr.*102 položiechu *Dobr.*133 *vílovati*, *vélovati*, *vejlovati* = vé-114–121 *Srov. Dalim.*, hl. XCII. v. 29–37.

lum, závoj klášterský přijmouti.

164 *Srov. Dalimil*, hl. LXXXV. v. 51.

O Vilémovi z Kounic.

V Paprockého „Zrcadle markrabství moravského“ (v Olomouci 1593, l. 410 sld.) a v „Diadochu“ (v Praze 1602, II. str. 285 sld.). V „Diadochu“ text hrubě jest pokažen naproti otisku v „Zrcadle“. Paprocký o skládání tom dí: „O tomto Vilémovi hraběti viděl sem list jeden s dvěma pečeti visutými, psaný v tato slova.“

- Léta od narození syna božího
 po tisíci po stu osmdesát prvňho
 hrabie z Kaunic, test Kunráda, markrabí
 moravského,
 od Rudolfa, v ty časy veyvody rakauského,
 5 mnoho nechuti přetřpěv i mnoho zlého,
 navštívil v tu dobu Ottu, vládaře polského,
 túže jemu svých nehod jakžto bratru svému
 a proše od něho obrany k svému dobrému.
 Jeho když jeho bratr Otta uslyší,
 10 patnáct tisíc lidu, dobře oděného
 a k tomu v bojích dospělého,
 u pána svého, krále polského,
 a u svého hospody milostivého
 uprosiv, k němu jede.
 15 A když do Moravy s tím lidem a sám svým
 životem přijede,
 nalezte Viléma, bratra svého,
 a'n již z Čech a z Moravy lidu rytířského
 pět tisíc u Brně jmějíše,
 20 s nimiž bratra svého Otty veselé zdieše.
 Toho léta den svatě Markety
 obój bratr s svým lidem do Rakús jeti.
 Den svatě Máří Magdaleny případnú
 a s svým lidem Vídeň oblehnú.
 25 Jich korúhve také biechu,
 jimiž své panství opovědiechu:
 dvě bíle lekně na ratolestech visěchu,
 kteréž z kořene kmenného v červeném poli
 vychodiechu.
 Uslyšev to Rudolf, veyvoda rakúský,
 jenž byl sebral proti nim lid nezčíslný,
 30 den, hodinu, miesto jim ku pobití káza
 zvěstovati,
 a chťe je sobě vždy podkásati.
 Sta se boj svatého Sixta den s obú stran.
 Vilém s bratrem s svau družinú zbi mnoho
 Rakušan;
 65 ostateční, kteříž běchu zůstali,
 ti s veyvodau jsau se na běh oddali.
 Ale Vilém s bratrem, ač v tom pobití biechu
 ustalí,
 nicméně jsau Rakušany s veyvodú až do
 Vídně stíhali.
 Když do Vídně přikľusáchu,
 mnoho věcí boj, než dřevě, spácháchu.
 40 Urozenější zemany zjímachu
 a veyvodu skrytého v sklepu hanebně zabichu.
 Den svatého Bartoloměje apoštoľa
 bieše se bratrům od měšťan z Vídně stráž
 nepřáteľská stala.
 Vilém s bratrem měšťeny velmi ranichu
 45 a k zboření zdi městské je připudichu.
 To se v-šmi dnech brzo stá,
 až kámen na kamenu tej zdi nevostá.
 V tomž času veyvody pochovati nedachu,
 jeliž právě z kořene zdi zkopachu.
 50 Tu tělo u svatého Štěpána v kostele po-
 hřebiechu,
 jehožto lidé již velikau ohavnost jmějiechu.
 Den svatého Jiljí Vilém s bratrem po tom
 vítězství
 vze Lipoľta a jeho dvě převýborné sestře.
 Tehdy den narození Matky boží,
 55 sebravše lid svúj a veliké zboží,
 oba bratří z Vídně se zdviežechu
 a s svým vojskem i s dětmi rakúského vey-
 vody spoľu do Moravy pojedechu.
 Den svatého kříže povýšenie
 v Ulmtfelde nočnie jmiechu lezenie.
 60 Přiběže jinoch počestný, jim zjevuje
 a také noviny vypravuje,
 že veliký lid jich oděný postíhá
 a chvátajíce k nim přibíhá.
 Když Vilém hrabě s bratrem uslyšechu,
 65 hned Lipoľta s sestrami s máľo čeledi na
 svá byďľa posláchu,
 na nepřáteľy se obrátichu

18 u Berně *Zr.*39 V „posláchu, bráchu“ atd. často u Pa-
 prockého a naznačeno co dlouhá sa-
 přítomném nehnuto.mohláska, nehledíc k tomu, zdali to
 aorist nebo imperfectum. Tím v otisku
 43 stráž — nástraha.
 49 zkonachu *Zr. Diad.*

- a nad nimi den svatého Lamperta svítězichu.
Na tej poslední vojně mnoho kostelův a klášterův vypálchu,
až jich i dnes znamenie neostavichu.
- 70 Po tom boji Vilém s bratrem do své vlasti pojede,
a markrabie moravský proti němu vyjede,
s svými urozenými pány jej pozdravuje
a z zdraví, cti a vítězství se raduje.
Tu jeho ti bratře ctně darovachu,
75 a jemu dva súmy obtížená stříbrem a se dvanácti vězněmi dachu.
Ostatek pokladův mezi svau družinu podělchu
a devět a šedesát pevných mezi se vzechu.
Dceru starší vévody rakúského synu markrabie z Moravy dáchu,
a mladší Ottovu synu do polské země posláchu.
- 80 Leopoldovi, dědici rakúskému,
Vilém da Jitku, dceru svau, jakožto zeti svému.
Ta bieše tak velmi přeladná,
jež i žádná na ní věc nebyla vadná.
Když ty všecy věci dokonáchu,
85 tehdy se oba bratří do svých bydel bráchu.
Potom od narození božího
po tisíci po stu devadesátého druhého zemané rakúští dědice nejmějiechu,
a proto proti Vilémovi hrabí vojnu strojjechu.
90 Ale Kunrát, markrabie země moravské,
učini k nim poseřství velmi počestné.
Mezi ně velmi maudře upade,
učiniv pokoj, neda býti i žádné svádě.
A Lipořta, jenž s Jitkú již syna jmějieše,
95 jim za dědice i vývodu dadieše.
Tu jej s ženú až k Dunaji dovede
- a tu jich Rakušanům odjede.
Tu ode dne svatého Petra na okovy bíchu mezi Moravci a Rakušany velicí pokoji.
100 Potom Vilém hrabie pro ukrutné činy,
jenž bíše učinil nad kláštery a kostely pro rakúské viny,
mnoho let v kládbě stojieše,
až sám k svému svědomí přichodieše.
Mysle, kterak by mohl papeže dojíti
105 a svých vin zpoviedaje se sníti,
od něho miřost obdrže,
a Pánu Bohu se pokoře.
Po jednom roce papeže dojde
a tu ku pokání přijide.
110 Káza-t mu papež za ty viny pokání učiniti
a klášter sto pannám ustaviti,
aby v něm život zákonný čistě drže
a plnú potřebu v něm věčnú jměly.
Tak on, když se za se vrátí,
115 skutkem to poče ihned konati.
Pod svým hradem, řečeným Kaunice,
postavil veyborný klášter Kaunice
ve jméno Marie matky boží,
tej nebeskej róže.
120 Tu panny přebývají života ctného,
zákona kláštera bílého,
Pánu Bohu chválu vzdávajice
a jeho miřosti velmi slaužice,
za své dobrodince Boha prosíce,
125 a zvláště Vilémovi hrabí služby činice,
protož ty věci konajice
a řeči prodlení ukracujice.
Toho boje mezi Moravany i Rakušany, jenž se stáva,
i žádný tak velikého v kronikách nevzhledáva.

75 dvě Zr. *súm* = kožený tlumok. „Zlata káza jeden *súm* naklásti.“
Tristram str. 7.

77 jistých mezi *Diad.*
95 dádeše Zr. *dadáše Diad.*
103 svědomie Zr.

106 obdeře Zr. obdrže *Diad.*
119 rúže Zr.

PŘÍLOHY.

Věrné přepisy z hlavních rukopisův kroniky Dalimilovy.

A. Zlomek Hanušův.

A¹

(XXX.) Ale iuz sem bil ziw yprzielis dosthi. Kdiz proboh nemohu nhiczs gineho tirpiethi. Asi atu smrth protworcze meho chezu mile przigiethi. Wipígini tu cziesu naczezt mýchalu swatemu. abi nasie dusie przinezslz kukralowstw nebeskemu. Atu cíesu on mienhiese. o neyes syn bozi mluúese. Mozeteli zte cziesie pithi. iuz czas mnhie iest wsucku wipithi. Rzek *to**) poczie otpuszczenhie brathi. rzka ufez mí was sde *iest* neufdiethi. Wstaw namodlitw kczierekuí gdhiese. Atu boleslaw sswímí ieho strzieziese. Kdiz knhiez waczlaw wzrzie bratra sveho, poczie gmú dhiekouathi z kwasu cznhieho. Tehdy gmú boleslaw wiecze. potirhna snoznhicz meczie. Batho iaz tobie wsdy rad sluzu. anhinhie takto thi posluzu. Bude tuto konec z twím rzieczem. yda iemu virh:ba meczem. Taka hroza boleslawa pogie. ze ledua bratru kozie dogie. wsak vthie vcho swatemu waczlauouí. a ínhed wípade mecz zruki boleslauouí. Swathi knhiez wzem mecz, gie sie mluúithi. Rzka bratr toth bich mohl

A²

otplathithi. Ale tolikoth mí iest moy tworziecz, mil. ze bich twe krwe pro wies swíet neprolil. Rzka to mecz bratru wrathí. yklecze vczierkw naprasie. boleslaw sie kubratru przirasíe. Gie sie naludhi uolathi. az bi gho zabithi chthiel íe sie zalouathi. Kdiz vczierkwe naprazie klethiese. asw dusu vbozi ruczýe porucziese. Hnhieza áieho bratrze prziskoczíchu. atu swatu dusu sthielem rozdhielichu. To sie sta ot naroziení syna bozieho. Leta podeuíethi set podwdczatu osmeho. Ale ze boleslaw pro krsthíni bil vczínhil kwas. tomu sínu proprzíhodu wzdhiel bieše strachkwas.

Nebo ktoz su wínnhi bili tu wmírthi knhiezie swateho. tirpieli gsut mnoho zleho. Hnhieza sie skonhem propadl bratr ieho maletewstwem sie rozpadl. zgich rodu zle nemoczi gmíeuaú. adruzig sie na kazde leto wzthiekaú. (XXXI.) Kdyz snhide swati waczlaw. bi knhiezem bratr ieho luthi boleslaw. Toho leta cziesarz msthie swateho waczlawá gide na knhiezie boleslawa. Boleslaw *poczie* prothí íemu githi. ale proswe hrziechi. nemoze dobrze progithi. Cziesarz czechi boíem pobi. a zemu

B¹

wdanh porobi. knhieu vdwora gmíethi. kotel nadohniem kaz swateho waczlawá chthie swat czie zkrziezie ieho velike pomoci boleslaw ze sie boziey moczi nem thi. ypoczie wswatost sweho bra rzithi. Potrzech lethiech kaza ie przienesthi. awswateho úíta k nhie pohrziesithi. Kdiz to swate hi nesiechu. nadw miestu thiel hnuthi nemoziechu. Dwe rziecz alodhi przigiedu. Viezní sokou winhidu Raní ieho wsie zac ranu iednu iako now vidhiech bratr bil vczínhil. athiem znam ho vínhil. A vsko iez bil vtal t Ale swathi waczlaw sestru brz se. Ta swata dhiewka knhiez Jat sweho bratra zgieuenhim ze vsko swate mezi sthienu a dote dobi lezalo. tu kde z sie bi lo stalo. Naleze vcho khlauíe chu. Tak przicziele khlauíe a

B²

. nhiez ieden tu bieše. ten swelikým se. abi gmú sweho thieła raczil, u gie ze gmú

*) Slova, písmem kursivním tištěná, jinou rukou do textu jsou vepsána. Místo dlouhého / a // všude položeno s a ss. Co tučným písmem položeno, to v rukopise psáno červeně.

chce thiem naboznhie hed sie gie ieden nehtek viklathi e sie íemu dhiekouathi. Giz tu bie walu vzdachu. a to swate thielo sho aw znamenaw czso zauínhi. zasw wasa sína sweho mnhíchem uci mielli iest pokanhie praweho ma omohla swatost sína ieho. Pak knhez zemanom vboleslawi miesto zdhi míene giechu radhithi. Porzieczni v tom odpoviedhiechu. atoho ucizni hu. Knhiez poufedhie gich rzieczni ie moy starí vinnhiku. Sam íemu hlav. ywírre zasie tak krwaw, apenhi gie sie mluufthi. kto sie chce Panhi sie knhieu pokorzichu. abo ohradhichu. (XXXII.) **Ot szedreho boleslaw.** slaw luthi snhide. ieho sín boleslaw cz wznhide. Poluczi sie swati ze zleho thivi zlutheho. Kostelow dwadziethi postawi. amíesto mladhi boleslaw

B³

bezdhieczni zieth moy. Nazíwot thi odpowiedafu. yodczertzith níczs netbafu. Akdiz sie hrabi branhithi bieše. cím bi se branhił neymfese. Neb wsiecki thiethiví zetleli biechu. azczego bi gíne vezínhili neymíechu. Juz hrad na zatracenu bieše. bi sie bila cíesarzowna nedomislila spiese. Nazabradlech stathi. atakto volathi. viezte zet pomem milem nechczu zíwa bithi. Ne sabieli mne gíní chczu sie sama zabithi. Knhiezata sie zánhu kcíesarzouf przimlúvichu. agima milosthi dobichu. Hrabie scíesarzownu przidcíesarzie gide. wzpodiem most hradu sewsiem sbozím otgíde. Przd sienhu swe wse klejnotí biesta schouala. iedno ze sie sama nacíesarzow milost dala. atak ten hrad bil yopusthiel. az nanh knhiez oldrzich bil y wznhiel. (XL.) **Ot oldrzicha slechetneho aot kochana neuierneho.** Knhiez oldrzich rozpomanuw nasmirth bratra sweho. apoznaw lest kochana neuierneho. Vecze gmu this mfe zbaufl bratrzeie meho. iaz the zbauw zívota tweho. wírzíesaw gmu iazik kaza gmu, oczí wilupithi. az zíwa kaza trsiewa wíwłaczíti. wírsowiczí to wídhiechu. yprzimlúvithi sie nesmiechu. kochan kdz

okolo sochi chodhiese. az zsebe trsiewa tocziese Naswoy rod poczie tuzíthí. aludē

B⁴

(takto mluwiti Neuffay y*) ieden doroda velikeho. anhi dosmísla hlubokeho. Knhiez wswey zemí pone:nahlu wsie vchodí. ma mne zlob sprawem dochodi. Mnhiach ztepa wsie knhiezata. proto mí dana dostoyna otplata. (XLI.) **Osedlczie knhienhi borzienhie.** Knhiez oldrzich opostolopirthiech loúfese: sta sie kdiz skirsie iednu ves giedhiese. vzrzie ze sedlsk* dhiewka napotoczíe stase. bosa ybezrukawow rucho prase. asedlka krasna welmi bieše. aktomu owsem stídlíwe nrawi gmfese. Poczie sie gíegíey krasie dhíuithí stogie. afnhed íu sobie zaknhienhu pogie. Ta knhienhi slechetna bieše. sobie gmfe bozíena gmfese. Panhi gmu ztoho zazle pocziechu gmiethi. Knhiez wieczie panhi raczte slisiethi. Zhlapow slech:thiczí bíuafu. a slechthiczí. síní chlappi gmfeuafu. Neb ostarale strzibie slechtu czínhi. a czasto slechthiczie chudoba *chlapstwé* vínhi. Wissli smí wscizni zotczie iednoho. aten sie czte slechthicem iehoz otecz gmíel strzibiebra mnoho. Akdiz iest tak slechta schlapstwem smíesiena. bude bozíena ma zena. Radhiegi sie chczu szessku sedlku smíethi. nez kralownu nhiemeczsku zazenu gmíethi. Wrzeth kazdemu sírdcze poiazíku swemu. Aproto nhiemkínhie

A³

míenhie bude przíethi ludu memu mieczsku czeled bude gmíethi. anhi vczithi mfe dhiethi. Aproto bude ía nhie. afnhed zemfe giste zkazíen te dobra sweho. lafucze mí zamalz Kde biste rzíecznhiki brali. kdiz bist stali. Kdz zbozíen sína gmíel. tomu wzdhiel. (XLII.) **Ot knhíezie brzieczíslawa zíeth** Potom knhiez oldrzich sswíeta s braczíslaw naknhíezieczy stolec czassa otta bieli cíesarzím bieše. ten welmí gmíese. Tey krasie dhíuf sie zata gíezdhiechu. Afuz powsem swi sie mluuiechu. Te wklasterzíe swie atomu

klasteru suínhbrod rzíekac braczíslaw íu tu wzuidhie. mezi pa pouiedhie. Nebo te dhiewki dobudu zíuotha zbudu. Doklastera gíede gie klaster wíbi wofenskf. Jutka cíesa chu. A kdiz czechi wklaster gdhiech latney kapíczí. skri sie zaoltarzem vítku zklastera wíuede. apotom sn wsíede. Bradaczí rzíethíezem wra

A⁴

. nhu dospíechu. a kdiz sie konwírí snhidu. prothi knhíezu mocnhie bradaczíe sílnhie síeczczíese. Jutka zíepí sie dírzíese. Nhiekerí konwírí druhi beznohi leziese. Trzethi przíes sadhiel

gmfese. cztwírthi íuz bez dus thiez welmi tlusthi meczem przíethí law. ywínhíede swítku. zdworu a kdiz to wzuidhie. nawoynu zapouie zísahathi. ze íeho stolecz dírbi vboles raczýslaw kdiz to wzuíedhie. zema uedhie. Trzíebal mu sie wczéchach í budu wnhíemczích zeczí. Knhienhi wzuidhie. mudrzíe welmi knhíezu kucz nebíla bí to dobra rada. sta wíeczse swada. Jaz pogíedu prothi snad to przíuedu kskonczíenhu do de knhienhi prothi otczu swemu. athi mílosthi swemu mílemu. Czíe se pogíegíe volí vezínhithi. rzka przísahí zrusíthi. przísachl sem stolecz vboleslawi bithi. dallí bích dírbil bích to zrusíthi. Deí vecíe

B. Týž text z kodexu Cambridgeského.

(XXX.) ale gyuzš sem byl (110) zyw przyelyss mnoho s pro buoh nemohu nycz trpyety s asatu smrt pmeho tworczye chezyu myle przygyety s wypyem czyesku tu naczest mychalú svatemu s by nassye dussye przynesl kralowstwyu nebeskemu s atu czyessyu on mynyesse s onyeyz syn bozy mluwyesse s mozetely zte czyessye pyty s gyuz czas mnye wssyu wypyty s rzek to poczie odpuszczenye braty s rzka wyecz my was zde ne wydaty s wstaw namodlitwy kczyerek[111]wy dye sse s atu boleslaw swymy yeho strzyezysesse s kdiz knyecz waczlaw wzryze bratra sweho s poczye yemu dyekowaty zkwasu czneho s tehdy mu boleslaw wecze s potrhna znoznycz sweho meczie s bato yaz tobye wzdý rad sluzyu s nnyne taktoty posluzyu s Budet yuz konecch twym rzyeczem s yda gemu uwrch meczem s taka hroza boleslawu podgie s ze gedwa bratru kuozye dogie s wssak vtýe ucho swatemu wa[112]czlawowy s aynhed mecz wípade sruky boleslawowy s swaty knyecz wzem mecz poczye mluwyty s rzka bratr tot bych mohl odplatyty s ale tolikot my yest moy tworczec myl s ze bych twe krwe prowesswyet neprolyl s rzka to ten mecz bratru wraty s czos poczal racz dokonaty s yklecze vczyereque naprazye s boleslaw sye k bratru przyrazye s gye sye nalyudy uolaty s by gyey zabyty chtyel gye sye zalo[113]waty s kdiz uczyereque naprazye

kleczyesse s swu dussyu bohu poruczysesse s knyeye ayeho bratryze przyskoczychu s tuswatu dussy stíelem rozdyelychu s to sye sta otnarozenyeta bozyeho s podewyety set podwudczat osmeho s ale ze boleslaw s purmy uczyny kwas s nebo ktoz su byly wynny tu smrtýu s knyeyeze swateho s trpyety su mnoho zleho s knyeyeze sye skonyem propadl s bratr yeho malomo[114]czestwym sye rozpadl s zgych rodu zle nemoczy myewagyú s druzy sye nakazde leto wzyekagyú s (XXXI.) kdiz snide swaty waczlaw s by knyeczem bratr yeho lyty boleslaw s toho leta czyesarz mstyesse swateho waczlawu s gyde naknyeye s boleslawu s boleslaw poczye pty nyemu gyty s ale proswe hrzyechy nemozyesse dobrzye progyty s czyesarz czechy bogyem poby s azemy wtuz dan poroby s kny[115]jezyu kaza wdwora byty s kotel nadohnyem drzyety s Buoh swateho waczlawu chtye swatost oslawyty s poczie skrzen welike pomoczy czynyty s wzryew boleslaw ze sye bozyey moczy nemoz ptywyty s ypoczye wswatost sweho bratra otpolu wyerzyty s potrzecch letyech kaza gyey doprahy przynesty s auswateho wyta kostele kaza gyey taynye pohrzesty s kdiz to swate tyelo doprahy nesyechu s na dwu my[116]estu tyelem swatým hnuty nemozyechu s dwye rzyeczíe bezmostu alody przygyedu s ywyezny suokowamy zzalarzye wynydu s rany yeho wssye

*) vyříené písmo v rukopíse.

zaczylely byechu s ranu gednu jako nowu wydyechu s Gyuz lyty bratr byl uczynyl s tym znamenym yeho wynyl s aucho yez byl utal toho nebyesse s swaty waczlaw sestru przybyslawu myegyesse s ta swata dyewka knyeyzu powyedye s yat sweho brat[117]ra zewenym wyedye s ze ucho swate mezy styenu a drzewem dotedoby lezalo s tu kdez sye bylo to zle dyelo stalo s nalezsse ucho khlawye przyczynychu s tak prziczyele khlawye az sye podywychu s knyez jeden tu byesse s ten swelykym placzem pssiesse s by mu sweho tyela raczyl udyelyty s sluby sye gemu chce tym nabozyegye sluzyty s ynhed gye sye gemu geden nehtek wyklaty s wzem (118) gyey gye sye gyemu dyekowty s gyz tu byechu bohu chwlu wzdachu s ato swate tyelo schowachu s boleslaw za wyn znamenaw czo a zawyny s zaswu dussyu stratkwasu mnychem vczynty s ale nemyel gest pokanye pweho s malo by mu spomohla swatost syna yeho s pak knyez boleslaw kaza zemanom vboleslawy myesto zdyty s oto sye zemyene poczyechu radyty s porzyeczniku knyeyzu w[119]tom odpowyedyechu s toho vczynyty nerodychu s knyez odpowyedye rzyeczniku s byeda tobye moy stary wyenyku s sam yemu ynhed stye hlavu s ywrzye zasie tak krwawu s wskoczyw napen gye sye mluwyty s to sye chce mnye ptywyty s pany sye knyeyzu pokorzychu s boleslaw zdyu ohradychu s

(XXXII.) **Od szczerého boleslawa ÷**

Pak boleslaw lyuty snyde s yeho syn boleslaw nayeho sto[120]lecz wznycde s poluczy sye swty ze zleho s amylostywy zlyteho s kostelow dwadczety wczechaw postawy s amyest mlady boleslaw ustawy s

(XXXIX.) ale zesty bezdyeczny zyet moy na zywot odpowiedagyu s y odczerzy nycz netbagyu s kdyz sye hraby branyty byesse s cz̄ by sye branyl nemyegyesse s (153) wssyeczky tyetywy zetlely byechu s azczeho by gyne vczynily neymyechu s gyz hrad naztraczeny byesse s by sye byla czyesarzowna nedomylyla sp̄yesse s nabradlech rychle staty s ygye sye tako wolaty s wecze zet pomem mylem nechczy dele zywa byty s nezabyely mne gyny chce sye sama zabyty s knyezata sye zany przymluwychu s gyma uczyesarzie mylost vprosychu s hrabye sczyesarzownu przyed czyesarz gyde s wzpodgem most hra[154]du sewssym sbozym otgyde s przyedsyenyu wsse sme sbozie byesta

schowala s ze sye yedno sama byesta naczyesarzowu mylost dala s tak ten hrad byl yopustyl s az nan knyez Oldrzych byl wnyel s

(XL.) **Od oldrzychy slechetneho s aodkochana newyerneho s**

Knyez oldrzych rozpomanuw na smrt bratra sweho s poznaw lest kochana newyerneho s wecze mu tys nye zbawyl bratrzye meho s yaz tye zbawyu zywota tweho s wyrzie[155]zaw mu yazyk kaza gmu oczy wylupyty s azazywa kaza trzyewa wywlaczyty s wrsowyczy to wydyechu s przymluwyty sye nesmyechu s kochan kdyz okolo sochy chodyesse s azsebe trzyewa toczyesse s naswoy rod poczye tuzyty s aklydem taktó mluwyty s neufay ygeden dorodu welikeho s y dosmysla hlubokeho s knyez wswey zemy ponehahlu wsse uchody s ma mne zlob sprawem dochody s mnyech ztepa wssyeczka knyezata s pto my (156) dana dostoyna odplata s

(XLI.) **Ot sedlske knyeny Borzyny.**

Knyez Oldrzych opostoloprtech lowyesse s sta sye ze kdyz skrzye yednu wes gyedyesse s vzrye ze sedlska dyewka napotoczye stasse s bosa ybezrukawkow rucho prasse sedlka welmy krasna byesse s ktomu owsem stydlywe nrawy myegyesse s poczye sye yegye krasye dywyty stogye s a ynhed gyu sobye zazenu pogye s ta knyeny slechetna byesse s gmye borzena myegyesse s (157) pany mu ztoho zazle myegyechu s knyez wecze pany nerady slyssyechu s zchlapow slechticy bywagyu s aslechtyczy syny chlapy bywagyu s neb ostarale strzyebro s slechtu czyny s aczasto slechticzye chudoba chlapstwem wyny s wyslysmy wsyczkny zotczye yednoho s aten sye czte sslechyczem gehoz otecz myel strzyebra przymnoho s akdyz yest tak slechta schlapstwem smyessena s Bude borzena ma zena s radygy sye chczyu szcesku sedlku smyety nez kra[158]lownu nyemkynyu zazenu myety s wrzech kazdemu srdcze poyazyku swemu s proto nyemkynye bude przyety yazyku memu s nyemkynye bude nyemecztku czeled myety s nyemeczsky bude uczyty me dyety s pto bude yazyka rozdielenye s aynhed zemye gyste zkazeny s pany newyete dobra sweho s lagyce my zmanzelstva meho s kdebyste rzyecznyky braly s kdyzby przyedknyezem staly s kdyzs sborzenu syna myel s tomu byl brzye[159]czyslaw wzdyel s

(XLII.) **Otknyezye brzyeczyslawa zety czyesarzowa s**

Potom knyez oldrzych swyeta snyde s syn yeho Braczyslaw naknyezsky stolecz wznycde s toho czassu otta byely czyesarzem biesse s ten dczerku krasnu welmy myegyesse s tey krasye dywyty sye kdworu knyezata gezdyechu s agyz powsem swyetu oyegye krasye mluwyechu s te wkasterzye swieczky chowachu s tomu klasteru Swymbrod rzyekachu s k[160]dyz knyez Braczyslaw gy tu wzwyedye s mezy panyczy tak powyedye s nebo te dyewky dobudu s neb sweho zywota zbudu s doklastera gyede gyzdeczky s ale klaster wyby woḡsky s Gytka czyesarzownye dyechu s akdyz czechy wklaster gdyechu s Gytka wssarlatney kapyczy s skry sye zaoltarzem wkapyczy s knyez gyutku zklastera wywede s apotom sny nakuon wsyede s Bradaczy rzetyezem wrata przypyechu s zatyem kuodyenyu przyspyechu s kdyz konurssy slydmy swymy (161) snydu s pty knyeyzy moczyne pogydu s knyez bradaczye silnye syeczyesse s gyutka

zuzyesty jako rzyepy sedyesse s nyetery konwrss bezruky stogiesse s druhy beznohy lezyesse s trzety przyeswess chrzbet sadel myegyesse s czwtwty gyz bezdussye lezyesse s rzetyez tlusty meczem przyetye knyez braczyslaw s ywynyde zdworu zdrow s tehdy czyesarz kdyz to wzwyedye s na woynu sylnye zapowyedye s gye sye na tom przyesahaty s ze yeho (162) stolecz musy uboleslawy staty s braczyslaw kdyz to wzwyedye s zemanom tako powyedye s trzyebalmu sye wczzechach wzteczy s ayaz budu wnyemczych zeczy s knyeny kdyz tu radu wzwyedye s mudrzye welmy knyeyzu powyedye s rzkucz nebyla by to dobra rada s stala by sie pto wyeczysye swada s yaz pogyedu pty otczy swemu s snad to przywedu konczyu dobremu s ygyedye knyeny pty otczy swemu s ypoczye (163) dobywaty mylosty swemu mylemu s czyesarz nechtyesse pogegye woly vczynyty s rzka nechczy swe przysahy russyty s przysahl sem ze musy moy stolecz wboleslawy staty s dallybychmu mylost musylbych to russyty s dczy wecze

C. T e x t h l a v XL. a XLI.

a) *Z kodexu Videnského.*

(XL.) **Ot Oldrzychy knyeyze slechetneho a o kochanowi.**

Knyez Oldrzych rozpomanuw sie na smrt bratra sweho A poznaw lest cochana newierneho Wecze mu tis nye zbawil bratrczie meho. Ga tie zbawym zywota tweho Wyrzie zaw gemu yazik kaza mu oczí wylupit̄y A zazywa kaza mu trzie wa wywlaczit̄y Wrsowczí to w̄ dyechu y przymluwit̄y sye nesmye chu. Cochán kdy okolo sochí cho dyesse Asam zsebe trzyewa toczye sse Naswoy rod poczie tuzit̄y Alydem tako mluwit̄y Neufay y geden do rodu welikeho Any do smysla hlubokeho Knyez wswey zemy ponehahlu wsse uchod̄y Ma my zlob prawie toho do hod̄y Mnyech ztepa wssie knyezeta protoz my dana zla otplata.

(XLI.) **O sedlcie knyeny bozyeny.**

Knyez Oldrzych opostoloprtech lowyesse Kdyz skrzye gednu wes gediesse Uzrzie ze sedlska dyewka napotoczíe stasse Ta sedlka krasna welmy byesse A kto mu owsem stidl̄ywe nrawy gmye sse Poczie sie gegye krasye dywit̄y stogye A ynhed gy za knyeny sobíe pogíe Ta knyeny slechetna welmy byesse Sobíe gmíe bozyena gmye sse Pany gemu pocziechu z toho za zle gmyet̄y Knyez weczíe pany racz te sl̄yssyet̄y Z chlapow slechtyczí by waḡy A slechticzi czasto chlapy syn̄y gmyewaḡy Nebo ostarale strzyebro slechtu cz̄nȳ Aczasto slechtyczie chu doba sprostenstw̄m w̄nȳ Wylis my wsychny z otczie gednoho A ten síe czte slechticzem gehoz otecz gmíel strzyebra mnoho Akdyz gest tak slechta schlapstwem smyessene bu

det bozienu ma zena Radiegi sýe
 chczi slechetnu sedlku czesku smieti
 Nez kralewu nyemeczku zazenu
 gmýeti Wrzyet kazdemu srdce poia
 ziku swemu A proto nyemkynýe
 mene bude przyetý lidu memu
 Nyemkyny nyemeczku czeled bude
 gmyetý A nyemeczky bude veziti me
 dyetý Proto bude iazika rozdyelenie
 A ynهد zemy giste zkazenýe Pany
 niewiete dobra sweho lagicze mý z
 manzelstwa meho kde byste rzyeczny
 ky braly kdz byste przed knyeny sta
 ly kdz z bozienu syna gmiel Tomu
 byl brzeczislaw wzdiel.

(Přepis pana Ferdinanda Menčíka.)

b) *Z kodexu Františkánského.*

(XL.) **Ot oldrzicha slechetneho aod Kochana newierneho.**

Kniez Oldrzich rozpomanuw nasmrť bratra sweho, poznaw lest Kochana newierneho, Wece mu, tys mýe zbauil bratrcze meho, ia tie zbawim ziuota tneho, Wyrzewaw mu iazik, kaza mu oči wylupiti, a za ziuu znieho kaza trzewa wywlaciti, Wrssowci to widiechu, przimluwiti se nesmiechu, Kochan kdz okolo sochy chodiesz, azsebe trzewa tocziesz, naswoy rod pocze tuziti, aklidem takto mluwiti, Neuffay ygeden dorodu welikeho, aný dosmysla hlubokeho, Kniez wswe zemy ponenhlu wsse wchodi, ma mne zloba sprauem dochodi. Mniech ztepa wssiechna kniezata, aproto mý dana hodna odplata (l. 29^b).

(XLI.) **O Bozenie sedlce knieny.**

Kniez Oldřich opostoloprtech lowiesse, stase kdz skrze gednu wes gediesz, Vrzze že sedlska diewka napotocze stasse, bosa ybezrukawow rucho prasse, Sedlka welmy krasna biesse, ktomu owsem stydluie apocztiue nrawy gmyesse, Poczese gegie krasie diuiti stoge, aynهد gi sobie zaženu poge, Ta knieny sslechetna biesse, sobie gmye božena mýesse. Pani mu ztoho zazle počechu myeti, kniez wece pani raczte slyseti, Zchlapow slechtici byuagi, asslechtici syny chlapy miewagi, Neb ostarale strziewbro sslechtu czini, aczasto sslechtice chudoba chlapstwem wini, Wysslisme wssickni zotce zotce (*sic*) gednoho, atense czte sslechtu

gehoz otecz myel strziewbra mnoho, Akdyž gest tak sslechta s chlapstwem smýessena, budet božena ma žena, Radiegise chci s czessku sedlku smyeti, nezly kralownu nyemkyni zaženu mýeti, Wrzeť kazdemu srdce poiaziku swemu, protozt menýe bude Niemkynie przieti iaziku memv, Niemkynie nyemeczku czeled bude mýeti, nyemecy wčiti bude me dietky, Proto bude yazika rozdielenye, aynهد zemie giste kazenie, Pany niewiete dobra sweho, lagicze my z manzelstwa meho, Kdebyssste rzezniky braly, kdzbyssste przedknieny staly. Akdyz sboženu syna myel, tomu byl bratislaw wzdiel, (l. 30^a).

c) *Z kodexu Zebererova.*

(XL.) **Kniez Oldrzich zahubyl Kochana p Jaromira.**

Knyezi Oldrzichowi namýsl tanu
 Nasweho bratra smrt rozpomanu
 Y pozwa przedse kochana
 Toho newierneho pana
 Wecze tys zabyl bratra meho
 Ja tie zbawým zywota tneho
 Kaza gemu yazik wrziezati
 Ktomu oczy obie wylupiti
 Pak gey w wodie topiti
 Alle wssak nedosmrti
 Wrssowiczi kdzto widiechu
 Przimluwýti se nesmiechu
 Pak gey ksossie przywazachu
 Abrzych gemu rozrziezachu
 Akdyz kochan okolo sochy chodiesz
 Azsebe trzewa tocziesz
 Naswoy rod pocze tuziti
 A klidem takto mluwýti
 Neuffay ygeden dorodu welikeho
 Aný dosmisla chýtreho
 Kniez wswe zemi wsse wchodý
 Ma zloba hodnie mne dochodý
 Mnyech zahubýti wsseczka kniezata
 Aproto my dana hodna odplata (l. 36).

(XLI.) **Kniez sedlku zazenu pogěl.**

Knyez okolo Postoloprť lowiesse
 Kdz skrze gednu wes gdiessie
 Vrziew ze sedlska diewka napotocze stasse
 Bossa abezrukawow rucho prasse
 Sedlka welmy krasna biesse
 Aktomu stidlywe nrawy gmiegiesse

Podywiw se gegie krase stogie
 Ynهد gy zazenu sobie poge
 Ta knieny sslechetna biesse
 Sobie gmeno Bozienu gmiegiesse
 Pany mv poczechu zazle myeti
 Kniez wece pany raczte slyseti
 Zschlapow sslechtici bywagi
 Asslechtici syný chlapy gmiewagý
 Neb ostarale strziewbro sslechtv cziny
 Aczasto chudoba chlapstwem slechtu wýni
 Wyssli gssme wssichný odotcze gednoho
 To gt slechticz kto ma strziewbra mnoho
 Kdz gt sslechta s chlapstwem smiesena
 Bude Bozienu ma mila zena
 Radyeyssi se chci snyti s sedlku czesku
 Nezly zenu mieti kralownu niemeczku
 Pany niewiete dobra sweho
 Porokugicz my zmanzelstwa meho
 Kdebyssste rzezniky braly
 Kdzbyssste przedniemkyni stali
 Niemkynie bude niemeczku czeled mieti
 Aniemeczky bude wcziniti me dieti
 Aproto bude Jazika rozdielenie
 Awssý zemi bude pohorssenie
 Ta knieny sslechetna biessie
 Kazdeho podle gehu stavu cztisse
 Kniez s Bozienu syna gmiel
 Tomu Brzietislaw gmeno priezdiel (l. 37).

d) *Z kodexu Lobkovického.*

(XL.) **Kniez Oldřich rozpomenu se nasmrť bratra sweho.** Apoznaw lest kochana newierneho. Vece gemu tys mýe zbawil bratrcze meho. Ya tie zbawim zyuota tneho. Vřzewaw mu iazik kaza mu oči wylupiti. Azažiua kaza střewa wywlaciti. Wršovici to vidiechu. Ypřimluwiti se nesmiechu. Kochan kdz okolo sochy chodiesz. Astrzewa zsebe tocieše Naswoy rod poče tuziti. A tu take řeč mluwiti. Ygeden neuffay dorodu welikeho. Any dosmysla chýtreho. Kniez wswe zemi wše wchodi. Ma mýe zlost sprauem dochodi Mniech ztepa wše kniezata Proto mi dana prawa otpla (l. 34^a).

(XLI.) **Pak kniez oldřich vpostoloprť lowiesse.** Kdz skrze gednu wes gediesz. Vřze že sedlska diewka rucho prasse. Bosa abezrukawow staše. Poče se gegie krase diwiti stoje. Ynهد gi za knieznu poge. Sedlka krasna welmy bieše. Gmie sobie božena gmiegiesz. Pani z gehu manzelstwa gehu se gemu porokouati. Kniez wece pani racte posluchati Zchlapuow šlechtici bywagi A sslechtice syny chlapy gmiewagi. Ostarale střiewbro azbozie šlechtu čini. A často šlechtu chudoba chlapstwem wínni. Kdz gest slechta s chlapstwem *smiesena**) Tehdy božena bude ma žena. *Wsak prawie wšickni bych ya byl wmysla prweho. Wzpomneteli nameho prageda přemysla prweho. Že zchlapuow šlechtici su wswietie. že ygeden druhého slechetníeši nic nenie diete*. Vysslisme wšickny ot člowieka gednoho A ten se čte šlechticem gehož died miel střiewbra *mnoho*. Radiegi sehci s česku sedlku sniti. Než cesařownu nyemecy ženu gmieti. *Wřet kazde srdce poiaziku swemu Aproto nyemkynye nebude przieti lidu me*. Pani niewiete dobra sweho. Lagic mi zmanzelstwa meho. Kdebyšte řečniky brali. Kdzbyšte předknieznu niemeczku stali. Niemkynie bude bude (*sic*) nyemeczku čeled mieti A nyemecy bude wčiti me dieti Aproto bude iazika rozdielenie Aynهد zemie zkaženie. To knínie velmi šlechetna bieše. Každého podle stawa gehu počtiti gmiegiesz Pak kniez s boženu syna gmiel Tomu byl bręčislaw wzdiel (l. 36^b—37^b).

e) *Z vydání Ješinova.*

XL. O pomstě nad Kochanem Wrssowcem wčinné, pro gehu auklady.

Kniez Oldrzich rozpomenuw sie na smrt Jaromira bratrcze sweho,

A poznaw lest Kochana newierneho,
 Wecze gemu tys mie zbawil bratrcze meho,
 Ja tie zbawim ziwota tneho,
 Wyrzewaw mu yazik, kaza gemu oči wylupiti
 A zaziwa kaza gemu s sebe trzewa wclaciti*
 (**al.* wytocziti).

K d). *Z rukopisu Peleelova*: *Wssak prawie wssickni, bych ia byl zwrozenie sslechetného Wzpomneteli na meho przedka przemysla prweho Ze z chlapow sslechtici su, to zwiete, A ze y gedem sslechetniegssi nenie druhého to diete*.

*) Co kursivou tištěno, to později v rukopis vepsáno.

Wrsowiczi to widiechu,
Y przimluwiti sie nesmiegechu,
Kochan kdyz okolo sochy chodiesse,
A zsebe trzewa tocziessse,
Na swoy rod pocze tuziti,
A lidem takto mluwiti:
Nevffay y geden do rodu mocznego,*
(*al. hradu welikeho).
Ani do smysla hlubokeho* (*al. chy-
treho).

Kniez w swey zemi po nenahlu wssie
vchodij,
Ma mie zloba sprawem dochodij,
Mniech ztepa wssie Kniezata,
Proto my dana dostoyna otplata (str. XCVII).

**XLI. O pogetj za manželku Boženy Sedlky od
Kněžete Oldřicha; a spokogenj Panůw proto
manželstwj reptagjých.**

Kdyz byl kniez Oldrzych w Postoloprtech
lowiesse,
Sta sie ze kdyz skrze gednu wes gediesse,
Vzrze ze sedlska dziewka na potoczse stasse,
Bossy y bez rukawow rucho prasse,
A sedlka welmi krasna biesse,
A k tomu owsssem stydlawe mrawy gmiesse,
Pocze sie gegi krasse diwiti stoge,
A ynheed gi tu za zenu sobie poge,
Ta knieni sslechetna biesse,
Sobie gmie Bozena gmiesse:
Pani gemu z toho poczechu porokowati,
Kniez wecze, Pani raczte poslauchati,

Z chlapow sslechticzy bywagi,
A Sslechticzy syny chlapy miwagi,*
(*al. zchlapiewagi).
Neb ostarale strziebro sslechtu czini,
A czasto chudoba sslechtu chlap-
stwem wyni,
Wysly smy wssiczki z otcze gednoho,
A ten sie sslechticzem czte, ktoz ma*
(*al. gehoz died miel) strziebra mnoho.
A kdyz gest tak sslechta schlapstwem
smiessena,

Bude Boziena ma zena:
Radiegisie chczy szesku sedlku snieti,
Nez Kralownu* (*al. Czysarzownu) Nie-
meczku za zenu gmieti,
Wrzet kazdemu srdcze po yaziku swemu,
A proto niemkynie menie bude prziti
lidu* (*al. yaziku) me
Niemkynie bude niemeczku czeled
gmijti,

A niemeczky bude vcziti me dieti,
A proto bude yazika rozdielenie,
A ynheed zemie giste zkazenie,
Pani newiete dobra sweho,
Lagicze mi z manzelstwa meho,
Kdebysste rzecznicy brali,
Kdyzbyse przed knieni stali?
[Ta knienije welmi sslechetna biesse,
Kazdeho podle gehu stawu cztiti vmiesse,]
Kdyz z Bozeny syna gmiel,
Tomu byl Brzczislaw wzdiel (str. XCVIII—
XCIX).

D. Z l o m k y H r a d e c k é.

A¹*)

(III. 12) awsuczkuzemiv sudiesie Sta sie ze
omezu dwa sie swadista Assobie dobrze przy-
bista Lubussie gie sie fu svdity avinneho mvssi
smvtithy Vinni yessie lubussie haniety rzka ne-
chczu tebe zasudczu gmiety Neb zena lepe vmie
gehlu sity, nez wsudie mvze sudy Auwech to
mie uelmi trudy / ze nassu zemiv zena sudy

Iwsiech panj gie sie hanyety / iehoz faznechczu
mlvuithi Lubussie to uslisewsy / nemvdremv
prziehowuiewsi Nicz iemv neotpouiedie Ale valni
snem zapouiedie Kdiz sie nassnem [rasura]
Aprzied lubussu przigidu Tehdi ta wsie zemie
maty Je sie hanby zalouaty zemiene to vslisew-
sie Swey hospodie sie nasmiewsie Jako zpraka
sie podgemse Rady i gedne newzemsie krzikv

wsiczky gyedniem hlassem Newiplatimy to ge-
dniem wlassem " Prawdut jest mluvil czlouiek
taky Nebot iest mvz vila " wsaky Genz sie kto
przed zenv svdy gehoz ktomu nvzie " neprzi-
pudy Juz ty dele nechczem howiety / chczem
mvzie zahospodu myety Gednohot natobie pro-
ssimy powiez nam wiesbamy swimy Zktere nam
radys zemie knyzeze wziethi nebo wswey nemozem
podobneho gmiety Tdi lubussie otpouiedie / rzkucz
tot wam bezelsti pouiedie Jakoz koli ste mie
vhanili kdiz ste mie tak potupili Zly czlouiek to
chcze bity kteriz pro swe dobre da obczy zlym
vzity Obecz iest

B²*)

(VIII. 33) welikeme zlemv bity Snad su bili ne-
pomniely ze mvdrzi su za przislouie gmiety Rzkucz
kto chce w domv skodi zbyty. ten neday giskrze
vhlem bity Proniez bohaty sbozie zbywa neb vhl
czasto ohnyem byua Tak muzie mohucz slouem
obranithi i dachu zmalawoyskv bity Kniez prie-

misl chtiese to bnithi Pany rziechu pokusmy
czsot mohu vcznithi Wecze Prziemisl widiech
wesnie dziewku krew loczucie A po wsiey zemiy
iako wzteklu biehaucze proten sen boiv sie ziemie
zleho pany nasmiech obratychu sen knieze sweho

(IX.) Kdiz dziewky ot otczow sie brachu ana-
diawin sie wsiebchu Dczy otczu naziwot otpouedie
sestra bratru to pouedye Juz iaz neysem nyczse
tobie Kazdi gmyey peczu ossobie Pak sobie slu-
bichu wiewu wlasta gim da wpityv smyeru Abi
swe tlustoty zbyly czirstvy amvdri ktomv bily
Potom gie natre rozdieli avrzady ge podiely Pak
mudrzieyssim hrad porucz Awradie gie wsdy
sedyety vci Rzkucz kout rad sedy wradie ten
ostogy wkazdej swadye Krassim kaza sie liczity
Achitrey rziechi sie vczity Rzkucz tymto mvzow
polekv kdezto moczu nedotekv Trzietym kaza
sluczisti gezdity amuze iako pssi bity

(XII.) Kdiz sie dziewky swiku nakonich gie-
zdity obiku :

Týž text z kodexu Cambridgeského.

(III. 12) ta (14) wssyczku zemy sudyessse : Sta
sye ze omezy dwa swye swadysta : asoby do-
brzye przybista : Lybussye gye sye gyu sudyty :
awynneho drby smutyty : wynny gye sye lybussie
hanyety : rzka. nechczy tebe sasudczy gmyety :
neb zena vmye lepe gehlu ssyty : nez wsudye
muzye sudyty : ach kako to mye welmy rudy :
ze nas zena muzye sudy : ygechu sye wssyczny
pany hanyty : yehoz ya nechczy mluwyty : Ly-
bussye to uslyssye[15]wssy : nemudremu przye-
howyewssy : nycz gemu neodpowyedye : walny
tu snem zapowyedye : kdyz sye na sne wssyczny
snyedu : aprzied lybussy przygyedu : Tehdy tee
wssye zemye maty : gye swe hanby zalowaty :
Zemene to vslyssewsse : swey hospodye sye na-
smywssye : iako zpatra sye wzpodgemssse :
rady y gedne newzemsse : Krzyku wssiczny

gednym hlassem : newyplatymy toho yednym
wlassem : Prawdut (16) mluwy czlowyek taky :
nebotye wyla muz wssaky : yestot sye przyed-
zenu sudy : gehoz ktomu nuzye neprzypudy :
yuz dele nechczem meskaty : chczem muzye
zahospodu gmyety : yednohot natoby prosmy :
powiez nam wyestbamy swimy : Zkterez nam
zemye radyss knyzeze wziety : neb wsswey zemy
nemozem podobneho myety : Olybussynu pro-
czstw. Gym lybusse odpowedy[17]dye : Rzkucz.
to wam bezelsty powyedye : kak koly ste mye
vhanly : Kdyz ste mye tak potupyly : Zly czlo-
wyek tu drby byty. kteryz proswe dobre da
obczy zlym toho vzity : Obecz yest
(VIII. 33) ydachu zlemu wzhoru gyty : snad
su byly nepomnyely : ze mudrzy zaprzyslowye
gmyety : rzkucz ktoz chcze wdomu skody zbyty :

*) S rubni strany listu toho pismo dokonale jest vyhlazeno, tak že krom porůzných písmen ničeho tu čísti nelze.

*) Na rubni straně písmo se sice zachovalo, ale nezcela, tak že většina řádkův jen s polovic je čitelná. Proto ji zde otisknouti opominuto.

neday gyskrzie uhlem byty ε neb uhel často ohnyem bywa ε pronz bohaty sbozye zbywa ε tak muzie mohucz slowem obranyty ε ydachu zmla woysku byty ε knyez przyemysl chtiesse to[32]ho branyty ε pany rzechu pokusmy czo mohu vczynyty ε wecze przyemysl ε wydyech wesnye dyewku krew loczycze ε wswey zemy jako wztekli byehagy.cze ε proten sen bogyu sye zemy zleho pany nasmyech obratychnu sen knyezete sweho (IX.) **Odwlastyny mudre rady.** Kdzy dyewky otczye obrachu ε anadyewynsye wzebrachu ε dczy otczy nazywot odpowedye ε sestra bratru to powedye ε gyz ya ney[33]sem nycze tobye ε kazdy

myey peczyu osobyε ε pak sobye slyubichu wyeru ε wlasta da gym wpyty smyeru ε aby swe tlustosty zbyly ε acerstwy ymudry byly ε potom gye natre rozdyely ε aurzady gye podyely ε mudrzyeyssym swoy hrad poruczy ε wradye gye sedyeczzy zuczy ε rzkucz. ktozty rad sedy wradye ε ten ostogy wkazdey swadye ε krasnym sye kaza lyczty ε achytrey rzyeczy uczyty ε rzkucz tyemto mu[34]-zom poleku ε kdezto moczyu nedoteku ε trzetym kazyy sluczysty gyezdyty ε muzye jako psa zabyty ε (X.) **O prwē dyewczyē plenyē.** Kdzy sye dyewky spolu swyku ε nakonych gyezdyty obyku ε

E. Z l o m e k O l o m o u c k ý.

(X. v. 31*) chu wseczky sye poradywsie Auwierze sie utwirdywsie Pogidu swlastu naprzied mocznyeyssye postawywsse prostraz iedu mudrzyessye Akdzy napoli stogiechu Agyz sye snyty chtyechu wlast* na kony ssostyepem vpirnych [přetrženo] vpirwních stogiesye Asswemu woysku tak mluwiesye O dyewky slechetne stworzienie Wass w swietye slechetnyeyssyeho nicze nenye Dirzte sye sslechetenstwíe sweho dobywayte sobie slowa dobreho Bud wam mylo vssile malo pomyety Asskrryzie to wieczny pokoy myety Acz gie nynye potepem Wiecznu chwalu ypamyet wezmem Budem ssobie muzie wolity Kdy chtyecz budem gie bity Budem jako amazowske panye Ty gsu poruczili muzom oranye A ssami zemy wladnu Ty gsu gmyeli scziesarziem swadu Ty gsu toho cziesarzie cztnye pobili Agemsye gye-gsu wekrwy vtopyli Rzkucz krwe sy zadal krew py Wiecz na swietye lydy nebi Ty gsu proty Alexandrow vdatnye gmyeli Assnymy gsu sye krali bity smyeli Amagy toho czest posswietye ychwalu Poymyewssye vbogi p̄czy malu Tez wā pāny slechetne vczynyty nebo damyly sye nynye tyemto

bradaczom zbity Budu slechetnymy pannamy chlapy smyech pobigety Awiecz ny muzie budu zarobotne gmyety Bi kazda iako psa brat aotchie sweho abi mohla sobie dobity zywota pokoyneho Lepeby bilo nam cztnye zbitu bity Nez tyemto chlapom bradatim na mylost gyty Ale [druhá stránka] budeli která otnass byziety chtyety Wíez to ze snamy towarzisstwa gmyety Amoczī kdi gi budu myety Smírty nemoczi bude zbity Abudeli která iata Jaz mam dosty Libussina zlata Ato wam zagisto p̄wi Ze to wseczko prowass ztrawi Aiakz te rzieczy příesta Tak sie inhed hnuchu stoho myesta Ayakz namuzie wynyku Tak wseczky plaweczky krziku Obsuchu muzie dyewczie strziedi Wlasta muzie osstiepem rozdieli Drziewe nez swich opiet dohna sedm lepsich osstiepem prohna Mlada hodka asswatawa Clymka wracka aczastaw Tu podle sswe knyenyē wzdi biechu Adobrodruzski sie owsem myegiechu Muzom dosmyechu nebiesie Na trzi sta muzow giz leziesie Abi tu blyz less nebil Igeden bi zmuzow nesbil na wlastu sye igeden newratyl nerad bich bil skopka rozwratyl.

*) Souhlasné místo z druhého zlomku hradeckého (B²):

wsi . . . ky sie tu poradywsse a v wierze Pogidu . . . wlastu naprzied moczniesie Posta . . . strzied mv drziewssie A kdiz na poli stogiechu chtiechu Wlasta nakony soscziepem wturnych tak mluwiesse . . . dyewky slechet rzenye . . . naswietye slechetnysieho nics nenye.

Týž text z kodexu Cambridgeského.

dyewky kdzy gye dobrze sez[37]rzyechu ε wseczky sye tu poradywsse ε uwyerzye se poturdiwsse ε pogyedu swlastu naprzied mocznyeyssye ε postawywsse wprostrzed mudrzyeyssye ε akdzy napolyu stogyechu ε kdzy sye snyty spolu sny chtyechu ε wlasta nakonyu ksturmú stoyesse ε kswemu woysku tak mluwiesse ε diewky slechetne stworzenie ε wswyetye slechetnyessych nenye ε drzte sye slechetenstwíe sweho ε dobywayte sobye (38) mene dobrého ε bud wam mylo malo vsyle podgyety ε askryze wy to wyeczny pokoy yczest gmyety ε acz gie nynye potepemy ε wyecznu chwalu ypamyet wezmemy ε budem sobye muzie wolyty ε kdzy i chtyecze budem gie byty ε budem iako amazonske panye ε ty su poruczily muzom oranye ε asamy swu zemyu wladu ε ty su myely scziesarzem czyrem swadu ε ty slechetnye su toho czyesa[39]rzye pobily ε gemsse gye wkrwy vtopily ε rzkucz krew sy zadal tys krew py ε wyecz naswyetye lyudy neby ε ty gsu sye proty alexandrowy vdatnye gmyely ε sgnymy kraly su sye byty smyely ε magyu toho poswyetu czest ychwalu ε poymyewssye vbogyu praczyu malu ε tez wam panny slechetne slussye vczynyty ε nebo damyly sye nynye tyemto brada-

czom zbyty ε budu slechetnymy panna[40]my ε chlapy brataty smyech pobygyety ε awecz ny muzye budu zarobotne gmyety ε by kazda bratra nebo otczye sweho ε by sobye mohla dobity ziwota pokoyneho ε lepe by bylo nem czstnye zbytu byty ε nez tyemto chlapom bradatym namylost gyty ε budely otnas která byziety chtyety ε wyezto zet nebude snamy towarzisstwa gmyeti amoczily budem kdy s nyu byty ε smrty gye nelzye bude zbyty ε pakly bude která (41) yata ε yaz mam sklep plny lybussyna zlatta ε ato wam zagysto prawyu ε ze to wssye p̄wy gednu zwazyu. **A** yakz te rzieczy brzo przyesta ε yhned sye hnuchu stoho myesta ε ayakst namuzye wynyku ε tak wseczky plaweczky krzyku ε obsuchu muzye dyewczie strzely ε wlasta muzie osstiepem rozdyely ε drzewe nez swych wlasta dohna ε sedm lepssych osstiepem prohna ε mlada hodka aswatawa radka take yczastawa ε pod[42]le swe knyezny wezdy byechu ε dobrodruzsky wzdy czynyechu ε muzom dosmyecha nebyesse ε natrzysta muzow gyuz lezyesse ε aby tu tak bliz les nebyl ε ygeden zmuzow zyw by nebyl ε nawlastu ygeden sye newraty ε nerad bych gye skopka przyewratyl ε

Týž text z kodexu Strahovského.

Kdzy ge dobrze sezrziechu wseczky sie poradichu vwierze sie vtwrdywsse poydu swlastu naprzied moczniesse postawywsse naprostrzed mudrzejssie Akdzy napoli stogiechu agiz sie snyti chtiechu Wlasta nakony sosstiepem vprwnych stogiesse aswe^o woysku takto mluwiesse O diewky sslechetne stworzenie was wswietie sslechetnyeyssie^o nenye drzte sie sslechetenstwíe sweho dobywayte sobie gmene dobreho Bud wam mylo malo vsile poymyeti askrze to wieczny pokoy myeti Kdy gie nynye potepeme

wiecznu pamyet a chwalu ostawyme Budem sobie muzie woliti kdy chtieze budem gie biti Budem jako Amazowske panye ty gsu poruczili mužom oranye asamy zemij wladnu ty gsu myely s czesarzem swadu Ty gsu toho czesarze cztnye pobili agemsse gye wekrwi vtopili Rzkucz krwi gsi zadal krewz y pij awiecz naswietie lidij nebij Ty gsu sie proti Alexandru vdatnye myely a sgnymy krali byti sie smyely Ymagi toho powieku y chwalu poymyewssie vbogi praci malu Tez wam panny sslechetne slussie vcziniti

nebo dameli sie nyní bradaczom pobiti
 Budu sslechety pánam hlavu zbigeti
 a wiecz ny budu zarobotne myeti
 Bij kazda otcze bratra jako psa zleho
 aby mohla dobyti sobie zywota pokoy^{ho}
 llepe bybylo nam cztnye zbitu biti
 nez tiem bradatym chlapom namilost giti
 Ale budeli ktera odnas biezieti chtieti
 wiezte to snamy towarzysstwa nebude mieti
 Amoczili kdy budu sie sny snyti
 smrti nebude moczi vgiti
 Abudeli ktera yata
 ya mam dosti strzebra yzlata
 A to wam zagisto prawi
 ze to ged^v prowas wsseczko zwazi
 Ayakz te rzeczi brzo przesta
 tak sie yhned hnuchu stoho myesta

Ayakz na muže wynykn
 tak wsseczky plaweczsky (al. pohansky) krzykn
 Obsuchu muže diewczie strzely
 Wlasta muže osstiepem rozdieli
 Drzewe nez swych zasie dohna
 sedm lepssich osstiepem prohna
 Mlada hodka a swatawa
 wratka radka aczastawa
 Ty podle swe knyeczny biechu
 adobrodruzsky sie owsem gmyegiechu
 Muzom gyz dosmyecha nebiessie
 natrzysta muzow zbytych leziessie
 Aby tu les blisko nebyl
 Ygeden by byl zmuzow smrti nezbyl
 Na Wlastu sie ygeden nenawratil
 nerad bych gij byl sskopku spywem zwratil
 (str. 5, sl. b, str. 6, sl. a).

Týž text z kodexu Lobkovického.

(l. 9^a) diewky kdiž dobrze sezřechu Wšecy sie
 poradichu Avwierze sie potwrdichu. Pogedu *na-
 před* *) s wlastu mocniejšie Postawiwše prostřed
 mudrzejšie. Akdiž napoli stogiechu Agiž sie
 s mužmi sgieti chtiechu Wlasta nakoni soštiepem
 sedieše. Aswemu voysku tak mluuieše Odiewky
 šlechetne stwoření Was wswieti nic šlechetni-
 šeho nenie Drzte se šlechetenstwíe sweho Doby-
 uaite sobie mene dobreho Buđ vam milo malo
 vsile pomieti. Askrze to wiečny pokoy ačest mieti.
 Acz ge nyní potupímy Wiečnu pamiet achwalu
 vezmeme. Budem sobie muze voliti Akdy chtiece
 budem ge byti Budem iako amazowske panie
 Ty su poručili mužom oranie Asamy zemi w[9^b]la-
 dnu. Ty su miely s ciesařem tírem swadu. Ty
 šlechetne toho ciesaře pobichu Agemše gei ve-
 krwi vtopichu. Rzkuce krwe si žadal krew pi.
 Wiec naswietie lidi nebi. Ty su se proti Allexan-
 drowi wdatnie miely A sginími se krali pobiti
 smiely. Ygmagi toho čest ychwalu Pogmiewše
 vboji práci malu Tez wam panny šlechetné slušie
 včiniti Neb dameli sie nyní tiem bradačom po-

biti Budu šlechety pánami smíech ploditi
 Aviecznie budu ny zarobotne mieti. By kazda
 zabila otce iako psa sweho Aby sobie dobyla
 přiebytku pokoyneho. Lepe by bylo vam ctníe
 zbitu byti Než tiem chlapom bradatym namilost
 gití. Ale budeli ktera zwas biežeti chtieti. Vez-
 to že snami nebude towaristwa mieti A mocili
 budu kdy sny byti Nelze gi bude žywu byti Pakli
 bude ktera yata Ya mam sklep pln libušina zlata.
 A to wā zagisto prawi Že to wšeccko pvas (10^a)
 gednu strawi. Ayakž te řeči brzo přesta Tak sie
 hnuchu stoho miesta Ayakž namuže vyníeču.
 Tak wšecy plauecky křičiechu. Osuchu muže
 diewčie střely. Awlasta oštiepem muže rozdieli.
 Drzewe než swych zase dohna. Sedm lepšich oštie-
 pem prohna Mladka hodka aswatawa Wradka
 radka ačastaua. Ty podle swe kniežní byechu
 Adobrodruzsky sie gmiegiechu. Mužom dosmiechu
 nebyeše. Natři sta muzow zbitich leziěše Aby tu
 les bliz nebyl Ygeden by byl muž smrti nezbyl
 Nawlastu sie ygeden newratil Neradby gi sskopa
 pywa rozwratil.

*) Později připsáno.

Die pehemische Cronica dewez.

Vnd dies ist die vorrede (L).

Sulch puch das hab ich lange begert vnd hab
 das gesucht, ab sich irne ein weyszer man des vntter-
 winten wolde vnd alle tat der Pehem in ein puch
 beschreyben kunde, von wannen die Pehem kumen
 sein, vnd wie sie her in das lant kumen sein, vnd
 was sie geliden haben vnd wie sie haben torsten
 slahen vnd streyten. Vnd das hab ich also lange
 begert zu wissen, die weyl ichs nicht habe kunt
 zusammen brengen, wen sich des nymant wolt vntter-
 winden. Vnd darumb so wil ich mich darczu geben,
 vnd will die warheyt kurzlichen entscheyden des
 pesten, ich kan. Vnd pit des vnsern hern Ihesum
 Crist, das er mir wicze vnd synne darczw geben
 vnd vorleyhen wolle, das ich durch vnser freunde
 vnd vnser landes nutzes vnd eren willen das moge
 bringen zu synne, das man mein damit nicht en-
 spotte vnd spreche: „Er vntterwint sich sulcher
 dinge, der er nicht volbringen kan.“ Vnd darumb
 ist mir gar swere, dise Cronica in dewez czu bren-
 gen, wen ich sie ausz mancherleyen spruchen *zu
 reymen aus pehemischer czungen* mus bringen in ein
 sin vnd in deweze sprache, wen man des kein
 ganze Cronica kan gehabt, wen die schreyber des
 nicht fleyssig sein gewest, vnd darumb so haben
 sie viel dinges nicht beschriben, vnd haben in ettli-
 cher masze damit verlorn den weg der rechten war-
 heyt. Doch so hab ich gefunden ein Cronica von
 Boleslaw, die vber die andern Cronica die allerwir-
 digste ist. Die sagt vns von vil mer streyten, wen
 die Pregische oder die von Brewnaw¹⁾. Vnd ab die
 Cronica von Opatowicz also vil sagt, so ist sie doch
 nicht also gerecht vnd irret an viel stucken. Wenne
 die von Boleslaw dunket mich die peste, wenn sie pey
 dem allerbesten die rechte warheyt sagt, darumb
 wil ich mich noch derselben halden vnd richten.
 Wirt aber ymant anderswo icht anders funden, den
 alz ich hie geschriben hab, wist, das das mein wille
 nicht vorwandelt hat, sunder als es dort geschriben
 stet, also ist es auch elhye geschriben, wen ich
 vberflussige rede wil kurezen, wo ich mag, vnd die
 warheyt kurzliche bescheyden, das sich ein yder
 man darnach gerichtent mag vnd seiner czungen mit
 fleyssse nachsten vnd volgen muge.

Capitulum I.

*Dis capitel saget, wy der turm zw Babilonia mit
 dem ersten gebawen wart vnd vorwandlung der
 sprach (L).*

1. Do alle werlt durch missetat vnd durch sun-
 den willen in der sintflut vordarb vnd dertranck an
 acht menschen alleine, die do waren von auffgange
 den sunnen bekommen, die hilden sich stetiglichen
 czu dem mittentag, wen sie vol forchten waren, vnd
 forchten sich czu mal sere vor den sintflut vnd auf
 das, das sie lebende mochten pleiben. So geschach
 es, das czu einem male, do sie auf dem felde wa-
 ren, das da Sennar was genant, do namen sie einen
 thereten rath, aym spotte gleiche, vnd sprachen:
 „Pawe wir uns einen turm, hoch pys in den hymel.“
 Vnd da sie paweten den turm, den mawerten sie
 gar veste von czigeln vnd durchgossen den mit
 leyne an des kalches stat. Vnd hatten alle ein
 sprache. Do was Got ir pawen gar widerczem, vnd
 czustorte ire czungen vnd czuprache also, das einer
 dem andern nicht vornemen kunden, vnd ein yder
 man redte ein sunderliche sprache. Vnd darumb
 so musten sie lassen von irer angehaben erbeyt,
 vnd czuteynten vnd czutrenten sich also von ein-
 ander, das ein yder man ym selber ein wonunge
 pawete. Also noch itlich lant mit seinem namen ge-
 nant ist. Vnter den sprachen vnd czungen was ein
 czunge vnd sprach, die die Wynden genant sein,
 von dannen do die Recken²⁾ wonten. Die saczten
 sich neben das mer vnd waren sich meren vnd
 preytten pys gen Rome.

2. Vnd in derselben windischen czungen ist ein
 lant Charwat genant. Da was ein man, der hies
 Lech, vnd der wart darnach genant Czech. Derselbe
 man beging einen totslagk, vnd darumb so muste
 er fluchtig weren aus seinem lande. Czech hatte
 redlicher pruder sechs, der er ere, macht und lob
 hatte. Dieselben hatten ein gros gesinde. Die prachte
 der Czech in einer nacht alle czu sammen, vnd czog-
 gen aus dem lande in einen walt, vnd trugen ire
 kinder auff iren achseln. Vnd do sie lange in dem
 walde hin und her gingen und czogen, do komen
 sie czu einem perck. Do sprach Czech: „Ach meiner

¹⁾ Brunaw L. — ²⁾ Recken = Řekové (Griechen).

possen tat! Ir must alle alhie durch meinen willen [leyden] leynt vnd vngemach, vnd durch meinen willen sint ewer hewser wuste.“ Vnd sprach zu yn: „Gee wir vntter dissen pergk, vnd rwen mit vnsern kindern vnd rindern, das wir vnser leynt vnd vngemach mugen vorgessen.“ Des morgens frw was Czech selb sybende auff dem berge, von dem sie das ganz lant besehen vnd beschawen mochten. Vnd do lies er sie nicht furbas gen und sprach: „Wir haben alhie ein lant nach allen unsern willen. Wir werden alhie haben, was wir wollen vnd begeren, wilpret, fogel, fische vnd bynen genug, vnd mugen vnsern feinden alhie wol entsiczen.“ Der pergk ist sint genant den Reyf. Das erste iar gruben sie den trisch, das ander iar ackerten sie vnd pflügeten. Zu dem ersten iar hatten sie kein prot, sunder sie assen ffleysch und fische. Vnd darvmb, das ir vorweszer hies Czech, vnd darvmb nante sie sich Czechy, das ist czw deweze, Pehem. Dasselbe volk was ein dem andern gar getrewe vnd gehorsam, wen alle ir gut was gemeyne, vnd wen vntter yn icht gebrach, der nam das czu einem andern alz sein eygen gut. Sunder sie hatten gar posse gewonheynt, wen sie der ee nicht enbilden. Vnd kein fraw was ires mannes sicher, sunder ein man hatte vil weyber. Vnd lebten alz das vnvernunftig viehe, wen die manne alle obent noch andern weybern frageten. Vnd hatten keinen richter noch gewaldigen, wen einer dem andern nicht ennam, noch enstal. Vnd geschach in ymande keiner hande schade, das clagete er dem eldisten. Der richte das, das man dem gerechten muste wandeln vnd pessern. Vnd hatten iren willen¹⁾ in dem ganzen lande, wen do kein diepe noch rawber waren. Vnd do vorginge gar vil iar, das sich dasselbe volk nach sulcher poser gewonheynt hilt.

Capitulum II.

Dis capitel saget, wie darnach in dem lande eyn vorweser vnd richter was, vnd der hatte drey tochter (L).

3. Do vil iar vnd lang czeit vorging, do stunt auff in dem lande ein man, der hies Krok. Vnd der begunde das volk czu vorwesen vnd czu richten, vnd das gepawrische volk klugkeit zu lernen. Darnach reynt Krok gen Merhern²⁾, vnd lies drey weyse tochter. Die ein hies Kazy, die ander Tetka, vnd die dritte Libusse³⁾. Dieselbe Libusse was ein warsagerynne, vnd richte vnd vorwesete das ganz land an ires vaters stat. Do kam es also ferre, das czwen lantsessen krigetten mit einander vmb ein

reyn und slugen sich mit einander. Do wolde Libusse das gericht üwer sie sitzen vnd dem schuldigen straffen. Do begunde der schuldige die Libussie schenden vnd sprach: „Ich will dein nicht czu einem richter haben, wen ein weyp kan pas mit der nadel nehen, den das sie die manne in gerichte schal richten. A we, wie sere mich das muhet, das ein weyp vnser lant schol vorwesen vnd richten!“ Vnd hub an alle frawen zu lestern vnd czu schenden, das ich nicht reden will. Do das die Libussie horte, dem vnweysen sie vorhorte vnd tat ym kein antwort, sunder sie hies gepiten ein gemeine grose samung des volkes. Vnd do sie alle czu samen vor die Libussie komen, do hub sie an ire lesterunge vnd smehunge czu clagen. Vnd do das die lantsessen erhorten, do huben sie an czu lachen vnd sprachen alle mit einer stymme: „Was disser mensch gesprochen hat, das ist war. Wir wollen furpas kein weyp czu einem hern vnd vorweser haben, sunder einen man wolle wir vor einen hern haben, wen ein iczlicher sulcher man, den ein weyp richt vnd vrteylt ane not, der ist nicht mannes namen würdig. Sunder wir piten dich vmb ein dingk. Sage vns mit deinen warsagen, ausz welchem⁴⁾ lande scholle wir vns einen fursten vnd heren kysen, wen wir in dem lande einen bequemlichen fursten nicht mugen gehaben?“

Capitulum III.

Dis capitel saget von Libussen weyszheit vnd von irer warsagung vnd von irem rate (L).

4. Do antwortete yn die Libussie vnd sprach: „Das will ich euch sagen an gefer, wie wol ir mich habt gar sere vnd swerlichen gelestert vnd beschemt. Es muste doch sein gar ein poser mensche, der durch seynes eigens frumen vnd nutzes willen einer ganzen gemeine ergest scholde thun vnd rathen. Die gemein ist eins iczlichen menschen beschutzunge. Wer die gemeine vntterdruckt, der tut gar vorheylichen vnd poslichen. Vnd wer do verlewst die gemeine, der ist nyndert sichert. Vnd darvmb wil ich meinen schaden vnd lesterunge euch nicht lasen engelden. Doch ir mocht liber mein straffunge leyden, den einen starcken man fur einen fursten haben. Vil gerincklicher slecht einer junckfrawen hant den eines manes, wen noch eines manes hant werden gar tife wunden. Vnd darvmb glawbet mir vor war. Ir wert ewern fursten finden siczen hinder einem eyssernem tische. Wirt aber ein auslendischer vber euch herschen, so wirt ewer sprache vnd czunge nicht lange geweren. Einem iczlichen menschen ist

Capitulum IV.

Dis capitel saget, wie Przymissel den heren dasselbe wunderwerk vsslegete, vnd was is bedeuten solde (L).

6. Do die herren das wunderwerk sahen, do frageten sie Przymissel, was es bedewten werde, das die durre rewte so rysslichen bluete vnd nüsse truge. Do antwort yn Przymissel vnd sprach: „Das wil ich euch alles sagen. Die durre rewte bedewt mein gepawerisch art. Aber das sie so rysslichen gebluet hat, das bedewt, als euch die Libussie gesaget hat, das aus meiner gepawerischen art wirt kumen ein gepurt, die do wirt aufsteygen pis in kungliches adel. Vnd die funf czweyge bedewten funff furstanliche geslechter, die do werden bekumen von mir. Vnd ab sie ymmer abnemen werden, doch kumt es darczu, das der enyckel wird gerechen seinen anherrn.“ Vnd do er das gesprach, do stunt er auf von der gepawerischen art vnd reynt mit yn czu hoff gen Libussyn.

7. Vnd czuhant nam yn Libussie czu einem manne. Do erten die herrn den Przymissel mit²⁾ gros erunge vnd gabe vnd machten yn czu einem fursten. Do hatte Przymissel gar weysze synne vnd erdachte mit der Libussen alles lantrecht. Do sprach Libusse: „Ich weys ein stat, die wirt namhaftig in aller werlt, wen gleicher weys, als die sunne alle werlt überscheinet, also wirt die stat das ganze lant erleuchten. Vnd gedenkt an mein wort. Es werden aus der stat czwu gulden olyuen aufgeen. Wenczlaw wirt ein oliue genant, vnd die ander Albrecht. Die werden aus meinem geslechte bekumen vnd steygen pis in das himelrich. Vnd die werden das lant erleuchten vnd widerbringen. Vnd ich heysse euch die statt pawen pey der Multen, do ein czimerman mit seynem sunne ein swelle wirt czimmern, vnd ir schullet die stat nennen Prag. Die wirt werden ein erber stat, darynne die fursten vnd kunige siczen vnd wonen werden vnd starcke lewte als die leben.“

Capitulum V.

Dis capitel saget, das noch Libussen tode die junckfrawen begunden zu herschen in dem lande vnd erwelten eyn junckfrawen vor eyn furstinne (L).

8. Do nun Libussie gestorben was vnd begraben in dem dorff Libucze, do begunden die junckfrawen sich der herschaft wider czu vntterwinden, vnd wolden die venrechte haben, als die gehabt hatte die furstynne Libussie.³⁾ Vnd pawten das slos Diewyn, vnd machten die Wlasta czu einir furstynne.

gar bange vntter fremden lewtten. Ein iczlicher betrubter hat der frewunge vntter bekanten, ein itzlicher lantman mit dem andern. Vnd kein weyser man schol seinen rat haben mit einem auslendischen. Vnd darvmb scholt ir einen fursten haben ewer czungen, wolt ir guten frid haben in dem lande, wene einem auslendischen ist nichts libers, dan wo er ewern schaden kann geschaffen. Vnd wird euch schulden czuwerffen, vnd mit den seinen besetzen ewer erbe, vnd wird das lant mit auslendischen beerben vnd fullen. Vnd darvmb gebt euch nicht in auslendische gewalt, wen die weyl ewer czunge nicht czutrent ist. Das ist ewer nucz, frum vnd ere.“ Vnd do sprach Libussie: „Aber ich weys iczund wol, wer do schol werden ewer furste vnd herre. Reynt neben meinem pferde. Wo das hin laufft vnd czu wem es get, den seczt auff das pferd, furt yn her czu mir, vnd krigt euch nicht. Wert ir euch krigen vntter einander, so wirt euch das noch tawsent iaren zu schaden kumen in dem lande.“ Vnd do ging Libussie in ir gemach vnd lies das pferd gesatelt an czawm laufen.

5. Do ryten die hern dem pferd noch pisz czu dem wasser gnant Bele. Pey dem wasser lief das pferd abe, pis das es auff einen vorlegen acker kom, auf dem pflugete ein gros man, der hatte seine pein mit paste vmbwunden, vnd stunt do vor ym, als ob es gefangen were. Vnd pey dem wasser ist ein dorff genant Stadiez. Des derfuren die herren an demselben gepawre, das er was gnant Przymissel. Vnd begunde einer czu dem andern zu lachen, vnd wolden in nemen. Vnd da sie yn anrurten, da stiss Przymissel sein rewte in die erde vnd sprach: „Mir ist leynt, das ir also frü seynt kumen vnd mich gehindert hat an disser erbeyt. Het ir gehart, das ich dissen acker hette mugen vmbpflugen, so were keinem ackerman in dissem lande not gewest prot czu kauffen. Sunder das ir habt geeylt vnd mich an disem ackern gehindert, so wirt afft in dem lande hunger.“ Vnd saetzte sich nyder vnd begunde von dem schar essen, vnd pat die herren neben ym czu siczen. Vnd die herren einer den andern ansach, vnd an der Libussen rede begunden czu denken. Do begunden sie yn czu fragen, warvmb er auf dem eysen esse? Przymissel antwort yn vnd sprach: „Als euch die Libussie gesaget hat, also sage ich euch auch. Do ir nicht wolt leyden von der junckfrawen straffunge, so wirt euch mein geslechte vil ofte mit eyssernem gerten czuchtigen.“ Vnd do Przymissel sein morgenprot gessen hatte, do sahen die herren die rewte an, vnd sahen, das aus der rewten fünf czweyge waren gesprossen, und auf iczlichem czweyge fünf nüsse gewachsen¹⁾. Vir czweyge wurden czuhant durre, und der funfte pleyb grune.

¹⁾ Recte: Und es war kein riegel in dem lande (Všeka země závorý nejmieše L. C. J. Autor germ. versio-nis perperam legit: Všeka země za volí jmieše). — ²⁾ „do navi“ (in den tod); translator legit: „do Moravy“. — ³⁾ filie Crock: Brela, Therba, Libussa Hfm. in marg. carij L. — ⁴⁾ welschen E.

¹⁾ gewaschen E. — ²⁾ vnd E. mit L. — ³⁾ wolden das vor eyn recht haben, als das hacht gehat Libusse L.

Die sante in das lant ire poten czu allen junckfrawen vnd sprach czu yn: „Betwinge wir¹⁾ vnd drucken vntter vns die bertechten pocke [wenne sich die manne noch heydenischer gewonheyth hilden vnd trugen alle lange perte], vnd wen wir yn gesigen an, so müssen sie thun nach vnserm willen.“ Do komen czu der Blasta vil junckfrawen, also das ir wol sechs hundert auf Diewyn czogen czu der Wlasta. Vnd gleich als die towben czu iren nesten czufligen, also czugen die junckfrawen von iren eldern vnd czu der Wlasta czu. Vnd do die eldern das wolden weren, vnd iczlicher vater seiner tochter darvmb czuchtigen wolde, da nam yn [das] gar wunder, vnd begunden czu lachen, das etliche junckfrawen ritten vnd die pferd üwerschritten, vnd ettliche ledige pferd noch yn furten. Vnd von sulchen vnweysen synne kamen hernach die manne²⁾ in gros ley, vngemach vnd betrübnusse, wen vormals, do sie es hetten mügen weren mit kleinen dingen, das taten sie nicht. Vnd das kom yn hernach czu grossen schaden, wen sie hatten vergessen des alden sprichwortes, das ofte ein kleiner funcke czw einem grossen fewer wirt. Also hatten die manne das macht weren mit kleinen dingen, vnd liesen es kumen czu grossen krigen, engsten vnd notten. Do wolde der furste das weren. Do sprachen die hern: „Neyn, wir wollen doch schawen, was sie getun mugen.“ Do sprach Przyemissel: „Ich habe gesehen in dem slaffe, das die junckfrawen plut haben gelafft vnd lieffen vmb in dem ganzen lande als die wüttenden hunde, vnd darvmb forchte ich gros plutvorgissen vnd streyte in dem lande.“ Vnd do die hern hortten, do lachten sie des vnd achten sein gar nicht.

Capitulum VI.

Dis capitel saget, wie sich die junckfrawen bereiten zu der herfart vnd wie sie den mannen entsayten (L).

9. Do die junckfrawen also von iren eldern auf Diewin czugen, do begunden sie sich czu der herschafft czubereyten vnd reyten czu lernen vnd sich darynne zu üben. Wen hette ymand wolde awentewre sehen vnd kurzweyle, der scholde sein geriten gen Diewin, do hette er schone junckfrawen sehen reyten auf pferden. Ettliche die schossen czu dem czyle, vnd ettliche rytten auff die jat durch kurzweyle willen. Ettliche worffen von yn die spigel vnd kauften yn harnusch vnd wopen. Vnd das sahen alles die manne, die meinten, sie teten es durch kurzweyle willen. Do entsagete die tochter dem vater vnd die swester dem pruder, vnd sprachen: „Ider man wart des sein.“ Vnd do globten sie vnd

swuren trewe vnter einander, vnd Wlasta gab yn [czu] trincken vnd czu essen nach der masse, das sie nicht alczu feyst scholden werden, vnd scholden klug sein, rysch vnd gering. Darnach teilte sie sy in drey teyl vnd gab yn amecht. Den klugsten befol sie das slos, vnd das sie scholden siczen in dem rate, vnd sprach: „Wer in dem rat siczt vnd rattes pflegt vnd des gebrauchet, der widerstet eim iczlichen krige.“ Vnd den schonen gepot sie, das sie sich smucken scholden vnd listige rede lernen, vnd sprach: „Domit will ich den mannen stelen; was ich nicht mit stercke kan überwinden, das ich sie mit sulcher list überwinde.“ Die stercksten hies sie mit pogen reyten vnd wider die mannen streyten, sie schissen, hawen vnd slahen als die hunde.

Capitulum VII.

Dis capitel saget, wie die junckfrawen die manne begunden zu slan vnd zu morden, vnd wie sie mit den mannen striten (L).

10. Do die junckfrawen sich wol czubereyten vnd wol reyten kunden, do begunden sie die manne nach einander czu morden vnd czu slahen. Also das ir junckfrawliche herzen worden gewandelt in posheit gen den mannen, also das keine beschuzte ire freunde, wen die tochter slug auf iren eygen vater vnd die swester auff iren pruder. Do tat der furste czu wissen das [den] lantsessen. Sunder die manne kunden dazzu nicht gethun, wen sie woppen noch harnusch nicht hatten, vnd die junckfrawen ritten auf iren pferden. Doch wie sie mochten, czugen sie fur Diewin vnd meinten, sie wurden ir nicht derharren. Sunder der Przyemissel wolde mit yn nicht zihen vnd sprach: „Es mochte hernach meinem geslechte zcu schaden kumen, wen ich weys, das ir der junckfrawen list nicht mogt entgen, vnd müst von yn geslagen werden. Wen sügen sie mich in dem ersten streytt czu tode, so slugen meine feinde mein geslechte hernach gar schire vmb. Vnd darvmb wil ich mit euch nicht czihen, vnd ratte euch, das ir mit yn nicht streyt.“ Die manne achten seines rathes nicht vnd czugen wider sein willen vor Diewin. Vnd do die manne das haws ansichtig wurden, do begunden sie der meyde sere zcu lachen. Vnd stunden hinder Wissehrad, do der streyt scholde gesehen. Vnd [do] die meyde der manne wurden ynne, do besprachen sie sich vnd befestenten ire trewe vntter einander. Do czugen die stercksten mit der Wlasta vor, vnd die geringsten schickten sie mitten ein. Vnd do sie also auff dem felde gen einander stunden vnd czusammen reyten wolden, do sas Wlasta mit einem starcken spisse auf dem pferde vnd

sprach also czu irem her: „O ir junckfrawen, ein erberes geslechte! Es ist nicht wirdigers in der werlt, den ir seyt. Halt euch noch ewer erberkeit vnd gewinet hewt ein gut wort. Euch schol lieb sein czu streiten, das ir mugt darnach ein ewige freyheyth vnd rue haben. Wenne slahe wir die iczunt vmbe, so neme wir ein ewige ere vnd gedechtnusse, vnd iczliche wirt ir einen man nemen nach irem willen vnd mugen sie slahen, wen wir wollen. Vnd werden alz die Amozowitischen frawen. Die haben ire manne betwungen, das sie müssen pflügen vnd ackern, vnd vorwesen selber ir lant mit der herschafft. Wen die haben mit dem keyser gekrigt vnd haben in redlichen vmbegeslagen, gefangen vnd in seinem plute dertrencket, vnd sprachen: ‚Plut has tu begert, plut schol tu trincken; furbas slahe der lewte nicht me auf erden.‘ Vnd torsten sich redlich mit Allexandro vnd mit andern kungen slahen. Des haben sie lob vnd ere ewiglichen. Also gepurt vns hewt czu thun. Ir erbern junckfrawen, wan lase wir vns iczunt vnterdrucken, so werden die rulczgepawer aus vns erbern junckfrawen ir gespote haben, vnd kein man wirt vns vorerbeyten¹⁾. Vnd darvmb slahe ikliche iren vater vnd pruder als die blutenden hunde, das wir vns mugen gewinnen ein rugesam leben. Es ist pesser, das wir mit eren derslagen werden, den das wir den rulczen czu genaden geen scholden. Vnd welche von vns flyhen wirt, die schol kein geselschaft mit vns haben. Vnd wo wir sie ankumen, so wolle wir nicht lassen leben. Vnd wird keine gefangen, ich hab ein gewelbe vol goldez von Libussin, vnd ich sage euch vor ware, das ich das alles durch einer willen ganz vnd gar geben vnd vorzieren wolle, ob sie gefangen wurde. Vnd darvmb stet feste vnd flyhet nicht.“ Vnd do sie dise rede vorpracht, do ruckten sie von der stat furbas vnd schiren alle: „Der junckfrawen schissen wirt den mannen ir plut vorgissen.“ Do begunde Wlasta die manne mit irem spisse czu trennen von einander, wen sie der besten syben alczuhant durchrante. Die junge Hotka vnd Swatiena, Wratka, Radka vnd Czastawa, die waren stetiglichen pey irer furstynne vnd beweyseten ir geselschaft, hulfe, trewe vnd libe. Do ging es den mannen aus dem lachen, wen drey hundert manne lagen czuhant tot. Vnd wer do nicht gewest ein pusch, so wer der manne keiner kumen von danen, wen furpas keiner sich torste weren, noch an die Wlasta reyten.

Capitulum VIII.

Disz capitel saget, wie sich die manne darnach aber sampten vnd wie Wissegrad gegen Diewin gebuwet wart (L).

11. Darnach samten sich die manne vnd schickten yn pferde vnd ander gerete, vnd torsten doch

den mayden nicht beegen, sonder sie wolden ir slos neher czu den mayden pawen. Des wurden sie czwir von den mayden abgetriben. Des besprachen sich die mayde, vnd²⁾ wolden ir haws festen, wen sie sich der manne stercke forchten. Czuderselben czeyt nam Przyemissel rat von den seinen vnd pawete das slos Wissehrad in einer nacht. Von demselben slos krigten sie mit den junckfrawen wol funf iar, also das die meyde den mannen den weg uweral enge machten. Wen die meyde keinen man auf iren slosse hatten, vnd darvmb hatten sie nicht sorge vor verretnisse von den manen. Sunder mayde waren auff Wissehrad, vnd darvmb, wen die manne ausreyten, das teten sie den junckfrawen czu wissen. Vnd also hilden die junckfrawen auf die manne auf dem wege vnd strassen, vnd slugen sie czu tode. Auch sante die Wlasta czu den meyden auff Wissehrad ire briffe. Vnd darvmb was kein man seines leybes sicher vor den junckfrawen, wen durch eines wortes willen slug ein weyp iren man czu tode, wen man vant vil manne auf irem bette, die derstochen vnd derslagen waren. Vnd darvmb musten die manne in strewche vnd in puschen stetiglichen ligen vnd wonen. Vnd das musten die manne leyden von iren weybern, wen sie yn nicht getrewe worn. Vnd doch waren erber frawen, die sich sulches kriges schemten vnd hatten yn das vor eine grose torheyth.

12. Darnach dardachten die junckfrawen mancherley list vnd posbeyt, domit sie die manne prechten vmb ere, leyb vnd gut. Wen sie wurden gewar, das grosser hunger auff Wissehrad was, vnd do poten sie die manne, das sie mit yn auff iren slosse scholten essen. Vnd do saczten sie die schonsten junckfrawen czu yn, die da kunden listige rede füren, vnd sprachen: „Ich wolde gerne die dein sein vnd thun, was du woltest, thörste ich vor meiner fürstynne. Vnd darvmb, wil tu mich haben, so wil ich dir guten ratt geben. Sie wird auff den tag selb czehende do hin geen, so mags tu sie wol vahlen mit iren gesellynen.“ Also betrugten sie die armen manne, vnd hatten den ein hinderhute auff sie. Vnd mit sulcher list vnd posheyth derslugen sie gar viel der pesten vnd redlichsten manne. Auch begunden ir heymlichkeyt ein teil den mannen czu offenbaren, vnd begunden yn grosse trew czu loben, vnd sprachen: „Mir lust nicht mer in diessem leben czu pleiben. Wil tu mein liphaber sein, ich wil euch Diewin vorrathen.“ Vnd begunde ym czu sagen, wie sie darczw mochten kumen. Vnd do das der furste Przyemissel vernam, do sprach er: „Ich rate euch, glawbet yn nicht, sunder glaubet mir, sie vorratten euch.“ Die manne wolden des nicht glauben, sunder sie taten noch der meide rate vnd gingen an das slos. Czuhant lieffen die junckfrawen gegen yn heraus vnd slugen sie alle czu tode.

¹⁾ wir die vnd E.; wir vnd L. Hfm. — ²⁾ den mannen E. die manne L. Hfm.

¹⁾ vorrobeten L. — ²⁾ vns E. vnd L.

Capitulum IX.

Disz capitel saget, wie noch eyn erber bliben was, der hiz Cztyrad vnd wie sie mit liste denselben fingen vnd toeten (L).

13. Eyn guter erber man was noch pliben, der hies pehemisch Cztyrad, duwcz Eregerne. Auff den erdachten sie mancherley list vnd posheyte, das sie yn gevahen binden. Vnd funden einen rat, vnd namen ein junckfrawe, die hies Scharka vnd saczten die neben den wege auf einen trisch. Vnd die hatten sie fur die allerschonsten vnder yn. Vnd gebunden¹⁾ die vnd legten neben ir ein horen vnd mett in einer flaschen. Vnd do der Cztyrad doselbst vorreit, do sach er die junckfrawen siczen vnd weynnen. Des flo ein kro uwer yn vnd warnte yn mit irem geschrey, dasz er czu ir nicht reyten scholde. Er lies sein nicht, sunder er steyg von dem pferde vnd fragte sie, was sie do tete vnd warumb sie weinte. Do sprach sie: „Ich pin des herren tochter von Okorzin, vnd pin von den posen junckfrawen elhie gepunden. Vnd wolden mich mit gewalt auff ir slos furen vnd czu irer posheit brengen. Sunder do sie euer ynne wurden, do ritten sie von mir vnd lissen mich also gepunden.“ Vnd do er die junckfrawen auffgepant, do begunde sie ym czu piten weynende, vnd sprach, das er aller junckfrawen domit erte vnd furte sie erberlichem zu irem vater. Do saczte sich Cztyrad mit vil andern gesellen czu der junckfrawen, vnd begunden mit ir des medes czu trinken vnd das horen czu blasen. Des vornamen die junckfrawen wol an dem horen, das sie den Cztyrad hetten nach irem willen, vnd eylten alle czu ym, vnd prachten ir geschoss auff ire bogen. Vnd do sie des Cztyrad worden gewar, do iagten sie alle czu ym mit einem grossen geschrey, and ee denn Cztyrad mit den seinen kometen czu iren swerten, do worden sie alle czu tode geslagen. Sunder den Cztyrad slugen sie auff ein radt vor Wissehrad, also das die posen geyste sulcher posheyte sich wol mochten frewen vnd lachen. Vnd wart dieselbe stat genant Scharka.

14. Vnd do funden die junckfrawen einen radt, das die Wlasta scholde herschen in dem lande, vnd die manne scholden den pfug halden vnd erbeiten. Vnd do sich die Wlasta des landes vnderwant, do sprach sie czu den junckfrawen: „Was dunket euch nun geraten sein?“ Vnd sante czuhant vweral in das lant ire briffe vnd poten, vnd gepot: „Welch²⁾ knechtel geboren wurde, das man ym den rechten dawmen absneyden scholde vnd das rechte auge ausprechen, das er weder geczilen noch das swert gehalden mochte, vnd hinder dem schilde nicht ge-

sehen kunde.“ Aber derdachte Wlasta fur ein recht vnd saczte, das ein iczliche junckfrawe ir einen man neme, wen sie haben wolde, vnd das das weyp czu hoffe scholde sein vnd der man dortheym pfugen scholde. Sulch recht gepot Wlasta czu halden pey iren hulden vnd pey fride des landes.

Capitulum X.

Dis capitel saget, wie Przymissel zw sampne gebot allen den seymen vnd hatten eynen rat, wie sie sich solcher bozheit erweren mochten (L).

Do Przymissel disse rede vernam, do gepot er czu samen allen den seinen. Vnd hatten vnter einander einen rat, wie sie sich sulcher list vnd posheyte geweren mochten. Do swuren sie ym trew czu leysten vnd funden einen ratt, vnd poten die allererbersten junckfrawen alle czu hawse auf Wissehrad vnter einem rechten sichern geleite. Vnd do ritten mit yn vil ander junckfrawen. Vnd do in einem rechten geleite besliften sie sy alle vnd berawbten sie irer junckfrawehyt. Vnd do verloren sie czuhant ire macht vnd manheyt. Vnd darumb von grossen schanden kometen sie nicht wider auff Diewin.

15. Do Wlasta, die wolfynne, das vernam, do begunde sie von grosser posheyte czu pryimmen als ein per vnd entsagete allen mannen auf leyb vnd auf gut. Do epot ir Przymissel pey seinem poten vnd sprach: „Wir schemen uns vnser vrtrewen gegen euch nicht, wen wir sie von euch stetiglichen erfunden vnd gelernet haben. Het ir gegen vns ewer trewe gehalden, so het ir von vns kein vntrewe erfunden. Sunder ein vngetrewe mentelein habt ir vmbgehullet, vnd darumb gunet vns auch, das wir vns domit gehullen mugen.“ Do samten sich alle junckfrawen vnd czugen fur Wissehrad, vnd wolden das mit macht gewynnen vnd alle manne darauf czu tot slahen. Do czugen die manne gegen yn heraus vnd hilden sich. Do warf sich die Wlasta vor yn allen aus vnd reyte vnter sie. Do sprengten czu ir czuhant siben junge helde, den sie sich doch nicht dergeuen wolde. Do ward sie betrogen von irer frecheyte, wen sie wolde wenen, das ir ire meide folgeten. Vnd was nun kumen in dicke gestreuche³⁾, vnd darumb kunde sie nun nicht gewalden ires spises, noch ires swertes. Vnd darumb kom sie mit yn in gros leit vnd vngemach, wen sie czuhiben sie vnd worffen sie darnach fur die hunde. Vnd do die meide ire geschos verschossen hatten, vnd nicht spisse hatten, do gaben sie die swert von yn weynende. Do slugen sie die manne noch einander. Vnd do sie nun ir czu tot geslagen hatten

wol czwey hundert, do begunden die andern czu flyhen vnd gaben die rucke. Vnd ee sie czu irem slosse kometen pis an die prucke, do was ein gros slahen auff der prucken, also das die manne die prucke derlieffen vnd das slos mit gewalt behilden. Do derkanten die meyde ire pruder vnd riffen sie an vmb hulffe vnd rettunge, vnd paten sie. Das halff yn alles nicht. Wene wie viel sie paten, so kunden sie doch nicht die menliche hercze derweyhen, vnd musten ire schone stolze leibe in den tot geben, wenne sie wurffen sie uwer die mawre vnd vortilgten sie gar.

16. Vnd do saczten die herren den Przymissel auff ein stul vnd erboten ym gar gros ere. Vnd czuwarffen das slos Diewin gancz vnd gar. Darnach ging der furste Przymissel abe. Nach ym wart czu fursten sein son Nezamysel. Nach ym wart ein furste, der hies Mnata, darnach sein son Woyan. Derselbe Woyan teilte seinen sun das lant pey seinem lebenden leybe. Dem Wladislaw gab er den kreys czu Zacz, vnd das furstentum des landes gab er Wnyeslaw. Also wort Wnyeslaw noch seinem vater furste des landes, vnd der pleib nicht lange lebendig. Nach ym wart czu furste Krziessemisel, sein son¹⁾. Die liessen alle nicht einen guten namen hinder yn, wenne sie nicht redlich waren an siten noch an tat²⁾.

Capitulum XI.

Dis capitel saget von dem fursten Neklan, wie her weisz was vnd doch nicht torstig (L).

17. Nach Krziessemisel wart ein furst, der was genant Neklan, der [was] kluges synnes, vnd doch nicht werhaft, vnd darumb war er auch Neklan gnant, das ist czu dewcze „Vngestochen“, wen er in keinem streyt noch ebentewre nye enkom, vnd darumb wart er auch nye von dem pferde gestochen. Vnd darumb hatten ym das viel leute fur ein clugheit, wenne den toren ist gegeben, das sie turstig sein, vnd den clugen, das sie werhaftig sein, wen der cluge vorsieht an vil stucken vnd an manchen dingen, vnd domit uberwynt er vil krige vnd widerwertigkeit. Sunder der tore durch eins cleinen dingens willen macht er grossen schaden vnd vngemach. Vnd darumb so müssen die clugen ofte schaden nemen vnd empfahen. Ist es aber, das die clugen redlich vnd werhaftig sein, so sein alle ire dingk rychtig. Vnd das ist ein sunderliche gabe von Got, vnd der mag sich wol gleichen den fursten, wen an ym leyt alle ere. Sulche gabe hatte Neklan nicht, wenne er was clug vnd was doch nicht werhaftig

vnd redlich zu streyten, wen er mit gar clugen synnen das land vorweste, vnd forchte sich doch sere vnfrides vnd kriges. Vnd es kumt gar ofte, wenn eyn sein haubt we tut, das alle seine glider vnvermoglich sein, vnd also kumt es ofte, das durch eines fursten vnredlichkeit willen ein gancz lant mus vorterven vnd vnderligen. Darnach gewan der furste Wladislaw dem Neklan vnd den Pregern czwen streyt an, vnd sasz auff Wlatisslaw, vnd forchte sich der Prager nicht. Die stat hatte er ausgesaczt, vnd daryber ein veste slos gepawet. Vnd die stat lag czwischen dem Reiffen vnd Lowos, vnd wart genant Wlatisslaw nach dem fursten Wladislaw.

Capitulum XII.

Dis capitel saget, wie Wladislaw eyn herfart gebot vnd hiz mitnemen alle hunde vnd vogel (L).

18. Wladislaw hies eine herfart ruffen, vnd das tat er mit wunderlichen sachen, wenne er hies alle hunde vnd vogel mitfuren, das er damit das volck mochte speysen, wenn er die Prager dernydersluge. Vnd uberhub sich der vorigen czwen streyte vnd meinte, das ende wurde werden alz das anheben. Sunder Got, der do keines rvmes vnd vbermutes nicht will haben, der kurzte gar schire seinen rvm vnd vbermut. Vnd da das der furste Neklan vornam, do torste er mit ym nicht streyten, sunder er pat czu ym einen torstigen vnd werhaftigen man, der was gnant Stir³⁾, vnd der was auch gar cluges rates. Vnd ging mit ym czu rate, vnd sprach: „Wie rats tw mir, das ich disen dingen mochte an streyt entgegen, wenn es ist pesser, das ich ym des landes ein teyl abtete, wen das ich mit ym also krigen schol.“ Do sprach der Stir czu dem fursten: „Ich hab es lange wol gewest. Werde wir dir also volgen, so mache wir vns schaden vnd schanden. Wenne gleycher weyse, als sie sich haben freuelichen wider vns gesaczt, so müssen wir auch vnser freunde freuelichen an yn rechen.“ Stir was ein torstiger werhaftiger vnd redlicher man, vnd darumb ryt er ym torstlichen, vnd das was dem fursten nicht lip. Do sprach Stir: „Macht mir ein schones hohes grab noch meinem tode, so will ich mich mit yn gerne slahen, vnd wil gerne in dem streyte sterben.“ Do gelobte ym der furste ein schones hohes grab czu machen. Vnd do sprach Stir czu dem fursten: „Ich gelobe fur dich in den streyt czu czihen.“ Nun schulle wir dapey mercken vnd derkenen, wie man yezund nicht acht der eren, als vormals redliche leute gethan haben. Sunder ein

¹⁾ begunden *E.* — ²⁾ Welsch *E.* — ³⁾ Recte: „ins gedränge“ (húščie = gedränge et dichtes gesträuch). struchecht *L.*

¹⁾ ain ander Cronick setzt Krzymissel vnd Neklan fur ain fursten, vnd ist der acht. *Hfm. in marg.* — ²⁾ wenne sie twm waren vnd nicht gutter sytten, vnd darumb schreib ich nicht vil von in *L.* — ³⁾ Alias Selezcius *Hfm. in marg.*

yder man siht yczunt das gut an vnd acht der eren nicht. Es ist doch pesser ein guter name [mit eren] hinder sich czu lassen, denn vil gutes an eren.

Capitulum XIII.

Dis capitel saget, wie der Stir vszrog mit den Pragern zw feste (L).

19. Do der Stir die Prager czusamen prachte, do czog er aus gegen seinen feinden. Die waren des kreysses von Sacz vnd waren genant Luczany. Vnd do sie komen in einen grunt, do beegent den Pregern ein aldes weyp vnd sprach czu ym: „Wurde ich nicht sein in ewerm rate, so wirt vnserm her ein grosser schad geschehen. Get ryschlichen czu ienem prunen vnd opphert den götern ein eselyne, vnd ein iczlicher esse ettwas von ir. Vnd du, Stir, scholt ver war wissen, das du die feinde wirst vmb-slahen vnd den Wladislaw czu tode slahen.“ Vnd vntter iren widersachen was auch ein aldes weyp. Die hatte einen stifson in der Saczer her, der hies Straba. Die sprach czu irem stifson: „Ich weis wol ewer leit, iamer vnd yngemach, das euch ersten wirt. Ich weis, das die gote auff euch czürnen. Vnd darvmb, wen ir wert kumen an die stat, da der streyt wirt czu der Turska¹⁾, dovon wirt ir furpas nicht komen, vnd ewer furste der wirt da pleyben tod, vnd sein geslechte wirt nicht me auffsten. Vnd darvmb, liber son, wen du wirst komen in den streyt, der erste, der dir begant wirt, mit dem streit vnd stich yn mit dem spisse. Sunder czu dem leben thu ym nicht. Peyde oren schol tu ym absneyden, vnd beholt die. Vnd wenne du komst vnter die feinde, so mache voren dem pferde an die stirne ein czeichen, das ist genant das crewcze, des die toren iczund lachen vnd spoten, wenn ir gar gegeben seyt den Pregern, vnd ewere pferde sint also gepunden, das sichs keines geruren mag, also das dw nur alleine dovon wirst kumen.“

20. Vnd wenn sie czusamen werden kumen in den streyt auf die Turska²⁾, so wirt von dem morgen vil nacht pis an den obent ein grosser streyt vnd slahen.“ Des stunt do Wladislaw mit seinem her vnd Stir stund gegen ym über. Do ging es dem Wladislaw vnd seinem her gar übel³⁾. Stir slug dem Wladislaw sein hawbt ab, vnd die Prager slugen auf ire feinde, das plutige flyz flüssen, also das aus dem ganzen her keiner wegw kom, wen Straba alleine. Vnd do er kom aus dem streyte czu hawse, do lag sein weyp vnd rangk mit dem tode, vnd alles, das sie derwischte, das czureyss sie. Vnd do wart er gewar, das sie an irer seyten eine wunde hatte, mit einem spisse gestochen, vnd der-

kante, das er das gethan hatte. Vnd begunde sich des czumal sere czu wundern vnd wolde doch die warheyt pas derfaren. Vnd sach, dan do hatte sie peyder oren nicht, wen er sie in seinen taschen hatte. Vnd do hilt er die oren seinem weybe czu dem haubte vnd sprach: „Nun wil ich glawben, das mein weyp wider mich ist in dem streyt gezcogen, vnd die hat mich wollen erslahen.“ Vnd das was darvmb geschehen, wenne sie vnter den Pragern ire freunde hatte, vnd darvmb wolde sie yn helffen vnd ires mannes spotten. Wer des nicht glawben wolde, der mochte sich das pas derfaren, wenne czu Prage czu Sent Vite stet das gemalt in dem crewczgange. Vnd Stir durch seiner gut tate vnd redlikeyt willen wart von den Pehem lip vnd wert gehalten.

Capitulum XIV.

Dis capitel saget, wie Neklan eym Duryng beful, das her worweser solde sein des Wladislawes sones (L).

21. Neklan der vnterwant sich da czuhant der Luczany, das ist, Saczer kreyses. Vnd do er derfur an des Wladislawen gesinde, das Wladislaw einen jungen son gelassen hatte, do fragte er noch einen erberen vnd tugentlichen manne. Do czeigte ym einer einen Duryngk; der hatte vormals gedint dem Wladislaw. Do sprach Neklan czu ym: „Nym den jungen czu dir vnd halt den, vnd gedencck daran, das dir sein vater vil gutes getan hat. Halt yn erberlichen als deinen fursten, vnd pis ein vorwesser des kreyses czu Postelburck.“ Dasselbe kint was gar schone, czuchtig vnd guter siten. Der Duryngk tat gleich als der fusch tut, vnd fürte schone susse listige wort, vnd trachte doch gar listiglichen, wie er seinen fursten mochte toten vnd wie [er] in seiner stat mochte herre werden. Vnd do furte der Duryngk selber das kint auff die Eger auf das eyz, vnd sprach czu ym: „Sich, fürste, wo di viesche sten, so wirts tu kurzweyle vnd wunder von yn sehen.“ Do neygete der furste das haubt nyder czu dem wasser. Vnd hort alle, wie der vngetrewe Duryngk dem kinde das haubt mit einer parten absluge! Vnd prachte das haubt dem Neklan gen Prage vnd begang sich in dewczer czungen czu loben, vnd sprach: „Ich pin stetiglichen dem Wladislaw getrew gewest, vnd darvmb hat er mich auch lip gehabt. Also wil ich dir auch getrew sein.“ Vnd sprach furpas: „Wer do wil an schaden pleyben, der las nicht einen funcken czu einer kolen werden.“ Vnd domit czog er des jungen haubt aus seinem busen⁴⁾, das war noch plutig, vnd sprach: „Sein tot ist dein gelücke vnd heyl. Vnd wer er kumen czu seinen menlichen iaren vnd alter, so

hette er sich an dir vnd an manchem Pehem ge-rochen. Vnd darvmb lone mir, deynem dyner, vnd gyb mir Postelburgk czu einem erbe.“ Do der furste seiner rede czu ende horte, do lies er den posen Duryngk pinden vnd sprach: „Ich habe dich yn nicht heysen toten, sunder ich hab dir befolen yn erberlichen czu halden vnd yn behuten vnd bewaren. Warvmb has tw getörst dem fursten das haubt abslahen? Nun sehe ich wol, das er ein rechter tore ist, der einen auslendischen icht gutes tut. Vnd darvmb wil ich dir hie czu Pehem sulche ere thun, als du vordint hast. Vnd must dich selber hengen, oder must dich selber mit deinem swerte derstechen, oder must von dissem stein hinder dich springen vnd also den hals czuprechen.“ Do das der Duryngk erhorte, do kur er ym das hengen. Vnd do er von dem slosse ging, do sprach er: „Ach, wie einen posen rat hab ich gehabt! Ich wolde wenen, ich scholde mich czu Pehem beerben: nun seh ich wol, das ich mus an dem galgen hengen!“ Vnd hing sich selber nicht verre von Prage auf einem acker.

Capitulum XV.

Dis capitel saget, wie Neklan tzewene sone hatte (L).

22. Neklan der hat czwen son. Der eldeste his Hostywicz vnd der jungste Dipolt. Derselbe Dipolt nam fur sein teyl Slicko den kreys, das nun genant ist Gurym. Darnach starb Neklan, vnd sein son Hostywicz wart furste an seiner stat. Czu derselben czeyt stunt einer auf, der his Lebe, der was Wladislawes gepurt, vnd der wolde Luczko, das ist zacer kreys, wyder vnter sich drucken vnd gewinnen. Derselbe pawete ein slos auf einem hohen perge, vnd tat den Pragern grossen schaden, vnd reyczte sie auff sich. Do legte der furste volk fur das slos vnd wolde sie aushungern. Do wart der Lebe gewar, das ir wenig waren vor dem slosse, vnd reynt auf sie hernyder vnd streyt mit yn. Vnd do es demselben Leben mit den seinen übel begunde czu geen, do fluhen sie wider czu dem slosse czuvor den Pragern. Do das ire frawen worden gewar, die waren clug vnd die slugen an ire schos, vnd schulden ire manne, vnd sprachen: „Her her! Hie wert ir euch wol behalden vor den Pragern in vnsern schosen!“ Vnd do die manne hortten, das ir ire frawen spotten vnd schanten, do wanten sie sich vmbe vnd slugen die Preger dernyder. O ir clugen frawen, von wem hatte ir den rat, das ir euer manne vnd euch des todes domit habt erwert? Vnd durch sulches klopfen willen wart das slos genant Klapy¹⁾, das nun genant ist Hazenburg. Vnd do pliben sie

auff dem slosse siczende. Vnd des Wladislawes geslechte derkennen sich pey dem schilde, wenne sie furen czwen adlar feyol farbe in einem grunen felde²⁾.

Capitulum XVI.

Dis capitel saget, wie der erste cristenliche furste des landes zw Beemen hat geheissen (L).

23. Darnach starbe der furste Hostiwicz, vnd sein sone Borzywoy wart auf seinen stul gesaczt. Czu denselben czeysten was ein kunig czu Merhern, der hies Swatopluk. Vnd der furste von Pehem must ym dinen. Ez kam, das der furste reit czu des kunges hoff. Do tat ym der kunig ein grose schande. Wene als er scholde czu tische siczen, do hies er yn nyder auff die erde siczen, vnd sprach czu ym: „Du scholt wissen, das die heyden nicht czymet vnter den cristen czu siczen, sunder dein recht ist mit den hunden auf der erde siczen. Vnd pist nicht ein furste, sunder ein vvnornuftige kw, wen dein got ist ein hörnechter ochse³⁾.“ Do das der furste mit schanden horte, czuhant noch dem tische pat er der tauffe von dem kunge Swatopluck, vnd wart getaufft von dem pischof Sent Metudio von Welehrad⁴⁾. Vnd derselbe pischoff was ein Rewse vnd hilt wündisch messe. Nach Cristi gepurt acht hundert vnd xxiiij iar, vnd do der furste Borzywoy crist wart, do vorwandelt er sein leben, vnd gab gerne durch Got, vnd pawete kirchen vnd closter. Vnd die erste kirche wart geweyhet in Sent Clemens ere, die ander in unser liben frawen ere czu Prage auf dem hawse. Vnd der erste prister, der die erste messe hilt czu Pehem, der his Cayn.

Capitulum XVII.

Dis capitel saget, wie Merherlant kommen ist zw Behemerlant (L).

24. Hie wil ich sagen vnd geen czu der merherischen Cronicam, wie die crone von Merhern ist kumen gen Pehem. Der kunig czu Merhern hatte des keyzers tochter czu weybe, vnd was der gar vngenedig. Vnd darvmb so czog der keyser auf den kunig, vnd der kunig streyt mit dem keyser kurzlichen, das der kunig den streyt vorlos, vnd mit grossem trubesal wyder hin gegen Welehrad⁵⁾ reynt. Vnd der keyser czoge ym nach in sein lant, also das der kunig vor grosser schande czog in ein wustunge vnd sprach: „Ez ist pesser, das ich alhie ein convers pin, den mit schanden ein küng.“ Vnd darvmb wonte er mit den clausnern in dem walde.

¹⁾ zw der Turstie L. — ²⁾ vff der Turske L. — ³⁾ über E. — ⁴⁾ bulem E.

¹⁾ clepi L. — ²⁾ in eyne gulden schilde L. — ³⁾ Rectius: „ein orechter uhu“ (vřr). — ⁴⁻⁵⁾ Welegrad L.

Darnach nach siben iaren wuchs dem küng ein langer part, vnd kom auf des keyser's hoff als ein convers, vnd begunde den fursten clagen über den keyser vnd sprach: „Er hat mir mit vnrechte mein lant genumen, wen doch mein weyp noch lebt vnd ist auf seinem hoff.“ Do begunde der keyser sere czu lachen, vnd achte des munches rede nicht. Do sprach der münch: „Was ich hab geredt, das wil ich mit der hant beweysen vnd mit dem swerte.“ Des kanten die fursten des münches nicht, vnd sprachen doch czu ym: „Nun du torst dise rede auff den keyser czu reden, so mus tu das mit dem swerte vollbringen.“ Der münch begunde des frist czu piten. Der keyser acht nicht, was diser auff yn clagte, vnd ging vmb seinen elegen vnd sang. Der küng¹⁾ kurzlichen derwischte sein swert vnd schilt, vnd begunde an seinen elegen czu geen. Do derkante der keyser den munch, vnd pat yn czu tische vnd demütigete sich gegen ym. Vnd gab ym wyder sein kungreich, vnd gab den Merhern alle freyheit, vnd was sie dem lande czu Vngern mochten abgezihen, das scholden sie irem lande czueygen. Darnach starb dem kunge Swatopluck schir sein weyp. Vnd da ging der küng vor den keyser, vnd trat dem pehemischen fursten das kungreich czu Merhern vor dem keyser ab. Darnach slugen die Vngern den küngk ymbe, vnd slugen der Merhern vil czu tode. Des begunde sich der kunig sere czu schamen, vnd ging heymlichen in die wüstunge, vnd do pleib er pis an seinen tod. Vnd noch hewtes tags ist ein closter an derselben stat der grawen münche, das do vngerrisch genant ist Zobor²⁾.

Capitulum XVIII.

Dis capitel saget von dem edeln fursten Sancto Wentzeslao vnd Sant Ludmillen (L).

25. Darnach starb Borzywoy vnd nam das ewig kungreich. Nach ym wart auf seinen stul gesaczt Sptygneus³⁾, sein son. Der starb also jungk vnd derlies seinen bruder Wratisslaw czu einem fursten. Der nam des pehemischen grafen tochter czu einem weybe, die his Drahomir⁴⁾, aus zaczer kreyste. Vnd die was ein heydenynne vnd hatte czwen schön söne. Der eldiste hies Bolesslaw vnd der jungste Wenczlaw⁵⁾. Dasselbe kint was gar erwerlicher siten, vnd darvmb hatten es alle leute lip vnd wert. Vnd darvmb wart er noch seinem vater czu fursten gekoren. Sunder er was noch gar jungk, do sein vater starb, also das er des landes nicht vorwesen kunde, vnd darvmb befullen sie yn Sante Ludmillen, seiner anfrawen, die Got und allen leuten lip

was. Vnd die was gewest des Borzywoy weyp, vnd was ein graffynne des kreyses von Melnyk, der was dieselben czejt genant Psow nach dem flisse Psowka. Drahomir die lud czu ir zwen loter, der eine hies Cuney vnd der ander Gumon, vnd globte yn silber vnd pferd, das sie Sante Ludmilla, ir swiger, heimlichen scholden toten. Die globten ir das czu thun.

26. Sant Ludmilla was des fursten mechtig vnd sas in irer mumen hoff⁶⁾. Vnd darvmb das Sant Ludmilla allen leuten lip was vnd wol wehagete, vnd dovon taten ir die cristenkinder czu wissen vnd kunt sulche rede, die Drahomir geredt hatte, vnd was die czwen loter ir gelobt hatten. Do derkante die heylige Ludmilla czuhant irer snure posheyt, vnd begunde sich czu dem tode czu bereyten. Vnd begunde mit andacht ires herzen des todes czu begeren. Do kom Cuney vnd Gumon, vnd sassan vor irem hoff. Vnd do Sant Ludmilla nun wol weste, das sy sie dermorden wolden, do begunde sie sy czu fragen, wie es irer snure ginge, vnd ab sie gesunt vnd frisch were, vnd hies yn czu essen vnd czu trincken geben. Do peychte sie vnd harte des todes mit andacht. In der nacht prachen die czwen loter die kemennaten, do Sant Ludmilla ynne lag, auff vnd derwurgten sie mit irem eygen sloer, vnd santen sie also czu Got. Vnd wanne die czwen loter heyden waren, vnd darvmb wurden sie dem tewffel gegeben.

27. Do vnterwant sich Drahomir ires sons, Sent Wenczlaw, vnd fragte die hern vmb ein recht, wer das lant vorwesen scholde, die weyl der furste des landes nicht vorwesen kunde. Vnd [do] sich die herren vnd rethe besprachen, do teilten sie ir fur ein recht, das sie iren son halden scholde vnd vorwesen das ganzte lant, die weyl der furste nicht czu seinen iaren vnd vornufft kome. Do begunde Drahomir die heyden czu meren vnd alle schuler vnd pfaffen, münche vnd gelarte aus dem lande czu treyben, wenne wo sie einen schuler, pfaffen oder einen andern cristen mochte bekumen, der must czuhant sterben. Vnd das tat sie so lange, pis das sie die heyden auff die cristen derreyzte, so das miten in Prage ein sulch plutvorgissen geschach, das plutige flyz flossen, wen von peyden teyl vil derslagen wurden. Vnd das sach sie gerne, wen sie sprach: „Auff das sich die cristen vnd ire macht minnern scholde, so sehe ich gerne der heyden tot.“ Vnd do Sent Wenczlaw czu seinen iaren kom vnd aus seiner muter gewalt, do sprach er czu seiner muter: „Sicze, muter, auff deinem leibgedinge. Mich gehort das lant an czu vorwesen.“ Vnd vnterwant sich des landes, vnd tat die goteshewser wider auff, vnd nam pfaffen vnd schuler wider auff, die sein muter vortriben hatte. Gotes diinst vnd ere

¹⁾ keyser E. L. — ²⁾ Zaber L. — ³⁾ Spitiyhwyew L. — ⁴⁾ Drahomir L. — ⁵⁾ Wentzeslaw L. — ⁶⁾ Tetin = der mumen hoff.

begunde er czu meren in dem lande, wenne er kauffte der heyden kinder vnd tauffte sie. Er buch oblaten czu der messe, vnd trug den armen wyttwen holcz czu auff seinen achseln. Vnd ging des nachtes parfus czu den kirchen, das ym das plut aus seinen fussen ran. Er gewan nie weyp noch kint, wenne alle arme weysen waren seine kinder. Den salter trug er stetiglichen vnter seinem arme vnd larte seine kemmerer, vnd seinem kamermeister czog er die schw aus vnd wischte die¹⁾.

Capitulum XIX.

Dis capitel saget, wie der furste von Gurim, genant Radislaw, sich satzte wider Sante Wenczlaw (L).

28. Do der furste Radislaw erhorte, das Sant Wenczlaw also gar geduldig vnd gutig was, do wente er, das er sich nicht torste weren, vnd begunde ym in dem lande czu schaden. Vnd darczu prachte yn sein vnweysheit, also das er alle sein volk wyder yn reyczte. Vnd czog Radislaw²⁾ vor den hoff, Zytomir pehemisch genant, vnd wolde den gewynnen, vnd begunde Sent Wenczlaw platten geyer czu nennen, vnd sein domit czu spotten durch seiner andacht willen. Vnd wuste nicht, das der vntüchtig gar vil kan vnnücze rede, vnd der gütig vnd tüchtig gar vil kann vorsweygen. Vnd das beweyste Sent Wenczlaw wol an ym selber, wan er den seinen allen czuhant in die herffart gepot. Vnd do der furste Wenczlaw czu Prag ausczog, do czog Radislaw von Gurym gegen ym. Vnd do furste Sent Wenczlaw sach, das do ein streyt scholde werden, do empot er dem Radislaw also: „Als wir ere vnd frumen suchen, so duncket mich geraten sein, das wir czwen vns mit einander slahen, vnd lassen das volk gegen einander nicht vorterwen. Welcher vnter vns lebendig pleibt, der pleib ein herre peyder furstentüm. Vnd das dir dein her, noch mir mein her nicht helffe.“ Darczu kunde Radislaw nicht gewancken, wen er muste vor schanden darczu willen, wen es dem Radislaw berawen hatte, vnd hette liber doheyme pir getruncken, dan das er den platten geyer besten scholde. Vnd do ryten die czwen furste, iczlicher aus seinem her. Nu hort, wie sie Got von einander schid! Do der furste Radislaw auff den fursten Sent Wenczlaw rante, do sach er an Sent Wenczlaw's stirne ein gulden crewcze, vnd czwen engel czu seinen seyten. Vnd do das Radislaw sach, do sprang er von seinem rosse vnd gab sich Sent Wenczlaw czu gnaden. Do nam yn Sent Wenczlaw czu gnaden vnd sprach: „Las mir das

mein, vnd hab genug an dem deinen!“ Also pliben sie gute freunde vnd waren gegen einander in gutem fride.

Capitulum XX.

Dis capitel saget, wie der keisszer allen fursten gebot zw hoffe zw kummen (L).

29. Es geschach, das der keyser gepot allen fursten, das sie czu seinem hoff scholden kumen. Vnd do das Sent Wenczlaw vornam, do schickte er sich auch darczu. Vnd do die fursten alle czu hoff kamen vnd mit dem keyser sassan, do was Sant Wenczlaw der lezte. Do wart der keyser czornig auff Sent Wenczlaw durch seines langes betens willen, das er czu Got tate, vnd gepot, wer do gegen dem fursten von Pehem auffstunde, ader ym stat gebe, dem scholde man an alle widerrede das haubt abslahen, vnd sein erbe das wolde er seinen kindern nemen. Vnd do nun die fursten alle mit dem keyser sassan vnd mancherley ding handelten, do trat der pehemisch furste czu den andern fursten hinein vnd gruste sie. Do stunt der keyser czuhant mit grossen eren auff von seinem stule, vnd hies yn neben yn auff seinen stul siczen, vnd hies die andern fursten vmb yn siczen. Vnd begunde sich gegen den andern fursten czu entschuldigen, vnd sprach: „Es kund anders nicht gesein, wen ich hab an seiner stirne gesehen ein gulden crewcze, vnd daran hab ich derkant, das er ein heyliger mensch ist, wen die engel Gotes mit ym gingen vnd drewten mir. Vnd darvmb torste ich domit nicht sawmen. Ich muste gegen ym auffsten.“ Vnd hub an den fursten Sent Wenczlaw czu piten, das er ym das vorgebe, vnd sein freunt were, vnd neme seiner cleinat, was er derhaben wolde. Sent Wenczlaw derachte aller cleinat nicht, sunder er pat vmb Sent Veycz³⁾ arm, der durch Gotes willen czu Rome grosser marter geliden hatt. Den gab ym der keyser. Vnd von sunderlichin gnaden so lis er das lant czu Pehem frey von allen dinsten. Vnd als der furste wider kam, do lies er eine kyrche czu Prage pawen in Sent Veycz⁴⁾ ere, vnd lies do Sent Veycz⁵⁾ arm erberlichen vnd wirdicklichen behalden.

Capitulum XXI.

Dis capitel saget, wie Sant Wenczlaw jemmerlich dermort wart von seynem pruder Boleslaw (L).

30. Do begund Sent Wenczlaw's pruder, genant Bolesslaw, Sent Wenczlaw, seinen pruder, gar sere czu hassen, vnd gedachte, wie er yn getoten mochte,

¹⁾ vnd wischte sy; vnd andere vil gute werk g übte er. Hfm. — ²⁾ Sent Wenczlaw E. L. — ³⁾ Vits L. — ⁴⁻⁵⁾ Vites L.

Vnd pat yn czu hawse vnd sprach, das er mit ym frolich sein scholde czu der tauffe seines sons. Vnd do Sent Wenczlaw czu seinem pruder kam, do prachte ym ein gut man, der Got forchte, ein pfert vnd sprach czu ym: „Spring rischlichen auf das pfert vnd rey von danne, wen dich dein pruder dermorden will, das er selber herschen will in dem lande.“ Do antwort ym der furste vnd sprach: „Ich weys das wol, liber pruder, vnd danke dir deiner grossen trewe. Sunder ich hab nun lang genug gelebt. Ich will den tot gerne leyden durch die liebe meines schoppfers. Trincke wir mit einander in Sent Michels namen, das er vnser sele wolle furen in das ewige hymelreyche!“ Do stund er auf czu der mitternacht vnd ging an sein gepet. Vnd sein pruder volgete ym nach. Vnd do Sent Wenczlaw seinen pruder ersach, do begunde er ym czu danken des frolichen males vnd essens vnd der eren, die er ym getan hatte. Do czog Bolesslaw sein swert vnd sprach: „Pruder, ich hab dir gerne gedint. Sunder ich wil dir iczunt anders dinen!“ Vnd slug yn in sein haubt mit dem swerte, das ym das swert aus der hant vil, also das er ym ein ore abslug. Do derwischte Sent Wenczlaw das swert vnd sprach: „Pruder, ich mochte dir das wol vorgelden. Sunder durch libe meines schoppfers willen so wil ich deines plutes nicht vorgissen,“ vnd gab ym czuhant das swert wider vnd sprach: „Volende, was du anhaben hast!“ Vnd knyete nyder auff der geswelle. Do trat sein pruder neher czu ym, vnd begunde czu schreyen, das ym der furste teten wolde. Vnd do er do knyete vor der kirchen, vnd sein sele Got befal, do sprang einer czu ym, der hies Hnyewssa, mit seinen prudern, vnd slugen yn czu tode. Das ist geschehen nach Cristi gepurt newn hundert iar vnd xxvij iar. Vnd do lies Bolesslaw seinen son nennen Stratikwas. Vnd alle, die do waren schuldig an dem tode des heyligen hern Sent Wenczlaw, die namen alle ein posz ende. Vnd den Hnyewssa vor-slant¹⁾ die erde mit dem pferde, vnd das ganze geslechte wart alle iar wutende als die wutenden hunde.

31. Vnd do Sent Wenczlaw also sein leben aufgegeben hatte, da vntterwant sich Bolesslaw des landes vnd wart czu furste. In demselben iar gerach der keyser Sent Wenczlaws tot, vnd czog auff den pehemischen fursten Bollesslaw. Vnd Bolesslaw czog gegen ym czu felde. Ader der keyser slug die Pehem vmb mit streyte.

Capitulum XXII.

Dissz capitel saget, wie Got Sent Wenczlaws heyligum wolde offenbaren (L).

Do wolde Got Sent Wenczlaws leichnam heiligen, vnd begunde die siechen vnd die krancken durch seinen heiligen leichnam gesunt czu machen. Das geschach es, das nach dreyen iaren seines todes do hies Bolesslaw den leichnam Sant Wenczlaws heymlich gen Prag ffuren vnd czu Sent Veyt begraben. Vnd gepot yn pey leybe vnd pei gut, das sie yn so behilden²⁾, ee denn die sunne auffginge. Do gingen dieselben, den das befallen was, gen Bolesslaw, vnd gruben den heiligen leichnam aus, vnd eylten mit ym gen Prage. Vnd so sie den heiligen leichnam Sent Wenczlaws also furten, do bestunden sie czwir mit dem leichname vnd kunden nicht furpas kumen. Sunder do sie den almechtigen Got anryffen in Sent Wenczlaws namen, do kamen sie mit dem leichname uber czwey wasser ane schiff vnd ane prucke. Vnd von seiner gegenwertigkeyt wurden ledig vnd loz die gefangen, vnd gingen aus den kerckern vnd gefencknisse. Do waren alle seine wunden geheylet sunder die, dy ym sein pruder geslagen hatte. Das [ore] was do nicht. Do hatte Sent Wenczlaw ein swester, die hies Prziysslawa. Die sprach: „Ich weys, das meines pruders ore leynt auff einem trame an der want.“ Vnd do sie das ore funden vnd czu dem haubt taten, czu hant pleib es an dem haubt steen ganz, also das sie sich des sere wunderten. Vnd do was gegenwertig ein priester, vnd der pat mit grossem weynen vnd andacht, das man ym etwas gebe von seinem heyligen leychnam, vnd gelobte, das er ym mit grosser andacht dynen wolde. Czuhant vil ym ein nagel ab. Den nam er vnd danckte ym mit fleyse. Vnd alle, die do waren, die gaben lobe vnd ere Got vnd behilden²⁾ den heyligen leychnam. Vnd do derkante Bolesslaw sein missetat vnd sunde, vnd machte sein son Stratiquas vmb seine sunde czu einem munche. Sunder er tat nicht rechte pusse, vnd darvmb halff ym des sons heyligkeyt nicht.

Capitulum XXIII.

Dis capitel sagt, wie Boleslaw hyz den lantsessen, das sie im die stat Boleslaw muren solden (L).

Darnach gepot Bolesslaw den lantsessen, das sie ym die stat Bolesslaw³⁾ scholden mauren. Vnd do besprachen sich die lantsessen vnd funden in irem rathe, das sie alle wolden siczen ane festen,

das sie dester pas die grenyczen mochten beschutzen, vnd sprachen: „Werde wir festen haben, so wird yderman die seine pawen, vnd werden nymer fride haben, wen yderman wirt seiner festen auswarten, vnd wurden der gemein nucz nicht achten. Vnd darvmb las nymant festen pawen, so mus yderman mit seinem leybe die greniczen beschutzen vnd weren. Auf der festen werden wir trege, vnd vorlisen der gemeine das lant.“ Vnd empoten das dem fursten pei einem vorspreche, vnd wolden ym Bolesslaw nicht mawren. Do sprach der furste czu dem vorsprechen: „We dir, dw armer alder!“ Vnd czog das swert aus, vnd slug ym das haubt abe, vnd warff es nyder also plutende. Vnd sprang auff ein klocz vnd sprach: „Wer sich noch widern wil, dem wil ich also tun.“ Do gaben sich die heren czu gnaden vnd demütigeteten sich; vnd mawerten die stat Bolesslaw¹⁾.

Capitulum XXIV.

Dis capitel saget, wie das noch Boleslawes tode sein sone, auch genant Boleslaw, zw fursten wart gekoren (L).

32. Do starb der Bolesslaw der posz, vnd sein son Bolesslaw besas seinen stul. Vnd geryt vnd kom aus einem posen fursten gar ein gutiger vnd genediger furste. Der stifte vnd pawete wol xxij closter in dem lande, vnd pawete Kleinen Bolesslaw²⁾. Er gab gerne durch Got vnd merte die cristen. Der hatte ein swester, die hies Mlada, die was eines guten lebens. Die czog gen Rome, vnd pracht das pischtum gen prage. Vnd bracht auch Sent Benedicten orden gen Pehem, vnd samte vil junckfrawen in das closter czu Sent Jurgen auf dem slosse czu Prage. Der erst pischoff was ein munch vnd hies Ditmar, ein Sachse. Der starb czuhant nach dem ersten iare. Nach ym wart pischoff der heilige Sent Albrecht, eines erbern vnd reichen mannes son in dem lande. Sein vater hies Slawnyck vnd sein muter Strziezylawa³⁾. Derselbe Slawnyck sas czu Libucz, vnd hatte gut von dem wasser Szabab⁴⁾ pis an das wasser Morawa. Vnd darvmb, das sein son Albrecht der werltlichen ere nicht erachte, vnd darvmb wolde er das pischtum dem Stratiquas abtreten. Sunder Stratiquas achte sein nicht, vnd sprach: „Meins tu, das ich nicht ander güter habe?“ Do antwort ym der heilige pischoff: „Son, ich weys wol, das du güter hast. Du möchst es iczund wol auffnemen vnd wilt nicht: darnach tes tu es gerne, vnd wirst nicht mügen.“ Wen Sent Albrecht wolde die leute gerne brengen von dem heidenischen posen glauben vnd gewonheyte, vnd wolde sie czu dem

cristenlichen glauben vnd ordenunge czyhen, vnd das sie in eine rechte ee treten, vnd ir begrabungge hetten auf den heiligen steten, vnd an dem sun-tage nicht erbeyten noch margk hetten, vnd do er die nessel vnd die dystell nicht mocht aus geten, do tat er das lant in den ban, vnd ging gen Rome. Do vnderwant sich Stratiquas des pischtums wyder seinen willen, vnd slug den heyligen Sent Albrecht drey pruder czu tode, vnd vortreyb alle sein geslechte aus dem lande. Sente Albrecht hilt messe vor dem pabste czu Rome. Vnd do er in der stille stunt nach dem, als er Gotes leichnam hatte aufgehoben, do hies in der engel Gotes gen Pehem czyhen, vnd hies ym seine drey pruder, die czu Libucz derslagen waren, behalden. Dieselbe czeyt pracht yn der engel gen Libucz, vnd sach, das sein drey pruder erslagen waren. Da begrub er sie vnd derscheyn etlichen leuten. Vnd do begunde der pabst czu fragen, warvmb er slomte vnd die messe nicht volbrechte, vnd hies in wecken. Do begunde Sent Albrecht czu reden vnd sprach: „Warvmb habt ir mich gewecket vnd habt mich gestört, das ich meinen hantschuch czu Libucz gelassen habe? Vnd darvmb heyst mir hantschuch geben, das ich die messe volbrengen muge.“ Der pabst begunde yn czu fragen, warvmb er torste in der messe slumen? Sent Albrecht antwort ym vnd sprach: „Ich weys von keinem slaffe nicht, sunder der engel furte mich hin gen Libucz, vnd do hab ich meinen hantschuch gelassen.“ Des wolde der pabst nicht glauben, vnd wolt die warheit derfahren, vnd sante gen Libucz, vnd hies die hantschuch holen. Vnd do man den Stratiquas weyhete czu pischoffe, do trat der pose geyst in yn, vnd kom von ym nicht pis an sein ende. Darnach kam Sent Albrecht wider gen Pehem, vnd enpant sie von dem panne, vnd czog gen Polen, vnd wolde do predigen. Vnd do tat er aber in den ban das lant czu Polen, vnd czog gen Prewssen. Do nam er die crone der merterer, vnd fur czu Gote noch Cristi gepurt newnhundert iar in dem lxxxxvj iare. Seinen tot gerach der keyser, vnd machte einen Sachsen czu pischoffe an der Pehem willen.

Capitulum XXV.

Dis xxv capitel saget, wie Boleslaw Gote mit fleisse dinte, vnd daromb gingk es ym wol in allen dingen (L).

Der furste Bolesslaw dinte Got mit fleyse, vnd darvmb hatte er gut gelucke in allen seinen dingen, wen er die Polen mechtiglichen vmbslug vnd gewan das ganz lant pis gen Krako. Vnd do czu Krako

¹⁾ vor slang L. — ²⁾ „behilden“ loco „begruben“ (schovati in antiquiori Bohemico prima, in recentiori altera pollet significatione). — ³⁾ adder Buntzlaw L.

¹⁾ ader Buntzlaw L. — ²⁾ Jungen Bluntzlaw L. — ³⁾ Strzieslaw L. — ⁴⁾ Stizawa L.

machte er ein warte, vnd alle andre festen besetzte die mit den Pehem. Wen er was gar milde seines gutes, vnd darvmb hatte er ere vnd gut.

33. Vnd do ging der heylig Bolesslaw ab, vnd sein son Bolesslaw der karge kam an [seine] stat. Der wolde den seinen nicht czerung gen Polen geben, vnd darvmb verlor er Polenerlant vnd alle ere, wenne die Polen gewunen den Pehem alle festen in Polen an, vnd was do Pehem waren, die slugen sie alle czu tode. Darnach czog Bolesslaw gen Polan, vnd wolde nicht grosse aufflegunge tun, vnd tagete mit den Polacken. Do pat der polenische furste, genant Mezka, den pehemischen fursten czu tische, vnd in einem rechten fride lis er ym die augen ausbrechen. Nun seht warczu ist gut die kargekeyt! Er ist selig, der ir nicht hat fur eine klugkeit! Wene der pehemische furste suchte ander leute essen, vnd darvmb geschach ym grosse schande, schad vnd vngemach, vnd starb vor grossen we-tagen. Mezka czog mit grosser macht gen Pehem. Do hatte derselbe plynde Bolesslaw czwen son; der eldiste hies Vlrich vnd der jungste Jaromir¹⁾. Vlrich was auff des keyserers hoffe. Sunder Mezka hatte vil goldes, vnd darvmb kauffte er den Vlrich von dem keyser, also das alles das volk schrey uber den keyser. Jaromir der was noch jungk, vnd doch wolde er das lant gerne weren vnd beschutzen. Ader mit den er sich scholde weren, die achten sein nicht, sunder allein das sie das silber von ym nomen. Mezka hielt den Vlrich in gefencknusse vnd clemte yn mit hunger czu tode.

Capitulum XXVI.

Das xxvj capitel saget, wie die Werschowiczzer den fursten Jaromir vingen, vnd bunden yn czu einer linden (L).

34. Zu den geczeiten waren die Wrssowiczzer²⁾ die mechtigsten heren in dem lande, vnd die haupten an einen, der hies Kochan. Do dieselben sahen, das Jaromir mechtig in dem lande was, do namen sie gar einen toechten rat vnd sprachen: „Wir wollen toten das furstenliche geslechte. So wirt vnser geslechte gehohet vnd gepreyt, vnd werden mit den fursten schach vnd mat spilen, vnd werden von ydermanne gabe nemen. Vnd ein auslendischer furste wirt sich vnser furchten. Wenn wolle wir, wir mugen von vns selber einen fursten auffwerffen, oder mugen wol ane furste sein. Vnd darvmb lasse wir die furstenliche gepurt nicht me wachssen, noch ire geslechte auffkumen.“ Do die Wrssowiczzer das also

redten vnd meinten das czu tun, das was gar ein toechter rath, wene sie nicht wosten, das die fursten ab ymme³⁾ vmb sie sassen, vnd eyn iczlicher des landes genissen wolde. Vnd auch so was der keyser in seiner macht vnd krafft. Vnd des achten sie alles nicht, vnd fingen iren fursten Jaromir vnd furten yn auff Walesyner perg⁴⁾, vnd punden yn czu einer linten, vnd hatten ir gespötte aus ym, vnd schussen czu ym als czu eynem czyle. Sunder Sent Johannes der tauffer bewarte vnd halff ym, das yn kein pfeil treffen kunde. Vnd des sahen sie nicht. Do hatte der furste czwen yeger in dem walde, eyner hies Hiziewicz⁵⁾ vnd der ander Howora. Der Howora was getrew seinem fursten, vnd der Hyziewicz hild es mit den Vörsowiczern. Vnd der hatte den fursten vortaten, vnd demarterte den fursten pey dem allermeysten. Vnd do sulche posheynt der Howora derfur, do tate er das den Prager alczuhant czu wissen. Do sprachen die Prager: „Wir kunen darczu nicht gethun, vnd wissen nicht wo hin.“ Do sprach Howora: „Sie werden toten⁶⁾, so versewmet euch nicht, nach dem horne czu reyten.“ Do ging Howora, vnd lies sich die Wrssowiczzer sehen. Do lieff czuhant auff yn der Hyziewicz⁷⁾ vnd sprach: „Er will vns beschen vnd vortaten.“ Do begunde Howora czu piten, das sie yn nicht liessen czu tode slahen. Do hiessen sie yn vahn vnd gaben yn dem Hiziewicz, das er yn hinge. Do begunde Howora sie aber czu piten, das sie ym drey stunt derlewbtten czu blazen. Da blis Howora vnd sprach: „We mir, ich mus sterben! Liber gefatter, an dir ist all mein trewe. Ich befille dir meine kinder.“ Des lachten die Wrssowiczzer. Doch neheten sich die Prager czu yn noch dem horne. Do hiessen sie yn czu dem andern male blazen, vnd stryckten ym einen pesten strangk an den hals. Do Howora czu dem andern male bliz, do begunde er sich Got mit andacht czu befellen, vnd pette gar ein langs pater noster, wene das was ym wol not. Do sprach der Hiziewicz: „Gefatter, mache es nicht langk. Steyg hoher auff die eychen!“ Do sach er gar permblichen vnd weyt vmb sich, vnd sach die Prager kumen. Vnd die schriren die Wrssowiczzer an, also das sie sich gar czustreweten vnd von einander sich teylten. Doch vingen sie ir ein teyl in dem walde, vnd Kochan behilt sich vnter einem stein. Do punden sie den fursten auff von der linden, vnd merckten die stat. Vnd auff derselben stat paweten sie hernach einen alter, vnd machten ein kirche in Sente Johannes ere. Howora hing seinen gefattern, den Hiziewicz, an derselben eychen mit einem pesten strange. Vnd die heren danckten dem Howora, vnd gaben ym nabent pey Welesin ein dorff czu eygen.

¹⁾ Jaromir L. — ²⁾ Werschowiczzen L. — ³⁾ alle L. — ⁴⁾ vff Welesyner pergk L. — ⁵⁾ Hrzywetz L. — ⁶⁾ tu-ten L. — ⁷⁾ Hrzywetz L.

Capitulum XXVII.

Das xxvij capittel saget, wie die Polen widder ausz dem lande worden geslagen vnd vortriben (L).

35. Do das alles geschehen was, do sprach Kochan: „Der furste Jaromir ist des alles schuldig, wenne er hat seinen vater vnd pruder vortaten, vnd ist von vns alles pösen wol wert.“ Vnd gab einen rat, das sie ein czweyunge scholden machen czwischen den fursten: „So mugen sie vns nicht geschaden.“ Dieselben czeyt gewan Mezka das slos czu Prag vnd das ganze lant an Wissegrad alleine. Vnd [in] sulchem krige saz Kochan mit fride, sunder den seinen ryt er, das sie dem Mezken schaden scholden. Do sprach Kochan czu dem polenischen fursten: „Mezka, wilt du haben das pehemische furstentum, so mus tu dem Vlreich¹⁾ das haupt ablahen. So wirt tu allererst czu Pehem fride haben, wenne etliche haben noch hoffunge an yn, vnd darvmb achten sie dein nicht. Sunder wenne sein nicht mer wirt sein, so ist alle hoffunge an dir.“ Do wolde der Mezka dem Vlreich das haupt lassen ablahen noch Kochans rate. Das derfur der Vlreich, das man ym also morgen das haupt [scholde] ablahen, vnd gedachte ym [des] gar leyde, vnd begund gar innyklichen Sent Johannes czu piten, das er ym hulffe aus sulchen nöten. Des nam Sent Johannes den Vlreich, vnd furte yn aus dem gefencknusse. Des pawete Vlreich Sente Johannes ein kirchen an derselben stat in seinen ernen czu Woldrzich²⁾. Wer do ist gewest, der hat gesehen ein schone kirchen, vnd die ist nun wuste.

36. Cz demselben fursten Vlreich kumen seyn getrewen heymlichen, vnd czogen mit ym vor Prag. Vnd kumen mit dem hirten vberlein, vnd globten ym grosse gabe, das er yn Prag scholde vortaten. Das globte yn der hirte czu thun, vnd hies sie auff Straho sten also lang, pis das er sein horen blozen wurde. Do lagen sie auff derselben stat über Prage, vnd hartten des, vnd darvmb nanten sie dieselben stat Straho. Des morgens, do der hirte wolde austreyben, do riff er den torwertel an, das er ym die prücke scholde nyderlassen, vnd begunde czu male sere czu blazen. Do lieffen die Pehem in die stat, vnd die Polen lissen alles, das sie hatten, vnd flohen. Do stunden die Pehem mitten auff dem ringe, vnd die Polen flohen weck, vnd sahen sich nye vmbe, wene sie gedawchte, das tawsent pferd vnd me noch yn reuten. Also treib Vlreich der furste die Polacken aus dem lande. Kochan gab sich mit den seinen dem fursten czu gnaden vnd czu dinste, vnd machte sich gar getrew dem fursten, vnd begunde ym gar vil auff seinen pruder czu elagen, also das der furste

hies seinem bruder die augen aussprechen. Jaromir sprach doch czu seinem pruder: „Liber pruder, ich hab des nicht vmb dich vorschult. Hab mich fur einen getrewen vnd den Kochan fur einen vngetrewen, wen das hemde ist allewege neher dem leibe, den der rock, vnd der vnweyse hat liber einen fremden, den seinen geporen freunt. Vnd ab der Wrssowiczzer gar vil ist, doch, wo du magst, so tilge sie.“ Do dise rede Kochan vornam, do nam er einen spis vnd legte sich vnder das sprachhaws, vnd wegelagete dem fursten Jaromir. Vnd do er ging durch seiner notdürff willen auff das sprachhawz, do derstach er den plinden Jaromir von vnden auff gar schemlichen mit dem spiese.

Capitulum XXVIII.

Das xxvij capittel saget von funff menchen, die eyn seliges leben furten yn eime walde (L).

37. Cz den geczeiten waren funff pehemischer pruder, vnd die hatten der werlt posheit nun wol derkant, vnd darvmb hatten sie sich der werlde ganz und gar abgethan. Die hatten yn ein wonunge in dem polenischen walde derwelt. Die assen kein prot; kraut vngemacht was ir speyse, vnd an der heyligen osterlichen czeyt asse sie nicht wenne vngemachten hiersz. Fleisch, eyer, kes, der wart nymmer vnder yn gedacht. Itlicher nam ym einen herten stein, vnd legten den vnter sein haupt an des kusses stat. Vnd slugen vnd kestigeteten iren leip mit scharffen geyseln. Gar seldom redten sie mit einander, sunder, wen sie an irem gepet warn vnd einer dem andern die peyczhen reichte, so sprach einer czu dem andern: „Schons tu mein, so sundigs tu. Slahe frischlichen, vnd schon des fleyschs nicht.“ Des derfur der polenisch furste Mezka ir heylikeyt vnd seliges leben, vnd sante yn hundert margk silbers, das sie damit mochten ire notdürff pessern vnd Got fur yn mit fleysse pitten. Do sie des silbers gewar wörden, do sprachen sie czu einander: „Das ist der seln vorleitunge in die abgrunde der helle, vnd die leute slahen vnd morden sich darvmb; vnd darvmb schol das in vnserm hawsze nicht stat haben.“ Vnd santen czuhant das silber dem fursten wider pei dem sechsten pruder, der was Barnaba genant. Do pliben noch die funff, die waren genant: Benedictus, Isaac, Matheus, Johannes vnd Cristinus. Do kumen in der nacht die dibe vnd morder czu yn. Vnd do sie in ire wonunge kumen, do begunden sie das silber suchen. Vnd do sie des nicht enfunden, do begunden sie die munche mancherley marter anzulegen. Vnd do

¹⁾ Vlrich L. — ²⁾ zv Oldrzycho L.

sie yn des nicht hatten czu geben, do dermordten sie sy, vnd santen sie czu Got noch Cristi gepurt tawsent vnd vir iar.

Capitulum XXIX.

Das xxix capittel saget, wie der furste Vlrich an die jaget riten was vnd wart yrre yn einem wusten walde (L).

38. Es geschach, das der furste Vlrich an die jaget geriten was in einen vinstern walt, vnd wart irre. Darynne do sach er sich all vmbe, ab er yrre ein dorff ader wonunge mochte gesehen, vnd sach ein wolgetan slos sten. Do begunde er darczu czu reyten, vnd was doch kein geponter weg darczu, sunder ein dicke gehecke vnd strewchecht was darvmbe. Do sas er von dem pferde und kroch czu dem slosse. Wene ym nymant antworde, wie vil er hinauff ryff, vnd do er nun darczu kom, do was die prucke nydergelassen, vnd hatte doch gar ein feste mawre. Vnd do er in das slos kam, do durchging er alle gewelbe vnd gemach, vnd vant do gewandes, weyns vnd ander gutes gerettes genug. Sunder do was kein mensche. Vnd do er das slos beschawte wol, do ging er wyder hernyder. Vnd darnach gab der furst das slos einem der hies Prziema, vnd darvmb wart das slos hernach Przymda genant, dewcz Ffreienberg¹⁾.

39. Warvmb nv das slos in die wustunge gepawet was, vnd also wuste stund, vnd warvmb auch kein wegk darczu was, das hat mich gelart die dewcze Cronica. Vnd hab gelesen, das von Aldenwurg²⁾ ein junger graffe was, vnd der was an des keyzers hoff. Vnd der begunde des keyzers tochter lip czu haben. Vnd sie begunde yn auch ire gunst czu beweysen. Vnd er torste doch mit ir nicht reden, noch an ir nichtes muten, wenne er ir nicht gleich was an der gepurt vnd adel. Des was des keyzers tochter gar anthe nach ym, vnd hatte gar grosse libe czu ym, vnd er wyder czu ir. Do vorkauffte der graffe alle seine guter vnd graffeschafft dem keyser. Vnd do yn nun der keiser bezalt hatte, do ging er in dem wusten walde hin vnd her, vnd suchte ym ein stat, do er ym ein slos auff mocht gepawen. Do vant er ym einen pergk, vnd do begunde er ym ein slos czu pawen. Vnd do er das slos volbracht hatte, do begunde er ym speyse darauff czu furen, das er auff manche iar mochte genügk haben. Do hies er alle seine erbeyter czu tot slahen, vnd darnach prachte er mit listen alle sein dyner in ein gemach vnd vorbrante sie alle darynne. Das tate er darvmbe, das nymant scholde derfaren noch wissen das slos. Darnach

empfurte er des keyzers tochter, vnd furte sie auff das slos, vnd darauff sas er mit ir funf iare alleine gar heimlichen, das es kein mensch derfaren kunde. Es geschach, das der keyser mit seinem gesinde an die jaget reit in den walt, vnd kom von seinem gesinde, vnd wart irre in dem valde, also das er dem nicht wüste wie czu thun, vnd begerte, ab er irne ein dorff mochte gesehen vnd finden. Vnd begunde an einen wasser auff czu reyten, vnd kom von vngeschichte vnter das slos, do sein tochter mit irem manne auf wonten. Vnd do begunde der keyser czu ruffen vnd sie czu piten, das sie yn wolden lassen auff das slos, wene er nun drey tag nicht gessen hette vnd von dem regen gar nas was. Do liesen sie den gast auff das slos. Vnd wie wol sie yn nicht derkanten, doch so erte der graffe den keyser sere, vnd was ym willekom, wen sie nun wol funf iar keinen menschen gesehen hatten. Vnd begunden yn vmb newe mere czu fragen, vnd mit namen vmb den keyser. Do antworde yn der keyser, gleich ab er ir nicht kente, vnd sprach: „Wist ir des nicht, das der pöswicht, der keyser, gestorben ist?“ Do antworde ym sein tochter: „Ach, wie gerne hore ich das, vnd gan ym des wol, das wir von ym keinen schaden nemen durffen. Vnd das wolde ich allen meinen geslechten wol günen, das mein allerlibster frid vnd gemach vor yn hette.“ Vnd sprach: „Liber gast, du pist wol wert grosser eren vnd gabe, wenn ich ym hab gegunt alles pösen.“ Do sprach der keyser: „Wenne ir yn het, als ir mich habt, was wolt ir ym thun?“ Do sprach des keyzers tochter: „Das wil ich dir sagen; ich wolde ym den tot tun.“ Do reit der keyser von dannen, vnd czuhant lies er ein herfart ruffen, vnd sagete den fursten von seinem eydem vnd von seiner tochter. Do machten sie einen wegk czu dem slosse vnd czugen do fur mit macht. Do sante der keyser czu seinem eydem vnd sprach: „Du scholt wissen, das ich hab gessen dein prot. Sunder du pist mein vnwürdiger eydem, vnd darvmb entsage dir ich auff deyn leben, vnd achte seiner tochter nicht.“ Do gingen sie mit stürme an das slos pis an die mawre. Vnd do der graffe sich wolde weren, do hatte er nicht wo mit. Do hetten sie das slos czu hant gewunen. Sunder des keyzers tochter was des clug, vnd trat auf die czynnen, vnd begund czu ruffen: „Wist das ich nach meinem lieben nicht leben will! Wil mich nymant derslahen, so wil ich mich aber selber toten.“ Do begunden die fursten fur sie czu piten, vnd erworben yn gnade. Do ging der graffe fur den keyser mit seiner frauen vnd lies alles, das do was, beyde cleinat vnd ander dingk. Vnd also pleib das slos wuste, pis das der furste Vlreich darauff kom von vngeschichte.

Capitulum XXX.

Das xxx capittel saget, wie der furste Vlrich synen bruder an dem Kochan rach (L).

40. Do der furste Vlreich an seinen pruder gedachte vnd an des Kochans vngetrewe falsche list, do sprach er czu dem Kochan: „Du hast mir meinen pruder getot, ich wil dir auch also tun.“ Vnd lies ym die czungen ausczyhen, vnd die augen ausbrechen, vnd die dermer also lebende auswinden. Darczu torsten die Wrssowierzer, sein geslecht, nichtes nicht sprechen noch thun. Vnd do man den Kochan die dermer auswant, do clagte er vber sein geslechte vnd sprach: „Keiner schol sich auff sein gros geslechte vnd freunden vorlassen, noch auff seine list. Ich wolde wenen, das ich die fursten alle wurde toten, vnd darvmb mus ich alhie gar ein schemlich lon vnd pein von yn nemen.“

41. Es geschach, das der furste czu Postelburg iagete. Vnd do er durch ein dorff¹⁾ reyt, do sach er ein gepewerisch meyt, die stund vnd wusch, vnd was parffus, vnd der rock an ermel. Do wunderte er sich ire[r] schone vnd nam sie czuhant czu einer furstynne. Die pawerynne was czu male schone, vnd was genant Boziena. Das hatten ym die herren vor argk, das er ein gepawerynne nam czu der e. Do sprach der furste: „Wist ir nicht, das aus gepawern edlinge werden, vnd aus edeln gepawer, vnd das das gut adel macht, vnd oft kumpt das adel in gepawerisch armut? Vnd darvmb schol Boziena mein eliches weyp sein. Vnd habt ir vorgessen meines eldervaters, des ersten Prziemissels, das der von gepawerischer art wart czu einem fursten? Nün mercket vnd sehet, wie wir alle sein von gepawerischer art vnd alle von einem manne bekommen, wene ofte wirt einer ein edelink genant durch seines gutes willen. Ich wil liber ein gepawerynne haben, die pehemisch ist, wenn des keyzers tochter, die dewcz ist. Ir heren wist nicht, was ewer bestes ist, das ir mich schelt an sulcher meiner e. Wo wolt ir doch tulmaczer vnd vorsprechen nemen, wenn ir würt sten vor einer dewezen furstynne? Eyne deweze furstynne wurde dewcz gesinde haben, vnd wurde meine kinder dewcz lernen. Vnd also wurde vnser sprache czuryssen vnd czutrant²⁾“. Dieselbe furstynne was czumal tugentlich, vnd kunde ein yderman nach seinem adel, wirden vnd wesen halden. Vnd der furst gewan mit der Boziena einen son, den nante er Bratislaw.

Capitulum XXXI.

Das xxxj capittel saget, wie Wratislaw synes vaters stat besas, vnd wie keiser Otte gar eyn schone tochter hatte (L).

42. Der furst Vlreich starb, vnd seyn son Bratislaw besas sein stul. Czuden geczeyten was keyser Otto, vnd der hatt czumal ein schone tochter, also das man von ire[r] schone ublical sagte, vnd das die fursten durch ire[r] schone willen von ferren landen czu des keyzers hoff ritten. Vnd die wart darnach also in werltlichen cleidern in ein closter gehalten, genant Swinbrod. Vnd do sie der furste do derfur, do sprach er czu seinen edeln, heren, rittern vnd knechten: „Ich wil mein leben vorlisen, ader die junckfrawe derwerben³⁾“. Do er nun czu dem closter kom geritten, do prach er in das closter mit gewalt. Do nam die junckfraw Gutte an sich ein cappe, vnd behilt sich hinter dem alter. Do sie aber vornam, das sie der furste haben wolde czu der e, do begunde sie czu ym lachen. Vnd was kawm pey fünfzeihen iaren vnd czumal einer schonen gestalt. Do nam der furst die Gutte auff das pferd vnd wolde mit ir aus dem closter wegk. Do slugen die pertinge⁴⁾ das tor czu, vnd komen czu irem harnusch, vnd schriren das volk an, vnd czugen gar stark gegen dem fursten. Do slug der furste czumal sere die bertinge⁵⁾, vnd Gutte hilt sich an den fursten als ein clette czu den cleydern. Do was eym bertinge⁶⁾ die hant, dem andern der fus abgelagen, der dritte hatte eine grosse schramen durch das haubt, vnd vil lagen tot geslagen. Bratislaw czuhieb die ketten, vnd reit mit seiner Gутten gesunt aus dem closter. Do das der keyser derfur, do hies er ein herfart ruffen gen Pehem, vnd swur des einen eyt, das er seinen stul wolde seczen czu Boleslaw. Do das Bratislaw vornam, do sprach er also czu den seinen: „Wil er in Pehem morden vnd slahen, so wil ich in dewezen landen dasselbe tun.“ Do das Gutte vornam, do sprach sie czu dem fursten: „Das ist nicht ein guter rat, wenn do mochte groser schad von kumen. Ich wil reyten gegen meinem vater, vnd hoff, das ich das wil brengen czu pessern dingen.“ Vnd reyt also gegen irem vater, vnd gewan irem liben gnad vnd gunst. Doch sprach der keyser: „Ich kan des nicht gethan, das ich icht meinen eyt breche, wene ich geschworen hab, mein stul mus czu Boleslaw sten. Vnd durch meines eydes willen so kan ich ym nicht gnade geben.“ Die tochter sprach czu dem kayser: „Das geschicht gar leitighen. Gib mir deinen stul, ich wil yn seczen czu Boleslaw.“ Also widerwante die furstynne mit

¹⁾ Przymda, deutz Frienberck L. — ²⁾ won Aldenmarck L.

¹⁾ durch errzdorff E. durch eyn dorff L. — ²⁾ Vnd so wurde vnser sprache zwrissen vnd vortert L. — ³⁾ derberwen E. derwerben L. — ⁴⁾ die barthengest L. — ⁵⁻⁶⁾ die berting L.

irem clugen weysen rate einen mörlichen krieg. Do hies der keyser seinen eydem czu ym kumen, vnd hies yn seinen stul czu Boleslaw sezen. Wer do ist czu Boleslaw gewest, der hat des keyser stul aldo gesehen. Do gab der keyser seynem eydem, dem pehemischen fursten, zu morgengabe, wenne ym der keyser czu hoff hies reiten, das er vmb sich ein meyle preynt vnd langk schulde preunen. Das haben die fursten von Pehem fur ein recht, das sie einen adelar [furen] in einer flamen, das ist in einem gulden felde.

Capitulum XXXII.

Das xxxij capittel saget, wie der furste Wratislaw seynen anhern gerach an dem polenyschen fursten Meska (L).

43. Do wolde [der] furste seinen anhern rechnen, vnd czog gen Polen mechtiglichen. Mezka, der polenische furste, czog wyder yn. Vnd in dem streyte wart Mezka derslagen, also das man von Pehem pis gen Gaglo¹⁾ kein polenisch wort horte, wen das ganz lant wart vorprant vnd vorhert. Vnd nam czu Gnyse der funf pruder leychnam vnd Sente Radym. Sunder Sente Albrecht²⁾ der wolde sich nicht lassen nemen, also das sie drey tag gelobten czu fasten vnd ander vil dingk czu thun, als an dem heyligen tage in den kreczem nicht czu gen, vnd in eine rechte e wider czu treten, vnd ire leichnam furpas auff dem felde nicht czu begraben, vnd die roboter frey vnd ledig czu lassen. Vnd wer das preche, den schulde der pischoff bannen. Vnd do sie das getaten, do lies sich der leychnam Sent Albrecht³⁾ wegwemen. Vnd namen alle andre heyltum. Vnd namen drey gulden taffeln, der itliche drey hundert pfunt wug. Vnd an den taffeln was ein gulden crewcze, das dreystunt also swer was, als der furste Mezka. Vnd furten aus Polen hundert wagen mit glocken vnd vil ander cleinat. Das ist geschehen nach Christi gepurt tausent vnd acht vnd dreyszig iar.

44. Das clagten die Polen vor dem pabste uber die Pehem, vnd erstunden das recht uber sie. Des begunde der pabst den Pehem czu drewen. Vnd do er sach, das sie sich daran nicht karten, do hies er yn, das sie Got scholden pessern vnd ablegen. Das taten sie. Vnd do hies der furste czu Boleslaw ein kirche pawen.

Capitulum XXXIII.

Das xxxij capittel saget, wie eyn ander keyser hysz eine herfart gegen Behem ruffen (L).

Do starb der keyser, der Gutten vater, vnd den Pehem entging vil eren mit seinem tode. Do

kom ein ander keyser, vnd der wolde das polenische golt haben, vnd wolde dem Bratislaw das furstentum nemen. Vnd czog mit heres krafft gen Pehem. Vnd do er kom auff das payerisch gebirge⁴⁾, do sprachen sie czu dem fursten, das die feinde iczunt auff dem walde stunden. Do sprach der furste czu den lantsessen: „Ich weyss wol, das wir nicht tenen bogen haben, noch linden swert, vnd derreicht mein swert den keyser, es wirt nicht milsch aus ym rynnen.“ Vnd hies die sein gen Tawst⁵⁾ reiten vnd sprach: „Hie wol wir vns mit dem keyser slahen.“ Das derfuren die Sachsen, vnd czogen czu der andern seyten. Vnd do spotte ir der furste von Sachsen vnd sprach: „Slacht nicht grosse wunden.“ Do hies er den Perkos von Belin an sie reyten vnd czuhant mit yn streyten, vnd sprach: „Vorleust du den streyt, ich wil dir des schadens ergezen. Vnd kere dich nicht daran, ab ir vil ader wenig ist, wenne oft gewynnen wenig lewte vil lewten an vnd wehalden (sic) die ere. Die Sachsen haben weysse har, vnd die schrift spricht, das sulche lewte selten werhaft sein. Ein iczlicher guter ritter macht ym einen gutten namen, wenne nicht pessers ist, denne ein guter name. Ich wil dein geslecht meren vnd derhöhen, die weil ich lebe. Reit hin in Gotes namen, der sey mit dir!“ Vnd do er yn belayt hatte, do czog er selber gen dem keyser. Vnd do er in den peierischen walt kam, do hies er den walt hinder ym czuslahen. Vnd do das die lantsessen sahen, do hatten sie das dem fursten gar vor übel, vnd sprachen: „Wie scholle wir von dannen fliehen, ab wir vns ir nicht kunen derweren?“ Do sprach der furste: „Ich hab das gethan darvmb, das ir euch weren schollet, ader czu tode euch lassen slahen, wenne ich wil von hinnen an ere nicht reyten. Vnd wolle wir yn nicht lassen vnser weyber vnd guter, so sten wir feste pey einander. Vnd wist! Wirt ymant ee, den ich, von hymnen fliehen, so schollen yn die fusinger⁶⁾ czu tode slahen.“ Vnd do er das gesprochen hatte, do hies er die sein bereyt sein, vnd slug von peyden seyten auff die feinde. Do slugen die Pehem den keyser erlichen vmb, vnd slugen vil Dewezer czu tode, vnd vil fursten vnd graffen vorgingen. Sunder der keyser entging kawm lebendig. Do paweten die Pehem an derselben stat ein capelle. Ader Perkos der torste der Sachsen nicht angreyffen. Do dis der furste erhorte, do begunde er czu lachen vnd sprach: „Wye leichte hat er der macht nicht gehabt.“ Vnd do er wider kom, do hies er ym die augen ausprechen vnd darnach hende vnd fusse abhawen, wene er der Sachsen nicht wolde slahen vnd lies sie in dem lande herschen.

45. Do wart von der furstynne einer czu pischoff gemacht, der hies Okard, der was ires geslechtes vnd was gar ein listiger Deweze. Der nam

von itlichen rawche czwen pffenig czu rawchhellern, vnd saczte, das itlicher gepawer seinem pfarrer schulde geben czwey mos czu czehenden, eynes weyze vnd das ander habern. Darnach starb Okard, vnd Hersa wart derwelt an sein stat. Darnach gab der furste Bratislaw dem polenischen fursten Breslaw wider, das er ym alle jar schulde geben acht hundert margk lötiges silbers. Dieselben czeit hies der furste ein mawre vmb das slos czu Prage maweren, vnd sein son Sbitihnyew¹⁾ schulde maweren vmb das closter czu Sent Jurgen. Czu den gezeyten was ein Dewtze eptisyne czu Sent Jurgen, die dy furstynne Gutte hatte gesaczt, wen sie ires geslechtes was. Vnd do die mawer schulde gen, do stund ein backoffen. Vnd do hies der furste den backoffen czuprechen vnd sprach: „Die Deweze wirt nicht me mozanzen darynne backen.“ Do das die eptyssynne erhorte, do lief sie herfur mit iren nunnen, vnd begunde sie dewez czu schelden vnd czu lesteren, vnd sprach: „Nun du hast kunt dissen offen czuprechen, so mags tu wol auff die Swoben czyhen.“ Der furste hielt seinen czoren, vnd antworde ir nicht auff ire spottliche wort. Czu den gezeyten waren die Vngern czu Merhern in das lant gefallen, vnd fingen das volk, vnd taten grossen schaden. Do sampten sich die Pehem, vnd do sie vmb Crudin lagen, do wart dem fursten we, vnd starb in derselben stat. Do was das ganze lant betruht vmb yn, vnd beweynten yn als iren vater, wenn er redlich was in allen seinen sachen vnd streitbar, wenne vnter allen fursten was keiner, der die pehemische czungen also gepreit vnd gemert hatte als er.

Capitulum XXXIV.

Das xxxiv capittel saget, wie der furste Zbytyhnyew die eptyschynne czu Sente Jurgen vnd ander Dewtzen vortreib aus dem lande (L).

46. Nach ym wart furste sein son Sbitihnyew²⁾. Der derzeigte den Dewezen czuhant seinen czorn, wenn er in dreyhen wochen alle Deweze aus dem lande vortreyb. Vnd die eptyssynne von Sent Jurgen die satezte er auff einen karren vnd hies sie furen auff das peyerische gepirge. Vnd sein muter Gutte lies er mit allen cleinaten, gewanden vnd andern gerethe, vnd alle deweze beywer (sic) vnd manne vnd auch nunnen furen aus dem lande. Vnd do er die Dewezen gar hatt ausgeworffen vnd süst all ander auslendische als die nesseln aus dem krawte, do czog er auff den vngerischen kung vnd slug den vmb, vnd gewan ym vil landes an. Derselbe furste

hatte drey pruder, die er lip vnd in eren hatte. Do die czu iren iaren komen, do teilte er yn das lant. Das furstentum gab er nach ym dem Wratislaw, Merherlant dem Conrat, vnd Jaromir hies er machen czu pischoff, ab der pischoff abginge, ader schulde haben Graczer kreis, ab er czu pischoff nicht wolde werden. Vnd teilte mit seinen prudern hundert tawsent margk silbers. Vnd Jaromir, do er Graczer kreys hylt, do pawete er ym die stat Jermer, vnd gab ir den namen Jermer noch seinem namen.

47. Nach Christi gepurt tausent vnd xliij iar, vnd do wart ein tewerunge in dem lande, das wol das virde tail starb des volkes vor hunger. Vnd Swytihnyew starb, vnd sein son Bratislaw wart noch ym furste.

Capitulum XXXV.

Das xxxv capittel saget, wie keyser Heynrich der dritte vor Melan czog (L).

Kayser Heinrich der dritte was dieselben czeit czu Rome, vnd die keyseryne czog czu ym. Vnd do sie durch Melan czog, do wolt sie die gemeine czu tot slahen. Doch liessen es die wyczigsten nicht czu gen, sunder irem rosse snyten sie den czagel ab, ir czu schande vnd czu lesterunge. Vnd darvmb legte sich der kayser vor Melan, vnd wolde von dannen nicht reyten, er gewunne denne die stat. Der kayser sante noch dem pehemischen fursten. Vnd do begunden die Walhen³⁾ vnter einander czu reden, das der kayser hett gesant nach volke, der hette ir ytlicher funf manne stercke, vnd dieselben lewte essen ander lewte. Vnd das wart den Pehem czu wissen, das man sulche mere von yn redte, vnd do sie sich czu der stat neheten, do derdachten sie sulche list, vnd namen teick vnd taten den an die spies, vnd ryten hin vnd her ye czwen auff einem pferde. Do wolden die Walhen wenen, sie furten kinder an den spiessen vnd fresen sie, vnd wolden wenen, es weren tewffel czwischen den Pehem, vnd forchten sich czumal sere. Vnd do sie nun czu der stat czuczugen, do ritten sie czuhant über das wasser, wenne Odolencz vant einen furt; vnd also wart sein geslechte derhoheit. Die Pehem ritten vnd herzten vil ofte⁴⁾ vor der stat, also lange, pis das sie sich neheten czu der stat graben. Do machten sie yn kaczen⁵⁾, vnd gingen darvnder mit sturme czu der stat, vnd gewunnen sie, wenn die Walhen wolden wenen, es weren eytel tewffel, vnd torsten sich nicht weren. Do wolden die Pehem der keyserynnen schande rechen,

¹⁾ Gloge L. — ²⁾ Albericht L. — ³⁾ Sente Alberichtes L. — ⁴⁾ payerischs E. — ⁵⁾ Tawsk E. Tawst L. — ⁶⁾ i. e. die Choden.

¹⁾ Zbytyhnyew L. — ²⁾ Zvytyhnyew L. — ³⁾ Walen L. — ⁴⁾ ritten vnd jageten vil dicke L. Härzern = harcovati. — ⁵⁾ kaczen E. kaczezen L. Confer p. 97, v. 48 germ. versionis metricae.

vnd taten sulche tat an frawen vnd junckfrawen, davon mir schande were czu reden¹⁾. Vnd also, als die Pehem die ersten in der statwaren, so namen sie die pesten kleinat vnd gerethe. Vnd do stet noch hewtes tages ein fus von einem lewchter, den die von Melan hatten genumen czu Jerusalem, als sie mit Tyto vnd Vespesiano auff die Juden czugen.

48. Do was dem keyser gar anneme sulche dinst, vnd sprach czu dem pehemischen fursten: „Etwer nym dir dye drey kunge, ader das du ein kungreich magst gehaben in deinem lande.“ Do besprach sich der furste mit den lantsessen, vnd do kuren sie die crone. Vnd do vorwandelte ym der keyser den herschilt, vnd gab ym fur den swarzen adeler einen weissen leben in einem swarzen felde. Vnd wenne man einen kayser kysen schol, können sich die kurfursten darvmb nicht geeinen, so schollen sie den kungk von Pehem czu yn nemen, vnd wen der kyset, der schol keyser sein. Do kronte Heinrich keyser der dritte den Bratislaw czu dem ersten kunge czu Pehem.

49. Nach Christi gepurt tawsent xlvij iar, darnach uber czechen iar, do starb der pischoff Issac²⁾. Do ging Jaromir vor seinen pruder vnd ermannte yn an sulche teilunge vnd beschickunge, die ir pruder Sbityhnyew tat. Der künig bekante ym des, vnd wolde doch das pischtum einen Dewczen geben. Dowider waren die hern, vnd poten den Koyata, das er ir wort gen dem konuge wolde reden. Do sprach Koyata czu dem konige: „Liber künig! geruche deiner lantsessen wort czu horen, wenne sie piten dich. Gedenecke an deines pruders teil, vnd gyb ym das pischtum, wenn wir wollen kein Dewczen czu einem pischoff haben. Dein pruder der vortreib die Dewczen: wye has tu denne Dewcze odern in dir? Von deinen Pehem has tu alle ere vnd von den Dewczen alle argelist. Wir wollen nicht gestaten, das ein hundes kopf vnser pischoff schol sein.“ Do fragte der künig: „Ist das ewere wort?“ Do schriren sie alle: „Ja, das ist vnser wille vnd wort!“ Do gedachte der künig, es ist gar böze wider die gemeine czu sein, vnd sprach: „Ich dancke euch, das ir getrew seytw erer czungen. Ich gan meim pruder gerne des pischtums, vnd wil ym gerne darczu behelffen sein, ab yn die tumhern wollen auffnemem.“ Des namen yn die tumheren williglichen auff. Vnd wart vnder den Dewczen Gebhart genant. Der slug den pischoff von Olomuncz vmbe vnd sprach: „Olomuncz gehort vnder den pischoff czu Pehem.“ Des begunde der pichoff von Olomuncz auff yn vor dem pabste czu clagen. Sunder der pischoff von Pehem wolde ym nicht gesteen vor dem pabste, also das sich der pabst auff

yn derezornte. Do begunde Mechthilt, die koniginne von Lamparten, ym czu helffen, wenn Jaromir pischoff was ires geslechtes. Vnd dieselbe küniginne erwarbe ym gnade vnd fride von dem pabste. Von derselben koniginne wer gar vil czu reden, sunder es gehort nicht czu vnserm lande, vnd darvmb las ichs vnterwegen.

Capitulum XXXVI.

Das xxxvj capittel saget, wie der konig von Behmen czog vff den herczogen von Osterich vnd vff den marggraffen von Meyssen.

50. Darnach czog der künig von Pehem durch des merherischen fursten willen auff den herczogen von Osterich, vnd slug den herczogen Dypolt vmbe. Darnach czog er auff der marggraffen von Meyssen, vnd pawete ein slos gen Meyssen [vnd karte die dyessel yn das lant L]. Do was czu Meyssen ein turstiger, kuner vnd werhaftiger Pehem, der hies Beneda³⁾, vnd der was in des kunges vngunsst. Do geleite der künig den Beneda vnd begunde mit ym heymlich czu reden, vnd gedachte, wie er vntrewe mit vntrewen mochte gerechen, bene (*sic*) yn der Beneda vor vngetrewlichen wolde dermorden. Do sprach der konig czu dem Beneda: „Was mochs tu mit deinem swerte czuhawen?“ Do sprach er: „Eynen bolen,⁴⁾ das doch vngelaublich was. Des wolde der künig das swert schawen. Vnd nam also das swert, vnd stach es ym durch den leip⁵⁾, vnd totte yn. Do sante der künig seinen son Bratislaw⁶⁾ von Meyssen auf den herczogen von Sachsen, vnd mit [im] einem clugen herrn, genant Zderat⁷⁾. Vnd do sie mitten yn Sachsen waren, do begunde sich des kunges son in einem wasser czu paden vnd czu külen. Do sprach der Zderat czu des königes son: „Du pist nicht gewest in ebentewre vnd in noten. Du padest dich in deiner feinde wasser, vnd wilt wenen, es were in der Multen⁸⁾“ czu Prage. Es wer pesser, du sest auff deinem rosse gewapent vnd sehest czu allen seyten, ab die feinde irne aus dem pusche her fur komen.“ Do begunde der furste czu czornen auff den Zderat vnd sprach: „Was jucks tu mich? Ich habe meine iare! Du pist alle deine tag nye redlich gewest.“ Vnd hies yn mit dem pesten volk fur ein slos reyten, vnd begunde mit den erberen in dem wasser czu paden. Do reytw Zderad wegw vnd sprach: „Ich forchte mich, wen die kinder pleiben alleine.“ Vnd sach sich ye vnd ye vmbe. Vnd do er nicht fer von yn kom, do sach er den staub über den fursten auffgen. Do hies der Zderad die renner schawen, was do were, vnd hies czu hant das here czurucke czihen. Do slugen die

Sachsen auff den nackaten fursten, vnd hatten iezunt vil guter erber lewte derslagen. Vnd der furste stund nackant, vnd werte sich als ein rechter helt. Do reit Zderat vnter die Sachssen, vnd slug die von dem fursten. Do pliben der Sachssen vil tot, vnd der furst genas mit den seinen von des clugen Zderads ratte. Nun schullen die jungen der eldsteu rate gerne volgen, wenne man die kuntschafft hat von den alden, vnd obentewre macht clug die jungen, vnd die gewonheytw macht einen guten hantwerker. Do begunden die Pehem aller erst iren schaden czu rechen vnd das lant vortreiben, vnd die Sachssen vnd Serben¹⁾ vnd ire kinder czu töten vnd ir lant angewynnen.

Capitulum XXXVII.

Das xxxvij capittel saget, wie der keiser czog vff den vngerischen konig vnd nam czu hulffe den behmischen konig (L).

51. Dieselben czeit czog der keyser auff den vngerischen konig, vnd nam mit ym den pehemischen konig. Der keyser wuste nicht der Vngern gewonheytw vnd list, vnd darvmb was er mit yn [in] grosse[r] mwe vnd erbeyt. Vnd hette müssen mit schanden aus Vngern czihen²⁾, wer der pehemisch konig nicht gewest. Dreystunt slug der vngerisch konigk auff die geczelt, vnd slug yn ye der pehemisch konigk so czurucke, wene, ee die Dewczen auffkomen, so hatten sy die Pehem wider czurucke geslagen, also das der konig von Pehem den vngerischen vortreib. Vnd prachte yn darczu, das er sich muste lassen tawffen vnd das creucz czu einem rechten worczeychen auff den herschilt lassen malen. Dieselben czeit waren czu Vngern genug Cristen, sunder der künig hatte nicht den rechten glauben. Dieselben czeit gab der keyser den Pehem freyvng vnd wilkur, wene sie einen geporen künig nicht möchten gehaben, das sie einen möchten kysen, wen sie wollen. Der pischoff Jaromir wolde den pruder nicht beheglich sein, vnd darvmb begunde ym der konigk czu schaden. Vnd darvmb wolde der pischoff gen Rome reyten. Vnd do er halben wege kom, do starb er, vnd an sein stat kam Cozma.

52. Darnach kom der künig in hochffart vnd achte seiner pruder nicht. Vnd czog auff seinen pruder Conrad, den merherischen fursten, vnd wolde den vortreiben. Vnd do er vor Brünne³⁾ czog, do was Zderad, vnd beschemte des königes son mit dem pade, das er tate in Sachssen, vnd sprach: „Du must dein geczelt in das wasser seczen, das du dich dester pas gepaden magst.“ Darvmb czornete der junge

kung gar sere, vnd reytw in die stat vnd clagte das seinem vetter auff den Zderad. Do sprach sein vetter: „Das ist des Zderads alde gewonheytw, das er alles pöze in dem lande tut, wenn er mich vnd dich gen dem künige besaget.“ Vnd do des konges son aus der stat reytw, do reytw im gegen Zderad. Do slug der iunge konig den Zderad czu tode. Vnd darvmb wart ein grosser krig czwischen ym vnd seinem vater. Vnd do wart Zderad pey Prag begraben, vnd das closter wart noch seinem namen genant Zderas. Des konges son reytw gen Polen, vnd kom mit vir tausent vor Prag, vnd tate grossen schaden in dem lande, vnd wolde mit dem vater streyten. Vnd der vater wart langsam bereytw, wen vil Pehem wolden darczu nicht tun vnd sprachen: „Wer sich czwischen türe vnd angel mengt, der clemet sich gerne.“ Do sach man offenware Sente Wenczlaw in der lufft, das er die stat Prag gesengte. Vnd Sent Albrecht⁴⁾ redte mit dem Bratislaw vnd sprach: „Du scholt dich gegen deinem vater nydern vnd demutigen.“ Das tate er; doch forchte er sich seines vaters czorn, vnd reit aus dem lande.

Capitulum XXXVIII.

Das xxxvij capittel saget, wie konig Wratislaw starb vnd syn bruder Conrat kwam an syne stat (L).

53. In demselben iare starb künig Bratislaw, vnd sein pruder Conrad kom an sein stat, wene die lantsessen wolden des jungen konigs nicht haben, darvmb das er wider seinen vater was gewest, vnd sprachen: „Wenn vns vnser kinder auch also mochten tun.“ Der keyser gunde yn das. Doch starb Conrad in dem ersten jare, vnd des kunges son Bratislaw reytw vor den keyser, vnd tadingte vmb das lant, vnd beweyste mit guten leuten, wie wol er wider den vater wer gewest, doch so were er gegen ym nicht geriten auff das, das er mit ym streyten wolde. Vnd darvmb so wart ym das lant wider czugeteilt vnd geantwort. Bratislaw fürte ein gutes leben, vnd slug die Payern redlichen vmbe, vnd darnach die Polen, vnd gewan das ganz lant pis gen Glago⁵⁾. Darnach begunde er sich mit seinen vettern czukrigen, vnd wolde sie aus Merhern vortreiben. Do sante er vil volkes vnd czog gen Merhern. Do czog gen ym Swatopluck. Vnd do sie aldo gegen einander auf dem felde stunden, vnd do riten sie peyde auff einen pergk. Vnd do einer den andern ansichtig wart, do wolden sie sich czuhant slahen. Doch so sprach Swatopluck czu seinem vetter: „Pruder, ich weys wol, das vns vnser volk gegen einander vorwirret, wenne sie vnser also ge-

¹⁾ vnd taten solch tat, davon mir etc. L. — ²⁾ Isnak L. — ³⁾ Benada L. — ⁴⁾ „Czwene bolen“ L. (žrnov = mülstein). — ⁵⁾ durch syne dermer L. — ⁶⁾ Vratislaw L. — ⁷⁾ Zderad L. — ⁸⁾ yn der Mulda L.

¹⁾ vnd die Wenden L. — ²⁾ vnd were darvmb mit ernen nye awskomen L. — ³⁾ Brunne L. — ⁴⁾ Wenczelaw, Alberecht. — ⁵⁾ Glogaw L.

nyssen wollen. Folge mir, mein pruder, vnd pis mit mir in fride. Vnd wenne vns vnser volk also gegen einander tar vormengen vnd vorwerren, so lasse wir sie czu samne reyten, vnd schicken dieselben vorne an die spiczen.“ Bratislaw horte die rede gerne, vnd sprach: „Wer durch rede willen seines nechsten feint will sein, der ist nicht clug. Nun vns die Wrssowiczzer gegen einander haben turren vormengen vnd vorwerren, so lasse wir sie des genyssen.“ Die fursten ritten heimlich von einander, yderman czu seinem volke. Des morgens schickten sie das volk czu streyte vnd machten einen grossen streyt. Vnd doch traten die Merhern vor den Pehem czurucke. Die Wrssowiczzer, die die fursten gen einander vormenget hatten, der warden von den Merhern vil czu tode geslagen, wenne sie an die spicze geschickt worden. Vnd nach dem streite ritten die fursten von einander.

Capitulum XXXIX.

Das xxxix capittel saget, wie aber die Werschowiczzer eynen rat hatten, wie sie den konig mochten toten (L).

54. Da die Wrssowiczzer das vornumen, die der fursten rechte echter vnd plutvorgisser waren, einer hies Bozyge¹⁾ vnd der ander Mutynye, die ritten czusamen vnd besprachen sich, wie sie das furstenliche geslechte mochten vortilgen vnd toten. Des hatte der kunig einen Dewczen jeger, der hies Lorck; der hatte vil guter von dem fursten, vnd darvmb getrawte ym der furst czumal wol. Dem gelobten sie vil goldes vnd gabe, also das er yn gelobte, das er darczu gedencen wolde, wie er mochte den fursten toten. Das was dem fursten von seinen getrewen gesaget, das yn Lorck wolde toten. Der furst fraget den Lorck darvmb. Der lewgente vnd sprach: „Der Pukata, der Pehem, wolde das tun.“ Vnd do wolde der konig des nicht glauben auff den Dewczen, vnd sprach: „Pukata, ist das erwerlich²⁾, das du mit deinem geslechte wild abthun die kunglyche gepurt vnd geslechte? Wil tu wenen, das das mochte vorschwigen pleiben, wenne mich einer dermorden wil?“ Vnd hies allen jegeren von ym an die iaget, sunder Lorck den hies er alleine pey ym bleyben. Vnd dieselben czeit was der furste in der brunst, vnd wolde iczunt siczen czu dem abentessen. Des kam gelauffen ein grosser hirs, vnd stunt uber dem geczelt. Do sprach der furste mit dem ersten auff das ros, vnd wolde noch dem hirsessen. Dieselben czeit legte Lorck ein stral auff, vnd schos den fursten durch sein hercze. Do starb der furste zehant. Vnd do lieffen sie

alle czu dem pferde czu, vnd sahen nicht, wie ader [were vnd] wen yn der Dewcze derschossen hatte.

Capitulum XL.

Das xl capittel saget, wie Borziwey furste wart, vnd Swatpluck, furste zcu Merhern, syn bruder, yn vortreib (L).

55. Darnach wart Borziwoy furste, vnd sein pruder Swatopluck furste czu Merhern. Der gunde³⁾ ym nicht des landes czu Pehem, wenne er es selber gerne gehabt hette. Vnd darvmb sante er seine getrewen vberal in das lant czu Pehem, vnd nemlichen einen listigen, der hies Budywoye. Der sprach czu den pehemischen herren: „Ich wil dem Swatopluck nicht mer dinen, doch so wil ich die warheyte sagen. Einen milderen vnd getrewern fursten habe ich nye derfaren, an alleine, das er seinen lantessen alezu gutig ist, vnd yn vil vorsihet. Vnd darvmb wil ich nicht sein man sein.“ Do das die Wrssowiczzer horten, do sprachen sie in irem rathe: „Swatopluck der fuget vns wol, vnd dem wolle wir das lant eingeben, wenne wir werden sein nicht achten, vnd werden mit ym spylen noch vnsern willen, vnd werden von ym gelt vnd guter nemen.“ Do begunden yn die Merherischen auch grosse gabe czu geloben, also lange pis das sie sie vberredten, also das sie den fursten vortriben vnd Swatopluck czu fursten auffnomen. Vnd do das vor den keyser kom, do fragte der keyser die hern, warvmb sie das torsten thun, vnd mit welcher macht sie den Borziwoy hetten vortriben vnd einen andern auffnomen? Do antworten die hern: „Wir wissen niches nicht von seym derwelen, wene etliche aus der gemeine hatten yn derwelt. Vnd das ist vnser aller wille, noch der gemeine wille nicht gewest, vnd darvmb haben wir yn vorworffen.“ Do das der keyser vornam, do bestetigte er den Swatopluck czu einem pehemischen fursten. Ach, wie grosse vnrecht, das ir den guten Borziwoy vorwerfft vnd den grymygen Swatopluck auffnempt! Es wer vil pesser, ir het seiner gabe nicht genomen! Vnd ir Wrssowiczzer, ir wert ein pösz lon nemen an der czeit, wen die barte uber ewerm halse wirt sten! Do begunde der Swatopluck die grossen hern czu dem ersten herczunemen, als der storch die grossern frosche, vnd achte ired rates nicht. Vnd do er die grossern hern also vorslickte vnd vortilgte, do sprachen die kleinern hern: „Ir habt euch einen kunig derwelt durch ewers frumens vnd nuczes willen vnd auff vnsern schaden; nun müst ir czum ersten durch ewer posheyte willen vortriben⁴⁾ vnd czu nichte werden.

Hette wir vnsern fursten behalden, so bedorffte wir des nicht.“ Do antworten yn die grossern: „Wir sagen euch pöse neue mere. Der kunig hat czu haws gepeten seinen anhern. Wir werden [vnd ir darczu L] alles posses vnd vngemach von ym haben, wenne wir sein seine pöse dyner.“ [Also strafte sie der konig L]. Vnd do geschach den Wrssowiczern nach sulcher straffung alles leyt vnd vngemach. Vnd do starb Cozma der pischoff, vnd Siluester kom an auff seinen stul.

Capitulum XLI.

Das xli capittel saget, wie keyser Heynrich uff die Vngern czog, vnd wie Swatopluck mit ym czog (L).

56. Keyser heinrich wolde auff die Vngern czihen, vnd sante nach dem pehemischen fursten. Vnd do der furste aus dem lande czog, do befal er das lant dem Mutynye vnd dem Bozyge¹⁾, den Wrssowiczern. Vnd do sie sich des landes vnterwunden, do santen sie noch dem fursten Borziwoy gen Polan, vnd wolden domit die andern hern drucken, vnd machten domit einen gewerren²⁾, das sie peyder fursten mochten genyssen. Des tate Swatopluck in Vngern grossen schaden, das der kunig von Vngern vor andern fursten auff yn clagte. Borziwoy tate grossen schaden in dem lande czu Pehem, vnd do kam Swatopluck wider heym. Vnd eyner, hies Waczek, der beschuldigte die Wrssowiczzer vmb sulchen schaden. Des hatte der Swatopluck gar ein veste slos vnd stat czu Pehem, das was genant Wratislaw, nicht verre von der Mute. Do czog er mit seinen getrewen auff, vnd lies der Wrssowiczzer nicht in seinen rat, vnd globten alle dem fursten, das sie ir geslechte gar wolden vortilgen vnd abthun, vnd jung vnd alt czu tode slahen. Czuhant ging der furste aus dem rate vnd trat in ein stuben. Do vant er den Mutynye darynne, vnd sprach czu ym: „Warvmb tars tu in meinen hoff gen, wene du pist ein vorterber vnd ein morder der fursten, vnd ein furer der feinde in das lant?“ Vnd hies yn czuhant vor ym czu tode slahen, vnd alle sein volk. Vnd do sante der furste den Waczek auff die andern vorterber des landes, auff den Bozyge³⁾. Der sas auf einem vesten slosse Lubycze⁴⁾. Do komen die von der hutten geriten, vnd sagten dem herren, das vil volkes köm geritten. Do sprach der here: „Ich weyss das wol, wenn es sein vnser freunde, die kömen aus der herffart, vnd wollen mit vns essen.“ Vnd hies die prucke nyderlassen vnd die geste

einlassen. Vnd also palde, als der Waczek von dem pferde schreit, do vortrat er die stuben vnd czuhyben den Bozyge vnd alle sein gesinde czu stücken. Sunder sein sou entliff in den pusche, vnd der hatte einen roten rock an, vnd der vorryt yn, das sein Waczek gewar wart vnd czu tode slug. Noch hette Bozyge czwen son czu Prage in der schule. Die nam der henger vnter seine arme vnd hatte eine parte in seiner hant. Do begunden die jungen yemerlichen czu ruffen czu irer muter: „Hilff libe muter, hilff!“ Das halff yn alles nicht, sunder der henger slug yn peyden die haubt ab. Also vortilgte Swatopluck der Wrssowiczzer geslechte ganz vnd gar nach Christi gepurt tawsent vnd hundert vnd in dem achten iar. Dasselbe iar starb Siluester der pischoff, vnd Daniel kom an sein stat.

Capitulum XLII.

Das xlii capittel saget, wie der vngerische konig gegen Merhern czog, vnd wie der Swatopluck eyn ouge vorlosz (L).

57. Dasselber jar czog der vngerisch kunig gen Merhern, vnd Swatopluck czog gen ym. Vnd do er in dem walde iagte, do vorlos er ein awge, vnd do müste er gen Crudym⁵⁾ widerkeren. Vnd do er geheylt wart, do czog er wyder auff den vngerischen kunig vnd slug yn vmbe, vnd gewan yn vil landes an. Dieselbe czeit czog der keyser auff die Polan, vnd der furste Swatopluck czog mit ym. Die Polen achten des keyzers nicht, sunder sie forchten sich sere vor dem Swatopluck, wenne er alles gewan mit sturme, do er zu ging. Die Polen nomen einen rath, wie sie mochten den Swatopluck toten. Do was der Wrssowiczzer noch einer pliben, der hies Jan Tysta⁶⁾. Der sprach czu den Polen: „Ich wil yn abhendig machen vnd toten.“ Vnd ging heimlichen in der Pehem her. Vnd do der furste czu dem keyser reyte, do schos er einen pfeil in yn vnd totte yn. Die Pehem lieffen yn an. Doch entrante er yn allen. Do machte der keyser den Otten, den merherischen fursten, czu kunge czu Pehem. Vnd do machten die pehemischen hern wider des keyzers willen den Wladisslaw, seinen pruder, czu fursten, nicht darvmb, das er pesser den der Ott were, sunder darvmb, das yn der keyser yn gegeben hatte, vnd sprachen: „Wie wol er ist vnser sprache vnd furstenliches geslechtes, doch so mochte er vns hernach einen geben seines geslechtes. Vnd also verlore wir vnser küre, vnd vnser czunge wurde domit vnterdrückt von einem auslendischen fursten.

¹⁾ Bozyge L. — ²⁾ erberlich L. — ³⁾ Gunden ym E. Der gunde im L. — ⁴⁾ vorterber L.

¹⁾ Beziege L. — ²⁾ eine hadrunge vnd gewerre L. — ³⁾ Borziwoy E. genant Boziege L. — ⁴⁾ zcu Libucz L. — ⁵⁾ Krudym L. — ⁶⁾ Ian Tyska L.

Vnd darvmb secze wir vns czuhant dowider, das vns vnser kinder nicht hernach lestern werden vnd sprechen: „Vnser veter sein in fride gesessen, vnd haben vns in vnfride gelassen.“ Vnd darvmb wolden sie den Otten nicht, vnd namen seinen pruder Wladislaw czu einem fursten. Vnd wolden liber ir halse vnd guter vorlisen, dene ire kure.

Capitulum XLIII.

Das xliij capittel saget, wie Wladislaw czu dem keiser czog vnd irwarb gnade von ym (L).

58. Do czog Wladislaw czu dem keyser vnd gewan mit silber vnd mit golde gnade vnd hulde von ym. Do santen etliche hern noch dem Borzywoy, vnd gaben ym Prag vnd Wissehrad¹⁾ ein. Vnd dovon wüste Wladislaw nicht, vnd wolde gen Prag reyten. Vnd do er kom an das fiz, das do heist Brusnycze, do wart er ynne, das der Wenden furste Wratisslaw mit grosser macht dem Borzywoy czu hulffe czog. Vnd do wart ym geraten, er scholde mit seinem volke czyhen gen Prag, vnd do des wendischen fursten derpeyten. Do wolden yn die Prager nicht einlassen, also das er sich mit den seinen vmbwante, vnd der was nicht vil, vnd slug die Wenden derynder, also das die Pehem den streyt behilden. Vnd wer in dem streyt gar ein wenig gewunt wart, der pleib nicht pey dem leben. *Vnd an der stat, do derselbe streyt geschach, slug hernach der furste Borzywoy den Wladislaw vmb vnd gewan domit das lant. Wenne drey streyte an derselben stat geschehen waren, die der furste mit wenig volke gewan, vnd heyst noch hewtestags walstat dewcz. pehemisch Bogisze*.

59. Des pat Wladislaw den keyser, das er wolde kumen gen Pehem. Des kom der keyser gen Pehem vnd sass czu Prag das gerichte. Do elagte Wladislaw über gewalt vnd vnrecht, die ym seyn pruder Borzywoy gethan hatte. Do sprach Borzywoy: „Ich czihe mich des an die gemeine, die mich gekorn hatte, vnd hoffe das ich der genysen wil, wenne mich die lantsessen auch gekorn haben, vnd meinen pruder vortriben haben. Vnd darvmb muste ich mich gewalt vnd vnrecht weren, vnd muste mich seczen wider meinen feint.“ Do sprach der keyser: „Ir hern, czeyget mir ewer briff vmb das, wenne ir einen fursten derwelt vnd kyset, das ir yn denn vorwerfft vnd vortreibt. Ich weys wol, das es ewer recht ist, einen fursten czu kysen. Vnd wenn ir den gekoren habt, so scholt ir yn behalden, vnd über

yn kein kysen noch derwelen.“ Vnd do sie lang hin vnd her geteidigten, do teilten sie das lant dem Wladislaw czu. Do ving der keyser den windischen²⁾ fursten, vnd auch den Borzywoy. Vnd hies viel herren die hawbt ablahen, vnd etlichen die augen ausprechen, vnd hies vil ander Pehem köpffen. Nun schult ir vornemen, warvmb der keyser das tate! Nicht von gerechtigkeit wegen, sunder das er die Pehem domit mochte krencken vnd nyderlegen. Vnd do das der furste vornam, do sprach er weynende: „Nun sehe ich wol, das alle deweze fursten vns Pehem vngenedig vnd vngunstig sein, wenne es ist nicht gut, das wir die vnsern also yemerlichen lassen toten. Denn, der hewt mein feint ist, morgen wirt er leicht mein freunt. Vnde also werde wir machtloz vnd gekrencket an vnserm volke.“ Vnd wolde den pruder von dem keyser auspitzen. Sunder der keyser wolde yn nicht loz geben. Wenne er wol wüste, das die von Melan der Pehem feinde waren, vnd darvmb gab er yn den von Melan in die gefencknüsse. Do namen die Walhen³⁾ den Borzywoy, vnd hilden yn syben ganzte iar in gefencknüsse, vnd taten ym grossen clam mit hunger. Vnd do vnterwant sich Wladislaw mechtiglichen des landes. Vnd den er vormals hatte gehabt vor den aller getrewesten, dem er das lant befolten hatte, als er czu dem keyser gerytten was, dem hies er den part in ein klocz slahen vnd einen grossen hunt an den halz pinden, vnd hies den hunt mit spiczigen stacheln stechen. Vnd lies yn also drey stunt vmb den ringk furen, vnd lies den putel ruffen: „Also geschicht einem yderman, der seynen eygen erbhern verret vnd ym vngetrew ist.“

Capitulum XLIV.

Das xliiv capittel saget, wie der keiser hysz dem Vorziwoye das howpt abeslan. vnd yn der nacht furte in Sente Appollonaris awsz dem gefencknüsse (L).

Der keyser hies dem Borzywoy das haubt ablahen. Vnd do gaben sie ym des obendes genug czu essen vnd czu trincken, vnd sprachen: „Isse heint genugk, morgen wirs tu weder essen noch trincken.“ Des derschrack der Borzywoy czumal sere, vnd pat Got mit fleysse, das er yn eyns schemlichen todes nicht lies sterben. Des kom yn der nacht Sente Appollinaris czu ym vnd sprach: „Wols tu gerne gen Pehem?“ Do tat er Sente Appollinari grosse glubde, das er yn wolde ledig vnd loz ma-

chen. Do sprach Sente Appollinaris czu ym: „Ich sage dir gute mere. Du wirst des gefencknusses ledig vnd loz durch mich, vnd wirst darnach ein furste czu Pehem. Vnd darvmb, wo du morgen wirst sein, so mercke die stat gar ewen, vnd pawe mir vnd in meinen eren ein kyrchen an derselben stat.“ Vnd do nun Borzywoy ledig vnd los was, do pawet er Sente Apollinari ein kyrchen vnd tat seiner glubde genug. Do aber Wladislaw erfur, das seyn pruder ledig vnd loz was, vnd kumen was, do empfang er yn als seinen liben pruder mit grossen eren vnd warden.

60. Czu derselben geczeyt was ein mechtiger herre in dem lande, der hies Waczek. Vnd der begunde czu neyden, das die pruder also wol mit einander waren vnd sich lip hatten. Vnd sprach czu dem fursten, er scholde seinen pruder nicht alezu vil glauben. Vnd des glawbte der furste dem Waczek, vnd ving den Otten, den fursten von Merhern, vnd Sowiesslaw, seinen pruder. Do forchte sich Borziwoy vnd flohe gen Polan, vnd sampte vil Polacken vnd vil heyden, vnd czog mit yn in das land, vnd begunde das czu vortreiben, vnd gewan das. Vntter des was Wladislaw mit seinen hern frolich, wenne er die czu ym geladen hatte. Do kom ym die mere, das die Polan in dem lande weren vnd grossen schaden teten. Do czog der furste gen yn. Vnd er kom an die Elbe, do sach er die Polan auff der andern seyten. Vnd scholden czuhant des andern tages mit einander streyten. In derselben nacht entgesten sich die Pehem in ein cristenlichen fride, vnd die Polan czuprachen ire trewe an yn, vnd slugen in der nacht auff ire geczelt. Vnd ee die Pehem czu iren wapen kumen, do wart ir gar vil czu tode gelagen, vnd pey dem meysten der pesten. Vnd doch was vnter den Pehem einer, der hies Dytreich Buskowitz¹⁾, gar ein werhaftiger jungelink vnd tugentlich. *Vnd der hatte vormals ein wild swein also lebende pey den oren gehalten, vnd darvmb furte er eines wildes sweines kop an seinem schilde. Der tate do gar menlichen vnd erberlichen,* wenne er gar vil heyden erslug, also das er den streyt behilt. Vnd der pruder entging kawm dem fursten. Habe danck, Dyttrich, ein helt lobelich, das du dich hast also an deinen trewen vnd eren bewart, das man noch dein lob preysset vnd eret. Gut nynt czu vnd abe, ein guter nam pleybt ymmer vnd ewiglichen! Vnd darvmb rath ich einen ydermanne, das er ym lob vnd ere vnd einen guten namen erwerbe. Darnach lies der furste seinen czoren gen seinem

pruder, vnd heczte seinen pruder Sowiesslaw auff den Waczeken, wenne er derkante sein argelist vnd seinen pösen valschen rath.

Capitulum XLV.

Das xlv capittel saget, wie der keiser gegen Rome wolde czihen vnd sante nach dem behmischen fursten, das her mit ym solde czihen (L).

61. Es geschach, das der keyser wolde gen Rome czyhen, vnd wolde seine leczte weyhung von dem pabste empfangen. Do sante er noch dem fursten von Pehem. Do sante der furste czu dem keyser seines pruders son, vnd der hies Bratyslaw²⁾. Vnd der hatte mit ym dreyhundert ausgelesner mit glaffen.³⁾ Des hatte der Borziwoy sich ym befolten, vnd pat racheunge vber die von Melan, ader das sie ym ein genuge teten vmb sein vngenediges gefencknüsse. Vnd do Wratisslaw czu Rome was, do ging er gerne czu den kyrchen. Vnd do erfur er, das der pabst von Melan was der gepurt vnd hatte der von Melan gar vil pey ym. Vnd begunde czu bedencken, wie er czu krige mit yn mochte kumen. Do begunde der pabste vnd der keyser mit einander czu czornen, also das der pabst den keyser nicht crön wolde. Des frewet sich der Bratyslaw⁴⁾ czu mal sere, vnd begunde des pabstes gesinde czu slahen, also das der pabst floh in Sente Peters münster. Vnd Bratislaw lieff ym mit den seinen noch, vnd hies die kyrchen auffslahen, vnd alle Walhen darynne czu tode slahen. † Do slug der here Kowansky die kyrche auff vnd hub mit dem ersten die Walhen czu slahen. † Des slugen sie czumal vil Walhen czu tode in Sente Peters kyrchen, also das das plut ran von den toden als eyn flies. Vnd fingen doselbst den pabst, vnd namen gross heyligtum vnd ander cleinat doraus. Vnd wolden noch vil grosser dingk vnd mort thun, sunder es regente auff sie plut von Gotes vorhengnüsse, also das sie sere erschracken vnd musten dovon lassen. Vnd do muste der pabst den keyser cronen vnd weyhen, vnd muste die Pehem aus dem panne lassen.

Capitulum XLVI.

Das xlvj capittel saget, wie sich der konig von Vngern vnd der furste Wladislaw von Behem sich mit eynander voreynen wolden (L).

62. Der kung von Vngern, genant Steffan, vnd der furste Wladislaw von Pehem, die ritten czu

¹⁾ Ditterich Brischowicz L. — *Vnd der hatte etwene eyn wilsweyn bey den oren also lebendig gehalten, vnd darvmb furte her eynes wilden sweines koph an syme schilde. Der tate gar erberlichen.* L. *Vnd der hatte vormals ein wild swein also lebende pey den oren gehalten. Der tate do gar menlichen vnd erberlichen, vnd darvmb furte er eines wildes sweines kop an seinem schilde.* E. — ²⁾ Wratisslaw L. — ³⁾ mit glefin L. — ⁴⁾ Wratisslaw L. — †† in codice L desideratur.

¹⁾ Wissegard L. — *Vnd dieselbe stat, da der streit geschach, ist noch hutistages genant Bogisze an behmisch, das ist czu deweze walstat, wenne drey streyt an derselben stat geschehen waren, die der furste mit wenigk volke gewan. An derselben stat slug hernach Borziwoye den Wladislaw vme vnd gewann damit das lant.* L. — ²⁾ wendischen L. — ³⁾ Walen L.

samne vnd wolden mit einander reden, das sie fride gen einander [haben] möchten. Vnd do sie ein gesprech selber mit einander hatten, do begunden die Vngern auff die Pehem czu slahen, vnd hatten iczunt vil Pehem derslagen. Vnd dovon wüsten die fursten peyder seyt nichtes nicht. Do begunden die Pehem yczund czu fliehen, vnd die Vngern iagten yn mechtiglichen nach. Do was eyner, der¹⁾ hies Gyrzick, des Stanyen son²⁾, vnd der getat gar redlichen, wenne er die Vngern auffhielt, vnd beweyste do seine manheyt vnd slug, das er in dem plute pis an die euckel stunt, wen er sich allein vmbwante. Vnd slug ir vil czu tode, vnd pleib auch selber tot. Des wüste der merherisch fürste dovon nicht, wenn er besunder stunt mit seinen Merhern. Do wart er gewar, wie die Vngern auff die Pehem slugen. Do schrey er sein Merher an, vnd slug an peyden seyten auff die Vngern, vnd lies der keinen leben. Do das der künig vnd der furste ynne wurden, do rytten sie von einander an ende. Do aber der furste den Gyrzick tot vant, da begunde er yn sere czu clagen, vnd gab seinem geslechte, das sie swarze streiffen in irem schilde furen, wenne der Gyrzick die Vngern von einander hatte geslagen mechtiglichen. Des hatte der furste Wladisslaw nicht kinder, vnd getrewte seinem pruder Borzywoy wol, vnd trat ym vor den lantsessen das lant abe.

63. Vnd do Borziwoy³⁾ czu fursten wart aufgenommen, do hielt er seiner glubde nicht den lantsessen, vnd nam die Dewezen in seinen rath. Vnd darvmb begunde Wladisslaw sere auf yn czu czornen, vnd furte yn besunder in seyne kemnaten, vnd sprach czu ym: „Ich hab heimlichen mit dir czu reden.“ Vnd sprach: „Liber pruder! Warvmb has tu die Dewezen an deinem hoff? Gedencks tu nicht daran, was vns die Dewezen gethan haben, vnd wie sie vnser geslechte vorratten haben? Has tu ye gesehen in andern landen, das die fursten auslendische haben in irem rate, wene wer vorfluchtig ist vnd in seinem lande nicht entaüg, der kumt in vnser lant? Wie schol dir der wol raten, der stetiglichen gedenckt, wie er dir geschaden mochte, wen der auslendisch sucht stetiglichen seinen nucz vnd frumen? Vnd wirt dir übel gen, wer wirt ym weren, das er nicht von dir fleucht aus dem lande?“ Do antwort ym der Borzywoy: „Ich weys wol, das du furste wast, das du alleweg hast in deinem rathe, die wider mich waren. Vnd nun ich hersche, so wil ich in den rath nemen, wen ich wil vnd der mir getrew ist.“ Vnd do er das gesprach, do ging er mit czorn aus der kemnate. Darnach ging aber Wladisslaw vor yn vnd sprach: „Do du nicht wolst dein czungen vnd sprache lip haben, so wil ich mich meines furstentumes wider vnterwinden.“ Das hörten

die Dewezen vnd torsten doch ein wort nicht sprechen. Vnd nam yn peyder hant vnd furt yn aus dem sale, vnd vnterwant sich seines furstentumsz wider. Darnach über drey iar trat er ym aber des furstentums abe. Do wolde er wenen, er wer nun des furstentums geweldig, vnd sante sein briff gen Tawst⁴⁾, das die Dewezen scholden auff das gepirge kumen vnd in das lant vallen. Do Wladisslaw das vornam, do sprach er czu den lantsessen: „O, O, O, nun mein pruder so poszlichen tut, vnd wil die Dewezen einlassen, so mus er selber ausgetriben werden mit den Dewezen.“ Des besprach sich Wladisslaw mit den lantsessen, vnd saczten den Borziwoy abe, vnd hyes yn in deweze lant reiten. Vnd sprach: „Pruder, du kanst an die Dewezen nicht pleyben. Czeühe, pruder, mit yn an den Reyn, vnd wirt do mit yn czu keyser.“

Capitulum XLVII.

Das xlvij capittel saget, wie der furste Sobieslaw die Peyern vmeslug (L).

64. Darnach starb der furste Wladisslaw, vnd sein pruder Sowiesslaw kom an sein stat. Vnd slug die Peyern vmbe, vnd treib vil Dewezen aus dem lande, wene sie ander Dewezen hatten in das land geladen, vnd schickten yn speyse auf das gebirge. Des wolde der keyser die Dewezen rechnen, vnd czog mit macht in das lant gen Pehem. Vnd do der keyser czog in das lant, do czog gen ym Sowiesslaw mit seinen Pehem, vnd die waren ym czumale getrew. Vnd do sie mit einander stritten, do sach man von des fursten slege funcken fligen, also das die Dewezen wolden wenen, es were nicht ein mensch, sunder ein tewffel, wen auch ein grosser rauch aus seinem halse ging vor czorne. Do slugen die Pehem die Dewezen vmbe, vnd vingen den keyser in der flucht, vnd darczu vil pischoff vnd epte vnd ander werltliche fursten. Vnd taten yn dennoch nicht czu dem leben, wenne sie sich des bannes forchten, vnd liesen sie [als sie sy gefangen hatten L] czuhant ledig. Doch wolden sie yn hew geben czu essen, wen sie alles vorzert, vorprant vnd vorterbten hatten, was in dem lande was. Vnd doch sprach der furste: „Tut sein nicht. Es ist nicht wunder, das ein furste schaden tut nach seinem adel vnd gepurt. Ein lant mag eines schaden überwinden, sunder ein muter mag eines fursten czu dem andern mal nicht geperen.“ Des folgten ym die hern seines rates. Do muste der keyser den lantsessen globen, das er yn ire ere wolde wider geben, vnd die Pehem würdigen. Vnd gab yn ire küre wider, das sie einen künig mochten kysen, wene sie ire küre verloren hatten,

Capitulum XLVIII.

Das xlvij capittel saget, wie nach Sente Procops tode eyn dewezer Apt was yn syme closter, vnd wie den Sente Procop slug (L).

66. Nach Christi gepurt tawsent hundert vnd liiii iar, pey des fursten Vleichts geczeytten des kreyses czu Gurym, starb Sente Procop, dovon dem lande grosse ere vnd lob kam, wen er grosse wunderwergk tat. Wen es geschach, das noch seinem tode ein dewezer apt gesaczt wart, vnd der lebte czu mal vnordenlichen, also das Sente Prokop czu ym kam vnd slug yn mit dem stabe, vnd czug vnd slepte yn pey den harn. Dieselbe czezt starb der furst Sobieslaw. Darnach wart czu fursten sein son Wladisslaw. Der volgete nicht seinem vater nach, sunder er was ein freunt der dewezen czungen, vnd machte sich gar freuntholt dem keyser. Vnd darvmb sante noch ym keyser Fridrich, das er kumen scholde gen Regenspurgk, vnd machte yn do czu pehemischen³⁾ kung. Vnd do er gecronet wart, do reyte er vnter seyner cronen gen Prag als ein künig, vnd furte vil Dewezen mit ym. Vnd begunde czu lachen vnd sprach czu den Pehem: „Glaubt ir nun, das ich mochte an euch ere derwerben?“ Das derhorte sein son, der begunde sich czu rauffen, vnd clagte das den lantsessen, vnd sprach: „Ich wil kein trew czu meinem vater haben, wenne ich sehe, das er vngetrew ist seiner czungen vnd sprachen.“ Do das die lantsessen hörten vnd sich besprachen, do sprachen sie czu des kuniges son: „Sende wir einen czu dem konige vnd lassen yn fragen: Wer hat dich darczu genotegt, das du dein gewalt vnd ere also gewunen hast? Hab wir doch die crone mit vnsern leibe gewunen, do wir mit deinem vater den keyser vmbslugen? Wie has tu getorst an vns die crone von dem keyser enpfahen in dewezen landen, die du an des keyzers willen hest mocht haben hie czu Pehem? Nun du wilt ein künig mit den Dewezen sein, warvmb tars tu dich denn nennen einen pehemischen künig?“ Vnd wolden yn do czuhant czu tode slahen, sunder er vorbarg sich vnd muste vorholen aus dem lande czihen.

Capitulum XLIX.

Das xlix capittel saget, wie Sobieslaws, syn son, czu fursten wart, vnd der liesz allen Dewezen die nasen abesnyden (L).

67. Sobieslaws son wart czu fursten. Wo der eyns Dewezen gewar wart, den slug er czu tot vnd

do vormalis der keyser czu yn sprach: „Ich bekenne, das ir einen künig muget kysen, vnd wene ir yn gekysset, so muget ir yn nicht vorwerffen. Vnd die crone scholt ir vom mir kauffen.“ Vnd globte yn, das er ir schade nicht wolde sein. Der streit geschach nach Christi gepurt tawsent vnd hundert vnd xxxiv iar. Dasselbe jar starb pischoff Siluester, vnd Herman wart auff seinen stul gesaczt. Der was mit den hern Myrsslaw¹⁾ wider den fursten, vnd wolden senden noch dem fursten Borziwoy, vnd namen des einen rath, wie sie das mochten volbrengen. Des schickte Myrsslaw seiner knechte einen, das er den fursten scholde derslahen. Sunder einer was mit yn in dem rathe, der wolde es nicht gestaten, vnd sagte das alles dem fursten. Do wolde der furste des Myrsslawen knecht vahn. Des flohe der knecht. Sunder do sie yn derritten, do punden sie einen watschack czu ym, vnd czugen ym diebereyge, vnd wolden nicht offenwaren seine poszheyt, warvmb er gefangen were.²⁾ Myrsslaw wuste sulcher list nicht, vnd reyte mit seinem pruder gen Prag, vnd pat den fursten, das er ym seinen knecht wolde loz geben. Do hies der furste den Myrsslaw mit den pruder vahn, vnd lies sie peyde koppfen. Vnd vortreib ein teil ire freunde aus dem lande. Vnd ein teil musten eines leben fus an irem schilde furen czu gedechtnusse, das sie den leben wolden morden vnd töten. Vnd der pischoff müste czu dem pischoff gen Meynez, vnd sich des entschuldigen vor dem pischoff von Meynez. Darnach schir starb der pischoff Herman, wenne eyn styme kam czu ym vnd sprach: „Du hast die Juden heysen tawffen vnd aber czu Juden lassen werden, vnd damit has tu die Cristen in deinem pistum geergert vnd geschant. Kum vor den rechten richter vnd gib rechunge vmb deine pruder.“ Do starb der pischoff mit grossen smerczzen vnd leyde, vnd an sein stat kam Menhart.

65. Dieselben czezt kumen die Polen in das land. Vnd die Pehem beegenten yn mit streyte, vnd slugen der Polen vil czu tode vnd gewunen yn vil landes an. Dasselbe iar wart funden das haubt Sente Albrechez, vnd das was noch plutig. In demselben iar hies der furste vornewen vnd pessern dye mawre vmb das slos czu Prag. Dieselben czezt slugen die Juden ein Cristenkint czu tot. Des hies der furste alle Juden vortilgen vnd toten vnd ir gut nemen. Vnd do man die Juden slug vnd ir gut nam, do vant man in irr schule ein slange, die was auszer massen gros, das nye kein mensche in dissem lande ein grosser slange hatte gesehen. Ab die Juden dovon gewüst hatten ader nicht, das wolden sie nymant sagen.

¹⁾ das E. der L. — ²⁾ Girzick des Stanyen son L. — ³⁾ Borziwoye L. — ⁴⁾ Tust L.

¹⁾ Miroslaw L. — ²⁾ Sunder da sie yn derritten, da bunden sie eynen watsack czu ym, vnd czihen im dieberey, vnd wolden in nicht offnbarn die warheit, warvmb er gefangen were L. — ³⁾ Romischen E. behmischen L.

sprach: „Dewczer, warvmb pis tu aus deinem lande geflohen?“ Do das die Pehem sahen, das der furste also die Dewczen slug, do schriren sie die Dewczen an als die wolff, vnd snyten yn allen die nasen vnd die oren abe, wenn wer dem fursten hundert nasen pracht, die den Dewczen abgesnyten waren, dem gab er hundert marck silbers. Do¹⁾ komen die mere in alle lant, wie der Sobiesslaw die Dewczen lesterte vnd czu tode sluge. Vnd das hatten ym die Pehem fur gut, das er die Dewczen also aus dem lande vortreib, vnd sprach: „Ein iczlicher weysser man, der preitet vnd meret seine sprache, wenn das lant ist eines iczlichen muter der, die darynne wonhaftig sein. Vnd wer seiner muter nicht gutes gan, der ist nicht erber.“ Das begunde der pehemisch kunig auff die Pehem czu clagen vor dem keyser. Do sprach der keyser: „Durch deines sons willen wil ich alle Pehem toten, vnd wil dich czu Pehem einen dewczen kunig machen.“ Do disse rede ein graff vornam, do wolde ers gerne den Pehem czu wissen thun. Sunder er hatte keinen poten, wenne sie sich alle forchten vor dem fursten Sobiesslaw. Der graff gelobte einem poten gros lon czu geben. Vnd do der pote czu dem Sobiesslaw kam, do stant er vnd horte messe. Vnd vnter des wolde der pote rischlichen sein potschafft werben. Sunder Sobiesslaw redte nicht vnder der messe. Vnd do der pote den fursten ansach, do derschrack er vnd starb alzuhant. Do wolde der keyser dem pehemischen fursten entsagen, vnd hatte keinen poten. Des hatte der keyser einen redlichen ritter, vnd der czog mit sulcher potschafft gen Pehem, vnd sprach: „Ich hab torst selber auff ezehen iagen, so wil ich auch disse potschafft wagen.“ Vnd do der ritter gen Prag kam, do ging er torstilichen fur den fursten. Ader do er den fursten ansichtig wart, do stant er vnd sweyg stille, vnd torste kein wort reden, wenne sie hatten dieselben czezt eyne Dewczen gefangen vnd snyten dem vor ym die nase vnd die oren abe. Vnd do der furste czu dem poten trat, do starb der pote czuhant vor forchten.

68. Des wolde der keyser die Dewczen rechen vnd czog mit macht gen Pehem mit Brafanten, Frisen, Reynern, Swoben, Hessen, Peyern, Doringen, Sachsen vnd mit Westfalen. Die czugen alle mechtighen auff die Pehem. Vnd etliche czugen auch mit weybern, kindern vnd mit allem gesinde, vnd wolden die Pehem gar czu tot slahen vnd vortreiben, vnd das lant besetzen. Vnd der keyser nun czog vnd kam an das gemercke. Do czog Sobiesslaw gen ym vnd sprach: „Vil pesser ist, das wir mit

eren sterben, den mit vneren leben, ader aus dem lande getriben werden.“ Des derfur der keyser die Pehem auff dem felde, vnd czog mit seinem her vor Prag. Vnd [do] sie komen in einen grunt, do derhartten ir die Pehem, pis das sie den pergk auffzogen gar enge wege in einander. *Vnd slugen auff sie, ein teile foren, vnd ein teyl hinden, vnd an peyden seyten, also das sie das ganzce here dernyder slugen, peyde den keysser vnd alle fursten, wenn yn der furste vormals hatte gesprochen, das sie keinen scholden lassen leben noch vahn, er wer reich oder arm. Vnd do trugen sie czu tot geslagner ritter wol drythalb tawsent an ander, die derslagen waren, czu eim gedechtnusze czu sammen, vnd namen yn von den henden wol also vil vingerlein. Vnd paweten an derselben stat ein kirche in Sent Johannes eren.* Vnd do das der Wladislaw, der pehemisch kunig, ynne wart, das der keyser also von den Pehem derslagen was, do derschrack er des sere, vnd starb von grossem leyde. Sobiesslaw pracht seinen toten vater gen Pehem vnd begrub yn auff Wissegrad.

69. Darnach ward gekorn ein ander keyser, vnd der sach des Sobiesslaw torstigkeyt an, vnd das er redlichen sein volk vnd sein czunge torste weren vnd beschutzen, vnd kom mit ym in freuntschafft, wenne ym alle seine ritterschafft derslagen was czu Pehem, vnd mocht kawm czwen hundert ritter gehaben. Vnd darvmb, das er so kranck an der ritterschafft was, vnd darvmb gefreunte er sich czu ym. Vnd torste ym offenwerlichen nicht schaden, sunder heimlichen gedachte er, wie er ym geschaden mochte. Sobiesslaw hatte czwen sone. Der ein hies Bolesslaw²⁾ vnd der jungste Prziemisel³⁾. Der namen kunden die Dewczen nicht genennen, vnd nauten den Bolesslaw Fridrich vnd den Prziemisel Conrat. Vnd do dachte der keyser, das er dem Sobiesslaw in sulcher masse schaden wolde, das seine sone nicht pehemisch lernen scholden. Vnd begund czu piten, das er ym die czwen sone czu hoff gebe. Des antworste der furste dem keyser, vnd wolde sich des ausreden, vnd sprach: „Keyser, ir mugt das selber wol wissen. Wurden sich meyne sone nach disser vnd nach jener gewonheyth halden, so wurden sie dieser noch jener siten vnd gewonheyth nicht kunen, vnd wurden domit ires landes siten nicht achten.“ Vnd wolde sich also von dem keyser mit hobescheit enprechen⁴⁾.

70. Doch muste er ym die sone czu hoff geben. Vnd do sie also czu hoff waren, domit vorgassen sie der pehemischen sprachen. Vnd do kom

Capitulum L.

Das 1. capittel saget, wie Stanymyr, der von dewczer furstenlicher art was, zu fursten was gekoren (L).

72. Dieselben czezt was aus furstenlicher art einer, der hies Stanymyr, vnd der begunde czu reden, vnd sprach: „Hette ich die macht vnd gewalt, ich wolde die Dewczen aus dem lande vortreiben.“ Do prachten die grossern die mynnern an, vnd machten Stanymyr czu fursten. Sunder er muste yn geloben, das er das thun wolde, also Sobiesslaw gethan hatte. Vnd der lies auch den Dewczen die nasen absneyden. Vnd do er das ein weyl getat, darnach karte er sich czu den Dewczen mit seiner gunst, vnd czu den Pehem mit vngunst. Vnd hies etlichen die hawbt ablahen, vnd gab ir erbe den Dewczen. Vnd sein hoff was ganzc dewcz, vnd heckte die Dewczen in dem lande. Vnd lies die Pehem nicht fur sich. Vnd hatte auff das slos czu Prag einen dewczen graffen gesaczt, vnd alle seine hoff vnd festen mit Dewczen besaczt. Vnd sprach czu den Pehem: „Iezund wil ich an ewern willen hie mit den Dewczen wonen.“ Do die Pehem das vornommen, heimlichen sie czu Burgeleins³⁾ czu samen komen, vnd waren do an einen rath, wie sie die Dewczen mochten vortreiben. Vnd santen noch dem fursten Fridrich, vnd gaben ym einen rath, das er Burgeleins scholde einnemen, vnd scholde dovon Stanymyr schaden tun in dem lande. Do nun Fridrich Burgeleins eingenumen hatte nach der herren rathe, do begunde er uber den Stanymyr vmb das sein czu clagen, vnd auff das furstentum czu nemen, vnd sprach: „Ich wil an das mein nicht sein. Ich wil dir angewynnen das mein, vnd darczu dein leben. Vnd doch, wols tu mir also vil silbers geben, so wolde ich dich furbas nicht manen.“ Das horte der Stanymyr gerne, vnd hies alle sein Dewczen czu sampne kumen, das sie pey ym weren auff dem tage, vnd ym getrewlichen ryten, wie er die Pehem vberlisten mochte, vnd do selber pey dem lande pleiben mochte. Vnd do seine Dewczen czu hawffe komen, vnd czu dem tage rytten, do sprach Stanymyr czu den Dewczen: „Ir scholt haben dise list, vnd daran scholt ir euch nicht vorsewmen. Wenne ich werde sprechen: ‚Vorwandelt euch! vorwandelt euch!‘ so czyhet ewer wapen an vnd seyt bereyt.“

Des derfuren die Pehem ire list, vnd darvmb taten sie rocke uber die wapen. Do begunde Fridrich uber Stanymyr czu clagen, das er sich hatte seines landes vnterwunden. Do begunde czuhant Stanymyr czu czornen vnd riff: „Vorwandelt euch! Vorwandelt euch!“ Vnd do sie sich wolden anthun, do begunden die Pehem auff sie slahen, vnd sprachen:

yn potschafft, das ir vater gar kranck were. Vnd czugen heim vnd funden iren vater noch lebende. Do sprach der vater czu yn: „Nymant hat getrewers, denne seinen vater vnd muter. Vnd darvmb wil ich euch lernen, domit ir mugt czu eren kumen. Ich beffelle euch das lant vnd ewer czunge, das ir die scholt lip haben, meren vnd preyten. Vnd der Dewczen scholt ir in das lant nicht lassen. Wenn kumpt die dewcze czungen in ewer lant, so werdet ir bebraubet aller eren, vnd werden vorratten das lant, vnd ewer crone wirt genommen in dewcze lant. Wenne die Dewczen demutigen sich czum ersten, ader wenne sie auffkumen vnd sich meren, alzuhant achten sie ires herren nicht, vnd suchen yn einen herren aus irem lande. Darvmb acht ir nicht, sunder vmb ewer czungen vnd ere gebt ewer leyb vnd gut. So wurdet ir gut vnd ere haben. Vnd wuste ich, das irs hernach mit den Dewczen wolt haben, ich wolde euch alzuhant in ein sack lassen stossen vnd in der Mulden¹⁾ lassen dertrencken.“ Darnach hies er die lantsessen fur sich, vnd sprach czu yn: „Ich dancke euch ewer trewen, die ir czu mir hab gehabt, vnd pit euch, habt sie auch czu meinen kindern, ab sie sich wurden halden czu euch. Vnd wurden sie die iren nicht lip haben, so scholt ir ir nicht achten, vnd scholt ewer trewe von yn ledig vnd loz sein, vnd mugt euch nemen einen fursten von dem pfluge, der euch getrew wirt sein.“

71. Do starb der erber furste, vnd sein son Fridrich kom an sein stat. Der begunde der seinen nicht czu achten, sunder er hatte lip die Dewczen. Vnd darvmb vortriben sie yn aus dem lande, vnd machten seinen pruder Conrad czu einem fursten. Vnd der wart dester pesser nicht, vnd tat gleicher weiss als sein pruder, vnd lies die Dewczen in das lant, vnd sprach: „Mich stinck[t] der Pehem an, als ein stinckendes az.“ Do das die Polen ynne wurden, das die fursten der irer nicht enachten, do czogen sie in das lant vnd taten grossen schaden darynne. Do czugen die lantsessen alle czu dem fursten, vnd slugen die Polen aus dem lande. Vnd do sie sie aus dem lande geslugen, do triben sie auch den fursten aus dem lande, vnd sprachen czu ym: „Dir stinckt der Pehem als ein fawles az. Mache dich rischlichen von hynnen.“ Vnd beleiten yn pis auff den walt, vnd do slugen sy yn czu tot. Vnd do starb auch pischoff Meinhart²⁾, vnd Daniel kom an sein stat.

¹⁾ Ich forchte, is sey glogen, vnd die mere qwamen yn alle lant L. — *Da slugen die Behmen uff sie, eyne teil vorne, etliche hinden, vnd etliche an beiden seyten czu, also das sie das ganzce here darnider slugen, alle fursten vnd den keyser darczu, also das bis an den dritten tag das blut als eyne flisz ran, vnd baweten an derselben stat eyne kirchen yn Sente Johannes ere.* — ²⁾ Baleschaw L. — ³⁾ Prziemissel L. — ⁴⁾ mit hubischkeit entbrechen L.

¹⁾ yn der Mulden L. — ²⁾ Meinhart L. — ³⁾ Burgelins L.

„Hie werde wir vns vorwandeln, vnd rote rock sneyden.“ Do slugen sie den Stanymyr czu tode vnd alle seine Dewczen. Vnd die auff den festen waren pliben, die torsten über nacht nicht derharren. Also kam Fridrich wider czu dem furstentum, vnd was den Pehem furpas getrew, vnd hatte die Dewczen nicht lip, sunder er lies yn die nasen absneyden, als sein vater tat, vnd hatte gut vnd ere.

Capitulum LI.

Das Ij capittel saget, wie die Werschowiczzer wider zcu gnaden qwamen (L).

73. Der merherisch furste wolde nicht vntertan sein seynem pruder, dem pehemischen fursten, also das er auff yn czyhen muste. Sunder der furste hatte nicht genugk volkes, vnd nam er die Wrssowiczzer czu gnaden. Vnd doch, das sie an ir tadel vnd schuld ye vnd ye gedechten, so hies er yn, das sie eine barte an dem schilde furen, damit ire vorfarn weren gekopfft, vnd hies yn ire guter wider geben. Do slug Fridrich die Merhern vmb, vnd das ganze furstenliche geslechte lies er vortilgen, vnd slug der Merhern gar vil czu tode. Nun merckt, wie gar pösz es ist, wenn freunde mit einander krigen, wene die Merhern kunden sichs nicht derholen, vnd der nyderlage nye überwinden, vnd musten furpas ir fursten emperen, vnd musten sich dem pehemischen fursten dergeben vnd vntertan sein. Der streyt geschach nach Christi gepurt tausent vnd hundert vnd liiii iar.

74. Dasselbe iar starb furste Fridrich, vnd sein son Otto trat an sein stat. Dasselbe iar gewunen die heyden Jerusalem, vnd was do Cristen waren, die slugen sie alle czu tode.¹⁾ Darnach starb der furste Otto. Der hat das lant wol gepessert mit czucht vnd mit eren. Darnach wart czu fursten sein son Wenczlaw²⁾. Vnd der was jungk vnd darvmb kunde er der furstenlichen siten nicht, vnd wuste sich nicht wofür czu hutten. Der begunde die Dewczen lip [czu] haben, vnd yn erbe vnd eygen czu geben. Vnd darvmb fingen die lantsessen den fursten, vnd liessen yn in dem gefengknusse sterben, vnd slugen vil Dewczer czu tode. Do machten sie czu fursten seinen pruder Prziemissel. Vnd den vortriben sie auch durch der Dewczen willen. Vnter des starb pischoff Daniel, vnd seinen stul besas der furste Bratislaw³⁾.

Capitulum LII.

Das Iij capittel saget, wie die hern dem bischoffe Wratisslaw das lant befulen, da sie den Prziemissel vortriben (L).

Demselben pischoff Bratislaw⁴⁾ befulen sie das lant, do sie den Prziemissel vortriben hatten, wenn Prziemissels son des landes nicht vorwesen kunde, vnd darvmb muste es der pischoff thun. Bratislaw, der pischoff, sluge menniglichen die Wenden⁵⁾ vmb, vnd gewan yn vil ffesten an. Do samte sich der furste Prziemissel mit vil Dewczen, vnd czog in das lant, vnd stunt auff der Walstat, pehemische genant Bogisze, menniglich, wenne er des keyseres genade vil nach gar mit ym hatte, an alleine der keyser was nicht mit ym. Do sampten sich die Pehem gen Prag, vnd czugen frolichen gen yn auff die walstat, wenn yn das gewarsaget was, das sie an derselben stat den streyt behalden vnd gesygen scholden. Dieselben czezt was grosse kelde vnd frost. Des hatten die Pehem czu Prage wierme genug. Sunder die Dewczen musten leyden grossen frost auff dem felde. Vnd do die Pehem mit den Dewczen czu samen komen, do slugen die Pehem redlichen auff die Dewczen, also das sie den Prziemissel czuhant czu tode slugen, vnd drey tausent vnd czwey hundert Dewczen, also das yn das plut von dem swerte in den pusen ran vnd gefros darvnt. Sunder do sie heim komen in die stuben, vnd sich engesten vnd auszogen, do flos das plut von yn. Warvmb hetten sie nun gegeben sulche ere, do sie in iren hewsern stunden vnd grosse scharten an iren swerten sahen, vnd plut von irem harnusch fliessen, vnd selber gesunt pliben waren, vnd ire weyber vnd kinder frewde an yn sahen! Es gepurt sich einem iczlichen frumen czu thun, das man vber hundert iar ym lob vnd ere muge nachgesagen. In dem selben streyte hatten das peste lob, die do furten sporn⁶⁾ an irem schilde. Vnd dovon were mir lange czu reden, wie das geslechte ist vorgangen.

Capitulum LIII.

Das Iij capittel saget, wie Sente Procop irhaben wart et cetera (L).

75. Nach Christi gepurt tausent czwey hundert vnd vier iar, do wart Sente Procop derhaben vnd czu andern heiligen czugeschriben. Do starb der pischoff vnd furste Bratislaw, vnd Wladisslaw trat auff seinen stul. Vnd Andres der wart czu pischoff erwelt. Vnd den wolden sie nicht eren nach seinen werden, noch der guter abetreten, noch gehorsam

sein darvmb das, er die Dewczen hatte gefodert vnd hatte yn futerunge vnd speyse gegeben. Do tat der pischoff das laut in den ban, vnd czog gen Rom, vnd starb darnach doselbst in grosser armut. Der furste Wladisslaw sante noch einem cardinal, vnd pracht den in das lant. Der enpant das lant von dem banne. Do wart czu pischoff gekorn Pilgrims, vnd den wirdigten sie mit grossen eren.

76. Dasselbe iar starb der furste Wladisslaw, vnd sein son Prziemissel wart furste. Der begunde vnweylichen czu reden, vnd sprach: „Gott vnd ir Pehem, ir mugt mich nicht aus dem lande treiben.“ Vnd darvmb vorhing Got vber yn, vnd sante ym gros herzenleyt an, wenne er hatte vier prudersone in dem lande, die hiesien die Dipolden. Do sie diese rede von dem fursten hatten gehört, do wolden sie yn czuhant czu tot slahen. Vnd doch beriten sie es mit den lantsessen, das sie yn aus dem lande trieben, wenne sie keinen fursten nicht wolden haben. Vnd do [die] Dipolden die lantsessen vnter sich gedruckt hatten, do teilten die vier pruder das furstentum vnter sich in vier teil, vnd sprachen, das sie furpas mer an fursten wolden sein. Dieselben czezt was der furste Prziemissel an des keyseres hoff. Vnd die weyl er czerunge hatte, die weil erten sie yn czu hoff. Aber do ym czerung geprach, do hatten sie yn fur ein andern gepawer. Vnd do twang yn sein armut darczu, das er czu Regenspurgk in dem rad lieff und stein auffzog einen ganzen tag vmb czwen pfennig. Es kom, das ym ein purger seines lones nicht wolde geben. Vnd do was mit ym seiner getrewen dyner einer, der hies Smil Sweidlick¹⁾. Der half dem fursten getrewlichen in dem rad lauffen. Vnd do sie an einem heyligen tage peyde auff der prucke lagen vnd denselben tag nicht czu essen hatten, do kom seiner amptleute einer, der hies Borzek, der was dem fursten noch getrew. Vnd do er den fursten auff der prucke vant ligende, do gab er ym hundert margk goldes. Vnd do der furste das golt ansichtig wart, do achte er sein nicht, vnd sprach lachende czu dem Smyle: „Smyl, kan das golt auch swymen?“ Do begunde Smyle czu gedennen, wie scholle wir vns vmb gelt prot kauffen, vnd sprach lachende: „Vorsuch, ab es swymen kan.“ Do sprach der furste: „Sich, ab es swymen kan!“ vnd warff das golt in die Twnaw²⁾. Do begunde Smyl die har auszurauffen, vnd sprach czorniglichen: „Ach du armer furste, was wil tu hewt essen? Du must lam clecken vmb ein stucke protes einen ganzen tagk!“ Do sprach der furste: „Des wil ich nicht thun. Ich wil liber in dem rad lauffen, denn lam clecken.“ Also hatten sie selber das gespote aus irem armut, wen sie vmb das tegliche prot

mussten arbeytten, wen Got das uber yn vorhengt hatte durch seiner torretten rede willen. Darnach aber, als er derkante, das er ubel gethan hatte, vnd czu rewe kam, do gab ym Got sein gnade. Vnd do die Dypolden sahen, das alle hern czu ihrem hoff ritten, do begunden sie ein teil hern czu uorsmehen und czu uornichten. Vnd des wolden die hern nicht lenger von yn leyden. Wenne do sye derfuren, das der furste noch lebte, da slugen sie alle vier Dipolden zu tode, vnd santen noch dem fursten, vnd gaben ym das lant wider. Do begunde der furste die seinen lip czu haben, vnd achte der Dewczen nicht.

77. Do hies die furstynne Swatowa³⁾ die pruck czu Prag machen. Do hies der furste vil Dewczer arbeiter czu tot slahen. Darnach sas der furste in der stat czu Prag in einem fenster, vnd sach den, der ym die czwen pfennig seines tagelons czu Regenspurgk nicht gab. Dem hies er seinen kauffmanschacz aldo vorhindern vnd auffhalten, vnd lies demselben czu dinge gepiten, vnd lies clagen auf yn vmb sein taglon. Vnd do er ym sein lon gab, do sprach er: „Ich mag das gelt wol Got, meinem schoppffer, oppffern, wene ich einen ganzen tag darvmb gearbeyt habe.“

Capitulum LIV.

Das Iij capittel saget, wie der furste Prziemissel zcu konige gekoren wart (L).

Darnach was ein furste in dem kreyse czu Gurym, der hies Dipolt, vnd der wolde nicht vntertan sein dem fursten Prziemissel. Vnd darvmb czog Prziemissel auf den Dipolt, vnd slug yn in dem streite czu tode, vnd gewan stat vnd slos, vnd slug desselben fursten Dipoldes volk czu tode, vnd ein teil vortreib er aus dem lande.

78. Darnach czog der keyser auff die Sachsen, vnd do kom der furste Prziemissel czu ym. Do hatte der keyser sein her, vnd der Prziemissel auch besunder seyn her. Do slugen die Sachsen auff die Pehem, vnd die Pehem derwerten sich ir, vnd slugen vil Sachsen czu tot, vnd gewunen yn vil festen an. Vnd darvmb begunde der keyser den Prziemissel lip czu haben, vnd cronte yn czu kunige vnd wart genant *Ottaker. Vnd gab ym, das er furpas seinen weyssen leben scholde furen mit einem czwizelechten czagel. Vnd gab ym czu seinem lande Budeschin⁴⁾ vnd Görlicz. Do wart Prziemissel, genant Otaker, der dritte gecronter kunig czu Pehem, vnd empfang seine crone czu Prag.* Vnd do saczt er sich auff Burgeleins⁵⁾, wenne er nun seine feinde

¹⁾ alle tage E. alle zcu tode L. — ²⁾ Wenczelaw L. — ³⁻⁴⁾ Wratisslaw L. — ⁵⁾ nemlichen E. menniglichen die Serben L. — ⁶⁾ die sporn.

¹⁾ Smil Swiedlik L. — ²⁾ Dunaw L. — ³⁾ Swatowa L. — * Otaker, der dritte gekronte konig zcu Behmen, vnd entphing syne krone zcu Prage* L. — ⁴⁾ Rudeschin E. — ⁵⁾ Burgelins L.

überwunden hatte, vnd die nachperrn all vmbe forchten die Pehem.

79. Vnd darwmb lagen die Pehem stille, vnd komen czu grosser wollust, vnd achten des landes ere vnd nucz nicht, wen die eldesten lagen vnd mesten sich, vnd die jungsten ritten mit den hunden vnd iagten. Vnd die erbern begunden sich anzunemen der jeger amecht, wenn vormals hatten die hunde ir besunder wonunge, vnd hilden sich gar reinlichen in iren hewsern. Vnd vormals waren die alden stetiglichen in dem rathe, vnd die jungen lernenten von yn. Vnd die jeger iageten selber, vnd die heren komen selten czu yn. Komen sie aber czu yn, so waren sie ein cleine weyl pey yn, vnd gedachten czuhaut an des landes peste, vnd warten des aus. Sunder dieselben czeit begunden die erbern selber jeger czu werden. Vnd die hern sassen mit den hunden, vnd hatten das vor ein grosse ere, das sie nort von hunden redten. Vnd achten keiner weyshey, vnd darwmb begunden sie arm czu sein. Vnd von dem gestanke der hunden musten vil sterben, vnd ein teil gewunen vngesunte pein. Do begunden die geste ir czu spotten, das sie also in dem stancke sassen. Dieselben czeit trat der pischoff Pilgrims des pistum ab, vnd Johannes kom an sein stat.

80. Nach Christi gepurt tausent czwey hundert vnd xxvii iar darnach, vor Sent Katharine tag, czog der herzog Lupolt von Peyern in das lant vnd czog czu Podrzieczan. Vnd doselbst czu Sent Steffan was ein clewssnerinne, die hies Trubka, vnd die sprach czu ym: „Got gepewt dir, du scholt alhie czu Sent Steffan ym ein dinst tun.“ Vnd do das der herzog Lupolt getat, do czog er auff den pehemischen kunig, vnd gewan ym das lant an pis gen Cznowm¹⁾. Der kunig was treg, vnd wolde nicht in die herfart. Doch sante er seinen poten vnd potschafft dar. Do aber der herzog sach, das sich die Pehem nicht weren wolden, do begunde er ganz Merhernlant czu vorterbten, vnd kunde dennoch damit den kunig nicht derwecken, das er were gezogen mit herescraft gen ym. Do sprach der herzog: „Ach vnd we uber die pehemisch gepurt, wenne mich wundert, wie sich die helde gut vrwandelt haben, wenne es ist nicht alleine schedlichen ir czungen vnd lande, sunder aller cristenhey.“

Capitulum LV.²⁾

Das lv capittel saget, wie der behmische furste Wenczelaw auff den herczogen von Ostereich czog (L).

81. Konig Przimissel, genant Otakar, starb, vnd syn son Wenczelaw trat uff synen stul. Vnd die-

selbe czeit was der osterische (*sic*) herczoge ouch gestorben, vnd Friderich, syn son, was an syn stat komen. Der margraffe von Myssen qwam streitberlich yn das lant czu Behmen. Da czog der behmische furste Wenczelaw mit dem margraffen von Missen vnd mit den synen kegen Osterich, vnd vorterbete den herzog Friderich, vnd gewan syn lant widder. Sehet, wie hatten sich die Behmen vrwandelt, wenne sie vormals den keiser hatten dreistunt vmegeslagen, vnd torsten da nicht uff den herczogen czihen ane hulfe! Darnach begunde aber der furste mit den hunden zcu iagen vnd syne kurzeweile czu haben, vnd vorlosz eyn ouge yn dem pusche. Vnd da her das ouge vorlosz, da begunde her in dem walde czu wonen, vnd lag stetiglichen vff Burgelyns, vnd achte Prage nichtis nicht. Sunder her wonte gerne mit den hunden, vnd darwmb tat ym eyn byn we von dem stancke der hunde. Vnd da der zcu konige wart gekorn, da begunde her sich syner geburt czu schemen, vnd hiesz czu Stadiez syn gesechte vortreiben, vnd gab das dorff den Dewczen. Vnd da ym die hern das vorsahen, da teilte her alle syne dorffer vnder die Dewczen. Dieselbe czeit starb bischoff Johannes, vnd Bernhard qwam an syne stat. Der starb czuhant nach dreyen iaren, vnd nach ym wart Nicolae bischoff.

Capitulum LVI.

Das lvj capittel saget, wie die Tattern grossen schaden taten yn vil landen (L).

82. Nach Christi gepurt tausent czweyhundert vnd xlii iar hatten die Tattern ire speher ausgesant, vnd der waren wol ffuff tausent. Die hatten sulche gewonhey, das sie hohe hute auff trugen, [vnd kurze recke, vnd L] klein taschen, vnd gingen in hosen, vnd hatten lange stebe in iren henden. Vnd waren gar behende vnd gelenck, das yn das volk gerne czusach. Do die selben czugen pis an den Rein, do czugen sie her wieder durch Pehemerlant, vnd schawten das [lant] überall. Ach, wo hat ir, Pehem, ewer synne hingethan, das ir list sulch vnbekant volk euer lant durchgeen vnd beschawen! Darnach in dem sumer czugen die Tattern aus, vnd czugen an dreyen enden, wenne sie ire speher sicher furten. Ein teyl czog gen Rawssen³⁾, vnd gewan do ein grosse mechtige stat, genant Kygow⁴⁾. Das ander teil czog auff den kunig von Vngern, vnd slug den vmbe. Die dritten czugen auff die Polen, vnd vorterbten die. Darnach czugen sie fur Olomuncz⁵⁾, vnd taten do grossen schaden. Vnd doerschreckten sie des kuniges son⁶⁾ gar sere,

wenne sie fingen seynen czuchtmeyster, vnd punden den fur die stat, den cristen czu laster vnd czu schande. Darnach legeten sie sich fur Bresslaw. Vnd do czog gen yn der furste Heinrich Part, vnd der wart iemerlichen von yn derslagen, wenne sie stackten sein haubt auff eine stange vnd czugen damit durch das lant, vnd vorterbten das vberal. Dieselben czeit waren die Pehem gar vnmüssig, wenne sie paweten yn vesten vnd slosser. Vnd der kunig lies ein mawre vmb Prag czihen. Vnd do sampte des konges son vil volkes, vnd czog mit yn gegen den Tattern. Vnd do das die Tattern vornomen, do derharteten sie sein nicht, wenn als die Tattern das lant besahen, do voreinten sie sich, das sie mit nichte der Pehem derharren wolden, vnd czugen wegk.

Capitulum LVII.

Das lvij capittel saget, wie der keiser Friderich allen fursten zcu hofe gebot, vnd der behmische konig qwam ouch zcu hofe (L).

83. Keyser Fridrich¹⁾ gepot den fursten allen czu hofe. Do kom der kunig von Pehem auch czu hofe, vnd vil ander fursten vnd herren, geystlich vnd werntlich. Vnter den was auch der apt von Ffulda. Vnd der begunde gar spotlichen vud mit grosser hoffart czu dem kunge czu sprechen: „Were ich neher pei dir, ich wolde dir deinen stul nyderer seczen, vnd scholst tu an mir einen pössen nachperrn haben, vnd wolde dich machen von einem grossen kunge czu einem cleinen kunge.“ Do das Ogierz²⁾ erhörte, do trat er neher czu ym vnd vrsuffe, *vnd tat sein eysernen hantschuch an,* vnd slug den apt an seinen packen vnd sprach: „Munch, du redest dem kung gar nerlichen czu. Wisse, das du alleine elhie mit dem kunig nicht pist. Ich sehe wol, das du nicht hast gehabt einen weysen czuchtmeyster, wen er hat dich nicht gelart, wie du vor erbern leüten scholt geparen.“ Vnd do der apt also den packenlageck enpfangen hatte, do wischte er sein antlucz, vnd ging in seine herbergk, vnd kom furpas mit sulcher rede nicht czu dem kunge. Vnd do wart der kunig von seinen guten gunnern gewarnt, das yn der keyser vahen wolde. Do besprach sich der kunig mit den seinen, was ym darinne czu thun were, vnd sprach: „Mir ist künt worden, das der keyser wil von mir haben sechs stet.“ Do sprachen sein hern: „Des ist vormals nicht gewest, vnd ee wir ym die geben, ee wolde wir vns alle czu tode lassen slahen.“ Do sante der keyser noch dem kunig. Do ging er vor yn, vnd

hies sich die seinen alle czubereyten vnd in warnunge sein, vnd sprach: „Wir wollen heym reyten.“ Vnd do er czu dem keyser ging, do sach er alle gassen vol wapner, vnd ein teil gaben czeichen, vnd etliche clagten yn sere. Do gyng der kunig fur den keyser in seine kemnate, vnd der Ogierz ging czuhant nach ym mit gewalt, vnd trug ym ein swert nach. Vnd der kunig hatte ein vrborgen messer pey ym. Do sprach der keyser czu dem kunige: „Ich hab lange gedacht auff dein ergestes, pis das ich darczu pin kumen.“ Do sprach der kunig czu ym: „Du hast mich noch nicht in deinem gefengnisse.“ Vnd damit derwischte er den keyser pey seynem goller, vnd saczte ym das messer an die kele, vnd sprach: „Keyser, du must alhie sterben, oder must mich sichern, das ich sicher aus der stat muge kumen pis in mein lant.“ Der keyser wolde vngern sein leben vorlisen, vnd muste seinen willen tun vnd yn sichern. Also kom der kunig sicher aus der stat pis in sein lant.

84. Do lud der kunig den helt Ogierz czu ym, vnd trat ym Belin ab erblichen³⁾. Do prachte Ogierz tornyren vnd stechen in das lant, vnd machte damit grosse armut in dem lande. Darnach begunden sie czu tornyren vnd hofe czu machen, vnd vmb sust czerung czu tun. Vnd begunden grosse sateldecken vnd bedachte rosse⁴⁾ czu haben, vnd musten darvmb ire guter vnd erbe verseczen. Vnd wenn sie scholden czihen in redliche herffart, so hatten sie nicht, warvmb notdurfft vnd geczeug czu kauffen. Do spotten die geste der Pehem, vnd die loter vnd puben rissen von iren rossern die tewren decken. Vnd do sie also begunden czu tornyren, do tochten sie nicht in streiten, wenn etliche sein gute tornyren, vnd tugen doch nicht in streyten.

Capitulum LVIII.

Das lvijij capittel saget, wie Crewcziger mit des babest briffen yn das lant qwamen vnd wolden Juden schaczten (L).

85. Der kunig Wenczlaw was czumal milde, vnd doch so heckte er die Dewczen in dem lande. Vnd darvmb waren etliche wider yn vnd reyetzten seinen son Przimissel auff yn nach Christi gepurt tausent czweyhundert vnd xlviii iar. Czu den geczeyten was ein edeling in dem lande, der hies Czibor „mudra hlawa“⁵⁾. Vnd dem was gehorsam das ganze lant. Vnd der redte offte gar vnweysslichen vnd sprach: „Ich mochte Got wol rathen, vnd Got mochte mich gerne in seinem rathe haben,

¹⁾ Cznowm E. — ²⁾ Hoc capitulum, quod in codice Emmeramensi omnino desideratur, descriptum est ex codice Lipsiensi. — ³⁾ Rewssen L. — ⁴⁾ Kygow L. — ⁵⁾ Olomuncz L. — ⁶⁾ vnd da irschrocken sie des konigs son L.

¹⁾ Heinrich E. Friderich L. — ²⁾ Ogiers L. — * — * in cod. L. desideratur. — ³⁾ erberlichen E. erblichen L. — ⁴⁾ vberhangene pherde L. — ⁵⁾ der hiesz Stiber mudra hlawa bemisch, dewtz Stiber vluges hewbt L.

wenne Got muste gar lange synnen, das er mich mochte arme machen.“ Der reycte den son wider dem vater, vnd was der erste mit seinem sone Jarosse, der den künig mit seinem sone vormengte. Do begunde der jung furste die stet vnter sich czu prechen vnd gewynnen, vnd dem vater schaden, wo er mochte, also das das gancze lant mit dem jungen fursten was. Vnd der kunig hatte nymant, denn den Hawel vnd den Borzen vnd der eldisten gar ein wenig. Der kunig werte sich mit den, wie er mochte. Sunder der furste czog in dem lande vmb, wo er wolde, vnd wo ym ein Dewczter begegente, dem lies er die nasen absneyden. Der Hawel vnd der Borsse die rietten in deweze lant vnd prachten mit yn vil volkes. Dieselben czezt lag der furste vor Brux vnd nam auff des Borsen guter. Do betrachten die czwen hern den fursten vnd slugen yn vmbe, also das sich der furste des hernach mit nichte erhaben mochte. Do gab sich der furste dem vater mit den seinen czu gnaden. Sunder Stibor alleyne mit seinem sone die riten aus dem lande. Der kunig hies seinem sone mit seinen liphabern czu tisch laden. Vnd do sie nun czu tische sassen vnd sicher waren, do sante yn der kunig eynen rohen fisch an hawbt. Vnd do sie das sahen, do sassen sie gar betrübt. Do smitten sie den fursten mit silbrein kethen in das gefengnisse, vnd warffen die andern alle in die törm. Die fursten vnd die hern paten den son aus dem gefengnisse, doch muste er drey jar gefangen sizzen. Die Dewczen namen den Stibor mit seinem sone gutlichen auff vnd erten sie sere. Doch vorkaufften si sie hernach dem kunige¹⁾ vnd antworten sie also gefangen gen Prag. Do hies der kunig den Stibor auff dem Petrzine²⁾ das haubt mit einer dyln abstossen, vnd seinen son Jaross hies er auff ein rad slahen. Do nun Stibor auff den Petrzin ginge, do sprach er czu dem volke: „Wer do wil mit gemache vnd in fride pleiben, der mache nicht feintschaft czwischen freunden. Vnd wer sich nicht wil klemmen, noch dem alden sprichwort, der stoss nicht seinen vinger czwischen angel vnd thur, wenn freunde pleyben ye freunden. We mir, das ich das also spete bedacht vnd vorsunnen hab!“

86. Dieselben czezt komen die Crewcziger gen Prag, vnd prachten pabstliche priff uber die Juden, das si sie mochten schaczen, wenne sie die gewalt mit golde hatten gewunen. Vnd prachten vil werhaftiger leute mit yn, vnd wollen gelt von yn haben, oder sie alle vahan. Der kunig achte des nicht, vnd legte auch keinen teil czu; doch gunde er den Juden, das sie yn auch volk mochten gewinen, vnd sprach: „Slacht ir sie derynder, ich will euch dar-

vmb nicht czusachen.“ Die Juden schickten yn wapen vnd namen das hoffgesynde. Vnd do die Crewcziger auff sie slugen, do slugen die Juden die Crewcziger vmbe, vnd slugen czweyhundert Dewczen czu tode.

Capitulum LIX.

Das lix capittel saget von eyner heiligen seligen frauen, die hysz Zdyslawyne (L).

87. Nach Christi gepurt tausent czweyhundert vnd lii iar, do starb die heilige frawe Zdislawa³⁾. Vnd die tat noch irem tode czu male grosse wunderwergk vnd czeichen, wenn sie funff menschen von dem tode erweckte, vnd vil blinde worden durch sie gesehende, vnd aussezige gereinigt, vnd ander, die mancherley krankheyt vnd gebrechen hatten, die wurden gesunt. Es geschach, das dieselben czezt her Wsseslaw⁴⁾ vil Juden totte, vnd darnach prachten yn die Juden mit listen in ein haws vnd totten yn darynne. Darnach wolden yn seine freunde iren freunt rechen, vnd totten durch seinen willen vil Juden. Do wolde der kunig sie gar lassen tetten, vnd musten darvmb alle aus dem lande fihen. Darnach gewunen sie des kunges hulde, vnd vorrichten sich mit den Juden. Sunder das sie hatten törren die Juden slahen, vnd darvmb musten sie einen Judenhüt auf irem schilde furen.

88. Dieselben czezt scholde man einen römischen kunig kysen. Do sante der kunig darczu drey wolgeporen heren, hern Ron von Nachotten, Smyle von Swietlicz vnd Hawel von Jabloncz. Der Ron was czu mal clug vnd weyse, vnd darvmb gab ym der romisch kunig einen swarzen leben in einem gulden schilde. Hawel der gewan ym mit der gleffen einen swarzen karpfen. Dieselben czezt vorterven die Vngern gar sere Merherlant, vnd wo sie sich karten, do sahen sie jo den Prziemysel, vnd der tate yn grossen schaden. Vnd do die Pehem komen, do czugen die Vngern aus Merhern. Der kunig gab seinen son mit der furstynen Margrethen czu der ee, vnd das lant czu Osterich⁶⁾ wart ym mit ir gegeben.

89. Vnd do starb kunig Wenczlaw⁷⁾, vnd sein son Prziemissel trat an sein stat. Der was eines erbern tugentliches leben vnd guter syten, vnd milde vnd gut, vnd in seinem rathe vornufftig vnd clug, vnd hilt iezlichen nach seinen werden, vnd neygte yderman sein haubt. Der tat seine erste herffart auff die Prewssen, vnd tawffte vil heyden. Dieselben czeit vyllen die Peyern dyplichen in das lant, vnd taten gar lesterliche dingk, wene sie die hern vingen

vnd junckfrawen vnd frawen wegfurten. Es geschach, das sie derselben dybe gen dreysigisten vingen, vnd saczten sie alle nach einander, vnd köppten sie. Vnd dennoch liesen die Peyer dovon nicht, vnd slugen aber eyn ritt gen Pehem. Do clagte der kunig dem peyerischen herczogen. Der achte das nicht. Der furste was noch jungk, vnd czog dennoch gen Peyern, vnd escherte ym das lant wol halp, vnd legerte sich mitten in das lant vnd in dem lande czu Peyern. Der herczog sampte sich, vnd lies dem fursten von Pehem empiten, er wolde morgen mit ym streyten. Der furste sach, das er des streytes nicht entgen kunde, vnd reit selb ander auff die hute gen Osterreich wert. Do hiessen die Pehem ire schutzen hinder yn sten, vnd czugen czu Czindorff czu. Die feinde vmbgaben die Pehem umberal, vnd vnterhiben die prucke czu Czindorff. Vnd do das pehemische her auff die prücke kom, do ging die prucke vntter, vnd dertruncken gar vil Pehem. Vnd die andern kunden nicht dovon kumen, wenne die feinde yn czu nahen waren, also das die Pehem dem herczogen musten globen, wenne er sy mante, das sie sich gestellen wolden. Darnach lözte¹⁾ der furste das volk, vnd czog wider auff die Peyern, vnd escherte das gancze lant, vnd vorwuste gar vil festen vnd slosser. Wenn, wie hoch die festen vnd slos lagen, doch so gewunen sie die Pehem gar schire, also das vil Peyern auff den slossern vnd festen vorpranten vnd hungers sturben, wenn er der herffarte wol czehne auff sie tate, vnd rach seinen schaden an den Peyern, die weyl er lebte, also das vil hern ire festen anczunten, vnd waren czu Pehem mit irem gesinde vnd betelten. Dieselbe czezt starb pischoff Nickusch²⁾ vnd an sein stat kom wunderlich Jan³⁾.

Capitulum LX.

Das lx capitel saget, wie die bussere, die sich mit peyschen slugen, yn das lant gegen Behmen quamen (L).

90. Nach Christi gepurt tausent czweyhundert vnd lix iar, do komen die pusserer in das lant, vnd durchczugen das gancze lant. Die gingen mit nackten rucken, vnd hiben sich mit peyczhen, vnd vilen den darnach in das koth, vnd welczten sich, vnd besmyrten sich lesterlichen. Vnd do das etliche pehemisch hern sahen, die begunden auch mit yn czu gen. Des gleichen taten auch die frawen, vnd gingen besunder in iren hawffen vnd geyselten sich.

Vnd do dieselben an den Rein kamen, do wurden sie alle vorprant, wen sie keezer waren aus der secte, die do heysen Luciferiani. Die schentten die prister vnd czustorten Gotes dinst, vnd sprachen: „Vnsere püssen ist pesser, den ewer törrechtes geschrey.“ Vnd meinten also Gotes dinst umberal czustoren vnd vortilgen.

91. Darnach czog der furste auff seinen alden feint, auff den kung von Vngern. Do komen die Pehem vnd die Vngern czusamen an dem wasser Morawa, dovon das lant czu Merhern den namen hat. Do gelobten die Vngern, das sie an derselben stat czwen gancze tag fridlich vnd vnschedlich czuligen (*sic*)⁴⁾. Vnd die Pehem tratten hinder rucke durch sulches gelubdes willen. Die Vngern czuprachen ire trewe, vnd wolden heimlich auff die Pehem slahen, vnd czugen durch das wasser, vnd ritzen die Pehem an. Do karte der furste wider vmb, vnd wolde mit yn streyten. Do slug ein erber, der hies Roze, den schiffman mit dem ersten⁵⁾ derynder. Do stunden die Pehem veste als ein mawre. Do karten die Vngern vmbe, also das einer den andern in das wasser stis, vnd dertruncken. Also slugen sie die Vngern redlichen vmb vnd gewunen yn den streyt an. Do nam her Borsse des kunges wagene. Vnd do er die wagen heim prachte, do vant er vntter andern cleinaten den vinger Sent Johannes des tawffers. Wer den wil sehen, den vindet er czu Osseck in dem closter. Also gewan der furste den Vngern vil stete vnd slosser an. Vnd hatte auch das lant czu Osterreich nach seinem weybe, also das sein herschafft ging pis an das mer. Darnach lies sich der furste cronen czu kunge, vnd nam an eren vnd an guttern czu. Do hatte die kungynne Margreth nicht kinder, vnd hatte kein hoffnung czu kindern, vnd der kunig hette gerne kinder gehabt. Vnd darvmb worden sie von einander geschiden von dem legaten vnd pischoff czu Meyncz.⁶⁾ Vnd do gaben sie der kungyn Margrethen nichtes nicht vmb Ostereich. Vnd darvmb begunden vil fursten iren czoren auff den kunig czu werffen, wenn sie von grossem adel vnd stamme was vnd hatte vil freunde vntter den fursten.

92. Nach Christi gepurt tausent czweyhundert vnd lxiii jar was in dem lande grosser hunger, also das vil leute hungers starben, vnd czu voraus in pilzner kreisse⁷⁾.

¹⁾ loste L. — ²⁾ Nykrisch L. — ³⁾ der milde vnd wunderliche Jan L. — ⁴⁾ Des gelobeten die an der selben stat czwene gancze tag fridlichen vnd vnschedlichen czu harren L. — ⁵⁾ Recte: Do slug die Roze (der Rosenberger) die Falben mit dem ersten. Plavec = Falbe, schiffmann. — ⁶⁾ von Mencz L. — ⁷⁾ in pilzener kreisse L.

¹⁾ dem fursten E. dem konige L. — ²⁾ Petczyne L. — ³⁾ Zdyslawyne L. — ⁴⁾ Wsseslaw L. — ⁵⁾ Hawel gewan ym eynen schilt mit der gleffen von eynander gespalden. — ⁶⁾ Ostericz E. Osterich L. — ⁷⁾ Wenczelaw L.

Capitulum LXI.

Das lxj capittel saget, wie der romische konig von Behmen vmeslug (L).

Darnach begunde der kunig der sein nicht achten, vnd begunde stet vnd dorffer den Dewczen czu geben, vnd den hern überczulegen vnd gewalt czu thun. Vnd beful seinen amptleuten, das sie den Witkowiczern schaden scholden vnd nemen auff sie. Vnd darvmb begunden die hern auff yn czu czornen vnd den romischen kunig Rudolff auff yn czu heczen. Do kom der romische kunig gen Ostereich, vnd der pehemisch kunig kom czu ym nach der Dewczen rathe, vnd trat ym aldo alle lant abe, an alleine Pehem vnd Merherniant, die behilt er ym. Vnd gab ym also den ochsen pey den hornern, vnd hilt sich selber an den czagel, wenne er seine lant wegzgab, die er hernach swerlichen muste gewynnen. Ach, we dir, kung, das du nicht woldst halden deine angeborne ritterschafft, mit den du hettest mocht gewynnen gut vnd ere! Sunder du hast die vnderdruckt als deine feinde! Den erbern ritter Zawisch has tu vortriben aus dem lande, vnd den Witkowiczern has tu genomen Hradisczie, Podiebrat¹⁾ has tu genomen dem Wilhelm, dem von Zwierzeticz Klasko, vnd vil andern hern has tu genomen ire guter, vnd thust yn grosse gewalt vnd vnrecht! Vnd hast den herren Benesch in dem gefengknusse heysen czuhawen. Sulche wergk vnd tat, die du tust, die werden dir nicht vil gutes brengen. Die wytwen klagen Got uber dich, vnd die weysen schreyen zu Gote, vnd vorgissen ire czeher. Des achte der kunig alles nicht, vnd sprach: „Wenne ich wider aus der [her]fart kome, so wil ich den Pehem mwe²⁾ vnd erbeyt genugk machen. Petrzin³⁾ wil ich slecht machen, vnd wil machen, das man auff der prucke czu Prage kein pehemisch wort wirt hören.“ Vnd do er sulche wort redte, do wolde er nicht lenger leben, wenn Rudolt czog in das lant czu Ostereich, vnd der kunig czog ym gegen. Vnd hatte wenig Pehem mit ym, wen er von yn nicht törste hulffe piten, noch muten. Vnd west wol, das sie ires trupnusz vnd schaden gen ym nicht hatten vorgessen. Do was der Zawisch mit seinem geslechte vnd freunden pey dem romischen kunig, vnd das was dem pehemischen kunig gar schedlichen, wenne er alle seine macht wol wüste. Vnd do sie des morgens scholden streyten, do sante Zawisch czu dem kunige: „Wolde er ym noch genedig sein, er wolde ym frü dinen, vnd helfen, das er gewynnen mochte.“ Darczu antworte der kunig: „Ee ich das

thu, ee muste man mich czu tode slahen.“ Vnd hat recht eines leben herczen, vnd kein forchte ging ym vnder die augen. Do ging der kunig mit seinen Dewczen czu streyte. Do vorloz er den streyt vnd wart selber derslagen. Das geschach den freytag noch Sent Pertelmens tag⁴⁾, nach Christi gepurt tausent czweyhundert vnd lxxviii jare.

Capitulum LXII.

Das lxij capittel saget, wie der romische konig wolde yn das lant zcu Behmen czihen, vnd der marggraffe von Brandenburg wolde yn mit streite bestehen (L).

93. Nach dem streyte wolde Rudolt czihen in das lant gen Pehem. Vnd do czog gegen ym der marggraff von Bramburgk⁵⁾, vnd wolde mit ym streyten fur des koniges son, wene er seiner gepurt was. Do das der Rudolt vornam, do karte er wider. Vnd der marggraff vntterwante sich des landes, vnd nam des koniges son vnd furte yn gen Sachsen. Do nam Zabisch Witkowicz die kungynne, vnd hatte gar gluckselige streyte mit den Dewczen. Vnd besazte mit den Dewczen purgern die stet vnd tat mit yn vil poses in dem lande, vnd heczte die Dewczen auff die Pehem, wene sie kauften sie vnd taten yn vil czu leyde. Vnd wen sie in die stat kamen mit yn, so wurffen sie hüte uber sie vnd kopfften sie czuhant. Des begunden sich die hern vnter einander krigen, vnd das was des landes grosser schaden vnd vorderbnusse. Vnd do sie sich wider einten vnd berichtten, do riten sie an die Dewczen, vnd hatten vil streyt mit yn, vnd vingen ir vil. Stibor von Lipnicz vmb Prage, Jaroslaw von Jabolonez⁶⁾ in seinem gepite, vnd andern me⁷⁾ die vmbgaben die auslendischen vnd slugen ir vil czu tode. Do starb der pischoff Jan, vnd der Dobesch kom an sein stat.

94. Do wart nach des kunges tode grosser hunger in dem lande von Gotes vorhengknusse, gleich ab es von Got. vobannen vnd vorflucht were. Vnd der hunger gewerte pis in das dritte iar, also das ein mensch das ander ass, vnd ettliche ire eygen kinder assen. Vnd dovon wart czu male ein grosser sterben in dem lande, *wenne man in etlichen steten besunder wegen hatten, domit man nicht anders tate, den die toten czu grabe furten, vnd pey czehen czu einem male in die gruben worffen.*

¹⁾ Bodiebrat L. — ²⁾ mwhe L. — ³⁾ Petezyn L. — ⁴⁾ nach Sente Bartholomeus tage L. — ⁵⁾ Brandenburg L. — ⁶⁾ Stiber. Jabloncz L. — ⁷⁾ vnd Mutynye vnd ander mer L. — *wenne in icklicher stat eyn besunder wayn was, der tat nichts anders, den das her die toden yn eyn grube furte, vnd vnderweilen czehn mit eynander yn eyne grube wurffen.* L.

Capitulum LXIII.

Das lxij capittel saget, wie behmischen hern des koniges son wider lozten (L).

Darnach prachten die herren des koniges Wenczlaws¹⁾ son wider aus Sachsen, vnd vorsaczten fur yn alle stete genseit der Elben. Darnoch reynigten sie das lant von allen auslendischen, vnd hatten guten fride in dem lande. Dieselben czeyt starb die kungynne, die den Zawisch²⁾ genomen hatte. Vnd darnach steig der Zawisch³⁾ also hoch auff, das er nam des kunges von Vngern swester, vnd begunt sich czu schreiben fur einen fursten von Merhern. Vnd darvmb lis yn der kunig kopfen, vnd vortreib seine bruder⁴⁾ aus dem lande. Darnach gewan der kunig das kungreich czu Krakaw⁵⁾, vnd darnach das pomerische furstentum, wenne er hatte genomen die polenische kungynne, vnd hilt also das land von seines weybes leypgedinge wegen. Do begunde der furste von Sarow ym in Polen schaden czu thun, vnd darvmb czog der kunig auff yn. Vnd do die Pehem vor Sarow lagen, do slugen sie vil ritter vnd gebunen stat vnd slos spilende.⁶⁾ Das geschach noch Christi gepurt tausent zweyhundert vnd lxxxvii jar. Dieselben czeyt her Jan von Michelspergk czog noch ritterschafft pis gen Parys, vnd kom denselben wegk her wider mit eren vnd an schaden. Dieselben czeyt starb auch der pischoff Dobesch, vnd Gregorius kom an sein stat.

95. Do empfang der kunig die crone czu Pehem, vnd darnach die crone des kungreichs czu Polen. Do tat Got dem kunig auff den siberen pergk; do begunde er gute pfennig vnd groschen czu slahen. Vnd begunde Got mit fleysse czu dinen, vnd die ere vnd das lob Gotes czu breyten vnd czu meren, vnd grosse almisen (sic) czu geben, vnd kyrchen vnd closter czu pawen. Sunder daran tat er ubel, das er an dem gerichte nicht ensas, wenn eines fursten amecht ist, am gerichte czu siczen vnd der witwen vnd weysen clage czu horen. Des tat er nicht. Sunder wen die witwen vnd weysen czu ym schriren vnd rufften, des achte er nicht, vnd reynt wegk, vnd beful es den heren. Vnd dieselben richten also, das sie der witwen vnd weysen gut czu ym prachten, vnd saczten sie aus dem gute. Vnd das taten die groszen herren pey dem meysten.

96. Vnd do sulche gewalt vnd vnrecht der kunig in dem lande gestatte, do vorhing Got uber yn vil pöser dinge, wenn er begunde die Dewczen in seinen rath czu lassen vnd irem rate czu volgen, also lange, pis das yn der deweze rath vbermochte,

das er dem herczogen von Ostereich halff, das er römischer künig wart. Do sprachen sein getrewen czu ym: „Kunig, du scholt nicht deinem widersachen hulfe thun, wenne es mochte dir hernach czu schaden kumen.“ Der kunig achte des rathes nicht, vnd sante dem Albrecht⁷⁾ volk vnd golt, also das er mit der Pehem hulffe den römischen kunig Adolff vmbslug. Wie redlichen in demselben streyte Smil Ogierz gethan hatte, dovon sagen noch heutestagen die Swoben. Vnd da herczog Albrecht mit der Pehem hulffe seine feinde nyderslug, vnd mit ires kunges golde romischer kunig wart, do begunde er seine speher gen Pehem czu senden, vnd lies horchen, ab ymant wolde wider den kunig sein. Do begunden czuhant ettliche Dewczen priff dem romischen kunig czu senden vnd yn reyzen auf iren kunig gen Pehem. Do starb der pischoff Gregorius vnd Jan wart pischoff an seiner stat. Vnd do sich Albrecht mechtiglichen der römischen reichs vnterwant, do fragte er eines vrteyls auff den pehemischen kunig, vnd wolde von ym haben die silbergruben vnd seiner pesten stet drey. Dowider saczte sich der pehemisch kunig mit recht. Sunder wenne er in seinem rate die Dewczen hatte, vnd darvmb wuste Albrecht alle seinen rath vnd heymlikeyt.

Capitulum LXIV.

Das lxiv capittel saget, wie des koniges Wenczlaws son, ouch Wenczelaw genant, gekronet wart zcu konige zcu Vngern (L).

97. Der kunig Wenczlaw hatte einen son, den hies er auch Wenczlaw. Vnd der wart geconet czu kunig czu Vngern. Do wolde der kunig wenen, das er muste mit dem romischen kung streyten, vnd wolde vor gen Vngern reysen, wene er seinen son gerne gesehen hette vnd czu kunge gemacht czu Pehem. Da lagen die Pehem mit macht gegen den Ostereichen in Vngern,⁸⁾ vnd taten in Vngern, was sie wolden. Do reynt der kunig gen Offen vnter seiner cronen, vnd nam seinen son aus Vngern. Do kom der romisch kunig czu Pehem, vnd czog fur den silberpergk. Sunder do sich der kunig stargk gesampte, do czog der romisch kung wegk. Vnd [do] der Albrecht, der Pehem feint, also aus Pehem czog, do vil der pehemisch kunig vor leyde in kranckheyt, vnd starb schire.

98. Darnach sein son, kunig Wenczlaw czu Vngern, trat an sein stat. Cz dem kinde was ein gut hoffunge. Sunder der romisch kunig besorgte sich stetiglichen sere vor yn. Vnd der sante drey Dü-

¹⁾ Wenczlaws L. — ^{2—3)} Zabisch L. — ⁴⁾ seinen bruder E. syne brudere L. — ⁵⁾ Krowow L. — ⁶⁾ vnd gewunnen die stat vnd das slos also spilende L. — ⁷⁾ Albericht L. — ⁸⁾ Recte: Da lagen die Pehem mit macht in Vngern auf dem Rakosfelde; „na Rakúši“ confunditur cum: „na Rakúsy“.

rynge¹⁾ auff seinen hoffe czu dinst. Kunig Wenczlaw czog mit herescrafft gen Crockaw²⁾. Vnd do er kom gen Olomuncz, do legte er sich czu mittentage slaffen. Vnd do sie alle von ym gingen, do legte sich der Doringe einer fur sein kemnate, vnd wolde derharren seiner czeyt. Vor dem kunige pleyb nymant, wen ein junger kemmerer. Vnd do der kunig von dem slaffe auferstunt, do begunde er sere czu vorsuffezen, vnd riff den techant an, das er czu ym wolde kumen, vnd sprach: „Kum czu mir, wenn mir gar ande ist.“³⁾ Do stunt der Doringk czuhant berayt vnd tat, als ab er dem kunige wolde helfen auff das sprachhaws, vnd sneyd ym die kele ab mit einem messer. Vnd do er das getate, do gab er die flucht. Ach du poser snoder Doringk, was has tu gethan an dem vnschuldigen! Was hat dir das gute kint gethan, das du ym so pöslischen das leben hast benomen, vnd hast das lant also vorweyset? Es ist leycht deiner sprache angeporen, wenne von deiner sprache ist iczunt der ander furste dermordet! O ir vngetrewen falschen diner!⁴⁾ Hie wer wol mer dovon czu reden, sunder ich wil es Got befellen, wen der wirt das richten vnd vrteyln, vnd wil furpas von dem Döringe reden, wenn sie vingen yn an der flucht, vnd slugen yn czuhant czu tode. Vnd die hunde czurissen yn. Vnd die hant, die den kunig dermort hatte, die czugen die hunde hin vnd her, vnd wolden ir doch nicht fressen. Das geschach noch Christi gepurt tausent dreyhundert vnd vi jar.

99. Nun vornemet, was clugkheyt die Pehem taten, wenne sie erwelten einen feint czu einem fursten, den Rudolt, herczogen czu Peyern, der was des romischen konges son! Do hatte er gerne die pehemischen hern vortilgt vnd getot, vnd konde doch nicht mit fugen darczu kumen. Vnd wer des nicht glauben wolde, der frage hern Heinrich von der Leypen, ader hern Jan von Straznicz. Derselbe Rudolt hilt sich nicht noch furstenlichem adel uber seinem tische, wenn in seiner kuchen kochte man stetiglichen brey. Vnd das lies er leychte thun durch erczney willen, wen er nicht starckes leibes was. Da furten sie die hochgeborne des kunges Wenczlaws tochter mit gewalt aus Prage, vnd furten sie in die gesellschaft in das hurhaus. Vnd das geschach leychte darvmb, das ir vater also gethan hatte den vorweyseten junckfrawen, vnd Got das leychte voring an seiner tochter durch seiner sunden willen, die er begangen hatte an witwen vnd an weysen. Do czog der furste Rudolt auff den herren Baworgen Horazdowicz, vnd vorging aldo. Des scholt ir pehemischen kinder nicht weynen, wenn, hette der furste lenger schollen leben, so wer gar grosse

czwytracht vnder den Pehem worden, wen er gab yn briffe, wie sie selber wolden. Vnd das tat er in boser arger list, wen sein vater hatte ym das geheysen, das er alle ire bete scholde heren vnbesprochen, vnd sprach: „Gib yn tyncke vnd papirz genug, vnd nim yn denn das wider. So machs tu yn scheren die helse mit dem swerte.“

100. Darnach machten sie czu fursten den fursten Heinrich von Kerntein.⁵⁾ Der was czumal gut, vnd doch nicht menlich, noch torstig. Der achte aller dinge nicht me, nur das er mochte satt werden. Wen dem fursten hatte der kunig seine tochter⁶⁾, die Anna, czu der ee gegeben, vnd do er reynt in die herfart, do trat er ym das lant abe. Do czog aber Albrecht⁷⁾ auff der Pehem schade, vnd legerte sich mit macht vor den Pergk. Do czogen gen ym herr Heinrich von den Leypen vnd her Jan von Wartemberg⁸⁾, vnd hatten durch des landes eren vnd frumen vnd nucztes willen grosse mühe, wenne sie auch vor den hewern nicht sicher waren. Dieselben hern taten dem Albrecht⁹⁾ grossen schaden, vnd derwerten den Pergk vnd Kollen¹⁰⁾ mit macht. Vnd nam sulchen schaden von yn, das er nun aus dem lande czihen wolde. Vnd do das die vngetrewen purger erkanten, do liessen sie yn in ir stete, also das sie aus iren steten grossen schaden in dem lande taten. Vnd die Greczer huben an czum ersten pöslischen czu thun. Vnd die von der Mawte¹¹⁾ vnd die von Crudym die volenten das, wenn sie liessen die Swoben in ire stete, vnd furten sie auff die Pehem. Vnd purger kauften die Pehem [von den Swoben], vnd marterten sie jemerlichen. Die Pehem sampten sich überal auff den strassen, vnd slugen der Swoben vil czu tode. Do sampten sich die Swoben czu Crudym, vnd ritten czu der Mawte¹²⁾, vnd namen vil gepawervolkes an sich. *Des werden die Swoben gewarent, das die Pehem auff sie warten vnd hilden.* Do begunden die Swoben sich czu berawmen¹³⁾ vnd sprachen, das ir einer czechen Pehem besten wolde, vnd riten aus, vnd begunden die dorffer czu prenen. Vnd wolden domit die Pehem czu streite erwecken. Do komen sie czusampne czwischen Tornow vnd Opaczan¹⁴⁾. Do komen die Pehem in einen herten streyt, wenne ir was wenig, vnd der Swoben vil, wene die Swoben hatten IX graffen vnter yn, vnd slugen mit den swerten auff ir eyen helm, vnd wolden die Pehem also derschrecken. Die Pehem achten des nicht, vnd stunden veste, vnd slugen die Swoben dernyder. Vnd slugen darczu alle pferde czwischen yn czu tode, also das Stibor von Vherzka¹⁵⁾ das peste in dem streyte tate, vnd nam vil gefangen.

¹⁾ Doringe L. — ²⁾ Krakow L. — ³⁾ „Kum zcu mir, wenne mir ist gar bange!“ L. — ⁴⁾ O ir vngetrawen! L. — ⁵⁾ Kerntyn L. — ⁶⁾ syne swester L. — ⁷⁾ Alberich L. — ⁸⁾ Bratenberg L. — ⁹⁾ dem Alberichte L. — ¹⁰⁾ Bergk vnd Collen L. — ¹¹⁾ von der Mute L. — ¹²⁾ gegen der Mawte L. — *Des war[n]ten sie die Swoben vnd sprochen: „Wist, das die Behmen uff euch warten.“ L. — ¹³⁾ beräumen L. — ¹⁴⁾ Torno vnd Opoczzen L. — ¹⁵⁾ Stibor von Verzka L.

Capitulum LXV.

Das lxv capittel saget, wie Albericht, der Behmen echter, aber mit grosser macht wolde czihen gegen Behmen (L).

101. Darnach wolde aber Albrecht¹⁾, der Pehem echter, mit gewalt vnd macht czihen auff die Pehem, vnd wolde die pehemischen czungen gar vortilgen. Vnd nam mit ym gar vil gepawerisch volkes mit seynsen, vnd wolde das getreyde auff dem felde gar abhawen vnd vorterbten, das sich die Pehem vor hunger vorlauffen scholden. *Vnd so wurden slosser vnd stete ledig vnd öde. Vnd so wolden sie die stete einnemen. So wurde man* yn denn von anderswo speyse genug czufuren. Vnd meinten also die pehemischen czungen ganz vnd gar czu vortilgen vnd vnterdrucken. Sunder Got, der an dem rechten siczi, der wolde sulcher hoffart vnd vbermütes noch kriges²⁾ nicht gestaten. Wene do er czog vnd vber Rein kom, do begegente ym sein vetter, ein tugentlicher jungelinck, vnd slug den Albrecht³⁾, der Pehem echter, czu tode, wen der was des pehemischen kuniges swesterson, vnd gerach also seinen oham⁴⁾. Wenne warvmb als er hatte getorst seinen swesterson czu tode slahen, so was auch wol pillich, das er auch also derslagen wart.

102. Darnach sassen die pehemischen herren in fride, vnd sich pöser gewonheyt annamen, vnd spilten mit worffeln vmb gelt, wene, was sie vormals gewert hatten den lottern vnd buffen, das taten sie nun selber. Vnd das war ir kurzweyle. Vnd sprachen: „Das ist in andern landen ire kurzweyle vnd hofferecht.“ Also liessen sie die gute erber gewonheyt, vnd namen sich einer pözen sundigen gewonheyt an. Darnach begunden die junckfrawen iren liphabern cleinot vnd gabe czu senden. Vnd stunden grosse liphaber⁵⁾ auff, do die andern frawen begunden czu hubschen mit vnczimblicher liebe. Dovon wer vil czu reden, das doch schentlich were. Also hatten die grossern hern ire kurzweyle vnd freude, vnd die cleiner hern vorterbten das lant, wen nymant was, der noch des landes beste vnd ere stunt, wenne die hern warten des stechens vnd der worffel aus. Herre Fridrich (*sic*) vnd herre Jan die waren czu Czedlicz. Reimunt vnd Hinke Zak von der Duben⁶⁾ die waren czu Prage. Dieselben vingen die Pergkherren alle auff einem tag, vnd wolden sie toten. Vnd des wolden etliche nicht gestaten. Doch hilden sy sie gar swerlichen

¹⁾ Albericht L. — *Vnd worden slosser vnd stete ledig vnd wuste lassen stehn. Vnd sie welden die stete yn nemen, so worde man* L. — ²⁾ sulcher herfart vnd kriges L. — ³⁾ Albrecht L. — ⁴⁾ den omen synes bruders L. — ⁵⁾ grosse hubschere L. — ⁶⁾ hinkezak von der dwbe L. — ⁷⁾ bey Lewtmiszel zcu Hermanstorff L. — ⁸⁾ Kladeze L. — ⁹⁾ uff den blochern L. — ¹⁰⁾ Friderich, margraffen zcu Missen L. — ¹¹⁾ Katowicz L.

gefangen. Nun sehet, ir herren, ab ir habt einen guten rath gehabt, das ir den auslendischen eingegeben habt ewer slos[er]? Hetten sie euch nicht wo czu behalden, so hetten sie euch nicht gefangen! Des begunden sich ire freunde gar sere darvnter czu muhen, also das sie sie doch ane schaden aus dem gefencknisse prachten. Vnd musten doch ire tochter der Pergkherren sonen geloben czu geben.

Capitulum LXVI.

Das lxvi capittel saget von eyner grossen sintflut (L).

105. Nach Christus gepurt tausent drey hundert vnd czechen jar in vil gegenheyten was ein grosse sintflut, das an vil enden vil dorffer vnd leute dertruncken, wenne pey Leuthmyssel czu Hermentorff¹⁾ nam das wasser von Gotes vorhengnisse wegen einen ganzten tancz mit leuten vnd mit pfeyffern wegk, vnd dertruncken alle. Vnd das geschach an Sant Jacobstag. Den andern tag czu Cladeze²⁾ dertrencte es die ganze vorstat, also das da dertruncken wol pey czwey tausent menschen. Man sach vil wilder tir auff den cloczern³⁾ flissen, ganze hewser mit leuten, vnd wigen mit lebenden kindern, also das das wasser grossen schaden tate vnd vil dorffer vnd leute dertrencte.

Capitulum LXVII.

Das lxvij capittel saget, wie die Misnere von dem behmischen fursten worden yn das lant geladen vff der Behmen schaden (L).

103. Die lantsessen vorsmeheten iren fursten, vnd darvmb musten sie grossen kumer vnd hunger leyden, wen der furste czu hulffe nam den fursten Fridreich, margraffen czu Meyssen¹⁾, wene er seiner gepurt vnd stames was. Der kom in das lant mit grossem volke geczogen, vnd vorherte das lant, vnd legete sich fur Prage. Die hern taten ym keinen schaden. Der furste was in der stat, vnd wolde die Meyssner einlassen. Des wart ein czwytracht vnter den purgern, wenne die Wolfframen vnd die Kokowicz²⁾ hildens mit den Pehem, vnd die Welffen mit den Dewczen. Vnd die vorriten den Meyssnern die stat. Vnd do nun die Meyssner in die stat wolden reyten, do begunde das ander teil das czu weren. Witko Ogierz der sas auff dem slosse. Der

wart rischlichen bereyt vnd kom in die stat, vnd wolde den purgern helffen. Sunder er kunde nicht wider macht, wen die Kokowiczer vnd die Wolfframen lieffen vnd namen das Spital ein, vnd die Meyssner begunden in die stat¹⁾ czu reiten. Die purger betraten den Witken auff dem margkte, vnd wolden yn vnd die seinen czu tode slahen, vnd czogen die keten in den gassen vor. Doch derwerten sie sich irer. Sunder an pferden namen sie grossen schaden, wene sie nun mechtiglichen auff sie czogen, *vnd wüsten nicht wo aus. Do was einer, der hies * Sudek, ein starcker jungelick, der hieb die kethen mit einem slage von einander. Vnd flohen wider czu dem slosse czu. Do besaczten die Wolfframen das Spital, vnd Pawlick nam die Cleine Seyte ein, genseyt der prucken, vnd bewarte die prucke. Vnd darvmb kunden die Meyssner czu der stat nicht komen. Darnach eynten sy sich vnd tratten dem fürsten das slos vnd Spital ab. Do gab der fürste das slos dem Herman von Zwierzeticz²⁾ ein. Der was ein junger ritter, vnd czumal redlich vnd lobelich, milde vnd erber, also das er kein wandel an ym hatte.

104. Darnach tat der fürste vnweyslichen, vnd nam ym das slos, vnd gab es den Meysnern ein. Die begunden dovon das lant czu rawben vnd vortoben, vnd die Pehem vahen vnd martern, wene sie durchstochen yn die hende vnd czogen yn stricke dodurch, vnd furten sie als die hunde, vnd legten yn gros leynt vnd marter an, wene, wie arm einer was, so wuste er yn doch ein mas habern geben. Der fürste sach das vnd horte das wol, vnd achte sein nicht. Dieselben czeit was Wilhelm Haze³⁾ gar ein erber herre vnd ein freunt seiner czungen. Do begunde er auff die Meyssner helde czu machen, vnd slug ir gar vil czu tode. Des begunden sich die Meysner vor hern Wilhelm Hazen ser czu forchten, vnd torsten furbas mer auff derselben seyten nicht hin vnd her reysen. Darnach legten sich die Pehem vor Prage, vnd slugen in dem vorhawse⁴⁾ die Meysner vnd Kerntyner⁵⁾ vmb. Do tate der Witko Ogierz czumal redlichen, vnd durchreyt mit dem ersten die feinde. Doch wer er schir worden gefangen, hette man yn nicht gerett. Do wart Tömlík⁶⁾ czumal werhaftig ritter czu tode geslagen. Vnd die Pehem vingen graffen Auffsteyner von Kerntein⁷⁾. Do jagte her Jan von der Straze⁸⁾ gar meniglichen noch den feinden, vnd wer mit yn in das slos gelauffen, wer die prucke nicht czuprochen. Vnd do sich die Pehem also mit den Dewezzen slugen, do slugen die andern Pehem die Dewezzen in der stat, wen die Pehem gingen in grossen hauffen, vnd die Dewezzen hatten sich in den hewsern verslossen.

Capitulum LXVIII.

Das lxvij capittel saget, wie die Behmen gaben des koniges tochter Elze dem graven Johannes von Luczelburg zcu der ehe (L).

106. Do die Pehem sahen, das kein redligkeit in den Kerteinern was, do gaben sie des koniges tochter Elze dem graffen Johannes czu weybe, vnd denselben graffen von Luczelburgk cronten czu kunige. Vnd vortriben den von Kerntein durch der Meyssner willen. Got wolle denselben kunig lange gesunt behalden vnd geruche ym czu geben, das er seine lantsessen wolle lip haben, vnd in seinen rath pehemisch hern haben, wen er mus mit yn ere vnd gut derwerben, vnd kan an sie keinen friden in dem lande machen. Vnd mus den lantsessen glawben, ader mit vneren aus dem lande getriben werden. Ich rath euch, hern, das ir clug seyt, vnd, wo ir mugt, fride machet, vnd halt euch noch vornunfft, vnd last nicht vil geste in das lant. Halt euch nach der alten gewonheynt vnd rechte mit der kure vnd mit andern rechten. Wenne wolt ir in den dingen nicht clug sein, so wirt euch die parte an den halz gesaczet werden. Ein cluger wirt clug von dem andern. Hievon wer vil czu reden; das wil ich kurezen.

Capitulum LXIX.

Das lxix capittel saget, wie czwey geslechte gegen eyinander fochten yn schrencken (L).

107. Nach Christi gepurt tausent drey hundert vnd xv⁹⁾ iar, do geschach czu Pehem, das Rudolt von Kozicz dem Wienken, seinem nachper, einen hunt derslug. Vnd darumb slug der Wienken ym seinen son czu tode. Darnach slug aber der Rudolt dem Wienken seinen son czu tode. Vnd wart sulcher kryg czwischen yn, das des nymant gescheyden kunde, also das man yn ein kreysz machen muste. Vnd fochten ye sechs gen sechssen, wol angetan vnd gewapent. Vnd liessen sich also in dem kreysse ver-slissen auff pferden. Des Rudolts geslechte hatten grune rocke, vnd die Wienkowiczer swarze. Den Rudolten ging es czum ersten gar wol. Sunder mit irer vnachtsamhayt verloren sie, wen, welchen sie derynder stachen, den liessen sie also geen vnd lauffen, vnd der tat yn denn czu fusse grossen schaden. Ader die Wienkowiczer, welchen sie derynder stachen, der muste sich yn czuhant gefangen geben. Also gewunen sie die Wienkowiczer, vnd die Rudolten musten sich yn czu gnaden geben. Vnd wie

heftiglichen sie gen einander fochten, doch so wart von peyder seyt keiner erslagen.

108. Dasselbe jar an Sent Jakobs tag so geschach grosser schaden in dem lande, wen das was-ser dertrenckte vil dorffer vnd leute, vnd vorterbte das getreyde. Dieselben czeit geschach auch grosser schade czu Merhern, wene Mathes von Trzyenczin¹⁾, ein manhaffter Vnger, der hatte viel slosser auff der grenycz²⁾ ynne [vnd hilt die]. Vnd von denselben slossern rawbte er vnd vorterbte ganz Merherlant. Do wart dem konig geratten, das er Brode starck beseczen scholde, vnd das dieselben aus Brode offte reysen vnd czügen scholden fur die slosser. Do sampte sich der Mathes von vil slossern, vnd nam in allen dorffern pis gen Grecz, vnd legte sich darnach auff Banow. Des wussten die Pehem der Vnger list nicht, vnd hatten auch nicht einen guten rath, vnd czugen auf die Vnger aus. Vnd do sie nun den perkg czu sturme gingen gar swerlichen gewapent, do czugen do die Vngern mit macht gegen yn her-nyder vnd slugen czuhant die Pehem darynder, vnd fingen ir gar vil an der flucht. Vnd darvmb czog der konig mit macht auff den Mathes. Vnd do er kom gen Holicz, do legerte er sich fur yn vnd vmblegete yn mit seinem her, vnd stürmte nicht anders, wene das er slos hies vndergraben. Vnd das gluckte ym nicht, wene Mathes hies gegen ym graben vnd dertrenckte vil Pehem in den gruben, also das die Pehem do kein gutes nicht taten, nurt das sie Merherlant vollen vorterbten. Der herffart begunde sich der kunig gar ser czu schemen, vnd wolde hern Heinrich von der Leypen czuhant vahen, wene er ym des schult gab. Sunder her Heinrich was ym czu starck, also das er ym dieselben czeit nicht gethan kunde. Sunder er beful herren Wilhelm Hazen, vnd berit sich mit ym, also das yn Wilhelm Haze fing. Vnd durch des willen komen die lantsessen czu sampme wider den kunig, also das er sich yn muste czu gnade geben.

¹⁾ Trzenczyn L. — ²⁾ uff grenycze L.

109. Vnd durch solcher herffart willen wart in dem lande so grosse tewerunge drey ganz jar, das das drittel des volkes starb, vnd die wolffe frassen die leute, vnd einer slug den andern czu tode, vnd asse yn. Dieselben czeit was auch ein arme frawe, die wonte in einem wusten keller. Vnd die hatte drey tochter. Die assen lewte, vnd darnach frass die mutter die töchter, vnd kund dennoch dem hunger nicht engen.

Capitulum LXX.

Das lxx capittel saget von hern Plichten von Zyrotyn, wie der yn andern landen ritterlichen tate (L).

110. Dieselben czeit was ein herre in dem lande, der was genant Plichta. Der czog in fremde lant noch ebentewre. Vnd wo der einen rechten streit derfur, dem czog er czu hulffe, wenne er was mit dem romischen kunige in dem streite, vnd darnach mit dem kunige von Engellant, vnd in andern vil streiten vnd ebentewren. Vnd kom dovon an schaden, vnd was ublich der peste, wenne in hundert jaren wirt nicht ein ritter also gut geborn, den alle czungen mochten loben, als den ritter. Sunder die pehemische Cronica kan yn nicht sere loben, wen er durch seines landes eren willen sich nicht muhen wolde. Nun horet, ir mechtigen heren, die do sein dem lande czu recht gegeben! Wil ymant ewiglichen einen guten namen, ere vnd lob erkrigen, der scholl nicht treg sein durch seines landes eren, nucztes vnd frommen willen, wene domit erkriget er ym einen erberlichen namen, vnd wirt ewiglichen mit Got in fride wonen. Amen.

Explicit liber iste, sit laus et gloria Cristo.

Hie hat dicz buch ein entt,

Got vns allen seinen segen sent. Amen.

¹⁾ yn die strut (sic) L. — ²⁾ *—* in cod. L. desideratur. — ³⁾ Swierzeticz L. — ⁴⁾ Hasze L. — ⁵⁾ na přědhradiu == in der vorburg, in suburbio. — ⁶⁾ Kerntner L. — ⁷⁾ Tomlick L. — ⁸⁾ Vřsteyner von Kerntyn L. — ⁹⁾ xx iar E. xv iar L.

Doplňky a opravy.

A.

Z rukopisu františkánského Ff., kterýž se vydával teprv od str. 17 stal dostupným.

Nadpis: **Kronika česká.**

V předmluvě:

- 5 do nich které eti nadáli
7 svůj rod veš zvěděli
8 odkud sú přišli, prověděli
9 Jáz-ť kněh těch
12 a vše české země skutky
16 pro to sám se v to musím uvázati.
21 nevelmě
23—25 jedno o svém kraji mluviece
a o jiném nedbajice.
27 Nalez kroniku
29 ta mi jistě vlastnie boje zpraví
35 Opatovická
36 ač-ť více mluví, však-ť tebu slúdí
37 Vyšehradská
45 myslim ukrátiti
k v. 54—55 in marg. červeně připsáno: *to sem uzení iakz moha.*
58 řka: „Plete se, neuměje.“
60 o svém jazyku

I. O babylonské věži.

- 5 ku poledni
6 nebo biechu plni strachu
13 „Postavme věži
19 Bohu jich dieło se neslíbi
21 Bratr bratru neurozomě
29 Mezi jinými Slovené
32 až do Rýnu se vzplódiču

II. O počátku jazyka našeho českého.

- k v. 5 glossa in marg. vraždy (se dočini)
14 dietky své na plecí nesa.
17 steště
22 Pójdem pod tuto horu
25—26 Zajtra v pravé zuoře
by Čech sám sedmý na té hoře

- 31 zvěře, ptákóv
36 té hoře Říp (Rzipp) vzděchu.
39—40 Prvé léto laz vzkopachu, (in marg. drn)
druhého léta rádlem orachu.
42 Čechy tak vzděchu.
49 tehdy jedna žena
k 55 glossa in marg. pomny toto
56 u staršieho

III. Od Libušina otce, múdrého Kroka.

- 7 Cazu Tetku a libussi
9 Kaza
11 prorokyně
12 a ta všicku zemi
16 až vinného musí zamútiti
21 Ach kak to mě velmě rudí
23 I jechu se všech paní haněti
28 sněm tu zapovědě
29 na sněm
30 přijedú
32 je se své hanby
33 Zemené
34 své hospodyně se nasmievše
35 jako z patra
37 křiknú všickni
41 ještoť se před ženú súdí
43 Juž déle nechcem meškati
46 wiestbamy
48 neb-ť v své zemi

IV. O prorocství Libušinu.

- 1 Libuše jim odpovědě
3 kakžkoli ste mě uhaněli
4 když ste mě
6 zlým toho užiti. In marg. obec
10 bez obce pohyne každá sváda.
13 Radějše
14 nežli mušíte za kněze
23 každý kraluje mezi přátely svými
29 Česte své, ač i chrastavo
31—32 (těch veršů v Ff. není).

O Libušině koni, jenž jest poslala Přemyslu.

- 33—34 Opět Libuše odpovědě,
řkúc: „To vám beze lsti povědě,
neboť já to dobře vědě
36 po mého koně vódcu (wodczu)
40 vedtež jej sem
42 po tisíce letech bude-ť všie zemi škoditi.
43 wiestby

V. O Přemysla nalezení.

- 6 své nohy v lýky
8 se vzbociv
9 stojieše jako jatý v uzdici
11 na chlapu
14 a chtiechu ihned jej vzieti
15 A jakž se jeho dotknú
18 tepruv
21 Ale zle ste uchvátili
24 bude v zemi žiezen (ziežen) a častý hlad
25 k lýčené kabeli
33 jim tak odpovědě
36 železnú metú kárati

Otka Přemyslova zkvetla.

- 39 že otku vypustila
41 uschnú po malé chvíli

VI. O zvolení Přemysla.

- 3 bylo to znamenie
4 wzekwienie
5 „To-ť já vám vše povědě
11 z chlapieho poroda
15 neb-ť ze mne bude
17 páte zkvetne velmě krásně
20 však časa toho
22 nápotom bude běda
24 i jede do Libušina dvoru.

B.

Z *passionálu pražské kapituly metropolitní (H. 12 v 4° na papíře)*, kdež z naší kroniky pojaty jsou životy sv. Václava (l. 41°—44°) a sv. Vojtěcha (l. 44°—45°). Text tento v podstatě své shoduje se s textem rukopisu L. Zde se z variantův kladou jen ty, které se vidí býti poněkud charakteristickými.

O sv. Václavu
(XXV—XXX v. 56).

- XXV. 1—8 Když Bořivoj s světa sjide,
královstva věčného dojde,
potom Zpětihněv, přijev stolec otce svého,
ten nebieše života věčného,

ten umře za věka mladého,
a ostaviv kniežetem Vratislava, bratra svého.
Ten pojev dceru z Stodor hrabie ctného,
té dějiechu Drahomiř, kraje žateckého.

26—27 Pod město potok tečieše,
ten sobě jméno Pšovka jmějieše.

XXVI. 26 a tu svatú ženu závojkem zadávišta.

XXVIII. 30 pro hanbu musí v to vléci

XXX. 14 To-ť já, bratřě, dobřě vědě.

33 Bratřě, já-ť tobě vzdy rád slúžím.

36 I da jemu vrch hlavy mečem

O sv. Vojtěchu
(XXXII. v. 17—51).

17—24 Když byl biskupem Vojtěch, kněz svatý,
syn zemský, šlechtic, a ovšem bohatý.

Otec jeho Sladovník (sic) bieše,
matka jeho Střezislava slovieše.

Ten Sladovník v Hhuboci seďal,
až do Moravy tudy vše dědiny jměl.

To syn jeho Vojtěch té cti svěcké netbajieše
biskupstva Strachokvasovi postúpiti chtieše,
ale Strachokvas nerodi přijíti

K přídavku L. po v. 39

V tu dobu svatý Vojtěch před papežem mši slúžieše,
a když po božiem tělu tajně stojieše,
anděl božie (sic) kázał jemu do Čech na cestu vstátí,
v Hhubnici své bratřie (sic) zbitú pochovati.

V ten čas anděl jeho postaví v Hhubnici,
i uzře, že jeho bratřie ležie zbití.

49—51 po devieti steh po devieti nást léta šestého.
Jeho smrti papež Čechy vzvini,
a bez jich díky Tehdala Sasicě biskupem učini.

C.

Z paměti Mikuláše Dačického z Heslova.

(Rkp. musejní, druhdy Švendův, l. 33^a—35^a.)

Těch časov Vršovci, rod v Čechách po knížatech přední, chtice rod a kmen knížecí zahladiti, a sami na sebe vládařství převesti a sobě zosobiti, jak jsau a co v tom před sebe brali, jest v *kronikách* obsaženo. Nechtěl jsem nežli toliko to, co jsem po předcích mých našel, tuto poznamenati; nebo jiné věci, tuto pomínuté, hojně jse (sic) tisknuté nacházejí a mnozí autorové toho jsau staří i noví, však vidělo mi jse jsem (sic) z *jedněch staročeských sešlých kněh psaných* přejíti a položití, jak a co jsau ti Vršovci s knížetem českým Jaromírem učinili a zacházeli, pro vrozumění. Při tom, jaká jest starodávná prostá řeč česká byla, jse vrozumí.

V ta doby Vršovci v Čechách mocní bíchu,
za starostu Kochana jmějichu.
Ti, když sebe v zemi silna užřichu,
velmi nemúdrú radu vzachu,

řkúc: „Dohubme knížecí rod,
tím bude náš vzáctný plod.
Budem s knížaty jako v lůtky hráti,
cizí knížata budú se nás báti
a od každého budeme dary bráti.
Chcem-li, můžem z sebe kníže dáti,
anebo můžeme dobře bez knížete býti.
Nedejme knížecímu rodu vzhóru jiti.“
Když to Vršovci mluvíchú,
ovšem zlu radu činíchú,
z nichž každý země užiti chtíše;
avšak císař v své moci bíše.
Vršovci jse (sic) toho nebojíše (sic).
Kníže svého Jaromíra na lov vyvedú
a na jednu horu jej vedú,
a tu jeho jímachu
a k jedné lipě přivázachu.
A jichu se s ním spiletí
a jako k cíli k němu střiletí.
Ale toho z nich žádný nevědíše,
že kníže svatému Janu Křtiteli slúžíše.
V svatého Jana húní šípy tříchú (sic),
a knížetciho těla nedotříchú (sic).
Kníže v tom lese dva lovce jmějíše,
jeden Hřivec, druhý Hovora slujíše.
Hovora hospodě¹⁾ věren bíše,
Hřivec s Vršovci držíše.
Ten kníže zradí bíše
a ten jeho nejvíc mučíše.
Když tu zlobu Hovora zvědě,
hned v Praze všem věrným povědě.
Oni věcechu: „Nevíme co tomu učiniti,
ani víme, kamo jiti.“
Hovora Vršovcům se pokáza,
Hřivec naň Vršovcuom prstem ukáza,
věce: „Chceť nyní všecko shledati,
bude-li živ, musíme se jeho báti.“
I poče jich hrubě prositi,
by jemu nedali živu býti.
I káza (sic) jeho chopiti,
a Hřivcovi oběsiti.
Hovora je se jich prositi,
by jemu přáli třikrát zatrubiti,
což jemu ráčichu příti.
Hovora začě trubiti,
a po trubení je se mlúviti:
„Ó běda mně nebohu,
věda, že živ být nemohu.“
A věce k Hřivcovi:
„Kmošku, do tebe mi jse (sic) viery nadieti;
tobět poraučím vše mé děti.“
Vršovci se jemu smiechu,
a Pražané se k nim po trubě blížechu.

Vršovci Hovorovi po druhé trubiti kázachu,
a kmošek jemu šíji obvázachu (sic).
Hovora je jse (sic) po druhé trubiti
a za duši Boha prositi.
Velmi dlúhý páteř umějíše,
nebo mu toho potřeba bíše.
Hřivec věce: „Milý kmošku, neroď tolik blésti,
račíž výše na dub vléztí.“
A když Hovora po třetí trubíše,
široko około sebe hledíše.
V tom Pražané vyniknú
a na Vršovce vzkřiknau.
Vršovci jse (sic) rozběžechu.
Z nich Pražané některé jichu,
jiné po lese stihachu,
nemile je postřihachu.
Kochan, zbyv tu tehďáž zlého, nevědíše,
koliko kuor doma jmějíše;
ten jse (sic) pod skaľú v zemi vry,
a ten jse (sic) tu po hřichu ukry.
Pražané kníže Jaromíra odvázachu
a to místo znamenachu.
Po tom na tom místě oltář postavichu
a tu svatému Janu kostel učinichu.
V tom děsu Hovora Hřivce na běhu poděsi,
svého kmoška na tom dubě oběsi.
Páni Hovoře z viery poděkovachu,
a blíž pod Velizem jemu dědinu dachu.

D.

K českému textu.

- IV. v. 18 stolcem (m. stolcem)
" 36 koně (m. konie)
IX. " 2 v pozn. C (m. Ccc.)
X. " 10 v pozn. učiniti (m. učinili)
XIII. " 16 vran (m. vrán)
XIV. " 11 palec (m. paľec)
XVII. " 11 hrdinstvo (m. hrdiinstvo)
XX. " 31—33. Srovnej verše ve Starých Letopisech
o vidění arcibiskupa pražského Jana z Jenšteina
(str. 469):
Ktož tomu nechce věřiti,
a to chce jistě dojiti,
ten musí na arcibiskupův dvůr jiti
a to malování v té kaple opatřiti.
XXII. " 14 velikého (m. velikého)
" 42 kněži (m. knězi)
XXX. " 44 neproliť. (m. neproliť.)
XXXI. " 5 jiti (m. jiti)
" 35 svého těla (m. těla)
" 48 nerodiechu (m. neroděchu)
" 56 a město Boleslav (m. a Boleslav)

- XXXII. v. 39 stolec (m. stolec)
" 39 v pozn.: Po verši 39 Z. F. C. a Hfm. (m.
Z. F. P. C. a Hfm.)
XXXIII. " 1 šlechtný (m. slechetný)
" 18 stařejší (m. starějši)
XXXVI. " 20 v pozn. Oldřich (m. Oldřich)
" 30 " Oldřiši (m. Oldřiši)
XLVII. " 6 třetina (m. třetina)
XLIX. " 46 míru. (m. míru.)
L. " 6 před Mišnem (m. před Mišněm)
LII. " 10 v pozn. u město (m. u miesto)
LXIV. " 55 dáti (m. dati)
LXVI. " 5 snide, (m. snide)
LXVIII. " 4 Švábové, (m. Švábové)
" 17 ku Praž (m. ku Praze)
" 21 v pozn. v týl (m. v týl)
LXX. " 3 (m. 4) v pozn. hl. LVII, (m. LXVII,)
LXXXII. " 14 Łomničti (m. Łomičti)
XCII. " 37 užieci (m. užžieci)
XCIII. " 24 v pozn. interpunkci.
XCV. " 28 v pozn. Z. C. a J. (m. Z. b. a j.)
XCVIII. " 40 zabiť, mu (m. zabiť mu)
CIII. " 17 u město (m. u miesto)
str. 242 "137 muože (m. mouže)

E.

K textu německému.

- II. v. 42 lege: mit ir[n] dingen.
V. " 44 " ge[n]jutsam.
VII. v. 6—9 " er erdachte vil lise
mit sampt der Lubussin
vil gutes, mit irn spruchin
alle recht si irfunden.
VIII. v. 92 " in der worheit new.
XV. " 48 " czulitten.
XX. " 38 " der kom czu Sent Vit uf den [cru-
cegang offin] odir taugin. Conf.
XCIX. v. 16.
LXXIII. " 45 " Mehern (l. mehern)
p. 269 ad not. 2) Buntzlaw (l. Bluntzlaw)

F.

K žalozpěvu nad Vilémem Zajícem

(str. 229—230).

Skládání toto též se zachovalo v rukopisu bi-
skupské knihovny v Litoměřicích, jenž v první své
části obsahuje kroniku Pulkavovu, pak „notu od pana
Wylhema Zagieczy“ a verše o zázraku s božím tě-

lem; v druhé části čtou se krátké letopisy české,
majestát „ciesaře Konstantina daný Sylvestrovi pa-
peži a náměstkóm jeho na římské panování“, život
Karla IV. a řád korunovační. První část psána jest
„per me Johannem Tsschauderman natione de Brü-
mow post Nachod tria miliaria, et est finita a. D.
M^oCCCC^oLXVI sabbato post festum corporis Cristi“. Rukopis ten na počátku minulého století (1711) ná-
ležel známému sběrateli kněh českých, pražskému
měšťanu Jakobovi Marlemu.

Různočtení rukopisu tohoto.

- 6 Jehož vše Čechy jmiechu
14 co-f sú
15 tepruv
16 Bohu jeho žaľovali
18 snad přijde po hřiechu k tomu,
20 rádi vyhrabali z hrobu
21 Zlá příhoda, co jsi zďělala?
22 co-li's z toho
24 v nově v hrobě zavřěla!
26 a Watynberka hrdinského,
32 (verš ten chybí).
33—34 Již vše Čechy otrořeny,
jenž byly tvrdě zavřené
36 strany střěžieše.
46—47 vzdy brániť Čechův najviec
pro své Čechy kudy moha:
48 prosmě
49—52 (sloka ta chybí).

Dodatek.

- 4 vraždnicí
5 od nich
7—8 Inhed vepřovy hlavy po hřiechu
kly se velmi podetřiechu.
12—16 zuby hlavy ty nabruste.
Pověstež svého Valdeka
jehož-ti se každý leká,
aby to šlechtné heslo
až v bavorskú zemi vešlo.
Prosměž svatého Václava
22 a dada nám tu útěchu
25 a 29 Zajíčkové
28 jakož-t libo, toho tak pomsti.
33 Mstětež
36 rozduli
38—40 a najviece věrní zemané,
by se páně Vilhémův pramen
plodit: reitež všichni amen.

1) totiž knížeti Dač.

Z k r a t k y.

<i>H.</i>	= zlomky Hanušovy.	<i>Ost.</i>	= Všecky ostatní rukopisy krom citovaného.
<i>Hr.</i>	= zlomky Hradecké.	<i>Dobr.</i>	= Dobrovského úprava skládání o Přemyslu Otakarovi a Závěši.
<i>Ol.</i>	= zlomek Olomoucký.	<i>Zr.</i>	= Paprockého Zrcadlo markrabství moravského.
<i>Camb.</i>	= rukopis Cambridgeský.	<i>Diad.</i>	= Paprockého Diadochus.
<i>V.</i>	= rukopis Videnský.	<i>Nákr.</i>	= Nákras mluvnice staročeské. Sepsal Jos. Jireček. V Praze 1870.
<i>Cc.</i>	= Ceronský druhý, s Videnským totožný.	<i>MS.</i>	= text rýmovaného překladu německého v rukopise kapitulním.
<i>Ff.</i>	= rukopis někdy Františkánský, nyní Lobkovický.	<i>A, B</i>	= dvě ruky, kterými tam opravy jsou provedeny.
<i>J.</i>	= Ješínovo vydání. <i>J²</i> , <i>J³</i> různovětní, která Ješín mimo hlavní text, jelikož jen v některých rukopisech jsou, uvozuje.	<i>C</i>	= varianty druhého napsání týchž veršův v rukopise kapitulním (str. 162—163) a pozdější ruka opravovací ve veršovaných letopisech (str. 234—235).
<i>S.</i>	= rukopis Strahovský.	<i>Rým.</i>	= rýmovaný překlad německý.
<i>L.</i>	= rukopis Lobkovický.	<i>Hfm.</i>	= Petzovo vydání prosaického překladu podle přepisu Křišt. Hoffmanna.
<i>Lup.</i>	= Prok. Lupáče z Hlaváčova kronika Karla IV.	<i>E.</i>	= Emmeramský, nyní Mnichovský rukopis prosaického překladu německého.
<i>P.</i>	= rukopis Pelcelovský v Děčíně.	<i>L.</i>	= Lipský rukopis téhož překladu.
<i>F.</i>	= rukopis Fürstenberský.		
<i>C.</i>	= rukopis Ceronský (první) v moravském zemském archivu.		
<i>Ccc.</i>	= „Sebrání kronik“ v témž rukopise.		
<i>Z.</i>	= rukopis Zebererův v Českém Museum.		

II.

LETOPISOVÉ JINDŘICHA HEIMBURSKÉHO.

V oddělení latinských rukopisů král. knihovny berlínské jest papírový rukopis znaný číslem 136, který z počátku věku XVI pochází a mimo jiné kusy také letopis český až do r. 1300 jdoucí obsahuje.¹⁾ Letopis ten začínající na listu 15 a jdoucí až k listu 26 má nápis „Inchoatur cronica Bohemiae“ a Pertz jej pojmenoval Letopis Jindřicha Heimburského („Henrici de Heimburg annales“).

Skladatel letopisu právě řečeného narodil se, jak sám praví, r. 1242 v Heimburce v Rakousích na pravém břehu Dunaje blíže hranic uherských. Později přišel do Moravy, kde vyrostl a odchován byl. O dalších osudech jeho víme, že se mu dostalo svěcení na jabenství od Jana, biskupa pražského (1263—1276), pak že dlel v nějakém městysi blíže Waydhofenu na Dyji, kde byl kostel sv. Štěpána, nejspíše v Cmuntu (Gmünd), kde se nalézá kostel tomuto svatému zasvěcený, a že r. 1279 ve Sv. Hippolytě (St. Pölten) od Petra, biskupa pasovského, na kněžství byl posvěcen. Já mám za to, že letopisec náš jest tatáž osoba, jako skladatel Většího letopisu Žďárského. K domněni tomuto vedou mě tyto okolnosti. Oba spisovatelé mají jméno Jindřich, oba narodili se r. 1242, z letopisu Žďárského víme, že otec Jindřicha letopisce Žďárského přišel do Žďáru z ciziny, na Jindřichovi Heimburském zase viděti, že z Heimburku dostal se do Moravy, kde asi vyrostl. Mimo to přicházejí jak v letopisu Žďárském tak v letopisu Jindřicha Heimburského zprávy skoro týmiž slovy psané, které nikde jinde se nevyskytují. To vše činí domněni naše velice pravdě podobným, že spisovatel letopisu Žďárského většího a letopisec Jindřich Heimburský jest osoba jedna. Ze spojení zpráv známých o této osobě možno potom souditi, že Jindřich mnich vzdáliv se r. 1268 z kláštera Žďárského žil v Rakousích, kde v Cmuntu se mu dostalo místa při kostele sv. Štěpána, odkud se později snad proti vůli své vrátil zase do kláštera svého za opatování Arnolda, tedy po r. 1294. Do let následujících padá sepsání jak veršovaného letopisu Žďárského tak i letopisu níže položeného. Že se sepsání posledního (aspoň zpráva o r. 1278) položiti musí po r. 1296, jde z toho, že při vypravování o nastoupení Tobíaše na biskupský stolec pražský mluví se i o čase jeho smrti (1296, 1. března) a že letopis Žďárský r. 1300 psán (aspoň konec jeho), viděti z veršů na str. 545 ve vydání Pramenů dějin českých přicházejících, kde se zároveň vyslovuje vůle, že skladatel již dále psáti nechce. Tim se též vyložiti dá, proč nejen letopis Žďárský ale i tak zvaný letopis Jindřicha Heimburského rokem 1300 přestává.

¹⁾ Srovnej Pertzovy Mon. Germ. hist. XVII, str. 716.

Letopis Jindřicha Heimburškého začíná dobou zavedení křesťanství v Čechách a jde až k r. 1300. Pramenem doby starší (až do r. 1124) byl letopisci našemu letopis Kosmův, jehož ovšem dosti volně užil a co do letopočtu ne vždy správně. Také měl vědomost o legendách sv. Václava a sv. Vojtěcha, pro dobu další měl nějaký jiný pramen, nyní již neznámý, avšak jak se zdá moravský, a z posledních 30 až 40 let jest samostatný, ale co do chronologické stránky dosti nesprávný; což ovšem snad přičísti možno pozdějším přepisovačům.

Jindřich z Heimburka nebyl muž beze vzdělání, a ačkoli řeč jeho nemůže se nazvat klasičtější, viděti předce jest, že uměl slušně pérem svým vládnouti. On byl přívržencem krále Otakara, jehož smrti želi, a velkým ctitelem Brunona, biskupa olomouckého, jehož etnosti vynáší a úmrtí oplakává. Jsa svědkem událostí své doby, zachoval nám zprávy o dějinách českých za celou druhou polovici věku XIII, z nichž mnohé se předtím sice tušily, avšak nikde nezachovaly. Proto jest letopis Jindřicha Heimburškého pramenem pro dějiny české dosti důležitým, ale kromě od Dudíka u nás ještě od nikoho dosud nepoužitým.

Vydán byl letopis náš teprv jednou od Jiřího Jindř. Pertze v XVII dílu sbírky: Monumenta Germ. historica (str. 711—718), odkud jsme i my s povolením příslušných kruhů text vzali, na některých místech, jak všude zvláště vytčeno jest, jej poopravivše.

Dr. Jos. Emler.

Anno 861. INCHOATUR CHRONICA BOHE- MORUM. Léta 861. ZAČÍNÁ SE LETOPIS ČESKÝ.

Isti sunt duces terre Boemie, qui ante Borziwogium, duces primos catholicos, ipsius terre Bohemie principatum tenuerunt sibi invicem succedentes; quoto autem anno domini quilibet regnaverit, incertum est, excepto Borziwoy, primo duce catholico, cuius annus baptismi scribitur in sequentibus. Primus ergo dux Nezamysl,¹⁾ qui inter alias habuit unam filiam speciosam et sapientem nimis, secundum huius [seculi] sapientiam, nomine Libussa, que post mortem patris sui ac sororum suarum ipsius terre rexit ducatum; multaque predixit, nescio quo spiritu, etiam postea ipsius rei veritas vera esse demonstrabat, uti in cronica predictae terre scriptum hodie. Que etiam Libussa nupsit cuidam viro nichilominus discreto et sapienti nomine Przemysl, qui, [ut] in ipsa cronica invenitur, omnia iura ipsius terre, sicuti hodie habentur, instituit, plurima quoque predixit, ut postmodum posteris patuit. Huic successit quidam nomine Mnatha; post hunc vero rexit ducatum Neclan²⁾ nomine; post hunc Wogyn;

Toto jsou knížata země České, kteří před Bořivojem, prvním knížetem křesťanským, knížetství země České drželi, jeden po druhém následující. Kterého však léta po narození páně každý z nich vládl, není známo kromě při Bořivoji, prvním knížeti křesťanském, jehož rok pokřtění níže se udává. První tedy kníže jest Nezamysl, jenž mimo jiné měl dceru jednu velmi sličnou a moudrou, ovšem podle moudrosti tohoto světa, a ta slula Libuše, a po smrti otce a sester svých vládla knížetstvím této země a mnohé věci předpovídala (ale nevím, z jakého ducha vnuknutí), které se i potom skutečně vyplnily, jakož psáno jest dnes v letopisu této země. A ta Libuše provdala se za muže rozšafného a moudrého jménem Přemysla, který, jak se v tétéž kronice nalézá, ustanovil všecka práva té země, jak se i nyní zachovávají, a přemnoho také prorochoval, jak později i potomním zjevno bylo. Po něm následoval jakýsi jménem Mnata, po němž však řídil knížetství Neklan, po tomto Vojen, po něm pak

¹⁾ Má býti Krok; níže však Nezamysl zase vynechán. — ²⁾ Pertz Nedan Tu položen Neklan nepravě před Vojena a vynechání jsou Unislav a Křezomysl.

post hunc Hostiwicz, deinde ad Borziwogium ipsius terre potestas devoluta est, qui merito dux appellari potuit, utpote qui primus ipsi genti barbarice vexillum sancte crucis antetulit, scilicet in baptismo, quod primus suscepit.

898. Baptisatus est Borziwoy, primus dux catholicus Boemie. Qui scilicet Borziwoy postquam baptisatus esset, cepit proficere in fide catholica, edificavitque multas ecclesias et oratoria, sicut hodie apparent in Bohemia. Genuitque uxor sua nomine Ludmilla, que hodie apud Bohemos in veneracione habetur, duos filios, quorum nomina sunt Spitigneus et Wratislaus. Qui Spitigneus obtinuit ducatum post mortem patris sui Borziwoy. Quo mortuo regnat frater suus Wratislaus pro eo, qui genuit duos filios videlicet Wenceslaum. Mortuoque patre Wenceslaus adeptus est ducatum, quem postea frater suus Boleslaus occidit in urbe Boleslavia, ubi adhuc ad demonstrandam ipsius Boleslai perfidiam sanguis innocens apparet ipsius ecclesie, ante cuius fores ipsum ad instar necis Abel iusti, quem fraterna etiam invidia prostravit, crudeli manu, cum ad divinum officium iret hora matutinali, trucidavit, sicut in passione ipsius martiris legitur. Translatus est autem post aliquot annos de Boleslavia in Pragam ab invidio fratre suo, ut signa, que per eum dominus operari dignatus est, non Wenceslao set sancto Vito ascriberentur. Inventum est autem corpus eius incorruptum, et quod magis mirandum est, sanatis vulneribus apparuit.

930. Sanctus Wenceslaus dux occisus est a fratre suo Boleslao, qui Boleslaus dictus fuit Boleslaus Sevus; qui obtinuit ducatum post necem fratris sui scilicet sancti Wenceslai, quem ipse nequam et prophanus propter sua bona opera et suam mansuetudinem ob invidiam sua manu interimerat. Qui postquam ducatum adeptus fuerat, genuit filium, nomen suum ei imponens, set valde contrario modo. Ille siquidem dictus fuit Boleslaus Sevus, ille vero Boleslaus Pius. Qui postquam ducatum obtinuit post mortem impii patris sui, cepit se regere secundum fidem catholicam. Ipse quidem sororem uterinam habuit in curia ad Sanctam Agnethem, nomine Mlada; cui apostolicus aliud nomen imponens, scilicet Maria, que erat abbatisa eiusdem monasterii; que obtinuit sibi litteras habendi episcopium in terra sua, id est in Bohemia, que tunc ad Ratisponensem [episcopatum] pertinebat. Quas litteras ipsa personaliter

Hostivit, načež vláda této země připadla na Bořivoje, který právem může knížetem nazván býti, jakožto ten, jenž první tomuto pohanskému národu vztyčil korouhev svatého kříže, totiž při křtu, jež první přijal.

Léta Páně 898 pokřtěn jest Bořivoj, první kníže křesťanský v Čechách. A když ten, totiž Bořivoj, byl pokřtěn, počal prospívat u víře křesťanské, a vystavěl mnoho kostelů a modlitebnic, jak až podnes viděti jest v Čechách. A manželka jeho jménem Lidmila, která až podnes jest vzývána u Čechů, porodila dva syny, jejichž jména jsou Spytihněv a Vratislav. A Spytihněv dostal po smrti otce svého Bořivoje knížetství, a když tento zemřel, vládl místo něho bratr jeho Vratislav, který zplodil dva syny, totiž Václava a Boleslava. A když zemřel otec, obdržel knížetství Václav, jež potom bratr jeho Boleslav zavraždil v městě Boleslavi, kde až posud, aby zjevna byla věrolomnost tohoto Boleslava, viděti jest nevinná krev v témže kostele, před jehož dveřmi jež jako spravedlivého Abela (kterého též bratrská závist zhubila) ukrutnou rukou zavraždil, když se k službám božím v době ranní ubíral, jakož se o tom čte v utrpení tohoto svatého. Ale po několika letech přenešen byl od závistivého bratra svého z Boleslavi do Prahy, aby se zázraky, jež skrze něj Hospodin působiti ráčil, ne Václavovi nýbrž sv. Vítovi připisovaly. A tělo jeho nalezeno bylo neporušeno, a co více jest, objevilo se, že rány jeho byly zahojeny.

Léta Páně 930 zavražděn jest kníže Václav od bratra svého Boleslava, kterýžto Boleslav nazván jest Boleslav Ukrutný. Ten obdržel knížetství po zabití bratra svého, totiž sv. Václava, jež on ničema a sprosták sám pro jeho dobré skutky a jeho vládlost z nenávisti ukrutnou svou rukou zavraždil. A když byl dosáhl knížetství, zplodil syna, jemuž dal jméno své, který byl ale docela jiný. Onen jmenoval se totiž Boleslav Ukrutný, tento však Boleslav Pobožný. A ten když byl dosáhl knížetství po smrti bezbožného otce svého, začal se řídit dle víry katolické. I měl vlastní sestru ve dvoře u sv. Anežky, která se nazývala Mlada, již však dal papež jiné jméno, totiž Maria. A byla abatýší téhož kláštera a obdržela pro bratra list, aby směl míti biskupství ve své zemi, totiž v Čechách, které tenkrátě náležely k Řeznu. A ten list přinesla ona sama do Čech. Morava pak tenkrátě spravována byla z Čech

973 attulit ad terram Bohemie. Moravia siquidem tunc
temporis pertinebat ad Bohemiam in spiritualibus
et in secularibus. Et elegerunt episcopum nomine
Dietmarus, qui non uno anno vixit in episcopatu.
Ipsa quoque Maria monasterium sanctimonialium
construxit ad Sanctum Georgium Prage in castro,
ubi hodie cernitur. Dux vero Boleslaus Pius genuit
filium, nomen suum imponens ei; quem postea dux
Polonie oculorum lumine privavit, postquam regnasset
pro patre suo Boleslao Pio. Post quem dux extitit
Iaromir, quem frater eius simili modo cecavit, eique
successit in ducatum. Ipse autem Iaromir uno anno
post mortem Odalrici ducatum rexit. Nam quadam
die ad necessaria nature cum sederet in priveto,
a quibusdam per ipsum foramen lancea perforatus
est; cecus quippe erat. Huic successit Brzetislaus
filius Odalrici, vir strenuus et probus et audax.

969. Obiit primus episcopus Bohemie Diet-
marus. Post hunc ordinatur sanctus Woytiech, na-
cione Bohemus; set cum ordinaretur in episcopum
ab archiepiscopo Magutiniensi,¹⁾ appellavit eum no-
mine suo Albertum.

980. Odalricus autem dux non habuit liberos;
genuitque filium ex concubina nomine Bozena. No-
men vero filii, ut supra dictum est, Brzecislaus dice-
batur; vir audax nimis, qui ipso tempore dux Mo-
rawie fuit, patre Bohemiam regente. Ipse siquidem
Brzecislaus per Bohemiam intrans partes Misnen-
sium et ibidem de quodam claustro virginem famo-
sam ac speciosam nimis velatam manu rapuit; ibi
paucis suorum amissis letus et hylaris in Moraviam
reversus est. Ipsa autem puella de stirpe impera-
toria extitit, nomine Juditha. Fecitque aliud: Polo-
niam eciam hostili manu devastavit, corpus beati
Woytiech inde tulit, nec non infinitam pecuniam,
et Wratislaw civitatem et alias quam plures obtinuit.

996. Sanctus Woytiech, episcopus Bohemie
secundus, postquam convertit Pannoniam, Poloniam,
in Prussia martirisatus est in die parasceve, quo
tunc erat beati Georgii martiris dies.

1001. Mezko, dux Polonie, obsedit Pragam et
omnes munitiones acquisivit preter Wysegrad.

1002. Heinricus imperator ordinatur, qui fun-
davit Bamberg et regnavit XXIII annos [et] men-
ses VI.

i ve věcech světských i duchovních. A zvolili biskupa
jménem Dětmara, který ani rok nežil v biskupství
svém. A ona Maria založila sama klášter jeptišek
u sv. Jiří na hradě Pražském, jak až dosud jest
viděti. Kníže Boleslav Pobožný zplodil pak syna,
jemuž dal jméno své, jehož potom kníže polský
o zrak oloupil, když se byl dostal k vládě místo
otce svého Boleslava Pobožného. Potom byl kníže-
tem Jaromír, jehož bratr jeho podobně oslepil a jeho
v knížetství následoval. Po smrti Oldřicha vládl
Jaromír jeden rok; a jednoho dne, když svou po-
třebu odbýval a na záchodě seděl, byl od nějakých
lidí skrz řít kopím probodnut; neboť byl slepý.
Jeho následoval Břetislav, syn Oldřichův, muž udatný,
dobrý a smělý.

Léta Páně 960 zemřel první biskup pražský
Dětmar. Po něm dosazen na biskupství sv. Vojtěch
rodem Čech; ale když svěcen byl od arcibiskupa
mohučského, jméno proměněno bylo, jenž jej na-
zval jménem svým Albert.

Léta 980. A Oldřich neměl děti, nýbrž jen
syna se souložnicí jménem Boženou. Jméno pak to-
hoto syna, jak výše bylo praveno, bylo Břetislav;
a ten byl muž velmi statečný a vládl jako vévoda
zemí Moravskou, v Čechách však vládl otec sám.
A tento Břetislav vešel skrze Čechy do země Mí-
šenské a z nějakého kláštera unesl tam pannu velmi
krásnou a sličnou ale velice v úkrytu chovanou,
a ztratil tu něco málo svých lidí vrátil se spoko-
jen a vesel zase do Moravy. A panna ta byla z rodu
císařova a jmenovala se Jitka. Také jiné věci vy-
konal: Polsko nepřátelsky spustošil, tělo sv. Voj-
těcha odtud přivezl a nekonečné množství peněz,
a obdržel město Vratislav a mnohá jiná města.

Léta Páně 996 svatý Vojtěch, druhý biskup
český, když byl na víru obrátil Uhry a Polany,
umučen jest v Prusích na veliký pátek, na který
tenkráté připadl den svatého Jiří mučedlníka.

Léta 1001 oblehl Měšek, vévoda polský, Prahu
a dobyl všech opevněných míst kromě Vyšehradu.

Léta 1002 korunován jest císař Jindřich, který
založil biskupství Bamberské a vládl 23 léta a 6
měsíců.

1004. Occisi sunt quinque heremite in silva
Polonie: Benedictus, Matheus, Isaac, Cristinus, Io-
hannes; et sextus Barnabas evasit, qui non erat
domi ipsa hora. Qui modo magna veneracione ha-
bentur apud Bohemos et Polonos.

1016. Obiit Hemma, coniunx Pudici¹⁾ Boleslai,
que fuit plena virtutibus.

1017. Obiit Teodatus, episcopus Pragensis ter-
cius, nacione Saxo.

1021. Brzecislaus, dux Boemie, rapuit virginem
Iuditham, ut dictum est; ex qua genuit Spitigneum,
Wratislaum, Conradum, Jaromir, Ottonem.

1022. Facta est persecucio maxima in Polonia.

1023. Obiit Ekhardus, episcopus Pragensis quar-
tus, VI Idus Augusti.

1030. Obiit Ziza, episcopus quintus Pragensis,
IV Kal. Februarii.

1036. Obiit Odalricus, dux Bohemie, qui con-
struxit Trzebiss. Ipso anno obiit Boleslaus dux sep-
timus Cecus. Post hunc Brzecislaus dux effectus,
Poloniam hostiliter devastat ad vindictam avi Bole-
slai, quem dux Polonie lumine privavit; corpusque
sancti Adalberti de Polonia in Bohemiam tulit.

1043. Heinricus tercius imperator totam Bohe-
miam obsedit; et ob hoc fames in Bohemia tanta,
ut tercia pars hominum fame moreretur.

1045. Obiit Guntherus monachus in Brewnovia
Prage, qui veneracione magna habetur.

1047. Dedicatum est monasterium in urbe
Boleslaw.

1055. Obiit dux Brzecislaus. Post hunc filius
eius Spitigneus dux effectus eiecit omnes Theutho-
nicos de terra, nec non et matrem propriam Iudi-
tham, similiter et abbatissam Sancti Georgii.

1056. Wratislaus autem, filius Brzecislai, frater
vero Spitignei, dux Morawie, duxit Alheidam, filiam
regis Hungarie Andree; ex qua genuit filium Wra-
tislauum nomine.

1057. Obiit Iuditha, mater ducis Spitignei, qui
cuidam nupserat nomine Petro,²⁾ ad confusionem
filii sui.

1058. Obiit Spitigneus devotus multum.

Léta 1004 zabito jest pět poustevníků v lese
v Polsku: Benedikt, Matouš, Isák, Kristin a Jan;
a šestý Barnabáš vyvázl; neboť nebyl té hodiny
doma. A ti se nyní velmi ctí od Čechů i od
Poláků.

Léta 1016 zemřela Hemma, manželka Bole-
slava Stydlivého, která byla plna ctností.

Léta 1017 zemřel Tehdak, třetí biskup praž-
ský, rodem Sas.

Léta 1021 unesl, jak bylo již praveno, Břeti-
slav, kníže český, pannu Jitku, s níž splodil Spyti-
hněva, Vratislava, Konrada, Jaromíra a Ottu.

Léta 1022 způsobeno jest velké pronásledo-
vání v Polsku.

Léta 1023 dne 8 měsíce srpna zemřel Ekhard,
čtvrtý biskup pražský.

Léta 1030 zemřel dne 29. ledna Izzo, pátý
biskup pražský.

Léta 1036 zemřel Oldřich, vévoda český, který
vystavěl Oldřiš. Téhož léta zemřel Boleslav Slepý,
sedmý vévoda český. Po něm učiněn knížetem Břeti-
slav, který Polsko nepřátelsky spustošil, aby po-
mstil děda svého Boleslava, jehož byl vévoda pol-
ský o zrak oloupil; a on přinesl do Čech z Polska
tělo sv. Vojtěcha.

Léta 1043 obsadil císař Jindřich III celé Čechy
a z toho vznikl takový hlad po Čechách, že tím
třetí díl lidí hladem zemřelo.

Léta 1045 zemřel Vintř, mnich v Břevnově
v Praze, který tam jest ve veliké účtě.

Léta 1047 posvěcen jest klášter v městě Bole-
slavi.

Léta 1055 zemřel vévoda Břetislav, po němž
učiněn byl vévodou jeho syn Spytihněv. Ten vy-
hnal všechny Němce z Čech i vlastní matku Jitku
a podobně i abatyši kláštera sv. Jiří.

Léta 1056 Vratislav, syn Břetislavův a bratr
Spytihněvův, vévoda moravský, pojal za manželku
Adlétu, dceru krále uherského Ondřeje, z níž se
narodil syn jménem Vratislav.

Léta 1057 zemřela Jitka, matka knížete Spyti-
hněva, která se provdala za nějakého Petra k hanbě
syna svého.

Léta 1058 zemřel Spytihněv velmi zbožný.

¹⁾ Má býti Magdeburgensi.

²⁾ pudicis má ruk. — ³⁾ Petr, král uherský.

- 1062 1059. Obiit Alhedis, uxor Wratislai. Post quam dux Wratislaus duxit Swatawam, filiam Kazimir, ducis Polonie, ex qua genuit Boleslaum, Borziwoy, Wladislaum, Sobieslaum. Fratres eius Cunradus et Otto Moravie gubernacula regebant.
- 1067 1060. Obiit Severus, Pragensis et Olomucensis episcopus sextus. Post hunc ordinatur Jaromir, frater ipsius ducis Wratislai; qui cum venisset Magunciam, archiepiscopus consecrans ipsum in episcopum, nomen suum ei imposuit Ekhardus.¹⁾ Dux autem Wratislaus ob invidiam fratris sui episcopi alium episcopum constituit fieri in Olomucz. Elegerunt ergo quendam virum nomine Iohannem, simplicem et bonum. Quapropter Jaromir qui et Ekhihardus, episcopus Pragensis, quod abstractum sibi esset episcopium Olomucense, misit quosdam in Olomucensem civitatem, qui prefatum episcopum plagis fustium enormiter flagellaverunt, et ideo dux volebat fratrem suum de episcopatu amovere. Set tunc Mechtildis virgo post mortem patris sui Bonifacii rexit regna Lombardie simul et Burgundie; que iuvit episcopum de omni honore suo, quia eius matris Iudithe cognata fuit, quam rapuerat pater eius Brzetislaus.
1082. Dux Bohemie Wratislaus dimicavit cum duce²⁾ Austrie.
- 1085 1085. Obiit Iuditha, filia Wratislai.
- 1086 1086. Dux Wratislaus in regem coronatur ab imperatore Heinrico cum uxore sua Swatawa. Ipso anno obiit frater eius Otto, dux Moravie.
- 1089 1090. Obiit Ekhardus, episcopus Pragensis septimus, frater regis Wratislai.
1091. Brzetislaus filius opposuit se patri suo Wratislao.
1092. Obiit primus rex Wratislaus. Ipso anno obiit Cunradus, frater eius et successor eius, dux Moravie.
1095. Ipso anno fuit magna mortalitas hominum.
1096. Iudei coacti sunt a duce, ut baptisentur; qui vero apostataverunt, omnes spoliati sunt. Incepit ordo griseus, heu male.³⁾
- 1098 1097. Obiit Cosmas, Pragensis episcopus octavus.

Léta 1059 zemřela Adléta, manželka Vratislava. Po ní vzal si za manželku vévoda Vratislav Svatavu, dceru Kazimíra, vévody polského, s níž zplodil Boleslava, Bořivoje, Vladislava a Soběslava. Bratři jeho Kunrat a Otto spravovali Moravu.

Léta 1060 zemřel Sever, šestý pražský a olomoucký biskup. Po něm dosazen jest Jaromír, bratr samého knížete Vratislava, který přišel do Mohuče byl od arcibiskupa posvěcen a obdržel jeho jméno Gebhard. A kníže Vratislav umínil si z nenávisti k bratru svému ustanoviti jiného biskupa v Olomouci. I zvolili nějakého muže jménem Jana, sprostého ale dobrého. A že odejmuto mu bylo biskupství Olomoucké, proto poslal Jaromír, jinak též Gebhard zvaný, nějaké lidi do města Olomouce, kteří řečeného biskupa holemi velmi zbili; a proto chtěl vévoda bratra svého biskupství zbaviti. Ale tenkrát vládla po smrti otce svého Bonifacia v Lombardii a také v Burgundsku panna Matilda, která odpomohla biskupovi ode vsí viny jeho, poněvadž jeho matka Jitka, již byl unesl jeho otec Břetislav, byla příbuzná její.

Léta 1082 bojoval vévoda český Vratislav s knížetem rakouským.

Léta 1085 zemřela Jitka, dcera Vratislavova.

Léta 1086 korunován byl za krále od císaře Jindřicha vévoda Vratislav s manželkou svou Svatavou. Téhož léta zemřel bratr jeho Otto, kníže moravský.

Léta 1090 zemřel Gebhard, sedmý biskup pražský, bratr krále Vratislava.

Léta 1091 učinil zpouu proti otcí svému Vratislavovi syn jeho Břetislav.

Léta 1092 zemřel první král Vratislav. Toho léta zemřel též Konrad bratr a nástupce jeho, vévoda moravský.

Léta 1095 bylo veliké umírání lidí.

Léta 1096 byli židé od vévody nuceni, aby se dali pokřtiti; a kteří pak odpadli, všichni byli oloupeni. Začal ó běda! šedivý řád.

Léta 1097 zemřel Kosmas, osmý biskup pražský.

¹⁾ Gebhardus pravě. — ²⁾ Kosmas má: cum orientali marchione Lupoldo. I viděti jest, že letopisec náš vzal titul své doby. — ³⁾ V ruk. aseus; slovo to přeměněno z g'seus. Zde rozuměti dlužno řád cistercienský, k němuž kronista náš náležel, který však založen byl teprv r. 1098.

1106. Henricus imperator expulit patrem suum Henricum de regno.

1107. Swatopluk ducem Borziwoy eiecit de regno; set propter hoc dedit imperatori decem milia marcarum argenti, factusque est compater ipsius Swatopluk.

1116. Wladislaus sponte dedit ducatum Borziwoy.

1117. Terre motus factus est in Bohemia.

1118. Aqua inundavit Prage ultra pontem decem ulnis.

1120. Predictus Borziwoy perdidit ducatum tercia vice, fugitque in Ungariam.¹⁾

1122. Eclipsis lune fuit media nocte.²⁾

1123. Obiit Othmarus,³⁾ episcopus Pragensis nonus. Post hunc Menhardus eligitur.

1124. Obiit Borziwoy dux XVI^{us} in exilio Ungarie.

1126. Sobieslaus ducatum adeptus est, vivente adhuc matre eorum Swatawa regina prima, quo mortuo rex Wladislaus rex Boemie secundus.

1131. Isto tempore rexit imperium Conradus, sub quo facta est expeditio in Jerusalem.

1135. Fuit eclipsis solis IV Non. Augusti.

1138. Obiit beatus Malachias episcopus.

1143. Sanctus Bernardus migravit ex hoc seculo, egregius doctor; centum et sexaginta cenobiorum pater extitit.

1173. Obiit Wladislaus, rex Boemie secundus, in exilio. Post hunc filius eius Fridericus dux similiter expellitur de terra cum cognatione sua. Post hunc Sobieslaus rexit ducatum. Isto anno Jerusalem, quam cristiani habuerunt, perditur.

1179. Sobieslaus expellitur a Friderico, filio Wladislai.

1195. Ottakarus qui et Przemysl rex Bohemie tercius consecratur.

1197. Innocencius tertius papa ordinatur.

1198. Obiit Henricus filius.

1201. Terre motus factus est IV Non. Maii.

1203. Isto tempore Philippus, Romanorum rex, filiam suam Constanciam promiserat dare comiti palatino, quam postea tradidit filio regis Ottakari Boemie Wenceslao; et propter hoc palatinus occidit Philippum.

Léta 1106 vypudil císař Jindřich otce svého Jindřicha z království.

Léta 1107 vyhnal Swatopluk knížete Bořivoje ze země; a proto dal císaři deset tisíc hřiven stříbra a ten se stal kmotrem tohoto Swatopluka.

Léta 1116 dal Vladislav dobrovolně vévodství své Bořivojovi.

Léta 1117 bylo v Čechách zemětřesení.

Léta 1118 šla voda v Praze 10 loket nad mostem.

Léta 1120 ztratil zmíněný Bořivoj vévodství své po třetí a utekl do Uher.

Léta 1122 bylo zatmění měsíce o půl noci.

Léta 1123 zemřel Otmar, devátý biskup pražský. Po něm byl zvolen Menhart.

Léta 1124 zemřel Bořivoj šestnáctý vévoda ve vyhnanství v Uhřích.

Léta 1126 dosáhl Soběslav vévodství, když byla ještě živa Svatava první králová a když on byl zemřel, přišel k vládě Vladislav, druhý král český.

Léta 1131. Toho času vládl v říši Konrad, za něhož se stala výprava do Jerusalema.

Léta 1135 bylo zatmění slunce dne 2 srpna.

Léta 1138 zemřel svatý Malachiáš biskup.

Léta 1143 odebral se z tohoto světa svatý Bernard, výborný učitel; a ten byl otcem sto a šedesáti klášterů.

Léta 1173 zemřel u vyhnanství Vladislav, král český, druhý. Po něm vypuzen byl ze země podobně syn jeho vévoda Fridrich i se svým příbuzenstvem. Po něm Soběslav spravoval vévodství. Téhož léta ztracen byl Jerusalem, jež křesťané byli drželi.

Léta 1179 vypuzen byl Soběslav od Bedřicha, syna Vladislavova.

Léta 1195 posvěcen byl Otakar, který se i Přemysl jmenoval, na třetího krále českého.

Léta 1197 učiněn papežem Inocenc III.

Léta 1198 zemřel Jindřich syn [Fridricha].

Léta 1201 bylo zemětřesení dne 4 května.

Léta 1203. Toho času slíbil Filip, král římský, dáti falckrabímu dceru svou Konstancii, již však potom dal Václavovi, synovi českého krále Otakara, a proto zavraždil falckrabí Filipa.

¹⁾ Tu vloženo jest ještě v rukopise: 1121 Honorius secundus papa. — ²⁾ slovo to schází v ruk. — ³⁾ Lépe Hermannus.

- 1209 1209. Otto cesar consecratur.
 1211. Hic destituitur Otto ab imperio.
 1212. Multitudo infancium ab hereticis traditur Saracenis.
 1213. Franciscus et Dominicus clarent.
 1215. Getrudis, regina Ungarie, occiditur, mater sancte Elyzabeth.
 1216. Obiit Innocencius tercius papa, vir magne sciencie. Hic canonisavit sanctum Thomam Cantuariensem et Kunegundem virginem.
 1217. Leupoldus, dux Austrie, et Andreas, rex Ungarie, Jerusalem vadunt.
 1220. Fridericus, rex Cilicie,¹⁾ in cesarem coronatur.
 1222. Obiit Wladislaus qui et Heinricus, marchio Moravie, frater Ottakari, regis Bohemie.
 1227 1225. Obiit papa Honorius quartus.²⁾
 1227 1228. Eligitur Gregorius nonus.
 1231 1230. Obiit sancta Elyzabeth, soror regis Ungarie Bele.
 1230 1231. Obiit Leupoldus, magnificus dux Austrie.
 1240. Obiit Rupertus, episcopus Olomucensis. Obiit Constancia regina, coniunx regis Ottakari.
 1241. Tartari vastaverunt Ungariam, Moraviam, Poloniam, nullusque eis resistit, excepto solo duce Polonie Heinrico, qui et occisus fuit ab eis cum omnibus suis. Hoc anno fuit ecclesis solis.
 1242. Ego Heinricus natus sum in Heimburg.
 1245 1244. Brunno episcopus Olomucensis eligitur, nacione Saxo.
 1246 1246. Captus est Borso et alii nobiles Moravie a duce Austrie Friderico.
 1247. Occisus est dux Fridericus. Conflictum namque habuit adversus Belam regem Ungarie, et potitus victoria occiditur.
 1248. Ottakarus, marchio Moravie, per consilium pravorum opposuit se patri suo Wenceslao, regi Boemie.
 1252 1249. Isto tempore Margaretha, regina Romanorum, relicta Heinrici, Romani regis, soror Friderici, ducis Austrie, copulatur Ottakaro qui

- L. 1209 posvěcen Otto za císaře.
 L. 1211. Tu sesazen byl Otto z císařství.
 L. 1212 odevzdáno množství dětí od kacířů Saracenům.
 L. 1213 skvěli se František a Dominik.
 L. 1215 zabita byla Kedruta, královna uherská, matka sv. Alžběty.
 L. 1216 zemřel papež Innocenc III., muž velkých vědomostí. Ten prohlásil za svaté Tomáše Kantuarienského a Kunhutu pannu.
 L. 1217 táhli do Jerusalema Leopold, vévoda rakouský, a Ondřej, král uherský.
 L. 1220 korunován byl za císaře Fridrich, král sicilský.
 L. 1222 zemřel Vladislav také Jindřich zvaný, markrabě moravský, bratr Otakara, krále českého.
 L. 1225 zemřel papež Honorius IV.
 L. 1228 zvolen byl Řehoř IX.
 L. 1230 zemřela svatá Alžběta, sestra krále uherského Bely.
 L. 1231 zemřel Leopold, slavný vévoda rakouský.
 L. 1240 zemřel Rupert, biskup olomoucký. Zemřela Konstace královna, manželka krále Otakara.
 L. 1241 poplenili Tataři Uhry, Moravu, Polsko a nikdo se jim nepostavil naproti, kromě vévody polského Jindřicha, který se všemi svými od nich byl zabit. Toho léta bylo zatmění slunce.
 L. 1242. Já Jindřich narodil jsem se v Heimburce.
 L. 1244 zvolen jest biskupem olomouckým Bruno, jenž byl rodem Sas.
 L. 1246 zajat jest Boreš a jiní páni moravští od vévody rakouského Fridricha.
 L. 1247 zabit jest vévoda Fridrich; mělťe pětku s Belou, králem uherským, a dosáhnuv vítězství byl zabit.
 L. 1248 protivil se k radě špatných lidí Otakar, markrabě moravský, otcí svému Václavovi, králi českému.
 L. 1249 vdala se Marketa, králová římská, vdova Jindřicha krále římského a sestra Fridricha, vévody rakouského, za Otakara jinak Přemysla,

¹⁾ Tak ruk., ale roz. Sicilie. — ²⁾ Tertius má býti.

- et Przemysl, marchioni Moravie, qui factus est dux Austrie.
 1251. Ungari depopulati sunt Austriam et Moraviam. Interim Ottakarus marchio Moravie extitit.
 1253. Obiit Wenceslaus, rex Boemie quartus; pro eo regnavit Ottakarus filius eius.
 1255. Obiit Borso,¹⁾ illustris baro.
 1256. Occisus est Wilhelmus imperator.
 1257. Ducissa Bavarie decollata est per Lodovicum eius maritum. Canonisatur sancta Clara per Alexandrum papam quartum.
 1259. Factus est terre motus in Moravia IV Kal. Februarii.
 1260. Ottakarus rex habuit conflictum cum Bela, rege Ungarie, atque vicit.
 1261. Ibant flagellatores, que secta nescio a quo spiritu processerat; set multi nostri noti in eam ibant pura intencione et sincera devocione. Procedebant namque turmatim hinc et inde per ecclesias, precedentibus vexillis et cereis ardentibus, precinentibus duobus, ceteris respondentibus, stantes nudi et affligentes se flagellis, panno qualicunque succinctos lumbos et velata capita habentes.
 1262. Soror Agnes Prage claruit.
 1263. Fames validissima fuit per Moraviam et Austriam, ita ut multi fame morerentur, comedentes radices, arborum cortices.
 1264. Obiit papa Urbanus. Cometa apparuit.
 1266. Rex Ottakarus conflictum habuit cum ducibus Bavarie. Ipso anno obiit Margaretha regina.
 1267. Translata est sancta Hedwigis, soror Heinrici ducis.
 1268. Decollatus est Cunradus, filius Conradi filii Friderici imperatoris, a Carolo rege Francie. Ipso anno eclipsis solis et lune. Obiit Bela minor, rex Ungarie, qui duxit cognatam regis nostri filiam²⁾. Obiit Bela senior, rex Ungarie, frater sancte Elyzabeth, qui potenter in Un-
- markraběte moravského, který se stal vévodou rakouským.
 L. 1251 poplenili Uhři Rakousy a Moravu. Mezitím byl Otakar markrabětem moravským.
 L. 1253 zemřel Václav, čtvrtý král český; místo něho nastoupil vládu syn jeho Otakar.
 L. 1255 zemřel Boreš, vznešený pán.
 L. 1256 zabit jest císař Vilém.
 L. 1257 jest stata vévodkyně bavorská od Ludvíka, manžela svého. Za svatou byla vyhlášena svatá Klára od papeže Alexandra čtvrtého.
 L. 1259 dne 29 měsíce ledna bylo země-třesení v Moravě.
 L. 1260 měl král Otakar válku s Belou, králem uherským, a zvítězil.
 L. 1261 chodili tu a tam mrskači. A nevím z čího vnuknutí ta sekta vzešla; ale mnozí z našich vstoupili do ní ze zbožné mysli a pouhé pobožnosti. A ti chodili v houfích sem a tam po kostelích s vlajíci korouhvemi a rozsvícenými svíčkami, a dva předzpěvovali a ostatní odpovídali a stojíce nazí biči se mrskali, majíce toliko jakýmkoli sukнем bedra opásána a hlavy zahaleny.
 L. 1262 skvěla se v Praze sestra Anežka.
 L. 1263 byl veliký hlad v Moravě a Rakousích, tak že mnoho lidí hladu umíralo a mnozí jedli kořeny a kůru se stromů.
 L. 1264 zemřel papež Urban. Objevila se vlasatice.
 L. 1266 měl Otakar pětku s vévodou bavorskými. Téhož léta zemřela králová Marketa.
 L. 1267 přenešena jest sv. Hedviga, sestra vévody Jindřicha.
 L. 1268 dal Karel, král francouzský, stíti Konrada, syna Konrada, syna císaře Fridricha. Téhož léta bylo zatmění slunce a měsíce. Zemřel Bela mladší, král uherský, jenž si vzal za manželku příbuznou krále našeho. Zemřel Bela starší, král uherský, bratr sv. Alžběty; ten vládl

¹⁾ bezpochyby z Risenburka. Důležitou zprávou touto se dotvrzuje, co se již tušilo, že horlivý přívrženec krále Václava I. není jedna osoba s Boršem, který později byl proti králi Přemyslovi Otakarovi na straně krále Rudolfa. Tím se také nyní napraví rodokmen Hrabšicův čili pánů z Risenburka, takže mezi Borše otce a Bohuslava musíme vložit ještě Borše syna, čímž některé nesrovnalosti dosavadní o tomto rodu odpadnou. — ²⁾ Kunhutu, dceru Otty, markrab. Branibor.

1270 garia regnavit XXXV annis. Regnaverant autem eo vivente duo filii eius Stephanus et Bela.

1271. Ottakar rex cum magno exercitu intravit Ungariam adversus Stephanum regem, obtinuitque Preczpurg castrum, alias municiones circa metas iacentes; et multis spoliis inde ductis jacuit in terra inimicorum fere octo ebdomades. Reverso autem rege Ottakaro, Ungari insecuti intraverunt Moraviam, et magnum dampnum fecerunt in hominibus.

1272. Ipso anno obiit rex Ungarie Stephanus. Narcitus¹⁾, potens camerarius Moraviae, obiit. Ipso anno Ungari magnum fecerunt dampnum in Moravia. Precedenti autem anno, vivente adhuc Stephano rege, Henricus comes²⁾ et alii plures de Ungaria fugerant ad regem Boemie, quos ipse honorifice suscepit, ipsumque Henricum prefecit civitati Hlawa et eius districtui. Mortuo autem rege Stephano, comes [Egidius]³⁾ qui fuerat summus [camerarius] ipsius Stephani, transivit eciam ad regem Boemie; et quia Henricus comes odio habuit ipsum Egidium, volebat ulterius manere cum rege Boemie, set exiens de terra, cepit moliri insidias⁴⁾ contra regem Ottakarum, ut rei exitus probavit.

1273. Gregorius decimus papa ordinatur. Caruerat namque pastore ecclesia ab obitu Clementis pape. Ipso anno Gregorius papa precepit eligi⁵⁾ imperatorem. Tunc Lodowicus palatinus comes, frater Heinrici, ducis Bavarie, consilio illorum principum, qui electionem habebant, elegit Rudolphum comitem de Haspurk in regem Romanorum. Nam a Friderico imperatore ecclesia caruit rege Romanorum. Ipso anno Henricus⁶⁾ comes, qui regebat pueros filios Stephani regis, reges scilicet Ungarie, cepit agere contra Ottakarum regem. Nam fratrem regine propria manu occidit, et mala que facere poterat, exercuit indesinenter. Rex autem Ottakar posuerat comitem Egetmistri super castrum Preczpurk; set ipse tradito castro Ungaris reversus est Ungariam. Illo tempore rex Ottakar congregato

mocně v Uhrách po 35 let. A za jeho živobyčí vládli dva synové jeho Štěpán a Bela.

L. 1271 táhl král Otakar s velkým počtem vojska do Uher proti Štěpánovi králi, dobyl Prešpurku hradu a jiných opevnění kolem pomezí ležících a učiniv mnoho kořisti ležel v zemi nepřátelské skoro osm neděl. Avšak po návratu krále následovali Uhři, vpadli do Moravy a způsobili velkou škodu na lidech.

L. 1272. Téhož léta zemřel uherský král Štěpán. Hartlib, mocný komorník moravský, zemřel jest. Téhož léta způsobili Uhři velkou škodu na Moravě. Předcházejícího však roku, ještě za živobyčí krále Štěpána utekl hrabě Jindřich a mnozí jiní z Uher ku králi českému, jež on pozitivě přijal a řečeného Jindřicha správcem města Lavy a jeho okresu učinil. A po smrti krále Štěpána přešel také ku králi českému hrabě Jiljí, jenž byl nejvyšší úředník řečeného Štěpána; a že hrabě Jindřich měl zášť na zmíněného Jiljího, nechtěl déle zůstat u krále českého, nýbrž vyšel ze země a začal strojit úklady proti králi Otakarovi, jak se pak ukázalo.

L. 1273 byl posvěcen na papeže Řehoř X; neboť nebylo pastýře v církvi od smrti papeže Klementa. Téhož roku rozkázal papež zvoliti císaře. Tu zvolil falckrabí Ludvík, bratr vévody bavorského, k radě těch knížat, jimž náleželo voliti, za krále římského Rudolfa, hraběte Habsburského. Neboť od času císaře Fridricha nebylo v církvi krále římského. Téhož léta počal úklady strojit králi Otakarovi hrabě Jindřich, který spravoval děti uherského krále Štěpána, totiž králeviče uherské. Neboť zabil bratra královny vlastní rukou a páchal neustále zlo, jaké jen způsobiti mohl. Král Otakar představil hraběte Jiljího hradu Prešpurku; ale ten vydav hrad Uhrům vrátil se do Uher. Téhož času král Otakar sebrav velké vojsko počal táhnouti do Uher proti Jindřichovi a jeho přívržencům. Téhož času

¹⁾ Hartlibus má býti. Jest to Hartlib z Dubna, který byl nejdříve komorníkem bitovským, pak znojenským, brněnským, podkomořím moravským a posléze komořím moravským. Ten zemřel však teprv snad r. 1273; neb 5 února téhož léta jmenuje se ještě mezi svědky na listu Brunona, biskupa brixenského, jímž dává v léno některé statky svého biskupství Přemyslovi Otakarovi. Srov. Reg. Boh. II, 329. — ²⁾ hrabě Kysecký. — ³⁾ Nemá rukopis, ale necháno pro slovo to prázdňé místo. — ⁴⁾ divicias ruk. — ⁵⁾ elegi ruk. — ⁶⁾ Henricus ruk.

magno exercitu cepit ire versus Ungariam contra Henricum comitem et complices eius. Illo tempore Ulricus de Duirenholcz,¹⁾ gener regis, occisus est ab Ungaris. Intravit autem Ottakar rex Ungariam, iacuitque ibi in terra inimicorum octo ebdomades, multasque municiones machinis acquisivit, tam ex illa parte Danubii quam ex ista, terram potenter devastando.

1274. Celebratum est consilium a domino Gregorio, sedis apostolice pontifice, et aliis pontificibus et prelatibus ecclesie quam plurimis in Lugduna, in quo concilio Gregi ad cristiane religionis fidem conversi et apostolice²⁾ sedi obedire professi sunt. In ipso autem concilio statutum est, ne de cetero ecclesia tam diu pastore careat, set infra 10 dies apostolicus³⁾ eligatur.

1275. Obiit papa Gregorius X. Ipso anno opposuerunt se quidam de Austria regi Ottakaro. Ipse siquidem tam potenter regnavit in Austria et Stiria sicut in Boemia et Moravia.

1276. Obiit papa Innocencius V. Ipso anno quedam cognacio in Boemia, cognomine Witingenses, opposuerunt se regi Ottakaro, quorum precipui fuerunt Sawiss⁴⁾ et amici eius et Borso de Risenburg. Ipso anno XV Kal. Maii cecidit grando et audita sunt tonitrua horrenda; circa octavam autem Michaelis, nix et gelu grande⁵⁾ fuit in partibus nostris. Ipso anno, Romanorum rex, descendens in Danubio cum navibus et apparatu multo nec non exercitu magno, intravit Austriam, venitque in civitatem Witunensem. Prius autem quam intraret civitatem, occurrit ei rex Boemie ex ista parte Danubii cum magno exercitu, ita ut Danubius separaret amborum exercitum; ubi occisus est Bernhardus de Welgersdorf. Videns autem rex Ottakar se non posse tante fortitudini resistere, nec alio modo cum honore ab eo posse separari, transiit Danubium ad regem Romanorum, et subdidit se ei valde libenti animo. Resignatis autem terris suis, et reddita sibi Boemia et Moravia, pacifice cum rege confederatus ad propria est reversus. Qui veniens ad sua, tactus dolore intrinsecus pro eo, quod se subdiderat, cepit moliri contra regem Romanorum insidias, ut postmodum rei exitus comprobavit.

1273 byl jest zabit od Uhrů Oldřich z Drnholce, zef králův. A král Otakar vtáhnuv do Uher ležel v té zemi nepřátelské za osm neděl, plně strašně zemi na té i druhé straně Dunaje, a dobyl mnoho pevností stroji.

L. 1274 odbýváno jest v Lionu koncilium za přítomnosti pana Řehoře, apoštolské stolice biskupa, a jiných biskupů a přemnohých prelatů církve; a na tom koncilium přivedeni byli Řekové na víru křesťanskou a slíbili poslouchati papeže. A na tom koncilium bylo ustanoveno, aby budoucně církev nebyla tak dlouho bez pastýře, nýbrž aby se v 10 dnech vždy zvolil papež.

L. 1275 zemřel papež Řehoř X. Téhož léta protivili se někteří z Rakous králi Otakarovi. On totiž tak mocně panoval v Rakousích a ve Štyrsku jako v Čechách a Moravě.

L. 1276 zemřel papež Inocenc V. Téhož léta protivil se v Čechách králi Otakarovi jistý rod, Vítkovci zvaný, z nichž přední byl Záviš a přítel jeho a Boreš z Risenburka. Téhož léta sedmnáctého dne měsíce dubna padaly kroupy a bylo slyšeti strašné hřmění, a v oktávě sv. Michala bylo sněhu a velkého náledí v krajinách našich. Téhož roku táhl král Rudolf po Dunaji s loďmi a mnohými válečnými přípravami a s četným vojskem do Rakous a přišel do města Vídně. Dříve však než vešel do města, setkal se s ním král český s druhé strany řeky, tak že Dunaj obě vojska od sebe dělil; a tam zabit byl Bernard z Welgersdorfu. Král Otakar znamená, že nemůže takové moci odolati ani jinak se ctí ustoupiti, přešel přes Dunaj ku králi římskému a podrobil se mu. A když mu byl odevzdal své země a obdržel nazpátek Čechy a Moravu, a smluviv se pokojně s králem vrátil se domů. A přišed domů nesl to bolestně ve svém vnitru, že se podrobil, i začal strojit úklady králi římskému, jak potom se ukázalo.

¹⁾ Dmrenholcz ruk.; Diur. Pertz. — ²⁾ appost. ruk. — ³⁾ Záviš z Falkenšteina. — ⁴⁾ grando ruk.

1278. Ottakarus qui et Przemysl, magnificus rex Boemie, cepit agere contra Rudolphum, regem Romanorum, qui tunc manebat in civitate Wienna, sicut prima fronte intraverat. Misit namque suos, qui Austriam invaderent eamque rapinis et incendiis devastarent; quod et fecerunt. In confinio quippe nostro inter cetera mala, que gesserunt, ecclesiam sancte Marie in Weydehoven incenderunt,¹⁾ et in cimiterio eiusdem ecclesie, ut revera percepi, 1722 homines igne perierunt, qui omnes bene noti erant, exceptis ignotis et peregrinis; forum²⁾ etiam nostrum et ecclesiam sancti Stephani incenderunt. Circa festum autem sancti Jacobi ipse rex Ottakarus congregato omni exercitu suo intravit Austriam, et obsedit forum, quod dicitur Drostendorf³⁾ XVI diebus, in quo tunc erat Stephanus de Mizow cum paucis. Tandem tradito sibi predicto foro processit in Law adversus Rudolphum, regem Romanorum. Qui nichilominus occurrit ei circa aquam, que vocatur Morawa, ubi in vicino aqua Tya alias Dyge coniungitur ipsi⁴⁾ Morave, ducens in comitatu suo Ungaros et Comanos. Rex autem Ottakarus in exercitu suo duxit paucos hospites, preter Polonos. Congressus autem ipsis in prelium, fugientibus Behemis et Moravis, heu occisus est ille magnificus rex Ottakarus cum multis Polonis. Nunc ergo Bohemia plange! o Moravia luge, tantum perdidisse honorem, protecta quondam sub clipeo regis Ottakari.

Indefessa modo gestu testare dolorem;
Exudent oculi lacrimas, exterminet ora
Pallor⁵⁾, connodet digitos⁶⁾ tortura, cruentet
Interiora dolor et verberet ethera clamor.
Tota peris ex morte sua; mors non fuit eius,
Set tua, non sola, set publica mortis ymago.
O Veneris lacrimosa dies! o sydus amarum!
Illa dies tibi⁷⁾ nox fuit, et Venus illa venenum.⁸⁾

In die quippe Veneris, hoc est sexta feria VII Kal. Septembris, periit hisdem rex, in die Ruffi. In diebus autem suis, ut verum fatear,

L. 1278 počal Otakar také Přemysl zvaný, vznešený král český, jednati proti Rudolfovi, králi římskému, který tenkráté bydlel v městě Vídní, od té doby, jak tam již poprvé vešel. Neboť vyslal své lidi, aby vpadli do Rakous a zemi tu loupežemi a pálením spustošili, což i učinili. V sousedství našem totiž mimo jiné zlé, jež spůsobili, spálili také kostel panny Marie ve Waidhofenu a na hřbitově téhož kostela, jak jsem se v pravdě dověděl, zahynulo ohněm 1722 lidí, kteří všichni dobře známi byli, neznámé a cizí v to nepočítaje. Také městys náš a kostel sv. Štěpána zapálili. A okolo svátku sv. Jakuba vtrhl s celým svým sebraným vojskem král Otakar do Rakous a obléhal městys, který se jmenuje Drostendorf, po 16 dní, kde tenkráté byl s málo lidem Štěpán z Meissavy. A když se bylo konečně řečené město vzdalo, táhl k Lávě proti Rudolfovi, králi římskému, který však setkal se s ním u vody, jenž se jmenuje Morava, blízko místa, kde Dyje do Moravy vtéká, a vedl ve vojsku svém Uhry a Kumany. Král Otakar však měl ve vojsku svém kromě Poláků málo cizinců. A když se s nimi dal do bitvy a Češi a Moravané dali se na útěk, usmrcen byl, ó běda! onen slavný král Otakar s mnohými Polany. Nyní tedy země Česká plač, nyní naříkej ó Moravo, že jsi ztratila takovou čest chráněnou býti druhdy štítem krále Otakara.

Jen ty bez ustání jevem o své svědci bolesti,
Zvlhneť oči slzí proudem, a bledost se uhostíž
Na zsinalých lících, ruce spínejtež se bolestně,
Srdce žalem zmírej, vznášejte se k obloze nářky:
Vlasti, hyněš zhoubou jeho též, nikoliv jediného
Člověka smrt to není, než jesti to záhuba nás
všech.

Pátku, přenešťastný jsi ty den, mé vlasti
osudný!
Den to nebyl, byla noc to naše, blaho otravující.

V den Venuše, totiž v pátek dne 26. srpna zahynul tento král na den sv. Ruffa. Za dnů jeho, abych pravdu vyznal, byl pokoj a mír po celé

¹⁾ Waidhofen na Dyji. — ²⁾ Nejspíše městečko Cmunt, kde jest kostel sv. Štěpána. — ³⁾ Drostendorf. — ⁴⁾ ipso ruk. — ⁵⁾ pallorem ruk. — ⁶⁾ digitos ruk. — ⁷⁾ tibi dies má ruk. — ⁸⁾ V latině jest užito hry slov, která se v překladu nedala naznačiti.

fuit pax et tranquillitas in omni dominio suo. Fuit quippe rex potentissimus, destruens et edificans municiones multas, humiliens et exaltans multos, super omnes predecesores suos. Extitit namque rex Bohemie, marchio Moravie, dux Austrie et Stirie, Carniole, dominus Egrie et Portus Naonis. Regnavit autem quintus a primo rege Bohemie Vratislao annis XXVII et reliquit filium unum nomine Wenceslaum et duas filias.

Isti sunt principes contemporanei et vicini sui: episcopus Patawiensis Otto et Petrus, episcopus Pragensis Nicolaus et Iohannes, episcopus Olomucensis Bruno; reges, videlicet Ungarie, Bela et Stephanus, et minor Bela, et invenis rex filius Stephani; duces Bavarie Henricus et Otto filius eius; comes palatinus Ludvicus, frater Henrici; duces Carinthie Ulricus et Philippus, frater eius; dux autem Austrie et Stirie fuit ipse rex personaliter, et marchio Moravie, ut supra dixi. Marchiones etiam fuerunt isti contemporanei sui: marchio Misnensis Henricus et filius eius Theodericus, et marchio Brandeburgensis Otto, qui habuit sororem regis; marchio Brandeburgensis Iohannes filius Ottonis, qui occisus fuit; marchio Otto, frater Iohannis, filii sororis regis. Iste Otto intromisit se de puero regio et de terra ipsius, occiso patre eius Ottakaro.

Ipsa anno obiit Iohannes episcopus Pragensis, nacione Bohemus, qui me dyaconum ordinavit. Post hunc eligitur Thobias Moravus, praepositus Pataviensis, frater Benesskonis et Milothe, qui obiit anno domini 1296.

1279. Petrus, episcopus Patawiensis, postquam celebraverat ordines sacros apud Sanctum Yppolitum, ubi me indignum cum aliis in gradum sacerdotii promovit, obiit VII Kal. Marcii; et eligitur Wikardus de Perchtoldsdorf in locum ipsius. Ipso anno Zawiss¹⁾ nocte civitatem Budweys intravit, eamque omnia depredatus est. Ipso tempore miseria magna in Bohemia; ipsi idem nobiles inter se terram devastabant, ut vere posset dici: Ve terre, cuius rex puer est; quia dominus terre Wenceslaus puer adhuc fuit.

1280. Rudolphus Romanorum rex, sicut prima fronte intraverat civitatem Wiennam, mansit ibi

jeho říši. Neboť byl král velemocný, který mnoho hradů zničil a vystavěl, mnohé ponížil a povýšil, více než všichni předchůdcové jeho. Byltě králem českým, markrabím moravským, vévodou rakouským, štyrským a korutanským, pánem Chebu a Pordenona a vládl, jsa pátým králem českým, od prvního krále českého Vratislava, 27 let a zanechal jednoho syna Václava a dvě dcery.

Tito pak mu byli ze sousedních knížat současni: Biskupové pasovští Otto a Petr, biskupové pražští Mikuláš a Jan, biskup olomoucký Bruno; králové uherští Bela, Štěpán a mladší Bela a mladý král syn Štěpánův; vévodové bavorští Jindřich a syn jeho Otto; falckrabí Ludvík, bratr Jindřichův; vévodové korutánští Oldřich a bratr jeho Filip, vévodou rakouským a štyrským byl on sám i markrabím moravským, jak jsem výše řekl. Markrabími byli tito současníci jeho: markrabím míšenským Jindřich a syn jeho Dětrich a markrabími braniborskými Otto, který měl sestru krále, markrabí braniborský Jan, syn Ottův, který byl zabit, markrabí Otto bratr Janův, synové sestry královy. Tento Otto uvázal se po smrti krále Otakara v poručenství nad jeho synem a jeho zemí.

Téhož léta zemřel biskup pražský Jan, jenž byl rodem Čech, který mě za jahna posvětil; po něm zvolen byl Tobiáš, Moravan, probošt pasovský, bratr Benešův a Milotův, který zemřel l. p. 1296.

L. 1279 zemřel dne 23. února Petr, biskup pasovský, když byl vykonal svěcení ve S. Hipolytu, kde mě nehodného s mnohými jinými povýšil na stupeň kněžský, a na místo něho zvolen byl Wikard z Perchtoldsdorfu. Téhož léta vskočil Záviš v noci do města Budějovic a vyloupil je. Téhož léta byla v Čechách velká bída; neboť šlechticové sami plenili si zemi, tak že se může říci: Běda zemi, jejíž král dítě jest; neboť pán země Václav byl ještě dítě.

L. 1280. Rudolf, král římský, bydlel od svého prvního příchodu do Vídně v městě tomto s krá-

¹⁾ Záviš z Falkenšteina

1280 cum regina sua uxore et omni familia. Congregato autem exercitu magno tempore autumpnali intravit per Moraviam terram Bohemie adversus Ottonem, marchionem Brandenburgensem, qui Polonos habebat in comitatu. Rex autem habuit secum episcopum Basiliensem, Luduicum palatinum, Ottonem ducem, filium Heinrici ducis Bavarie, qui et gener regis extitit, ducem Saxonie, episcopos et comites quam plures; iacuitque in terra Bohemie fere undecim septimanis. Tandem pacificati, ad propria sunt reversi. Ipso tempore rex Romanorum prefecit Ottonem, ducem Saxonie, terre Moravie et civitati Brunensi, qui dux etiam fuit gener ipsius regis. Ipsa hieme fuit nix maxima, que destruxit annonam. Ipso anno obiit regina, Rudolphi regis Romanorum, ductaque in Sveviam multo comitatu. Ipso anno mortuus est etiam unus filiorum regis. Ipso anno 1281 obiit beate memorie Bruno, ¹⁾ venerabilis episcopus Olomucensis XVII, natione Saxo, pater et tutor cleri, qui monasterium sancti Mauricii in Cremsyr mirabili opere construxit; cuius consilio et auxilio Ottakar rex Bohemie in multis sepius prosperatus. O Moravia amisso ²⁾ primo rege Ottakaro, quasi uno tuorum luminum evolvo, adhuc lucem ³⁾ me in altero habere videbaris; nunc autem utroque orbata, quodammodo in tenebras palpitare videris. Plange ergo, tantis te fore luminibus spoliata.

In laudem ergo huius tanti presulis inter cetera commendabilia carmina cecinit ille egregius dictator Marnarius ⁴⁾ dictus:

Opto, quod in seculum	cleri flos et speculum	vivat, presul Bruno,
Quem famosa veritas	mentisque sinceritas	beat non in uno
Dono probitatis,	bono pietatis,	cultu castitatis,
		actu largitatis.
Hunc dedit Saxoniam,	tenet nunc Moravia	patrem et patronum,
Tutor legis, veri lux,	pastor gregis, boni dux	est ad omne bonum,
Ut palmes in vite	fructum ferens vite,	fervet sine lite,
		legem tenet rite.
Hunc pre participibus ⁵⁾	variis virtutibus	gracia ditavit
Largo dei munere,	alto gaudet genere,	quem sic sors beavit.
Ut verus in vita	est Israhelita,	nam archimandrita
		felix vivat ita.

¹⁾ Bruno ruk. — ²⁾ ammisso ruk. — ³⁾ ducem ruk. — ⁴⁾ Tak má býti dle sdělení p. prof. Wattenbachem mi učiněného; ruk. a Pertz mají Marnarius. — ⁵⁾ participibus ruk.

lovnou manželkou svou i s celou rodinou. A sebrav v čas podzimní velké vojsko táhl přes Moravu do Čech proti Ottovi, markraběti braniborskému, který měl Poláky ve svém průvodu. A král měl s sebou biskupa basilejského, Ludvíka falckraběte, vévodu Ottu, syna Jindřicha, vévody bavorského, který byl i zetěm královým, vévodu saského a mnoho biskupů a hrabat; a ležel v zemi České skoro 11 neděl. Konečně smluvili se a vrátili se domů.

Téhož času svěřil král římský Ottovi, vévodovi saskému, jenž byl jeho zetěm, ke správě Moravu a město Brno. Té zimy bylo mnoho sněhu, který zničil všecko osení. Téhož roku zemřela královna, manželka Rudolfa, krále římského, a dovezena jest do Švýcar u velkém průvodu. Téhož roku zemřel také jeden syn králův. Téhož léta zemřel blahoslavené paměti Bruno, důstojný biskup olomúcký sedmnáctý, rodem Sas, otec a ochrance duchovenstva, který vystavěl klášter sv. Mauricia v Kroměžíři dílem obdivuhodným; jeho rady a pomoci užíval král český Otakar v mnohých věcech často velmi prospěšně. Ó Moravo, ty ztratíš nejprve krále Otakara jakoby jedno ze svých očí měla jsi aspoň druhé, nyní však jsouc obou zbavena potácíš se takřka ve tmách. Plač proto nad ztrátou takovýchto světél.

Na oslavu výtečného toho biskupa zazpíval mimo jiné pochvalné písně výborný básník Marnarius zvaný:

Nunc aput episcopos	quosdam nequam Atropos ¹⁾	vagis ocat filum, ²⁾
Ecce datum ³⁾ celitus	advena proselitus	expetit asilum.
Quem Clotho ⁴⁾ fugavit,	Lachesis ⁵⁾ prostravit,	ad te declinavit,
		manu fortis David.

1281

Fortis quippe et timendus erat omnibus adversariis suis, dilectus et affabilis cunctis amicis suis, diligens ⁶⁾ iusticiam, provehens clerum, preditus sciencia et virtute. Obiit autem ut dixi anno incarnationis dominice 1280, circa carnisprivium. ⁷⁾

1281. Rudolphus, Romanorum rex, post pascha inter alia iudicia, que fecit Wiene, fecit Iudeum quendam lapidibus obrui, qui fertur sacerdotem cum corpore dominico euntem luto nescio vel lapide vulnerasse. Ipso anno Rudolphus, Romanorum rex, circa penthecosten terram Austrie exivit, reversus in Sweviam terram suam. Ipso anno dux Austrie constitutus est Albertus, filius Rudolphi Romanorum regis, cepit Gerhardum de Obersen et Milotham, maiores Moravie, et cepit esse gwerra in Moravia. Ipso tempore circa Michaelis Australes obsederunt castrum Tirna ⁸⁾ adiacens Drosendorf, in quo quidam tyrannus sedit nomine Hostyel, qui postea decollatus est. Destructis itaque terris Bohemie et Moravie, cepit ipso anno fames magna invalescere in ipsis locis, ita ut non modica hominum multitudo fame interiret. Ipso anno gelu terram nimio algore premente auditum est grande tonitru.

1282. Fame invalescente et spoliis ingravescentibus tanta multitudo pauperum mortua est in Moravia, ita ut etiam omnes sepeliri non possent, set effossis in altum puteis corpora mortuorum in campis vel in vicis inventa, in ipsos puteos proiecta, tandem repletis puteis terra obruebantur.

1283. Ipso anno obiit Agnes, socra Wenceslai, regis Bohemie, que fuit bone vite.

1284. Wenceslaus iuvenis rex de Brandenburg reversus est in Bohemiam circa penthecosten. Quidam usurpavit sibi nomen Friderici imperatoris, quem postea Rudolphus, rex Romanorum, fecit cremari. Ipso anno Wenceslaus

Neboť jsa statečný byl na postrach všem protivníkům svým, ale vážen a hledán ode všech přátel svých; miloval spravedlnost, podporoval kněžstvo a byl obdařen vědomostmi a ctností. Zemřel pak, jak jsem pravil, léta po vtělení Páně 1280 v čas postní.

L. 1281 po velkonocích dal Rudolf, král římský, vedle jiných odsouzení, jež vykonal ve Vídni, též nějakého žida ukamenovati, který prý uhodil nevim kamenem-li či blátem kněze s tělem Páně jdoucího. Téhož roku opustil okolo letnic Rakousy a vrátil se do své země do Švýcar. Téhož léta učiněn byl vévodou rakouským Albert, syn Rudolfa, krále římského, zajal Gerharda z Obřan a Milotu, velmože moravské, a začala býti válka v Moravě. Toho času okolo sv. Michala oblehli Rakušané hrad Trnavu [?] u Drosendorfu, v němž seděl jakýsi ukrutník jménem Hostěl, který potom byl stat.

Když takto Čechy a Morava byly spustošeny, začal se zmáhati v krajinách těchto hlad, tak že nemálo lidí hladem zemřelo. Téhož roku slyšeti bylo velké hřmění za nesmírných mrazů.

L. 1282 když se byl hlad zmáhal a loupeže přibývaly, zemřelo takové množství ubohých lidí na Moravě, že ani všichni nemohli býti pochováni, nýbrž že těla mrtvých na polích a ve vsích nalezená do velikých jam se házela a když tyto naplněny byly konečně zemí pokrývala.

L. 1283. Téhož léta zemřela Anežka, teta 1282 Václava, krále českého, která byla svatého života.

L. 1284 vrátil se okolo letnic z Branibor do 1283 Čech mladý král Václav. Jakýsi člověk vydával se za císaře Fridricha, jež potom dal král římský Rudolf upáliti. Téhož roku o Třech králích 1285

¹⁾ antropos ruk. — ²⁾ filium ruk.; předcházející slovo ocat vykládá Pertz slovem secat, praecidit. — ³⁾ Set cedatum ruk. — ⁴⁾ Clocho ruk. — ⁵⁾ Lathesis ruk. — ⁶⁾ diligendus ruk. — ⁷⁾ Biskup Bruno zemřel dne 17 února 1281. — ⁸⁾ Ruk. a Pertz Tirna. Jest to hrad mezi osadami Hořejší a Dolejší Trnavkou (Ober-Nieder-Thiernau nebo Thurnau) položený a nyní rozvalený.

1285 duxit filiam Rudolphi, regis Romanorum, in epyphania.

1285. Tartari intraverunt Ungariam, quorum maxima multitudo occisa est a Theutonicis. Ipso anno obiit regina,¹⁾ relicta Ottakari, in exaltatione sancte crucis.

1286. Wenceslaus rex colloquium habuit cum duce Austrie Alberto, et dux castrum Frienstein obsedit et datum dirui jussit. Rex vero Wenceslaus multos sceleratos ut spoliatores, fures in terra sua occidi precepit, maxime in Moravia. Ipso anno omnes episcopi conveniunt in Herbipolensem civitatem ad legatum.

1287. Wenceslaus rex contra Polonos de Wratislawia et Albertus dux contra comitem Ywanum pugnavit. Ipso anno rex uxorem suam primo introduxit.

1288. Albertus dux Austrie ad patrem²⁾ suum Rudolphum, regem Romanorum, ascendit. Zawiss captus. Sanctus Virgilius Zalczburg translatus est Leonardi.

1289. Albertus dux cum Ywano Walkenburg castrum . . .

1290. Obiit Rudolphus, filius Rudolphi Romanorum regis, gener regis Boemie Ottakari, in vigilia ascensionis, que erat Gordiani et Epimachi. In illo anno Accaron depopulata est et multi christianorum occisi.

1291. Obiit Rudolphus, Romanorum rex. Ipso anno novus Ungarorum dictus [Andreas]³⁾ ivit contra Wiennam, devastans provinciam. Albertus vero dux Austrie pacificatus est cum eo, et ille rediit in Ungariam. Dux multos milicia induit. Ipso etiam tempore rex Boemie Wenceslaus exercitum misit versus Krakov.

1292. Rex Wenceslaus intravit per Krakov in Poloniam contra Boleslaum Loketkonem, quem cepit in civitate Syram; se et multos cinxit gladio. Ipso anno Albertus, dux Austrie, exivit Austriam et defuit fere integrum annum.

1293. Nuncii Tartarorum venerunt ad regem Wenceslaum. Ipso tempore dux Albertus visitavit regem Prage.⁴⁾ Post hec circa nativitate domini rex Wenceslaus cum regina visitavit ducem Wienne.

pojal Václav za manželku dceru Rudolfa, krále římského.

L. 1285 vtrhli Tataři do Uher, ale velké množství bylo jich od Němců zabito. Téhož léta o povýšení sv. kříže zemřela královna Kunhuta, vdova po Otakarovi.

L. 1286 měl král Václav sjezd s Albertem, vévodou rakouským, a vévoda oblehl hrad Frienstein a když jej vzdali, dal jej pobořiti. Král Václav dal popraviti v zemi své mnoho zločinců, jako loupežníků, zlodějů, a zvláště na Moravě. Téhož léta sešli se všichni biskupové do Würzburgu k legatovi.

L. 1287 bojoval král Václav proti Polanům Vratislavským a vévoda Albert proti hraběti Ivanovi. Téhož léta přivedl si král manželku svou.

L. 1288 odebral se Albert, vévoda rakouský, k otcí svému Rudolfovi, králi římskému. Záviš zajat. Svätý Virgilius přenesen byl o sv. Linhartě do Salcburku.

L. 1289 vévoda Albert s Ivanem hrad Walkenburk . . .

L. 1290 zemřel Rudolf, syn Rudolfa, krále římského, zeť českého krále Otakara, v předvečer na nebe vstoupení Páně, což bylo na svátek Gordiana a Epimacha. Téhož léta popleněno bylo město Ptolemais a mnoho křesťanů usmrceno.

L. 1291 zemřel Rudolf, král římský. Téhož léta táhl nový král uherský [Ondřej] zvaný proti Vídni, plene ten kraj; ale vévoda Albert smířil se s ním a on se vrátil do Uher. Vévoda mnohé pasoval na rytířství. Téhož také času poslal král český vojsko proti Krakovu.

L. 1292 táhl král Václav přes Krakov do Polska proti Boleslavovi Lokýtkovi, jež zajal v městě Sirazii a sebe a mnoho jiných opásal mečem. Téhož roku vyšel vévoda Albert z Rakous a nevrátil se skoro po celý rok.

L. 1293 přišli poslové Tatarů ku králi Václavovi. Potom při narození Páně navštívil král Václav s manželkou svou vévodu ve Vídni.

1294. Electus est Adolphus in Romanum regem. Ipso anno rex Wenceslaus desponsavit filiam suam octo annorum filio predicti regis Romani. Ipso anno cepit esse concursus in Gurym.¹⁾

1295. Circa carnisprivium rex Ungarie dictus [Andreas]²⁾ duxit filiam Alberti, ducis Austrie. Ipsa quadragesima obiit Thobias, Pragensis episcopus.

1296. Obiit soror regis Elizabeth. Obiit frater regis Jessko, prepositus Wysegradensis, VII Kal. Septembris.

1297. Sepultus est rex Ottakarus et filia eius. Ipso anno coronatus est rex Wenceslaus cum domina regina, [sorore]²⁾ ducis Austrie Alberti. Ipso tempore obiit dicta regina.

1298. Albertus, dux Austrie, ascendit contra Adolphum, regem Romanorum, et occidit eum et factus est rex.

1299. Rex Ruscie venit ad regem Wenceslaum in Brunnam.

1300. Ipso anno circa festum Jacobi rex Wenceslaus traduxit reginam.³⁾ Ipso anno ivit rex cum exercitu contra Loketkonem etc.

L. 1294 zvolen jest Adolf za krále římského. Téhož léta zasnoubil král Václav svou osmiletou dceru synovi řečeného krále římského. Téhož léta počalo bouření lidí v městě Kouřimi.

L. 1295 okolo popeleční středy pojal král uherský [Ondřej] za manželku dceru Alberta, vévody rakouského; a v postě zemřel Tobiáš, biskup pražský.

L. 1296 zemřela sestra králova Alžběta. Zemřel bratr králův Ješek, probošt vyšehradský, dne 26 srpna.

L. 1297 pohřben byl král Otakar a dcera jeho. Téhož roku korunován byl král Václav s paní královou, sestrou vévody rakouského Alberta. Toho času zemřela řečená královna.

L. 1298 táhl Albert, vévoda rakouský, proti Adolfovi, králi římskému, a zabiv jej, učiněn jest králem.

L. 1299 přišel král ruský ku králi Václavovi do Brna.

L. 1300. Toho léta kolem sv. Jakuba pojal král Václav za ženu královnu [Alžbětu]. Téhož léta táhl král Václav s vojskem proti Lokýtkovi atd.

¹⁾ Pertz má za to, že se tu rozuměti má Kuřim, Gurcin, městýs v okrese Tišnovském. — ²⁾ Slovo to schází v rukopise. — ³⁾ Alžbětu.

¹⁾ Kunhuta podruhé provdaná za Záviše z Falkenšteina. — ²⁾ patruum ruk. — ³⁾ Ruk. a Pertz mají Deest, což přepisovatel položil bezpochyby na prázdné původně místo. — ⁴⁾ Pragen ruk.

ŽIVOT CÍSAŘE KARLA IV.
